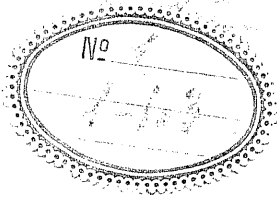

C-17-2

~~57-8~~ 71-6

127

Paulo 102 R/10 025

INDEX EORVM,	Alexander Sartius	204
<i>quae in epistolis, & Mi</i>	Alexandri uox	303
<i>scellaneis Ang. Pol.</i>	Ammonis templum pau-	
<i>continentur.</i>	perrimum	603
A	Amphimachi caedes	645
A Bammon	Amusis	359
Ab ima die	Amicus Plato, magis amica	
Ab limine	ueritas	45
Abnumerus	Amicitia uera & incorru-	
Accensi	pta	55
Achilles Patroclo iunior	Amantium iudicia caeca	96
594	Amystis Threicia	407
Adq; pro Atq;	Amphora	322
Ad, & At	Angeli Politiani laus	72
Adgredior, pro Aggre-	Anima quid, & quae eius	
dior	essentia	56
Ad instar	Animalia dijs sacra	378
Adlocutio, p Allocutio	Animans haec	516.535
Adulescens, pro Adolescens	Annotationes Politiani in	
134. 140	Syluas Statij	163
Aediles	Anthusa	5
Aegis Palladis	Anthus, siue Pub. Furius	
Aesculapius	Anthianus	161
Aetia Callimachi	Antia	602
Africanus iureconsult.	Anticlus	644
161	Antigraphon	598
Agon?	Antilochi caedes	645
Ai diphthongus	Antiquarius	596
Alba linea	359.696	
Albertus Magnus	507 Antonius Lollius	243
	** 2	Apat

Paulo 102 R/10 025
Amphimachi caedes
Amusis
Amicitia uera & incorrupta
Amantium iudicia caeca
Amphora
Angeli Politiani laus
Anima quid, & quae eius
essentia
Animalia dijs sacra
Animans haec
Annotationes Politiani in
Syluas Statij
Anthusa
Anthus, siue Pub. Furius
Anthianus
Antia
Anticlus
Antigraphon
Antilochi caedes
Antiquarius
Antonius Lollius
Apat

I N D E X.

<i>Apathia</i>	10	<i>tur</i>	298
<i>Apellicon Teius</i>	312	<i>Astronomici instrumenti de-</i>	
<i>Aphthonij rhetorica pro =</i>		<i>scriptio elegans</i>	122
<i>gymnasmata</i>	332	<i>Attegia</i>	328
<i>Apinae</i>	646	<i>Atlas</i>	332.386
<i>Apio coronantur Nemea</i>		<i>Atra bilis</i>	677
<i>uincentes</i>	348	<i>Atticus philosophus</i>	374
<i>Apographon</i>	398	<i>Audacia</i>	432
<i>Apollonius Molo de Cice-</i>		<i>Augustinus</i>	307
<i>rone</i>	310	<i>Augustini locus</i>	665
<i>Appendix foemin. gñe</i>	488	<i>Auicenna</i>	40
<i>Apuleij locus</i>	356	<i>Auli Gellij libri uniuersi</i>	389
<i>Aquai</i>	391	<i>Ausonij locus</i>	384.387.
<i>Aquila pulli</i>	237		398. & 630
<i>Arbuscula mimæ</i>	223	<i>Automata</i>	690
<i>Arcades Profeleni</i>	688	<i>Αυτοματ.</i>	128
<i>Arcadius iureconf.</i>	161		B
<i>Argumenta comœdiarũ Te-</i>		B <i>Aculus Tiresiæ</i>	650
<i>rentij cuius sint</i>	409	<i>Baptæ</i>	329
<i>Aricini axes</i>	347	<i>Baptistæ Alberti, q de re edi-</i>	
<i>Aristoteleorũ librorum cor-</i>		<i>ficatoria scripsit, laus</i>	215
<i>ruptio</i>	311	<i>Barptolemæi Scalæ fortuna</i>	
<i>Aristotelicorum librorum</i>	393		393
<i>numerus</i>	462	<i>Barptolemaeus Socynus</i>	162
<i>Ars imitatio naturæ</i>	235	<i>Baubari</i>	314
<i>Artabæ</i>	322	<i>Bendidia sacra</i>	330
<i>Ascopa</i>	367	<i>Bernardinus Valla</i>	663
<i>Ascopera</i>	349	<i>Bibliotheca Laurentij Me-</i>	
<i>Aspirationis usus</i>	346	<i>dicis</i>	44
<i>Astrologi à Plotino irriden</i>		<i>Binarius foecundus</i>	637

I N D E X.

<i>Bœotia</i>	30	<i>Vicesimus</i>	140
<i>Boëtia</i>	30	<i>Ceratinae</i>	608
<i>Boëtius</i>	307	<i>Κερατῖνα</i>	608
<i>Bona cutis</i>	385	<i>Κερατῖνος Βαυδῖς</i>	604
<i>Bruti imago</i>	637	<i>Ceration</i>	328
		<i>Cerialia</i>	668
		<i>Cereales</i>	668
C		<i>Cestus Veneris</i>	334
<i>Aballi</i>	631	<i>Chaldaei Græcis & Latinis</i>	
<i>Cacoëthes</i>	173.178.	<i>organorũ nominibus utur</i>	
	347. & 395	<i>tur, etsi corruptius, ut</i>	
<i>Cadmus in Græciam literas</i>		<i>apud Danielelem prophetã</i>	
<i>attulit</i>	385	<i>uidere est</i>	337
<i>Καδμῖς</i>	398	<i>Chariclô</i>	650
<i>Κάδμου</i>	366	<i>Chisthos herba</i>	48
<i>Callistratus iureconf.</i>	161	<i>Choenix</i>	322
<i>Camelopardalis</i>	315	<i>Choliambi</i>	630.638
<i>Candor, & officium Can-</i>		<i>Chordarum sonus</i>	693
<i>didi</i>	431	<i>Christophorus Ladinus</i>	647
<i>Caperare frontem</i>	626	<i>Chus</i>	322
<i>Capita secundæ centuriæ Po-</i>		<i>Cicero</i>	83
<i>litiani</i>	404.409	<i>Ciceronis laudatores</i>	307
<i>Carpatinae, Carbatinae, &</i>		<i>Ciceromastix</i>	309
<i>Carbasinae crepidæ</i>	314	<i>Ciceronis locus</i>	345.360.
<i>Carthaginensis, pro Car-</i>			370.628. & 671
<i>thaginensis</i>	141	<i>Ciceronis erratula</i>	606
<i>Catulli locus</i>	635.641.	<i>Cicuta homini uenenum est,</i>	
	& 664.	<i>cicuta uinum</i>	627
<i>Causarij</i>	685	<i>Circenses ludi</i>	668
<i>Centiens, Milliens, Vicensi</i>			** 3
<i>mus: pro Centies, Millies,</i>			Cir

I N D E X.

Circumagi	691	Consentini	676
Kισσός	45	Connuere	633
Kισσός	45	Cornicum concordia	634
Citare	385	Cornucopiae	697
Cithæris mimæ	223	Coronæ lemniscatæ	639
Cito, Concito, Incito, Oscito, Excito	382	Cottidie, p Quotidie	228
Clisthenæ	532	Cotula	322
Coagmæta	633	Cotyto dea	530
Cochlear	322	Cotyttia sacra	529
Codex epistolarum Ciceronis	557	Cotys	530. 531
Cœlij filij	545	Crambe	574
Colchos	565	Crethmon	555
Columellæ locus	577	Crispinus apud Iuuenalem	545
Comitialis morbus sacer	677	quis	345
Commētarij Politiani in ius ciuile	312	Crocodilus	610
Commodum	663	Cucuma	567
Compendiariæ notæ	588	Cucumion	568
Compremo, pro Comprimo	134	Cuicumodi	485
Concha Herculeæ	535	Culcita, pro culcitra	228
Conditores iuris qui, quot	156	Culleus	322
Congius	322	Cyame	322
Conion non aconitum, sed cicutæ	628	Cyathus	322
Conopæum	386	Cygnus poëta	205
		Cypriani locus	578
		D	
		Dæmonū præstigia	613
		Dantes	548
		Decertandū an sit cum mortuis	89
		Deci	

I N D E X.

Decimum, seu Decuma = num	669	Dioscorides summus auctor	46
Dedititij	667	Diphthongi ueteres	590
Δείμα	228	Doliaris anus	595
Demensum quid	379	Domitius iureconf.	158
Democriti puteus	353	Domitius Calderinus	73.
Demosihenes	83	524. & 642	
Diagondas Thebanus	530	Eiusdem Cōmentarij	525
Dianæ festum	602	Domitium Calderinum	
Didymus aduersus Cicero = nem	514	carpit	89
Dierum nomina cur à plænetis	522	Dorsennus poëta	406
Dierum partitio secundum Hesiiodum	375	Drachma	321
Dies dominicus	523	Draucus	521
Dierum nomina à Constantino mutata	524	Duellæ	321
Diffindi diem	587	Dupodij	686
Digestorum locus	649. 663	Durataeus equus	519
Digitorum nomina	629	Δυσκτεσ	519
Diligentiæ utilitas	630	Δούραος	519
Dinocrates Architectus	359	Duria nox	520
Ioan. Pici Mirandulæ laus	266. 292	Δούραος, ἢ Δούραος	520
Dionysius de situ orbis nõ à Prisciano, sed à Rhemnio Fannio cōuersus	367	E	
		Ecclæsiarum magistrī	
		superclitiosi	117
		Ecstasis	678
		Ἐκλάσις	227
		Edulis nua	219
		Ei diphthongus	591
		Electrum	637
		Eloquentia, & ornatus orationis	
		** 4	

I N D E X.

tionis an deceat philoso-	Faciebat	398
phum	269 Fasula à quo condita	6
Encyclia	518 Ferruminator	129.142
Endelechia	365 Ferrumen	135
Ἐνδελία χιμαῖα, ἐντελέχεια	506 Ferrumino	130
Ἐνδελία χιμῶδες	506 Fesi Pompeij opus	642
Endelechia	510 Florētina ciuitatis origo	3
Enthea chorea	601 Florentinus iureconf.	162
Epigramma Politiani Domi-	Fluentini	5
tio dicatum	526 Fortis qs uere dicatur	425
Epistula, pro epistola	141 Fortuna glorie carnifex	
Equitum certamen	373 427	
Equorum tripudia	541 Fouri	592
Eribotes	23 Franciscus Gaddius Floren-	
Erythrotiones	612 tinus	17
Euander	638 Franciscus Puccius Floren-	
Eioudes	366 tinus	167
Euhemerus autor Græcus	Fraterculus gigantis	544
antiquissimus	577 Fugare	385
Εὐδήδα	509 Fuimus Troës	671
Eupolidis comœdia	528 Fulgentius	634
Euripidi genitiuo	560 Furuum	586
Excucurriffe	600	G
Ἐξωρσι	512	G Alenus
Expornata	642	Galeni locus
Exq̄sita ambiguitates	610	Gallus Aquilius
		Galli intēpestiua uox
		Gangræna
F Abij pueri laus	369	Gellyj libertas
Fab. Sabinus iurisc.	160	
		Gellyj

I N D E X.

Gellij locus	576.579.589	Heraclitus	608
Genet. eū promontoriū	23	Herculis furor	677
Genius Iuno	674	Hercules atra bile uexatus	678
Georgius Merula	189.166		
326		Hermogemanus iureconf.	161
Georgius Trapezūt.	680		
Gibbus	348	Hermolaus Barbarus p̄a-	
Glaphyra	347	triarcha Aquileiensis	18.
Graculatin & sturnatim	24	364. 676	
		Hermolai Barbari laus	93.
Græcanici colores	534	268	
Gyaris traducti	345	Herodianus historiogra-	
Gypsatissima manus	560	phus	230
		Hieronica	692
		Hieronimi somnium	509
H Abitus pacificator	633	Hieronymus Donatus	676
Hammonis templum pau-		Hieronymus Sauanorola	
perrimum	603	Ferrariensis	106
Harmonides	376	Hilarius	678
Harpocrates, & eius signi		Hiphestion	592
ficatio	664	Hominē homini conciliant	
Hecale	555	mores	17
Hecalestion sacrum ibidem		Horarium officium	57
Helena imago	642	Horatius ueteres poetas re	
Helena cur meretrix	642	prehendit	90
Helena conatus	644	Horatij locus	532. 590.
Heliodorus	515	684. 694	
Hemina	322	Hortensius Ciceronis	509
Hemitheon	539	Humilitas	432
Heptaplus Pici	518	Hypate.	693

** 5 Iabole

I N D E X.

I	Iucundus Veronenſis	648
I	Abolenus iuriſconf.	157
Icheon	665	
Illex	534	
Illumi nocte	697	
Imagines à Platoniciſ in		
coelo poſitas quomodo in		
telligendum	299	
Ima dies	219, 228	
Imitatores reprehēduntur		
250		
Imitandus præ cateris Ci-		
cero	253	
Imperitia	432	
Inepti uocabulum	510	
Informatores librorū	383	
Initiandi puerorum ſuper-		
ſtitio	674	
Inſtitutionum locus	666	
Inſubidus poëta	520	
Intellego, pro Intelligo		
134. & 140		
Inter frōtē & linguā	643	
Interpreti ueniā deberi	128	
Ioannes Medices, poſtea		
Leo x. pō. max. 109. 234		
Eiuſdem laudes	235	
Iones delicati	543	
Iouis ſepulchrum	578	
Iſocratiſ myrotheciō	509	
Iulianus Veronenſis	648	
Iulianus Medices	109	
Iulij Cæſ. cōmentarij	303	
Iulius Paulus	158	
Iulius Celfus	157	
Iuniani	667	
Iupiter xenius	23	
Iuriſcōſultorū nomina	156	
Iuſtus iureconf.	161	
Iuuenaliſ locus	550, 581.	
594. 595. 634. 668. 675		
	L	
L	Acedemonius orbis	582
Laconicorum figura	583	
Lada herba	43	
Ladanum	ibidem	
Lampetræ	434	
Lampyndæ	434	
Landinus Politiani præce-		
ptor	139	
Laodamia	644	
Lapis Lydius	28	
Latini	667	
Latinus mimus	221	
Latruncularia	345	
Laur. Tornabonus	374	
Laurentius Valla	73	
Laur. Medicis laus	68, 676	
Laurentij Medicis mors		
	100.	

I N D E X.

100. & 102	tini	615
Ledon herba	43	Luna habitationes 544
λέχη	587	Luna quarta nati 652
Lemnifci	639	Luna tacita ſilentia 69
Lenuncidus	521	Luna ſilens ibidem
Lepor	684	Luna & ſolis factura 686
Lex Heſiodi in beneficijs		Luna quarta 687
reponendis	52	Lufcioſi 634
Libertini deditiij	667	Lufciij ibidem
Libra Romana	321	Lyde anus 595
Libra Attica	321	Lyde Antimachi 410
Librorum excuſores	334	Lyſimachi faciēs cur cor=
Liuij locus	685	nigera 649
Loci aliquot ex altera Po-		Lytae, Prolytae 685
litiani centuria	404	M
Locus Plinij	420	M Acer iureconf. 162
Locus epistoliarum ad At-		Macrobius 507
ticum	607	Macrobius notatus 403
Locus digeſtorum	219	Macrobij locus 693
Locus Valerij Flacci	22	Mala 694
Locus Ouidij	344	Manius 545
Loculorum nomina	629	Manumittendi moſ 691
Loci in Pomponio Mela		Marcellus iureconf. 157
caſtigati	459	Martij panes 421
Lodouicus frācorū rex	235	Martij paſtilli ibidem
Lolio uictitare	634	Martiatum unguentū ibi.
Lucianus	366	Marcus Varro ſciētiae nul-
Lucernarij canes	514	tæ, nullius eloquētiae 82
L. Sulla	512	Marianus Ganazanenſis
Ludi ſeculares, ludi Tarē-		theologus 116
		** 6 Marſi

I N D E X.

Marsilij Ficini laus	696	μῆτις	607
Marsypia	629	Milesiæ delitiæ	543
Martialis argutia	605	Milesiæ Aristidæ	542
Martialis locus	602.603. 610.688	Milesius sermo	542
Martianus iureconf.	157	Mina	321
Matricē cōscribellatā	513	Minerual	551
Matthæus Francus	319	Mineruale munus	550
Mauritianus iureconf.	161	Miniata cerula	607
Maximus iureconf.	161	Mirust, pro mirum est	634
Mazapanes	421	Miscella hetrusca	421
Maza	ibidem	Misculare	245
Mecænas	362	Modestinus iureconf.	161
Medea Ouidij	625	Modius	322
Medici imperiti carpun-		Momus	8
tur	40	Mortuaria glossaria	278
Medicus digitus	629	Mulieres literis pollentes	
Medimnus	322	85.	
Megabyzus	597	Multimamma	602
Melampodium	599	Mures salaces	689
Melampus	600	Murorum delectio	692
Melo, qui & Nilus	586	Musæ Pici Mirandula	8
Melos	366	Mystros	322
Memmius	669		N
Menander iureconf.	161	Nabla, Nablia	537
Mensurarū uocabula	321	Naulia	537
Merulæ laus	525	Naula	ibidem
Merula homeromastix	168	Naulon, Naulion	538
Merulæ errata reprehē-		Nedum	507
duntur	343	Neleus Scephsus	512
		Neratius Priscus	156

I N D E X.

Neronianas thermas refri-		Panica	564
gerare	544	Pandectæ	155
Nessea tunica	677	Pandectæ Pisane	588
Neuel	538	Pandectæ archetype	649
Nicephorus	599	Panniculus minus	224
Nicetes rhetor	565	Papinianus iuriscō.	158
Nocturna sacrahibēda	530	Papinianistæ	ibidem
Nodi Cnidij	586	Pardalis	517
Nomina tria è seruitute ma-		Parotides	599
numisis dabatur	569	Passer Catullianus	520
Nonæ Caprotinæ	407	Paulus Aeginita	608
Nonnus poëta	533	Per aqua & iniqua	524
Novissimus	409	Percidi os	224
Numantini ortus	348	Peripatetici Græci & La-	
	O	tini	462
	Olitera nouitia	Persij locus	569.592
	Obolus	Personatus	508
	Obrusa	Persij locus	691
	Ocnos Spartū torqueat	Persicæ arboris typus	665
	663	Pes	322
	Organorū noia	Petr ^o medices 101.108.	374
	537	Petrus Aponensis	679
	Origo mimæ	Phæcasij	346
	223	Phalaridi quæ attribuuntur	
	Opici	epistola sunt Luciani	2
	346.519	Philæria	51
	Ouidij locus 558.643.645	Philelphus	545
	665.668.669	Philippus imperator Chri-	
	Ouis fera	stianus primus	619
	517	Philippus	
	P		
	Alliolum		
	346		
	Pan		
	376		
	Pan belliger		
	566		
	Panici terrores		
	563		

I N D E X.

Philippus iunior	619	macula	552
Philo Hebraeus	539	Pollicem uertere	590
Philotheoros	671	Πολυθεωρος libri	515
Philyra	638. & 639	Pomponius iurecōsult.	160
Philura	640	Pomponius Latus	648
Pianina	619	Pomponius Mela	125
Picus Mirandula	538	Pomponij locus	586
Pici miradule laus	676. 597	Ponderum nomina.	328
Pitho	683	Πίθος	510
Pitylisma	336	Poppysmi	571
Pytisma	336	Pornoboscus	681
Platonis & Aristotelis con-		Posidonius	509
cordia	372. 513	Potestur	638
Planetes	522	Præiudicata opinio	528
Πλάτων	514	Preimus	669
Plauti laus	419	Præquam	535
Plauti locus	349. 633	Priapeia	624
Plinius defenditur contra		Prisciani uersio	427
Leonicenum	42	Πρίσκων	610
Plinij & Auicennæ error		Probus Maronis enarra-	
circa Cisthon et hederâ	41	tor	601
Pliniana Castigatiões Her-		Prodigia in morte Lauren-	
molai Barbari	459	tij Medicis	110
Plinij locus	571. 597. 599.	Proetidum furor	600
612. 627		Proetidum purgatio & no-	
Plutarchus Romani sermo=		mina	601
nis imperitus	67	Propertij locus	649. 662
Politianus ecclesiastes	126	Proseucha	568
Politiani opa lingua uer=		Pueritia, & Puerilitas	171
		Pyriaterium	

I N D E X.

Pyriaterium	583	S	
Pyrrhonij qui	30	S Litera i carminib ⁹	380
Pytisma	407	S Sabadius deus	530
Pytissare	336	Sabbatum	523
		Sabinus iureconf.	160
		Sacerdus, p Sacerdos	141
		Sacerdos castratus	603
		Salis exemptio	640
		Sallustius ut affectatè scri-	
		bens notatus	138
		Salutis augurium	536
		Saluius Iulianus	156
		Saturnaliu sportulæ	550
		Saturnalia	551
		Saturniæ leges	650
		Saturni cursus	693
		Scala podagricus	385
		Scalpètes caput digito uno	
		Scaxontes	630. 632
		Sciamachiæ	575
		Scortari	630
		Scortes	629
		Scotinos	603
		Scripulus	321
		Scruta	568
		Seculariū ludorū origo	613
		Seculares ludi cur sic dicti,	
		eorum institutio, & tem-	
		pus	615. 616

I N D E X.

Secularium ritus	619	Struthocamelus	612
Senecæ locus	343	Struthus Libyssa	316
Septenarius sacer	376	Sturio	434
Sepia	386	Suadela	684
Sepiæ natura	374	Suademedulla	683
Septimij Seueri arcus	618	Suetonij locus	359. 689.
Serapio	46	692	
Serapis & Isis	665	Suidæ collectanea	370
Serbidius Scauola	157	Salpitijs Apollinaris Auli	
Seruius notatur	672	Gellij præceptor	410
Sextarius	322	Sultanus	315
Sextula	321	Summa dies	228
Sicilicus	321	Superbia	432
Silentium in auspicijs	694	Supernati	641
Siliquæ	321	Supina carmina	551
Simia turpissima bestia	179	Supinus	345
Sistere	388	Surda testimonia	552
Solinus notatus	403	Surenas	542
Sonchon	555	Sustine & abstine	10
Sozinus historicus	366	Sybaritis	539
Specimen	228	Sybariticæ nequitia	ibidem
Sportæ	629	Sybaritarum luxus	540
Statij locus	632	Sybarites per plateam	ibidem
Stelographia	618	dem	
Stephanio	617	Sybaritæ dictū isulsum	541
Stylus epistolarum	2	De Sybaritis historia non	
Stoicorum dogmata	10	uulgaris	ibidem
Stratocles orator	76	Sylographi	514
Struma	348	Συρραγίς	607

T literam

I N D E X.

	T	Teutones nouorum libro=	
T	Litera finita	sylla=	rum excusores 131
	ba communis	638	Thalamegus nauis 405
Tacita	Virgo	695	Theodori Gaza erratum
Talentum	Atticum maius	677	
	& minus	321	Theon 365
Tarentus	614. 615	Thespia	567
Tarentinus	615	Thimela mimæ	221. 223
Tarentini ludi	ibidem	Tibarni	23
Tarentini	676	Tibarenorum mos	22
Tarruntius Paternus	iure=	Timantes	111
	consul.	161	Timarchi 332
Tauri Aethiopici	611	Tilia	639
Tegeticula	614	Tinca	434
Terentij locus	929	Tiresias cur oculis captus	
Terentius Clemens	161	650	
Terminus deus	579	Toties, Totiens, Quoties	
Terræ filius	545	Quotiens	133. 139
Tertulliani opera	115	Τραγῆματα	227
Tertulliani locus	611	Trechedipna uestis	405
Tertyllianus iurecōf.	161	Trice	646
Testamenti Veteris enar=		Trimetri	631
ratores	686	Triphonianus iurecōf.	161
Testiculi arietini	629	Triumpus	547
Tetraones	612	Τραγῆμα	227
Tetraones	366	Τρωαδία	227
Tetrax	366	Trocta	435
Teuthrantia turba	567	Trutta	434
Teuthras	ibidem	Tyro	535
		Valens	

I N D E X.

V		Voluptatum fuga	463	
V	Alens iureconf.	157	Volusius Metianus	157
	Val.Flacci locus	519	Vnitas princeps numero=	
	Valesius, Valesius	613	rum	375
	Valeriae familiae origo	613	Vsum loquēdi populo	457
	Variiegata	516	Vterus	346
	Varronis locus	576	Vulcanus cur præcipitatus	
	Venuleius iurecōf.	161	fit, & quod ex Ioue na=	
	Veratrum	599	tus	673
	Vergilius Parthenius	di=	Vulcanus deus selectus ibi=	
	ctus	625	dem	
	Vergilij locus	637. 638.	Vulgarijs exemplaribus	544
	650. 671. 672. 692.		Vulgus	30
	Vergilij Elegidion	533	Vulua	346
	Vergilius, an Virgilius scri			
	bendum	133. 139. 645		
	Veritatis locus	439		
	Vicissatim	516		
	Virgula diuina	695		
	Vini usus	627		
	Vlcera Herculis	678		
	Vlpianus iurecōf.	158		
	Vmbrae corporis	99		
	Vmbritius	346		
	Vncia	321		
	Vocales geminatae	591		

F I N I S.

ANGELI PO

LITIANI EPISTOLARVM

Liber Primus.

ANGELVS POLITIANVS

Petro Medici suo S. D.

EGIISTI mecum se penumero ma
gnanime Petre Medices, ut colligerē
meas epistolas, & in uolumen reda=
ctas publicarem. Collegi, ne non in
omnibus obsequerer tibi, quo sunt in
uno spes omnes, opesq; mea sita.

Neq; collegi tamen uniuersas: id enim laboriosius, quam
Sibyllae folia. Non scripsērā uidelicet ad hoc, ut in unum
corpus referrentur, sed ad usum præsentem duntaxat,
oblatis argumentis, non quaesitis. Ita nec exempla mihi
retinui, nisi quarūdam, puto minus felicium, quae diu iam
cum blattis & tineis rixabantur. Veruntamen ut in istis
uoluminis efficerem, nonnullas etiam missas ad me, sed a
doctis duntaxat, inserui, quae marcētem quasi stomachum
lectoris excitarent. Est autem omnino stylus epistolatum
mearum ipse sibi dispar: quo nomine multum quoque
scio reprehendar. Nam nec eadem mihi semper uoluntas,
nec idem cuiq; uel persona, uel materiae cōgruebat. Non
deerunt ergo qui dicant, ubi tam uarias epistolas legerint
(si qui modo legerint) iterum me Miscellanea, non epi=
stolas composuisse. Sed inter diuersas opiniones & præci=
pientium

Epistolarum
Stylus.

pientium de epistolis, & epistolas scribentium, speravi fore profectio necubi mihi patrociniū deesse. Occurret aliquis forsā, qui Ciceronianas esse neget: huic ego dicam (nec sine autore tamē) in epistolari stylo silendū prorsus esse de Cicerone. Rursus alius hoc ipsum culpabit, quod annuler Ciceronē: sed respondebo, nihil mihi esse magis in uotis, quā ut uel umbrā Ciceronis assequar. Optaret alius ut oratorē Plinium saperem, quod huius & maturitas, et disciplina laudatur: ego contrā totū illud aspernari me dicam Plinij seculum. Sed & si Pliniū cuiquā redolebo, tuebor ita me, quod Sidonius Apollinaris, nō omnino pessimus autor, palmam Plinio tribuit in epistolis. Symmachū si cui referre uidebor, nō pudebit, ut cuius & breuitas celebretur, & rotunditas. Absesse rursus à Symmacho si uidear, negabo mihi siccitatē placere. Longiores quaedam dicentur epistolae: tales Plato scripsit, Aristoteles, Thucydidēs, Cicero. Dicentur aliae contrā nimis breues: obijciam tunc ego Dionem, Brutum, Apollonium, Marcum, Philostratū, Alciphronem, Iulianum, Lybanium, Symmachum, sed & Lucianū, quem falsō Phalarim uulgō putāt. Dānabit alius me quod argumēta non sint hīc epistolaria: damnari me patiar, sed cum Seneca. Nolet aliquis in epistolis sententias: prouocabo rursus ad Senecam. Poscet alius rursum sententias: huic ergo pro me Dionysius resistet, ac pertinere sententias ad epistolam negabit. Stylus esse nimis dicetur apertus: hunc tamen laudat Philostratus. Dicitur obscurus: at est ad Atticum talis M. Tullij. Neglegēs erit: at epistolis neglegētia est ipsa pro cultu. Rursus erit idem diligens: cōuenit maxime, quoniam pro munere mittuntur epistolae

Lucianus
Phalaris.

epistola. Si cōcinnitas ibi sit, asseretur à Dionysio: si desit, ab Artemone. Tum quoniam Romani quoque sunt Atticissimi quidā, si nō erit Attica, decebit hoc ipsum: nam quo alio damnatur Herodes, quā quod Atticus homo nimis aticifset? Sin contrā nimis Attica: Thophrastus hic profertur, in hoc notatus ab anicula, licet homo nō Atticus. Nō erit festiua: me uerō seueritas delectat. Nō erit seuera: sed ego delicijs capior. Figuras habebit: hos ergo ipsos quasi gestus amat epistola sermoni propior. Carebit figuris: at hoc ipsum carere figuris figurat epistolam. Promet indolem scribentis: id quoque praecipitur. Non promet: nō scilicet quaesuit, ut quae carere ambitione debet. Circulo claudetur: hoc & Graeci faciunt. Aberit circulus: nec hoc Philostratus improbat. Soluta erit, & incōposita: nō displicet Aquilae. Pedes habebit, & iuncturam: non displicet Quintiliano. Non aget: non est enim dialogus. Aget: est affinis dialogo. Communiter dicis, inquit alius, quae cōmunia, non uē, quae noua: cum stylo res igitur cōgruit. Imō autē communiter noua dicis, nouē communia: nempe quoniam memor sum praeccepti ueteris τὰ μὲν κείνα κείνῳ, τὰ δὲ κείνῳ κείνῳ. Ad hunc igitur modum posse usquequaque spero tergiuersari. Sed tamen ipsi uiderint. Tibi uerō mi Petre suauissime, certō satisfaciam uel in epistolis, si bonae fuerint, uel in obsequio, si non bonae. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Petro Medici suo S. D.

Cum saepe ex nobis audisses Florentiam, qua tu in urbe principem locū, sicuti diu maiores tui, meritō tenes, aliam prorsus habuisse originem, quā qua ab histo-

De ciuitatis
Florentinae ori
gine.

riae nostrae scriptoribus prodatur: rogasti humanissime, quod semper soles, ut quicquid ea de re comperti haberem, literis mandarem. Fore enim aiebas, ut mihi ciuitas omnis iure deberet, quod parentes ei suos demostrassem: praesertim qui tales extitissent, ut si sumendi ex quacumque historia fuissent, praestantiores omnino deligi non potuerint. Ego igitur mi Petre, cum ut ciuitati gratum faciam, quae me benignè semper humaneque tractauit, tu ut tibi honesta postulanti, quo nihil mihi gratius in terris uiuit, obtemperem: breuiter hac epistola complectar, quid in literarum monimentis de urbis huius autoribus inuenierim, tu de nomine ipsa pauca subnectam. Quoniamque satis constat etiam Fesulanos in partem ciuitatis fuisse acceptos, unde appellatas quoque crediderim Fesulas, exponam. Deduxere igitur Florentiam Coloniam Triumuirum, Caius Caesar, qui deinde Augustus, Marcus Antonius, et Marcus Lepidus, etiam Pontifex Maximus. Coloni autem deducti Caesariani milites, quibus assignata ducenta iugera per cardines, et decumanos. Quod ego apud Iulium Frontinum reperio celeberrimum scriptorem, qui Neruae aetate floruit, in libro de agrorum mensuris, quem tu librum domi habes Petre Medices uetissimum. Ita, quod nulli unquam contigit, a tribus imperatoribus, quorum unus omnium summus, alter etiam Pontifex Maximus, orta est Florentia. Ciues autem primi Florentini uiri illi fuerunt, quorum uirtuti nulla nec arma, nec munimenta, nec robora resisterunt. Explorata origine, causam quoque nominis indagemus. Triplex Romae urbi fuisse nomen proditur: unum hoc, quod diximus, per uulgatum: alterum, quod arcanum fuit, unde Amarullida sua, quae amore proprie significat,

unde appellatae
Fesulae sint ex
ponit

Hesperia. por
obedias, nucleatuz.
Iulius Fronti-
nus.

Alias. vtz. ubi
meum.
A quibus ortu
fuerit Florentia
ostendit.

Florentia unde
dicta.
Romae triplex
nomen.
in sellenur.
ut inquitamus.

ficat, in Bucolicon carmen poeta detorsit: tertium sacrificijs debitum, de quo uocabulum Floralibus impostum, quod Anthusam Graecè Philadelphus interpretatur, homo doctus, a quo haec accepimus. Hoc tu Latine uel Florentem ueritas, uel aptius Floram fortasse, aut Florentiam. Scimus autem populi Romani Colonias quasi effigies paruas eius, et simulachra fuisse. Constat etiam Florentiam conditam ad Romae imaginem, quod (ut alia praeteream) nomen quoque adhuc Capitolij, et regionum quarundam testificatur. Idem autem fuisse Anthusae uocabulum Constantini urbi positum, quae noua Roma diceretur, tam Philadelphus idem, quam etiam doctissimus Eustathius tradiderunt. Inde igitur productum nomen, unde urbs quoque ipsa producta. Nam apud Plinium uel corrupta uoce Fluētinos legi, pro Florentinis: uel ita ueteres olim populos, qui profluentis Arni ripas incolerent, appellatos crediderim, qui tamen deinde in Florētinos condita urbe, deductaque Colonia commigrauerint, ut edictum quoque Desiderij Longobardorum regis Fluētinos appellantis, ad utramuis redigi causam facile possit. Ptolemaeus certe (ut quidam uetusti fatentur codices) Florētiam dixit. Idemque libro historiae naturalis quarto decimo Plinius, quamquam uulgatis codicibus mendosissimus omnino sit locus. Meminit et Paulinus Ambrosij discipulus Florentiae, qui nostro etiam praesuli Zenobio locupletissimum sanctitatis testimonium perhibet. Indicat et Procopius quam etiam tum ualida haec urbs, et praepotens fuerit, quae tentata saepius a Gothhis, expugnari non potuit. Vnum antiquitatis in ea uestigium pulcherrimum extat adhuc, templum hoc mirifica structura olim

Anthusa

Fluentini.

Zenobius praesul
Florentiae.

Mars. Martis, nunc Præcurſoris titulum gerens. Etenim Martem Romani originis autorem, Martem Cæſariani potiſſimum colebant milites, orbis terrarum uictores, Martem præcipuus ueſtræ urbis conditor Auguſtus, ut cui Roma quoq; medio foro cognomēto Vltori poſuit templum. Quò minus mirandum Florentinam iuuentutem, quàm patrio more abſtineat armis, ludicris tamen adhuc certaminibus, etiam inter milites exercitatiſſimos, excellere. Nam de te, Petre, nihil hoc loco mihi dicendū, qui tot palmas nuper paucis diebus toties uictor abſtuleris: ne fortè noſtra hac epistoſa tui laudandi captiſſe occaſionē cuiquam uidear.

Fæſulæ à quo condita.

Fæſulæ reſtant, quas ab Atlante illo cœliſero conditas, & uetus fama fert, & homo, ut illis temporibus, doctiſſimus Ioannes Boccatius confirmat: quæ ne diutius tamen uacillet autoritas, Heſiodum citare poſſum uetuſtiſſimum poëtam, qui Fæſulam fuiſſe unam, ſed & primam Nympharum declarat, à quibus Hyadum, ſeu Latinè Sucularum ſidus exprimitur, quarum ſcilicet poſitum luna reſpreſentat, quod adhuc inſigne Fæſulaniſt: niſi potiùs ob id lunam geſtant, quòd ultima erraticarum uerticem ipſum Atlantis cœlum fulcientis potiſſimū premit. Sed audi iam uerſus Heſiodios, quos ex libro ipſius, cui titulus Aſtræa partim grauis autor Theon, partim Zezes ille grammaticus repetit in epistoſularum ſuarum commentarijs, incomparabilis memoriæ uir, atq; infinitæ penè lectionis.

Zezes.

Νύμφαι Χαρίτεσσι δμοία
 Φαιύλη, ἢ δ' ἐ Κορωνίς, εὐσέφουός τε Κλέϊα,
 Φαίω δ' ἰμαίρεσσα καὶ Εὐλόρη τανύπεπλο.
 Νύμφου, ὕψος ἄλλος καλέουσι φύλ' ἀνθρώπων.

Nymphæ

Nymphæ Gratijs ſimiles,
 Fæſula, & coronis, bene coronataq; Cleia,
 Pheoq; ſuauiſ, & Eudore habens longum pepulum;
 Nymphæ quas Hyadas uocant genera hominum.

Vides ut Fæſulam nominat Heſiodus inter Hyadas potiſſiman, quod apud Eufſtathium quoque reperiſ, quamuis in eo mendofis codicibus Aefula ſit. Sed & Ammonius grammaticus Fæſulæ meminit, ut unius è Bacchi nutricibus. Hyadas autem fuiſſe Atlantis filias, & eaſdem Bacchi nutrices, nullus credo paulò humanior ignorat. In ea uerò ciuitate fulminum claros interpretes uetere Hetruſca diſciplina fuiſſe, docet ita Silius: Affuit & ſacris interpretres fulminis alis Fæſula. Cui quoniam ſemper ego ne ſcio quo pacto plus cæteris faui, tacere illud non poſſum, totius etiam Italiæ ſalutem reſferri acceptam Fæſulanis oportere, uidelicet in quorum iugo Radagaſius olim Gotthorum rex immaniſſimus, cum ducentis hominum milibus orbem terrarum uoſtantibus diuinitus concluſus, exceptus, trucidatusq; fuerit. Hæc ſunt, mi Petre, quæ de Florentia, & Fæſulis intacta noſtris annalibus, apud reconditos quidem, ſed idoneos tamen autores inuenerim: quæ, niſi fallor, ciuibus noſtris, tibiq; gratiſſima eſſe debent. Ego certè nihil hoc maius homo ſtudijs deditus literarum præſtare uobis potui, qui me in ciuitatem aſciueritis, quàm ut labore, induſtriaq; mea parentes aliquando ueſtros, tam multis adhuc ſeculis ignoratos, celebres, illuſtresq; uiros agnoſceretis. Vale.

Radagaſius
 Gotthorum
 rex.

IOANNES PICVS MIRANDVLA

Angelo Politiano

S. D.

4 4

Cum

Muse Pici
Mirandulæ

Cum Musas tenues meas, quibus dū per atate licuit de amoribus meis iocatus sum, in libellos quinque digesserim, mitto ad te illorum primum, missurus et alios, si in hoc uno amicum experiar te, non assentatorē: ea enim lege ad te ueniunt, ut castigetur, ut uapulent, ut errorum poenas et ungue, et obeliscis luant. Adhibe igitur te illis æquum iudicem, non iniquum, hoc est seuerum, non indulgentem. Nam quæ maior iniquitas, quam amicum fallere de te sibi omnia promittentē? Non eō usque ingenio delicato sum, ut amici hominis lituras fastidiam. Quin forte nec tu, nec quispiā crederet, quam hæc mea mihi non satisfaciāt, quam in his etiam, quæ magis placent, metuam tamen ne sim, ut inquit ille, Suffenus. Quare operam tuam quæso in re honesta, et liberali, amicissimo homini ne deneges. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Ioanni Pico Miran. S. D.

Næ tu homo es lepidus, qui me cum tuis amoribus committere tentes, quiq; adeo seuerè, et tetricè à me homine haud sanè rugosè frōtis, tam bellos accipi pueros postules. Vnus (aiunt) Amor Pana deū palastra pro-uocatum supplantauit. Tu me concertare cum toto Veneris grege, qui putas posse? sed tamen hoc tu exigis: tu inquam Pice, cui denegari quicquàm sit planè nefas. Quare aliquot exorauit ex ijs, ut se à nobis uexari paulum paterentur. Neque ego iudicis (ita me semper ames) sed Momus. Momus personam indui, quem ferunt sandalium Veneris tandem culpasse, cum Venerè non posset. Confodi igitur uersiculos aliquos, non quod eos improbarem, sed quod tanquam equestris ordinis, cedere reliquis, ueluti senatoribus

ribus uidebantur, atque patricijs. Plebeium nihil offendi, sed et in his non tam iudicium tibi, quam uoluntatem de-fuisse certò scio, quando et Nasoni tuo decentior (ut aiunt) facies uidebatur, in qua neuus esset. Remitto ad te eos, atq; addo Stoicum comitem, quem utinam talione tantū referiant ipsi, ac non planè habeant ludibrio. Vt cunq; erit, habet Senecio hic superciliosus ubi patientiam suam exerceat. Non erit iam quod clamet, ὦ (ὦ Βεῦλον τῆς περὶ-σάρας. Non Bithius et Bacchius melius compositi. Reliqui, quos petis, negant ferre lucem. Tu me ama, id quod mutuo facies. Vale.

IOANNES PICVS ANGELO

Politiano S. D.

Nec urbanus unquam, nec hilarius acceptos se amores mei prædicat, quam his proximis diebus apud te, et quod amice quidem confossi sunt cum sibi gratulatur maxime, tum tibi plurimum debet. Quis enim nolit ab isto ense mori? Dolent tamen indulgentius id factum esse, quam oportebat: atq; in eo sunt, ut dubitent amore ipso in amores te cæcutientem factum meos, ac ita demum dubitant, ut iudicio tuo, alioqui grauissimo, in sua causa non satis confidant. Confidunt tamen, et iam sese uinculis asserunt, domi esse nesciunt, libertatem, et publicum securè postulant. Sed quid de Epicteti tui festiuitate dicam? O rem iocosam, et risu dignam Catoniano, uix erat in limine, cum pandens sinus en, inquit, obelos, en sagittas, si nescitis Græcè. En me, si ex uestris quisquam audax fuerit, paratum referre. Quis cachinnis temperasset, cum Stoicus homo tam lepidè iocaretur? Abstinnimus profecto telis, et quod intermi-

O Iupiter plus calamitates.

Rifus Catonianus.

4 5 natus

natus erat repositurum sese iniuriam, & quod ita cutis
 occalluerat, ut tam leues ictus non admitteret. Qua igitur
 ueneratione debuimus, senem excepimus: qui ut demum apud
 nos consedit, philosophari coepit de moribus, & id quidem
 Latine, non tam ob id, quod apud Latinos erat, nam et erant
 in eo confessus, qui Græca nouerant, quam quod Latine ipse
 beneficio tuo luculentiùs saperet. Sed ne opera perdidit,
 quando quidem non prius loqui desijt, quam nos ex peripa-
 teticis Stoicos fecerit, et apathia illa omnes approbaueri-
 mus: ut iam uidere sit paulo ante delicatos homines, iam
 factos omnium tolerantissimos: qui lacerari quidem possumus
 ab alijs, lædi à nobis tantum: qui scato reluctemur nunquam,
 & quæ nostra non sunt, sic fieri demum uelimus, ut dii uo-
 lunt, & eos nec culpemus unquam, nec accusemus: nihil
 doleamus, nihil expostulemus: seruire, uinci nesciamus:
 re, non oratione philosophemur: et qui nouitij sumus,
 nos ipsos ut aduersarios obseruemus: aliorum de nobis
 opinionem, atque id genus alia, quæ externa sunt, negligamus
 potius, quam reiciamus: ad diem curemus, ut hospitium ui-
 tores: habeamus ea denique, non habeamur: silentium ame-
 mus, ne quicquam euomatur non concoctum: & nobis alij
 raro, & nos alijs nunquam risum pariamus: & ut uno
 Epictetum totum uerbo complectar, & sustinere aduersa, et
 abstinere uoluptatibus abunde didicerimus. Vide quam si-
 gillatim ad Epictetum tuum effinxerimus uitam nostram: uide
 quam cito, ne hac quoque parte Stoici non effemus, qui
 nos admonitos uolunt, tandem deficere hominem, quandiu non
 proficit. Id quod quanquam in cæteris admiratus sum, in
 me tamen uno uel maxime, qui cum semper in Lycio, uel
 Acade

Apathia,
 Stoicorum do-
 gmata.

Sustine. & absti-
 ne.

Academia, nunquam in porticu sim uersatus, ita uictus sum
 oratione senis, ut in eius sententiam non pedibus modo,
 sed manibus quoque, & toto corpore discesserim. Vale.

ANGELVS POLITIANVS IOAN.

Pico Miran. S. D.

TAnti mihi sunt literæ tuæ mi Pice, ut nullo pacto
 credam posse me illis rescribendo satis facere. Tanta rur-
 sus tua est humanitas, ut te boni consultiu quicquid à no-
 bis profisciscatur, existimem. Si uerba suppeterent animo,
 laudare pro merito ingenium, literas, eloquentiam tuam
 conarer. Sed uereor ne laudes cogar tantas, ut Flaccus in-
 quit, culpa deterere ingenij. Quare imitabor Timantem,
 quodque exprimere penicillo non possum, uelo contegam.

Timantes *

Quod si mihi hortandus est, qui ipse omnibus exemplo sit,
 ita ego meam Picum, ut ille Mycenæus Teucrum, hortabor
 λέων οὐρανός. Tibi autem debere me multis nominibus intel-
 lego, quæ singula enumerare non est consiliu, sed accessit
 meritis erga me tuis Manuelis nostri uiri docti elegans
 epistola, Hymettio illo, unde scilicet eam legit, melle, atque
 omni nectare dulcior. Eum nos planè Glauculum reddidi-
 mus, Χαλκία Χρυσέωσι κομυτάντες. Quis enim nescit quam
 illi ἐπιχρυσέωσι τοῖς Ἐλλησπονδίοις degenerent citra ma-
 re? Sed tamen hoc ipso minus eius obelos metuimus, quod
 in Latio nati sumus. Sicut Latina cum scribimus perperam,
 hoc nos tuemur, quod Græcissare putamur: atque ut ue-
 spertilioes, dum neque mures planè, neque aues sumus,
 utrisque tamen nos probare tentamus. Vale.

face sic.

Aerea aureis.
 Vernaculi Græ-
 cis atticissimi.

Vespertilioes.

ANGELVS POLITIANVS IOAN.

Pico Miran. suo S. D.

Audio

Avdio te uersiculos amatorios, quos olim scripseras, acombussisse: ueritum fortasse, ne uel tuo iam nomini, uel aliorū moribus officerent. Non enim puto, quoniam minus exierint aptè, sicuti Plato suos dicitur. Nā quantū repeto memoria, nihil illis tersius, dulcius, ornatius. Quos quia uocabas amores tuos, placuit mihi nuper, uelut in amores ipsos abs te crematos, ita ludere Græcis uersibus.

Πολύκι τὸς ἄβελαις, φλεχθεῖς θ' ὑπὸ Πικρῶ ἔρωτων

Οὐκ ἔτι λη προτέρω, πάντα δ' ἀφελῆθ' ὄπλα

Τόξα, βέλη, φάρετρας, ἢ νηήσας τὰ γε πάντα

Ἡ-ψερὸ μὲ σὼρὸν λαμπάσσι ληϊσίοις.

Σαῦ δ' αὐτοῦς μάρ-τας, ὄρθου λωά χερύθρια δ' ἡσέρι

Τῶς νδουράς, εἰέσῃ δ' ἰμβάλε πυρκαϊῆ,

Καί πυρὶ φλέξε εἰ πύρ. Τί δ' ἀφρονες αὐτοῦν ἔρωτες

Τὸν Πικρῶ, μυστῶν ἐισέποσάδε πρόσμωρ;

Sæpe sagittatus, incensusq; Picus ab amoribus,

Non tolerauit ultra, omnia uero abstulit arma,

Arcus, sagittas, pharetras, & congregans hæc fanè omnia,

Accendit simul aceruum flammis edacibus,

Ipsos uerò corripuens debiles manus ligauit

Funiculis, in medium uerò iniecit ignem:

Et igne combussit ignem. Quid uerò d' insipientes ipsum amores

Ad Picum Musarum uolatus principem?

IOANNES PICVS MIRANDVLA

Angelo Politiano S. D.

Quòd proximis literis tuis me tanto pere laudaris, de beo tibi tantū, quantū ab eo absum, ut meritò lauder. Id enim debetur cuiq; quod gratis dat, nō quod persoluit. Quare et ipse id totū tibi debeo, qd' de me scribis, cū in me tale sit nihil: cū id mihi ipse nullo pacto deberes, id totū tuæ fuit humanitatis, & singularis in me beneuo-

lentia.

lentia. De cætero si me examinaris, nihil inuenies nisi te nue, humile, angustū. Nouitij sumus, atq; tyrūculi, qui ex inscitia tenebris pedem modo mouimus, promouimus ferè nihil. Benignè nobiscū agitur, si inter studiosorū ordines referamur. Habet docti nomē quiddā aliud, quod sit tibi, & tui similibus peculiare: mihi tā grandia nō cōueniunt, cū corū, quæ in literarū studijs sint præcipua, nihil non solū exploratū habeam, sed nec adhuc etiam nisi per trā sennam uiderim. Conabor quidē, id quod nunc ago, talis esse aliquādo, qualem nunc me prædicas, & esse aut iudicas, aut certè uelles. Interea imitabor te Angele, qui te

Græcis excusas quòd sis Latinus: Latinis, quòd Græcisses.

Simili & ego utar perfugio, ut poëtis, rhetoribusq; me

approbem, propterea quòd philosophari dicar: philoso-

phis, quòd rhetorissēm, & musas colam. Quāquā mihi

longè aliter accidit, atq; tibi. Quippe ego dū geminis sel-

lis (aut aiūt) sedere uolo, utraq; excludor, sitq; demū (ut di-

cā paucis) ut nec poëta, nec rhetor sim, neq; philosophus.

Tu ita utrunq; imples, ut utrum magis, haud satis cōstet,

qui & Græcam, & nostram Mineruam ita pulchrè am-

plectaris, quasi Cinnus utriusque linguæ, ut quæ insititia

sit, quæ genuina, nō facile discerni possit. Nam ut de La-

tinis taceam (de his enim cui è primo loco cesseris?) quis

credat, ut de Hadriano ille, Romanū hominem tam Græcè

loqui? Iurabat Emanuel noster, dum tuas legeret, nō esse

tam Atticas Athenas ipsas. Is es mi Angele (sacessat adu-

latio) cui ex nostris unus, aut alter, ne dicam nemo, conse-

rendus sit. Quòd si plures essent tales, non haberent hæc

secula cur inuiderent antiquitati. Incumbe quæso, & li-

teras

seras quantum potes à situ recipe, ne nitor ille Romanæ
linguæ iniuria temporum penitus obsolescat. Excude sem-
per aliquid nouum, quod rem Latinam adiuuet, & illu-
stret. Et quæ domi habes, fac tandem exeant in commu-
nem studiosorum utilitatem. Vale.

HERMOLAUS BARBARVS ANGE-

lo Politiano suo S. D.

Post discessum tuum Venetijs ad te scripsi nunquã,
de te sepe: nec scripsi modò sepe, sed etiã loquutus
sum de te quoties incidebat, incidebat autem cū uolebã,
uolebã semper. Omnino mihi multus in ore Politianusest,
eritq; dum uiuero. Nam quantũ ipse de te cõceperim, cū
primum te cognoui, quantũ porro de doctrina tua literæ
sibi speret & spondeant, facilius cogitare possum animo,
quã dicere. Postulo autem à te quasi meo iure duo. Pri-
mũ, uti uiuere diu studeas, nõ tibi, sed & tibi sanè, dũ lite-
ris primũ, & bonis artibus, quibus hercule succurrendũ
est ruinosis, & nutantibus, breuiq; casuris, nisi per soler-
tissimos homines ope summa prospiciatur. Alterum uti
aut tu me socium in hac adhibeas, aut à me adhibitus
æquo animo patiare. Sin grauaris, in famulatu ero tibi
cum iusseris. Vltro nomen do, profiteor inuocatus, &
maxime uoluntarius. Ardeo cupiditate iuandi rectã stu-
dia. Nullus est tam magnus labor, nullũ munus in literis
tam sordidum, quod defugiam: quanquam omnis ferè fun-
ctio, quæ pertinet ad literas, non potest esse non honesta,
non splendida, non magna. Vale.

ANGELVS POLITIANVS HERMO-

lao Barbaro suo S. D.

Tu uerò

Tu uerò Hermolaë ita mihi oia, uel presenti prius,
uel deinde absenti prestitisti, ut (si officia duntaxat,
nõ autem animũ, atq; uoluntatem remetiamur) ingratus
proculdubio sim moriturus. Et quidẽ ea causa est, cur tibi
nec agã gratias, nec egerim hactenus, quòd intellego non
orationem modò nostrã, sed planè facultatem omnem in-
parè esse tuis erga me meritis. Nam quòd mihi in tua epi-
stola tantum tribuis, quantũ ego nec agnosco, nec fateor,
uel ob id certè mihi gratũ est, quòd amicus, quã uerius
sentiens, magis fortasse nos diligis. Verba porro quibus
uelut me militem bonus imperator hortaris, ut rectis stu-
dijs utroq; quasi cornu laborantibus succurrã, eò minus
mouerũt, quòd sanè quã paucos tui similes uideo, quos
duces sequar. Vt enim nõ dubitat Agamènon, quin sit bre-
ui Troiã capturus, si decem dentur *συμπεσχυοτες* Nesto
ris similes: Ita si Hermolai mihi dentur decem, sub quibus
mereã, facile sperè literas cū Græcas, tum Latinas, è bar-
baria media receptũ iri. Te tamè & laudo, & admiror,
qui adeò accisis rebus, atq; afflictis spem tibi aliquã fece-
ris adhuc reliquam. Quapropter mihi etiã, uel ob id au-
dentem, extrema cupido est certa sequi. Vale.

ANGELVS POLITIANVS HERMO-

lao Barbaro suo S. D.

Quòd ad te iãdiu nihil Hermolaë dederim literariũ,
nõ tã meis uelim, quã tuis occupationibus adscri-
bas. Occupationes autè nõ minus equidè studia ipsa litera-
rũ, & sapientiæ, quibus usquequaq; inuigilas, quã istos
accipio discursus obeundæ legationis, & rei gerendæ pu-
blicæ. Quid igitur uel ineptius, uel inhumanius, quã aut
Musarum

*Unus tuus dicitur
est.*

Silentium cum
amicitia.

Laurentius Me
dices.
Picus/Mirandu
la.

Miscellanea
Politiani.

Musarū sacris operāti obstrepere, aut agēti rē seriam tri-
chas ueluti intēpestius obijcere? Neq; uerò causa fuit cur
timuerim, ne (quod est apud Aristotelem tuum) nostram
quog; amicitia silentiū dirimeret. Non enim sic in amore
mutuo languemus, ut simus inter nos machinis retinēdi.
Sed nec silentiū quisiā interpretetur, ubi neuter cessat ho-
norificē de altero & loqui, & scribere. Caue enim putes
Hermolaē, nō diem dixerim, sed horā penē ulla prateri-
re, in qua nō ego de ingenio, de literis, de prudentia, de cō-
silio, de humanitate, de cādore, de studijs deniq; tuis, pro-
pē declamitatē. Testis Medices Laurētius meus, testis hic
itē Mirandula Picus, heroēs (arbitror) duo, non uiri, quos
aut auditores habeo laudū tuarū attentissimos, aut bene-
uolentissimos predicatores. Iam apud eruditā iuuentutē,
& familiarū cohortem, tantum de te loquendo profeci-
mus, ut unus utique habere, non solū doctissimus, sed &
humanissimus, & prudētissimus. Porrò autē ut epistolas,
ut orationes omiserim, in queis de te semper à nobis illu-
stris mētio facta, uel hæc ipsa, quæ mox edentur, Miscella-
nea nostra, cū quidam (ut Horatius inquit) dignus uindi-
ce nodus incidisset, te scilicet unā cū Laurentio, Picoq; iu-
dicē sibi contra rudem infcitiam nuncupauerunt. Neq; ue-
rò tu quoque otiosus, aut occasionibus imparatus in me
semper etiā, ultra fortasse quā patior ornando, extollen-
doq; sic ut temet pulcherrime, ab hoc epistolarum silētio,
crebris de me sermonibus redemeris. Non igitur amicitia
nostrā blandimentis istis & assentationibus indecoris, &
ineptis, atq; optimo cuiq; maxime suspectis, addo etiā uul-
garibus, fouemus. Nō tamē ullo loco, uel studio desumus al-
ter alteri,

ter alteri uel officio. Speciosa ista, & popularia beneuolē-
tie ostētamenta, quasiq; fucū, & præstigias, neq; tu arbi-
tror asyderis, & ego abominor. ~~Vino, aut, uendibili su-
adagium.~~
Spēsa hedera nil opus. Et nos ergo faciē, strepitumq; o-
mnē (sic doctos decet) aspernemur, atq; amicitia (qđ dici-
tur) personam detrahamus. Ceterum ut eò tandem deue-
niā, qua gratia tibi hanc epistolā scribere instituerā, cum
Franciscus Gaddius Florentinus, qui paulò antē lagatus
istic agebat, uir utriq; nostrū cōiunctissimus, fortē (ut fit)
in sermone apud Laurentiū Medicē nuper inieisset desy-
derare te uolumen, si quod hic emendatū Dioscoridis ha-
beremus, statim nobis Laurentius (ut est homo tui studio-
sissimus) pro more autoritateq; mandauit, ut eam rem
quā primū qđ diligentissime curarem. En tibi igitur li-
brū mi Barbare, satis emendatū (ni fallor) certē ueterē. Tu
cū fueris usus, ad me remittes, nō tam (quæ tua est diligē-
tia) incolumē, quā doctissima ista notatū manu, quò pre-
ciū uolumini aliquod ex te, atq; autoritas accedat. Vale.

Franciscus
Gaddius.

HERMOLAUS BARBARVS AN-
gelo Politiano suo S. D.

SI surdis etiam, brutisq; rebus amicitia, & inimicitia
sue non aliunde quā à celo constant, quo & affe-
ctus cæcos, & quæ Græci ἐμπεδοκροῦσα uocant, referimus
accepta, quid ni sentiat hanc uim & homo? quanquā
intere sit, quòd stolidi illa, & muta semper inter se pro na-
tura quæq; sua disident, aut concordant unius cœli me-
rito, sed hominē homini plerunq; mores, & iudicia
conciliāt, nec minore glutino, quā istæc syderum deslu-
ta ferruminant: huiusq; generis est amor, qui nos inui-
cem

Innocens, &
simplices locu-
tiones.

Homine homi-
ni quid conciliet.

cem innexuit, & Herculeo nodo iunxit. Nihil mirum si nec spacio temporis excutitur, nec locorū intercapedine conuellit, nec officiorū silentio polluitur, nec alia quavis negligentia rubigine decoloratur. Certa opinione uirtutis, & doctrinae tuae natus, eadem opinione cōseruatur, alitur, augetur: te uolēte, nolēteq; perennat. Tandiu hercule futurus, non dico me quādiu ames, sed quādiu amare cogas, et iste ingenij, & eruditionis tuae fulgor obuersetur oculis. Tunc amare potero desinere, cum tu rem Latini nam deserere. Sed de hoc satis. Dioscoridem accepi, gratias & tibi, & Gaddio nostro tam multas ago, ut quas Laurentio meo agam homini clarissimo, humanissimo, doctissimo non habeam, habeam quas non ago: atq; utinā quandoq; possim referre. Multis nos magnus ille uir indies & studijs accumulatur, & officijs adobruit. Ego contra diu, noctuq; retracto, ac recogito, non quemadmodū rationē cum eo parem faciam (quis enim posset hoc, nisi alter Hercules, aut certē alter Laurētius?) sed quemadmodū planē intelligat, me apud eum eo loco esse cupere, quo qui magnitudine eris alieni & professione nominis, & magnae fidei compensatione redimunt. Vale.

ANGELVS POLITIANVS HERMO-

Iao Barbaro suo S. D.

Hermolaus Bar-
barus patriar-
cha Aquileien-
sis.

Explicare non possem literis Hermolae, quanta mihi Letitia praelenti nuper secum Laurentius Medice te Patriarcham factū esse Aquileiensem nūciauerit. Ego uerō tāto sum ex ea re gaudio, tātaq; uoluptate persusus, ut in ipso quoq; discubitu (quid enim manifesta negē?) gēstierim, exilerim, latum, felicemq; nunciū, ut ipse me capiēs

capiēs proclamauerim. Et nūc gratulor tibi, gratulor doctis omnibus, gratulor seculo Hermolae: Tibi, quod hoc etiam tuarū uirtutū praeuium dixerim, an testimonium, publicē acceperis. Nam quamuis antea quoq; multis, magnificisq; fueris ornamentis affectus, tamē hoc unum procul excellit, atq; eminet, nō modō quia maius, aut quia genere diuersum, sed quod per eum quasi gradū breui putaris altius ascensurus. Doctis uerō, quod is uir ad maximas proueberis dignitates, cui semper hoc hominū genus, atq; haec secta uitae plurimū placuit. Etenim summo loco natus, amplis opibus innutritus, egregijs honoribus perfunctus, & fastigium disciplinarū propē omnium tenes, & professores, ac studiosos artium bonarū (quamuis humili fortuna pleriq; sumus) ita cōplecteris, & amas, ut cum etis tuae quasi maiestatis fasces, ac uexilla submittas. Seculo autē, quod insigne aliquod habet, quo iam stare audacter aduersus & uetustatem possit, & posteritate: scilicet quia ueluti recuperasse nūc oculos caeca prius fortuna uideri potest, dum cumulare honoribus eū gestit, in quo uirtutum penē omnium quasi quidam cōcentus exauditur. Uigitur et si uirtute ipsa clarior es, atq; (ut putō) letior, quam uirtutis praeuium, debes tamē hanc & tēporibus, & literis diligentia, ne fortunae desis, neu uota nostra destitutas, sed incumbas, instesq; fauori quantum potes, non quidem ambitu infami, qui philosophū dedecet, sed his potius artibus, quae te charū bonis, admirabilem propē uniuersis reddiderūt. Equidem, quod ad me attinet, quādo aliter sufragari non licet, illud usquequaq; praestabo, nequam occasionem uel tui celebrandi nominis, uel cōciliandae tibi

colligendæq; beneuolentia prætermittam Vale.

HERMOLAUS BARBARUS ANGE-

lo Politiano suo S. D.

Quod ex secundis rebus meis lætitiã incredibilem cõceperis, neq; nouã rem fecisti, nec mihi non præuisam, imaginationeq; præsumptã, Noui quãta propõsitiõne, atq; adeo inductiõne animi prouinciã durã, et inexplicabilem susceperis ornandi, et tollendi nominis mei: quã constãs, pertinax, et addictus in eo fueris: quã rem tuã uidearis agere, cum meam agis. Itaq; nihil sum miratus quod rationibus tuis consultũ putaueris, cum meis est prouisum. Habeo tibi, et semper habebõ gratias, nõ solũ ut amico, et beneuolo, sed ut Politiano, id est, ut homini doctissimo. Plus enim est à Politiano, quã ab amico laudari. Testimoniũ, et iudiciũ amici fallitur, Politiani etiã amãtis nõ fallitur. Laurẽtio nõ minus principi tuo, quã meo indies plura, et maiora debeo. Testis est ipse. In magno uersor periculo, ne in tãto meritorum eius erga me cumulo, et ingratus, et barbarus esse uidear. Vale.

POMPONIVS LAETVS ANGE-

lo Politiano suo S. D.

Serius quã opinabaris ab amicissimo fieri, distuli ad te mittere, quod summopere legere optabas. Causa fuit nescio quis, qui se intra paucos dies daturum Quintilem, et Sextilem mihi pollicitus est: remq; is longius opinionione mea traxit. Ipse tandem ut creditori, qui uel præcipuus es, satis facerem, quæ apud me erant, æuentissime exscripsi. A Venusia Apulorũ adlata sunt marmorea tabula: obscuro loco ibi latebant fragmenta aliarum tabularum;

larum, ubi annus integer erat, cõiungi nequiuerũt, quod multa deerant, illinc translata Ariani: summa cura, quæ supereest tabula, seruatur. Mitto et quædam monumenta rerum eodem in loco reperta, et placitura tibi (ut existimo) amatori uetustatis. Romæ ferè idem, sed multo antè, uerũ sine caret: si habere cupis, rescribe: quãquam quid hoc dixerim? cum facile intelligam te plurimũ id querere: sed uidebatur optabilius, si poposceris. Scias omnia, quæ apud me sunt, tua esse. Duo à te sum petiturus, alterum studio, alterum autoritate conficies. Illud est apud Valerium Flaccum in quinto libro, cum loquitur de Chalybibus populis, apud quos ferrum repertũ est: quid sibi uelit, indigena. Quod sequitur corruptum est: et statim duo carmina, quæ sequuntur, fabulam habet mihi incognitam. Fortè Apollonius aliquid de ea re scribit. Tuũ limatissimum iudiciũ expecto, quod, mea sententiã, quinque profitemur literas, ueneremur necesse est. Sed de ingenio scio quid scripturus sum. Illud alterũ erat, ut unicis literarũ fautoribus Laurentio, ac filio me commendes. Ab Laurẽtio tua opera obsecro, impetres literas non uulgares, siue ad Ioannem Tornabonũ, siue ad oratorẽ Florentinorũ, in commendationẽ Fabritij cõturbernalis mei, qui, ut prædicat, notissimus est Laurentio, aliasq; Florentiæ negotia Reguli Fauẽtini egit. In præsentia cũ sit expediturus quædã honestissima in curia Romana, auctoritatem Laurentij (quæ plurima est) uehemẽter accedere cupit. Effice tu homo nõ minus literatissimus, quã integer rimus, ut uoto fruamur. Bene ualeas. Romæ: decimo sexto Calendæ Aprilis, M. cccclxxx. viij.

ANGELVS POLITIANVS POM-
ponio Leto S. D.

Quas à te nuper accipi literas, ita gratas habui mi-
Pomponi, ut me ab ijs putem immortalitate dona-
tum. Sed & semestri Calendariū mirè fuit gratum, &
quam ais tabulam bello Marsico factam: quæ si eadem est,
quæ Romæ obiter legerim, uereor ut satis ex fide sit ex-
scripta. Siquidem Amilius non Aemilius erat in saxo.
Quam eandē diphthongū etiam super ipsa Panthei te-
studine adnotaueram. Quòd uerò etiam (si dijs placet) de
obscuris poetarum me consulis, homo omnis literaturæ
consultissimus, atque id mihi ex amore tribuis, quod tibi
ex uero debetur: intellego quàm tibi debeam, quàm mihi
faueas, quantum oneris sustineam. Dicam tamen quod sen-
tio, tibiq; si non rem ipsam, studium certè meum, uolun-
tatemq; probabo. Versiculi ipsi, quos uerè mendosos pu-
tas, hi sunt uidelicet:

Locus Vale-
rij Flacci, libro
quinto.

Indigena aeterni rupem Iouis, hinc tibi Mauors

Dant uirides post terga lacus, ubi deside mitra

Fœta legat, partuq; uirum fouet ipsa soluto.

Hos equidem ita legendos arbitror:

Inde Genetæi rupem Iouis, hinc Tibarenūm

Dant uirides post terga lacus, ubi deside mitra

Fœta ligat, partuq; uirum fouet ipsa soluto.

Vt sit sensus: post Chalybas promontoriū Genetæi Io-

uis, dant post terga, hoc est, præternauigāt. Tum uirides

lacus Tibarenorū: uirides, scilicet, quoniam pecore abun-

dāt, atq; ob id pascuis, quibus scilicet Tibarenis mos est,

uti à parturientibus, iamq; etiam partu liberatis uxoribus,

uiri

Tibarenorum
mos.

uiri in lecto mitrati collocentur, & ipsi uice puerperarū
fouentur, curenturq;: quod ex Apollonio mira breuitate
tralatam, cuius in libro secundo sunt hi uersus:

Τὸὺς ὃ μὲτ' αὐτῶν ἀπὸ τῆς Γενητῶν Διὸς ἀρχῆς

Γνάμψουτες, σὺβέοντο παρὲς Τιβάρηϊ δα γῶϊαν.

Ἐν θ' ἐπεὶ ἤρκε τ' ἐκὼν ὕπ' ἀνδράσι τέκνα γαμῶϊκες,

Ἄντοί μὲν σενάχουσι ἐνὶ λεχέεσσιν ἐσσόντες,

Κράταθ' ἐπιστάμενοι τοῖσι δ' αὖτομάσθῃ ἐδωδῆϊ

Ἄνερας, ἢ δὲ λοετῶν λεχέεσσιν ἐσσόντες.

Post hos autem quàm primū, deinde Genetæi Iouis arcem

Flectentes, acū sunt præter Tibarenidā terram.

Ubi postquam utique sustulerunt ex uiris filios uxores,

Ipsi quidem suspirant, lectis decumbentes,

Capita reuincit, illic autem rursus nutriunt epulis

Viros: & lauacra parua his laboriosè ministrant.

Addunt interpretes Apollonij, scriptum id etiam à Nym-
phodoro in Tifinomis, tum Genetæum promontorium à Genetæū pro-
Genete fluuiio uocatum, in quo templum sit hospitalis Io-
uis, quem Xenion appellant. Idem eodem libro sic scribit Iupiter ἔμω
Apollonius:

Ἄρχη ὃ ναυπηγῶσι πολὺρῆλως Τιβάρηϊ

Ζῶνός ἐγγαίνου Γενητῶν ὑπ' ἐν ἀρχῆς

Propè uerò habitant affluentes agnis Tibarenī

Iouis hospitalis Genetæam super arcem.

Quo loco πολὺρῆλως ab agnorum copia dicti. Vnde uiri-
des lacus eruditè dixit Valerius, ob pascua, ut arbitror.

De Tibarenis etiā Orpheus in Argonauticis post Chaly-
bas meminit statim: & eosdem Strabo libro duodecimo

Tibarnos appellat. Quod autem de Eribote quæstias: Tibar-
Straboni
Eribotes.

fuit is filius Teleontis, de quo sic idem scribit Apollonius
libro primo:

Ἐπιτερο δ' Εὐρυτίων τε καὶ ἀλκίης Ἐριβότης
 ἦεν δ', μὴ Τελέοντος, ὃ δ' Ἰὼν Ἀκτορίδαο.
 ἦτοι δ' μὴ Τελέοντος εὐκλήης Ἐριβότης,
 Ἰὼν δ' Εὐρυτίων, σὺ δ' ἦν Τρίτων Ὀϊλεύς.
 Dicebatur autem Eurytion & robustus Eribotes
 Filij, hic quidem Teleontis, ille uero Iri, Acioridæ.
 Nempe hic quidem Teleontis inclynus Eribotes:
 Iri autem Eurytion, simul & tertius erat Oileus.

Literas contubernali tuo commēdat itias ad Oratorē Florentinū, paulo negotio impetrabimus à Laurentio Medice: qui si mihi quasi uni è minoribus literatis, nihil non indulget, cur quicquam tibi literarū principi denegat? Vale, & si quid te dignum ex antiquitate habes, participa queſo nobis, tui cupidissimis. Et Vasinio dic salutem meis uerbis. Florentiæ. 1111. Cal. Mart. M. cccclxxxviiij.

POMPONIVS LAETVS ANGE-
 lo Politiano S. D.

Iam tempus appetit eruditissime, & cādidissime Italorum, ut Lucretij libros remittas, ut uir integer fidem soluas. Dabis serēdos ad urbem Petreio homini fidei summae, qui celebritatē tui nominis cum ceteris nostri ordinis amat, colit, ueneratur. Nam quisquis est, qui de se bene sentit, gratulari plurimū debet seculo nostro, cum tales habeat uiros, quales maiores nostri in summa gloria habuisse duxissent. Data opera Florentiā se confert, ut te sepius uisat, & ut totus ex lima tua pendeat: utinā & mihi liceret. Cum de altitudine tui ingenij cogito, non possum non admirari, cur nostri graculatum & sturnatim (ut ita loquar) ad te non aduolent. Egi opus tuum, in quo aperitissime doctrina quadam singulari ueteres ab inferis reuocasse

Graculatum & sturnatim.

casſe uideris. Sed parcius in praesentia, praedicatione mea non indiges, satis enim tuo labore clarus es. Verum quoties de aliquo sublimi interpretatio est, unus Politianus occurris. Ego quid de perspicacissimo ingenio tuo sentia, una epistola, & longa quidē explicui, quanquam in ea re quid longum esse potest? Credo distulisti carmina Lucretij remittere, propter uariarū disciplinarū occupationē. Opſecro, atq; optestor, effice ut ad suum Quirinum redeant. Habeo quaedā uetustissima monimenta, quae cū uideris opstypesces, admiraberisq; quod nuper effossa, erutaq; & inuenta, in illa tua obseruatione reperiat. Quae de re diuinitatem quādam in te esse intellego, ut uerē animus tuus sit de caelo sumptus ignis. Dij te seruent. Com-menda me Medicibus, patri, & liberis literarum patronis. Deinde plurima salute Demetrium impertias. Vale. Romae. ante v. Calendas Iunij.

ANGELVS POLITIANVS

Pomponio suo S. D.

Lucretium Petreio dedi, quē tibi iam redderet. Vale tam serō inquis. Fateor: sed nō plus negligentia mea, quam tuae humanitatis fiducia: dum alia ex alijs, in quibus opera ponatur, occurrunt, dilatus hic in quadriēnium liber est, qui uel triduo poterat absolui. Ceterū ego Pomponij mei memor, qui quidem nescit offendi, à Politiano praesertim, praetuli audacter officio commodum. Petreio nondū frui licuit, ut optabā, probo, & antiquis moribus homine. Iam tum peregre aberam, cum ille Florentiam, statimq; peregrinationem meam rusticatio excepit. Spe-ro tamen dierum paucorum iacturam, ut in urbem reuer-
 b s terimus,

terimus, inrupta (quod aiunt) copula sarciet. Quas in me laudes confers, quanquam agnoscere salua fronte nō ausim, tamen ob id gratissimas habui, quoniam cum nec irrisio in istos mores, nec adulatio cadat, necesse est laudatio hac aut ex amore in me nimio, aut ex uero proficiscatur. Quorum cum sit utrunq; mihi gloriosum, alterum diu in uotis, alterum etiam supra uota est. Monimenta illa, quae narras, antiquitatis iamiam tractare, complecti, adorare gestio: per fortunas imperti, si quid habes quod excellat. Medices nostri unice tibi fauent. Demetrius autem salutem sibi à te dictam totidem uerbis remuneratur. Vale. In Fesulano sexto Idus Augusti. M. ccccxcj.

BAPTISTA GVARINVS IOANNI

Pico Mirandula S. D.

Retorquere.

Nondum concedo secundum te litem dari oportere: nam facile possum tuas istas captiones in te despicere. Si tibi praceptor sum, cur mihi non obsequeris? Si nō sum, cur me praceptorem appellas? Neq; ideo nomen hoc recusō, quod te discipulum spernam, quem mihi praceptorē assero, sed quod tuā doctrinam et ueneror, et praedico, in qua te neq; unguium meorum nota, neq; transuersi calami signo, neq; miniata cerula, neque obelisco deniq; aut asterisco tantum promouisse mihi conscius sum. Sed in nouum quoddam uindictiarum genus (ut uideo) incidimus, dum tu mihi eam possessionem asserere cōtendis, qua ego cedere conor. Quae unquam rhetorum causa huius generis actorem, aut reum habuit? Ego, mi Pice, nunquam in hac pugna tibi herbam porrigam, nisi prius bona cum gratia composuerimus (ut quando aliter non

non succumbis) uterque nostrum alteri praceptor pariter, et discipulus iudicetur. Sed omnis iocis seria agamus, et Heptaplus tua, et tuipse tibi merito placere potes, cum omnia doctorū hominū pūcta ita sis assecutus, ut ne in tabella quidē latebra liuor ullus appareat. Idē in reliquis scriptis facilius tibi datū iri sperandū est, cum usus etiā accesserit, qui solet in scribendo magister haberi optimus. Quod ad me atinet, gaudeo uehementer laudato uiro, et ab omnibus, ac ubiq; laudādo Laurentio me in ore esse, addito praesertim Politiani calculo: cuius ego copiosam, et arcanam multiplicis disciplinae lectionem ita complector, ut admirer, ita admiror, ut cōmendare non desinam. Quo fit ut extra doctrinae aleam me ab illo poni, triumpho instar existimē. Quod librorum meorū indicem petis, id mihi et laboriosum est, et inutile. Satis erit si pro tempore postulatis meis inseruiēs. Nunc Martianū Capellam, et Senecae quaestiones naturales opto, si modō emaculati sint codices. Nam qui apud nos sunt, opera Sibyllae indigent. Eos si impressos emere possim, gratius mihi erit: sin minus, non longo postliminio tui ad te redibunt. Vale specimē bonarū disciplinarum, meq; amare perge. Ferrariae, Non. Decemb. M. ccccxxxix.

ANGELVS POLITIANVS BAPTISTA

stae Guarino suo S. D.

Ostendit epistolam mihi nuper ad se tuam Ioānes Picus Mirandula, princeps omni laude cumulatus: in ea cum tu mihi multū tribueres ex recenti Miscellaneorū fetura, tum uerò seorsum in scheda syllabas notasti aliquas, in quibus meā nōnihil diligentiam require-

Vtus in scribendo magister.

bas. Sed hoc posterius tamen ita cunctanter, ita suspiciose fecisti, quasi deniq; metuisses, ne me ladi grauius putarē, sicubi abs te non doctissimo solum uiro, sed optimo quoq; redarguerer. Ego igitur quāquam dissimulare nō possum, laudationē mihi tuam fuisse pro eo ac debuit omnino gratissimā, tamen ut eam quoq; plausibilius exciperem, causa fuit in primis, quod abundē fidē blanditijs illis tuis comes addita libertas, ne dixerim castigatio faciebat. Etenim nō ego auidius refellam, quā refelli me patiar, & opinionū fallacijs, quasi morbis animi precipuis, multo etiam libentius ipse caream, quā ceteros liberem. Tuum uerō mihi oīno, quasi pro lapide Lydio, iudiciū debet esse. Nam ut illo purum dinoscitur aurum ab adulterino, sic apud me de tua facile sententia uerum uidetur posse, falsumq; discerni. Nec est in quo tam bene de proprijs mihi studijs spondeam, quā quod ita disputare soleo de ambiguis, ut plus inuento uero gaudeā, quā uictoria. Quāquam autem abs te tantæ autoritatis homine prouocatio non est, tamē pro tua singulari humanitate quæso benignē audias quid ad ista respondeam. Negas probare te quod imolare prima breui, quod item matutinus prioribus correptis syllabis enuntiauerim. Ego uerō tametsi rudis in primis, non adeo tamen obtusi sum pectoris, in uersibus maxime faciendis, ut spatia ista, morasq; non sentiam. Verum cum mihi de Græco penē ad uerbum forent antiquissima interpretanda carmina, fateor affectuui equidem, ut in uerbis obsoletam uetus statem, sic in mensura ipsa, & numero gratam quandam, ut speraui, nouitatem. Nec autem putabam fore, ut cum Vergilius, acerrimi uir iudicij, uersus

Lapis Lydius.

us aliquoties Homeri uatis exemplo caudam trahentes effinxerit, non etiam mihi tale quippiam præsertim Græca uertenti concederetur. Quo circa uersiculos feci de industria prominuli quasi uentris, qui medijs pedē quater=na tempora superantem caperent, ex argumento *re= Ventricosos.* uentris appellatos, Qualis apud Homerum puta sit ille: *Πατρόκλος ποδῶν ἀνθρώπων καὶ μένθη δὴ.* Sed quoniam quod ego studio nouitatis quæsueram, syllabarum scilicet ignorationi pleriq; tribuebant, mandaui statim quibus maxime potui amicis, ad quos ulla modo exemplaria peruenissent, ut uersiculos eos uelut in quadrā redigerēt, ad hoc exemplum: Luce feri, nam lux superis gratissima diuis. Et item: O pueræ, emicuit rubor haud mora, matutina. Quem rosa, &c. Cuius enim stultitiæ, uel cuius potius improbitatis fuisset agere diutius, etiam bonam fabulam, quā continuo populus exsibilaret? Itaq; magnopere à te peto, cures mihi primo quòq; tempore nō ausim dicere tua, sed scholastici alicuius manu, locum sic utrunq; in omnibus quotquot istic erunt exemplaribus emendandum. Nam ut tibi potestas uenialium quoque fiat, ipsi continuo per literas cauebinus. Iam uerò quod liquentibus prima *Liquere prima breui.* correpta dici uix permittis, equidem in eo Vergiliū sequer, cuius illa certè sunt notissima: Principio cœlum, ac terras, camposq; liquentes. & Ignemq; horribilemq; feram, fluuiumq; liquentem. Nec me fallunt autem, liquentia mella, sic apud eundem posita, ut quantum scilicet in tempore, tantum sit in intellectu discriminis. Sed & *Orichalcum secunda breui.* orichalcum breui secunda dictum reprehēdis, quæ tamē syllaba diphthongo notatur, Ad hæc illo ipso quem tum locū interpre

Patrocli deside-
ras uirilitatē, &
robur bonum.

Liquere prima
breui.

Orichalcum se-
cunda breui.

Callimachus. interpretabar, οὐδ' ἴσ' οἱ Χαλκιδεῖς dixerat Callimachus, unus mihi tum quidem præ cæteris sequendus, quanquam aliàs quoque grauiſſimus autor. Nam quòd Statius aliter usurpat iure suo, uidelicet una diphthongū litera defraudat, quod & in Pliadum uocabulo non reformidat. Postremò quæris idē, ut cur & Boeotia scribam: sed enim quæ- rere ego quòque uicissim poteram, cur tu Boëtia potius, nullo scilicet in has uocales Græcarum transitu, quē modo uel præcepta tradiderint, uel rationes persuaserint, uel autoritas comprobauerit: nisi fortē uulgus imperitum respicimus, nullo prorsus habedum numero apud eruditos, quorum te principem semper existimauimus. Adde quòd hanc nostram uocis istius scripturam, sicut è Græco primum demigravit, intemeratam seruant exemplaria quacunque adhuc incorruptæ uetustatis indole cęsentur. Hæc igitur habui nunc quidem, quæ pro mea causa dicerem. Verum quando tu unus omnium ætatis nostræ professorum celeberrimus aliter sentis, nihil iam credo mihi, sed ad Pyrrhonios planè deficio: nec esse prorsus aut affirmo posthac, aut nego quicquam, sicuti nobis uel à sensibus ipsis, uel ab animo demique representatur. Cupio tamen & de cæteris quid sentias audire, tanto maiorem tibi habiturus cottidie gratiam, quanto ab erroribus me, uel sæpius, uel liberius, uel postremò etiam seuerius uindicaueris. Vale.

BAPTISTA GVARINVS ANGELO

Politiano suo S. D.

GAudeo mirificè interprete Pico nostro Palladio magis, quàm Martio, datam esse nobis occasunculam ut de

ut de cõmunibus studijs aliquid per literas colloquamur. Sic enim fore spero, ut amor in doctrinam tuam meus, amicitiam inter nos cõflet. Quòd autē ita cunctanter, & meticulosè ad Picū ipsum nonnulla de aureolo Miscellanorum tuorū libro scripsi, id neutiquā mirari debes: ita sunt horum temporū mores, ut si quis liberius quid proferat, bellicū cecinisse uideatur. In me Angele mi suauissime, ut nullus est loliginis succus, ita est candida, & sine labe simplicitas. Doctos omnes amo, coloq; et nouos nescio quomodo magis etiā, quàm ueteres admiror. Quippe cum hoc tempore & librorū iactura, & morum aliquorum igno- ratio, & multarum rerū defuetudo anxiam, laboriosamq; pariat emergendi difficultatem: quare ignosces mihi, si ex alijs animū spectauit tuum. Quia tamen te maxime diligebam, ut hominē eruditissimū, cupiebamq; sine exceptione ab omnibus posse laudari, ideo quæ sentiebā à liuidulis fortasse notatū iri, ea tibi clandestina aliqua uia nota fieri desiderauit. Delectatus sum uehemēter tua ista probitate, qua neq; tulisti ægrè te commoneri, & rogasti, ut de cæteris idem facerem: quia eis te gratiā habere profitearis, qui ab erroribus te uindicauerint. Non ego tantū mihi arrogo, ut quod tu ignoraueris, ego id me scire credam. Sed scribentibus omnibus id usu uenire solet, ut in scriptis suis (dum noua sunt) relegēdis, uel obaudiant, uel cõnieant, ut taceā opiniones nonnullas, quarū inuentionibus applaudunt. Quod ni ita esset, non in præceptis haberemus: Nonumq; prematur in annū. Siquid autem à me bene dictū uideatur, Terentianum illud, non tamen assentatoriè respōdebo: Ridiculū, nō enim cogitaras. Cæterū idem istibute

ute melius quanto inuenisses? Ut aliquando ad rem ue-
niam, dabo operam, ut qui residui sunt apud mercatorem
libri tui, nō nisi ex tua sententia exeāt. Ego sumptu meo
habueram librum ipsum apud me hospitem: postea quā
tamen etiam gratis alterū fratrem in contubernio esse uo-
luisti, usus sum tua liberalitate, ut ego munificus esse pos-
sim, & ut tibi plus debeam. Leonicensi & Pictorio mu-
nus tuum tradam, cum abs te responsum accepero. Ma-
gnificis Laurentio, & Pico me commendes, rogo. Vale.
Ferrariae, quarto Calen. Ian. M. ccccxxxix.

ANGELVS POLITIANVS BAP-

tista Guarino suo S. D.

Bene habet. Amicos undiq; Miscellanea nobis aut cō-
parant, aut excitāt. Undiq; epistolae ad nos, uel de
nobis excellentiū uirorū plenae studij, plenae laudum. Vel
proximae duae abs te, quā ingenuae, bone deus, quā sim-
plices, quā liberales, quātis postremō, & quibus asperse
amoris notis, mitto enim quā elegātes, & doctae. Pro-
prium uidelicet hoc eius domus, in qua duntaxat etiā ipsa
bonarum artium sunt incunabula. Quos igitur mihi tan-
ta ista seu iudicia, seu studia uestra admouere aculeos, imō
uerō quos ad scribendum subdere stimulos debent? Iam
facile contemno, quas & contempsi tamē semper, ineptias
maleuolorum, & nugas uerē dixerim abortiuas (prius
enim penē emortuae quā meditatae) tuis mihi suffragātib;
epistolis, etiam Phoenice uiuacioribus. Ego uerō alacer-
iam doctorum clamoribus adiutus ad huius calcem curri-
culi propero. Quin (si modō tu non aspernaris) curabo
extet ad posteros in reliquis meis scriptis perpetuum,
non

non dixerim doctrinae tuae, quo quidē minus egēs, sed cer-
te beneuoli inter nos animi testimoniū. Vale: Pictoriūq;
nostrum candidissimū hominē saluere iube meis, & Pici
uerbis. Florentiae, quinto Idus Ianuar. M. ccccxxxix.

BAPTISTA GVARINVS

Angelo Politiano S. D.

Nolim existimes maxima esse tuarum laudum pra-
conia, quae ad te in epistolis perscribuntur. Multo
enim maiora sunt, quae studiosi humanitatis in animis
suis ex libro tuo taciti concipiunt, aut cum in coetu sunt,
de te colloquuntur: uno ore omnes omnia bona dicūt, do-
ctrinam tuam praedicāt, extollunt, admirantur. Nemo est
qui pretio deterreatur, quō minus Miscellanea domi ha-
beat, unde discat. Haec sunt uera eruditiois testimonia, in
quibus nulla est placēdi, adulandī ue suspicio. Quō magis
miror dubitari à te, an cupiā scriptis tuis famam meā im-
mortalē fieri, quasi cornea mihi sit fibra: nō id ego quo-
que expetam, in quod fertur humanae naturae procliuitas.
Illud tamē monuisse, aut saltē rogasse uelim, ut & mor-
sibus uiuentiū, & laudationibus (non enim adulationes
appellauerim) quā minime in scribēdo utaris. Nā pra-
terquam q. ea res dignitati scribentis officit, multi sunt
q. magis affectionibus animi id scribēdi genus, quā ue-
ro iudicio acceptū referant. Non temere hoc dici putes:
audio enim persaepe quae de reliquis circumferātur, & ta-
men liberum tibi in hisce rebus examen relinquo, quem
etiam plus uidere arbitror. Salutem tibi Pictorij nostri
uerbis dico: tu uero magnificis Laurentio, & Pico me
cōmendabis. Vale. Ferr. xv. Cal. Ian. M. ccccxxxix.

ANGELI POLITI-
 ANI EPISTOLARVM
 Liber Secundus.

ANGELVS POLITIANVS
 Philippo Beroaldo suo S. D.

REGIT epistolam mihi nuper ad se
 tuam Picus hic Mirandula noster, pla-
 ne flos illibatus ingeniorū, cuius in ex-
 tremā clausula nostri quōque sic hono-
 rificam mentionem faciebas, ut in quo-
 dam ueluti literatorum confessu, proximos uidelicet ab
 illo mihi gradus assignaueris. Hanc igitur ego tuā (si mo-
 dō ita uocetur) sententiam, quamuis audire citra ruborē,
 gnarus inscitie meae, non poteram, tamen quōd ab insi-
 gni quadam beneuolentia proficiscebatur, ita gratanter
 accepi, ut uix tantundem fuerim uoluptatis habiturus, si
 mihi esse illa, quae de me pronūciabas, uera persuasissimam.
 Nam quamuis testimonio conscientia repugnet, letor ta-
 men alicui talem me uideri posse, qualem tua me fingit,
 hoc est hominis eruditissimi, praedicatio. Quare statim di-
 ctavi hanc tibi epistolam Beroalde, qua ducerem quan-
 topere mihi tuum tale laudationis officium blandiatur,
 simulq; darem fidem nulli me prorsus occasione defutu-
 rum, rerumq; posthac, et temporum planē omneis arti-
 culos excussurum, donec tibi pro studio erga me tali, et
 animo tandem quoquomodo referam gratiam, Vale. Flo-
 rentia, XVII, Calend. Febr. M. cccclxxxix.

Philippus

PHILIPPVS BEROALDVS

Angelo Politiano suo S. D.

PERlegi oppidō quā libens literas illas, quas ad me
 nuperrime dedisti, et quia tuae sunt, et quia lite-
 rata. Miscellanea tua doctissimū te esse testantur, episto-
 la humanissimū. Turpe est uinci eruditione, humanitate
 uero turpissimū. Inde fit, ut mihi nō minutula labecula
 inspergatur, sed maxima labes, et ea quidē incluibilis infi-
 gatur, cū abs te uincar in utroq;. Assurgebat iā primū
 literatio nostra tua politissima literatura, neq; id dissi-
 mulatē, iā uerō et illa quōq;, quae in me alioqui nō im-
 probari solet humanitas, tuae cedit humanitati, aded ut ti-
 bi cōparatus possim meritō inhumanus iudicari. In alie-
 na tibi epistola salutem transeunter adscripseram, tu
 (quae tua dexteritas est) ē uestigio me per epistolam resa-
 lutasisti, quae sua planē politura Politianū ostentat artifi-
 cem, totaq; est officij, beneuolentiaq; refertissima. Cui ut
 breuiter respondeam: Non opus est, mi Politiane, ut mihi
 gratias agas ob meū de singulari tua uirtute uel testimo-
 nium, uel iudiciū. Etenim si nolo uideri mendax, et ua-
 nus, id faciā, quod facio, necesse est. Praeterea persuasissi-
 mum habe, me in primore fronte animū gestare, nec à la-
 bijs dissentire praecordia: concordat in me scriptio cum
 mente, lingua cum pectore, et de proptuario nostro syn-
 cera promuntur citra omnem fucatam simulationē. Eru-
 ditio tua illa interior, atq; politior à nemine nō paulō hu-
 maniore suspicitur, à me et suspicitur, et amatur. Hoc in
 praesentia fit, hoc idem fiet in posterū. Sum, et ero tuarū
 laudū, si non idoneus, saltem beneuolus buccinator. Olim

c 2 iftic

istic iecimus amicitiae inter nos mutuae fundamenta: quae cum id temporis à nobis glutino literario fuerint ferruminata, superest ut eodem deinceps ferrumine immisso ad fastigium extollatur. Quod ad amissum fiet, & libellam, si epistola inter nos ultro, citroq; discurrerint, si fuerit inter nos, si non quotidiana, saltem hebdomadica literarum reciprocatio. Quae in futuris amicitiae stabilendis laterculorum, aut calcis haud dubie uicem representant. Patefactae sunt amicitiarum fores, quarum me futurum subinde hospitem polliceor. Vale decus literarum, & quod Pico Polyhistori meo nomine debes, eidem meo nomine resoluito. Vale.

NICOLAUS LEONICENVS

Angelo Politiano suo S. D.

MVnus Miscellaneorum tuorum, quae tuo nomine Baptista Guarinus nuper mihi tradidit, in gēti me uoluptate affecit. Nam etsi à politioris humanitatis studijs iampridem feriatum sim, gaudeo tamen à doctissimis, atq; amicissimis hominibus mihi aliquando occasionem praestari ad ea studia redeūdi, quae me in adolescētia maxime delectarunt. Quamquā (ut uerum fatear) postquam opus id perlegi, uisus sum non in alienis agris cum dispendio, sed in proprio solo magna cum utilitate uersari. Inueni in eo non modò quae ad literaturā, ac poëtarum, & oratorum cognitionem plurimum conferunt, sed & medicorum, & philosophorum sententias doctae, atq; eleganter abs te explicatas, & in ueriores lucem eductas, quam in aliorū libris perlegantur. Quae res non mediocrem mihi spem affert, fore ut aliquādo philosophia uniuersa,

uersa, quae iampridem apud barbaros barbara facta est, Angeli Politiani opera Latine loqui incipiat. Habuisti (ut scribis) à teneris annis praecipuos praestantissimos, sub quibus & Platoniam, & Aristotelicam disciplinā imbibere potuisti: nunc uerò, ut ex tuis scriptis accepi, fueris cōsuetudine Pici nostri, principis nunquam satis laudati, cuius doctrinae imitatione summum sapiētiae culmen, quemadmodum iam in oratoria, ac poëtica facultate eminentissimum obtines locum, breui attingere poteris. Nisi utrunque anarem, utrique plurimum deberem, inuiderem felicitati uestrae, quibus in praeclearissima Italia ciuitate, sub Laurētio Medice, ac Petro filio, eximijs etate nostra uirtutis, atque ingeniorum patronis, per summum otium ingenuè philosophari cōtingit. Utinam ego is essem, quem uos tertium socium tantis rebus adiungere nō indignum iudicaretis. Si facultas daretur, uobiscum uiuere, uobiscum emori uellem. Nam quid suauius, quid conducibilius esse in uita potest, quam cū amicissimis, ijsdemq; & integerrimis, & undecunq; doctissimis, quales uos estis, uiuere? Sed erit (ut spero) ut reliquum iam in grauescentis etatis meae uobiscum traducam, non modò propter consuetudinis suauitatem, sed etiam ut cōmentemur quonam modo pereunti doctrinae, ac uita hominū potius, quos multorum inscitia ἀνὴρ ἀνοήτης, consularum. Vale. Magnifico Petro tuo, in cuius olim pueri, dū ^{praemittitur} Florentiae essem, me gratiam insinuasti, nunc iam iuueni, atq; unā cum etate uirtutibus, ac dignitate, ut audio, aucto, si tibi uidetur, me plurimum cōmendabis. Ex Ferraria, v. Calend. Februarij.

Nicolaò Leonicensò suo S. D.

Non tu munus accepisti, quinimo dedisti potius, ut qui dignū me habueris, cuius etiā nugas lectitares. Nisi magis iniuria sit hæc, florales agentem spectari à Catone. Feriatum diu te dicis à literis politioribus: at ego, si talem scribere epistolam qui feriatum, potest, qualem tu misisti nuper omnium elegantissimam, censeo esse mihi quòque quacunque occasione feriandum. Sed ita est profectò, bonæ istæ artes, literæ, philosophiæq; uestræ non prius tenentur singulæ, quàm simul omnes. Omneis uerò ætate nostra, tu, si non solus, certè cum paucis, hoc est cum uno, aut altero ad summū tenes. Sed de reliquis aliàs. Galeni uero commentarios uidi nuper, quos tu plañe Latinos fecisti. Auguror, nec me puto fallit auguriū, plurimū posteritati collaturos. Nam seculo etiam huic nostro nondum audeo sperare, quoniam praua consuetudine sic penè quidam homines obbrutuerūt, ut glandem adhuc defendant repertis frugibus. Similesq; mihi Gryllo uidentur illi, qui cum Ulyssè disputat apud Plutarchum, nec ullis adduci rationibus potest, ut è sue rursus in hominem redire uelit, quem prius ex homine Circe mutauerat in suem. Gratulatio tua quòd philosophiæ me totū dederim, mirum, quantum mihi bonæ spei addidit. Perseuerabimus igitur, præsertim cum bene cesserit adhuc quod hæctenus publicè specimen dedimus, nō modò docēdo, sed etiā disputando. Facit animos credo Picus hic noster, qui cum diu comparem sibi non inueniat in arena, certanti mihi, laborantiq; tamen unicè fauet. Isq; cum mihi tale quiddam

quiddam forte, quale Glauco illi Carystio pater acclamauit τὸν δὲ δόρυ, terrā mediufidius ipsam subijcere uideatur Antæi pedibus. Atq; utinam tu quoq; nobiscū ueres eodem contubernio, crederem fore, ut & Musæ huc omnes (si modo ullæ usquam sunt Musæ) cum suis & nemoribus, & fontibus, ne dixerim cū sua modo suppellectile, commigrarent, & indoctorum, barbarorumq; phalanges, quæ totum ferè orbem signis positis exultantes tenent, facile te & Pico ducibus fugarentur. Laurentius, Petrusq; Medices, hoc est, cum filio suauissimo patre humanissimus certatim te diligunt, occasioneq; sibi dari uolunt, qua beneuolentiæ ipsorum aliquando erga te uberiores fructum, plenioresq; percipias. Vale.

NICOLAVS LEONICENSVS

Angelo Politiano suo S. D.

Quemadmodum non multum dolenter fero ab hominibus illaudatis uituperari, ita plurimū gaudeo à uiris nunquam satis laudatis commendari. Nam etsi illi aut odio, aut inuidiæ liuore obcæcati omnibus detrahūt, hi uero plura quandoq; amori, ac beneuolentiæ tribuunt, quàm ueritati, non parum tamen interesse censeo, hoc ne an illo affectu quicquā agatur. Quis enim Thersiti maledicenti, ac nemini parcenti credat, Nestori uero, à cuius ore melle dulcior distillat oratio, nō assentiatur? Ego sanè etsi nihil me esse sciam, tuæ tamē orationis persuasione, ac lepore ductus, aliquod iā nomen ac decus censeo possidere. Neq; in animum inducere possum, quin tuū de me iudicium nonnulli sint approbaturi. Si nō illi, qui (ut n tua elegatissima epistola scribis) iam obbrutuerūt, &

à glande nesciunt defuere, saltem ij, quos recta studia delectant, exigui sanè numero, sed bello uiuida uirtus. Horum armis, atq; auxilijs fretus, barbarorum phalanges, atq; eorum, qui à nobis ad illos defecerunt, impetus, insolentiasq; contemniam. Tu modo mi Politiane, cum te mihi exhibe, qui semper fuisti erga me, hoc est, mei honoris, ac dignitatis acerrimum defensorem. Laurentium uerò ac Petrum Medices, hoc est, cum patre filium humanissimū in me dilectione certantes, quandoquidem tu ille fuisti, qui mihi quodcūq; hoc regni, qui sceptrā, Iouemq; tua apud illos autoritate, ac gratia conciliasti, studeas in eodem erga me amore conseruare. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Nicolao Leonicensi suo S. D.

Auicenna.

Dictata illa tua Nicolae, quibus Auicennae refellit inscitiam, docesq; medicos iuniores quanta in caligine rerum uersentur, nescio plus ne mihi uoluptatis, an doloris attulerint. Nam & gauisus mirifice sum res eas, quibus hominum uita, salusq; continetur, ab eo potissimum uiro editas esse in lucem, quem quidem ego semper ingenij, disciplinarumq; merito plurimi fecerim: & indolui rursus generis humani uicē, quod in se grassari tam diu impune tristem hanc inscitiam patiatur, atque ab ijs interdū uitae spem pretio emat, unde mors certissima proficiscatur. Quis enim nō uideat plus esse à medico, quam à morbo periculi, siquidem & morbus alius pro alio curetur, & alia pro alijs remedia afferantur? Quod si te prisca illa Nicolae tulisset aetas, in qua pro meritis praemia reddebantur, ne deorum quidem honoribus caruisses: nisi

In medicos imperito.

nisi forte maius esse credimus, unū aut alterū (quod Aesculapius fecit) à morte, q̄ omnis pariter homines (quod Aesculapius ipse facit) à mortis etiam periculo eripere. Quare perge obsecro qua instituisti uia, scilicet ut una opa & immortalē tibi gloriā parias, & omnibus uerè hactenus mortuilibus aegris uitā, salutemq; concilies. Quod autē Plinium Plinius quoq; redarguis nostrū, quasi cisthon pro hedera accepit, in hoc ego, ut liberè agā, & amice, lōgē à te dissentio. Nec autē uerebor eius uiri patrociniū suscipere audacter, q̄ fuerit de uita, & literis tā praclare meritis, praesertim aduersus te, hoc est, aduersus eminentem philosophū, cui nihil ueritate ipsa debeat esse antiquius. De ueritate ueritas: & itē, amici ambo, plus tamē habendū honoris ueritati est. Plinius igitur, ut quidē tu ais, perinde atq; Auicenna Plinij & Auicē cisthon ab hedera nō distinguit, errore (si quidē ita sit) ^{ne error circa cisthon & hederam.} maximo, quādo cisthos ab hedera plurimū & figura, & colore, & uiribus differat. Addisq; mirandū de Plinio magis, q̄ de Auicenna, quoniā Graecae linguae peritus fecerere à cisso, hoc est ab hedera, cisthon debuerat. Argumentum affers quamobrem alterū ab altero nō separet, quod in libro naturalis historiae decimosexto hederam diuidat in marē, ac foeminam, floremq; utriusq; similit̄ dicat esse rosae syluestri. Tum idē lib. 1111. & xx. cisthon quoq; illā, sub qua nascitur hypocisthis, in marē diuidat & foeminā, mariq; rosaceū, foeminā album tribuat florē. Postremo, quod etiam cisthi huius fecisse inter hederas mentionē se dicat. Quocirca sic uideris posse colligere: cum Plinius lib. 1111. & xx. mentionē se de cistho inter

c 3 hederas

Defendit
Plinium.

hederas fecisse doceat, cuius tamen uocabulum nusquā superius inter hederas citetur, facilis cōiectura est, cisthon ab eo hederæ nomine cōprehensam, præsertim qui sic hederam, quæadmodum & cisthon in marem, fœminamq; partiatur, & in hederis florē describat cisthi. Iam quoniam quid tibi uideatur exposui, quid ego cōtrā opiner edisserā. Nego usquam à Plinio inter hederas cisthi mentionē factā, præterquam lib. 1111. & xx. ubi illam præclare distinxit ab hederæ. Nam quod tibi sumis quasi Plinii testimoniū, alibi eum de cistho inter hederas locutū, hoc ego neutiquam concedo. Mihi enim ubi hoc ait, in quarto & uigesimo scilicet libro, differere de cistho ad usq; illā tantū clausulam uidetur, quæ sic est apud ipsum: Sub his nascitur hypocisthis. Post id autē statim interpretatur, ac de integro sic uerba incipiunt: Quæ inter hederas diximus cissos erythranos, ab hisdē appellatur similis hederæ. Nec autē uereor (quæ tua est in literis elegatia) quin figurā agnoscas, cuiusmodi apud Ouidiū est: Quæ legis à rapta Briseide littera uenit. Et iterū: Quæ, nisi tu dederis caritura est ipsa, salutē Mittit Amazonio Cressa puella uiro. Quod si illud, quæ, referre ad id malis, quod antegreditur, cogaris ad hypocisthida potius (hæc enim statim prior) quam ad cisthon referre. Deq; hypocisthida tacet omnino superius, hoc est, libro decimo sexto inter hederas, cum de erythrano tamē loquatur. Quidq; nec cisthon alibi usquā nominat inter hederas, nec maris, fœminæq; discrimen tam cisthi proprium, quam omnium planè arborū, uirgultorumq; uidetur, quod nec idē Plinius distinxerat. Quid? quod flos quoq; diuersus perhibetur, in hederæ

hederæ quidē maris & fœminæ cōcolor, in cistho autem planè discolor. Nam quod hederacēū syluestri rosæ comparat, non tam colorem insinuari, quam lanuginē puto, qualis intra rosas est. Vnde etiam hederæ florem *χρῶδα* Theophrastus appellauerit. Satis igitur (ut arbitror) apparet, nihil esse quod nos fateri cogat Plinium lib. xvi. cisthon inter hederas retulisse, qui tamen idem lib. 1111. & xx sic hederæ cisthon, quemadmodum & chamecisthon adnexuit: non quia cisthon hederamq; esse idem crediderit, sed quod eam Græci uicino (sic enim inquit) uocabulo appellent. Quare ne quenquam similitudo uocabuli falleret, tibi potissimum distinctiones adhibuit, ubi confusions occasio nascebatur: nec eo contentus, etiam cisthi proprietates prorsus ab hederæ diuersas adiecit. Nusquam enim hederam sic antè descripserat, ut aut maiore thymo, aut ocymi folijs, aut postremo albo esse flore docuerit. Quamobrem quis iam dubitet secundū Plinium pronūciari oportere, quem ne suspicio quidem ulla istius erroris attingat? Illud obiter mirari me fateor, quid ita tibi in mentē uenerit, ledon herbam, seu tu ladam maui, unde & ladanum uocetur, Latinam uocē arbitrari prorsus, quasi nō & Dioscorides, & alij ueteres Græci passim ut patria, uernaculaq; utatur, tam hercules quam & ladano. Hæc habui mi Nicolæ, quæ tibi pro Plinio (uerane an falsa nescio, sed mihi tamen uerisimilia) obijcere. Quæ si tibi doctissimo homini probabūtur, letabor equidem Latinū autorem non in eadē esse alea, qua barbari. Sin minus, expecto iam quid ad hæc nostra qualiacunq; respōdeas: etenim cum grauisima sit apud eruditissimum quensq;

Ledon.
Lada.
Ladanum.

queng; Plinij autoritas, aut nō tētanda fuit, aut aliquāto fortius, quā certē adhuc fecisse uideris, cōuellēda. Vale.

NICOLAUS LEONICENVS

Angelo Politiano suo S. D.

GAudeo plurimū Angele uir doctissime, studiū meum in refellenda inscitia barbarorum, qui de medicina scripserūt, abs te nunquā satis laudato uiro probari. Nō enim ego id de te sentio, quod forte pleriq; q in ea hēresi sunt, hominē eloquentē non posse de alijs disciplinis iudicare: quasi earū peritiā carere sit necessarium ei, qui bonarū literarū, ac politioris humanitatis studijs fuerit imbutus. Noui ego tuum perspicacissimū ingenium, noui feruens iam inde à pueritiā studiū, nō minus ad philosophiæ doctrinam, quā ad oratoriā, atq; poēticiam capessendam: in quibus omnibus tantū proficisti, ut tua te patria inclyta Florentia omnium liberalium artium utatur præceptore. Nec sanē mirandum te unū esse perpauorum, qui etate nostra eloquentiam cum sapientia iunxerunt, cum in eiusdem sapientiæ studio habeas duces, ac comitē diuino uirum ingenio, Ioannem Picum Mirandulam nostrum, cum quo dies ac noctes in omni doctrinarum meditatione uersaris: ac præterea tibi omnia ad ingenue philosophandū adiumenta suppeditet fauor, ac gratia Laurentij Medicis, maximi hac tempestate studiorū patroni, qui missis per uniuersum terrarū orbem nuncijs, in omni disciplinarum genere libros summa ope conquirat, nulli sumptui parcat, quō tibi, ac reliquis præclaris ingenijs bonarū artium studia emulantibus, instrumētā abundantissima paret. Audiui, te referente, uocem illā præclaram ex

Lauren

Bibliotheca
Laurentij
Medicis.

Laurentij ore prodijisse, optare tāta sibi abs te, ac Pico nostro ad libros emendos præstari incitamentā, ut tandē deficientibus sumptibus, totā suppellectilē oppignerare cogatur. Cum igitur omnia & animi, & fortunæ bona in te cumulatijsima sint, nihil est quod Angelo Politiano pro me cōtra barbaros pronunciantē, quēpiam deinceps timere debeat, qui illorū patrociniū sit suscepturus. Quōd autem ut iure à me barbaros reprehendi iudicasti, ita nō approbas quōd Plinium de uita, ac literis optime meritum, intra eandem cum barbaris aleam posuerim: cuius tanta sit apud peritissimum queng; autoritas, ut aut eam tentare non debuerim, aut si omnino cōuellendam duxerim, fortius id à me fieri, quā adhuc fecisse uidear, oportuerit. Si me forte hisce uerbis (ut qui mecū amicē omnia potes) temeritatis, atque impudentiæ tacitē accusas, qui tantæ existimationis uirum per calumniam quodammodo deprehendere quæsiuerim, habeo iam excusationem mihi ex tua epistola paratam. Fateris enim uera esse, quæ in scholis nostris lectitantur: amicus Plato, magis amica ueritas, sed cum ambo sint amici, piū esse ueritatem in honore præferre. Cum igitur ego ita sentirem, Pliniū nō minus, quā ceteros in hederæ descriptione, alterius plantæ, quæ apud Græcos uids appellatur, nominis uicinitate deceptum, quoniam hederæ à Græcis uids dicitur, indicia nō sine errore miscuisse, nolui, quantū in me erat, pati ueritatem ipsam in obscuro iacere. Quōd autē fortius, atq; euidentius hunc à me errorem indicari oportuisse censes, scito nō fuisse tunc animi mei propositū Plinij autoritatē pessundare. Nam cum illa dictabam, præci-

puat

Amicus Plato,
amica ueritas.

uids.

uids.

pua erat mihi contentio cū barbaris. Atq; ideo cū de hederā sermo haberetur, cuius naturā nō satis Auicēna cognitam fuisse probare cōtendebā, obiter, ac ueluti quodā in transcurso Pliniū quōq; in aliorū mēione nomināui. Quem tamē nō dixi unā cū Auicēna, ac reliquis errasse, sed uideri in eodē cū alijs errore uersari. Vide quam destitutus de Plinio, q̄ de alijs tūc sim locutus, quos non uideri eodē errore deuiare, sed planē aberrare assueueri. Quod si is mihi animus tūc fuisset, aut nūc etiā esset, Pliniū errata in lucē patefacere potuissem & tunc, & nunc quōq; possem integrū de eisdem implere uolumen. Pauca tamē ē multis hoc in loco cēsui aperiēda, ut intellegas me nō temerario iudicio, sed certissimis rationibus adductū, ut existimarē Pliniū in hederā descriptione, quemadmodum in multis alijs ad medicinā pertinētibus, aberrasse. Illud uerō mihi primū tecū cōueniat, tā apud Græcos, quā apud Latinos, atq; etiā barbaros, Dioscoridē esse summum autorē, atq; præcipuū, cui in herbariū, ac fructuum descriptionibus fides sit adhibenda. Nam & Plinius ipse nō minus hūc, quā Theophrastū in hac parte secutus uidetur, ut qui utranq; linguā, & Græcā, & Latinā nouerit, sentētias integras Dioscoridis, quasi uerbum ex uerbo, à Plinio translatis agnoscat. Galenus præterea, homo cū in omnium liberalium artium, tum in medicinæ præsertim disciplina præcipuus, in suo de simplicibus medicamentis libro, se à describendis herbarū imaginibus supersedisse fatetur, quoniā abūdē in hoc studio fuerat à Dioscoride satisfactū. Nec Serapio Arabs herbas describere aggressus, alijs eas notis indicauit, q̄ Dioscorides: quamuis

Dioscorides.

Galenus.

Serapio.

quāuis & ipse, non rectē in omnibus imitando Dioscoridē, libros suos innumeris impleuit erroribus. Quos nisi sperarem aliquando in lucem fore detegendos studio, ac diligētia inclyti præsulis Hermolai Barbari patriarchæ Aquileiensis, uiri omnium disciplinarū peritissimi, libentius sanē aliquando notarē, quā hosce Plinij in præsentia sim recitaturus, tum quia magis me uiuat cōtra homines barbaros, quā Latinos agere, tū quia maius humano generi ex Serapionis inscitia q̄ ex Plinio periculū imminet. Siquidē atate nostra omnes ferē medici in simplicium medicaminū cognitione Serapionē sequuntur, Plinium autē nec legendum quidē existimant, quod eum in numero grammaticorū, uel oratorum, non autē philosophorum, aut medicorum habendū iudicēt. Ego uerō etsi non inficias eo Plinium omnium doctrinarū studia excoluisse, multa tamē, de quibus in suis de naturali historia libris conscripsit, nō satis illi cōperta, atq; explorata fuisse crediderim. Ex quo illud secutū est, ut cū nō ea scriberet, quæ ipse nouisset, sed quæ potius à diuersis autoribus uariē scripta collegisset, sæpius diuersa pro eisdem, atq; eadē pro diuersis retulisse uideatur. Quā quidē rem me tibi homini doctissimo facile probaturū spero, si paululum seposito affectu, nō tanquā Plinij patronus, sed potius iudex, hæc quæ in Plinio notaturi sumus errata, diligentius perpendere, atq; examinare uolueris. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Iouiniano Pontano S. D.

ET si magnū te dolorē Ferdinandi regis interitu cepisse non dubito, propterea q̄ in illo & autoritas, & sapien

et sapientia tanta fuit, quātam uix in rege unquam alio meminimus: tamē cum mecum ipse considero quis ei regi rex succedat, penē esse nephās arbitror, uel te, uel quenq̄ ex ijs, q̄ rebus uestris fauent, quorū de numero nos quōq; sumus, maiore aliquo in luctu, mœstitiāq; uersari. Nam cum uobis regni hāeres (quod felix, faustumq; sit) Alfonso alter maximus natu filius obtigerit, cuius excellēs ingenū, singularis uirtus, incredibilis sapiētia bello, et pace claruit, ingrati profecto fuerimus, si nō quātū relicū, sed quātū sit ademptū respexerimus, praesertim cum sub dijs tot, tātisq; regnū fulciatur. Dux enim suffectus Calabris Ferdinandus alter Alfonsi filius, quē et ipsum nobis fama refert omnibus corporis, animiq; dotibus excellere, sic ut multis, magnisq; rebus non dubiū iam regiae cuiusdam indolis specimē dederit. Accedit eō Federicus magna prudētia, magna dexteritate, magno usu rerū, sed maiore in regem fratrem beneuolentia, fide, pietate. Mitto necessitudines alias, opes, exercitus, duces, socios, studia, populāriū praesidia, munimenta, propugnacula, quae nullis penē humanis uiribus labefactari posse uideantur. Opem uerō diuinā quis rogo uel sperare, uel polliceri sibi magis potest, quā qui Turcas impios ferro, igniq; sequens, non tam ab oppido Hydrunte, quā (ut mihi uidetur) ab Roma ipsa, quā primū petebāt, atq; adeo à sanctissimis illis altaribus expulerit. Quapropter tametsi magna omnino facta est iactura Ferdinādi obitu, tamē quoniā uigiliā quasi suā filio tradidit, regemq; pro se, quē potissimū uoluit, reliquit in omni genere laudis excellentē, nō debetis ullo pacto mi Potane, quicūq; inter officia regis estis, mœrori

mœrori uos dedere, sed animo praesenti, quod equidem te facere arbitror, praesto esse, diligentiamq; omnē uestram uidelicet ad eum (quantū quidē fieri potest) cura, labore, molestiaq; leuandū conferre. Te uerō etiam seorsum gratias agere deo maximo conuenit, quod eum, quē in hanc spem à tenero educasti, quem disciplinis ornasti, quē praecipis instituisti, regem iam uides: atq; ita regem, non modo ut regno pulcherrimo isto quidem, atq; opulentissimo, sed ut etiam orbis terrarū imperio dignissimus habeatur. Hæc ego ut ad te scriberem, praecipuus quidā meus erga te, principesq; tuos amor impulit. Sed et multum quoq; adhortatus est alumnus hic meus, idemq; patronus, nostraq; rei publicæ columen Petrus Medices, excellenti iuuenis et animo, et ingenio, quo nihil fieri potest, mi Potane, tui amanti: nam regi ipsi tuo, quā se se idē totū, penitusq; tradiderit, nihil attinet scribere, praesertim ad te, cui nota sunt omnia. Sed tamē ita de illo semper et honorificē loquitur, et amāter, ut ceteris penē reliqui nihil faciat. Atq; hæc hætenus. Quod autem superioribus diebus excusasti diligētē occupationes tuas, propterea quod epistolæ cuidā nostræ non respōderas, nimis officiosus homines (ut uideo) nimis humanus. Me enim, quamuis omnino equidē literas tuas gratissimas habere, nihil delectare potest, quod cum tua ulla molestia tribuatur. Tantum illud ignoscas uelim, quod dum studio in te meo, et amori obsequor, nō sum ueritus semel, iterumq; tuis occupationibus obstrepere. Licet autē per me tibi (dummodo amare non desinas) non solum non respōdere ad literas meas, sed ne legere eas quidem, si ita sit commo dum. Vale.

d

Hiero

HIERONYMVS DONATVS IOAN-
ni Pico Mirandula S. D.

Quæ meæ partes esse debuerant, eas omnes tibi sum
psisti Pice doctissime, te ipsum apud me neglegentiã
insimulans, & in eo crimine, cuius ego apud te maxime
reus sum, excusationem querēs. Parum tibi uidetur alios
ingenio, & eruditione præcellere, nisi modestia quoq; et
humanitate uincas non solum alios, sed te ipsum. At uerò
obsecro, harum uirtutum munera ita amplectaris, ut no-
bis quoq; aliquam obeundi officij nostri occasionem relin-
quas: ne dum harum omnes tibi partes uendicas, nos inhu-
mani, atq; inciuiles habeamur: qua ego in re (qua mea est
impudentia) iam nõ excuso neglegentiã meã, sed accuso
humanitatẽ tuam. Quod scribis te non temporariã mecum,
sed perpetuam amicitiam statuisse, nõ solum ea causa tibi
me plurimũ debere intellego, uerum etiam rectẽ mihi ami-
citiã definisse uideris: quæ temporaria cum sit, iam amici-
tia esse non potest. Illud scito, me eam in meorũ ornamen-
torum delectu seposuisse. Quid enim mihi accidere potest
præclarius, quã a tanto uiro non laudari solum, sed etiã
amari? Hermolaus noster incredibilem doctrinarũ trãquil-
litatem, & studiorum φιλωνία curat maxima utilitate
eruditorum: uideo esse summum, ac rarum quiddam, quod
sperare possunt literæ, eo incolumi. Eius ego consuetudi-
nẽ, quam mihi tantopere inuides, eadem penu seruo, qua
& amicitiam tuam. Nihil præterea adeo θαυμάσιον cen-
seo, quod assequi ingenio, & eruditione non possis, præ-
sertim quia audio te τῆς ἐπιθυμίας παιδείας χάρου istuc demi-
grasse. Quod ego consilium ita laudo, ut magis laudare
non

Charum labo-
rem,

Admirandum.

Græcicæ do-
ctrinæ gratia,

non possim. Nam οὐδὲν γλυυότερον ἢ πᾶν ἐστὶν. Ego Po-
litianum tibi inuideo hominem fertilissimi, & fecundissimi
mi ingenij, cuius Rusticum nuper legi: uisus est mihi splen-
dor ætatis nostræ, & πᾶν ἐπὶ ἀληθείᾳ περιλαμβάνων ἐκ δίδος
ἐστίν. Cui ea de me polliceri te meis uerbis postulo, quæ
ab homine amicissimo expectare potest. Vtor autem te
internuntio, in auspiciã mihi cum eo beneuolentiã, cum
fretus humanitate tua, tum quod τῶν μισθῶν κατὰ φύσιν
μαδὴ per te, qui eruditissimus es, me conciliari ccnuenit.
Vale, & puta nihil mihi tuis literis esse iucundius. Flura
laxiore otio ad te scribam. Venetijs x vii. Calend. Idu-
nuar. M. cccclxxxiiij.

ANGELVS POLITIANVS HIERO-
nymo Donato suo S. D.

In epistola quadã tua ad Picum nostrũ, cũ me pleraq;
delectassent, tum ut ad te scriberem subinuitauit iudi-
cium, quod affers de Rustico nostra: utinã quidem tam ue-
rum, quã honorificũ. Quod ego tamẽ non iudiciũ adeo
de me, sed studium potius in me, ac beneficiũ interpretor.
Neque enim ita mihi sum inexploratus, ut tibi amicissimo
homini, atq; ob id minus integro iudici, plus de me credẽ
dum statuã, quã ipse mihi: nisi forte ita me ludit illa poẽ-
tarũ (quod Horatius inquit) amabilis insania, ut nunquã
congregiar mecum, nunquã de tergo in pectus manticam
reuocem. Quod si poëticen sequitur, uelut umbra corpus,
cecus ille amor sui, qui φιλωνία dicitur, quæq; plerofq; φιλωνία
infatuat, & tollẽs uacuum plus nimio gloria uerticem: fa-
teor iam nunc piget me candidatum poëtices haberi tam
ingrata uice, tam tristĩ, ac poenitendã mercede. Alio qui ne
d 2 Lycius

Totus in uerita-
te effigatus ex
loue ramus,

Musarum spi-
rante & uegeto
ore,

iudiciũ amici.

Aurea æreis.
Centum bobus
taxata, scilicet
ar:na Glaucil
cij: nouē bobus
taxatis, scilicet
armis Diome-
dis. Homerus
Iliad. 6.

Lex Hesiodi
in beneficijs re-
ponendis.

Lycius quidem ille me stultior *χρῖστα χαλκίων ἐ* demutaue-
rit *ἄσπετον ἄβοια ἄνερα σοιῶν*. Caterum nihil minus debemus ti-
bi, uel sentienti de nobis, uel sentiri ab alijs postulanti,
quæ nec agnoscat conscientia nostra, nec ferat pudor. Si-
ue enim ut cæteros fallas, ne tua quidē ornāmēta, hoc est
laudū tuarū supellectilē mihi inuides: siue ipse falleris po-
tius, meaq; te uel uitia delectant: utrunque amoris est, &
quidem non uulgaris: si quidem Achilles quoq; Patroclo
sua arma induit, & Alcæum uatem næuus etiā in articulo
pueri delectabat. Quare si me amas, id quod scio, iam sci-
licet dubitare non potes, quin ego te redamem. Si quidem
aiūt amorē nullo magis emi, quam se ipso. Neq; tamē, sicut
amantē mutuō amo, ita laudantē uicissim te laudo. Qui p-
pe in reponendis beneficijs lex est illa Hesiodi custodiēda,
ut eādē mensura reddas, aut etiā cumulatiorē, si possis.
Sed cum tu, quas habes orationis diuitias, cum tu, in quā,
iſto ingenio uir, istaq; doctrina, in me unum in medio ho-
munculū laudes tantas ipso (quod aiunt) horreo conges-
feris, quī possum ego de reditu maligni, incultiq; soli, sal-
tem alterū tantū tibi, ne dum plus aliquid remetri: nisi ta-
men uelut Echo illa tuas tibi uoces regerā, atq; refundā.
Sed uereor ne si quæcūq; dederis, resigna uero, tibiq; lau-
des tuas, quas precariō possideam, remisero, nudū ipse me
statuā, & ut illa Aesopi cornicula, plumis ablatis, moueā
risum. At qui tamen nec illud saltem me potes ingrati reū
peragere, cum uicariā pro me solutionē sponte suscipiat,
ac meas partes subleuet sacer hic Picus dicā, an phoenix?
cuius tu semper in ore illo es Musarū, Gratiarūq; pleno.
Quo scilicet inspirāte nos quoq; impellimur ad te, supra
etiam

etiā quam ualemus, sed tamē adhuc infrā quam cupimus,
effereudum. Nam par quidem tanto perferendo oneri ipse
est solus. Nos autē de eo sic pendemus, ut de magnete Pla-
tonis anuli ferrei. Ipseq; in nos uim quandā arcanam de-
pluit, quasiq; *ἑδραστασμοῦν*, qui plus etiā posse nos cogit,
quā sponte possumus. Ipse quasi Pausanius modos, &
incitamenta dat nobis laudandi tui, laudandi unā tecum
Hermolai Barbari hominis, ut mihi quidem uidetur, unius
ex reliquijs aurei seculi, quamuis ipse longē doctior, &
non illi sanctiores. Sed ingressos plerunq; nos super uo-
bis aliquid *ἔα λωδῶν* tam multa in cœlum aura leuat, ut
Icarium quandoq; casum formidemus. Vides autem nunc
quoq; me quasi *νυμφολιπῶν* etiam in epistola nescio quid
exhibere *διθυρακιτικῶτ ὄρον*. Quid tu igitur frontem obdu-
cis? An scilicet te fugit indulgēdū hoc mihi, quicquid est
furoris? uel quod omnis paulō humaniores iuxta adamo,
ac sum (quod dicitur) amussis alba: uel quod tibi quo que
nō abhorrens uideor à Musis, Picoq; item ipsi, & fortas-
se Hermolao, triumuiris scilicet literarijs: qui si me uel
tantillum probatis, iam nunc mediū ostendo digitum non
popello tantum, & literatoribus, sed philosophis adeo
ipsis, ne excepto quidem Platone, sed Florentino. Vale.

HIERONYMVS DONATVS ANGE=

Io Politiano suo S. D.

Go uerò Politiane doctissime, tui erga me amoris fru-
ctus gratissimos, & iucundissimos cepisse me sentio,
neq; aliunde uberiores, honorificetioresq; prouentus ex-
pecto. Nam & in amicitia respondisse te uideo, *ὄντ ὃ τῷ*
μῆτ ἢ κῆλ ἄβι ὄν, & te, id quod nunquam dubitauī, non

Afflationē diu-
ni numinis, aut
diuinæ substan-
tiæ.

Decantare.

Lymphatum, fr-
torc percitum,
Euriolius.

Ad ipsam mem-
furā, & melius.

Civillissimum. Politianum modò, uerùm ἐπιλωώτατον esse percipio, sociata tam rara, exactaq; eloquentia infinita propè humanitati, atq; modestiæ. Quòd si rationes negotiorum meorum excussèro, atque inuicem retulero, nihil me ab eo die, quo ad Picum nouissime scripsi, præstantius lucrificasse comperiã tua hac epistola, dij boni quantum Attica, erecta, excultã, quãtum deniq; amabili, ut in ea summus amor, summaq; eruditio contedere uideantur: neq; facillè utrum excellat dignosci possit, utriusq; rei euidentissimas causas cõiectari facillimũ est. Eruditio enim diuino ingenio, studio infatigabili tota ex te ipso summa est: beneuolentia uerò non ingentissima esse non potest, qua me Pico autore cõplexus es. Ego tamen iam antea amare te cõperam, sed defuit illa, ἡς τωότηρ σιωπῆς ἔστι δὲ μιλία, qua tamè in posterum beneficio literarũ non indigebimus. Attamè meminisse te suspicor, ferè enim quinquẽnum agitur, cũ apud nos uersabaris, te Hermolao, ac mihi tunc parentis & patrii morte squalido, ac pullato carmen illud aureum de sacrilega, ac sanguinaria Iuliani cãde recitasse. Ex quo nunquam apud me eruditorum hominum mentio facta est, quin mihi ex omnibus primus occurreres. mox in tua illa Rustico elegantissima (magnus à me semper habitus) maior inuentus es. Quamobrem id tibi persuasum uelim, ea te mecum amoris, & officij fundamenta iecisse, ut nullo casu ruere, nulla ui cõuelli possint. Cuius fructus candidissimos, & mihi omniũ longè gratissimos, hoc est, literas tuas expecto. Neq; solũ literas, sed interdũ quoq; amœnissimas Musas: quæ cum ad me uenerint, tunc maxime Theocriti carmen illud suauissimum cantabo:

In unũ cogens conuersatio,

Decede Iuliani.

Tg̃s

Τῆς μοι πατρὸς ἐν πλὴθὶ δόμος, οὔτε γὰρ ὕπνῳ,
 οὔτ' ἔαρ ἔξ ἀπύρας γλυκερώτερον, οὔτε μελίσσης
 ἄνθρα ὄσπον ἔμοι μὲν Πωλιτιανῶ φίλου.
 Quo mihi tota sit plena domus, neq; enim somnus,
 Neque uer derepenre dulcius, neq; apibus
 Flores, quantum mihi Musæ Politiani gratæ.

Vale, & me ama, à quo amaris plurimum. Venet. v I.

Idus Iunij M. X I I D.

HIERONYMVS DONATVS ANGE-

lo Politiano suo S. D.

Salue Politiane mi. Tãdiu humanissimis literis tuis respondere distuli, ut putè me nũc potius ad te scribere, quàm rescribere. Imputabis siue occupationes publicas, siue priuatã desidiã, modò abdicēs omnẽ aut obliuionis, aut arrogantia suspitionẽ. Equidem Politiane mi, nullum ego thesaurũ comparari posse censeo amico, qui & probus, & doctus sit, nec aliunde homini locupletior felicitatis prouentus accedit, quàm ex uera, incorruptaq; amicitia, quã uirtus, probitasq; cõciliat. Quo fit, ut ego sepiissime uestram istam sub parente patriæ Laurentio academiã absens mirari, & amare maxime soleam. In qua præclara simul optimarum artium, morumq; pretia contra pertinacissimas animi sordes, uitium, atque inscitiam conspirauerunt. Quorsum hæc? ut facillè tibi persuadeas me, quanquàm tardius rescripserim, summo pere tamè delectatum esse humanissimis, & eruditissimis literis tuis. In ijs præclarum istud uestrum otium intueri licet, & doctrinarum quietem uobis inuidere. Nam nos & publica, & priuata disstringunt, & nostra ferè sunt temporis furta, non studia. Gratulor uobis amœnissimas Musas,

Amicitia

d 4 litera

literatissimū otium, quibus absens impensè fauco, subscribo, & bene opto, cum uestra, tum bonarū artium causa. Sed hæc satis. Scio istic apud uos esse complura Alexandri Aphrodisi uolumina in uarijs generibus doctrinarum, præcipuè uerò in philosophia naturali. Sunt itè apud me hic nonnulla illius opera mirè erudita, & graua. In his hæbentur duo uolumina πῶσι ψυχῆς, quæ per hos dies perlegi. Alterū ex his uoluminibus principiu habet eiusmodi, πῶσι ψυχῆς, ἢ τ' ἐστὶ, καὶ τίς αὐτῆς ἡ οὐσία. Is libellus apud me ferè post principium mutilus est. Cupio me certiore reddis, nunquid apud uos in delectissima ista Medicum bibliotheca totus, atq; incolumis sit. Quòd si (ut spero) illaesus, & integer, mihi gratissimū facies, si primum eius libri caput transcribere feceris, & ad me mitti curaueris: si negotium librario commiseris, neque præceleri, uix horam absumet. Vale. Picum meum saluere iube. Cum dico Picum, doctos etiam omnes intellego. iterum uale. Mediolani, pridie Calend. Aprilis. M. cccclxxx.

ANGELVS POLITIANVS HIERONYMO Donato suo S. D.

ET si literarū tuarum semper incredibili desiderio te neor, propterea quòd mihi ex eruditione fructus, ex elegātia uoluptas, ex autoritate summus honos conciliatur: facile tamen id ego differri nonnunquā patior, uel ne te à studijs auocem potioribus, uel certè ut exemplū mihi tuum sexcētis iam debenti epistolas patrocinetur. Roges causas tanti debiti. Non inficio desiderium esse primā, quæ mihi semper, nescio quo pacto, fuit in delictijs. Sed tamè & occupatiuncula, uel trichæ potius ineptæ quædam, molestæq;

stæq; nimis, otium omne meum penè inter se scrupulatim partiuntur. Nam si quis breue dictum, quod in gladij capulo, uel in anuli legatur emblemate, si quis uersum lecto, aut cubiculo, si quis insigne aliquod nō argento dixerim, sed fictilibus omnino suis desiderat, ilico ad Politianū curfitat, omnesq; iā parietes à me, quasi à limace uideas oblitos argumentis uarijs, & titulis. Ecce alius Bacchanalibus Fescenninorum argutias, alius conciliabulis sanctas fermocinationes, alius citharæ miserabiles nenas, alius peruigilio licentiosas cantilenas efflagitat. Ille mihi proprios amores stultius stultiori narrat. Ille symbolum poscit, quod suæ tantum pateat, cæterorum frustra coniecturas exerceat. Mitto scholasticorū garritus intèpestiuos, uersificatorum nugas, seq; & sua de more admirantium, quæ quotidie cūcta demissis auriculis perpetior. Quid plebeculā dicam, uel urbanam, uel agrestē, quæ me tota urbe ad suum negotium, quasi naso bubalū trahit? Ergo dum proteruè instantibus negare nihil audeo, cogor & amicos uexare cæteros, & (quod molestissimum est) ipsius in primis Laurētij mei Medicis abuti facilitate. Quare adeo mihi nullus inter hæc scribendi restat, aut cōmentandi locus, ut ipsum quoq; horarium sacerdotis officium penè (quod uix expiabile credo) minutatim concidatur. Postremo cum nihil faciam, nunquam sum tamè otiosus, imò dū cuiusuis esse compellor, nec meus esse planè, nec cuiusquā possum. Proinde sicubi distulero posthac, aut omisero ad te responsum, scito me statim sicuti soleam, nugas agendo fuisse occupatum. Laurentius Medices noster uel ex epistolis tuis, quas ei semper honoris mei causa recito, uel

d s ex huius

De anima, & quid sit, & quæ eius essentia.

Horarium officium.

ex huius magni Pici testimonio, qui tibi plurimum tribue
re solet, ita te iam diligit, ut nobiscū ferē cōtendat. Hermo
laum uerō ipsum Romæ, hoc est quā oculatissimo loco,
legatum fore, mirē grauisus est, etiam studiorū nomīne.
Quem sic expectamus auidē, ut spē iam totum penē con
triuuerimus. Quōd si semel in itinere exceptus abire à no
bis properabit, iam nunc dico, atque edico, uæ hominis
togæ, uæ lacinijs. Alexandri uerō quos ais de anima li
bros, nullos ipsi prorsus hīc habemus, sed nec extare qui
dem suspicamur, quod ex indice quoque ipso, quem Sera
ticus ad te misit, animaduertes. Quin rogamus ego &
Picus, ut cum Venetias (quod propediem fore nuntiant)
remeaueris, eius describendi copiam Laurentij Medicis
librario facias. Equidem nonnullas Alexandri huius
peracutas in philosophia quæstiones, anno iam tum su
periore Latinas feci. Sed & te quæpiam scriptoris eius
dem narrat Seraticus interpretari. Tum Grimanus pro
xima æstate missurum se mihi exemplar alterum, quod
tibi pridem commodauerat, ultro est pollicitus. Quæ de
re coniecturam facio potuisse illud accidere, ut eundem
uterque forte fortuna librum conuerterimus. Hoc si non
falsò ratiocinor, iam scilicet spongiam cogito, rogoq;
mihī de eo quā primum significes, ut ipsum saltem limæ
laborem lucrificiam. Vale, meq; Iacobis duobus, Vola
terrano, & Antiquario, hoc est humanitatis, ac probita
tis geminis exemplaribus commēda. Florentiæ x. Calen.
Martias. M. ccccclxxxx.

HIERONYMVS DONATVS ANGE
lo Politiano suo S. D.

Accepi

Accepi Miscellanea, percurri: iucundissima lectio, in
Aqua delectari, & iuuari uel doctissimus quisque pos
sit. At, inquires, præceptum iudicium est, quod obiter fertur.
Sed cum de re literaria agitur, iudicare de te possumus
abdicationis iuris solennibus, etiam stantes, adeo cuique se
curum est de eruditionum controuersijs cum Politiano
in tenebris quoque dimicare. Mihi autem in eo opere tan
tum tribuis, quantum nec agnosco, nec postulo. Perge
(quod facis) iuuare bonas artes, neq; formides blatera
torum, & sciorum aculeos: nunquam caruere inuidia
egregij, fortesq; conatus, ἀλλ' ὀμωσ (ἀπειλωσ) γὰρ ὀνείχευε
φόνου) μη παρῆς ἔσθαι, νά μαθῆκαί τε πῆσαι τε Latinas literas.
Fortasse enim hi maxime ex eo opere profecturi sunt,
quibus id magis sordescere uidebitur. Vale. Mediola
ni x. I. Calend. Nouemb. M. cccclxxxix.

ANGELVS POLITIANVS HIERO
nymo Donato suo S. D.

Non est is autoritatis meæ rigor, ut inuidentium fla
tus quasi uentorum tutò possit excipere, ni uestris
paucorū testimonijs, uelut adnuculis, ipsa per se decidua
fulciatur. Equidē multorum accepi literas, ex quo Miscel
lanea publicauī, laudantiū scilicet (ut fit) et gratulatiūm.
Sed nescio quo pacto, de tuo, de Barbari, de Pici, de istius
modi per paucorū iudicio, sic ipse me censeo, ut tū deniq;
stare uidear, cum puncta omnia tulerim suffragij uestri.
Quāquam etiam istinc reddita mihi nuper epistola est Iacobi
Antiquarij mirē grauis, & erudita: quem mihi uirū
minime alio qui facie notū, se penumero tamen Laurētius
Medices

Verūtamē, me
hor enim misce
rationibus inuū
dia, ne dimitte
honestā, rege iū
sio temoue.

Medices meus à literis, à moribus, à prudētia cōmendauit. In ea profectō epistola nec honestam indolē, nec expressam quandam uetus tatis imaginē, nec textū illud operosius, quale uestrum est, nec ullum deniq; styli cultioris ornamentū requisieris, ut admitti (ni fallor) in istā quasi prerogatiuam tribum iure debeat. Sed de hoc ipsi uideri tuis. Epistolam uerō ad me tuam lēgit idem Laurētius, & quidē nō incuriosē, lectamq; uerbis exquisitissimis laudauit. sic ut mihi quoq; apud illum magna accesserit de tuo felici calamo commendatio. Nam quanquā mibi ille uir plus meritis semper tribuit, tamē ut tuas lēgit literas, uisus est nescio quo pacto fauere propensius iudicio de me suo, & pluris aliquanto me post eam diem facere, quā antea consueuisset. Iam ne igitur sentis quantopere isto literarum nomine debeam tibi, per quem factum sit, ut sibi iam Laurentius ipse placeat, quōd ego non displiceam? Quare te rogo, cum tibi à rep. otium fuerit, scribas aliquando ad Politianum tuum, putesq; te non epistolas ad ipsum, sed stipendia mittere, sed sacerdotia, sed honoris titulos, omniaq; deniq; uitæ humanæ commoda. Quorum cum semper autor ei Laurentius unus extiterit, tanto subinde potiora collaturus uidetur, quanto eundem gratiorem uobis, hoc est religiosissimis artium bonarum censoribus intellexerit. Ioannes Picus Mirandula, lux omnium doctrinarum, salutem tibi adscribit, & ut item Merula Puteolanoq; nunties, uterq; rogamus. Vale. Florentiæ, Calen. Decemb. M. cccclxxxix.

Epistolarum libri Secundi Finis.

Ang

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM
Liber Tertius.

ANGELVS POLITIANVS

Callimacho suo S D.

TSI uideo quæ tu de me sentias, prædicēsq; amicus multo, quā uerius, & sentiri, & prædicari, tamen gaudeo ea mihi tribui abs te, quæ ipse in memet neuitiquam agnosca. Quid enim nō gaudeā me etiam præstigia quadā sensum istū, prædicationemq; tuam lucrifacere? Nam haud dubiū mihi quidem est, quin tu tibi quæ scribis, etiā uera esse persuaseris, quādo neq; tu ex ea nota es hominum, quos Homerus ille heros tantopere se perosum cōfirmat, aliud in lingua promptū, aliud clusum habentes in pectore: neq; ulla est causa, cur Politiano Callimachus palpum obtrudere postulet. Non fallis itaq; me, sed ipse abs te magis falleris: atq; adeo non falleris, uera sentis, uera de me prædicas. Gratulare igitur iudicio de nobis tuo, atq; isthanc opinionē perpetuo obtine, dum amorem, dum beneuolentiā obtineas: quin laudā me quoq; ut cœpisti, ut ego ille laudatus uir, laudari me cum Næuiano Hectore gaudeam. Fiam autem te laudatore uendibilis potius, quā uenalis. Neque enim sum unquam dominū mutaturus, quare quicquid mihi astruxeris, tibi accreuerit. Sum quippe in tuo ære, unde & forsitan locellos istinc usq; ad me misisti, gratiq; sunt, scilicet quia festini, quia tui. Sed gratias nō ago, tute enim beneficium

Vendibilis,
Venalis.

cū dando accepisti, nō quia digno, sed quia tuo, imō tibi (amicus enim alter ipse est) atque ob id digno, hoc est Callimacho ipsi dedisti. Vale.

CALLIMACHVS ANG. POLIT. S. D.

EA quæ mihi obijcis in principio literarum tuarum, adeo subinde argute purgas, & eleganter, ut respondendi facultatem simul & causam mihi interceperis, plañeque indicaueris id, quod prioribus literis meis asseuerauit, diuinū ingenium tuum omnia posse. Itaque omnis illis, quæ neque melius, neque subtilius dici pro me possunt, quam dicta sint à te, affirmo amicè, sed & uerè (neque enim illud, nisi & hoc) quod nisi iam pridè mihi propè unicus uisus esses, cuius carmè utile dulci commisceat, nunc certè uolè tē adduxisset me in eam sententiā Rusticus tuus sanè urbanissimus, doctrinacque, & elegantiā plenus, et qui uerè ex fumo clarissimā lucem efferrat, atque ob id eo titulo insignissimus. Vidi, & legenti placere multa scriptorū nostri temporis, sed Rusticum hunc non satis est uidisse semel, iuuat usque morari, & conferre pedè: nihilque in eo nō summè placet, nisi quod desinit, cum tamen desit nihil, ut tam multa nemo alter, quam tu, afferre potuerit pro materia. Habeo itaque tibi gratias, quod locellos meos tanti duxeris, non poterant uendi carius, cū donare instituissem: uoluisti, ut in cæteris omnibus, etiam liberalitate me superare, in qua hoc genere compensandi uinci & cupio, & patior. Vale literarum decus, & doctrinæ. Leopoli III. Cal. Octob. M. XVD.

LODOVICVS ODAXIVS ANGE-
lo Politiano suo S. D.

Nisi

Nisi mihi de liberalissimis moribus, & humanissimo ingenio tuo constaret, hanc nuper ad te scribendè provinciā non desumerè, potiusque in antiquo silètio persisterem. Mirum enim tibi fortasse uidebitur, cur ego tecū exigua admodū, & quatuor horarum spatio contracta familiaritate deuinctus, qui plurimas tribus abhinc annis ad te scribèdi occasiones omiserim, quas undequaque auctori debueram, nunc ad te potissimum scribere uoluerim: meamque (ut opinor) temeritatem incusabis, quod nunc scribam, uel negligentiam, quod antehac non scripserim. Ceterum quia nō tam ex aliorum sermone, quam ex meā opinione mihi persuasi, te eum esse qui omnes tibi, ac uirtuti tuæ deditos nullo unquam tempore reijceres, eapropter has nunc ad te literulas amoris duntaxat, atque obseruantia in te meæ testes esse uolui, quas ob subitam opportunitatem cuiusdam istuc proficiscentis exaravi. Quamquam igitur me prorsus ab omni uel ignauia, uel rusticitate præteriti silentij non excuso, spero tamen fore, ut reliquum meum erga te studium boni consulas. Nam præter hanc scribèdi diligentiam, qua ego iam pridem initam Patavij familiaritatè confirmare debui, nullum à me cum beneuoli, tum obseruantis amici officium prætermisum puto. Siquidem à superioribus annis, quo primum tempore tua mihi uel doctrina, uel humanitas innotuit, fui semper honorum, ac dignitatis tuæ studiosissimus, ac sepiissime cum apud alios eruditissimos uiros Venetijs, & Patavij, tum hic apud principes meos de te sum honorificentissime locutus, effecique (ut opinor) præconio meo, ut claritati tuæ maius quippiam splendoris adderetur. Quo fit, ut

non

non dubitem me abs te in eorū amicorū numero colloca-
ri posse, qui (ut Isocrates tuus asserit) non tam presentes
amicos uenerantur, quam absentes etiam amplectuntur.
Principes sanè mei, quibus cū de te frequētissimū sermo-
nem habui, de moribus, atq; eruditione tua optime, ac ma-
gnificè sentiūt. Quid ita? quia ego in eam opinionē addu-
ctus sum, ut existimem eum te fore, qui literarum studio-
sis emolumentū, tibi uerò gloriam immortalē sis allatu-
rus. Cuius rei periculū fecisses, si unā cum præstantissimo
discipulo tuo Roma discedens superioribus diebus, Vrbi-
nū ex condito uenisses: expectatus enim, & plusquam di-
ci possit, desideratus uenisses. Quod si me nudius tertius
audire potuisses de te uerba facientem unā cum Nino Bo-
noniensi sedecimuiro, homine mea quidē opinione pluri-
mi faciendo, si nobilitatem, si diuitias, si liberalitatem mo-
rum, si literaturā inspicias, profectō intellexisses ea præ-
terquam ab amantissimo homine dici, aut excogitari non
potuisse. In eam enim consabulationē ueneramus, ut de ui-
ris hoc tēpore doctissimis loqueremur. In quibus faciliē tu
principatum obtinere uisus es. Nec me amor, aut adulādi
studiū fallit, à quo semper tanquam intestino morbo ab-
horruī. Sed quorsum hæc tā multa de officio erga te meo?
Nempe ut intelligas me tibi esse, ac fore deditissimū, & si
magno montiū, ac regionum iteruallo secludamur, teq;
habere neminem, à quo maiori uel beneuolētia, uel obser-
uātia fouearis. Quod si ulla unquam mihi occasio euene-
rit, ut quāpiam in re tibi morem gerere possim, id uerò in
primis mihi iucundissimū erit. Quam quidem occasionem
abs te actutū præueniri cupio, ne me in pollicendo, quam

in præstando liberaliorē autumes. Demetrium uerò uirū
eruditissimum, Petrumq; in primis discipulū tuū elegan-
tissimæ, atq; amplissimæ spei adulescentē nomine meo sal-
uos facito: cui librum ex Plutarcho traductū, unū ex mul-
tis ineptiarū mearum monumentis, dedicauī multos iam
menses: misissemq; hætenus, si dignū putassem, qui in ma-
nus uestras eruditissimas perueniret, mittetur tamē clemē-
tia uestra potius allectus, quam iudicio deterritus. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Lodouico Odaxio suo s. d.

DEprehenderunt me in actu literæ tuæ, ideoq; lectas
paulum in præsens seposui, diligentius dein per otium
recogniturus, ad easq; (ut par erat) cum primū possem
responsurus. Id si serius, q̄ aut tu pateris, aut ego uoluis-
sem, cōtingit: est tamē humanitatis tuæ quicquid hoc est,
quod facimus, boni cōsulere. Neq; enim tam opellam ali-
quam alter ab altero, quam ipsum animum requirimus.
Neq; enim cōtinuò parū amat, qui parum officiosus est.
Quare ne illud quidem in epistola tua ualde probo, q̄ te
tā scrupulosè excusas, cur aut antea nihil ad me scripse-
ris, aut nūc demum scripseris. Si enim amamus ex animo
inter nos, sicuti certè amamus, quicquid alteri cōmodat,
profectō utriq; cōmodat. Quare neq; dissoluere, sed nec
lassare uoluntates nostras, quasi nodo Herculeo coha-
renteis, aut silentiū possit, aut ulla officij, præsertim non
necessarij intermissio. Quò autē amicis ista literarū uicif-
situdō? cum ad absenteis tantū misitētur: amor autē uerus
etiā absenteis præsentis faciat, nisi si uel ipsis testatur,
uel alijs ostētant mutuā uoluntatē. Sed neq; testibus eget
amor

Secundum Epi-
curum,

amor syncerus, quippe oculus totus, ac lynceus, & qui
Momi quoq; iudiciū de positu humani corculi despuat,
neque se populo iactat, cum sint amici xxi' Ἐπίκουρος satis
magnum theatrum alter alteri. Quin istam quoq; penē
dicam superstitiosam probationem amoris in me tui to-
tam tibi remitto. Est enim mihi, est, est ad manum semper
amicitiæ examen. Est & Hecatonis amatorium, quo te
uel ingratis ad amandū compellam. Sed nec te monebo,
ut principibus me tuis insinues, neq; inuicem moneri me
patiar, ut patronis te meis adiungā. Quo quod enim tu ir-
repperis, ego sequar: ubi ubi ego me adglutinauero, inde
scilicet tu pendebis. Ut enim militem, custodemq; eadem
catena, ita par legitimum amicorū una tenet copula. Plu-
tarchum Latine iam per te loquentē ego, atq; adulescēs
meus auidi expectamus, minime quidem dubitantes, quin
sit absolutissimus futurus, uel ob id certē, ut alicui ex ue-

Docendi præ-
mia.

Mutnam offi-
cij uicem repen-
dere, ciconiarū
ūstas.

teribus Græcis τὰ δίσκουρα referas, quando ita Græcē ab
eis didicisti, ut nouos docere iam omneis possis, & quod
dicitur ἀνελδοπράξ. Vale.

LODOVICVS ODAXIVS

Angelo Politiano suo s. d.

Plutarchi libellus ad te uenit, qui si ullam potius ele-
gantia, quā beneuolentiam profiteretur, erubescere
ret profectō, nec ad exactissimæ eruditionis officinā se-
se, nisi uerecundē, conferret. Nunc autem letus, & secu-
rus accedit, humanitate tua magis, quā ullo ornamento
suo fretus. Proinde meretur, ut eum ad te proficiscentem
benignē suscipias, illiq; primariā amoris operam sedulo
impertiaris. Siquidē ego illū, quem alioqui friuolū, abie-
ctum,

ctum, & uile munus existimarē, nō indignū tam putari
ui, qui ad exhibendū studij, atq; obseruatæ in p̄s meæ pi-
gnus adueniret: ut cūq; erit, & quāticūq; erit, in bonam
accipias partem rogamus, obsecramusq;. Audi uertius
ab Hermolao Barbaro, & Petro Contarino, qui duo uel
nobilissimū, uel ornatissimū, uel eruditissimū uiri sunt, Ve-
netijs mihi literæ uenerūt, in quibus amoneor, ut si un-
quam ad te scripturus sum, eorum & nomine saluum esse
iubeam. Memini me autumno superiore, cum Venetijs
essem unā cū his, de te perinde ac doctissimo homine ser-
monem habuisse. Illi autem se familiaritatem tuam inijsse
asserbant, cum triennio, aut quadriennio proximo ui-
sende ciuitatis gratia eō cōcessisses. Digni homines sunt,
qui à te quoq; diligantur. Vale igitur, & me ama. Igu-
bij v. Calen. Iulias. M. cccclxxxv.

ANGELVS POLITIANVS

Lodouico Odaxio suo s. d.

Plutarchi lepidū nouū libellum, quē tu scilicet Lati-
nē interpretatus adolescētī meo nūcupasti, uidi, ci-
pi, legi, & quidē simul omnia adeo cupide, ut prius pe-
nē ad calcem præ studio peruenisse, q̄ ex carceribus pro-
mouisse me senserim. Illex mihi fuit statim suauis odor
quidā uerborū tuorū planē ambrosius: tum sententiarū
ueluti sapor quidā austerus, & dulcis, nō secus illecebris
orationis tuæ, quā myrothecij cōdimentis imbitus, ita
(quod dicitur) palatū irritauit, ut quasi belluo aīqs, uix
cōmāsas epulas has tam lautas, tā opiparas deuorauerim.
Et sum profectō miratus sic Latine Plutarchū loqui di-
dicisse iam mortuū, cui uiuētī quondam (sic enim scribit
e 2 ipse)

ipſe) ad eò ſermo Romanus repugnabat. Videri enim po-
teſt non tam obiſſe, quo die obiit, quam ſeceſſiſſe ad ſtu-
dium Romana lingua, ut qui Græcorū, Latinorumq; ui-
tas illuſtrium hominum inter ſe contulerit, cum quo ipſe
ſe cōſerat, nō nueniat. Nam ſeſe conferre ſibi in utriuſq;
orationis facultate certè non auſit, quia ſcilicet in noſtra
præponderat. Quòd autem princeps iſte tuus, atq; adeò
noſter (noſter enim eſt profectò, qui literarum ſtudioſus
eſt) quòd, inquam, bonas artes complectitur, atque ad o-
mnis parteis bene auſtendi ſe comparat, parentisq; ſui
abſolutiſſimi hominis ueſigijs inſiſtit, dici non poteſt ut
gaudeam, ut exultem, atq; triumphem, ut tibi quoq; gra-
tuler mi Lodouice. Duos mihi uiros tuliffe ætas noſtra ui-
debat, qui rem literariam, non quidè cunctando, ut ille
Fabius Max. uerrucofus, ſed multa agendo potius reſtituerèt, Federi-
cum Vrbinatem principem olim tuū, & Laurentiū Me-
dicem patronum ſemper meum, utinamq; ſemper. Hi duo
(ni fallor) auſi in tantis ſeculi huius tenebris lucem ſpera-
re, quaſiq; cōtra torrentem peſſimorum morum brachia
dirigere: ergo & librorum pulcherrimam ſupellectilem
ſibi compararunt, & doctos iuuerunt, & ipſi ſtudia tra-
ctarūt. Nam ut de principe tuo taceam, de quo longiore
Lau. Medicem ſubſellio agendum puto, dicam autem de Laurètio meo,
laudas. cau. putes quenquam eſſe ex noſtro (ut ſic dixerim) ſe-
minic, hoc eſt ex ijs qui omnè etatē in literis conſumpſe-
runt, cui cedat hic uel acumine in diſputando, uel prudē-
tia in iudicādo, uel in explicādo quæ ſentiat, facilitate, co-
pia, uarietate, gratia. Acer illi ſermo, & grauis, & cūm
Sales Veneret. res poſtulat, ſalibus ſcatens, ſed ex illo mari collectis, in
quo

quo Venus eſt orta: exempla, & hitoriā ueterē ſic habet
ad manū, ut eis perinde uti ſemper atq; ſuis ſtipatoribus
uideatur: ſic ut ingenium habere in numerato, & eſſe
quaſi promū, cōdū (ut Plautino utar uerbo) totius anti-
quitatis facillè credas. Exincto igitur duce illo tuo, cū ui-
derē noſtras iam artes unica ſpe niti, ſateor, uereri cœpi,
uniuſ ut hominis uires tanto perferendo oneri pares eſſe
poſſent. Quare cū oſtendis recidiuā illam uirtutē Fede-
rici reſurgere in filio, hiſdemq; aduſcentē artibus, qui-
bus olim clariſimū patrē, delectari, reddidiſti mihi quidē
animū, atq; aquā (quod dicitur) aſperſiſti. Quare gaude
tuo tanto bono, gaude tuo labore, & diligētia, & (quod
facis) perge protinus exercere principē noſtrū in ſtadio
Muſarū. Aſſueſcat iam nūc à tenero amare literas, ſoue-
re literatos, complecti, & colere. Scis autem meſſem ple-
runque reſpondere ſementi, tibiq; potiſſimum primitias
frugū deberi ab hoc agro: quippe (ut ille inquit) Morū
quos fecit præmia doctor habet. Sed & Petrus nunc ſtu-
dijs acriter incumbit, & humanitati. Habet indolem pa-
ternā, habet ingenium, ludit & ipſe nūc uerſiculis, nunc
ſoluta oratione, & libera. Græcis plurimū delectatur. In-
ſumma, dignus qui ſit principi tuo charus, quia ſimilis.
Similis autē, qua ratione parua magnis componūtur. Is
nunc ſcribente hanc epiſtolā me, alterā ſeorſum commen-
tatur epiſtolam. Quæ cuiuſmodi erit, etiā ſi minus aptè
exierit, mittetur tamen ad te, ut ipſius ingenioli deguſta-
tionē uelut aliquam accipias. Amat autē plurimum te de-
munere hoc, & cupit ſanè occaſionē ſibi aliquam dari,
qua gratiam reponat. Si ad Hermolaiū, Petrumq; Conta-

renum Venetos rescripseris, uelim utriq; agas meo nomine gratias, utrique me commendes non uulgariter. Ad supericres tuas literas nescio an responsum acceperis nostrum, cupio significes, ut in oratione lati, atque accepti possim tecum paria facere. Vale.

MARCVS ANTONIVS SABELLICVS

Angelo Politiano suo S. D.

ERam ego aliunde nostram auspicatorum amicitia, nisi subitus Atlantis conterranei tui hinc digressus nostrum in ea re consiliu praeuertisset. Fuit is annu, et amplius Venetijs, ac quandiu fuit, et domi, et foris etiam frequens mecum esse perseverauit. Nullius unquam consuetudine sum magis delectatus. Siquidem praeter moru elegantia, singularemque modestiam, patrio sermone, Thuscaque illa sua urbanitate breui consecutus est, ut eo uno nemo esset mihi iucundior, nemo in hac urbe gratior. Omnia, praeter tempus, secunda habui in illius amicitia fruenda. Et enim tunc potissimum ei uisum est hinc abire, cum maxime in sui erexisset admiratione. Sed in eo uisus est mihi omne uetustum amicitiae exemplum aequare, quod in tam tumultuario digressu, sine meis ad te literis uenire identidem recusauit, ratus certissimum se nostrae futurae amicitiae pignus secum in patria deferre, si apud te uirum clarissimum, cui quae charissimum esse cupit, ipsius mores, et studia commendarentur: quasi ita uelit euenire, ut cum uterque nostrum de ipsius moribus idem sentire coeperit, non infirmus ad amicitiam gradus (ut Crispo placet) factus uideatur: sed recte ille. Nos uero scribendi consuetudinem, maioribusque officijs illam ijs modicis principijs ortam, locupletio-
(ut spe

(ut spero) indies faciemus. Nunc Atlantem ipsum tuae dignitatis studiosissimum, maiorem in modum commendarem, nisi urbanissimus poeta moneret peccare eum, qui suos putet cuiquam commendandos. Gratulor igitur (quod superest) tibi lepidissimi adolescentis restitutam consuetudinem, quam tantisper etiam inuidere pergam, donec in utriusque complexus uenero. Vale Thusci nominis decus, et Marcum Antonium iam hinc amare incipe, qui te ob tuas amplissimas uirtutes amat, colit, obseruat. Venetijs, Idibus Iulij. M. cccclxxxviii.

ANGELVS POLITIANVS

Marco Antonio Sabellico S. P. D.

Solebat Atlas quondam suo mihi nomine redire tam gratus, ut recepto contentus amico nullum ultra officium desiderarem. Nunc autem tuarum nomine literarum, quas fideliter reddidit, tam mihi iucundus redijt, ut eius penes praesentiam non requirerem, atque haberet Atlas quicquam secum, quod plane plus a me, quam Atlas expetere tur. Nunc idem istuc reuertitur cum literis meis, quas tibi arbitror fore gratas, non tam suo, quam tabellarij nomine. Non enim equidem antea quoque quantum ingenio, et literarum, quantum etiam stylo, facundiaque polleres. De humanitate nihil sane adhuc inaudieram, sed eam tua mihi nunc epistola delinidit, Atlas uero penicillo, et coloribus expressit. Aucupabar sane iam pridem occasionem quampiam in eundem abs te gratiae, cum tu scilicet hoc agerem praenuenisti, non ob id humanior modo quod prior, sed quod minore quoque proposito praemio. Quare da mihi opera est, ut quemadmodum in eunda tecum amicitia posterioris

tuli, sic eadē tuenda, colendaq; prioris feram. Vale. VI.
Calend. Septemb. M. ccccxcviii.

ANGELVS POLITIANVS IOANNI

Laurentio Veneto suo S. D.

EN ad te reuertitur Phædrus, utriusq; nostrū homo studiofissimus: cui tu scilicet aliquot abhinc mēses literas ad me dedisti, plenas amoris erga me, rectas, elegantis, qualesq; deniq; à te uno poterāt proficisci. Respondebo ad eas q̄ breuissime. Laudas me Ioānes quasi unum ex numero eruditissimorū, & tui similiū. Laudas, in quā, tu me unus omnium quos uiderim, quos audierim lōgē eruditissimus. Ego igitur, etsi memet haud ignoro, tamen fero æquissime, te aut ipsum decipi amore in nos nimio, aut alios itē uelle deceptos. Nō est autē qd̄ paria coner referre. Nā cum tu mihi uix leuē umbrā assequēti doctrinæ, humanitatisq; tuæ, tantū tamen tribueris laudū, quantæ demū tibi iure debeatur, si coner ipse inuicem laudes regerere, restituēda erunt, & resignāda tibi illa ipsa uerba, quæ abs te acceperā, usuraria ut iure rideatur egestatis nostræ sinistra quedā ambitio, illi ipsi diuitias ostēans, unde scilicet emendicauerit. Libellos tuos, atq; item quos ex bibliotheca ista codices habemus, remittemus cum primū istuc orator noster Florētinus se cōtulerit. Pausaniā uero expectamus, cum tibi erit cōmodū. Vale. Fæsulis, Idibus Octobribus. M. ccccxcvi.

LVCIVS PHOSPHORVS PONTIFEX

Signinus Alexandro Cortesio S. D.

De Angelo Politiano iudiciū.

Politianas epistolas legi Alexander accuratissime, summaq; cum uoluptate, quorū utrunq; propè necessarium

cessarium fuit, & quod ad hominē amicissimū, & quod ab homine eruditissimo erant scriptæ. Video os probum, iam interpellas, & obstrepis: apage tu, uis scire quid sentiam? uide qd̄ agas, an ego iudicare possim? ne ultra credas sutor, ut in Græco adagio est. Pergis urgere: respōdebo, ne superbus uidear. Memento tamen me cū homine familiari tanquā mecū loqui: scio inuidiosam rem esse huiusmodi iudicia, etiā recta, nedum mea, qualiacunq; sunt. Accipe igitur in aurē uelut *ausōra*, caue enuncies. Ego Politianū nostrū, mi Alexander, summopere amo, & admiror, atq; ei omnia summa tribuo. Et ut liberè quod sentio dicā, non magis istū damnandū censeo, q̄ illos laudandos, qui quadringētis abhinc annis papyros, & chartas, uelut maculis prætextas, & encausticas tabellas inusserunt potius, quā ulla egregia forma, atq; imagine illustrarunt, præter unū aut alterum Laurentiū Vallam, me ^{Laur. Valla,} puero, & nuper Domitiū Calderinum: quos quidē non ^{Domitius Calderinus.} laudare, ac admirari nefas, & planè impium duco. Ceteros autē (ut apud Ciceronē inqt uel Antonius, uel Crassus) non dubitabo inertiae, & prorsus inscitiae cōdemnare: tametsi illos quoq; excusatos habeo. Sum enim æquus iudex, si quidē id, quod poterant, præstiterūt. Neq; enim omnes Catones, aut Scipiones, aut Lælij (ut ait Marcus Tullius) possumus esse: quamuis nōnulli (ut ait idem) siue felicitate quadā, siue bonitate naturæ, rectā uitæ secuti sunt uiam: præclarè tamen actum cum eis existimo, qui id quo quomodo tentauerunt, etiamsi non sunt cōsecuti. Adde quod nō tam ipsis, quā temporibus acceptum est referendum, bonarum literarum, & magistrorum penuria,

ria. Quis enim ignorat, iā inde ab diruta urbe, amisso imperio, Italia à barbaris occupata, Romanā eloquentiā, atq; adeò omnem literaturam, & omnes artes periisse? Sic Cæsari tuo placuit, qui hæc omnia pessum, & planè perditum ijt. Sed emerfit tandem aliquando ingeniu, & uelut ex cineribus, ac carbonibus rediuiuus ignis effulfit, unde hi tanquā lumina nobis illuxerūt. Quod cum ita sit, dulcissime Alexander, gratulemur seculo nostro, & eò

Alvira. magis, q̄ iam istud par, impar factū est. *Alvira* tibi propono, ego istos pares, impares reddo. Non intelligis? quin Apollinem, quin uatem Cumæam, quin Ammonem, quin Hetruscōs tuos, quin quicquid est ariolorum cōsulis? At non est opus. Ecce tibi solutū ænigma, Laurentio Vallæ, Domitio Calderino, Angelū Politianū adijcio, & quasi trium uiratum creo. Ego sic sentio, sic censeo, sic iudico, in aurem tuam insurrās. Sed libet exclamare, sic inquā pro tribunali sentētiā fero, & omnibus bonis doctisq; uiris, atq; adeò toto orbe terrarum audiente proclamo: Thraces, Sauromatæ, Getæ, Britanni possum ostendere literas, uenite, ut ait lepidissimus poëta. Habes meū, Alexander, de Politiano iudicium: neq; hoc adulationi datū quēpiā arbitrari uelim, quippe qui altero iā mortuos, & sensibus orbatos conciliare mihi nequeo: alterū nondum noui uiuū, quāquā fateor me id uehemēter optare, & talia iacere fundamēta amicitie, ut ea nulla unquā temporū iniuria possit abolere. Quod ut facias, ò noster Alexander, maiore in modum à te peto, ut insinuatione tua me uoti compotem facias, & principi literarum me cōcilies, ac planè dedas. Ipsum uero Politianū (audin? tu

uir

uir doctissime? tecum mihi res est) oratum uelim, ut quod ab alijs beneficij loco accipit, à me rogatus non aspernetur, ut in amore, ac beneuolentia respondeat, simul ut uiro clarissimo, & ciui primario Laurentio Medici me cōmendatum reddat. Aliquot enim agūtur anni, ex quō tam magno amico & præpotenti me dicare summopere cupio, & in clientelam, ac uoluntariam tradere seruitutem. Vale. III. Idus Mart. M. cccclxxxv.

ANGELVS POLITIANVS LVCIO

Phosphoro pontifici Signino S. D.

Misit ad me Alexander Cortesius, homo utriq; nostrum amicissimus, epistolā quandā tuā ad ipsum scriptam. In qua tu mihi multa tribuēs, cupere postremò affirmas per eum ipsum nobis, per me autem Laurentio Medici conciliari. Eam epistolā cum legerem, dici nō potest quantopere sim delectatus. Nā ita & uerbis, & sententijs, & cōcinnitate erat absoluta, ut planè appareret Musis eam dictantibus fuisse exceptam. Cogita igitur tu quāquam mihi nunc placeā, quāq; ipse me mirer, qui sim Musarum ἄριστος σοφῶν laudatus. Sed tamen uereor, ne ita me tuæ istæ puellæ ornādum susceperint, ut Isocrates Busirin, Thersiten Libanius, Muscam Lucianus, Fauorinus etiam quartanam febrim, ad ingenij modò periclitandis uires, artemq; ostentandā laudauerunt. Sunt enim in fabulis totæ, sunt in mendacijs, atq; præstigijs, mihi tamē libet hoc loco uerū locutus. Quis enim damnet sua uota libenter? Quod si in hoc erro, libeter (ut Cicero inquit) erro. Est enim id ipsum lucro apponendū, q̄ decipimur. Quippe uoluptatē certē aliquā falsa quoq; opinio nobis conciliat.

Anhelante ore

Stratocles, conciliat. Scis Stratoclem illum oratorē deuictis praelio Atheniensibus, suamq; fortunam ignorātib; uictoriam nunciassē, re autem postmodū sic ut erat intellecta, ita in dignantibus popularibus respōdisse: Quū uobis ciues mei (inquit) iniurius fui, si bidui tristitiam me autore lucrifecistis? quare ego quidē falli me sinam, & quod esse uerū maxime cupio, uerū esse facillime patiar. De te autem (amoto ioco) sic sentio mi Phosphore (malo enim te Phosphorū homo in literis agens, quā ut uulgus reuerendū patrem appellare: hoc enim literarū, atq; humanitatis, illud nomē dignitatis est: nos autē ex literis te, & humanitate, si pateris, magis q̄ ex dignitate pendimus) sed ita mi Phosphore sentio, te esse hominē plenū humanitatis. Humanitatē cum dico, nō magis φιλοφροσυνας, quā etiam παιδείας intellego, utrunq; enim Latine quidem scientibus significat. Itaq; ne cornu quidē copiae, aut uirgulam diuinam pluris, quā tuam amicitia fecerim. Esq; tu iam nunc meo infixus cordi, & quidem trabali clauo: daboq; operā, quātū quidē prestare poterō, ne tu auidius, quā prudentius me tibi ascuisse amicum uideare: & quando longius abs te agitare cōtingit, quā ut subseruire uisibus tuis queā, fauebo certē laudibus, omniq; (ut aiunt) pede in te honestando consistam. Epistolā certē ipsam tuā, non tam epistolā, quā Venerū illud cingulū amoribus medicatū, nunquam à me amittam, quin potius quasi imaginem animi tui identidē contemplans, ita meum desiderium consolabor. Ceterū nunc demum intellego quantū iacturæ fecerim, quōd te prius haud cognouerim, cum tanta mihi te cognito uoluptas arriiserit. Nos ad Laurentium

Humanitas.
Φιλοφροσυνα.
παιδεία.

etum Medicen, qui nunc balneis dat operam, exemplum epistolæ tuæ mittemus, simul ut animum erga se tuū ex ea perpendat, simul ut nos ex tuo testimonio pluris aliquantō faciat, quā fortasse facit, quamuis multo etiam pluris faciat, quā digni ipsi nobis uidemur. Vale.

LVCIVS PHOSPHORVS PONTIFEX

Signinus Angelo Politiano suo S. D.

Officiose quidem, & amicē fecit Alexander, qui nescio quas literulas meas ad te misit. Sed hominē certē nimium amantem mei sefellit id, quod amatores fallit. Solent enim aliq; præ nimio amore zelotypia laborare: sic enim appellant quandā nimij amoris siue sedulitatē, siue suspiciōnē. Quod ideo accidit, quoniā ea, quæ sibi ipsis tantopere placent, eadem omnibus placere credūt, ac uix tutū hominum intuitū arbitrantur. Simile aliquid Alexander noster fecit, qui dum mea extollit, prædicat, amat, admiratur, eadem alij placere putat. Quod fortasse cū Tarentinis, & Consentinis, aut cū Lelio Decimo (ut ille inquit) optime factum esset: sed cum Persio omniū doctissimo, hoc est cū Politiano, uereor ne imprudēs fuerit, & inconsideratū: feliciter tamē cecidit, quando illæ meæ (ut scribis) puellæ pro uno amatore duos sortitæ sunt, & ego ex usura (inquit Plinius) sortē feci. Vellem illas easdem non quidem fucatas, aut unguentis delibutas tanquam ad mœchos, sed quasi ornatas matronas cū muliebri mundo, & dote ad uiros iuisse. Nā quis aut repudiū, aut certē repulsam nō formidaret? Sed mehercule extra iocum, nec ustra Politiane nō minus horruī, quā letatus sum, cū illas literas ad manus tuas peruēnisse audiui.

Zelotypia.

audiui. Me potius recta oratione, ac preparata, & comperendinata, ad te scripsisse oportuit, ac decuit, & ita amicitia petere. Sed illas literas ad Alexandrum dedi, ut eo ueluti delegato, & caduceatore uterer, cum quo tibi ueterem amicitiam intercedere sciebam, & hospitalitatem. Tu pro tua sapientia, ac facilitate, si quid illic obiurgandum, & parum aut te, aut me dignum offendisti, condonabis amori nostro, & nimie familiaritati. Est enim Alexander plane alter ego, & ego alter Alexander. Quod si tu conditionem non reijcis, tertius accedes, & ne unquam a triumuiratus magistratu discedas, quando proximis comitijs te triumuirum literarum creauimus, comitijs futuris te triumuirum amicitiarum creabimus. Sustulisti digitum, bene habet, non perhorrescā posthac. Nunc uolo te aliquatulum uellicare. Cur tandiu nobis ignotus fuisti? Parum pie mihi Politiane, & plane crude liter fecisti. Nunc demum post tot annos ad nos uenis? Me miserum, tam longo tempore Politiano caruisse? sine eius literis egisse? non scripsisse? non legisse? non recitasse? praesertim quando & Romam fuisti, & ad multos istinc sepe scripsisti. Sed quid ago? quasi uero ego quoque non eandem nauim conscenderim, & in eadem culpa sim, quae de te non sciscitarim. Hernicis meis refero acceptum. Nam postquam ijs sacris initiatus fui, in illa saxa me conieci, ubi ne nomen quidem clarorum uirorum audiebam, sed nec literas uocabam, cum pecoribus, & glebis res gerebatur, tanta erat satietas, uel potius fastidium curiae, & fori. Rursus nunc mutata uoluntate, consilium nostrum totum est Ciceronianum, qui ad Ruffum scribens, Urbem, inquit, mihi Ruffe cole. & ex Sicilia reuersus statuit ab oculis ciuium non discedere. Sed quid dico Ciceronianum?

ronianum? imò Alexandrinum. Alexander enim est, qui me retinere nunquam desistit. Hic sunt homines, & ut est in quadam eius, Hic caput, hic sedes, hic fortunarum alea. Quid quaeris? uehementer his uerbis sum incensus, & plane confirmatus. Quare, iucundissime Politiane, demus operam, ut tam diuturni temporis iacturam resarciamus, & tantum imperisuius recentem amicitiam colamus, quantum serius est coepit. Ego tuas expecto singulis hebdomadibus per tabellarios, qui trapezitis Medicibus tuis rationes afferunt. Genus literarum erit non de republica, quae nulla est, non de imperio, quod iamdiu amissimus, quo dolore maxime crucior infelix, sed de philosophia, de bene, beateque uiuendi ratione, de studijs, artibusque nostris praeclearissimis, & de illorum felicissimorum temporum contemplatione. Nam in ijs nihil est, quod per magnitudine animi nostri spectare possimus, nisi forte te Samarobrinae, & Bataui delectat. En quod discordia ciues perduxit miseros. An hoc ita fato datum erat, & de nihilo nihil? nollem potius unquam factum: quamuis tanta nobis monumenta reliquerint illi uiri, literarum, rei militaris, artificiorum, aedificiorum, uirtutum denique omnium, tamen nescio quomodo desiderium illud ferre non possimus, & fuisse felicem miserius est, quam semper infelicem, & nunquam patrem, quam orbem esse, & mori, quam non nasci. De ijs igitur uelim ad me scribas accuratè, ut soles, ac elegantissime. Cum Laurentio naua mihi operam, per fortunas, Politiane, admiror istum principem ciuitatis, & amo plane, ut eum saepe cum Magno Pompeio comparare sim solitus, etsi feliciorum exitum & opto, & spero.

Vale. Romae, x 11. Calen. Maias. M. cccclxxxv.

Angelus

ANGELVS POLITIANVS LVCIO

Phosphoro pontifici Signino suo S. D.

Nihil peccauit Alexander meus, qui mihi epistolam miserit, quæ mihi debebatur. Peccasset magis nulla expiandus uictima, si meas mihi laudes inuidisset, quamquam non meæ illæ, sed tuæ potius laudes sunt, atq; ob id etiã meæ, *ἡμῶν γὰρ τῶ τῶν φίλων*, sed tu personã ex nobis mutuatus te ipsum scilicet in scenam detulisti. Nã ut ego libenter hunc amicorũ, ita tu iure illum literatorũ exple ueris triumphatum. Quod autẽ conquereris parũ scriptas diligenter eas fuisse literas, aut me ludis, aut omnĩ es homo felicissimus, q̄ promas de summo, quod uix quispiam de imo pectore. Nõ est autem quod aut ruri urbẽ, aut rus in urbe desyderes, si ipse habitas tecũ, si quocũq; is, te sequeris, magnum tibi in quauis solitudine theatrũ, magnam solitudinẽ in quouis teatro facturum. Officiũ porrò epistolarũ, quod requiris, hac lege polliceor, ut tu inuicem pollicearis, illo etiã (cũ res tulerit) intermissio, nullam tamẽ amoris inter nos iacturam factũ iri. Ita enim sum aliquãdo districtus, & occupatus, ut nõ liceat: ita tris, & nauseabundus, ut nõ libeat scribere. Tu igitur (ut uetus est dictum) amici uitia noueris, non oderis. Vale.

LVCIVS PHOSPHORVS PONTIFEX

Signinus Angelo Politiano suo S. D.

Vbi sunt isti, qui obloquuntur, & allatrant: en quod redacti sumus õ Politiane, ut imperiti iudicẽt. Mihi Miscellanea tua, atq; adeo quæcũq; scribis, magnopere placent, garriant isti quid uelint, quod portenta uerborũ loquaris, ego te planẽ Latinũ esse iudico. Nam illud ne inimici

inimici quidẽ negant te supra quàm dici possit curiosissimum, ac diligentissimũ esse, & omnes forulos excussisse: teq; doctrinæ quidem singularis hominem fatentur, eloquentiæ uerò nullius, quasi possit aliquis eloquẽs esse, nisi idem sit doctus. Ridiculi aestimatores, & critici nostrorũ temporum. Quid quod & de Pico tuo, uel nostro potius, tot laudes, quot scribis, cũ audiunt, stomachantur, & (si dijs placet) faceti esse uolunt, afferentes illud Aesopeum, nihil reliqui alijs esse: quibus quid potest esse uerius? Is enim unus est, in quo natura omnia bona congesisse, & ubi omnes suas uires exercuisse uidetur. Sed tu ridere debes. Volo tibi narrare quo erga illos adagio utor. Videte, inquam, quid agatis boni uiri, nam iste piscis paucorum hominũ est, ut ille Scipioni dixisse fertur. Quod ita transfero. Politianus paucorum, id est doctissimorum est, non turbæ literatorum, ac pædagogorum, & uulgi. Ergo omnes docti te unũ admirantur, & fatentur te omnes, qui sexcentis abhinc annis scripserũt, faciliẽ superare, hoc est, te illos, non illos te, ne quis me reciprocis argumẽtis uti, aut amphibologicẽ loqui credat, & doctrinam, & eloquentiam in te esse coniunctas. Non enim quis non eloquens dici debet, si suo quodãmodo utitur stylo, cũ com plura, & uaria sint genera dicendi. Sed epistolam plica bo, quoniam festinat tabellarius: mox plura audies. Hæc scripsi tumultuariẽ, cũ in Pauli Cortesij domum diuertissem, qui est planẽ tuus, & omnem impetum aduersariorum sustinet. Tuum erit scuto, & parma tela suscipere, & in eosdem retorquere, nisi mauis, ut supra dixi, ridere. Vale. Pridie Idus Februarias.

f

Ange

Cõmunia enim
amicorum.

ANGELVS POLITIANVS LVCIO PHO-
sphoro pontifici Signino S. D.

TRascervis obreſcatoribus noſtris. eruditiffime Phoſpho-
re, quòd in Miſcellaneis portenta me loqui uerborum
dicant, & ut hominè (quod ais) doctum fateatur, ita ne-
gent eloquentem. Tum quòd illud etiam criminètur, tan-
tas me in unum Picum laudes contuliſſe, ut alijs omnino
nullas fecerim reliquas. Me uerò iſta, Phoſphore, nihil mo-
uent: neq; enim ulla ſermonum talium noua mi facies, ino-
piná ue ſurgit. Omnia præcepi, atque animo mecum antè
peregi. quin ad ea ne reſponderè quidem, niſi te ita uelle
ſentirem, cui negare nihil poſſum. Portèta igitur uerborū
quæ uocent iſti, fateor ignoro: niſi ſi portenta credunt,
quæ ipſi noua nunc primū uocabula uel audiunt, uel intel-
legunt. Nam ego nec uerba ulla pepererim cinctutis non ex-
audita Cethegis, nec illos habeo, niſi receptiſſimos auto-
res. Non tamè ex eorum ſum numero, qui ceſſare Latinā
linguā magna ex parte patiuntur, dum quiſque illa reſor-
midat, quæ uulgo hætenus ignorata ſunt. Si quidè eò res
rediit, ut ne magnorū quidem autorū lingua tutò loqua-
mur, quoniā uulgo minus innotuerit. Itaq; barbaris uti
malumus, quàm Romanis uocibus: et cum ſiligineus domi
ſit panis, emendicato ſuſure magis ueſcimur. Quòd autè
mihi eloquentiā ſic adimunt, ut doctriſnam cōcedant, non
modò equidem non ſuccenſeo, ſed & gratias ago. Noli
quæſo amori erga me tuo nimis indulgere Phoſphore, nec
parū laudari putes, ſi Marci Varronis exemplo lauder,
quem et ipſum ueteres ſcientiæ multæ, nullius eloquentiæ
eſſe crediderunt. Ego ſanè, mi Phoſphore, nec eloquentiā
mihi

Marcus Varro

mihi uindico, nec doctriſnam agnoſco. Si cui tamen in Mi-
ſcellaneis etiam citra eloquentiam ſciolus uideor, bene ha-
bet, uici, nam iſtuc ipſum quærebam. Quo enim eloquen-
tia mihi in hoc opere non ad perſuadendū, ſed ad docen-
dum parato? Quod autem de ſtylo ſcribis, utique uerum
puto, non continuò peius eſſe, quod uariet, cum ſit ipſius
eloquentiæ non uultus, non color unus. Quapropter nec
adhuc quiſquam ſuffragijs eſt omnibus habitus eloquens,
ſiue quòd ſibi quiſque præ cæteris placet, ſiue quòd alios
alia dicèdi forma plus capit. Demoſthenè cogita, & Cice-
ronè, illius quibusdā ſicca oratio, Demadi lucernā olere,
Aeſchini etiā (ſi dijs placet) barbara uidebatur: hunc Cal-
uus exanguem, & tritum, Brutus fractum, & elumbem,
quidam ieiunū, atq; aridum: contra alij tumentè, & iſta-
tum, nec ſatis preſſum, exultatèmq; ſupra modū, et ſuper-
fluentè: alij frigidum in iocis, alij parum antiquū, quidam
etiā in dicèdo uiro molliorè, ſuperſtitioſumq; et peregri-
nis quaſi legibus nimis additū putauerūt. Neq; uerò hæc
ideo reſero, quòd me putem cum talibus conferendum: non
enim ſic inſanio Phoſphore, ſed utendū magis nominibus
fuit, ut ſtomacho iſti tuo potiùs occurrerem. Nam quid
ego de Pico Mirandula dicam? Hi ſunt inuidiæ nimirū,
Phoſphore, mores. Sed uiuat ille, uiuat modò, nec eat alio
deinceps, quàm quo pede iam cœpit, etiam liuor ipſe fate-
bitur non modò eum non ſupra modum, ſed longè etiam
infra modum fuiſſe à nobis laudatum. Cuius tamen præco-
nium nō uideo quid aliorū titulis offecerit, quos in hoc-
ipſo Miſcellaneorum libro concelebramus. Reliquū eſt ut
tibi agam, Phoſphore, gratias, qui me hominè tenuiſſimæ
fortu

Demoſthenes.
Cicero.

f 2

fortuna, neq; multa admodum literaturæ, ne uisum quidem tibi adhuc, ita diligas ipse et p̄otifex, & doctissimus, ut etiã contentiones honoris, dignitatisq; meæ causa suscipias. Sed & Picus debere se tibi plurimũ sentit, salutemq; tibi, & Cortesio suo nomine iussit adscribi. Laurentius quoq; Medices noster uisus est epistola tua magnopere delectari, quem scito esse hominem tui studiosissimũ: quod esse uerum tum deniq; agnosces, cum periculum feceris. Vale. Florentiæ, pridie Calend. Martias. M. ccclxxxj.

ANGELVS POLITIANVS LVCIO PHO-
sphoro pontifici Signino S. D.

Accepta epistola tua, statim ad Laurentium cucurri. Exposui quid optares, grata uolũtas, gratus illi tuus animus. Deniq; pro munere accepit, quod pro munere poscis. Quam ad eum dedisti epistolam, nondũ mihi quidẽ legendam dedit: sed tamen ut & doctam laudauit, & amoris erga se plenissimam, ac si per occupationes liceat, responsurum se tibi uel hodie promissit. Vale. Florentiæ, pridie Idus Maias. M. ccclxxxj.

ANGELVS POLITIANVS CASSANDRÆ
fidei Venetæ puellæ doctissime S. D.

ODecus Italia uirgo, quas dicere grates, quas uerere parem, quod etiã honore me tuarum literarũ non dedignaris? mira profectò fides, tales proficisci à fœmina (quid autem à fœmina dico?) imò uerò à puella, & uirgine potuisse. Non igitur iam Musas, nõ Sibyllas, non Pythias obijciat uetusta nobis secula, non suas Pythagorei philosophantes fœminas, non Diotimã Socratici, nec Aspasiã, sed nec poëtrias illas Græca iactent monimẽta,

Tele

Telefillã, Corinnam, Sappho, Anyten, Erinnen, Praxilam, Cleobulinã, & ceteras: credamusq; facile Romanis iam Lælij, & Hortensij filias, & Cornelia Gracchorum matrem fuisse matronas quãtumlibet eloquẽtissimas. Scimus hoc profectò, scimus, nec cum sexum fuisse à natura tarditatis, aut hebetudinis damnatũ. Sed enim ueterum seculorũ talis ista penẽ publica laus fuit, ut in quibus etiam uilissimos seruos ad extremũ peruenisse quondam uel literarũ, uel philosophiæ fastigiũ reperiãmus. At uerò etate nostra, qua pauci quoq; uirorum caput altius in literis extulerũt, unicam te tamẽ existere puellam, quæ pro lana librum, pro fuso calamũ, stylum pro acu tractes, & quæ non cutem cerussa, sed atramento papyrum linas. Id uerò non magis usitatum, nec minus rarum, aut nouum, quã si de glacie media nascatur uiolæ, si de niuibus rosæ, si de pruinis lilia. Quod si conatus ipse pro miraculo iam cernitur, quid de profectu studiorum tanto dicemus? Scribis epistolas Cassandra subtilis, acutas, elegãtes, Latinas, & quanquã puellari quadã gratia, uirginali quadã simplicitate dulcissimas, tamẽ etiã mirẽ graueis, & cordatas. Orationẽ quoq; tuã legimus, eruditam, locupletem, sonoram, illustrẽ, plenamq; lætæ indolis. Sed nec extemporale tibi deesse facultatem accepimus, quæ magnos etiã oratores aliquãdo destituit. Iã uerò in dialecticis implicare nos inenodabiles, explicare ab alijs nunquã solutos, nunquam soluendos diceris. Philosophiã uerò sic tenes, ut & defendas acriter quæstiones propositas, & impugnes uehementer, audesq; uiris cõcurrere uirgo, sic scilicet in doctinarũ stadio pulcherrimo, ut non sexus animo, non ani-

Mulieres literis pollentes.

f 3 mus

mus pudori, non ingenio pudor officiat. Et cū te laudibus nemo non attollat, summittis ipsam te tamē, & temperas, nec minus ad humū modestē cūctorū de te opinionē, quā uerecūdē uirgineos oculos, reuerēterq; deijcis. O qui me igitur statim sistat istic, ut faciē uirgo tuam castissimam contempler, ut habitū, cultum, gestumq; mirer, ut dictata, in stillatq; tibi à Musis tuis uerba quasi sitientibus auri bus perbibam, deniq; ut afflatu, instinctuq; tuo cōsumma tissimus repente poēta euadā, nec me carminibus uincant aut Thracius Orpheus, aut Linus: huic mater quāuis, atq; huic pater adsit, Orphi Calliopea, Lino formosus Apollo. Mirari equidem antehac Ioannem Picum Mirandulā so lebam, quo nec pulchrior alter mortaliū, nec in omnibus (arbitror) doctrinis excellētior. Ecce nunc etiā te Cassan dra post illum protinus cœpi, fortasse iam cum illo quoq; uenerari. Tibi uerò tāta incepta deus Optimus Maximus secundet: & cum recesseris à parentibus, is autor contin gat, & consors, qui sit ista uirtute non indignus: ut quæ nūc propemodū sua sponte naturalis ingenij flamma se mel emicuit, ita crebris deinceps aut adiuta flatibus, aut enutrita sonitibus effulgeat, ut à nostrorum hominū præ cordijs, animoq; nox omnis, geluq; penitus & languoris in literis, & inscitia discutiatur. Vale.

IAGOBVS ANTIQVARIVS ANGE-
lo Politiano S. D.

Pergens nuper ex uitæ instituto ad scribarū Medio lanensium decuriā, complureis adolescentes, qui ibi uersantur, remisso aliquātiſper principis negotio, certatim intentos offendi ad legendū dispersitum, quem in ma nibus

nibus habebant inter se librum. Roganti quidnam operis noui emerisset, Miscellanea, inquit, Politiani. Conscē do, ac inter eos sedeo, tum unā incipio auidiſſime legere. Quippe delector ingenijs ætatis nostræ, quæ non solum manca nō sit, sed iam planē in Romanæ antiquitatis uestigia abeat. Verūm cū parū temporis impendere liceret, ex bibliopolæ taberna codicem requiro. Affertur à puero meo statim cū domi essem, eū intentius euoluo in primis uerbis, imò in ipsa inscriptione, quòd in Laurētij Medicis nomine liber apparuerit, animus ualde cœpit delectari. Tū ipsa præfatio multam literis spem ostendere, specimenq; quoddam pulcherrimū præ se ferre uisa est. Capita subinde libri excurro, ubiq; summa eruditio, ubiq; fastidij expultrix blanditur uarietas. Et (quod plurimum ingenij ac laboris postulauit) tot, tantorumq; autorum testimonio res agitur, ut quicūq; sugillare aliquid ex istis lucubrationibus tuis tentauerit, canis latrator haberi possit, non demorsor. Nollem cum Domitio tanquā cum larua (quando olim inter mortales desijt esse) pedem te sæpius con ferre. Luuit enim, quantum potuit, rem literariam, inter pri mos sitū, & puluerē ueteribus excutere studuit: politiora indies Politiani æmulatione, uel exēplo præstiturus, si uixisset. Non tamen aliter eum abs te peti arbitror, quā primū pili hominem. Mors illum (ut scis) immatura præripuit, emendaturū fortasse, si quid incōsideratius excide rat. Satius est (ut tu inquis) cādidatum, ut autem ego, philosophiæ uirum consularem aliorum errata notatis locis coarguere, nomini autem parcere. Verūm in hanc ipsam sententiam ambiguus tendo, quia pugnis aërem creditur

f 4 uerbe

uerberare, aut cōmentitia nugamenta sectari, extantē qui nullum habet, in quem suscepta uideatur oratio. In hac tamen opinionis ambiguitate uacillantē, certum in ea parte me esse sentio, qui prodesse uoluerunt, diem capitis illis dicendum non esse. Fuit inter nos Domitius, & monumenta reliquit famæ nō pœnitendæ. Te aternitas manet, sincipitio capillo eamprehendisti. Cupio, & pro humano iure abs te peto, ut cum in ijs Miscellaneis, quæ edidisti, curationē te esse uolueris, iam in reliquo opere, quod inter manus (ut arbitror) multiplex, & eruditum est, tribunalum, aut planē positus castris legatū te facias, & imperatorē. Nam quibus centū capita placuerint, ij longē maiore numero delectabuntur. Idibus Nouemb. M. cccclxxxix.

ANGELVS POLITIANVS IACO-
bo Antiquario suo S. D.

VTinam quas in me cōfers epistola tua laudes, ita ueras esse, nec ab humanitate magis, quam à iudicio profectas, alijs, mihiq; persuaderes, ut ego statim de hac ipsa epistola tua, iudicium semper grauisimum Laurentij Medicis agnoui. Nam cum tibi ille summus hominum in omni usu, plurimum sermonibus tuis deferat, tum se uidere ait neminem, cui tu literis, probitate, prudentiaq; cōcedas. Crederem uerò facile, quæ sic ex animo, quasiq; dicam uero uultu de me scribis, ac proprijs omnino laudibus fauerem, nisi testimonio isti, præter conscientiam meam, fama quoque ipsa publicè in omnes tuæ humanitatis obstreperet. Quare totam equidem sic accipio laudationem, non ut illam meis meritis, sed ut tuis moribus assignem, tantò plus tibi me debere sentiens, quantò ipse minus

minus mihi debebam. Quod autē ad Miscellanea nostra attinet, aut ego fallor, aut nihil in eis æquè fructuosum, quàm libertas illa, & simplicitas incauta fortasse, sed & ingenua tamen, ac si minus à prudentia, certè à charitate profecta communium studiorum, quæ prima uidelicet in huius seculi scriptoribus desideratur. Nam quòd me pedem cōferre cum Domitio nolles, equidē quid spectes intellego, nec ego nō aliquid istiusmodi iam tum uidebam, cum personā mihi illam censoris odiosissimā imponebā, diligentiamq; penè improbam, iactationi uerborum, cātilenāq; cui libet expositam, neglectis cautionibus affectās, ad sarcienda literarū damna, solertiam omnem pro uirili parte dirigebam. Semper autem sum ueritus, quam deniq; in partem meum tale consilium, non dico ab obrectatoribus raperetur, sed à prudentissimis etiā hominibus, ijsdemq; cautissimis acciperetur. Quanquàm autem omnino ut euenire mihi tecum, id est, cum uiro amicissimo, doctissimoq; necesse est, tamē quia suo cuiq; corde quædam peruidentur, dicam ad ea nonnihil, quæ mihi in hac epistolæ tua parte sapienter obijcis, & amicè. Cum mortuo negas, quasi cum larua, decertandum. Mihi uerò contrā uideri solet: etenim quod aduersus mortuos pronuntiamus, pro uero accipi tam solet, quàm debet: ut itē quod aduersus uiuentes plerunque odij, uel inuidiæ suspitione laborat. At inuit ille rem literariam, quis neget? An non isto nomine sic à me laudatur, ut à nemine magis, & quidem in eadem ipsa pagina, quæ & reprehenditur? Sed erat, inquires, emendaturus ea, si diutius uixisset. Qui sciam uerò istuc? An usquequaq; de ingeniorum profectu bene

Cum mortuo
an decertandū.

In Domitium
Calderinum.

sperare est? aut non huius ipsius postrema quæq; mendo
siora? Quid? quod futurus in dies ambitu honorum minus
otiosus, opinione quoq; sui magis inflatus? Sed fac emenda
turum fuisse. Num igitur ob id inter scriptores omnes,
unus à censoria uirgula Domitius asseretur? unus erit iste
(si dijs placet) gallinæ filius albæ? Iam cur dissimulari
quoq; nomē oporteat, cuius in autoritate uenenū, si quod
est ipsius commentariorum, uelut anguis in herba delite
scat? Ego uerò sic Domitium studiosis, quasi foveam uia
toribus ostendo. Nec autē obliuisci uideor humanitatis,
quin potius (ut iam non sperare modò, sed etiā exploratè
uideor iudicare posse) melius aliquanto de uita merebor
censura ista mea, quàm forsā alius indulgētia. Adde quod
illustribus factum id quoq; exemplis, nisi cui tamē leuis est
autor Horatius, Ennium, Plautum, Lucilium, Dossennū
totamq; illam cohortem poetarum ueterum semel iugu
lans, & quidē reclamāte populo. Quid? non in Senecam
quoq; Aulus Gellius magna libertate uerborum incurrit?
Non eundē Quintilianus atro notat calculo? Non Mari
no Ptolemæus diem dicit? Eratostheni Strabo? Thessalo
Galenus? Hermagoræ Cicero? Non omnes deniq; philoso
phorum scholæ maxime cum prioribus digladiatur? Nec
cuiusquam sanè parcitur nomini, dum pro se quisq; certat
publico bono. Sed ista, inquit, grauiora. Fateor, at idem
cur nō liceat i leuioribus? Certè Plato Philosophorū prin
ceps, etiā sine præfatione honoris nugari dicit Aeschy
lum, tragœdiæ summū (si quidē Aristophani credamus)
autore, quod in leuicula re dissenserit ab Homero. Nec
ego tamē causam Domitij dānaui totā, sed ut iam decuria
tus

Horatius in ue
stres poetas.

tus hominem, sic ipsum neutiquā neglegenter expendi cri
tica lance, dissimulaturus in plenū, si nō aliquo certè ha
bendum numero credidisset. Et uidebatur ita mihi rectū
sanè tum, cum illa meditabatur. Qui tamē idem facile iam,
libenterq; muto factum, te dissentiente, cuius mihi protin
nus ut debet, etiam pro magnis rationibus est autoritas.
Ceterum quoniam de eo nobis integrū non est, ubiq; di
uulgatis exemplaribus, & quidem pluribus, quàm ut ullo
modo retexi queant, uelim tu tibi de cætero, secundum re
liquum candorem tuum, cōtrarias parteis in mei gratiam
sumas, & ut homo doctus homini non indoctissimo fa
uens, eloquentiæ tuæ blanditijs impetres, ut hanc aduer
sus Domitiū (quando ita uis) pugnam tam ceteris uidear
non ab insectandi studio proteruiter, aut maleuolè, quàm
me scio à certo sensu, & uero simpliciter, & sedulò susce
pisse. Quod si feceris, maximo mihi fueris inuitamento ad
cætera quoq; edenda, quæ domi cottidie, nec (ut quidem
spero) minus elaborata proximis, excuduntur. Vale. Io
annes Picus Mirandula nullius homo magis, quàm sui si
millimus salutem tibi à me, suo quoq; nomine iussit adscri
bi. Florentiæ, pridie Calend. Decemb. M. ccccxxxix.

IACOBVS ANTIQVARIVS ANGE
lo Politiano suo S. D.

Scrisi ad te optima fide, sciēs fore, ut literæ meæ pa
tri candore animi acciperentur. Quod factū non mu
to, & ita contigisse sicut optabam, ualde letor. Superua
cua est in Domitium excusatio, in quem omnes (sic enim
dixerim) uehellas utilitate publica discentium, à te susce
ptas fuisse arbitror. Neque eas à me uel minimo uerbo
repunctas

repunctas esse uelim, uel notatas contraria censura. Sed optassem, quod amplius opere edito liberum nō est, temperatum esse frequentius à persona, dum rem incesse- res. Ut cūq; tamen id studiū suscepis, more optimi agricolæ quicquid sentiū occurrebat, sulcis tuis penitus cum radicibus extirpatū iri te uoluisse nō dubito. Nec uetus adhiberi exemplū oportuit, ubi negotiū præfens nō caret laude. Equidē scriptis tuis deesse id tantū sentio, quod priscā ætate non uixeris, cum qua memoriam omnium seculorū consecutus esse uideris, industriæ, ac laboris similitudine. Hoc testimonium qui non dederint, infelici nati sunt Marsarū partu, & adulterino. Noli igitur lōgi incubatus fœtura nos in expectatione macerare, sed accepto etiam in tui nominis securitatem sponsore Pico, cuius tota uita gloriarum plena est, à quo in amicorū gregem per te receptum iri omnibus uotis expeto, cuius uestigia semper adoro, quicquid ex altitium cohorte domi nascitur, spectandū, legendum, ediscēdum emittas, detenturus eos omneis in fidibus tuis, qui aliquo uirtutū simulachro, aut harmonia ducūtur. Vale. Chalcius tibi salutem dicit, tuus est, & Antiquarius tuus est, uterq; uelut dexterae tuæ digitus haberi cupit. Mediolani, v. Idus Decemb. M. cccclxxxix.

IACOBVS ANTIQVARIVS ANGE-
lo Politiano suo S. D.

Pvdorē nuper mihi fecit Hieronymus Donatus, qui receptā à republica personā magno apud hunc principem æstimatū agēs, officium meum singulari humanitate præuertit. Sed tu quoq; in causa. Nam ad eū, simul & ad me scribens, ita inter se se utrāq; epistolam commisit, ut ma

ut maiorem meritis de me opinionem tuam apud illū testatus, plus pignoris (quod aiūt) deposueris, quam mea pecunia possit redimi. Vnde statim legendū misit, quod (pace tua) falsò prædicabas. In mea itidem epistola demonstrasti illum esse dignum, quem ueneremur, cummulata optimarū artium laude. E quidē institueram ad eum quod scripseras deferre, sed mei ingenij remissā natura, quasi perendinādū ius usurpans, spatium dedi homini præstātissimo, ut istiusmodi uerecundia me cōspargeret: quam longē tamē æquiore animo fero, quam testimonium tuū, quod magnis uerbis, nullo alioqui ad ueritatē cōfinio pertinentibus, ita confercis, ut nihil potius agere coneris, quam ut inter dulcē resonātes tibias carnē aliquod demeruisse uidear. Equidē pro- lotos digitos me habere non sentio, quibus mysteriū Philosophiæ ab istis sanctissimè, ac penitus tractatum contingere liceat: profanus sum, & procul limen adoro. Satis est tale arcanum inter eorū manus uersari, quos idoneos perspeximus ad restituenda humana, & diuina animorū exercitamenta: quæ paulò antè ex disciplinis displicinæ censebantur, congesta barbaricè terra in oculos miseræ, & toto orbe in unam sepulturam redactæ Philosophiæ. Mihi certè in partem felicitatis tribuo, quòd hoc seculo nasci contigit, in quo uelut è cælo delapsi homines expultricem immunditiarum curam literis adhibentes effecerunt, ut ubi Picius, Phœnix, & id animum genus auspiciatissimum est, obstrepere anser amplius non debeat. Licuit Hermolaum de facie cognoscere, licuit eum differentem audire de fæto, de fortuna, de casu. Quæ res ut populari captu difficilis est, & in primis à Peripateticis operosè tractata,

Hermolaus Bar-
barus laudatur.

tractata, ita ab eo reddebatur perspicua, ut omnem illam
 coelestium causarū seriem, ueluti catenam quandam ante
 oculos ponere uideretur. Sæpe ad pacē, sæpe ad gratiam,
 in quæ templa uterq; nostrū diuinæ rei causa pergebat,
 conuenimus. Mira in eo comitas, lepor multus, totam men-
 tem ad afflatum diuinum refert, cuidam terrestri numini
 similis. Cum Hieronymo nondum frequens congressus,
 quoniam & si cultra literarum in eo eminentium pluri-
 mum inuitat, ut ei siam quàm familiarissimus: quod tam fa-
 cile futurū perspicio, quàm cum uiro in officium semper
 exposito, et obuiō: negotij tamē publici ratio, quæ nusquā
 suspitione uacauit, me deterret, et ab eius honestissima ac
 frugifera consuetudine retrahit. Vnde dolor, ira, & indi-
 gnatio frequēter macerāt animū meū, ut in singulari, ac
 diu alio qui, multisq; rebus perspecta fide alienā delatio-
 nē cauere oporteat, iucūdisima in uita fructus amissione,
 atq; iactura. Verū propius eum intueor, quoties in re-
 giam uenit, delectorq; amoenitatibus ingenij, quas pruden-
 tia, & grauitate cōdiuit: qualē in amplissima Rep. oppor-
 tuna ad honores subsellia sortitū esse decet. Sed solitudi-
 ne quadā pungor (id scilicet curat homūcio) ne per quos
 linguæ Latinæ ornāmēta restituitur, per eosdē aliquando
 Italicū imperiū in unam remp. cedat. Veneti enim in omni
 tempestate sapiētes uiri, quod superbā suam nimis in fen-
 sam omnibus esse intelligerēt (ampullosa nāq; quorundā
 imperitia, & ostentatione id accidebat) nouato nuper in
 melius more, eos legatos circummittunt, qui & molliāt ani-
 mos, quibus cum agunt, & familiarius cōmercia misceāt,
 atq; patefacto, quod prius senioribus tantū licebat, etiam
 iuuentuti,

iuuentuti, & gliscēti Philosophiæ aditu honoribus, & præ-
 mijs ornant. Incredibile est, quantum isti proficiant. Sed
 quoniā imperium nō nisi fāto dari cernimus, quid sit eue-
 turū, alij uiderint. Nos interea cōmunibus studijs gratu-
 lamur, quæ assertores uos habent maximos, & primæ
 classis uiros. Bene profecto nobiscū agitur, quod lucernā à
 uobis anteferri cōtiguit, cottidie aliquid excuditur posteri-
 tate dignū. Id magnopere ad mei animi letitias pertinet.
 Illud tantū mea interesse ut putes, uelim, quod quā operā
 præstare nequeo, in aliorū industria libēter intuear: ultrā
 onerari non patior, quàm hominem postrema tribus, sine
 prerogatiua ferentis suffragia. Vale, & Pico omnium,
 qui uiuunt, laudem supergresso, me sapius, & iterū com-
 menda. Mediolani xvi. Calen. Ianuar. M. cccclxxxix.

ANGELVS POLITIANVS IACO-
 bo Antiquario suo S. D.

ARGUIS mendacē, quod in epistola mea proxima sty-
 lum, literasq; tuas apud eruditissimum uirum quasi
 plus nimio laudauerim. Sed hoc ita doctē facis tamē, ut qui
 bus me uerbis accusas, iisdē prorsus absoluas. Quo fit, ut
 non alio magis iudicij mei ratio mihi constet, quàm quod
 ab te sic reprehēditur eloquenter. Nisi forte parū uerus
 ob id ego testis (testis enim planē, nō laudator) quod atti-
 gi testimonium de te, nec impleui: uerū cogita quàm sit
 arduū uerbis exæquare laudes, quæ fidem sic excedant, ut
 eis nec tu quidē protinus assentias, qui iam pridē satis fece-
 ris. Quod autē me Ioanni Pico Mirādula, Hieronymoq;
 Donato, et Hermolao Barbaro, tantis in omni literatura
 uiris, quantos olim non meminimus, adnumerat, e quidem
 irrideri

Antiquarium in-
uicia.

irrideri me putarem, nisi persuasissimum haberem, falli te
dixat amore nimio, quem solere ait Plato in iudicijs ca-
cutire. Ceterū ego tam me scio cum talibus nec ingenio,
nec doctrina, quam nec natalibus, nec fortuna debere con-
ferri. De imperio uerò, quod ais, fors ipsa uiderit, aut si
quis est in magnis rebus meæ quoq; precī, et uoto locus,
utinā deniq; apud eos residat, qui sint illo quā dignissi-
mi. Picus noster unicè te diligit, nec autem plus de meis
uerbis, quā de tuis epistolis: quin eas nūc me tibi dictan-
te cum maximè legit, curatq; describēdas: sed et mirè gau-
det quòd Hieronymū Donatum iuxta secum probes: tum
quòd inter uos cohereritis tu & Barbarus, nō inuicè mo-
dò, sed & in commune consultum putat. Idem penè me
quoq; prouocat in te redamando, nulli scilicet hominum
concedentē. Quare uelim mihi pro meo in te studio Chal-
cū perpetuò uel patronū si patitur, uel si hoc mauult, ami-
cū magnum, quibus potes machinis retineas. Vale. Flo-
rentiæ, quarto Calend. Ianuar. M. ccccxxxix.

IACOBVS ANTIQVARIVS ANGE-
lo Politiano suo S. D.

Perferūtur cottidie ad te manipulatim ex toto doctif-
simorum hominū cœtu literæ, quæ tuæ laudi multum
uidētur afferre, quæ eas frōte accipias ignoro, opinor ta-
men indissimulata, et familiari. Quod uerò scribūt, seculo
gratulantur, & tibi. Interea Pomponij epistola plurimū
me delectauit, quā mihi legēdam nuper tradidit Bernar-
dus noster, adulescēs in tua schola tornatim expositus. Cu-
pio tamē ex te scire, an tibi ex tam referta multorum lau-
datione quicquam uindices. Nam sapiētes uiri, in quorū
sententia

sententia te esse arbitror, quicquid inspexerint in se bo-
ni, non sua opera id partum, paratum uel, sed naturæ, &
dei beneficio tributum esse credūt. At uerò qui illud sibi
acceptū referunt, bi proculdubio lenæ purpurissatæ com-
parandi sunt, aut Poggianæ fabulæ: Et nos poma nata-
mus. Sape eas cogitationes immigrare in te (sic enim pu-
to) quæ ad alicuius rei uestigium iam tenendum spectēt,
sed extrarias, & tuæ menti quasi quibusdam igniculis
collucentes haud dubiè sentis. Itaq; cum te alicuius hu-
mani decoris consciū cernis esse, supra hominem te, ne
uno quidem digito, efferre debes. Ego enim is sum, qui
te anem, atq; etiam colam uirtutem tuam: sed rursus qui
donum coelitus datum in te agnoscam, quo & uetera il-
lustres longæuitate rubiginata, & surgenti, atq; ad emu-
lationem laudis adnitenti seculo manum porrigas. Vale.
Mediolani Calend. Septemb. M. VIIIID.

ANGELVS POLITIANVS

Iacobo Antiquario suo S. D.

Queris ex me per epistolam, qua tandem fronte do-
ctissimorū hominū tam crebras literas, meis refer-
tas laudibus accipiam: & an quippiam mihi ex illorum
testimonio plus uindicem. Prudenterq; me admones, &
beneuolē, ne mæum esse putem quod diuini beneficij sit,
ne uel supra hominem efferar. Deniq; sic epistolam clau-
dis, ut esse in magna spe, uel expectatione potius studio-
rum, literarumq; nostrarum uidearis. Equidem (ut pla-
nissime dicam) sentio me tibi in suspitionē uenisse, quasi
plus nimio sim gloriæ auidus, quòd ut quas à doctis ho-
minibus proximis aliquot mensibus acceperim literas,

earum exemplum statim istuc Bernardo Riccio miserim, quò tibi protinus ostenderentur. Vt autem sic ineptire; non mea me uoluntas, uerù ipsius Bernardi, optimi quidam iuuenis, sed mei nimium amantis, assidua propè obsecrationes impulerunt: præsertim qui te quòq; ipsum magnopere id uelle, atq; etiam contendere assereret. Non igitur ut auras quasi captare, quod à meis moribus procul abest, sed ut amicis obsequerer, quorù me semper iudicio permissem crebras istuc epistolas illas misitabam: quas tamen propè memineram non iuratorum testium, sed blandientium esse amicorum. Quòd igitur rogas, quas eas denique fronte suscipiam, planè fateor læta: sic enim soleo quæcumq; à uiris & amicis, & doctis proficiuntur: ceterum sic ipsemet mecum cogitare soleo. Si fallitur qui me laudat, danda mihi opera est, ne iterum fallatur, atque interim habenda gratia: sin autem minime fallitur, aut idem nec etiam fallit, atq; ita maior sum, quam mihi fortasse uideor: aut si fallit, animandi mei, uel conciliandi, uel irridendi gratia fallit: quorum primum mihi expedit, alterum non displicet, tertium cadere in amicum non solet. Itaq; rationationem sic colligo, ut aut ego ne doctus quidem sim, quod isti uel opinantur, uel dictitant, aut sim certè, qualem prædicant. Sed quoniam uir esse nemo doctus potest, quin sibi ipse quoque uideatur: prima enim docti hominis conditio est, ut ipse se norit: ego uerò mihi doctus non uideor, sequitur omnino ne sim doctus. Sed hoc ipsum tamen non falli me in eo, quo plerique opinor falluntur, nisi diuini esse muneris intellegere, etiam plus cæteris fallerer. Ibi uerò, fateor, nisi me diocriter,

diocriter, cum me admones ne supra hominem efferar, scilicet periculum est hoc in me, qui quidem adhuc in primis literulis hæsitent, quasdam uero arteis ex ijs ne attingerim quidem, quæ Philosophiæ studio famulantur: cum sit eorum quoque qui disciplinas omnes, omnemq; sapientiam prohibuissent, celebris illa sententia, sic ad ea, quæ natura in promptu haberet, nostræ mentis aciem, sicut ad solem noctuæ oculos caligare. Procul hæc à nobis insania sit, ut quantum absimus adhuc, non dico à summis, sed uel à mediocribus uiris, ignoremus. Assentatiunculis autem quorundam, aut item obtrectatiunculis & ineptis, & leuibus, non magis equidem aut attollor, aut deprimor, quam umbra ipsa mei corporis. Nō enim quia longior illa, & extensior manè, ac uesperis. ^{Vmbra corporis.} sit, meridie uerò breuior, & contractior, ob id ego quòtiam maiora, proceriorq; mihi manè, ac uesperis, quam meridiis ipso uideri debeo. Quòd autem fore suspicaris, opera, studio, industriaq; mea ut & uetustati squalor abstergatur, & ad frugem iuniores perueniant: de quo solo ne tibi uerba det amor erga me nimis. Ego certè (nescio autem uitio ne mentis captus, an consilio magis adductus) magnum quiddam omnino molior: futurusq; operæpretium uideor, modo uires animum subsequantur. Vale. Fæsula, ante VII. Calendas Septemb. M. ccccxcj.

Epistolam libri tertij finis.

ANGELI POLITIANI
EPISTOLARVM
Liber Quartus.

IACOBVS ANTIQVARIVS
Angelo Politiano suo S. D.

Laurentij Medici mors.

AD quintum Idus Aprilis secesserā Ticinum. Postridie eius diei, cum officij causa praefectum arcis, humanissimū uirum Iacobum Pusterlam cōuenissem, per benignē me exosculatus, secūda inquit noctis uigilia de Laurentij Medicis obitu praevolans tabularius ad principē cōtendit. Hoc nūcio attonitus, oculos cum in terrā defixissem, est ne, in quā nobis iratus deus, ut in illo omnium sapiētissimo uiro, tot spes, tot uirtutum imagines, et signa, tanquā ad uasa cōclamas sustulerit: sed de Italiae calamitatibus mox. Quae ex ab eminentissimis locis mala ingruūt, niuibus, cum montium cacuminibus liquecētes ingētia efficiūt flumina, similia esse solent. Biduo post Mediolanū regressus offendi se nonē uariū: ea nanq; de mœstissima re iam populus erat certior. Alij de caelo ædē liberatæ paulatim, q̄ Laurētius dederet, tactam: alij desperatā eiusdē salute, Petrū Leonē medicū, qui ægrotanti assederat, sese in putrefactū præcipitasse affirmabāt. Dedi complusculos dies dolori meo: neq; possum, mi Politiane, magnopere nō torqueri: et ut me ipsum assidue magis urgeā, tum mea, tum aliorum causa facit. Scis quā illū ueneratiōe prosequer, quō uē quasi resti

resistuta uice, me ipse complectebatur animo nō ignoras: qui unus omnium uitæ meæ praesidiū in pleraq; fortuna à me cēferetur constantissimū. Sed in cōmuni rerū aceruo plura sunt. Sæpe enim inter Scyllā et Charybdim positus, Italiā nō minus temperabat, q̄ Isthmus ille, qui inter Ionium, et Aegæum, ne inter se cōcurrentia maria confundantur, natura cōstitutus esse uidetur. Scio in clarissimo iuene Petro Medice ab uniuersa ciuitate, quod non Petrus Medice
strū dolorē plurimum extenuat, patris autoritatē prorsus confirmatā esse: idq; decretum publicū, quoniam in unius familiae incolumitate totius Reip. salus uersatur, perpetuō mansurū et speramus, et cupimus. Laurētij tamen desiderij lenire nequeo: et quod recenti uulnere accidere solet, quō magis frigescit, eō grauius dolet, in me sentio. In ista uero tua ingenti studiorū calamitate, atq; iactura, qd abs te optē uideo, quid impetrare possim ambigo. Faciā tamē quod in cōmuni luctu assoleat: ac per ipsius Laurētij felicē memoriā, ut abster sis aliquātiſper lachrymis, quō ille emigrauerit animi terrore, quid ue antea ad suos sit praefatus, in utriusq; nostrū cōsolationē (totam illius uitā splendoris, et laudis plenā, tuus aliquando lucubrationibus ad posteritatem peruenturam nō dubito) quibus honoribus sit elatus, cui quoq; monumento, et quibus eulogijs intulerint, perscribas, et rogo, et obsecro. Vale. Mediolani xviii. Calen. Aprilis. M. ccccxcij.

ANGELVS POLITIANVS

Iacobo Antiquario suo S.

Vulgare est, ut qui serius paulo ad amicorum literas respōdeat, nimias occupationes suas excusent. Ego uerō

uerò quò minus maturè ad te rescripserim, nò tam culpā conféro in occupationes, quanquam ne ipsæ quidē defuerunt, quàm in acerbissimum potius hunc dolorem, quem mihi eius uiri obitus attulit, cuius patrocínio nup̄ unus ex omnibus literarū professoribus, & eram fortunatissimus, & habebar. Illo igitur nūc extincto, qui fuerat unicus autor eruditi laboris uidelicet, ardor etiā scribēdi nosser extinctus est, omnisq; propè ueterum studiorum alacritas elanguit. Sed si tantus amor casus cognoscere nosstros, & qualē se ille uir in extremo quasi uitæ actū gesserit audire, quāquam & fletu impediōr, & à recordatione ipsa, quasiq; retractatione doloris abhorret animus, ac resilit, obtēperabo tamē tuæ tātæ, ac tam honesta uoluntati, cui deesse pro instituta inter nos amicitia neq; uolo, neq; possum. Nam profectò ipsemet mihi nimium & inciuilis uiderer, & inhumanus, si tibi & tali uiro, & mei tam studioso rē ausim prorsus ullam denegare. Ceterum quoniā de quo tibi à nobis scribi postulas, id eiusmodi est, ut facilius sensu quodā animi tacito, & cogitatione comprehendatur, q̄ aut uerbis, aut literis exprimi possit: hac lege tibi iam nunc obsequium nostrū astringimus, ut neq; id polliceamur, quod implere nō possumus, tua certè causa nō recusemus. Laborauerat igitur circiter menses duos Laurētius Medices è doloribus ijs, qui quoniā uiscerum cartilagini inhæreant, ex argumēto Hypochondrij appellantur. Hi tametsi neminē sua quidem ui iugulant, quoniā tamē acutissimi sunt, etiā uix molestissimi perhibētur. Sed enim in Laurētio fātō ne dixerim, an inciticia, incuriaq; medentū id euenit, ut dū curatio doloribus

Laurētij Medices obitus.

bus adhibetur, febris una omnium insidiosissima contracta sit, quæ sensim illapsa, non quidē in arterias, aut uenas, sicuti ceteræ solent, sed in artus, in uiscera, in neruos, in ossa quoq; & medullas incubuerit. Ea uero quod subtiliter, ac latēter, quasiq; lenibus uesigijs irrepserat, parū primò animaduersa: dein uerò cum satis magnam sui significationē dedisset, nō tamē pro eo ac debuit diligēter curata, sic hominē debilitauerat prorsus, atq; afflixerat, ut nō uiribus modò, sed corpore etiā penè omni amisso, & cōsumpto distaberet. Quare pridie q̄ naturæ satisficeret, cum quidem in uilla Caregia cubaret æger, ita repēte cōcidit totus, nullam ut iam suæ salutis spem reliquā ostēderet. Quod homo, ut semper cautissimus, intelligens, nihil prius habuit, q̄ ut animæ medicū accerseret, cui de cōtractis tota uita noxijs Christiano ritu confiteretur. Quē ego hominē postea mirabundū sic propè audiui narrantē, nihil sibi unquā neq; maius, neq; incredibilius uisum, quàm quomodo Laurētius cōstans, paratusq; aduersus mortem, atq; imperterritus, & præteritorum meminisset, & præsentia dispensasset, & de futuris item religiosissime, prudētissimeq; cauisset. Nocte dein mediā quiescenti, meditantiq; sacerdos adesse cū sacramēto nunciatur: ibi uerò excussus, procul, inquit, à me hoc absit, patiar ut IESVM meū, qui me finxit, qui me redemit, ad usq; cubiculum hoc uenire: tollite hinc obsecro me quàm primum, tollite, ut domino occurrā. Et cum dicto subleuans ipse se quantum poterat, atque animo corporis imbecillitatem sustentas, inter familiarū manus obuiam seniori ad aulam usq; procedit: cuius ad genua prorepens,

supplexq; ac lachrymās: Tu ne, inquit, mitissime IESV, tu nequissimū hunc seruū tuū dignaris inuisere? At quid dixi seruū? imō uerō hostem potius, & quidē ingratissimū, qui tantis abs te cumulatus beneficijs, nec tibi dicto unquā audiens fuerim, & tuam toties maiestātē laferim. Quod ego te per illā, qua genus omne hominū cōplecteris, charitatē, quæq; te cœlitus ad nos in terram deduxit, nostræq; humanitatis induit inuolucris, quæ famem, quæ sitim, quæ frigus, estū, labores, irrisus, cōtumelias, flagella, & uerbera, quæ postremō etiā mortē, crucemq; subire te compulit: per hanc ego te salutifer IESV quaeso, obtestorq;, auertas faciē à peccatis meis: ut cū ante tribunal tuum cōsitero, quo me iandudum citari planē sentio, nō mea fraus, nō culpa plectatur, sed tuæ crucis meritis condonetur. Valeat, ualeat in causa mea sanguis ille tuus IESV preciosissimus, quē pro asserēdis in libertatē hominibus, in ara illa sublimi nostræ redēptiōis effudisti. Hæc atq; alia cum diceret lachrymās ipse, lachrymantibusq;, qui aderāt, uniuersis, iubet eū tandē sacerdos attolli, atq; in lectulum suū, quo sacramentū cōmodius administraretur, referri. Quod ille cū aliquādiu facturum negasset, tamē ne seniori suo foret minus obsequēs, exorari se passus, iteratis eiusdē fermē sententiæ uerbis, corpus ac sanguinē dominicū plenus iam sanctitatis, & diuina quadā maiestate uerēdus accepit. Tum cōsolari Petrum filium (nā reliqui aberāt) exorsus, ferret æquo animo uim necessitatis admonebat, non de futurū cœlitus patrociniū, quod ne sibi quidē unquā in tantis rerum, fortunæq; uarietatibus defuisset, uirtutē modō, & bonā mentē coleret, bene

bene consulta bonos euentus paritura. Post illa contēplabundus aliquādiu quieuit: exclusis dein cæteris, eundē ad se natū uocat, multa monet, multa præcipit, multa edocet, quæ nondū foras emanarūt, plena omnia tamē (sicuti au diuimus) & sapiētiae singularis, & sanctimoniæ: quorū tamen unū, quod nobis scire quidē licuerit, adscribā. Cites, inquit, mi Petre successorē te meū haud dubiē agnoscent. Nec autē uereor, ne nō eadē futurus autoritate in hac Rep. sis, qua nos ipsi ad hāc diē fuerimus. Sed quoniam ciuitas omnis corpus est (quod aiunt) multorū capitum, neq; mos geri singulis potest, memento in eiusmodi uarietatibus id consiliū sequi semper, quod esse quā hōnestissimum intelleges, magisq; uniuersitatis, quā seorsum cuiusq; rationem habeto. Mandauit & de funere, ut scilicet aui Cosmi exemplo, iusta sibi fierent, intra modū uidelicet eū, qui priuato cōueniat. Venit dein Ticino Lazarus uesier, medicus (ut quidem uisum est) experiētissimus: qui tamē serō aduocatus, ne quid inexpertum relinqueret, pretiosissima quædā gemis omne genus, margaritisq; conterendis medicamenta tentabat. Querit ibi tum ex familiaribus Laurētius (iam enim admissi aliquot fueramus) quid ille agigaret medicus, qd moliretur. Cui cum ego respo dissēni, epithema eū cōcinnare, quo præcordia fouerētur: agnita ille statim uoce, ac me hilarē intuēs (ut semp solitus) heus inquit, heus Angele: simul brachia iā exhausta uiribus ægrē attollens, manus ambas arctissime prehēdit. Mæ uerō singultus, lachrymæq; cum occupauissent, quas celare tamē reiecta ceruice conabar, nihilō ille cōmotior, etiā atq; etiā manus retentabat. Vbi autē per-

Picus Miran-
dula.Hieronymus
Ferrariensis.

sensit fletu adhuc præpediri me, quò minus ei operã da-
rem, sensim scilicet eas, quasi q̄; dissimulãter omisit. Ego
me autẽ cõtinuò in penetrãle thalamũ cõiugio flentẽ, atq̄
habenas (ut ita dicã) dolori, & lachrymis laxo. Mox ta-
mẽ reuertor eodẽ, siccatis, quantũ licebat, oculis. Ille ubi
me uidit, uidit autẽ statim, uocat ad se rursus, queritq̄;
perblãdẽ qd Picus Mirandula suus ageret. Respõdeo ma-
nere eum in urbe, q̄; uereatur ne, illò si ueniat, molestior
sit. At ego, inquit, uicissim ni uerear ne molestiũ sit ei hoc
iter, uidere, atq̄; alloqui extremũ exoptem prius, quã
planẽ à uobis emigro. Vin' tu, inquam, accersatur? Ego
uerò, ait ille, q̄; primũ. Ita sanẽ facio, uenerat iam, asse-
derat, atq̄; ego quoq̄; iuxta genibus incubueram, quò lo-
quentem patronum facilius, utpote defectã iam uocula,
exaudirẽ. Bone deus, qua ille hũc hominem comitate, qua
humanitate, qbus etiã quasi blanditijs excepit? Rogauit
primò ignosceret q̄; ei laborem hunc iniunxisset, amor
hoc tamen, & beneuolentiã in illũ suã adscriberet, liben-
tius sese animam editurũ, si prius amicissimi hominis aspe-
ctu moriẽtes oculos satiasset. Tũ sermones iniecit urba-
nos, ut solebat, & familiares. Nonnihil etiam tũ quoq̄;
iocatus nobiscum, quin utrosq̄; intuens nos, uellem, ait, di-
stulisset me saltem mors hæc ad eum diem, quò uestram
planẽ bibliothecam absoluissem. Ne multis. Abierat nix-
dum Picus, cum Ferrariẽsis Hieronymus, insignis & do-
ctrina, & sanctimonia uir, coelestisq̄; doctrinã prædica-
tor egregius, cubiculũ ingreditur, hortatur ut fidem te-
neat, ille uerò tenere se ait inconcussam: ut quã emen-
datissime posthac uiuere destinet, scilicet facturũ obnixẽ
respon

respondit: ut mortẽ deniq̄; si necesse sit, æquo animo to-
leret, nihil uerò, inquit ille, iucũdius, si quidẽ ita deo de-
cretũ sit. Recedebat homo iam, cum Laurentius, heus in-
quit, benedictionem pater prius, q̄; à nobis proficisceris.
Simul demisso capite, uultuq̄; & in omnẽ piẽ religionis
imaginẽ formatus, subinde ad uerba illius, & preces, rite
ac memoriter respõditabat, ne tantillum quidẽ familiarĩũ
luctu aperto iam, neq̄; se ulterius dissimulante, cõmotus.
Diceres indictã cãteris, uno excepto Laurẽtio, mortẽ.
Sic scilicet unus ex omnibus ipse nullã doloris, nullã per-
turbationis, nullã tristitiã significationẽ dabat: cõsuetũq̄;
animã rigore, constantiã, æquabilitatẽ, magnitudinem, ad
extremũ usq̄; spiritũ producebat. Instabat medici adhuc
tamen, & ne nihil agere uiderẽtur, officiosissime hominẽ
uexabant, nihil ille tamen aspernari, nihil auersari, quod
illi modò obtulissent: non quidẽ quoniã spe uitã blãdien-
tis illiceretur, sed nequẽ fortẽ moriẽs, uel leuissime pstrin-
geret. Adeoq̄; fortis ad extremũ perstitit, ut de sua quoq̄;
ipsius morte nõnihil cauillaretur: sicuti cũ porrigẽti cui-
dã cibũ, rogantiq̄; mox q̄; placuisset, respondit: quã so-
let moriẽti. Post id blandẽ singulos amplexatus, petitaq̄;
suppliciter uenia, si cui grauior sorte, si molestior morbũ
uitio fuisset, totũ se post illa punctiõni summã, demigrã-
tisq̄; animã cõmẽdationi dedit. Recitari dein euãgeli-
ca historia cõcepta est, qua scilicet irrogati CHRISTO
cruciatũ explicatur, cuius ille agnoscere se uerba, & sen-
tẽtiã, ppẽ omneis, modò labra tacitus mouẽs, modò lãguẽ
teis oculos erigens, interdũ etiã digitorũ gestu significa-
bat. Postremò sigillũ crucifixi argenteũ margaritis, gema-
misq̄;

Laurentij laus, misq; magnificè adornatū defixis usquequaq; oculis in-
tuēs, idētidemq; deofculās expirauit. Vir ad omnia sum-
ma natus, & qui flantē, reslantēq; toties fortunā usque-
adeo sit alterna uelificatione moderatus, ut nescias utrū
secundis rebus cōstantior, an aduersis æquior, ac tēperan-
tior apparuerit. Ingenio uerò tanto, ac tā facili, & p̄spi-
caci, ut quibus in singulis excedere alij magnū putāt, ille
uniuersis pariter emineret. Nam probitatē, iustitiā, fidē,
nemo, arbitror, nescit ita sibi Laurentij Medicis pectus,
atq; animū quasi gratissimū aliquod domiciliū, tēplumq;
delegisse. Iam comitas, humanitas, affabilitas quanta fue-
rit, eximia quadam in eū totius populi, atq; omnīū planē
ordinū beneuolētia declaratur. Sed enim inter hæc om-
nia liberalitas tamē, & magnificētia explēdescebat, quæ
illū penē immortali quadā gloria ad deos usq; prouexe-
rat: cum interim nihil ille famæ dūtātaxat causa, & nomi-
nis, omnia uero uirtutis amore persequebatur. Quanto
autem literatos homines studio complectebatur, quantū
honoris, quantum etiam reuerentiæ omnibus exhibebat,
quantū deniq; operæ, industriæq; suæ conquirendis toto
orbe terrarū, cōmendisq; linguæ utriusq; uoluminibus
posuit, quantosq; in ea re, q̄ immanes sumptus fecit, ut
non atas modò hæc, aut hoc seculū, sed posteritas etiam
ipsa maximam in huius hominis interitu iacturā fecerit.
Ceterū consolantur nos maximo in luctu liberi eius,
tanto patre dignissimi. Quorum, qui maximus natu, Pe-
trus, uixdum primū, & uigēsimū ingressus annū, tanta
iam & grauitate, & prudētia, & autoritate molē totius
Reip. sustētat, ut in eo statim reuixisse genitor Laurētius
existime

Petrus Medi-
ces.

existimetur. Alter annorū duodeuiginti Ioannes, & Car-
dinalis amplissimus (quod nunquā cuiquā id ætatis conti-
gerit) & idē pontifici maximo, nō in ecclesiæ patrimo-
nio dūtātaxat, sed in patriæ quōq; suæ ditone legatus talē,
tantumq; se iam tam arduis negotijs gerit, & præstat, ut
omniū in se mortaliū oculos cōuerterit, atq; incredibilem
quandam, cui respōsurus planissime est, expectationē cō-
citauerit. Tertius porrò Iulianus impubes adhuc, pudore
tamē, ac uenustate, neq; nō probitatis, & ingenij mirifica
deuinxit. Verum ut de alijs in præsentī taccā, de Petro cer-
tissimū. Ioan. Medicus,
post Leo. x.
pont. max.
Iulianus Medi-
ces.
hoc loco paternū adscribā. Duobus circiter ante obitum
mēsis, cum in suo cubiculo sedēs (ut solebat) Laurētius
de Philosophia, & literis nobiscū fabularetur, ac se desti-
nasse diceret reliquā ætatē in ijs studijs mecū, & cū Fici-
no, Picoq; ipso Mirādula cōsumere, procul scilicet ab ur-
be, & strepitu: negaba equide hoc ei p̄ suos ciues licere,
q̄ quæ in dies uiderētur magis, magisq; ipsius & cōsiliū,
& autoritatē desyderaturi. Tū subridēs ille, atqui iā, in-
quit, uices nostras alūno tuo delegabimus, atq; in eū sar-
cinā hæc, & onus omne reclinabimus. Cumq; ego rogā-
sem an adhuc in adulescēte tantū uirium deprehendisset,
ut eis bona fide incūbere iam possemus. Ego uerò, ait ille,
quanta eius, & quā solida uideo esse fundamēta, laturū
spero haud dubiē qcqd in ædificauero. Caue igitur putes
Angele, quēquā adhuc ex nostris indole fuisse tanta, quā-
tam iam Petrus ostendit, ut sperē fore, atq; adeo augurer
(nisi me ipsius ingenij aliquot iā experimēta sfellerint)
ne cui

ne cui sit maiorum suorum cōcessurus. Atq; huius quidē iudicij, præfagijq; paterni magnū profectō, & clarū spemimen hoc nuper dedit, q. agrotanti præsto fuit semper, omniāq; p se penē etiā sordida ministeria obiuit, uigiliarū patētissimus, & inedia: nunquamq; à lectulo ipso patris, nisi cum maxime Resp. urgeret, auelli passus. Et cum mirifica pietas extaret in uultu, tamē ne morbū, aut solitudinē paternā mœrore suo adaugeret, gemitus omneis, & lachrymas incredibili uirtute quasi deuorabat. Porro autem, quod unū tristissima in re pulcherrimum, ceu spectaculum uidebamus, inuicē pater quoq; ipse, ne tristiorē filium tristitia sua redderet, frontē sibi ex tempore uelut aliam fingebat, ac fluentes oculos in illius gratiā cōtinebat, nunquam aut cōsternatus animo, aut fractus, donec ante ora natus obuersaretur. Ita uterq; certatim uim facere affectibus suis, ac dissimulare pietatē pietatis studio nitentur. Ut autē Laurētius ē uita decessit, dici uix potest quāta & humanitate, & grauitate ciues omneis suos Petrus noster, ad se domū confluentes, exceperit, quā & appositē, & uariē, & blandē etiam dolentibus, cōsolantibusq; pro tempore, suamq; operā pollicentibus responderit. Quantam deinde, & quā solertem rei cōstituentē familiari curā impenderit, ut necessitudines suas omneis grauisimo casu pculsas subleuarit, ut uel minutissimū quēq; ex familiaribus deiectū, diffidētēq; sibi aduersis rebus collegerit, erexerit, animauerit, ut in obeunda quoq; Repub. nulli unquā aut loco, aut tempori, aut munerī, aut homini defuerit, nulla deniq; in parte cessauerit. Sic ut eam planē instituisse iam uia, atq; ita pleno gradu

iter

iter ingressus uideatur, breui ut putetur parentem quoq; ipsum uestigijs consecuturus. De funere autem nihil est, quod dicā. Tantū ad aui exemplū ex præscripto celebratum est, quēadmodum ipse, ut dixi, moriens mandauerat. Tam magno autem omnis generis mortalium concursu, quā magnū nunquā antē meminimus. Prodigia uero mortem fermē hæc antecesserunt, quāquam alia quoq; uulgō feruntur. Nonis Aprilibus, hora fermē dici tertia, triduo antē, quā animā edidit Laurētius, mulier nescio quæ, dum in æde sacra Mariæ nouellæ, quæ dicitur, declamanti ē pulpito dat operam, repente inter cōfertam populi multitudinem expauescētā, consternatāq; cōsurgit, lymphatoq; cursu, & terrificis clamoribus Heus heus, inquit, ciues, an hunc non cernitis fero cientē taurum, qui templū hoc ingēs flammatis cornibus ad terram deiecit? Prima porro uigilia, cum cœlū nubibus de improviso fœdaretur, cōtinuō Basilicæ ipsius maximæ fastigium, quod opere miro singularē toto terrarū orbe testudinem supereminet, tactū de cœlo est, ita ut uastæ quæpiam deijcerentur moles, atq; in eam potissimū partē, qua Medicæ cōuisuntur ædes, uī quādā horrenda, & impetu marmorā immania torquerentur. In quo illud etiā præscito nō caruit, quod in aurata una pila, quales aliæq; in eodē fastigio conspiciuntur, excussa fulmine est, ne non ex ipso quoq; insigni propriū eius familiæ detrimentum portenderetur. Sed & illud memorabile, quod ut primum detonauit, statim quoq; serenitas reddita. Quæ autem nocte obijt Laurētius, stella solito clarior, ac grandior suburba no imminens, in quo is animā agebat, illo ipso temporis

articulo

articulo decidere, extinguiq; uisa, quo compertū deinde est eū uita demigrasse. Quin excurrissē etiam faces trinotio perpetuo de Fesulanis montibus, supraq; id tēplum, quo reliquiae cōdūtur Medicæ gētis, scintillasse nō nihil, moxq; euanuisse ferūtur. Quidēq; & leonum quoq; nobilissimū par, in ipsa qua publice cōtinentur cauea, sic in pugnā ferociter cōcurrerit, ut alter pessime acceptus, alter etiā leto sit datus. Arreti quoq; supra arcē ipsam geminā p̄diu arsisse flāma, quasi Castores ferūtur, ac lupa idētidē sub mœnibus ululatus terrificos edidisse. Quidam illud etiā (ut sunt ingenia) pro mōstro interpretantur, & excellētissimus (ita enim habebatur) huius ætatis medicus, quādo ars eū, præscitaq; fefellerant, animū de sp̄derit, p̄teoq; se sp̄ote demerferit, ac principi ipsi Medicæ (si uocabulum spectes) familiæ suæ nece parētauerit. Sed uideo me, cum quidem multa, & magna reticuerim, ne forte in speciē adulationis inciderē, longius tamē prouectum, q̄ à principio institueram. Quod ut facerē, partim cupiditas ipsa obsequēdi, obtemperandiq; tibi optimo, doctissimo, prudētissimoq; homini, mihiq; amicissimo, cuius quidē studio satisfacere breuitas ipsa in trāscursu nō poterat: partim etiam amara quædā dulcedo, quasiq; titillatio impulit recolendæ, frequentandæq; eius uiri memoriæ, Cui si parem, similemq; nostra ætas unum forte atq; alterū tuū lit, potest audacter iam de splendore nominis, & gloria, cum uetustate quoq; ipsa contendere. Vale. xv. Calen. Iunias. M. ccccxcij. in Fesulano rusculo.

CAESAR CARMENTVS

Angelo Politiano suo s. d.

Politiæ

Politiæ tuas, hoc est Miscellaneorum librū ostendit nuper mihi Iacobus Rufinus, amoenissimi homo ingenij, tibiq; amicissimi. Nihil mehercules illis mūdus, nihil acutius, nihil doctius, ista una cēturia (ut equidē scio) nō modō Gelliū, & id genus alios æmularis, sed lōgē superas. Fama quamquam magnus es, scriptis certē maior: quare ætati huic nostræ gratulor. Est enim præsentī in sculo, quod admirari possumus, ne semper ueterū ingenia suspiciamus. Ego per te cū multa didicerim, tibi me debere fateor, cunctaq; mea polliceor. Amicos habes supremæ fortunæ uiros, nos humili de plebe sumus, qui quasi fores amicitie tuæ pulsamus. Quidē tu tenuis hominē fortis despicies? Inter ganeatas dapes uilis quādoq; iuuat, atq; appetitur oliua. Porro quod & ipse literas istas profitear, nihil uelim charū me tibi reddat, nā professio adeo ieiuna est: in hoc laude dignus, quod ad studia ista anhelem, non quod profitear. Quali enim simus doctrina, ipsi probē scimus, iter in dēsis tētamus tenebris, lucella sectamur, quādiu tantū congesserimus, quantum sit satis pro uictu annorū aliquot, mox Athenas, id est Florentiam ad capiendum abs te cultum ingenij proficiscemur: absentem quæso, & incognitum, si potes, dilige interea, & Vale.

ANGELVS POLITIANVS CAE-

sari Carmento suo s. d.

Ignosce occupationibus Cæsar, neq; me uel superbum nō rescripserim. Melior diei pars lectionibus uarijs mihi teritur, reliqua datur amicis opera. Noctē sibi quies, & somnus cū precibus, horario, & stylo diuidit. Ac (ne manifesta

nifesta dissimulem) recrastinator quoq; natura sum maximus, nec ad diē facile soluo, quāquam omnino aliquādo soluo quod debui: quorum alterū dum redditur (ut uerum fatear) nonnihil dolet ob ignauiam: alterū me, quoniam redditum nō est, semper ex cruciat. Venio nunc ad epistolas tuas, quas equidem, quoniā sunt elegātissimæ, plenæq; mearum laudum, cupiebā sic inuicē ferre laudibus, ut par pari relatiū cognosceres. At enim si fecero, credet aliquis me forsitan huius deniq; spe mercedis, abs te antea fuisse laudatum. Quare malo equidē tibi hoc officium debere, quā meas laudes adducere in suspicionem, presertim sic abs te rhetoricē dictas, ut ob eas ipse quoq; mihi placeā, qui scio ueras nō esse. Sine igitur, quæ de me scripsisti, mora aliqua tēporis roborari, talionemq; tum deniq; a nobis expecta. Nunc usuram laudationis tuæ gratuitam quæso per mitte dies aliquot, ne quis argutulus dicat, nos inter nos (ut illi apud Terentium faciunt) tradere operas mutuas. Vale, Florentiæ, Idibus Ianuarijs. M. cccclxxxviii.

ANGELVS POLITIANVS TRI-

stano Chalco suo S. D.

Significas mihi literis tuis decuriam scribarum totam sic delectari Miscellaneis nostris, ut inde me quoq; uideat autorem, quāto uix credibile sit amore prosequatur. Equidem habeo gratiā studijs meis, & uigilijs, in quibus acriter ab ineunte ætate, si minus cū dispendio bona uoletudinis, certē sim periculo maximo uersatus. Etenim quāuis ipsa sibi literarum tractatio satis grāde præmium sit, adeo scilicet suavis, & iucūda, tamē istiusmodi sit accessionibus, ut nullum uitæ genus esse putem cum literati hominis

hominis otio, dummodo non sterili, conferendum. Nec enim plures Iasoni, & Cadmo satu dentium nati sunt hostes, quā mihi satu Miscellaneorum nati amici. De Terulliano, quod requiris, Quintus Septimius Florens Tertullianus appellatur, eiusq; legi libros, præter Apologeticum, de pallio, de carnis resurrectione, de corona militis ad martyria, de uirginibus uelandis, de habitu mulierum, de cultu foeminarū ad uxorem, ad Scapulam, de persecutione ad Fabiū, de exhortatione castitatis, de patientia, de monogamia, de præscriptionibus hæreticorū contra Hermogenem, aduersus Praxeam, Valentianos, Marcionem, Iudeos, hæreticos omnes. Ipse quorundam, præter hos, librorum meminit à se compositorū, qui nec extant. Lactantius, ut in omnibus eruditum doctrinis, ita in eloquendo durio rem perhibet. Augustinus lapsum quibusdam locis miratur, quamuis hominē doctissimum. Cyprianus sua frequenter scripta de illius fontibus irrigauit. Reliqua super eo libellus Hieronymi uirorum illustrium suppeditabit. Ex apologetico uerò nimium tibi deerat, quod & huic epistolæ totum subnexui. Tu ceteros tamen eius libros caue putes cum apologetico conferēdos: tum illud scito, uolumen esse, quod desideras, propè immensum. Nam quod ad operam scilicet attinet meam, libet equidem de illa tibi uerbis eisdem spondeo, quibus Publico Septimio de ciuium fortunis Antonius. Quid concupiscas, tu uideris. Quod concupiueris, certē habebis. Vale. Florentiæ, pridie Idus Ianuar. M. cccclxxxix.

ANGELVS POLITIANVS TRI-

stano Chalco suo S. D.

h 2 Scribis

Marianus Gc
mazanenstheo
logus.

Scribis Marianum Genazanensem Theologiae consul-
tum, qui sacras istic ad populū conciones habet, tanta
esse omnium admiratione apud uos, ut eorū facile fidem,
quae de ipso in Miscellaneis praedicauimus, absoluerit: Iri
ad hunc plenis undiq; uijs, alicui lepore uerborū, suspēdi
sententiarū grauitate, flecti omneis orationis impetu, &
uiribus. Fatebor quid mihi usu uenerit, cū primū hic apud
nos cōcionari cepit. Accessi ut audirē, sic quomodo alios
consueuerā, explorabundus, & penē (ut uerum dicā) con-
temptim. Sed ut habitū uidi hominis, & statū, quasiq; in-
dolem quandā in oculis, & uultu minime uulgarem, ceppi
aliquid expectare iam quod essem probaturus. Ecce tibi
igitur, praefari incipit. Arrigo iam tū ayres, canora uox,
uerba electa, grādes sententiae. Deniq; agnosco incisa, ui-
deo mēbra, sentio circumductū, capior numero: tum par-
tiri pergit, attendo: nihil impeditum, nihil inane, nihil ibi
quod caudā traheret. Textit deinde argumentorū nexus,
illaqueor: retextit, expediō: inserit alicubi narratiūculas,
ducōr: modulatur carmē, teneor: iocatur non nihil, rideo:
premit, urgetq; ueris, do manus: tentat affectus mitiores,
statim mihi per os lachrymā: clamat iratus, terreor, ac ue-
nisse iam nollē. Deniq; pro re ipsa, quā tractat, & figuras
uariat, & uocis flexus, et ubiq; actionē gestu cōmendat.
Mihi uerō etiā (ut fatear) crescere in ipso pulpito, nec su-
pra sui modō, sed omnino supra hominis mensuram saepe
est uisus. Ac dū sic omnia, quasi singula contēplor, cessit
miraculo iudiciū. Putabā fore tamē, ut consumpta postmo-
dum nouitate, minus indies me caperet. Caterū cōtra acci-
dit, idē enim postridie, quasi alius audiebatur, sed illo ipso
melior,

melior, qui pridie uisus optimus. Nec tu illud corpusculū
contempseris, inuictū, infatigabile est: ut nō aliūde magis
reparare uires, q̄ de laboribus ipsis uideatur. Quis inde
autem tantum uocis, tantū spiritus, tantum uirium, ac late-
rum speraret? Adde quōd & rusticatus quandoq; sum,
domiq; cum ipso familiarius egi: & quidē nihil uidi placi-
dius, nihil tamē etiā cautius. Nō eius absterret seueritas,
non itē corrūpit facilitas. Alij cū se magistros ecclesiarū
profitentur, credūt sibi ius esse in homines uitae, & necis:
itaq; sic intemperanter potestate abutūtur, ut nunquā su-
percilii, nunquā pædagogi uultū, et uerba illa tetrica de-
ponant. Hic autē noster sic modū tenere didicit, ut in ipso
tantū pulpito censurā exerceat: cū descēdit, inuicē ciuili-
tas excipiat. Quare sic à me, sic à Pico itē Mirādula meo
(bone, deus, quo uiro?) frequēter aditur, ut nullo magis q̄
sermone illius, & consuetudine tristitiā literati laboris
discutiamus. Nam Laurētius ipse Medices elegans in ge-
niorum spectator, quantū homini tribuat non modō sub-
structo protinus insigni cenobio ostendit, sed multō etiā
magis assiduitate quadā, cultuq;: sic ut unam cū illo ambu-
latiunculā omnibus fermē uitae urbanae discursibus ante-
ponat. Itaq; te quoq; hortor, inspicias hominē (si potes)
& explores, etiam de proximo, laudabis & hic Politiani
tui iudiciū. Nec illi molestus unquā uenies, nescit offendi.
Non enim is est, qui lucē refugiat, & oculos: puto, quia
bona consciētia testibus omnino gaudet, quamuis utique
non desyderet. Vale. VI. Calend. April. M. cccclxxxix.

Ecclesiarū magi-
stri supercilios.

ANGELVS POLITIANVS AN-

tonio Pizamano

S D.
h 3

Quid

Quid esse hoc dicā uir doctissime, quod illo ipso tem-
 pore, quo uos Ioanni Pico Mirandulæ, me presen-
 te, tu Grimanusq; nō iam tuus potius, quā meus, quan-
 quā mētito nomine, quanquā dissimulata patria, quā-
 quā sub mille inuolucris exhibuistis, non aliū prius, aut
 libentius sermonē, quā de uobis ipsis, licet alio reuocan-
 tibus, ac propemodū resistētib; inieci-
 mus? An nō, ob
 secro, uos surda, & ignara quædam naturæ consentientis
 ratio nō modō personā detrāhere illam uobis intempesti-
 uam, sed & exprobrare fucum falsarum illiusmodi apud
 amicos imaginū uidebatur? adeon? autē uos tū fuisse fer-
 reos? adeon? quæso in illo malē mehercules lepido pro-
 posito pertinaces, ut cū de utroq; uestrū, tam ardentē
 uterq; nostrū sic à uobis, quasi certē nō à uobis, quæreba-
 mus, et cū apud uos de uobis ipsis, ut apud alios, tā ex ani-
 mo, tamq; amanter loquebamur, duritiem tamē, aut obsti-
 nationem potius latendi, fallendiq; nos eandē semper re-
 tinueritis? (si non ita induxissetis animum) qui comple-
 xus, & quantā illa nostra extitissent gaudia. Quem diem
 nobis inciuli illo, ne dixerim crudeli commento, quē for-
 tasse etiam uobis inuidistis. Etenim ego, ne postea quidē
 lætitiā indicij toto persenssi pectore, cū sub articulo
 uno temporis mihi uos penē prius abstulistis, quā obtu-
 leratis. Nam etsi animus omnino inclinabat eōdem, uix
 tamen credere audebam uos eos esse bona fide, qui uideli-
 cet eratis: nec enim uel ab eis me antea potuisse, uel tum
 quoq; nō iterū posse falli existimabā, qui se nuper fefellit-
 se confitebatur: ut ne illud quidē tantillum uoluptatis, libe-
 rum, syncerumq; mihi, & ab omni uacū suspicione reli-
 queritis

queritis. Vt enim pisces, atq; aues decepti semel ceteros
 etiam cibos, illi hamatos, hæ uiscatos credunt: sic ab im-
 postura nuper uestra, quod etiā merū, syncerumq; fuit,
 esse id omne dilutum mihi, atq; incrustū penitus
 uidebatur. Fecit istuc ipsum olim in me Picus, uerū longē
 ille mitius. Nam cū me rusticantem temporarius uersipel-
 lis adiuisset, ac sibi ludos paulisper de amico cepisset, &
 de se quid sentire callidē, quasi alienus explorasset: mox
 tamen ubi lusit satis, ultro se mihi ridens patefecit, ut o-
 mni prorsus erepta nube frui iam liberrimē suauissimi u-
 uenis præsentia, dulcissimoq; colloquio licerit, & ueras
 audire, & reddere uoces. Vos contrā immodici, nisi me
 fortuna reuertētem uestra ipforum causa rure in urbem,
 penē dixerim fugientibus in ipso limine obiecisset, taciti
 (quod adhuc abominor) taciti ambo, & ignorati mihi, tū
 pro Venetis Vicentini, pro Picamanis, & Grimanis, ne-
 scio qui Porticēses discesseratis. Sed enim querelæ conti-
 cescant, seræ iam & nihil profutura, licitumq; amicis fu-
 erit ludere aliquando ex suo commodo amicos, sicuti cha-
 rissimos homines etiam interdum numina solent, quod ui-
 ri quidam sapientissimi prodiderunt. Venio nunc ad epi-
 stolas tuas elegantissimas, quas mihi, & Pico Lactantius
 noster diligentissimus reddidit, hoc est utranq; utrique.
 Nam quod in hoc genere alteri datur, utriq; profectō da-
 tur. Et quidē uideris in eis mihi uel ob hoc ipsum neruos
 omneis tuæ contēdisse humanitatis, ut quod peccaueras,
 antea te nobis coram diffingens, nunc absens eundē refin-
 gens pulcherrima uicissitudine redimeres. Etenim sic in li-
 teris ipsis amor, humanitasq; tua, & suauitas ingenij na-

tua quaedam uiuit, spirat, exhibetq; se, ut non (quod solitum est) in atramēto, sed in penitissimis præcordijs intinxisse nobis scriptorium calamum uidearis. Ita quod ait Syracusius poëta, si quid nos antea memorasti, nunc innoxium repetita etiam utilitate reddidisti. Nam quod breuius fuerint epistolæ dolemus quidem, sed eas arte longissimas, hoc est à capite crebro repetentes, facere didicimus. Sunt autem adhuc apud me literæ quoq; aliæ tuæ, neque non simul & Grimani, quas ab hinc annos ferme decem dedisti ad me. Nec illæ profectò indignæ, quæ tanquam semina iacent adulescentes, qui quidem forent ad hanc uberrimam frugem peruenturi. Nempe igitur sicuti amatores munuscula suæ quisque Veneris diligenter seruant, anellum puta, catellam, sudariolum, uiolam quoq; nonnunquam rosam, flosculum: sic ego tuas illas, & item Grimani literas amoris ueri gratissima pignora, non modo paulò incuriosius non habeo, sed & sub oculos crebro reuoco, nunc mihi ipse, nunc amicis recitans, atq; ita memoriam redintegrans, ita affectus renouans, ita consuetudinem mihi uestrā quam sæpius asciscens. Quare abs te iure quodam meo postulo, ne istud ad me scribendi officium omittas, cuius fructū tanti faciam. Sed cum tibi à studijs grauioribus otium suppetit, otium illud in me potissimum transferas, operamq; mihi aliquam saltem uacui temporis impertias. Debes hoc amori meo, debes certè humanitati tuæ. Dominicum uerò Grimani letor equidem legationis honorificentissimæ perfungi munere: cupio tamen eum saluum quam primum recipias, ne diutius à Musis ferietur, & ut aucto multis pro merito laudibus ob
republici

republicā bene gestam, nō tuo modo, sed meo quoq; nomine gratuleris, salutes, amplectarisq; reducē: in qua poteris significatione, unum me quoq; illi inter longa prosequentiū officia repræsentēs. De codice autē nihil te equidem hortabor. Errarem potius, si causam tibi meam commendandā putarē. Tantū dixerim uehementer me illū de siderare, qui lectus à me libèter, custoditus diligēter, etiā deinde fideliter remittetur. Ioānes Picus Mirādula, quasi Roscius quidam literarij theatri, respōdebit arbitror & ipse ad tuas literas, quas uidelicet gratanter accepit. Te cordi, & Grimaniū, mecū simul infixos habet, & quidem trabali clauo: laudat utrunq; ubiq; quacunq; occasione, nec occasio illi tamen unquā deest. Sed & Laurētio Medici tuas ego ad me literas recitauī, fabulamq; ille similiti nominis ridenti narraui totam. Castigauit tamē ille me uerbis, quod cognitos deinde, nō etiā inuitos in aedes suas adduxeram, ut ueteris calaturæ uasa, gemmasq; quando id uos cupere dixeratis, pro arbitrio spectaretis. Negauī me parem duobus. Nam ne Hercules quidem cōtra duos, quod est in prouerbio. Verū amat ille uos, fauet proposito, doctrinæq; isti uir unus ad omnia magna, & honesta natus, educatus, exercitatus, nec minore à uobis (ni fallor) studio uisendus, quam illa ipsa calamina, quæ prius appetita, dein tamen oblata continuo refugistis. Vale.

ANGELVS POLITIANVS FRANCI-

sco Casæ suo S D.

Accepi epistolā tuā, qua mihi significas allatum istuc esse de machinula Automato, quæ sit nuper à Laurētio quodam Florentino constructa, in qua syderū cursus,
h s cum

Astronomicū-
strumentidelcri-
ptio.

cum cœli ratione congruens explicetur. Atq; te cupere, ut quoniam famæ fides derogetur, ego ad te de ea scribā, si quid comperti habeam. Geram tibi morem. Et quamuis longo interuallo id opus ruri agens, haud aspexi: tamen eius uel quæ forma sit, uel ratio, uel usus, quantum conseruius memoria potero, breuiter exponā. Quæ si tibi explicatio paulo uideatur obscurior, non nostræ omnino orationi, sed ipsius etiam rei, qua de agitur, subtilitati, atque adeo nouitati uelim attribuas. Columnella est quadrata, quæ pyramidis modo in acutū desinēs fastigiatur. altitudinis ferè triū cubitūm. Supra eā pro capitello planus orbis est aheneus auro, & coloribus distinctus, & in cuius altera parte omnis syderum errantiū cursus explicetur, cuius est dimensio cubitali breuior, rotulusq; intrinsecus denticulatis agitur, circulo immobili summū completēte marginē, quatuor & uiginti horarum spatij distincto. Intraq; eū in summo uersatili orbe, signa duodecim suis discernuntur gradibus. Interius orbiculi octo pari fermè inter se magnitudine uisuntur. Ex ijs duo mediū obtinēt punctū, alter scilicet alteri infixus, sic ut inferior maiusculus solem, superior lunam repræsentet: à sole radius ad circumulum pertingēs, in ipso quidē horas, in signifero uerò menseis, dies, graduumq; numerum, uerumq; & medium (quod aiunt) solis motū pariter indicet. A luna itē stylus prodit, ipsius horarū index, quæ scilicet inferius in limbo ipso maioris orbiculi designatur, perq; lunaris epicyclij transiens centrū, signiferumq; contingens, mediū sui syderis declarat motum. Alter item indidē exoriens, lunarisq; centrum corporis, hoc est epicyclij oram secans, ue-

rum

rum eius locum manifestat. Quo fit ut & tarditas, celeritasq; & motus, cursusq; omnis, et coitus itē, pleniluniatq; uisuntur. Circū hos orbiculi sex, quorum unus, quem Draconis caput, caudamq; uocant, solis pariter lunæq; defectus insinuat. Reliqui planetis attributi. Quorū a singulis binæ emunēt cuspides motuū indices, perinde atq; in luna ostēdimus. Sed ij retro quoq; gradiuntur, quod nequaquam in luna usuuenit, utpote cuius in contrariū feratur epicyclios. Ita & conuentionū, & recessuū, & latitudinum ratio in singulis manifesta. Est præterea limbus alius signiferi instar, sex illos, quos dixi, planetarū orbiculos superne secans, unde & orientiū gradus signorū, & dierū spatia, hoc est quota sol hora exoriatur, apparet. A quibus singuli planetæ orbiculis deferuntur, et uicissim interdum quidē ad orientem, noctu uerò ad occasum cōmeant. Contra orbis ipse amplissimus noctu ad orientē, interdum ad occidentē, quatuor & uiginti horarū spatio planetas torquet. Quæ scilicet omnia cum cœlo cōgruere ipso & ratio conuincit, & peritissimus quisq; consentit. Nec est quod mireris incredibilia hæc uideri permultis. Quippe (ut est apud quendā) Tarda solet magnis rebus inesse fides. Vix ipsi, in quā, oculis credimus, cū hæc quotidie intueamur. Atq; adeo cū legerem aliquando tale quiddam fabricatum Archimedē Syracusanū, uacillabat etiam in tanto autore fides, quam planè hic noster absoluit. Et ipso quidem opere laus omnis inferior est: neq; enim aliter laudari pro dignitate potest, nisi ut omnem illi laudem esse imparem faciamur. Ipsum certè artificem dubium est morum ne, & probitatis, cādorisq; & sanctitatis, an ingenij magis

magis causa admiremur, sic ut & cœlitus demissum, & in cœlo ipso cœlum didicisse existimemus. Vale. Fæstus VI. Idus Augustas. M. cccclxxxiiij.

ANGELVS POLITIANVS PHILIPPO POSCO S. D.

GRatum fecisti quod epistolam, quod uersiculos misisti. Quæris quid sentiã, breue faciam. Recti sunt, festiui, arguti, pleni sensibus, & aculeis. Dicerem consummatos, nisi non cum seculo hoc illos, sed cū uetustate committerem. Quod autem rogas, cur ego has particulas, quod quod, & adq; per, d, potius quàm per t, literas non tem, facile responsum. Ac ne te aut circumduci, aut etiam falli putes, pauculos testes, neq; eos tibi non domesticos citabo. Est in atrio capitolino ad sinistram opinor ænci Herculis, haud ita pridem inuenti, marmor quoddam uetustis, ac iam penè exoletis incisum uersiculis, quorū initium est: Hercules inuicte. In eo hoc quoq; legitur Administrandum quodannis. Adstipulatur etiam huic scripturæ ille codex antiquissimus Vergilianus, qui istuc in intima Palatina bibliotheca adseruatur, maiusculis characteribus exaratus, de quo paucula mecū recognoscas, licet ex Bucolicis modo, & Georgicis, ne totum tibi sit uolumen explicandum. Pocula, inquit, bina nouo spumantia lacte quodannis. Et paulo post: Ut Baccho, Cereriq; tibi, sic uota quodannis. Et rursum: Degenerare tamen ni uis humana quodannis. Item: Nanq; omne quodannis Terq; quaterq; solū scindendū. Sed & illud, adq; pari ratione notatur. Neq; te moueat quod in pōte illo Anienis à Nar se constructio deprehendas aliter: atq; interruptum continuatur

Quodannis.

Adque.

nuatur iter, nisi si illi inerudito seculo standū putas. Ego Quintilianū se qui malim, qui in primo de oratoria institutione libro, uelut frigida eludit, quæ sit à multis seruata differentia, ut ad cum esset præpositio, d, litera, cum autem coniunctio, t, acciperet. Itaq; ueteris adhuc scripturæ uestigia in eodē inuenias Vergilio: ut, Adq; humiles habitare casas. Ad mihi sese offert ultro. Adq; iterum ad Troiã. Adq; are Menalcha. Adq; solo proceras erigit alnos. Adq; utinã ex uobis unus. Adq; aduersos detinet hostis. Et mille alia, ut minore etiã, quàm sum pollicitus, me poemæ circumscribã. Quærit insuper de nobis Lollius no ster, cur idē in uerbo adgredior seruemus. Ducitq; eū (ni fallor) cum consuetudinis uis, tum Prisciani autoritas. Sed ego à cōsuetudine hac praua ad rectam uetustatē prouoco. Inspice (si est otium) librū eundem, ita opinor inueniris: Adgredere o magnos, aderit iam tempus, honores. Et item: Adgressi, nam sæpe senex spe carminis ambos Luserat. Neq; mihi sanè hoc quidē loco nō imbecilla etiã (ad sit uenia dicto) ac uacillans Prisciani uideatur autoritas: quippe qui etiam censeat, errore magis scriptorum, quàm ratione factū, ut adfatatur, adludo, adrideo, admitor, adsumo, d, retineat. Quis enim putet etiã in numismatis ipsis Caesaribus cōsecratis, id mendū admissum: in quibus cum alia ad eundē modum, tum certè adlocutio, d, litera notatur, nunquam l. Sed uos nimium belli homines, ac faceti, plannè me luditis, qui domi Pomponium habeatis hominē totius antiquitatis, omnisq; adeo literaturæ cōsultissimum. Itaq; ego ineptus etiam Athenas noctuam. Sed iam uale, nostrasq; Lollio occupationes excusa, ad quem scilicet nullas

Ad. & At.

Adgredior.

Numismatum fides. Adlocutio.

Pomponius Lætus.

nullas huic quidem tabellario literas dederim. Vale.

ANGELVS POLITIANVS IOANNI

Gottio Ragusino S. D.

Politianus eccle-
siastes.

CVM per hos quadragesimæ proximos dies enarrãdis populo sacris literis essem occupatus, perlegi tamē libros carminum tuorum, quos mihi tu pro singulari humanitate tua, mutuoq; inter nos amore dedicaueras. Hi me scilicet cum voluptate maxima, in maiore prorsus admiratione affecerunt. Nam quæ non, obsecro, suauitas illa tanta, lepor, elegantiaq; uersiculorū, tot aculei, sales, argutiæ, tanta eruditio, tanta uarietas, tanta ubiq; ueneres, Gratiæq; delectent: Quis non attonitus audiat hominem ab Illyrio, mercimonijs (ut inquit Plautus) emundis, uendundisq; occupatum, florentibus adhuc annis, tantos in omni poëtice fecisse progressus, ut non solum cum suæ ætatis hominibus, sed cum ipsa planè antiquitate conferri possit? Persequerem nimirū singula mi Ioannes, quæ ego in tuis poëmatis audacter contra ueteres statura deprehenderim, ni metuã, ne aut plus paulò indulgere amori, aut assentatiuncula aliqua uidear te uelle demereri. Sed planè ita sentio, esse hos libellos ita examusim perfectos, atq; ad summū absolutos, ut ne ab liuore quidē iure ualeant reprehendi. Debet autē tibi hoc nostrum (qualecunq; est) seculum, quòd tu uidelicet par ueteribus in hoc saltem laudis genere reddidisti. Equidem gratias tibi ago immortalis, utpote quem tuis illustrando carminibus immortalitate donaueris. Ita enim mihi persuadeo, tam lepida ista poëmata, tam uenusta, tamq; ornata, & pulchra, omnem esse iniuriam temporum superatura. Vale.

Angelus

ANGELVS POLITIANVS ROBERTO

Saluiato suo S. D.

BEatus es gratiæ mi Roberte, quæ sic docti certatim laudant, ut tū deniq; docti credantur, cū te maxime laudauerint. Prodigiosus honor, sed tuis meritis nō indeditus. Facit enim sedulitas erga hunc ordinē tua nō ut ineptus, aut adulator, qui laudet, sed ut impius, aut ingratus habeatur, qui nō laudet. Adeò quippe doctorum studio fauetur, ut in ipsū nec inuidio quicquā liceat. Quare ne, quæso, morum talium poeniteat, quibus ad splendore minus plus multò proficitur, quàm triumphis. Nunquàm enim uestigia gloriæ obliterantur ab hominum doctorū impressa, non ingenio dixerim, sed animo. Vale.

Studiofos docto-
rū ab omnibus
laudari.

ANGELVS POLITIANVS ANDREAE

Magnanimo suo Bononiensi S. D.

NEQ; desidiæ meæ, neq; occupationū culpa omnino est, licet harum quoq; nonnulla sit, quòd ad epistolam superiorē non rescripsi hactenus, sed tuæ potius facilitatis, notæ iam sic omnibus, ut ob eā protinus & ego licere in te mihi omnia existimauerim. Qui si nomē hoc huamani retinere studes, quòd usu penè iam fecisti tuum, nec irasci silentio nostro potes ullo pacto, nec debes. Quòd Miscellaneis nostris ita faues, ut Atticis quoq; Noctibus eas cōpares: equidem uellē minus uulgò humanus habere ris, ut nō ex ingenio tuo semper ad officiū parato scribitalia, sed ex operis ipsius merito crederetur. Tu perge nihilominus ornare isto pacto me uel immerentem. Non minus enim plerūq; delectat falsa, quàm uera laus: sicuti gratius accidit serè quòd dono datur, quàm quòd ex debito.

Vale.

Vale. Florentiæ XVII. Calend. Febr. M. cccclxxxix.

ANGELVS POLITIANVS AN-
drea Magnanimo suo S. D.

Efflagitari scribis istic ab ijs, qui libros excudunt for-
quem quasi Latinitate donauerim. Tum rogas codice tibi
ipsum tuum remittam aliquando, nostra (quod illos cupere
ais) manu emendatum. Remitto, sed (ut uerum fatear) leni-
ter potius, quam seuerè castigatū: sic autē ut nostra erra-
ta plura in eo, quam librarij deprehendas. Crediderim ta-
men stylo ipsi certè meo, hoc est interpretis, plus aliquan-
tò ueniæ deberi, quam auctoris: quoniam meliusculè respō-
dēt ferè, quæ scribas, ubi sit liber quasi cursus, quam quæ
ueritas, ubi nihil extra præscriptū. Accedit & illud, quòd
hoc mihi munus interpretadi quasi leuioris operæ fuit, ut
pote qui diebus pauculis dictauerim sic deambulās. Itaq;
tantum abest ut mihi inde laudem petam, ut etiam abundè
pulchrū fore putem, si uitauero grauiorem culpā. Qua-
re cum amicis reliquis, tū tibi in primis omnē huius ope-
ris defensionē non remitto solū, sed etiā propè interdū
co, uosq; integros ad alia reseruo, quæ post edentur. Sed
quāquam plurimi sunt apud uos, qui mihi etiā plus nimio
fauent, unus tamē es tu Andrea Magnanime, cognomēto
isto tuo gentilitio dignissime, quē equidem faciā plurimi,
cū quòd ex bonis ortus, et opibus flores, & honoribus,
tū uel maxime quòd ingenio es elegātissimo, moribus sua-
uissimus, gratia penè quadā, quicquid ais, quidquid loque-
ris, imò etiā si nihil agis, nihilq; loqueris, singulari, ac uul-
tu deniq; ipso (quod dicitur) homines deuincis. Itaq; nihil
quēquam

Interpreti ueniā
deberi,

quēquā metuo, ubi tu mihi studeas. Nunquā enim malè
de Politiano sentiet, qui placere eū Magnanimo intelle-
get. Vnum tantū est, quod à te nunc cōtendo. Cures pro-
reliqua in nostris rebus diligētia, ut quān̄ minimū quasi
degenerent ab origine, quæ mox uolumina formabūtur:
utq; ne illæ ipsæ quæ adnotatiūculæ omittātur, quas mar-
ginibus adscripsimus. Inter eas uerò etiā locos puto, treis,
quatuor uel ad summū reperiēs, ubi fuit excusatiōe utē-
dū corrupti apud Græcos exēplaris. Ad hæc uerò facillè
procurāda, obeundaq; magis idoneū habere, magisq; ex
usu tuo neminē possis, q̄ Alexandrū Sartii, ciuē tuū lite-
ratū hominē, nostriq; studiosum, tū (quod ego in hac re pri-
mū puto) neutiquā in amici negotio dormitantē. Vale.
In rusculo Fasulano, pridie Nonas Maias. M. ccccxciiij.
Epistolarum libri quarti finis.

ANGELI POLI-
TIANI EPISTOLARVM
Liber Quintus.

ANGELVS POLITIANVS

Barptolemeo Scale S. D.

ET tu mihi superioribus diebus apertè di-
xisti, & abs te auditū multi retulerūt,
non placere genus scribendi meū, pro-
pterea quòd ascita nimū uerba, & rez-
mota cōsecter. Me quoq; esse quendam
(sic enim soletis dicere) ferrummatorem. Vox enim hæc Ferrummatore.
apud te si gnificare iandiu cœpit eū, qui uerbis istis paulò
i minus

minus uulgatis uteretur. Nam Hermolaū Barbarū, quasi per iocum uocare ferruminatorem soles (ut audio) quia uerbum fortasse istud aliquoties ille usurpauisset. Sed ego mi Scala, quemadmodū tibi facile cōcedo uocē infrequen- tem non temere recipiendā: sic ediuerso cōtenderim, non debere esse cuiquam fraudi q̄ Latinas, & apud idoneos autores reperitis in usum reuocet, ac uetus dare nouita- tem studeat, nec uacare omnino patiatur, quæ temporū culpa prorsus in desuetudinē abierūt. Etenim si quæ cui- que obuia sint, ea tantū noster sermo recipiat, nulla ma- gis, q̄ tabellionū lingua utemur. Ad Ciceronē uerō quōd me reuocas, autorē quidem Latinæ linguæ summum, nec tamē solū, quæro quid alijs facias, quorū testimonia uim sententiæ semper apud eruditissimum quenq; habuerūt?

Varro. Quæro item, quid uni saltē Varroni respōdeas, qui qui- dem sicuti Ciceroni palmā cōcedit orandi causas, ita La- tine loquēdi sibi retinet? Quæro etiā, an quasi barbaros quosdam reijcias Liniū, Sallustiu, Quintilianum, Sene- cam, Pliniū quoq; utruq; multos alios præterea tot se- culorū suffragijs cōprobatos? præsertim cum diuersissi- mē iam quidā dubiā fecerint palmā: uelut apud Græcos Herodotus in historia, & Thucydides, apud nos autē Li- uius, & Sallustius. Quid quōd & Cicero dissimillimus

Demosthenes.
Cicero.

Demosthenes? Nihil enim adijci alteri, nihil alteri detra- hi potest: uidelicet orationis ille succus alteri quidē penē deest, alteri uero quasi supfluit. Cæterum cur hoc ipsum **Ferrumino.** uerbū Ferrumino tanto cum risu profertur? cum sit pro- prium, simplex, nō male sonans, non obsoletum, quo nec Plinius ipse proprietatis adamator, nec iuriscōsulci absti- neant,

neant, qui uocabulorū sibi uim iure quodam suo præ cæ- teris uindicāt. Eo ne igitur, quoniam semel aut iterū sit usus Hermolaus, merito aut contemnitur, aut irridetur? Multa tu quidem credo scripsisti, non multa adeo tamen edidisti, quæ uulgō ferantur. Sed historiā certē componis, longū opinor opus, & arduum. Quod ergo in te statuis exemplū, si ne bonorū quidem autorum uocibus utemur tutō? Fateor tamen rationē habendam uel materiæ, quā scribas, uel personæ, ad quā scribas, uel temporis, in quo scribas. Nō enim idē Ciceronis actiones, & Apuleij Mi- lesias fabellas decuerit. Alia enim quasi lingua, qua ludi- mus, alia, qua seria peragimus. Nec eodē sermone puerū, quo doctum hominē alloquaris. Nec rursus eodem modo ad amicos, quo ad ignotos, nec eodē ad principes, quo ad priuatos scribas. Quare Cicero quoq; tuus, fortasse autē & meus, ita sibi dissimilis aliquādo deprehenditur, ut nō omnia perinde quæ scribit, eiusdem prorsus esse autoris uideatur. Sed te censorē Scala facilē ferimus, hominē tot annos in literis non sine gloria uersantem. Malē doctos quosdā ferre itē nō possumus, qui tamē ipsi quōq; omnia exigūt ad Ciceronis gustū. Sæpe enim hoc usuuenit, & quidē cum magno meo interdū uel risu, uel stomacho, ut illa ipsa in nostris scriptis potissimū reprehēderēt, quæ in bonis emēdatisq; Ciceronis exemplaribus reperirentur, cum tamē ipsi uoces omnino barbaras pro Ciceronianis usurparent, quas uidelicet excusores isti nouorū librorū Teutones puerissime aliquādo effunxissent. Iam præce- ptū illud Cæsaris, quod obijci protinus solet, ut tanquam scopulū refugiamus infrequens uerbū, magis fortasse illo

Teutones no- uorum librorū excusores.

seculo ualuerit, quo Latine adhuc omnes loquebantur, quam nostro. Iure enim tum poterat argui, qui parum contentus foret aetatis suae uocabulis. Nunc autem nullo Latino sermo nescitur, nec a nutricibus iam, sed a magistris discitur. Apud quos certe nulla magis haberi uerba et usitata debet, et recepta, quam quae de ueteribus illis magnorum autorum thesauris proferantur. Haec ego ad te libere quidem, sed et amice scripsi mihi Scala, non tam meipsum uidelicet asserens a risu tuo, quo equidem non offendor, quam Hermolaum ipsum Barbarum leuiter defendens, hominem seculi nostri eruditissimum, de quo literis, et philosophia, dum uixit, optime meritum. Liceat autem mihi per te (ut opinor) quae tua est in rebus omnibus aequanimitas, sentire aliud omnino in literis, quam tu sentias, dummodo nulla inter nos amoris, hoc nomine, beneuolentiaeque mutuae iactura fiat. Vale. VIII. Cal. Ianua. M. cccc. ciiij.

BARPTOLEMAEVS SCALA

Angelo Politiano suo s. d.

Conuenerat in coronam modum quidam docti uidelicet, et literati homines, ac cum de studiis (ut ferè sit) sermo incidisset, de diuo Hieronymo frequentior oratio fuit, ut ne uerbera quidem ante aeterni iudicis tribunal, quod Ciceronianus, non autem Christianus esset, taceretur. Theodoros Gaza, qui et ipse forte aderat, uir profectus, quantum possum ego iudicare de literis, praecleara eloquentia, ridens facetè admodum questus dicitur iniuriam uiro sanctissimo immeritissime illatam. Ita cum risu soluta coctio est. Sed quorsum fabella, inges mihi Politiane, deliciae urbis huius, quorsum et mihi quoque nunc Theodoro aliquo opus est, qui me

me eximat de Ciceronianorum grege. Nam quis est tandem, qui me usquam huiusmodi notauerit: quod ne inter mediocriter quidem eruditos connumerari iure queat. Si enim quispiam de populo (si nosse me uis) eloquentiae Latinae studiosus, affectatorque, atque admirator bonarum artium, ipse tamen triuiale uix aliquam eloquentiam, doctrinamque consecutus. Nam testes profectus, quod id ad te mendacium detulerunt, falsum te nimirum habuere, ne me indicta causa condones. An ego Sallustium, an Liuium despexerim? quorum altero nihil in scribendo ingeniosius, aut exactius crediderim: alterius grauitatem orationis, atque maiestatem admirari satis pro meritis nemo potest. Nam quod de Quintiliano addis, et Seneca, et Plinius amobus, diuersa ratio est, ualde quidem tum rebus ipsis, tum elocutionis genere disparibus. Sed quando ad has me modo disceptationes eleganti epistola tua reuocauisti, agam ego tecum iam amicus, ut uoluisti, et liberius. Non enim styli ego dumtaxat non probaui tuum aliquando, quod nimis affectata uideretur oratio, sed et alia fuerunt, in quibus a tuis ego opinionibus facile dissentire. Neque unquam satis dignam putauimus causam, quae tantas turbas ciceret, ut Vergilius scriberetur pro Virgilio, siue a uerendo, ut uideri uelle uis, quod et Parthenius dictus sit: siue a uirando, quod multo magis placet. Quid tandem flagitium est si hoc, uel illo potius modo pronuncies? Minutior (mihi crede) res est, quam quae bona diutius ingenia distorqueat. Idem de duobus quoque aduerbijs dixerim, totiens, et quotiens. Placet tibi ea scribi absque littera, et arbitror auctorem habere te, ac causam cur ita placeat. At uidebatur aliter Prisciano nobili Grammatico, idque usus comprobauerat. Num capitale

Vergilius a3
Virgilius.

Totiens.
Quotiens.

Intellego. tale fuerit, si quid peccaris tale? Nam intellego quod dici cōtendis oportere, ab frequētiore scribendi usu reuocauisti, ut isto iam exemplo, & compremo, & redemo, ut

Compremo. alia multa prætēmittā, nō comprimo, & redimo dicendum sit. Et quidem ista fortasse melius. At indigna certē tot iam, tantiq; studio forum hominum digladiationibus.

Redimo. Adulescens. Adulescētē quoq; dicere te pro adolescente aiunt. Quā ego opinione tantū abest ut probem, ut tetrasticho etiā olim, cum ex alijs quoq; idē audiuissem, sim persecutus. Neq; alienū mihi nūc uidetur, si hoc id loco apposuerō.

A cauda. Nunquid adulescens ἐπὶ τοῦ ἔργου ut adolor Fict? & à cauda nomine, nomen erit?

Turpe hoc est. Αἰσχρὸν τὸ τῆς ἰσῆς nomen: tolle ergo pudendum Censeo, quodq; adolet Papiriane uoca.

Plura sunt huius generis, quæ prætērire nunc necesse est, ne fiat fortasse fastidium hinc lectoribus. Ferruminator tamen, de quo tu tam multa, dicendus est prius: quod uerbum sicuti asperum natura pronūciatu est, ita minus usu emollitum arbitror: nisi eo propriē utaris, & necessitate significādi quadā, ut illi ipsi, quorū affers testimonia, ficitasse mihi uidentur, fugiendum est. Ad alias enim rerū notas duriter trās fertur. Et r quidē litera natura aspera est. τὰ χύματα ἢ τὸν ἀσπρὸν ἔργον, ait Dionysius. Poëtæ quoque & ipsi, atque oratores, si quando in res inciderint paulò crudiores, ut eas exprinant accommodatius, asperentq; uerbis, crebrius inserūt eas dictiones, quæ eius soni plus habent. Si enim geminaueris, multò rugire uidetur asperior, uti in terra accidere uidemus, & ferra. Cuius ne ferre quidē stridorē aures quorundam possunt. Quid curro?

curro? non ne strepitum etiā prætē se uidetur ferre currentium? Quid autem carri? num canthorum quasi fragore quodam pertundunt auditi? Ex eodem uidentur genere error, marra, susurri, barrhi, horror, ferrum, terror, & huiusmodi sexcēta, quæ enumerasse ab re est. Adde quòd adeò absoletū puto, ut uix è plurimis unum inuenias, qui ferruminandi uim, naturamq; nūc planè teneat, aut unde sit dictū. Nam si Liuius ferrumen posuit pro bitumine, Ferrumen, aut bitumen est ferrumen, aut aliud quiddam, quod ego ignorare me fateor, neque inueni adhuc, etsi multum, diuq; quæsiuerim, qui scire id se profiteretur. Nouisse arbitror te tamen, atq; Hermolaū, uirū certè in literis ijs nostris minime cōtemnēdū, qui ita & utamini liberè, atq; insolentiā uerbi defendatis. Hermolaum enim etiam sum ob uirtutis excellentiā admiratus, nedum ferruminatorē nō riserim. Nanq; inter eos qui hac tempestate bonis artibus excelluerunt, libenter cōnumerem. Verum ut quòd sentio fatear, è nostris temporibus plus spei mihi uidetur illa præstare, quàm rei. Ac soleo id sæpe cū Landino nostro, quicum propter cōmune literarū scribēdi publicarum munus cōgredior frequētius, neq; est de quo colloquamur, quàm de ista uestra humanitate auidius. Soleo, inquā, prætē antiquis nos appellare homullulos, qui etsi ipse quòq; multa scripserit appositè, atq; eleganter, ediditq; ut inde subtimere scriptis suis possit, si uetustatis candidissimum illum splendorem non attigerint: nihilo minus tamen, quæ uiri modestia est, haudquaquam repugnat obstinatius. Plusculum uerò nescio quid quàm ego, uidetur huic etati tribuere. At ipse cum rem militarem,

i a cum

cū literas, cū philosophiā, cū picturas, sculpturasq; nostras, reliquaq; ætatum ornamenta considero, & confero cū uetustioribus, quid putas: cadunt animi, pudereq; incipit nostrorū studiorum, nisi astrologia forsitan redimat, & solatium afferat prostratus. Quæ ad id iam insanix redegit nōnullos rerum profitemeis futurarū scientiam, ut ne uespertilionum quidem, aut papilionū, & cindelarū motus ullos fieri sine fato putent. Verū enim uero non frustra erit, opinor, ad nepotes, & posteritatē prouocatio: & profectō tua maxime opera, qui meliorē nobis legēdo, & docendo Florentinam reddidisti iuuentutē. Multa iam, & magna uidetur iacta esse fundamēta gloriæ literarū: sed nondū ad frugem, quod dicitur, peruentum, nisi me aut iudiciū animi mei, aut desiderū consequēdæ tantæ dignitatis fallit: at in desiderio quidē, antiquo prouerbio, uel celeritas mora est. Nūc uenio ad eū locum, qui est in tuis literis de scriptis meis, ut hac quoq; de re, quod est, non differar. Quæ scripsi ego quidē, parū multa sunt: edita uero nulla, nisi quæ aut imprudentiore in ætate pueriliter penē exciderunt, aut extorsit necessitas. Nō enim digna mihi uisa sunt, quæ in manus eruditorū emitterētur: ut autē legerētur ab indoctis, nō fuit desiderū: quid enim nisi uanum inde, atq; infructuosum expectandum fuit? Contra illorum opinionē, qui prius etiā quam atramentū (quod aiūt) exaruerit, informatores habent librorum paratos, & multa millia eiusdem scripti exempla per Italiam, orbemq; terrarum legenda disseminant: ut quasi latioribus ex campis uberiores fime sue fructus percipiant: ingenti profectō de se potius, deq; uiribus

ribus scribendi suis, quā de aliena uirtute proferre sententiā uidetur. Id tamē inest in re periculi (nisi fallor) quæ ita edideris, nō in nonū pressa annum (quod Flacco placet) si qd humano more aberraueris, ad limā uix redire possunt sine dedecore: quod etiā quibusdā, qui festinātius sua impressere, accidisse certū est: sed detur ista uenia doctioribus. Quonam pacto feremus eos, qui rerum ignari cunctarū, blaterant tamē & ipsi multa, atq; obliuunt, necdū finita informāt, unde sunt Nymphales, quos uocant, unde Morgantes, Dryadesq; & infinita penē monstra, quæ uulgō decantantur: ut uel hinc facta nota aliqua uideatur informaturæ arti, quæ istā occasionem præbuerit indoctis, doctisq; ita insaniendi, ut sit uerum illud, quod dicitur, Nihil beatum esse ab omni parte. Sed certē sum longior, amoris uinculo extractus, quo te complector, coloq; atq; admiror. Quæ restant, restant autem plurima, agemus coram melius cū uoles, uel domi ociosus, si forte plebeias spectatorū turbas uereamur. Vale. Domi, pridie Calen. Ianua. M. cccclxxxxiij.

ANGELVS POLITIANVS

Barptolenæo Scala suo S. D.

ITa respōdebo ad epistolam tuā Scala doctissime, quæ mihi multa, sed leuicula obijcis, ut iocer interdū tecum liberius, & cauiller: quod quoniam & liberale est, & ad imitationem tui susceptum à nobis, credo nō succensebis. Ac primò quidē quod uereris ne te inter Ciceronianos numeremus, suspitione ista falsa te libero. Nec est cur Theodorum desideres ob id aliquē: tale nihil de te (crede mihi) homines existimāt. Nec uerò ego id unquā dixi: nō

i 3 sum

sum tam temerarius, nec audax, nec mēdacia qui loquar libenter. Nam quòd Liuium modò, & Sallustiu[m] probas, Quintilianu[m], Senecā, Plinius ambos reijcis, causa est, opinor, quòd otium tibi nondum fuit historiam scriptitanti, etiam horum uirtutes inspicere. Sed & affectatam uideri tibi orationem meā facile patior, quoniam dictandis epistolis scriba publicus assuetus probare eū stylū maxime debes, qui à uulgari consuetudine minus abhorreat. Nec in eo tu reprehendus tamen, quoniā plerūq; ad indoctos epistola ista uestra mitti solēt: nos contra, qui iuuentuti ueterū scripta prelegimus, delectū habere uerborum, sententiārumq; didicimus. Nec ipsi nobis, ut auribus indoctorū seruiremus, eloquētiæ meliorē partem sponte abscidimus. Hoc uos affectatum fortē putatis, quo maiestas quædā potius linguæ cōtinetur, & sanctitas. Ex quo Sallustiu[m] quòq; ipsum, quē iure mecum probasti, quidā tamen ut affectata scribentē notissimò epigramate incesserunt. Iam quòd minuta quæpiā, quæ ad orthographiā potissimū pertinent, adeò improbas, ut penē tragœdias excites, rogo te mi Scala, ne mihi inuidiam istam facias, nec ob id turbas cieri, aut studiosorū digladiationes misceri, aut distorqueri bona ingenia clamūtes, propterea quòd Vergilium scribere malo, quàm Virgilium. Non enim, puto, ad pileum seruos ideo uoco, nō aduersus optimates armatā multitudinem concito: quin deierare tibi persanctē possum, nunquā me ob eam causam nec cum quopiā uerba cōmutasse, nec in eo mihi aliquem repugnasse præter te unum. Diu uerò ista, qualiacūq; sint, non iuuentus modò nostra, sed & doctores pleriq; pronis auribus acceperunt.

Sallustius.

runt, ut nec Landinus ipse præceptor olim meus. nūc au Landinus:
 tem utriusq; nostrū collega, magnæ uir in literis & autoritatis, & celebritatis, aliter iam pronūtiēt, quàm Vergilium. Quòd si tu Virgiliū maui, nō equidem clamo flagitium te facere. Quid enim mea id refert? Non te scilicet docendum suscepi, sed Florentinam iuuentutē. Caterum de isto quidem, quæ dicenda uidebantur, abundè in Miscellaneis exposui: simul ijs respōdi obiter, qui modò statuere nostræ industriæ conabantur, ac me in crimē uocabant, quòd ad hæc minuta, & uilia nō cōnuerē, quasi uerò ista me uel à linguæ utriusq; uel ab ipsius denique philosophiæ, ceterarumq; artium bonarum professione auocauerint. In quibus iam multos annos magno quidē cum labore, nescio uerò an & cum laude adhuc aliqua uersor. Nam quòd me credidisti Vergilium putasse à uerendo deduci, risi, fateor, non mediocriter. Quis enim ad te ista detulit, quæ ne cogitauī quē? Sed audi ad cætera, de quibus adhuc nihil quicquā mādauī literis, ne me nunguis dūtaxat istis cēseri putes. Totiēs & quotiens defendis autore Prisciano, ceu uerò nō & ipse hoc semp affirmauerim, analogiā quidē postulare quoties, toties, sicuti decies, & millies: Prisciano autē autore etiā n literā in his duobus, ut in illo, multotiēs, interponi. Nec uerò negat Priscianus & sine litera n utrunq; usurpari, sed & n ait interponi: quoniam, credo, quibusdam rectius ita tum uidebatur. Esse autem hoc uitium seræ iam, & affectæ Latinitatis aduerbiū quoq; illud multotiēs testatur, quod arbitror apud idoneos nō reperies. Illa uerò atas, & item paulò superior centiens quòq; & milliē, item uicēsimus,

Vergilius.

Totiēs & Quotiēs.

Multotiēs.

Centiens. Milliē.

Vicissimus. uicissimus, tricensimus, interposita n littera usurpabat, quod in Pandectis ipsis archetypis Iustiniani principis, ut erratū librarij semper inducitur. Iam intellego ut dicā potius, q̄ intelligo, uetustus exemplaribus adducor, præsertim si nec grāmaticorū repugnet autoritas, nec analogia. Sic enim intellego uidetur, ut pellego. Tum ab interlego formari ait hoc uerbū Priscianus, r littera in l conuersa: sicut à perlego illud pellego. Rursusq; idem quo loco e uerti ait in i, à lego affert diligo. De hoc autē intelligo penitus tacet. Postremò alibi quoq; et intellego, inquit, intellexi: q̄ antiqui dicebāt interlego interlexi. Videt igitur ut interlego apud antiquos fuit, de quo uersa r littera in l, postmodò intellego sit factū. In adulescentē uerò tetraſticho etiā lusisti, uerba scilicet Græca Latinis admiscēs: ne perdidisse operam te credamus, quòd homo senex in Græca schola sedere cœperis sub magistro, Catonem puto illū Censoriū emulatus. Et sunt quidam tui familiares, qui latere cauillum nescio quod in calce dicāt istius epigramatis, quod equidē nec agnosco, nec credo. Nam et tu homo prudens nō temere ieceris in alterum, quod in te facile reijciatur. Et me adeò morum non pœnitet, ut si turpiculē, aut neq̄ter quippiā dixeris, pertinere id ad me ideo credā. Verūm ut iocos tuos omittā, si modò ibi iocus est ullus, rogo te, unde expiscatus aduulandi uerbū Græco intellectu deduci à cauda, nulla penē inter se similitudine, cum trāspōsitis potius literis credatur ab aduulēdo? Sed adulescentē scribi negas oportere u littera, cum adoleo dicamus. Quæro autē ego nunc abs te, cur non inde aduultus potius quam aduultus? uidelicet nescis

Intellego sicut Pellego &c.

Interlego.

Adulescens.

nescit quāta sit harū cognatio inter se literarū, nec apud Latinos modò, sed et apud Græcos. Aut te illud saltē fugit, nouitiā fuisse o litterā, qua etiā aliqua Italia ciuitates caruerint, et eius loco u posuerint, ut Thufci nostri, et Umbri. Quo nomine in uetustus adhuc urbis monumētis, et sacerdos pro sacerdos, et epistulus pro epistolis, et nungento pro nongento, multaq; itē ad id exemplū conspicuuntur. Quæ tamen ego nō omnino sequor: sed et cur non sequar, certa ratio est. At enim adulescens nō modò in ueteribus libris cum littera u, plerunq; reperitur, sed et tertiam quoq; à fine producit syllabā, contra originis naturam, quod ille indicat uersus: At leuis ille deus, cui semper adulescentem. Sicuti apud Maronem, Vpilio, sicuti fortē apud antiquos omneis, iucundus. Nec pro his tamē ego, ut pro aris, et focis pugno. Tantū admoneo leuiter studiosos, quid obseruem. Sæpe item (quod Cicero ait) scientiam mihi reseruo, usum loquendi populo concedo. Caterum quòd multa præterire te dicis in hoc genere, ne lectoribus fastidiū parias, quæ sunt quæso ista, quæ præteris? An Carthaginensis, quod ego dicere malo, q̄ quod uulgò soletis Carthaginensis? Quid autē habetis, præter inueteratū diu errorē, quod hic obijciatis? Principio ille ipse Priscianus, quē tu nobilē grāmaticū uocas, Carthaginiēsem dici regula præcipit: post hoc illius autoritati plurimū uidelicet addit Ennianus uersus, quem Tullius citat: Hostē qui feriet, mihi erit Carthaginensis. Si enim Carthaginēsis legatur, metrū (sicuti uides) claudicauerit. Postremò libros quoq; proferre possum, quando uoles, cōplureis uetustissimos: possum et epigramma citare,

O littera nouitiā.

Sacerdos Epistula.

Vpilio, iucundus.

Carthaginensis.

citare, quod in antiquo marmore incisum Romæ adhuc in Trāstiberina regione spectatur, quæ nostræ obseruationi subscribāt. Sed uenio iam ad Ferruminatorē, quem tu uitas (ut utar Flacci uerbis) canē peius, & angue. Quo si utendū nō est propterea q̄ literam habeat r̄ geminatam, profectō isto exemplo mi Scala, nec tu ferrum militiam, nec agricolæ terram suā relinques, imō nec marrā.

Ferruminator. Nam tot errata illa tua uerba (sic enim iocari libet) hoc est quæ habeant r̄ literam geminatam, nō minus utiq; in usu sunt, quàm quæ mollia putas. Ac si audiendus mi Scala sis, cogemur omnes iam lallare pueriliter, & quod ridendum sit, ad Alcibiadis labdacismum confugere. At si proprie utare, inquis, fortasse nō pecces, sed tantū si trāsfēras. Quasi uerō aut hoc tralationi repugnet, aut nō fieri sepius apud bonos quoq; autores, uerbum hoc de suo in alienū domiciliū immigrauerit. Nam quod ais nescire te, quid nomine ferruminis usurpetur, equidem ignosco. Non enim fortassis euoluere grammaticos nostros Græcis occupato licuit, à quibus enarratur. Pro bitumine autem cur accipias non uideo, tum profiteor indicaturum quid apud Liuiū ualeat, modò tu locum ostēdas, ubi Liuius utatur. De Hermolao tu quidē prudēter quod excusas, inuidiā credo metuens. Sed redi quæso mecū in memoriam, quān & tu eū ardēter superioribus diebus accusaueris, & ego constanter defenderim. Nec enim ob aliud infamasti hoc furruminādi uerbum, quān q̄ illo est usus Hermolæus. Nam in meis certē adhuc scriptis nō reperitur. Est & aliud quiddā, quod me fateor in epistola tua ualde mirari: qui enim derogas plurimum seculo huic, in quo

quo uiuimus, parumq; putas eruditū, si cū ueteribus cōferratur, idem tamen seculi eiusdem tantū autoritatibus mecum pugnas. Sed & arrogātes, temerariosq; iudicas, qui sua scripta publicent, ac propagari formis patiantur: quasi uerō qui rectē scribant, non eo pacto pluribus etiā profint. Isto utantur cōsilio tuo, qui miseras chartas oblinūt, ut eas uidelicet perpetuis tenebris sepeliāt. Me uerō nec pudeat emēdare sequentibus scriptis, si quid in prioribus quādoq; deliquerim: quò uidelicet (ut quiddā inq̄) & scribendo proficiā, & proficiendo scribam. Nec enim minor eo nomine uel Hippocratis, uel Augustini, uel Ciceronis est gloria, quòd publicata diu à se quædam nouis subinde editionibus damnauerunt. Sed uideo me longius prouectū, dum pluribus epistolæ tuæ quasi capitibus respondēdo. Dabis ueniā (quæ tua est humanitas) nō loquacitati modò, sed libertati quoq; meæ: quorum alteri occasione tua dedit epistola, ad alterā me inuitauit exemplū. Videtur autē nescio quo pacto decere amicos, ut in sermonibus, ita etiā in epistolis quædā inter se quasi uelitatione, qua solitos uti plurimum Socraticos illos emūctæ naris homines accepimus: ut uidelicet in dicēdo eruditionē, in audiendo patientiā experirentur. Vale. Florentiæ.

BARPTOLEMAEVS SCALA

Angelo Politiano S. D.

Dixin⁹ tibi edentulum esse me? Sum antē protestatus cum sene tibi ætate iam confecto, atq; effecto uiribus rē fore: sum uerus. Iubeo receptui canant signa. Non comiserim mi Politiane, ut his cōditionibus isto me ludo includā. An ego inermis, imbellis, ignauus, tremulus miles

les descendam in puluerem, & in campū ad insulsam, ac ridiculā uelitationem? Nam cum Hercule cōgressus, quē tot, tantāq; euidē monstrā transferunt in cœlum, herbam do iā, manusq; & serues uictū precor. Ne saui, triūphi die ductus inter captiuos addere ad pompā potero, atq; ad numerū. Nam certē agere potes (iam mihi uidetur) non de literis modō nostris, sed & de literis quōq; ipsiū triūphū. Quōd me ita dignū putaueris, cui adeō accuratē responderes: quōdq; tantū scribēdo honestaueris, atq; extuleris etiā supra modū, etsi is semper mos fuit tuus, tamē hac quoq; noua in me nūc humanitate, debet tibi multū fateor. Admirabilis est profectō ornatus epistolæ tuæ, doctrina noua planē, atque incredibilis, inusitata, incōparabilisq; facundia. En habes quid sentiam de scriptis tuis, etiā chirographo cōfirmatum, si quid maleuoli obloquerentur. Ipse cū his uulgatioribus epistolis, ut feci hactenus, me oblectabo, contentus hac obscuriore sorte, quando præclariora uos nati annis (ut ferūt) melioribus occupauistis. Tu certē, præter ceteros, mi Politiane, naturæ multum debes. Illa tibi ingenū istud, quo agere tam multa, atq; memoriam, quā omnium ferē rerum reminisci potes, dedit: ut corporis modō prætermittam dotes, quæ nōnihil & ipse habere à quibusdā putātur momēti, ad felicitatē, & fortunæ cōmoda: quæ profectō iuuare natiuā uirtutem, nisi ipsa sese deserat, uehemētē solēt. Cæcus sit funditus, qui hæc nō uiderit. Cæterū sine epistola, nam melius id fieri coram puto, cum opportunē agi res possit, omnibus de rebus, de quibus scribis (est enim quod dici cōtra) possit) trāsfigemus. Vale. Florentiæ. M. cccclxxxiiij.

Angelus

ANGELVS POLITIANVS BAR-
ptolemæo Scalæ suo S. D.

SI tu edentulus, mi Scala, tua tamen fuerat dentata epistola: sensi equidē. Nam penē morsu me fregit, & percipit illa tamen nōnihil, atq; ita mecum lusit, ut urisa interdum cum catello solet. Stultus ego, qui nō statim ueterano toties coronato cessi, uidelicet tyrūculus adhuc, ense leuis nudo, parmaq; inglorius alba. Tu tamen magnificē hoc, sicut alia, qui ne dignum quidem me putes ira. Nam quōd Hercules abs te uocor, non mihi ob id placeo: sic enim pigris canibus (ut inquit ille) nomen erit Tigris, Pardus, Leo. Vincere autē non magis te potui, quam Herculem ridiculi apud Philostratū Pigmæi, quos ille omneis correptos leonis pelle inuoluit. Cæterū triūphare de literis non est meum. Quando enim mihi illæ hostes? Gotthorum laus ista, & Hunnorum, non mea est. Sed & occipare præstantiora qui potui quæso? qui quidem te cōcionante forsā adhuc in cunis uagiebā. Postremō si quem tibi honorē habui, mi Scala, merito tuo me fateor habuisse. Si quid rursus te pupugi per iocū, iam nunc equidē muto factum. Quōd uerō laudes in me tantas ore pleno congeras, amor in causa. Sed tamen hoc ita interpretor, unam mihi laudem hanc esse laudū omnium maximam, quōd abs te merui laudari etiam falsō. Si quid est quod agere prætereā coram uelis, nulla mora in Politiano tuo. Vale.

BARPTOLEMAEVS SCALÆ ANGE-
lo Politiano S. D.

TAnquam qui asperiora prægustauerūt, si deinde in mitiora inciderint, sapere uidentur dulcius, ita sum ipse

k

ipse modo isto sacco tuo, istoque nectare epistolæ recreatus: atque ut quod est fatear, nescio quomodo acciderit, quæ scribuntur à te cuncta, tuum sapiunt salem, ac te referunt. Hoc quod postremo ad me misisti muneris, magis tuum est, scilicet concitavi ego te, ut uideo plusculum, et in causa sui ipsemet mihi commutati styli. Ego floribus Austrum perditum et liquidis immisi fontibus apros, Virgiliano proverbio: et oleum immisci liquidæ lixiuæ nostrum. Sed redij in uiam, et mihi crede, quæ minus habent concitationis, atque animorum, grauiora sunt: quod tamen forsitan poetæ negauerint, quorum buccina sæpe inflator melius cõplet aures. Dediti iam errori ueniam, quod te dignum fuit, sic Heroës quondam magnanimos factitasse accepimus. Ac tibi quoque illud apud Maronem dicitur: At tu Romane memeto etc. Nosti carmen. Generosa profecto mens, quæ aut non commouetur iniurijs, aut acceptarum uel inulta obliuiscitur. Quod dixi te de literis triumphaturum, non cum sensum habet, ut ego te literarum dicere hostem uoluerim, quarum professoribus nihil est aut tua domo, aut teipso hospitium: sed sunt illæ loco positæ excelsæ, atque asperæ, et quæ cupit optatam cursu contingere metam, multa tulit, fecitque puer, sudauit, et alfit. Te nihil deterruit, nihil reuocauit, non anni domuere decem, non mille carinæ. Tulisti de literis triumphum, id est, eas habuisti in potestate, quæ immortaliter te admodum gloria decorarent. Neque Gotthi mihi triumphasse de literis, aut omnes illæ Barbaræ gentes uideri solent: quippe quæ eas ne norint quidem, neque nomen audierint, ne dum adierint armis, atque expugnauerint. Nec solent illæ quidem machinas uereri præliarum, et tormenta, studio,

dio, atque officio leniuntur, ut noster de literis apologus fortasse non usquequaque insulsus nititur ostendere. Nec quod de occupatis à uobis locis scripsi, penitus absurdum est. Nam et posteriores in euangelio operarij, non minus mercedis retulerunt. Fortunatiora certe sunt ista tempora (quis negauerit?) nostris temporibus, quantum ad literas saltem pertinet. Voco autem nostra, uagitus illius tui tempora, in quibus et librorum, et præceptorum, ex quibus quasi fonte quodam certo literæ hauriuntur, penuria permagna fuit, suo quisque Marte quid possent uires experiebatur, unde multa uitia inheruerunt mentibus. Ego certe, qui illius ætatis imbibi aquulam, uix ad uestrum hunc modum depurare turbidam possum, et ad liquidum istud tempestatis huius reuocare. Hos ego uocaui annos meliores, nisi tu aliter sentias. Vale. M. cccclxcij. Florentiæ.

ANGELVS POLITIANVS ANTONIO

Vrceo Codro suo S D.

Composui propemodum libellum Græcorum epigrammatum, quæ sæpe ut edam familiares mei me rogant, et pertinere dicunt (ita enim mihi palpantur) non ad Latinorum modum, sed omnino ad seculi gloriam, si Latinus homo tam diu iam dormientis excitem Græcas musas. Non enim poemata reperitur ullum citra sexcentos annos à Græcis conditum, quod patenter legas. Sunt hodie tamen unus et alter, qui nonnihil dicuntur conari, quanquam adhuc non appareat. Ut igitur hos ipsos uel euocem, uel irriterem, cogitabam libellum qualemcumque hunc nostrum publicare, modo tu non dissentias. Etenim in ea re tuum consilium factum tectum habere placet. Aut igitur libellus hic probabitur

bitur ab ijs quoq; ipsis, qui componere putantur, atq; ob id magna mihi omnino gloria tribuetur: aut improbabitur, & meliora ipsi fortasse scribent. Itaque rursus hoc ipso nomine bene audiam. Mitto interim quaedam tibi ex ipsis non delecta, sed fortuita: metior, imò delecta potius, siquidē illa potissimū, quibus cum ueteribus Græcis (nisi tamen hoc nimis improbum) certavi. Tu confer tamen, & utcunq; displicuero præcepta crede, quibus poteram placere. Lege uerò primum, quod in Apelleam Venerē post tot antiquorū composui. Quam Plinius etiā noster Anadyomenē uocat, & uictam Græcis uersibus ait: à quibus tamen sit illustrata, quæ laus ad me non attinet, illo quondam tempore factus eram.

Doriceo

Εἰς Ἀφροδίτῃ τῶν ἀναλυομένων,
 Κύπριν Ἀπελλείας ἔργον χόρον, ὡς ἴδου, ἔσαν
 Δαρὸν θαμβάλειος, τῶν ἀναλυομένων.
 Τῆς ἀτε παρθενικῆς, ἀτε καὶ φιλοπαίς μονὸς, ἀδελῶς
 Τῆν ἕτην μίτην ἑλλαχέρη, ἡδὲ γέλωτος.
 Καὶ τὰ μὲν ξαθάμιγγας ἀλιβέκτιο κεράνης
 Δέξιτ ἄρ' ἔθλιβεν, καὶ κελάρυζεν ἄφρος.
 Ἦν δ' ἄρα τῆς νοπίδος τῆς ἐμοὶ φόβος, ἀλέγει λαλῶ
 Ἔσκεπε τῆν ἄβαν τῆν ἐθ' ὑπεβρύχιον.
 Καὶ γὰρ ἔως λαζόνων ὑφάλας πέλε, καὶ πρὶν ἔα φρεῖς.
 Μαρτὸς ἀπ' ὀδίνων ὄμφακτα μασθρὴν ἔχεν.
 Εἰ ποίαν παρ' Ἄρης ἔχε δέσμιον, οὐκ ἀπολυῖται
 Οὐδ' ἀφασεῖται ἢ θελ' ἀλυκτὸ πέδεις.

In Venerem emergentem,
 Venerem Apelleæ opus manus ut uidi, steti
 Diu acontitus, Venerem, inquam, Anadyomenam,
 Nunc uirginis, nunc etiam iocis indulgentis, pudor

Ipsam

ipsam faciem sortitus est, & risus.
 Et manu quidem guttas salo perfusi capitis
 Dextra stringebat, & strepitabat spuma.
 Erat uerò utiq; humoris quidam mihi horror, at sinistra quidem
 Tegebatur pubem adhuc demersam.
 Etenim laterum tenus in mari erat, & quidam adhuc horror
 Matris ex partu doloris acerbum uber habebat.
 Sitalem olim Mars habuisset unctus, non exui
 Ne Vulcanias quidem uoluisset pedicas.

Sed & in armatam Venerem tandiu post alios ita lusi.

Εἰς Ἀφροδίτῃ, ὡς πρὸς μέντω.

Doriceo

Εἰς τὴν σάκον κρατὶς Παφία, λόγχην ἢ ἐνάρης,
 Καὶ θώρακ' ἐνέλυς, καὶ κόρυμ' ἀμφίφαλον
 Μέμνας δ' ἴ' οὐ σοὶ δέδω' ὀπλομητρία ἔργα
 Τῆς τρυφερῆς, διέπης δ' ἰμώδοντα γάμον.
 Ἀλλ' οὐκ ἐς δ' ἄρα θωρήσασμαι, ὅπλα δ' ἄρην
 Ἐνλύομαι ὡς κ' Ἄρης, ἐκλελάθειτο μάχας.
 Ἐν γὰρ ἐμοὶ μόνον καὶ τὴν χεῖρα καὶ Κύπριν εὐφραν
 Οὐδ' ἔμῳν λεχέων ἔατε' ἀποκλίσωμαι.

In Venerem armatam,
 Ad quid scutum tenes Paphia, hastam uero quatis,
 Et lorica induita es, & galeam cristatam?
 Memento quod non tibi data sunt bellica opera
 Delicæ, curam uerò habes dulcium nuptiarum.
 At non ad pugnam armor, arma autem Martis
 Induor, ut Mars obtuiscatur pugne.
 In enim me sola & arma, & Venerem nactus,
 Nunquam à meis cubilibus secubabit.

In matrem quoq; Lacenam, trito Græcis argumento ad hunc modum,

Εἰς Λάκωναν.

Ἐκπροφυζήντα μάχας τὸν ἔαρ ποῦδ' ὡς ἐνόησε
 Σπαρτιάτης μάκρης, φασγόνων ἀντίοσεν.
 Καὶ κτανε τὸν δούσανον, ὃν ἔτραφεν, ὃν τέκεν αὐτὰ,
 Ταῦτα δ' ἐκδρόμεν λῆξ' ἐπιλερωμένα.

k 3

Et

Εἰ πόρῳ σ' ἐλόκησα, οὐκ ἄρ' ἔτι κερ' ἔρρε λαοῖνας
 ὧς πῶς, οὐκ ἐθέλωρ ὡς λακεδαιμόνιου.

In Lacenam.

Effugientem praelium suum filium ut cognouit
 Spartana mater, ense occurrit.

Et interfecit miserum, quem nutrierat, quem pepererat ipsa.

Huiusmodi autem conuictis infecta est toru e intuens:

Si talem te putassem, non peperissem, peri Lacenæ
 Vt filium, non uolens ut Lacedæmonius.

Nec reueritus Iulianū principem sum, cuius heroicis uer-
 sibus de Organo musico meos Elegos, et quidē paucio-
 res opposui: quos et ipsos adscribam.

Εἰς τὸ ἔργον.

Χάλκῳ δονάκων ὄρω σίχρη, ἀλλὰ τίς αὐτῷ

Τεχνῶν κρύβλην τὸν στυμύθρη κέλαδρη;

Ὅπως ὁ ποῖς τροχελῶς ἔτερότροπα δάκτυλα παλμοῖς

Δινύων, τρομοδράς τ' ἀμφισβῶν σελίδης.

Ἀλλὰ πολυπρόβριον, πόθεν οἱ πόσος ἐσμός ἀπῶν;

Ὅκ ἀθρῆς ἀσκύς διχθαδῆς ὀπιθης

In organum.

Æreum fistularum conspicio ordinem: sed quis in ipso

Efficat occulte multisonum strepitum?

Is, qui citis uicissim motos digitos moribus

Verfat, tremulasq; utrinq; agit tabellas.

Sed idisperforum unde ipsum tantum agmen flatuum?

Non uides folles geminos retrorsum?

Extant etiam nobilissima duo epigrammata in puerū su-
 per Hebræi glacie ludentem, sicuti Latinum quoq; non
 inuenisti, quod Augusto tribuitur: sed cum Græcis illis
 ita quidem Græcè contendimus.

Εἰς πῶσα.

Πῶς ἔβρω ἐπὶ θρωκε πεπηγῶν τοῦθ' ἀβύρων,

Κρυπῶν δ' ἄγ' ἡ μαρμαρόν' ὑπεδῶν.

Χ' ὡ μὲν ὀλιγαίων πέρσιν εἰς βυθῶν, ἀλλ' ἀδίατον
 Κρατὸς ἐκέρσε δ' ἔρηρ' ὄσρακόδ' παγκτός,
 Σκῆψος ἄρ' ἐν ὀμοχρον θοδίων ταχὺς ἔσασεν ὀλλῶς
 Τῷ πυρὶ δ' ἡ μήτηρ μῦθον ἔδωκε κάρη.
 Εἴπε δ', ἐπισονάχου, τί δ' ὄσμορ' ὄνιδ' ἔτεξας
 Ἄρ' ὡς σοι χείρην βρωμα γένοιτο δυοῖν.

In puerum.

Puer Hebro insiluit concreto paruulus ludens.

Glaciei uerò fractum est marmoreum solum.

Et sic quidem labens cecidit in profundum, aut immadefactum

Capitis abscedit collum testacea glacies.

Corpus utiq; abditum fluctuum præceps traxit uorago.

Igni autem mater solum dedit caput.

Dixit uerò ingemiscens, quid infelix filium peperit?

Vtique ut elementorum cibus fieret duorum.

Hoc autem, quod sequitur, non cū Græcis iam, sed cū La-
 tino commissimus. Vertimus enim uetustum poetæ Pulicis
 in hermaphroditum, quod uulgus Antonio Panormitano
 falso adiudicat: in quo laboriosissimū fuit reddere totidē
 uersibus, ac penē uerbis, imò uel syllabis eandem gracili-
 tatem. Latinum Pulicis hoc est.

Cum mea me genitrix grauida gestaret in aluo,

Quid pareret, fertur consuluisse deos.

Mars est Phœbus ait, Mars scœmina, Iunoq; neutrum,

Cumq; forem natus, hermaphroditus eram.

Querenti letum, Iuno sic ait, occidet armis,

Mars cruce, Phœbus aquis, fors rata quæq; fuit.

Arbor obumbrat aquas, ascendo, decidit ensis

Quem tuleram casu, labor et ipse super.

Pes hæsit ramis, caput incidit amne, tuliq;

Scœmina, uir, neutrum, flumina, tela, cruce.

Nunc audi nostrum Græcum, si placet.

k 4

Eγνεα

Ἐγκως οὐσα γυνή, τέκεσθε πέυ, φοιβον, ἀρκσ,
 Ἡρω, πους ἀματρεις ἐξορένε θεούς.
 Ἀρσενα φοιβος, ἀρσεν θήλω φάτο, κ' οὐδέτερον σὺ
 Ἡρη. πάνθ' ὄμιδος, ἀνδρόγαμο γάρ ἐφου.
 Ἐρομένη ἡ μόρον, μόρος οἱ ἐξίφθε Ἰμακεν Ἡρη,
 Σταυρός Ἄρης, φοιβος κύματα, πάντ' ἀπέβη.
 Δένδρον ἐρησθήκη, πείσε δ' οἱ ἐξίφθε, αὐτὸς ἐπ' αὐτῷ
 Ἡεπερ εἰς ποταμὸν κύμαχα, ἐκ ἡ ποδοῖον
 Ἡρη ἀπ' ἀκρεμόνων, θάνε γὰρ θήλως τε, καὶ ἀρρω,
 Κ' οὐδέτερον, στυρό, κυμασι, καὶ ἐξίφει.
 Gravida quam effert mulier, de foetu Phœbum, Martem,
 lunonem simul tres interrogavit deos.
 Marem Phœbus, Mars foeminam, & neutrum tu
 Iuno. omnia sanè, Androgynus enim natus est.
 Querenti uerò mortem, mors ei ensis dixit Iuno,
 Crux Mars, Phœbus fluctus: omnia contigerunt.
 Arbori insidit, lapsus est autem ei ensis, ipse super ipsum
 Cecidit in fluvium supinus: ex uerò pedibus
 Sublatus est à ramis. perijt igitur foemina & Mars,
 Et neutrum, cruce, fluctibus, & ense.

Sed nimis tibi sum fortasse molestus, itaque iam desinam.
 Prius tamen illud testabor, me non ideo certasse cum tam
 præclaris ingenijs, quæ diu comprobavit antiquitas, præ
 fertim in arena ipsorum, quòd inde mihi uictoriam uel
 sperarem, uel quærerem: sed quòd hoc magis uidebar illa
 cogniturus, quò minus in experiundo consequerer. Tu ta
 men qualiacumque sint ludicra hæc mea, uelim diligenter
 explores, agniturus & in cæteris eiusdem generis, quæ
 uel iam scripsi, uel adhuc scripturio, prorsus eundem gu
 sum. Vale.

ANTONIVS CODRVS VRCEVS AN
 gelo Politiano S. D.

In ma

IN magnis Iulij caloribus reddita fuerunt mihi literæ
 Ltuae Angele doctissime, quibus non grauatus es ad me
 mittere pauca quædam Græca ex multis, quæ composueras
 epigramata, cū Græcis & Latinis certantia. Ego quibus
 uerbis isti tā prompto, ac tā liberali in me animo gratias
 agam, non reperio. Dedisti enim mihi senescenti quid cō
 parare, & quid cōparando discere possem. Et certè mihi
 uisus es & Latinus uir tersissimus, & Græcus faciūdisi
 mus. Quòd autè scripsisti te cogitasse libellū ipsum epigrā
 matū publicare, modò nō dissentire: quid est quod fieri,
 aut dici, aut cogitari à Politiano posuit, in quo dissetiat Co
 drus? Equidem non sum tam socors, nec tam mihi placeo,
 ut uerbis tuis uel elicitus prodeā, aut tanquā cristatus gal
 lus cātaturus exultem. Ego ne paucis admodū literis, &
 mediocri ingenio dotatus, tibi uiro in omni doctrina gene
 re peritissimo consilium dabo? μή γένοιτο. Et certè miratus
 sum non parum, quæ te ratio ad hoc scribendū exhortata
 fuerit, nisi fortè meus ergate singularis amor, & uitæ
 meæ plusculi anni cōmouerūt. Quod si ita est, scribā libes
 quod sentio: ea tamē lege, ut si quid incōditū, aut in suaue
 hic tuas aures mordaci aceto lotas offenderit, non me, sed
 te ipsum accuses, qui tacentē, ac penē sopitum excitaueris.
 Contuli igitur, ut iussisti, epigramata tua cum Græcis: &
 tantū abest ut Græca uituperare uelim, ut illa plurimū cō
 probē. Verū in tuis uersiculis nescio quid plus gratiæ,
 & dulcedinis mihi esse uideatur, quod magis sentiri, quàm
 mōstrari potest. Præterea nō eo inficias uersus hexametros
 ex paucis quidē, sed longioribus particulis cōpositos, suā
 in tēpore seruare auctoritatem, qualis est apud Hesiōdum,

Ne fiat, sive
 Absit.

k s

Πλημύλιον

Pietadibus ab Atlante genitis exorientibus.

Πληθύνων ἀτλαντίων ἐπιτελλομένων. Et apud Vergilium: Pastorum musam Damonis & Alphesibœi. Et alij eius modi plures, tam apud Græcos, quam apud nostros potestas. Sed uersiculi sanè ex pluribus dictionibus compacti, scatenibus dactylis elegantiores, rotundiores, ac leniter magis currentes, iudicio meo, existimandi sunt: ut,

Vitū mihi dic Musaperquam exercitātū, qui ualde multa.

Ἄλφα μοι ἔνεπε μουσα πωλύτροπον, ὅς μάλα πολλὰ. Et: Si quis in hoc artem populo non nouit amandi, Me legat, & lecto carnine doctus amet. Et hoc præcipue in elegis, seu eprigrammatis apparet. In pentametris uerò

Anadyomenē, & ut Lacedæmonius.

longas dictiones libenter audio, ut Τηρ ἐναδνομένω, & ὅς Λακεδαιμόνιο. Habent enim nescio quem Græciensis consuetudinis modum. Postremò quantum decoris, ac gratiæ uersibus præbeant epitheta nō tantū perpetua, sed & nouè excogitata, & argutæ sententiæ, nemo non eruditus intelligit. In tuis uersibus, ut ad te redeā, hæc omnia inueniuntur. Nam ipsi & partibus multis aptè coherentibus, & dactylis frequentibus leguntur, ac scanduntur, & sententijs fortasse argutioribus, quàm Græci uersus concluduntur. Quanti me putas fecisse epitheton illud, ἄμφω μασσῆ; Et illam uariatam similitudinem μασσῆ; & alia id genus multa, quæ multiplicem in se habent doctrinam, & uoluptatem. Sed quibus uerbis laudabo illam sententiam, qua in fine Veneris Anadyomenes usus es, ubi scripsisti: si Mars ligatus talem habuisset Venerem, noluisset unquā uinculis Vulcanijs dissolui: Angele mi obseruade, nō tibi blandior, sed ex animo loquor: in alijs quidē non es Græcis inferior, in hoc uerò etiā es (ut sentio) superior. Quare non te tantū hortor ut edas, quæ scripsisti,

Acetbū uber.

ἄμφω μασσῆ; Et illam uariatam similitudinem μασσῆ; &

Mortem mors.

ἄμφω μασσῆ; & alia id genus multa, quæ multiplicem in se habent doctrinam, & uoluptatem. Sed quibus uerbis laudabo illam sententiam, qua in fine Veneris Anadyomenes usus es, ubi scripsisti: si Mars ligatus talem habuisset Venerem, noluisset unquā uinculis Vulcanijs dissolui: Angele mi obseruade, nō tibi blandior, sed ex animo loquor: in alijs quidē non es Græcis inferior, in hoc uerò etiā es (ut sentio) superior. Quare non te tantū hortor ut edas, quæ scripsisti,

scripsisti, sed rogo, & obtestor. Ede, ede quæ celerrime, ut & tu gloria, & literarum studiosi doctrina tua frui possint. Nā uel euoces, uel irrites ad scribendū eos, quos non scribis, uel nō bene audies omnino, et summo opere laudaberis. Sed tecū in hoc stadio currētibus licebit (mihi crede) potius terga tua, quàm pectus uidere. Et si nulla alia te ad hanc editionem causa moueret, uel hæc te impellere debet, rumpantur ut ilia, non dico Codro, qui tuus est, sed illis, quos ego sanè nō uideo, sed tu fortasse cognoscis tibi esse non amicos: ut intelligāt te, quod iam Latine fecisti, Græcè non minus posse, & indoctis prodesse, & doctos summo opere delectare. Et tandē si non uis alijs prodere, prode mihi, qui rerū tuarū, ut sum, sic semper ero lector sedulus, ac amplificator. Sed hæc satis sint in ijs præcipue caloribus, qui nescio quomodo uobiscum, certè nobiscū grauitè agunt. καὶ κεραιῶν, καὶ γούνατα Σείρου ἄλδ. ut scribit Hesiodus. Vale, & memeto nos Epigramaton Græcorū uolumē intergrum expectare. Tibi me commendo, & si Picus princeps noster istic est, me illi seruum suum esse insinuato. Bononiæ, quinta luce Iulij. M. ccccxciiij.

Quoniā caput & genua Sirius deliicat.

ANGELVS POLITIANVS IACOBO

Modesto Prateni suo S. D.

Rogasti me sæpius, ut tibi nomina colligerē ueterum iuris conditorū, nō qui citentur ab alijs, sed quorū sint ipsorū uerba pro legibus in Iustiniани principis digestis, quas & Pandectas appellamus. Ego uerò quoniā te Pandectæ. lōgius distuli, quàm fortasse singularis amor erga me tuus merebatur, ne sine fœnuscule mora ista fuerit, etiam titulos, numerumq; librorū tibi perscribā, de quibus quinquaginta

gnita digestorū uolumina consarcinātur. Volo enim tibi hoc quoq; apponere quasi cōdimentum studiorū tuorū: in quibus te multā ponere operam, multumq; proficere, quod mihi saepe tui praeceptores narrant, unice gaudeo. Nam cū tu nostris laribus a puero fueris innutritus, probauerimq; semper ingenium, mores, animū, fidelitatemq; tuam, nihil abs te mihi penē sciunctū puto, laudesq; tuas perinde amplector, ut meas. Sed ut ad rem redeā, septem omnino & triginta fuere cōditores iuris, quorum de uerbis digestorum leges, uelut centrones quidam consuūtur. Et quorundam ex his mentio est in titulo de origine iuris, quem tibi non damus in solutū, propterea quod est in aere tuo. *Vetustissimus autē omnium, sicuti mihi uidetur, Q. Mutius Scæuola est. P. F. Pōtifex maximus. Cuius apud Ciceronem quoq; plurima mentio. Huius huc accersitur unus tantum liber definitionum. Gallus deinde Aquilius, qui Ciceronem orantem iudex audiuit, & quem familiarem suum Cicero idem in Topicis appellat. Huius tātum responsis irrigantur digesta. Labeonis uerō eodem asciuntur libri octo pithanon, id est credibilium, seu uerisimilium, & item posteriorum decem. Fuit autem Labeo, quem uocat Horatius insanum, de cuius ingenio, natura, studijs, ac doctrina multa scribit Gellius in Atti. nocti. Saluij quoq; Iuliani digestorum nonaginta libri, de ambiguitatibus unus, ad Minutium sex, ad Vrseium quatuor. Floruit hic Hadriani tēporibus, & iudicātū fuit in consilio, magnæ uir autoritatis, auūculus etiam Didij Iuliani, deinde principis. Aduocantur & Neratij Prisci regularum quindecim, membranarum septem, responsionū tres.*

Hunc

Conditores iuris quot.

Q. Mutius Scæuola.

Gallus Aquilius.

Πιθωνδης.
Labeo.

Saluius Iulianus.

Neratius Priscus.

Hunc sibi putatur Traianus amicorum consensu successorem destinasse, sic ut ei dixerit aliquando: Commēdo tibi prouincias, si quid mihi fatale contigerit: eundemq; mox Hadrianus imperator habuit in consilio. Volusius quoq; Matianus iuriconsultus est habitus celebris, quo multum est usus Hadrianus idem: quiq; docuit M. Antonū principem, cognomēto Philosophum. Veniūt huc igitur illius quoq; libri fideicommissorum sedecim, publicorum quatuordecim: sed Matiani nomen in Marcianum deprauatur à librarijs. Fuit enim Marcianus ipse quoq; iuris auctor, à Didio Iuliano principe iussus occidi: qui libros huc contulit institutorum sedecim, regularum quinq; de appellationibus duos, publicorum duos. Item singulares, quos Græci monobiblus, his titulis: de delatoribus: hypothecariæ: ad. s. c. Turpilianum. Iulius quoq; Celsus Hadriano fuit in consilio, qui Digestorū libros undequadrageinta composuit. Sed & Valens, qui fideicommissorum septem, Marcellus quoq; qui digestorum scripsit unum & triginta, responsorū unum, sex ad leges. Item Iabolenus, cuius acciti huc libri sunt, Ex Cassio quinq; epistolarum quatuordecim, ad Plautiū quinq; Claruit his temporibus etiā Serbidijs Scæuola, cui M. Antonius philosophus operam dedit, ac deinde factus imperator, multū illo est usus. Hic & Seuerum docuit illum, qui sibi post Pertinacē magna uirtute imperiū parauit. Docuit & Papinianum, de quo mox dicemus. Sed Scæuolæ huius libri deducuntur in Iustiniani Pandectas, Digestorū quadrageinta, questionū uiginti, responsorū sex, regularū quatuor, de questione familiæ unus, questionū publicè tractatarū unus. Huius auctor

Volusius Matianus.

Marcianus.

Ιουλιος Κελσος.
Iulius Celsus.Valens.
Marcellus.
Iabolenus.

Serbidijs Scæuola.

Papinianus. ditor (ut diximus) Papinianus libros ad Pandectas affert, questionum trigintaseptem, responsionum undeuginti, definitionū duos, de adulterijs unum, ædilitiū unum. Hic habitus omnium est acutissimus, cumq; uocāt historiae iuris asplum, doctrinae legalis thesaurum, sic ut ab illo studiosi legum, qui profecissent, appellati Papiniani sūt quandoq; fuerint: amicus & Seueri principi, sed à condiscipulatu, neq; non affinis per secundam uxorem, successor eidem quoq; in administratione fisci. Deniq; moriēs Seuerus filios suos nō alij magis, quam Papiniano cōmēdauit. Erat autem p̄fectus urbi Papinianus, ac plus potens in aula quam uolebat. Itaq; s̄pe deponere nocituram potentiam frustra conatus, tandē ab Antonio Caracalla Seueri filio militū gladijs obiectus, & securi percussus est, quōd excusare parricidium nolisset. Huius assessores in p̄fectura

Iul. Paulus. Iulius Paulus, & Domitius Vlpianus, quos quidā ex uetris Græco uocabulo Coryphæus appellant, quoniam quasi uerticē legitimæ disciplinæ cū Papiniano tenuerūt. Feruntur & Vlpiani libri ad edictum tres & octoginta, ad Sabinū uerō unus & quinquaginta, ad leges uiginti, pro tribunali decem, de officio proconsulis decē, regularū septem, fideicommissorum sex, opinionū sex, de adulterijs quinque, de appellationibus quatuor, de officio cōsulis tres institutorū duo, de censibus sex, responsorum duo. Tum singulares hi. Regularum rursus de sponsalibus, de officio p̄fecti urbi, de officio p̄fecti uigilum, de officio curatoris reipublicæ, de officio p̄toris tutelararum, de officio

Iul. Paulus. Iulius Paulus, & Domitius Vlpianus, quos quidā ex uetris Græco uocabulo Coryphæus appellant, quoniam quasi uerticē legitimæ disciplinæ cū Papiniano tenuerūt. Feruntur & Vlpiani libri ad edictum tres & octoginta, ad Sabinū uerō unus & quinquaginta, ad leges uiginti, pro tribunali decem, de officio proconsulis decē, regularū septem, fideicommissorum sex, opinionū sex, de adulterijs quinque, de appellationibus quatuor, de officio cōsulis tres institutorū duo, de censibus sex, responsorum duo. Tum singulares hi. Regularum rursus de sponsalibus, de officio p̄fecti urbi, de officio p̄fecti uigilum, de officio curatoris reipublicæ, de officio p̄toris tutelararum, de officio

Paulus aliquāto est (ut Græcē dicam) polygraphoteros:

πολυγραφότερος, qui plurimā scripsit.

eius

eius enim numerātur hi libri: Ad edictum octoginta, questionū uigintisex, responsorū uigintitres, breuium uiginti tres, ad Plautiū duodeuginti, ad Sabinū sedecim, ad leges decē, regularum septem, sententiarū uel factorū sex, sententiarū iterū quinque, ad Vitellium quatuor, ad Neratium quatuor, fideicommissorum tres, decretorū tres, de adulterijs tres, manualium tres, institutorum duo, de officio proconsulis duo, ad legem Iuliam, uel, ut aliter lego, ad legem Aeliam duo: itē ad legem Aeliam Sentiam tres, de iure fisci duo. Monobibli autem, regularum rursus, regularum tertio, de pœnis paganorum, de pœnis militū, de pœnis omnium legum, de usuris, de gradibus & affinitatibus, de iure codicillorum, de excusationibus tutelarū, ad regulam Catonianam, ad. s. c. Orficianum, ad. s. c. Terentilianum, ad. s. c. Syllanianum, ad. s. c. Belleianum, ad. s. c. Libonianum, seu Claudianum, de officio p̄fecti uigilum, de officio p̄fecti urbi, de officio p̄toris tutelararum, de extraordinarijs criminibus, hypothecaria, ad municipalem, de publicis iudicijs, de inofficioso testamēto, de septemuiralibus iudicijs, de iure singulari, de secundis tabulis. Ad orationem diui Seueri, ad orationem diui Marci, ad legem Velleam, ad legem Cinciam, ad legem Falcidiam, de tacito fideicommissio, de portionibus, quæ liberis dānatorum conceduntur, de iuris & facti ignorantia, de adulterijs, de instructo & instrumento, de appellationibus, de iure libellorū, de testamētis, de iure patronatus, de iure patronatus qd' ex lege Iulia & Papia uenit, de actionibus, de cōcurrētibus actionibus, de intercessionibus foeminarū, de donationibus inter uirū & uxorē, de legibus,

Id est singulares libri.

de legi

de legitimis hereditatibus, de libertatibus dandis, de senatusconsultis. Fuere autem Paulus, & Ulpianus praefecti ambo, sed quidam factos ab Alexandro dicunt, quidam uero ab Helio Gabalo, qui tamen Ulpianum remouit ut uirum bonum. Ceterum Alexander utrumque magno in honore habuit, maxime autem Ulpianum, qui consiliarius ei quoque fuit, et scribarum magister. Nec unquam ad eum solus admissus quisquam est, nisi praefectus, atque Ulpianus. Tum si quando alter adhibitus, semper tamen Ulpianus rogari iubebatur. Sabinus autem ille, ad quem libros Ulpianus scripsit, puto etiam ad quem Paulus, & Pomponius, uir fuit insignis, & consularis, ab Helio Gabalo iussus occidi, cuius filius etiam Fabius Sabinus Alexandro fuit gratissimus, & Cato sui temporis dictus est. Nescio autem an hic filius idem sit Sabinus, qui consularis, ac praefectus urbi per tumultum fusti percussus in populo, & occisus, atque in publico derelictus fuerit. De illo quoque ambigitur uter ne de iure scripserit, filius an pater. Scripsit uero iuris civilis tres, ex Proculi singularem, sed & epistolarum libros octo. Pomponij quoque collati sunt eodem libri, scilicet ad Quintum Mutium, lectionum unde quadraginta, ad Sabinum quinque & triginta, epistolarum uiginti, uariarum lectionum quindecim, ad Plautium septem, fideicommissorum quinque, senatusconsultorum quinque, regularium unus, enchiridij duo. Caium uero citat & Boethius in Ciceronis Topicorum commentarijs. Huius huc adhibiti sunt ad edictum provinciale libri duo & triginta, ad leges quindecim, ad edictum publicum quindecim, qui solitum reperti fuerunt, Aureorum septem, dodecadelti, hoc est duodecim tabularum sex, institutionum tres, de manumissio

manumissionibus tres, fideicommissorum duo, de casibus unus, regularum unus, dotalitorum unus, hypothecariae unus. Sumptum haustus, qui Tribunianum uuerunt, ex Venulei quoque stipulationum libris undecim, Actionum decem, de officio praefecti quatuor, de poenis paganorum uno, publicorum tribus, de interdictis sex. Item ex Mauriciani ad leges sex, ex Terentij Clemetis ad leges uiginti, ex Africani quaestionum nouem, ex Florentini institutorum duodecim, ex Tertulliani de castrensi peculio uno, ex Iusti constitutionum uiginti, ex Triphoniani dissertationum libris uno & uiginti, ex Callistrati de cognitionibus sex, edictorum monitoriorum sex, de iure fisci quatuor, institutorum tribus, quaestionum tribus, ex Menandri militarium quatuor, ex Modestini responsorum undecim, Pandectae duodecim, regularum decem, differentiarum nouem, excusationum sex, de poenis quatuor. Item ex eiusdem Monobiblis, de praescriptionibus, de in officio testamenti, de manumissionibus, de legatis & fideicommissis, de testamentis, de eurematicis, de enucleatis casibus, de differentia dotis, de ritu nuptiarum. Ex Tarruntij Paterni militarium quatuor, ex Macri militarium duobus, publicorum duobus, de officio praesidis duobus, Icaston, seu uerius Icaston duobus, de appellationibus duobus. Ex Arcadij de testibus uno, ex Rufini regularum duodecim, ex Anthi, siue Publij Furij Anthiani patris edicti quinque libris, ex Maximi ad legem Falciariam, ex Hermogeniani epitomatum sex libris. Haec est denique tam iuris conditorum, qui symbolam dederunt, quam librorum quoque, & Hermogenianus, quibus uerba Pandectae se debent, exactior nomenclatura

Sabinus.

Fab. Sabinus.

Pomponius.

Caius.

Senatusconsultis.

Mauricianus. Terentius Clemens.

Africanus. Florentinus. Tertullianus. Iustus.

Triphonianus. Callistratus. Menander. Modestinus.

Tarruntius Paternus. Macer.

Arcadius. Rufinus. Anthus. Publius Furius. Maximus. Hermogenianus.

l nomenclatura

Titulus de excusationibus Græce scriptus.

Barptolemaeus Sozinus.

nomenclatura. Nam ceteri non intexuntur, sed tantū citantur: quidam tamen in codicibus deprauatis, quāvis omnino immunes, munificibus tamē adnumerātur. Tituli præterea nōnulli, sicuti de excusationibus, penē integri Græcè sunt editi, quos indoctus aliquis (ut apparet) in Latinum transtulit. Sed & hæc (ut opinor) & alia pleraque nostras aliquādo uigilias desiderat, quas utiq; nos (modo uita suppetat, ac modo paululum quid ocij contingat) nimium quam libenter tribuemus, sed prius tamē philosophiæ satisfaciendū, cui nunc totos (ut scis) penitusq; nos tradidimus. Erit opus omnino Barptolemai Sozini Senensis doctoris excellentis, imō uerō planē singularis, opera nobis, & cōsilio. Quem equidem Papinianū alterum uideor audacter posse appellare seculo nostro. Vale.

Epistolarum libri quinti finis.

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM Liber Sextus.

ANGELVS POLITIANVS
Philippo Beroaldo suo s. d.

ERTIOREM me per literas iamdudum multi fecerunt, uenisse istuc ad uos quendam, qui nostras adnotationes uēditet in Statijs syluulas, easq; se iactet ex nostris autographis descripsisse. Puto esse autem non quas, me prælegente, studiosi exceperūt, sed quas ego adulescens uiuēte adhuc Domitio, marginibus

bus domestici codicis adscripserā: uidelicet offensus iam tum, quod multa ille parū perspectè prodidisset, quæ ferè omnes tamē quasi coelitus demissa mirabantur. Quare uisum est adnotationes istas, qualescunq; sint, his ad te literis, quasi quibusdā characteribus insignire, ne uel aliena fortè mihi tribuatur, uel propria subripiatur. Scribe re autē ad te potissimum libuit, ut maior in teste foret auctoritas: præsertim quoniā uulgari ista primum Bononiæ cepta sunt, qua tu in ciuitate iure diu principem locum tenes inter nostri ordinis professores. Ergo in epistola prima negamus à Vergilio Culicis pastoris desleri morem, quod Domitius credidit. Nec probamus, quod ille de hymnis Homericis dubitauit. In equo maximo, Dacū attonitum, & iturum castris Catonem, secus atq; idem accipimus. Pelleasq; ceras legimus, non Appelleas, quas & Lysippo tribuimus. Noctem designari dicimus per tempus, quo superis terrena placent. Nec mitis apud nos Tonans, imō Taras, quo Neptuni statua innuitur, cuius apud Nonium Lucilius, cuius (ut omittam Græcos) etiā Plinius meminit. Latus quoq; huic dono, non Latius, ipsi legimus. At in Violentilla, uocalis umbra ritum spectare illum nobis nuptiarū uidetur, de quo in problematis Plutarchus. Sed & quæ dulcis imago prosiluit, ad speculum potius pertinet. Nec illud, Tam Thybridis, sed magis, iam Thybridis arces admittimus, ut & falsus huic pinnas, nō autē falsas. Nā Minoa corona, quæ sit alia quàm Ariadnes? Tum nec apud Statiū Chirō (quantū hoc tamē alicubi legitur) pater Thetidis est accipiendus. In Thyburtina quoq; uilla, pulchrè de Leone dictum illud aspe-

Adnotationes Politiani in Statijs syluæ.

xit, quòd torua belluæ frons, torui oculi, nec talis hyems
 tectus, Epiphonema. Nec ubi de Chalcidos fluctibus men-
 tio fit, res mirandæ in comparationem, sed fretorū angu-
 stia uocantur. Reprehendimus & illud ut admodum fri-
 gidum, quod de anne ridete, deq; nymphis existimat an-
 helatibus, nec probamus Aniene in fonte, sed Anien &
 fonte. Proq; Tiburno Tiberinū recipimus, explosis lo-
 corū genijs. Tum q; ille sibi algētia uindicat, ipsi publi-
 cum diu probamus. Conquerimur & quòd apud eundē,
 pro Lucrinis domibus, Laciniæ sint, nullo idoneo sensu,
 cōtra exemplariū fidem, reclamantibus & syllabis dua-
 bus. Sed nec maiorē lyrā trahi per uim patimur ad Ver-
 giliū. Dissentimus & Gallici soterijs, ut in illo: Licet en-
 thea uatis. Itē in illo: Hinc alti gaudens. Nec uerò Galie-
 ciæ syllabam reformidamus, Phocbum tamen affirmamus
 loqui, nō Aesculapium. Sed in Hetrusci balneo, primum
 illud ita legimus: Tu quoq; muta, feræ, uolucer Tegeæ
 sonore, quo Mercurius, testudoq; monstratur. Nec auer-
 tite, pro exuite, sed aduertite uolumus, & quod ibidē ma-
 xime deprauatum, nos ita corrigimus: Vix locus Ewrota
 uiridis cū regula lōgo, Sinada distinctu uariat. Huc illud
 etiā pertinet. Nō lumina cessant, quo excitari oculos co-
 lorum uarietibus ostenditur. Nec pro uasis labra, sed
 pro summis accipimus aut uasorum partibus, aut fistula-
 rū. In Calendis Decembribus, latere palmā putamus, præ
 magnitudine ipsa dactylorū. Deridemus & Hæmum, &
 Spasiōnē, quod tamen & Merula refillit. In Gaucia, le-
 ctionē pluribus locis improbamus, ut: Atq; ipsos reuoca-
 bat ad oscula postes, & turba catastē. sed & illud, At le-
 gisse

gisse iuuat. Deniq; parabolē quoq; succisi papaueris, nō
 à Vergilio tantū, sed ab Homero usq; repetimus. In Pol-
 tij uilla, miramur planē tantū de prætorijs esse silentium.
 Sed & per Epexegefin legimus illud: Aspicit & Phœbē
 tenerum iubar. In arbore Attedij, credimus est Cacoze-
 lon, ut astuare ad fulmen redigatur. In Psticho querulæ
 iam sponte fores uidentur, quoniā quidem querulæ an-
 tea quoq; sed nō sponte, quia brutorum uoces etiā in-
 terdum querelæ dicantur. Nec uerò agnoscimus illam de
 Blesci pueri obitu consolationē. Sed & in Leone Man-
 sueto, nouum pudorem, non ut Domitius interpretamur,
 imò autē nec omnino fleuisse Cæsarē suspicamur. In Lu-
 cani genethliaco, duos ita uersiculos corruptos integra-
 mus: Et si quā patet, aut diē recepit, fertis mollibus exple
 atur umbra. Nec aliā præter Argo ariolamur puppenē
 temerariam Mineruæ. De Nerone quoq; de Orpheo, de
 urbis incēdio, de Pollæ laudibus diuersa sentimus ab ipso.
 Nec penetraſti legimus in epistola ad Pollium, sed pene-
 trali. Porro in Hercule Surrentino falsō ludi Actiaci pro
 Pythijs accipiūtur. Falsō itē illud de Parthenope ridete,
 Parua suæ simulachra coronæ. Verbū quoq; degenera-
 uit, in suū locū restituimus, in quē scilicet illud subierat,
 dedignatur. Etenim in Propemptico, pro Thebaide po-
 suit Domitius Achilleida. Sed & in Hetrusci lachrymis
 malē illud: Aeternasq; ultro sacrauimus umbras. Et item
 illud, Præcipuos sed enim meritō surrexit in arcus. In
 Earini coma, Puer Sāgarius, nobis haud dubiē Ganyme-
 des est. Nec cōcussū uulnere torpens, ipsi legimus, imò
 corpus, sicuti crinis apud nos, q; est apud illū uertex. In

Elogia ad uxore, leuicula mutatio hæc. Etenim tua, pro illo est, mens tua, totū penè poetæ cōfundit intellectum. Non approbo Lechias, neq; enim syllabæ ferunt, in uia Domitiana, nec item coenū populeum. Versiculum quoq; illū, Sed grates ago strictus, atq; tanti est, sic equidem in exemplaribus inuenio, Sed grates ago, seruitusq; tanti est. Damno & lustras, in Lyrico ad Septimū. Nec qui Libyā doceāt, sed qui deceāt, defendo. In Epitrapezio, nos hoc spatii, quod ille, an spatio. Nos, infra stet mensura pedē, quod ille pedū. Nā illud, Aut elcæ lucis, ipso refellit syl labarum uitio. Sed & Torani alumnū cōfinxit ipse sibi, pro Timai. Recusat & in Saturnalibus ad Grippū, Ce reos arentes, hendecasyllabi ratio. Versiculus quoq; ille sic domi nostræ, Nil mutas, sed idē mihi repēdis. Iā genitrix Sipileia, in Abascatio, nō Domui fuit emēdatio, sed publica omnū diu lectio. Quod tamē attulit ipse, Iam la ceras, & quæ sequūtur: quodq; Meropen uocauit eam, quæ sit Aerope, proprium fuit ipsius. Sicuti humeri iuba ti, pro fortibus, nō qd' uerius, pro puerilibus. Illud quoq; sic ipse restituo: Quod cupis ipse iuberi, Da capitulinis, & cætera. In protreptico ad Crispinum, Respuo Ne meam, respuo Nubigenas illos cōmentitios clypeos, cū tyronibus: & quo loco tributa ibi sunt, ego Thoraca repono. Multa in epicedio quoq; patris, aliter apud nos, ut uatē, & nil dulce sonantē, ut Phrygius silex, qui mihi Niobam significat, nō Hecubam, ut quod memsis uoca bulum putat ipse, nos participiū. Legit ibidem, qualis & ille dies: at ego, quā tuus ille dies. Nec umbram philæ ceida, Protefilau, sed Alcestim credere malo. Certē in car mine

mine ad somnum, non ab Aethonte, sed ab Oeta deduco Oeteos. Multa in Epicedio quoq; pueri uel notauit, uel emēdaui. Puta illud, Quis error? quē luimus tātis mœroribus ecce lacertis. Et illud. Nimirū cum uestra domus, & quæ multa parū coherentiter intercisa supplet, & ipsum simij uocabulum, qd' ibi nusquā. Præterea, nitates, nihili uocē. Sed nec à Iuuenale Statū taxari, quasi circulatorē crediderim. Ferē autē sunt hætenus, quæ notauimus adulescētes in libri nostri margine, quibus iste nos homo nimirū familiaris circūduxit. Sed his tamē (ut arbitror) lōgē sunt & plura, & meliora, quæ quarto decimo ferē abhinc anno nobis easdem publicè syluulas enarrantibus excepta sunt. In quæ se diu iā casu incidisse, uir admodū literatus Tydeus Acciarinus, quo Cōsentia tēpore profitebatur, elegāti nobis epistola significauit. Nactus autē fuerat, ut mihi postea renūciatū est, quæ Frācisus Puccius Florē = ^{Francis. Puc-} ^{cius,} tinus collegisset, auditor ille quē noster olim, dein uero in eadē schola etiā professor, q Neapoli nūc agitatur magna cū laude, doctus utraq; lingua iuuenis, nec absurdo ingenio, siue tu prosam cōdere, siue carmen iubeas. Itaq; nihil institor iste uester, aut magnū circūfert, aut nouum. Sed uides, ut notauit locos, nō explicauit. Sanē quoniā cōmentarios nō faciēbā, sed epistolā, quæ meo quasi pecori notas inureret: mox (ut spero) cōmentarios quoq; in easdem syluas publicaturus, breuissimos illos quidē, sed tamē prorsus (ut Plautinū uerbum penè amissum reuocetur) amissitatos. Tu interim (quæ tua erga me beneuolentia ^{Amunitati.} est) ubi res tulerit, imponas (quæso) plagarijs pudorem. Vale. Florentiæ, Calend. April. M. cccclxxxiiij.

Angelo Politiano suo S. D.

Vide mi Politiane in studijs nostris politissime, quãti te, & quidẽ meritisimo faciam. Quicquid ex officina istac tua luculenta depromitur, id omne probũ, excoctum, ac emaculatum esse habeo persuasissimum. Imò (quæ tua est in literis curiositas, & excellentia) siquid tibi adhuc adulescenti parum elimatũ per incuriam elapsum foret, id tamen apud me, & reliquos, qui bene sentiunt, siceret perscctissimum, uel ob id ipsum, quòd à Politiano proueniret. Tanta enim tua iampridẽ claritudo, & asimatio, ut possis uel obsoletis nitore dare, fastiditis gratiam, nouis auctoritatem. Et ut semel finiam, hæc apud me tuorũ studiorum reuerentia est, hunc tibi honorem deferre soleo, quem diuus Augustinus scriptoribus canonicis autumat sese relulisse, ut te nuspam errori confinẽ esse credere ausim. Non ex amore iudicium hoc est, sed ex iudicio amor. Testes sunt scholactici sexcenti, testis est pulpitum illud, ex quo cottidie profitemur, me identidem esse præconem, & buccinatorem tuæ singularis eruditionis. Quid multa? publicè, priuatim, domi, foris, in gymnasio literario, extra gymnasium, ubiq; locorum, ubiq; gentium, ubiq; temporum Politianus à Beroaldo extollitur, ccelebraturq; meritisimo præconio. Tibi me uirtus tua fecit amicum. Perlegi libetèr, quæ ad me peramanter, & officiose scripsisti: perlegi libentius, quæ in Merulam eloquenter, & cordatè exarasti. Qui instar Zoili iam sibi cognomentũ Homeromastigis adoptauerat: qui in cunctos seculi nostri literatos, nõ den-

Merula
Homeromastigis.

tes, cum edentulus foret, acuebat, sed linguam uibrabat uirulentam: qui pati æquo animo non poterat uirtutem in iuuenibus sobolescentẽ. Qui ad maledicendum faberrime formatus ingemiscebat, imò (ut uerius loquar) disrumpebatur orientem solem à plerisq; omnibus iam pridem adorari, quàm occidentẽ. Mors hominis declarauit, quàm gratus foret omnibus. Videtur enim Merula ex gaudio esse procreatus, ita cuncti mortales ex illius obitu gaudent. Quod ad me attinet, uellem uiueret, uellem peperisset criminosisima adnotamẽta, quæ in me fertur diu parturisse, ut ita inter ueteranum & tyronem pugna foret conspicabilis. Forsan forsã didicisset se cornutam bestiam irritasse, & momordisse remorsurum, & quòd nostro sequitur de uulnere sanguis. Nanq; nobis neq; machæra hebes est, neq; stylus retusus. Quòd si mortui in nos scripta publicabuntur, cogemur aduersus mortuum suscipere certamen, & uicem talionis implodere: quamquam nõ me fugit, quàm parum plausibilis futura sit ista contentio, & quòd cum mortuis non nisi laruæ luctantur. Gratias tibi uberes ago, & habeo pro honorifica illa nominis mei mentione, quam amanter nimis inseruisti epistolæ in Merulam graphicè, luculenterq; conscriptæ. Quæ enim mihi uberior laus, & uerior contingere potest, quàm laudari à laudatissimo nostri temporis, eruditissimoq;? Quòd scribis nescio quẽ perinde ac fugitiuum istinc huc migrasse, tuasq; uel potius sub nomine tuo ad notationes in syluulas Statij uenditare: quis hic sit haud equidem noui, neq; quispiam est hac nota notabilis: nemo prorsus apud nos uisitur, qui aliqd inuulget, aut nomini

l s tuo ob

tuo obscurum, aut eruditioni derogaturum. Adnotatium-
cula autem illa tuæ breues, & concisa, quas ad me dedi-
sti, quibus subnotantur magis, quàm explicentur loca re-
côditiora sylularum aduersus Domitij interpretameta,
effecerunt, ut sylulas ueluti in transcurso relegerem.
Iamq; & ipse in sententiam tuam non tam pedibus eo,
quàm assensu literario. Nihil potest esse uerius, nihil pen-
sitatius. Vale decus literarū, & me (quod facis) ama mu-
titer. Si rarerer ad te scribo, causa est aceruus occupa-
tionum, quibus iugiter distineor. Verum, ut inquit ille,
& non officiosus amo. Iterum salue. Vale. Ex Bono. pri-
die Idus Aprilis. M. cccclxxxiiiij.

ANGELVS POLITIANVS

Philippo Beroaldo suo S. D.

A Deo testibus nō indiget amor erga me tuus, & stu-
diorum similitudine conciliatus, & multis roborat-
us officijs, ut q̄ Bononia Florentiā ueniunt, statim quasi
solenniter, quō mihi se magis approbent, in tua cohorte
se numerent. Vellē tamen ut laudare me tam uerē posses,
quàm plene soles: quanquàm hoc ipsum laudari abs te,
laus est (ut mihi quidem uidetur) nō ampla modō, sed &
uera. Lætor autem placuisse tibi, quæ ad Merulam scri-
psim, qui utinam nobis ereptus tam subito non fuisset,
Obrusa. exegissemus ad obrusam quicquid ille unquā literis man-
dauerat. Ac puto (quod cum modestia dictū sit) perierat
Merula, nisi perijisset. Nunc cineres, & ossa persequi nō
libet, ne si liceat quidem. Nec est quod ulla expectemus
illius scripta quasi posthuma, coruos delusit hianteis. Nā
nec Centuriæ usquam, nec Plautinæ quæstiones compa-
rent.

rent. Ita lepidus homo posteris imposuit. Dignus omni-
no tamen, quē professores non contemneremus, nisi pro-
fessores ipse omnes contempsisset. Quod porro ad no-
tas attinet, quas nobis necessitas quædam penē retentan-
tibus extorsit, satis mecū præclare agetur, si pueritiam ^{Pueritia.}
sapere, non etiam puerilitatem uidebuntur. Vale. Floren ^{Pueritias.}
tia. IX. Calen. Maias. M. cccclxxxiiiij.

FRANCISCVS PVCCIVS

Angelo Politiano suo S. D.

ME uerō ipsum recēs ista Miscellaneorū editio, ut
delectauit sanē plurimū ob eximiam laudem, atq;
adeō immortalē, quā tibi pulcherrimo hoc opere par-
tam cādide sum pro amicitia nostra gratulatus: sic certē
in eo commouit, atq; pupugit non parum, quōd arcana
illa, & uerē dixerim mysteria literarum, quæ diu nos ac
singulatim ab oris tui oraculo exceperamus, ut his quasi
pro iure nostro placere nobis, & gloriari possemus, per-
uulgatis nunc his libris, non magis nostra, id est sectato-
rum tuorum, quàm populi, atque adeō scholasticorum
omniū erunt. Et de Aristotele quidē præceptore suo con-
questum esse per epistolā Alexandrū regem Gellius scri-
bit, quōd is scriptis, ac publicatis philosophiæ secretiori-
bus operibus, priuatū illū disciplinæ profectum audito-
ribus suis inuidisse uideretur. Et ita tamen legendos dedit
libros illos Aristoteles, ut ab his tantū intelligi possent,
qui eū prælegentē audiuisent. Rescribēs enim regi affir-
mat rēs λόγος ἢ ἀσθενὲς ἢ μὴ ἀσθενὲς, ut iam no-
stra multō ægor expositulatio uideri debeat, q̄ <sup>Libros & edi-
tos & non edi-
tos.</sup> Miscella-
nea tua sic dilucidē, ac distinctē cōscripta sunt, ut hos li-
bros

Vitam uocem. *bros qui legunt, os auctoris, & ut aiunt, ἰσοπαρῶς φωνῶν non multum, aut certe nihil desyderet. Hos tu igitur thesauros, has margaritas nō porcis quidem, ut dicitur, sed populo, aut quod sit etiā indignius, grāmaticorum serula exposuisti. Nam per deos immortales, quid ego primū in hoc opere admirer: recōditissimos ne locos, & quasi sanctius illud ararium literarū, unde nihil cōmuni percussum moneta, nihil publici iuris effertur? An doctrinarum uarietatem, & illius ἐκφυλακῶς uersicolorem, & unde quaq; fulgentissimam uestem? An uerō testiū, quos citas, & auctorum dignitatem, simul ac numerum? quorum sanè plerōsq; hi quoq; qui sibi docti uidentur, ne de nomine quidē ipso notos antē habebant. Nā de ornatu illo, ac lepōre nitidissimæ orationis qd dicā? quæ uario quodam, & propē uermiculato intertextu lasciuiēs, omnesq; uerborū flosculos captās, candorē tamē ubiq; Latinitatis, & quasi pudicitiam præfert, ut illa ipsa purpura, & muliebri mundo q̄ honestissimo indefessum lectorem uno propē decursu, à præfatione ad extremā illā coronidem traducat. Habemus in manus quotidie ego & Vgolinus tuus hūc librū, legimus, decātamus, ediscimus, ac nulla iā pagella est, quam nō decies reuoluerimus: nec tamen adhuc caput ullū sic attentē, aut diligēter perlegere potuimus, quin resumētibus illud idē in manus arridere magis nobis, atq; ut Africa illa, afferre noui subinde aliquid uideatur. Ac cū illo recognoscere iuuat, quæ pridem, cū istic eramus, te prælegēte didicimus: tū uerō pleraq; alia de liberalitate tua addita, quasi auctariū quoddā auida, ac pendenti aure conbibimus: ut iam scilicet partitam cū alijs*

Cyclix doctri
na.

alijs auditionis nostræ mercedē hoc ipso corollario non inuiti repēdamus. Iam uerō quanquā quicqđ ipsi sumus, si quid sanè sumus, id totū tuo beneficio sumus: quantum tamen ingenio meo applaudere, & gratulari me putas, ubi aliqd de penu tuo profferri uidemus, quod nos quoq; ipsi in re nostra nostro quæsītū Marte haberemus. Etenim licet sanè perspicā quantū inter aquilā ac noctuam intersit, tamē uenire in idē, & cōsentire rationes nostras cum tuis, id uerō ipsum placere, me meipsum mihi uideri nunc demū aliquid facit. Omittam alia quedam, fraterculus ille gigantis apud Iuuenalē, & terræ filius apud M. Tullū, quā eruditē abs te, & appositē enarratus est. In eundem uerō sensum expositū esse à nobis abhinc ferme biēnio in publico, frequētq; auditorio lectissimus iuenis, & utriusq; nostrum amicissimus Nicolaus Valerius, qui tum forte aderat, nouit. A miniatula quoq; cera in epistolis Cicconis nō admodum diuersa nostra lectio fuit, qui nullum quidem emendatiōrē codicem nacti (est enim honorū librorum in his locis mira penuria) sed tantum cōiecturis permoti, minio, ac cera tua ponēdū putaueramus. Sed & illud Iuuenalis cacoëthes appellari existimē iudicij tui causa explorandi, quod mihi quidē pro Delphico oraculo esse non reticero. Nam cum legerim apud Cornelium Celsum cacoëthes speciem quandā *Cacoëthes*, cinomatis esse, eam quidē molestissimā admodū, & diuurniorem, inde per metaphoram quādam à satyro asiduam incessentem uomicam scribendorum carminū, hoc signari nomine crediderim. Idq; cū adiecta insanabile, & ægro in corde, & uerbum ipsum senescit, quod aptē cadit

cadit in ulcus rediuuum: tum uerò etiam tria illa Augu-
sti carcinomata simili propè ratione sic dicta, quasi digi-
to indicare uidentur. Huic tamen sententia meæ quâuis
(ut mihi quidem uidetur) undequaq; in huc locum qua-
dranti, non prius calculum album adiecero, quàm cū abs-
te quoq; doctissimo, atq; incōparabili uiro cōprobatum
iri accepero. Nec uerò illud ueremur, ne forte me existi-
mes ex ijs rebus uelle tecū conferri. Præfati enim iam su-
mus intelligere nos quantum distet ab Aiace Therfites,
& simul noui facilitatē tuā, qui in laudis tuæ participa-
tum, cum omneis bonos, tum præsertim tui studiosos, &
amatores non grauatè admittis. Sed redeo ad Miscella-
nea, in quæ mehercule Propertianum illud iam decan-
tare possumus: Cedite Romani scriptores, cedite Graij.
Etenim siquid mihi de literis iudicij est, nō iuniores mo-
dò omnes longo post te interuallo reliquisti, sed ueterū
etiā scriptorū laudē in hoc quod genere haud dubiè adæ-
quasti. Nā de copiæ quidē cornu, quod nōnulli in te in-
uidi acuebāt, sentiāt alij quid uelint, mihi certè totū ina-
ne, ac uile, nec redimitū floribus, sed paleis occultatū ui-
detur. Sūt enim meræ nugæ, & planè (ut ipse scripsisti)
crasior inter uos, quàm inter Pyrrhanū & Thibsen paries
extat. Atq; ut intelligas quàm istius operis eternitatem
exploratissimā habeā, haud parū inuidere me fateor Mi-
chelotio, Vgolino, alijsq; cō pluribus æqualibus, & fami-
liaribus nostris, quæ tam eximia in hoc libro præfatione
citati cognoscētur à posteris, sientq; pariter tecum æteri-
ni, & illustres. Quod si id antè mihi uenisset in mentē,
uel gratia, uel precibus, aut precio etiā, atq; omni ambi-
tus

tus genere cōtēdissim, ut nos quoq; honestissimæ isti cen-
turie adscriberemur: & quoniam alios te subinde libros
subcenturiaturū esse polliceris, iam nunc honorem istum
quacuq; tecū mercede paciscor. De meo autem erga te
singulari studio, & amore, etsi de eo te nō dubitare cer-
tò scio, tamē quia ita locus exposcere uidebatur, scripsissim
in præsentia aliqd, ni ueritus essem, ne tam longa, ac uer-
bosa epistola stomachū iam tibi, & propè nauseam fece-
rit: cum præsertim nihilo breuiorē elegiā, quasi coronā-
dem quādam adiecerim, quam ijs Dominici natalis ferijs
per otii lusimus, admoniti patriæ, domestici laris, cuius
iam non minus, quàm Homericus ille Ulysses ^{ἵεταυ ἦ κα-} Cupio & fumē
^{πύρι ἀποβόσιν κερύει νόστον:} & simul ut una opera ueteri-
bus amicis, & tibi præcipuè duci, & præceptorī meo
pristinam obseruantia, & amorem testarer. Eam tu cum
uacabit, diligētius pelleges. Et si uidebitur istorum homi-
num nasum nō reformidare, ostendes cū omnibus, tum
etiam, si qua opportunitas affuerit, Laurētio Medici, ui-
ro primario, & de me, & de omni ciuitate nostra bene
meritissimo. Vale. Neapol. pridie Calend. Ianuar.

ANGELVS POLITIANVS

Francisco Puccio suo s. d.

Incredibili me uoluptate tuæ literæ affecerunt. Non
tam, crede, quod nostra Miscellanea laudant (quan-
quàm id etiam) quàm quod apud me, qui tibi olim præce-
ptor obtigerim, singularem quandam uel eruditionē, uel
eloquentiam tuam profitentur. Ut enim agricola uehe-
mētē exultat, ubi generosos foetus ex arbore ipsa legit,
quàm suis quondā manibus cōsuerat, ac diu multa cura
produce

prodixerat: ita nos magnopere delectatos illa epistola tua scius, quæ mirificos istius ingenij nostra opera culti uobis fructus exhibuerit. Audieram quidem sæpe antea quoq; nec sine ingenti meo quidem gaudio, te Neapoli docere iuuentutē, magna celebritate, magna gloria. Sed hæc tua nunc tamen epistola planè declarauit, nō abesse à Neapolitanis, quibus ita placeas, iudiciū illud antiquū studiorū, quæ sibi olim sedem apud ipsos propriā, quasiq; certum domicilium delegissent. Est enim stylus eius epistolæ cum (quod ego in primis exigere soleo) Latinus, & castus, tum uerò elegantē quandam præ se indolem ferens, elaboratus, inlaboratoq; similis: hoc est ita latenter, ita dissimulanter cultus, ut in eo se forma, non cultus ostendet. Facilis idem, præfluens, numerosus, non anxie, non molestè diligēs, magisq; similis neglegēti, sed ita tamen ut plus eo quoq; pacto Veneris habeat, qualis Apelleis est color in tabulis. Quid igitur mirum, si meū quoq; sicuti Latonæ tacitū pertentant gaudia pectus, cum tales prodixisse discipulos è nostris umbraculis uideo, quales ego fortasse iam nec magistros asperner? Non enim propterea quod tibi ego tūc magister, ideo nūc quoq; te doctior. Nā & qui me docuerunt, ipsi deinde aliquoties in nostra schola cū ceteris discipulis defecerunt. Vices ita rerū sunt, & quidē pulcherrimæ. Nec mihi certè quicquid gratius, quàm discipulos emittere me quoq; ipso doctiores, præsertim si grati, si memores, si nō in præceptorem quoq; ipsum, sicut in parentē equulei recalcitrēt. Sed & de uersiculis, mi Pucci, tuis quid dicā? quàm noua ibi multa, quàm imò antiqua, quod filium, qui color, qui cultus,

quæ

quæ illecebræ, quæ mollitudo, quæ quasi teneritudo, quàm sibi multas figuras, quàm multa lineamēta Græci Callimachi, nescio equidē an data opera, sed expressisti. Nā quod in ijs me quoque laudas, & triplici eloquio succingis, ac ne liuori quidē ius esse in nos ullū dicis, siue ita tu credas, siue tanquā poëta fingas, omnino tamē ago gratias, quoniam hoc ipsum cōtigiſſe mihi ut à docto homine, quāuis falso, lauder, ingens profectō laus est, atq; ob id uera. Sed illud, opinor, tu quidē iocans, quod quasi magnā quandā expostulas iniuriam, quia quæ prius in schola docui, nūc & in Miscellaneis peruulgauit. Quid autē hoc tua? Num quid adhuc dictatis indiges, qui per te numeros implere omneis, ac iam præscribere ceteris potes? Quin imitare tu quoq; leonū catulos, quibus cū satis dentes, unguesq; creuerūt, aspernati matris ubera, prædam sibi ipsi procul in syluis captant. Sed uersari cum Baccio Vgolino te dicis, eiq; librum nostrum uoluptati fuisse. Cum Baccio tu igitur meo uersaris Pucci? Cum Baccio iocos agitas, & serias penè dixi (quod nefas) inuideo. Sed q̄s nō tibi eius hominis inuideat consuetudinem, quo nemo blandior, humanior, suauior? Deierē equidē nihil me illo uidisse amabilius, nihil etiam tamen amantius. Itaq; cōsecutus mihi, quod nemo ferè unquam, uidetur, ut sit omnibus charus, omnibus iucundus. Amatur à principibus, sed sine aulicorum obtrectatione. Celebratur à doctis, sed sine emulorū offensione. Cum ceteris ita uiuit, ut omnium ex æquo beneuolentiam colligat, ordinum tamen discrimina nō confundat. Quanta autē illi prudēti a? quāta fides? quāta rebus maximis administrādis animi altitudo? quæ uis, quæ

m

facun

Baccij laus.

facundia? quæ acrimonia? quâ tum deinde amoris, officij, sedulitatis, diligentiæ? quæ porro in conuictu comitas, facilitas, simplicitas? quàm ubiq; candidus, factus, ingeniosus? quàm etiâ cruditus, ac literatus? quid postremo carminibus illis, siue quæ ad citharâ canit ex tempore, siue quæ per otium componit, dulcius, mundius, limatius, uenustius? Sed quid ego longius euagor? Fruere tu, quantum potes, meam, tuamq; uicem Baccio meo: frueri Baccio, meis serijs, meisq; delitijs. Atque adeo non tantum meis, quàm omnium potius, quicumque salem modò habent alii quem. Date uerò operam (quò desyderium uestri lenius feram) crebris ut inter uos de me sermonibus sepiissime mihi (quod dici solet) aures circunsonent. De fraterculo gigantibus quid mirû, si tu eadem prodidisti fermè abhinc biennium, quæ nos abhinc fermè quadriennium? Non ne etiam catuli sæpe duo lepõris eiusdè cubile deprehendunt, si forte iisdè uterq; uestigijs insisterent? Cacoëthes uerò nõ ulcus modò, sed & lenta quædam febris est, in definitionibus apud Galenû, quod & nos alibi retulimus in literas. Vtroque tamen apud Iuuenalem consuetudo mala significatur. Ceterû quid hoc est, quòd tu tam timidè, & diffidèter, tam lentè, tam suspitiosè, tam cautim, tam quasi pedetètim nos adis? An uereris ne me istis offendas? quasi uerò nõ laudes tuæ redundant in nos, sicut in te nostra: quasiq; nescias me meorû familiarium laudibus plus aliquanto fauere, quàm proprijs. Ego te profectò in cõsortium laudum mearum (si modò meæ sunt aliquæ laudes) adeo non grauatò aduferim, ut hanc potius mihi laudè unam putem laudum omnium maximam, quòd eas tu nõ asper

Cacoëthes non febris est apud Gal. sed ulcus malignû & cõtumax. 4. Therap.

aspernaris. De copiæ cornu, Miscellaneisq; nostris (quam amore labi tu quoque potes) à te tamen (ut uerum fatear) non magnopere dissentio. Veruntamen illud interim memini, simiam quoq; ipsam, quæ turpissima be-Simia uocatur ab Ennio, credere tamen suos catulos esse omnium formosissimos. Vale.

AUGUSTINVS MAFFEVS

Angelo Politiano suo S. D.

CVm esses Romæ apud nos æstate superiore uir doctissime, ac nõ multis ego antea diebus accepissem, te nõ minore ingenio, & doctrina, quàm cura, Herodiani uiri sanè clarissimi historici à Græco in nostrum sermonem uertisse, ad cõmunè uidelicet studiosorû omnium gratiam & utilitatè: tanta sum equidem animi uoluptate affectus, ut nihil profectò auribus meis aut antiquius, aut optabilius afferri eo tẽpore potuisse existimè. Hinc enim factum est, arbitror, ut ego recenti quodã desyderio eius uisendi operis commotus, atque erectus, paulò curiosius exemplar abs te petere nõ dubitauerim. Quod mihi pro singulari tua erga omnes facilitate, non modò non negasti, sed & uerbis amplioribus spopondisti, id te quàm primum Florentia usq; ad nos transmissurum, ne diutius scilicet tam florida, tamq; amœnæ lectionis fructu, ac uoluptate careremus. Quem librû cum auidè per dies multos expectassem, neq; meû ingens illud desyderiû diutius sustinere possem (quippe iam dubia, & incerta spe quadã meus detineri animus uidebatur) omni studio, ac sollicitudine, industriaq; elaborauit id efficere, quo minus tale opus esset mihi ulterius desyderandû. Itaq; inuento apud

nescio quem dubiæ sanè fidei exemplari quodam, quàm-primùm iussi uolumè ipsum, ut erat, exscribi, atq; exarari. Quod equidè arbitror partim scriptoris incuria, partim exemplaris uitio esse pluribus in locis corruptum, ac deprauatū, nec planè suis omnibus integris membris consistere. Quam rē adnotasse haud improbè uidear, dū proximè luculentam ipsam historiā non incuriosè, ac cōnientibus oculis perlustrauerim: quæ ad eò meas aures impleuit, ut in ea lectione meum omne studiū, atq; otium per hos cōtinuos dies collocauerim. In qua præter elegantiā, cōcinnitatēq; Romani sermonis, ac sententiārum uarietatem, illud in primis non solum præcipua laude, sed esse singulari admiratione dignissimum conspicatus sum, q̄ cōcionibus ad eò crebris, ad eò sublimibus abundat, ut in ea parte insignis ipse historiarum scriptor Herodianus Cornelio Tacito nostro, ne primo quidè loco cessisse uideatur. In quo non minor profectò laus tua, & felicitas esse debet, cum in eo uertèdo opere illud planè fueris affectus, ut seruata ubiq; ueræ historiæ maiestate, nihil quod ad candorem, ad sublimitatē, ad decus Romani sermonis, aut ad sententiārum grauitatē, uel totius operis ipsius concinnitatem pertineat, aut requiri abs te, aut desiderari posse ullo modo uideatur. Qua ex re illud proculdubio futurū de hac tua proxima foetura ominamur, ut magnos scilicet, atque uberes fructus, nec minores uoluptates sit cunctis literarū professoribus succisuiis paritura tēporibus. Quæ licet hætenus nō nisi ad paucorū manus peruenerit, auctori tamen iam suo aternā memoriam, & clarā nominis perpetuitatē spondere affatim, ac polliceri uidetur.

uidetur. Nam mihi uerè persuadeo Græcū uirum Herodianum, quem ipse nuper ciuitate Romana donasti, si in mille uolumina diligenter impressus, trāscriptusq; ad manus literatissimorū hominum, semel reſeratis carceribus peruenerit, de eo singulorum iudicio, expectationiq; satisfacturum, ut in eo libello nihil nisi candidum, nisi sublime, nisi luculentum, atq; omni ex parte perfectissimum, cōtineri omnes ingenuè fateantur. Quamobrè nihil est, uir literatissime, quod singularem hanc gloriā, ueluti popularē quandam auram uel contempnas, uel in postrema parte felicitatis tuæ colloces. Quæ quidè cum ex ingenij tui uiribus orta sit, ac solo uirtutis suffragio tanquam ex quodā legitimo certamine constet, in memoria profectò, ac recordatione sempiterna omnium mortalium cui gila-bit. Hanc ego medijsfidius futuram de te famam, hanc lucubrationum tuarum aternitatem, tanquam ex altissima quadā specula intueri iam planè uideor: nisi tamē (quod minime uereor) singularis meus erga te amor, & anti-quæ ipsius historiæ maiestas, & reuerētia, quam Græcis iam pridem commendatam, uel potius occupatam literis, postliminio tandem in patriam redire iussisti, me in hac parte cæco, & obscuro esse iudicio facit. Non potui tamē non molestissimo, & iniquo animo ferre, quod cum proximè (ut dixi) ex deprauato illo archetypo sumptū, & emendatum nō incuriosè, non surda aure, non illotis (ut aiunt) manibus retractauerim, quædā in eo ad eò corrupta, ad eò uaria, & præpostera adnotauit, ut nullo pacto sentētijs uerba congruere, aut satis competere uideatur. Quibusdam tamē in locis tentauit deprauatas libelli partes, si

tes, siqua possem lima, uel ingenij ratione castigare. Quod cum minime assecutum me fuisse intelligam, cupiamq; nostro huic uolumini suum ius, suamq; integritatem restitui, operæpretiū mehercle arbitratus sum illud ad te qualecunq; transmittere, quod bene in primis abs te perlustratum, atque omni ex parte diligenter repurgatum, ad suum quam primum dominum serena fronte, & cute candidula reuertatur. Quam curam si non molesto animo pro amico sumpseris, habebis me profectō laudum in primis tuarum uocalissimum præconem, atq; omni tempore memoriæ tuæ clarissimæ non ingratum, aut sanè frigidum debitorem. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Augustino Maffeo suo S. D.

Quanto tu erga me liberalior, & humanior, tanto me abs te maiori affici iniuria puto, uidelicet quod inhumanus habeor, cum tecum conferor. Accepisti me Romæ superiori æstate domi tuæ, mihiq; perbenignè libros ueteres, aliq; monumenta, quibus tu abundas, ipse delector, ostendisti. Rem tibi ego tamen pusillam, facilemq; roganti non tribui. Quis me ferat? omnes te docti colunt, hominem doctum, doctisq; fauentem; solus ego si non contempsi, certè suspicionem dedi, quasi contempserim. Quid agam? culpam ne conferam in occupationes? sed quæ tantæ potuerunt occupationes efficere, ne codicem mitterem, quem domi habebam? Oblitum ne me dicam? Sed obliuisci nec potui, nec debui, quod tu tantopere à nobis homo tantæ dignitatis, tantæ autoritatis, & gratiæ, tam bene de nobis ueritus petiisses. Si factum neglegen

gentia dixerō, erit hæc ipsa neglegētia uix expiabilis. Quid igitur? Nempe id quod res est, putabam quotidie cras missurum, cras tamen uidere adhuc non potui. Deniq; sic cogitabā: Sciet Augustinus eò plus esse apud me fidutiæ, quò sit minus officij. Plus amari porro fiducia, quàm officium debet. Ergo quo plus cessabimus, plus ille nos amabit. Nec uerò ratiocinatio fefellit. Tantum enim abest, ut te offenderimus, ut honoris etiam nostri causa describi protinus egregijs & notis, & paginis Herodianū curaueris, epistolamq; composueris ornatissimam, nostris refertam laudibus. Ac ne quid abesset, etiam grāmaticum uetustum, nec adhuc peruulgatum, què comodari tantū uolebam, dono dedisti. Sic ergo meum consilium, si non sapiens fuit, at certè felix. Sed cur non & sapiens, cum bene cōiectauerim, prorsusq; diuinauerim? Quod Herodianū laudas, gratum: nec enim pluris apud me munera illa pontificia, quàm suffragium hoc tuum. Licet igitur hunc ego librum penè ex tempore Latinum fecerim, tamen quoniam tu neglegentiæ meæ subscribis, ego quoq; iam posthac ita illi fauebo, ceu si nihil industriæ defuerit. Exemplum certè quod misisti, libens emendabo, tum epistolam seruabo tuam diligenter, ut ex occasione contra obtrectatores proferatur. In qua cum sint omnia laudanda, nisi quod nimium me laudat: quid tamē ibi prius laudem, nō inuenio. Fortasse uerò laus eius nulla prior, quàm quod animata, & spirans, citra lectoris operam per se ipsa penè uidetur loqui. Vale.

IOANNES FRANCISCVS BENE=

dictus Angelo Politiano S. D.

m 4

Mira

Miraberis fortasse eruditissime Politiane, quod ad te ignotus scripserim, & praesertim tanti nominis uirū. Verū si ad huius calcem peruenieris, inuenies profecto si ignotum, saltem tui amatissimum, & acerrimum tuarum laudum propugnatorē ad te scripsisse, si acerrimus propugnator is esse potest, qui nondum Velitis finitus est officio. Agens enim hic Venetus secretarius Mellanica tua, opus sanē multijugū, ac eruditū perlegere decreui. Arbitrabar enim id, quod de te constantissime conceperam, me nō minus eorum doctissima lectione, quam multiplici eruditione delectatū iri. Verū mehercule superauit (ut ille ait) presentia famam. Inueni siquidem nō sellulariam, ac triuialem in eis doctrinā, sed qualem Marci Catonis, illius uē antiquitatis fuisse memorant. Quo factum est, ut si prius tuus fueram amicus, nūc deditissimus sim: publicoq; praedicabam ore Politianum nostra aetate eruditissimū esse. Et ne fortassis me hāc ad adulationē dixisse putares, Bernardus Riccius Florentinus secretarius, uir literatissimus, indubitans erit testis. Essent & alij, & praecipue Georgius Merula, si naturalis liuor permittaret: cū quo tui causa pugnādo, res mea ferē ad Triarios deuenerat, qui te surē, te Caesariani praeepti immemorē appellabat, instabatq; acrius (prout eius est instituti) amplissimā uirtutum tuarū famam deturpare, ac statim post compositam in te inuectiuam ostēdit, qua conatur te manifesti furti deprehendere. Ego autem uirum admonere non cessabam, hortans, & enixē rogās, ut ab huiusmodi inuidioso desisteret instituto. Affirmabam enim se nō tantum Politianū ueteranū militem, sed Picū etiam, quem tu iure

*miles leui Anni
reale*

Georgius
Merula.

tu iure phœnicem appellas, in se concitaturū: omnem deniq; doctissimorū uirorum academiā: qui cū bonarū literarum studiosi sint, Politiani partes acerrime defendent. Verū irrita, & uana nostra fuit omnis admonitio. Nā trāscripturus inuectiuā, quā primum in lucē dabit. Sed parturient montes, nascetur ridiculus mus. Fateor certē Georgium Merulam uirum doctum esse, uerum Politianum doctiorē esse nunquā negabo. Et ne cogitares me in eum hāc odio dixisse, scias uelim meum fuisse preceptore, cui (ut Fabius inquit) tanquā alteri debeo parcti. Verū amicus Plato, amicus Socrates, sed magis amica ueritas. Et de ijs satis. Tuam in Aristotelis libros praelectionē his proximis diebus uidi. quā adeo admiratus sum, ut stupore quodam altera dubitare fieri Niobe. Prō Iupiter, sapit ne hāc uulgatam aliorum lectionē? sapit ne praedagogorum tritam enarrationē? Quicquid in uniuersali scientiarum machina cōtinetur, in quatuor, quinq; ueschedas stricim à te repositum uideo. Faucant igitur alij coeptis, nā quemadmodum de Pico uerissime dici potest, solum in literis esse phœnicem, sic quoq; de te iam sitendum erit. Reliquum est, ut scias Ioannis Francisci operā ad nutum te habere. Teq; sacratissimo academicorū uinculo obtestor, ut non minus me, & rebus utaris meis, quam proprijs. Nec te pigeat Pico optimo, optimarum literarum principi me commendare. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Ioanni Francisco Benedicto S. D.

Non minus gratae mihi tuae literae, quā si tu diu notus. Idem quippe in amicis, quod in pecunia: iucundius

m s dius

dius multò parantur, quàm habētur. De Miscellaneis credo equidē ita tibi uideri, ut scribis, fortasse aliter uidebitur, cum in amoris locum censura subierit. Hoc & Mæculæ fortasse usuuenit. Olim nos cum primis amabat, nunc (ut ais) accusationes quoq; parturit, nō liuore credo, sed iudicio. Cupio quāprimum clamet, Iuno Lucina fer opē. Ac si opus fuerit, egomet quoq; obstetrix accurrā. Prelektionem uerò, qua disciplinas omnis aut diuidimus, aut partimur admirari tum desines, cum te ad Picum conuerteris, cuius uno in pectore sese disciplinae illæ omnes, tantæ, tamq; multiplices explicarunt. Nam quòd utriusque ambias amicitiam, causa non est, utpote iam nunc utriq; charissimus, utriq; intimus. Nō enim aliter amicos, quàm in commune paramus. Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS

Marfilio Ficino s. d.

Libros quos graueis, & copiosos de uita nuper dedisti, accepi. Prima eorū frons, & indicium plurimū inuicant, ut capita decurrerem. Immorari in eorū lectione diutius non licuit, quoniam heri sunt redditi inter cōdā mādū ad uasa, exeūte in uenationes principe. Cras uerò Ticini me esse oportet, in qua urbe (ut spero) absumam duodecim dies. Inde regrediens ad Ficinū, id est ad uitā meam, regressum me esse arbitrabor: magno enim me studio iam nostratia hæc oblectant, qui uetera tantū sectari soleo. Nec ab re, penè totas Athenas istuc concessisse uideo, ut Latinas habeamus. Id fieri nemo negarit, autore Laurētio Medice, uiro ex omni æuo incomparabili, qui signū quoddam omnibus bonis artibus, & disciplinis, ad

bene

bene sperandum sustulisse uidetur: sed plura aliquādo de illo, nec pauciora de libris tuis, quibus Plato planè fit noſter. Intereà nec gratias tibi ago, quando maximarum debitor sum. Nec magis contendo ut me ames, qui te parentis loco esse uolui. Vale, & oculis nostri seculi Pico, & Politiano me commenda. Vale. Mediolani.

ANGELVS POLITIANVS

Iacobo Antiquario suo s. d.

In calce epistolæ cuiusdam, quam tu ad Marsiliū nostrum Ficinum scribis, mei, Piciq; mentionem faciens, oculos nos huius seculi appellas. Gaius, fateor, opinione tua sum, delectatus testimonio, propè etiam elatus laudatore Antiquario, præsertim apud Ficinum illum, mortui penè Platonis Aesculapium. Sed ut in me descendi, nihil omnino reperi, quòd istis laudibus respōderet. Conuertere ergo ad Picum, partemq; illam meam laudationis tuæ transcripsi. Nam ut Solem unum mundus, ita unum habet hæc ætas oculum, non duos. Vale.

MARSILIVS FICINVS

Angelo Politiano suo s. d.

Acceperam calamum Angele, ut Homericā Musam tuam miris in cœlū laudibus, quòd possem extollerē. Repente autē sic interpellauit me Cupido: Quid agis inepte Ficine? semper ne in laudibus Musæ uersaberis? Me lauda philosophæ, si uis absq; adulationis suspitione laudare. Si Musam celebras Politianā, Angelū solū celebras: si Cupidinē, Angelū unā, atq; Marsiliū. Ego enim cōmunis uestrum amor sum, utrunq; colo, ab utroq; color. Hæc, Angele, deus ille mihi. Sed ego illi inquit, Verax est Musa

est Musa Politiana, nūquam mentiri me compulit, & tu periure amor me cogis mentiri quotidie. Ita heri delitias Politianas amabā, ut iurare eas in posterum uehemētius amare nō posse: sic hodie rursus amo, ut iurē me heri eas nō satis amasse: utq; simul adfirmē, nō posse cras ardentius amare, quā hodie. Cras istud quotidie similiter me deludit, semper adultus est meus amor, quis credat? semper & adolescēs. Adolescat tamē ut placet, modō nō scēscat. Sed audi Cupido, non Venus amoris huius mater est, sed Calliope. Fouet hūc Musa scdulo, crescit asidui: crescat hoc fomēto iugiter, & periurus sit. Non est hoc uitii in amore. Sic igitur, Angele, cōmunem amorem nostrum, Musamq; tuam colere unā & debeo, & uolo. Tu Musam ipsam adora, amoris & gloriæ matrem. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Marsilio Ficino, Philosopho Platónico suo s. d.

Quid obsecro indignatur amor iste semper in nostræ Musæ laudibus te uersari? quasi uerō aliis eā magis, quā amor laudauerit, qui quoniā cæcutit, ut Plato inquit tuus, ideo nec fidē facit. Itaq; iure nostro ciuili ne postulare quidem cæco licet: sed quoniam laudari iam se quoq; uult, à quo tandem laudabitur? An à Musæ? quando nec in Phædro sine Musis laudatus. Sed Musis non creditur, utpote dicentibus falsa (si credis Hestodo) similia tamen ueris. Dicunt & uera quidē (sic enim est apud eundem) cum uolūt: uolūt, opinor, apud Mineruam, cui noctua famulatur, quæ uel in tenebris cernit. Mineruæ porro numen familiare tibi, sicuti Musarum mihi

mibi. Verē igitur apud nos amor noster laudabitur, licet ipse minus uerē Musam laudauerit. Solet autem (quod idem tuus autor Plato affirmat) etiam Iouis permisso perierare amor. Vale.

MARSILIVS FICINVS

Angelo Politiano suo s. d.

Si nunc Politiane dixero me literarū tuarū acumen, & eloquentiā nō mediocriter admirari, aliquis forte me nimis admirabundū existimabit: quippe cum nouitas tantum ceteris admirationem parere soleat, ego uerō etiā quæ mihi in Politiano iamdiu notissima sunt, uidear admirari. Sed re uera non antiqua nunc in te, sed noua demoror. Adeo enim feliciter Politianus meus breuissimo quodam tempore adoleuit, ut mutata forma alius mihi iam, nouusq; appareat. Ergo qui mihi puer non parum, qui multum placuit adolescēs, idem plurimum perplacet adultus. Merito crescente in dies forma, creuit & gratia: atq; id quidem ea etiam ratione placet factum, quia sepe uaticinatus sum futurum. Perge igitur, fac obsecro, ut cœpisti, te diuinū, ut simul me faciās diuinantē. Quod autem Marsiliana tantis ubiq; effers laudibus, nihil miror. Quis enim in proprijs laudibus canendis non uehemens sit? nō accendatur? Quis adeo gustu caret, ut non sibi sua maxime placeāt? Retulit nobis Francus, quid cū doctis omnibus, præsertim cum Hermolao Barbaro erga nos egeris. Quid petas ut agam? agam equidē libenter, utinam bellē. Bellē certē ago, atque bene, quicquid cum Bernardo Bembo meo ago. Landinus & Caualcantes innumeris te uicissim salutibus obruunt. Vale.

Angelus

ANGELVS POLITIANVS

Marfilio Ficino suo s. d.

Non tu noua deprehendis in me quotidie, quae laudes, sed noua potius in te, quibus me laudes. Sugerit hanc tibi copiam nimius amor, apud quem (sicut Propertius ait) Maxima de nihilo nascitur historia. Diuinum uerò tu puto me facies, qui fecisti diuinantē, dum quotidie diuinum te praedico. Vale.

MARSILIVS FICINVS

Angelo Politiano suo s. d.

Alamannus Donatus noster iam pridem ore illo, Politiane, suo (nosti hominem) ore rotundo, altius hic in modum nostris auribus insonat, Cōmenda, precor, per humanitatem, cōmenda, obsecro, per sacrum istum amoris in me tuū, qua quidem obsecratione nulla sacratio, cōmenda quā primū Alamannum tuū Politiano. Cui uerò tam ardētis, tamq; pertinacis petitionis, siue flagitationis potius ab eo causas diligēter exquiro, ille similiter rursus ingeminat: Commenda Ficine modò, commenda quā primū. Causam autē tam exoptatā cōmendationis adhuc explicat nullā. Ego igitur causam eius, qui nullam petitionis suae causam affert, sine causa similiter tibi commendo. Sed caue, Politiane, putes praesentem cōmendationem ob hoc ipsum, quod carere causa uideatur, esse leuissimam. Ego enim contrā, ob id potissimum tibi grauiissimam uideri uolo. Nempe summū apud philosophos in quolibet rerum genere illud habetur, quod in eo ipso genere causam nullam habet, quasi nō ab alio illo, sed a seipso dependeat. Quamobrē cōmendatio praesens, cuius nullā

nulla praeter ipsammet tibi adducitur causa, summa apud te cōmendationum omnium censeatur. Et si Alamannus ipse, sicuti plerūq; solent, qui ad quosuis cōcitatus efferruntur, clamat solū, eundemq; clamorē saepius iam auribus nostris ingeminat, clamoris autē sui rationes ulla lingua sub rapidissimo cordis affectu hāsitate planē explicare nō potest: ego tamen indicijs certis adductus, opinor eū insano quodam amore Musae alicuius formosioris accensum ardere iam totum, atq; uehementer optare saltem gratiā Politiani Musarū sacerdotis, amicitiamq; inire: quo quidē cōciliatore, amata quandoq; Musae facilius potiat, Omnes ut secum studijs pro talibus annos exigit, & pulchra faciat se prole parentem. Vale. Sed antē, quā epistolam obsignē, teste Angelo te, praedico huic Alamanno, si quando huic officio meo, minus officiosus, gratus ue uidebitur (quod absit) ei me sic prorsus exprobraturum: Ha nimis ingrata, dicam, non ne satis à me tibi factum quondam existimabas, si te non tam Musarum sacerdoti, quā ipsis Musis, quod multo maius est, uideor commendasse? Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Marfilio Ficino suo s. d.

Herculem me uocas in libro tuo de uita, quod monstra domē, puto illa intuens monstra, quae ueterum libros nimis obsident, in quibus ego purgandis diu, multumq; laboro. Magnifica laus, praesertim à philosopho illo, qui sit princeps in secta principe. Sed ego tanti nominis pondus sustinere non queo, non magis quā cœlum, quod ipse tamen Hercules sustinuit. Iolaum potius ^{Hercules} Iolaus, appellato

appellato me, si speciosis noninibus delectaris: q̄ penē
oppressā ab Hydra uetustati, uelut Herculi clamāti sum
præsto cum face. Tu tamen indulgens amori (quod &
parentes alij facere solent) nomen imposuisti filio, non
quod aptissimum, sed quod pulcherrimum. Vale.

Epistolarum libri sexti finis.

ANGELI POLI TIANI EPISTOLARVM Liber Septimus.

MACARIVS MVTIVS EQVES

Angelo Politiano S. D.

PERVENIT ad me nuper auspicio
quidē tuo, sed ductu Guarini Cameris
Centuria tua, uario splēdore, multipli-
ciq; apparatu: nihil sanē latius, nihil fe-
licius memoria nostra prodijt in lucē.
Præibat enim Centurio non Latiam, sed Hetruscā uitem
gerēs, omnis infāntiæ, atq; inscitiæ acerrimus expugna-
tor M. T. Cicero iam læto, hilariq; uultu, patrocinio tuo
deterfa macula grauioris censuræ Argyropyli, restitu-
toq; ordine literarum suarū, & Philotheoron, & Scia-
machiam agnoscere lætabatur. Proxime Catullus reiectis
Cercopithis, & Caprotinis longiore itinere Carpatinas
crepidas resumpserat, ac subinde commodis, atq; Hionij
Arrij fluctibus ridēs aspirabat. Hunc Oarion, atq; Har-
pocrates iā noti, libera longo ignoratiæ situ faciē seque-
bantur. Horatius Chamelopardali, Lucretius equo Du-
rateo.

rateo, Martialis compare mulo uehebatur, circum dulcis-
sini moduli pœticipis concentibus respondebant. Genitalia
Ouidius nauilia præferebat. Martiali Græcula recātabat
Echo. Ornabāt Claudiano tempora purpuræ rosæ, colo-
re Veneris coloratæ. Delectauit mirificè me hoc spectacu-
lum, in quo pulcherrimum planè erat aspiciere, industria,
atq; opera tua omnes ferè principes linguæ Latinæ, ali-
quid ornamenti ad suam pristinā dignitatē recepisse. Præ-
ceteris uerò Iuuenalis pulsus Domitij umbris purus nite-
bat, tandē Cotytto, & Cacoëthes approbat. Fastidie-
bat pleraq; in primis brassicas reponi. Inde Laconicū pe-
tere uidebatur, quo sese agnito per te deniq; Pitylismate
suo exerceret. Præclara deinde cōtrouersia uisa est, dum
quisq; magis se tibi debere contēdit. Hinc Suetonius salu-
tis augurium, Ascoferam, Tetraones, automaton, Naso
Sibaritidos autorē, Aristidis libellos, Priapi carmē, Theu-
thrantiam turbā: inde Quintilianus ceratinas et crocodi-
litas, Propertius ocnū, cum sparto, & asello: Valerius du-
riam noctem: Liuius causarios milites: Alij quoq; alia tibi
accepta referēbant. Postremo ferè ordine Iustinianus, qui
pluribus cicatricibus deformis fuerat, clara frōte, rectoq;
supercilio omnibus se passim exhibebat. Tibi ciuicā para-
bat, te uindicem, te assertorem imperatoriæ maiestatis in-
genue fātebatur. Verum extrema centuria subtristes qui-
dam incedebant. Dolebat siquidē A. Gellius ænigma Var-
ronis, quod ad exercenda ingenia inuolutū reliquerat: et
Ausonius legē puto Sphingis ueritus, scirpos, qui hastenus
insolubiles habiti sunt, te omnibus explicuisse. Lōgè uerò
ab his Domitius nubila fronte, ac deiectis ad terram ocnū-
lis,

lis præterea cãdidus, & comptus uidebatur, ubi proxime accessit, fucatus, accersitis quoq; pigmentis ornatus, cõpositusq; apparuit. Fœdissimã tamẽ maculã censura tua relictis tectorijs, qui de se quã ue hominis natura esset, facillè indicabant. Iamq; Attegiã, in quibus hæsitauerat, quã præclarissimas illas Medicã familiã ædes malebat, ubi præstigiõsis cõmentis fortasse locum inueniret: cum istinc quã corrupta, inuersa, aut supposita olim Laurëtio, ac Liliãno Medicibus persuadere conatus est, deprehẽsa à Politiano, reiecta, atq; explosa perspiceret. Verum dũ hæc uel illam intentus spectarem, non potui sub primum aspectum singula colligere, quã mediã Centuriam uario decore pulcherrime aspergebant. Effugerant siquidem Pliniam Poppisimã ad Fulgetras. Leo quoq; Nemeæus à Luna desiliens, & canis Hercules, qui purpuratis forte labris tyro delectabat. Multaq; præterea quã supremũ ingenium, operosam industriam, exactam atq; multiplicẽ doctrinã, purum, erectum, elegans, perpetuoq; sibi constans dicendi genus apprime commendarent: & quã doctissimus quisq;, & sincere ueritatis studiosus, qui uel ipsos antiquorum codices archetypos cupiat sine controuersia, omnium laude, ac fauore cumulabit. Equidem si citra inuidiã, & reprehensionem, uel infimũ mihi in eo numero locum uindicem, non infimas tamen, aut uulgares tibi laudes debere sum uisus, nec officio deesse uolui. At ubi me collegi, Quid ego in quã? quid lucis, aut splendoris à me accipiet, qui clarissima quãq; Romanã linguã lumina quotidie suscitãt, & accendit? Abundẽ quidem & nitidus, & splendidus uideri debet, qui alios illustrat. Non uideo profectõ quid

quid unius aut alterius approbatione, ad consummatã laudem tuam possit accedere, cum oratores, poëta, atque historici, eorumq; interpretes studium tuum, ac doctrinam singularem necessariõ testentur. Hoc Cicero, hoc Quintilianus, Catullus, Propertius, Plinius, Lilius, ac ceteri demum, qui Centuriã implent, uel inuiti præ se ferẽt. Nemo sanẽ leget illorum monumẽta, qui ubi eos locos attigerit, interpretatus nominis tui possit obliuisci. Viues igitur cũ illis, & perpetuõ uiues, ut par est, quorum scripta ab iniuria audacis inscitia, & ignauã posteritatis uindicasti. Nam qui apud Latinos aliquandiu docti sunt habiti, dũ multa minus cognita, minus ue inspecta temere transeunt, approbare sunt uisi. Inde frequẽtes maculas clarissimis autoribus inustas cernimus, quos modõ Politianus si polit, si abstergit, si emendat, & ad propriam reducit dignitatem, meritõ sanẽ cum illis immortalitatẽ assequitur. Prodeant ergo aliã Centuriã, & totã acie cum barbarie decernatur. Nam si una uertit in fugam, totã classis, aut legio facillẽ triumphabit. Mussẽt inuidia, uel liberius murmuret, Hęc mea sunt, ego prior inueni, ita sensi, hęc abstulit, hęc surripuit, sibi illa supposuit Politianus, nugã & rapinã. Ego sanẽ, ut de me loquar, antẽ, quãm Venetias annauigares, Harpocratẽ ex Varrone, & Ouidio satis nouerã. In aspiratione Arrij nunquam dubitauim. Omnũ apud Propertium ex lectione Plinij iam pridem emendaram. Aenigma Varronis pluribus solui, & ne quã damno uitiã subeam, pleraque alia noui, & docui. Cur autem non scripsisti cur non edidisti? Mea est culpa, tua est laus,

tua est gloria, conueni tecum. Cui mirum? Communi literarum iure hæc sunt communia, patent occupantibus. Verum illis tantum adscribuntur, è quorum sinu iam sua prius euolarunt. Gaudeant alij umbra, uel intra limen se contineant, ibi signum semper expectent, ibi obstrepant, ibi cõtendant. Tu uerò cum laude per stadiumurras, tu coronatus incedas, qui rhinoceros, aut mastiges nõ horruisti, nec liuidæ cefuræ aleam subire. Fruere igitur parua uictoria, & præclari certaminis, in quo nec laboribus, nec periculis cefisti. Consensum doctorum nomini tuo ad æternitatẽ præmia repone. Tu quoq; felix Centuria, quantum præstantissimo duci debes, qui ad amuissim omnis disciplinae te instruxit? Abi uictrix, tutus est tibi congressus, nihil obstat. Nam (ut uerbis Papinij te alloquar, quibus ille Thebaidẽ est affatus) iam fama benignum strauit iter, cœpitq; nouam monstrare futuris. Iam te magnanimus dignatur noscere Cæsar (Quo etenim Cæsare Laurentium tuus unicum literarum præsidium habetur inferior?) Itala iam studio discit, memoratq; uiuentus. Nec meritis honoribus mors expectanda, sed auctori uiuenti decus, atq; sentienti literarum studiosi iam merito impendunt. Hæc ad te scripsi tumultuario stylo, ac licetiore epistola. Excusabis tantum occupationes meas, quibus nimium distringor, & primum ingenij motum, quem celeritas maturare non potuit. Malui tamẽ hæc quæcũq; essent, ad te mittere, quam diutius à me officium desiderari. Omnia enim tibi debere sum uisus, ex quo te semel Venetijs sum allocutus. Cepisti enim me nimirum aureis eloquentiæ tuæ hamis, & tenacioribus filis implicuisti, quibus nec uolui, nec potui unquam

quam explicari. Utinam mihi par esset ingenium laudibus tuis, uel saltem, quod olim fuit, ut cupiditati meæ satisfaccere. Fuit, fuit, inquam, Macarius, nunc tantum reliquiae sunt sensissimæ apoplexiæ, quæ me nõ multo post, quam à me discessisti, dum publice Horatium profiterer, repente corripuit. Nota est pestis. Inueniet nec hoc fidem (ut præteream biennium, quo attonitus sinistra quoq; corporis parte penè syderatus per omnem difficultatem uitam traxi) me aliquandiu nullas literas tenuisse? Cognitionecebam libros, literas ignorabam: qua parte nihil seuius, nihil crudelius expertus sum. Tandem ad me redij, ac paulatim diuino auxilio, industria medicorum, & benignitate patrij cœli liberatus sum. Nondum tamen Macarium agnosco, reliquias uideo tantum, quas uiris doctis, & tibi in primis dedicauit. Neque quod morbus ille teterrimus reliquit, alia uis unquam Politiano meo eripiet. Vale. Camerini.

ANGELVS POLITIANVS MACARIO

Mutio equiti Camerti S. D.

Accepi superioribus diebus elegantem abs te epistolam, doctam, copiosam, grauem, summo etiam artificio cõscriptam, summo ingenio, qua Centuriam nostram uelut in Circensi pompa uario tu quidẽ ornatu, uarijsq; insignibus ostentabas. In ea uerò mihi non magis oratorẽ faciendũ, quam poëtã diuinum uideris exhibuisse, qui sic excellenter pulcherrimas, atq; admirabiles uisiones non modo animo cõceperis, sed & oculis representaueris. uiuunt imagines in tuis uerbis, & spirant. Vegetæ sunt, ætuo sæq; nõ otiosæ, nõ lentæ, non cessantes: Hilaria sci licet

licet ipsa mediufidius expressisti. Sic ubiq; personata occurrit uarietas. Nec tam profecto apud me, quam apud te cuncta Miscellanea mea sunt, ac plus fortasse iam tibi, quam auctori, parentiq; debent. Agnoui Macariū prorsus illum, qui mecum Venetijs olim cōgressus, quodam penē faciundia suæ torrente me rapuit: agnoui, nec ei quicquam morbus ille pestifer detraxerat, quod non etiam magno cum fœnore bona ualetudo restituerit. O si mihi concederes usuram paulisper eloquentiæ tuæ, quam penitus in eius epistolæ me laudes insinuarem. Quæ mihi pro clypeo, et muro contra liuoris impetus, imò quæ non epistola mihi, sed quædã propè immortalitas. At enim quoniam id uerū natura non patitur, circumferam certè, dimittam, spergamq; eam per omnium aures, uidelicet ut enixè laudetur semper ab omnibus, nec tamen unquã putetur laudata factis. Vale. Varinus ciuis tuus, auditor meus, ad summum linguæ utriusque fastigium pleno gradu contendit, sic ut inter doctos iam conspicuus digito monstretur.

TYDEVS ACCIARINVS ANGE-
lo Politiano suo S. D.

Inciderunt in manus nostras ueluti mutilata ramenta Iquædam interpretationū tuarū in Papinij syluas, quibus aut intacta à Domitio explicas, aut explicata ab eo meliora reddis, Angele uir eruditissime. Hæc ego diligentissimi me pensitata, non potui non uehementer probare, sumq; coactus & ingenium tuum suspicere, & doctrinã singularẽ tuã mirificis laudibus persequi. Tameñ si sua luce clarissimi uiri alienis igniculis minus indigeant. Igitur etsi nō sum de te benemeritus, nullaq; extet in te officia mea,

pecu

peculiari tamen humanitate tua, qua ceteris omnibus te prestare una, & constanti omnium uoce audio, rogo, imò obsecro, et obtestor, ut tuis mihi literis significes an aliud uel in eundem Papiniū, uel in alios Latinos auctores edideris, quod à ceteris discrepet interpretibus. Ariolari enim licet multa & præclara, et cognitione digna abs te acris ingenij uiro collecta. Quibus si me impertire uolueris, non parū me tibi debere profitebor. Non sum nescius tibi non deesse librarior, pecunias ego ad te per colymbistas numerabo. Age igitur, & amicitia meæ auspiciem uoluntatē ne contemne, ut apud me amicū ineuntem auctoritas imminuatur tua. Tu uerò siquid à me exigis, impera, polliceor imperata facturum. Sum ego ex agro Picenorum uisus, sed satis uolētibus, & nouercante fortuna in Brutijs Consentiæ profiteor. Et qui hactenus principū familiaritate sum usus, nunc syderibus aduersantibus ludum aperui. Bene uale, & me ama, cum te uenerer, & obseruem. Consentiæ IIII. Nonas Iunias.

ANGELVS POLITIANVS TY-
deo Acciarino S. D.

Non tam auersus equos nostra sol iugit ab urbe, ut huc quoq; tui nominis fama nō penetret. Illa te uin dicat à fortunæ iniuria, nec patitur Cōsentiæ delitescere. Quæ tamen in ciuitate si ludum aperuisses scribete adhuc Lucilio, Siculis tantū profecto, non etiam Consentinis ille scripisset. De interpretationibus nostris, quas ais in Papinij syluas casu quodã peruenisse ad te, sic habeto, neq; dicitas fuisse à nobis, neq; cōpositas. Studiosus forsitan eas aliquis, enarrate me (quã licuit) orationis cursum calamo

n 4

subse

subsecutus exceperit. Nec autē quicquam habemus, quod in hoc genere tibi nunc mittamus. Spargere enim talia solemus in populū, nec inde nobis quicquā retinemus. Tibi tamen habemus gratiam, uel quod nostra friuola tanti faciās, uel quod amicitia tam diligenter expetas: dignus hoc ipso nimirum, qui iam non in ueteribus modō nostris, sed & in magnis amicis numereris. Vale.

BACCIVS VGGOLINVS ROBERTO Saluiato S. D.

Meritō te, Roberte, docti diligūt, quos miro quodā ardore coluisti semper, & studiosi omnes amant; quos non modō opera, sed & impensa iuuas, ut cōmodius proficiāt. Ego uerō etsi nec doctis, nec studiosis quidem annumerādus, plurimū tamen tibi debere me fateor quod per te nobis uel remotioribus copia facta sit diuini admōdū operis, editi nuper à Pico Mirandula, uiro sanē prae omnibus qui sint, quiq; fuerint admirādo: quem rectē non iam Picū, sed suam uocat phœnicē, in sacra Medicū lauro nidificantem Politianus meus, aliud ætatis nostræ miraculum. Illius tu librū de septiformi sex dierū Geneseos enarratione, ueræ philosophiæ, et Christianæ religionis argumentū magno Laurentio Medici, patrono meo dictatum, cum diligentissime imprimendum, tum ad loca diuersa ac distantia transmittēdum, & plurimis eius lectionis percupidis uel gratis habendū curasli. Quos inter & mihi contigit per Victorium Caianum tuum, hominem multi ioci, multaq; suauitate aspersum, & salibus, optato hoc munere potiri. Hoc tuū in uiros claros studiū, hanc in omnes uirtutis amatores officiosam liberalitatē, qui non laudet, &

gr4

gratiore affectu prosequatur, is ab omni humanitate discors, et à literatorū cōsuetudine alienus proculdubio est habēdus. Non enim publicæ utilitati cōsuli à te amātius, rectius, celerius uel potuit. Quare hoc apprime tibi esse exploratū uelim, haud tenui mercede sumpsisse te huiusmodi prouinciā, cum inde & bonorū gratiā, & non meæ diocrem gloriam sis consecutus. Vale. Neapoli.

ANGELVS POLITIANVS BACCIO Vgolino S. D.

Legit epistolā mihi nuper tuam Robertus noster Saluiatus, in qua cum gratias ageres quod eruditissimo te libro Pici nostri Mirādula donauisset, mentionē quoq; obiter nostri facis. Nec autem me dubitas, ut amorī nimis indulgēs, appellare alterum nostræ ætatis miraculū. Negare nō possū Bacci, quin tua mihi grata uoluntas omnino fuerit, gratus animus, utinamq; uerē addere possē, gratum testimonium. Sed nimis magna ista laus, nec nostræ mediocritatis est, qua non efferor, sed obruor. Quis enim uel illud saltem patiatur, me cum Pico Mirandula conferri, qui tam multis unus bonis abūdat, ut unus omnium laudes exhauriat? Quare te rogo, ne me illius posthac, sed meo modulo metiaris, cōtentus in me uulgatis istis laudatiunculis, quæ secundæ notæ hominibus competant. Sed heus tu, nimis bella profectō tua mihi illa epistola est uisa. Nec enim puto laudatio imposuit, quam nō agnoui. Latine scribis (ita me deus amet) & eleganter: nec quasi diuiteris in hæc studia, sed quasi migraueris Vale.

ALDVS MANVTIVS ROMANVS
Angelo Politiano S. D.

¶ 3 Annua

ANnum abhinc tertium, quo Veneti Ferrariam oppugnabant, me ut uel dei (ut aiunt) nedum hominū bellum fugerem, ex urbe Ferraria Mirandulam cōtuli ad Ioannē Picum, principem ætatis nostræ doctissimū, quod & amaret literatos uiros, & faueret ingenijs. Ibi Emanuel Adramytenus familiarissimus meus, tuā mihi Græcam, quā ad se dederas ostendit epistolā ornate quidē, & docte, atque copiose scriptam: quæ non à Romano uiro, sed à mero Attico, qui Athenis semper fuisset, elucubrata uidebatur. Quamobrem coepi, mi Angele, amare te uehementer, doctrinam tuam, atque ingenium non mediocriter admiratus. Deinde Emanuel suo cum principe Ticinum profectus est, ubi paucis ante mensibus, quam ad te scriberem, excessit è uita. Cuius interitu ita quidem moueor, ut multus annis grauius nihil, & molestius tulerim. Erat enim homo & moribus apprime ornatus, & Græcis literis sanè quàm doctus, meiq; amantissimus. Non possum igitur non mœrere tali amico orbatus, quāquam meo magis ipsius incommodo, quàm illius. Nam illi ad superos scillimum fuisse cursum, quoniam & bene, & beatè semper uixit, nō sum nescius. Quapropter malū, si quod accidit, meū est. Iuit, inquam, ille Ticinū, ego uerò Mirādula Carpum perrexi: quò cum aliquot post mensibus uenisset et Picus noster, Rusticū mihi ostēdit tuam, quæ mihi Angele mirificè auxit amorē erga te meum. Ibi enim perspicaci facile potest quantū abundes ingenio, quanti homo sis studij, quanta tibi bonarum literarum sit copia. Nec ue-reor tibi me adulari ducas, *ἡ σιωπὴ γυνώσκεις*. Scis enim, quàm ipse scripserim, esse impendio plura. Taceo autē et

Si te ipsum cognoscis.

quæ

quæ de te mihi dixit is ipse Picus, & dicit quoties in tui incidimus sermonē (naclus es enim dignū præconē laudū tuarū) & quæ retulit mihi Alexander Sarcus Bononiensis, homo uerus, ac integer uitæ, scelerisq; purus, necnon quantum ex ipsius sermone colligere potui, tui studiosissimus. Quid plura? Hisce tuis impulsus laudibus, nō potui ad te nō aliquid literarū dare, ut facerē te certiorē me ita esse tuū, ut posses omnia de me tibi cōstantissime polliceri. Incredibilis enim erga doctissimū quēq; meus est amor, qui me etiā coëgit, ut ad te scriberē, peteremq; ut me pro tua erga studiosos uiros humanitate inter tuos mi Angele connumerares: quod ut facias, te quantū possum rogare, rogo. Quod profectò feceris, si me uteris familiarissime, mihiq; quoties usu uenerit, non secus iusseris, ac cuius ex domesticis tuis. Sic enim tua uirtus postulat, facitq; ut sim tuus quoad uiuam. Vale. Carpi. v. Calen. Nouemb.

ANGELVS POLITIANVS ALDO
Manutio Romano suo S. D.

REdditæ mihi fuerūt literæ tuæ, quæ perspicuè declarant, non modò quàm sis homo doctus, uerum etiam quàm mei studiosus. Est enim scribendi genus illud tuū mi nime triuiale, cultum quinimo, subactumq; uelut exercitatione mulza, sparsumq; deniq; fruge bona ueterum lectio num. Tum epistolā sic laudas nostram Græcè scriptam, quippe ad Græcū hominē, magis ut amorem uidearis habuisse in consilio, quàm iudicium. Sed tamen utcunq; sit, equidē tibi uel ob id placuisse eam letor, quod quātò ego tibi fuero doctior, tantò minus fortasse pœnitebit amicitia

te no

te nostram tam cupidè, tam uehemèter expetisse. Facit autem, ut in ea mihi epistola faueam, non nihil Emanuel ipse Adramytenus, qui respondēs ita prorsus ultra modū laudauit, ut omnibus me suis Græcis, quicumq; aliquot antè seculis scripserūt hominem citra mare natum, non dubita uerit anteferre. Iurare illū solitum quoq; Picus meus literis significat, dum legeret hanc epistolam, ne ipsas quidē tam esse Athenas Atticas. Quare placerem profectō mihi Græci hominis testimonio, nisi Cretēsis fuisset Emanuel. Etenim hoc genus ut mendaces notaui Epimenides: qui tamen & ipse Cretensis, ut mentiri non minus potuerit: ideoq; nō mendaces illi. Sic ergo uerus Epimenides, atq; ita rursus illi mendaces. Vides hunc dialēcticorum ἰσοδοξία. Mihi tamen extra iocum ueros esse omnino Cretenses libet. Iam quoniā de epistola me amo, ne palpū quidē reiiciam, quod obrudis Rustici nomine: monstrum enim prorsus, imō autē scelus inexpiabile, si laudatori suo poeta nō crederet. Sed cupio præsens te præsente frui aliquādo, si quidem absens ita delectas. Accipio uerō iam nūc inter amicos, & quidē primi ordinis. Nec enim explorādus ultra, quē Picus noster receperit. Ille inquam Picus, cuius nunquā nec cessauit ingenium, nec errauit iudicium. Alexander Sartio cottidie plus debeo, tibiq; esse eū familiārē summopere gratulor. Vir est profectō syncerus, cādidus, amœnus: idem fidus, acer, ingeniosus, experies. Hūc uelim meo noie plurima salute impertias, quādo me assiduē laudat, estq; nō inter postremos Pici nostri familiares. Vale.

MATTHÆVS VERONENSIS CANONICVS
regularis Roberto Saluato S. D.

Vt cate

VT cæteros soles, qui gratia tibi digni uidentur, ita me quoq; cū ueneratione, tum meritis es profectus. Quin & quæ mea legisti, probata non modō tibi, acceptaq; fuere, uerū etiā illa sparsisti cum laude, & longē splendidiorē, quā ea ipsa prædicari mereatur. Tum mihi sæpe & amicē illud suastisti, ut nostra Salutaria gaudia imprimēda proferrē. Quod et Ioannes Mirandula, et dulcis Politianus noster fecere: quorū alterum obstupescimus tanquam fulgorem seculi nostri, altero optimarū etiam literarum magno, grauiq; magistro insignis, & lata est omnīs Hetruria. Impressa itaq; sunt, et uno ueluti partu uolumina supra sexcēta in lucem edita sunt: de quibus unum transmittimus tibi, ut nostrū aliquid in manibus habeas: quod quoties legas (si non id antē fecisti) spreta terrenarum omnium rerum amara dulcedine, inani, falsaq; lætitia, felicitatem alto, atq; firmissimo animo queras: & certum illum, directumq; callem mi Roberte sequare, qui te ducat ubi maxima bona, & sēpiterna sunt gaudia. Quoniā uerō nullis ornamentis adiunctis, sed qualis duntaxat euasit ab arte purus, & nudus proficiscitur ad te libellus, illum tu Roberte & ornare minio, & amicire te gumento curabis, qui es liberalis, & diuus. Vale.

ANGELVS POLITIANVS MATTHÆO
Bosso Veronensi canonico regulari S. D.

Honorifica mentio, quam tu fecisti de nobis in literis ad Robertum: magis ibi tamē amorem tuum, quā meas agnosco laudes. Sed illud ex arte, quod falsō me laudaturus, à ueris Pici laudibus incepisti, uidelicet ut per illū de me tibi credatur. Fortasse autē me talē credis etiam, qualem

Cretenses mendaces.

Fallacem.

Alexander Sartio.

qualem prædicas, propterea quòd sic amor à Pico: sed nõ ob ista me Pico, ob amorè potius amat, ob amorè, qui nõ cæcutiat. Hoc est enim cur unus omnium penitus huc amo, quod unus omnium penitus in spicio. Vale.

ANGELVS POLITIANVS IOAN-
ni Baptiste Midæ S. D.

AGerem tibi gratias, quòd ubiq; me laudas, sed ue-
reor ne laudes ipse, quibus me afficis, fidè perdant,
si pro ijs tibi gratias agam, quasi debeam, quasiq; uera
laudes non sint. Nam pro ueris, hoc est pro suis laudibus
nemo cuiquam debet. Quis enim pro suo debeat? At ego
tibi me debere tamè dicerem, nisi mihi nimis magnam face-
res in hoc iniuriã, quòd es amicus. Ob id enim tibi nõ cre-
ditur, cum me laudas. Sed interim te quoq; furtim laudas.
Nam si nõ laudari ego meritò putor, haberi tu tamè in-
geniosus: si meritò, bonus. Ut autem rectius egeno, quàm
diuiti datur: ita rectius qui caret, quàm qui suis laudibus
abudat, laudatur. Mihi certè nõ minus tuæ gratæ sunt lau-
des, hoc est alienæ, quàm si meæ laudes forent. Non enim
minus profunt. Ut ergo non minus aliquando bene pa-
scimur alieno sumptu, quàm nostro: sic nõ minus aliquã-
do decèter alienis ornatur laudibus, quàm nostris. Vale.

ANGELVS POLITIANVS HIE-
ronymo Porcario S. D.

ANtonius Zenus homo cum cæteris in rebus, tũ ma-
ximè in amicitia diligentissimus, multa mihi saepe de
ingenio, de literis, de moribus etiam tuis, præcipuè tamen
de humanitate narrauit, et ut ad te scribã, uehementè hor-
tatus est. Ego uerò libèter obsequor cãdidissimo uiro, sua-
uissimo

uissimo amico. Tibiq; nunc has literas ob id scribo, quòd
certiorem te faciam, me quanquam adhuc os tuum non ui-
di, tui tamen esse studiosissimum. Vale.

ANGELVS POLITIANVS
cuidam S. D.

Multò æquius fuerat denegare statim, quod tam ue-
hementer rogauerã, quam postea non perficere,
quod tam liberaliter uir grauis promiseras. Nõ enim tũ
fuisset iniuria, quia nondum debebas: at nũc est, quia iam
debes, quia promissisti. Non enim credo adhuc te
quoq; esse ex illo hominum genere, quos promissa nõ alli-
gant. Crediturus idem nec ne sim, deinde tibi est in manu.
Tantum rogo, si beneficiũ tribuere mihi nõ uis, desinas ta-
men esse inturius. Desines autè, si sperare diutius frustra
ueturis. Deniq; debebo tibi multum, si quod opto præsti-
teris: mirabor multum, si non præstiteris. Vale.

ANGELVS POLITIANVS ANTO-
nio Zeno suo S. D.

AMorem fugitiuum, quem penè puer adhuc è Græco
in Latinum cõuertit, non sententijs modò, sed nume-
ris etiam seruatis, ac liniamentis penè omnibus, cupienti,
flagitantiq; diu tibi mitto tandè. Causa uerò cur tam serò
miserim fuit, quòd aliquandiu mecũ deliberauì prius, an
mitterè. Multa enim longo post interuallo retractanti di-
splicuerunt, quæ tunc fortasse, cũ scribebã, uisa sunt opti-
ma. Corrigitur nimis durũ, quòd ita diu iã inueterauerat.
Mitto elegiam quoq; de uiolis, alterum eius ætatis lusum.
Nam et eam te nimis cupere significasti. Mihi certè nihil
esse in ijs uidetur, quãd probes, præter indolè fortasse. Ro-
garem

garem uerò, ne cui nugae istas ostenderes, nisi me scirem
 prorsus frustra rogaturum. Non enim ob aliud puto no-
 stra requiris, nisi ut quam plurimis ostendas: quoniã (qui
 tuus est erga nos amor) placitura statim, quia nostra sunt
 omnino confidis. Epigrammata tibi non mitto, quòd ea
 simul cum Græcis publicare statim cogito. Vale.

Amor fugitiuus è Græco Moschi.

Cùm Venus intento natum clamore uocaret,
 Si quisquam in triuijs errantem uidit amorem,
 Hic fugitiuus, ait, meus est, pretium feret index
 Basium Veneris: quòd si ad me duxeris illum,
 Non tantum dabo basium, plus hospes habebis.
 Insignis puer est: en omnia percipe signa.
 Non est candidulus: uerum ignem imitatur, ocelli
 Acres, flammeoli, mala mens, suauissima uerba.
 Quod loquitur, non sentit idem, uox mellea, sed cùm
 Ira inflammatur, tum mens est aspera, fallax,
 Fraudator, mendax, ludit crudele puellus,
 Crispulus est olli uertex, faciesq; proterua,
 Exiguaq; manus, procul autem spicula torquet,
 Torquet in umbriferumq; Acheronta, & regna silentiũ.
 Membra quidem nudus, mentem uelatus, auisq;
 More quatit pinnas, & nunc hos, nunc petit illos,
 Sæpe uiri pressans præcordia, sæpe puellæ.
 Arcum habet exiguum, sed & arcu imposta sagitta est.
 Parua sagitta quidem, sed cælum fertur adusq;
 Parua pharetra olli dependet, & aurea tergo.
 Sunt & amari intus calami, quibus ille proteruus
 Me quoq; sæpe ferit matrem: sunt omnia scæua.

Omnia,

Omnia, seq; ipsum multo quoque seuius angit.
 Paruula fax olli, solem tamen urit & ipsum.
 Verbere si prendes, age, ne miserare puellum.
 Si flentem aspicias, mox ne fallare caueto.
 Sin arridebit, magis attrahe: basta si fors
 Ferre uolet, fuge tu, sunt noxia basta, in ipsis
 Multa uenena labris: si fors ita dixerit, heus tu
 Accipe, nempe tibi cuncta hæc mea largior arma:
 Ne continge, caue, fallacia munera amoris.
 Omnia quippe igni sunt infecta illius arma.

Elegia de uiolis.

Formosæ ô uiolæ Veneris munuscula nostræ,
 Dulce quibus tanti pignus amoris inest,
 Quæ uos, quæ genuit tellus? quo nectare odoras
 Sparserunt Zephyri mollis & aura comas?
 Vos ne in Acidalijs aluit Venus aurea campis?
 Vos ne sub Idalio pauit amor nemore?
 His ego crediderim citharas ornare corollis,
 Permessi in roseo margine Pieridas.
 Hoc flore ambrosios incingitur ora capillos,
 Hoc tegit indociles gratia blanda sinus.
 Hoc aurora suæ necit redimicula fronti,
 Cùm roseum uerno pandit ab axe diem.
 Talibus Hesperidum rutilant uiolaria gemmis,
 Floribus his pictum possidet aura nemus.
 His distincta pij ludunt per gramina manes.
 Hos foetus uernæ Chloridos herba parit.
 Felices nimium uiolæ, quas carpserit illa
 Dexteræ, quæ miserum me mihi subripuit.

o

Q445

Quas roseis digitis formoso admouerit ori
 Illi, unde in me spicula torquet amor.
 Forsitan & uobis hæc illinc gratia uenit,
 Tantus honor dominæ spirat ab ore meæ.
 Aspice lacteolo blanditur ut illa colore,
 Aspice purpureis ut rubet hæc folijs.
 Hic color est dominæ, roseo cum dulcè pudore
 Pingit lacteolas purpura grata genas.
 Quam dulcem labris, quam latè spirat odorem.
 En uiolæ in uobis ille remansit odor.
 O fortunata uiolæ, mea uita, meumq;
 Delitium, ô animi portus, & aura mei.
 A uobis saltem uiolæ gratia oscula carpat,
 Vos auida tangam terq;, quaterq; manu.
 Vos lachrymis satiabo meis, quæ moesta per ora,
 Perq; sinum, uiui fluminis instar, eunt.
 Combibite has lachrymas, quæ lentæ pabula flammæ
 Sæuus amor nostris exprimit ex oculis.
 Viuite perpetuum uiolæ, nec solibus æstas,
 Nec uos mordaci frigore carpat hyems.
 Viuite perpetuum miseri solamen amoris,
 O uiolæ, ô nostro grata quies animo.
 Vos eritis mecum semper, uos semper amabo,
 Torquebor pulchra dum miser à domina:
 Dumq; Cupidinæ carpent mea pectora flammæ,
 Dum mecum stabunt & lachrymæ, & gemitus.

ANGELVS POLITIANVS
 Paulo Comparino suo S. D.

Rogasti

Rogasti me superioribus diebus, ut quoniã fabulam
 Plauti Menæchmos acturi essent auditores tui,
 prologū saccrè genere illo uersicolorū, q̄ sint comœdiæ
 familiares: simul ut obiter notarè quosdã nostræ ætatis,
 non quidè Plautos, sed tantū pistores, q̄ comœdias absq;
 uersibus, nullo nec artificio, nec elegantia docent, & ut
 actæ primū sunt, tenebris ipsimet (in quo nimis eos lau=
 do) perpetuis damnant. Quæ tamè ab imperitis aliquan=
 do nō improbentur, quoniã scommata sæpe isti quedam
 cōmiserent antiquorum, quæ tamen ipsa quoq; dum matè
 collocant, infamāt. Postremò ut & stylum Plauti lauda=
 rem, totumq; hoc agendi genus ab indoctis quibusdã, sed
 molestis prædicatoribus defenderè: qui moribus officere
 clamitent, quicquid usquam sit elegans, aut eruditū, con=
 trãq; studium, propositumq; hoc uestrum plebeculã con=
 citent. Gessi tibi morem, nec minus libenter, quàm celeri=
 ter candido amico, deq; nobis benemerito, quanquàm (ut
 scis) otij non satis habebam, Romam tum maxime profi=
 ciscens, itineriq; iam paratus, atq; accinctus. Et eum qui=
 dem prologum, qualisqualis est, mitto ad te, cum gratia
 (si nihil aliud) celeritatis. Vale.

Prologus in Plauti Menæchmos.

Heus heus, tacete, sultis uos, ego ut loquar,
 Nam nostra conducta est huc lingua, uesiri oculi.
 Vos spectare decet, nos loqui, & fabulam agere.
 Alioqui capite ipsi hunc ornatum scenicum,
 Atque exporgite lumbos, tum nos sessum ibimus,
 Spectabimusq; uos taciti, aut ridebimus,
 Aut si actio frigebit, dormitabimus.

o z

Comce

Comœdiam Menæchmos acturi sumus
 Lepidam, & iocosam, & elegantem, ut nil suprâ:
 Sed mendosam alicubi tamen, culpa temporum.
 Inerunt in ea nonnulla, ne nobis quidem
 Satis intellecta, sed hæc erunt pauca admodum.
 Quæ si minus placebunt, auribus expuite,
 Aut deuorate, ceu soletis catapotia.

Romanus est hic sermo, Romani sales,
 Nihil inuenustum est, aut ineptum, & græculum:
 Quale solent nugari molitores cateri,
 Quorum nec illis uersibus Comœdia,
 Nec argumento constant perplexabili,
 Nec quicquam habent Comœdiæ, præter titulos.
 Non ipsæ secum congruunt, nec adest fides
 Rebus agundis, ac nec personis indoles,
 Tantumq; siquid furtiuum est, id eis placet,
 Quippe alienis insidiantur laboribus.

Facient profectò maiora operæprecia nunc
 Longè adulescentes isti, si quidem insueuerint
 Puro sermoni Romæ urbis uernaculo,
 Quàm si magistris freti triuialibus
 Linguas tenellas polluant sribiligine.
 Siquidem ita traditum est à laudatis uiris,
 Latine uellent etiam si Musæ loqui,
 Nullis usuras, nisi Plautinis uocibus.

Quòd si qui clament nos facere histrionicam,
 Atq; id reprehendant, minime diffitebimur,
 Dum nos sciant disciplinam antiquam sequi.
 Etenim formandos Comœdo ueteres dabant

Pucros

Pucros ingenuos, actionem ut discerent.

Sed qui nos damnant, histriones sunt maxumè.
 Nam Curios simulant, uiuunt bacchanalia.
 Hi sunt præcipuè quidam clamosi, leues,
 Cucullati, lignipedes, cincti funibus,
 Supercilio sum, incuruiceruicum pecus.
 Qui quòd ab alijs habitu, & cultu dissentiunt,
 Tristesq; uultu uendunt sanctimonias,
 Censuram sibi quandam, & tyrannidem occupant.
 Paudamq; plebem territant minacijs.
 Sed iam ualete spectatores, & gregi
 Fauete nostro, uobis quod uortat bene.

In Frâcitanos

ANGELVS POLITIANVS

Cæsari Carmento suo S. D.

Contemni te putas, quòd non rescribo. Contemne-
 rem, si rescriberem. Quos enim contemno, respon-
 dere his audeo uel occupatus, tibi nec otiosus. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Iacobo Modesto suo S. D.

Doles quòd non rescribam, dolere desine, iam re-
 scribo. Vale.

ANG. POLIT. CUIDAM S. D.

Non præstas quæ pollicitus. Conqueror si oblitus,
 magis etiã si nõ oblitus. Oblitum fuisse, uix amici
 est: non prestare cum recorderis, prorsus inimici. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Pico Mirandula S. D.

Quæ uellem corrigeres, tu laudas. Hoc uerò facile
 facis, quod semper facis. Vale.

o 3

Ang.

ANG. POLIT. AMICO S. D.

Iraſceris quòd iſte me Simius carpit. Non ideo me carpit, ut carpat: ſed ut ſibi uictum quærat homo famelicus apud quosdam, qui multum gaudent aſſentatoribus, plus tamen detractoribus. Vale.

ANG. POLIT. AMICO S. D.

Amicus.
Adulator.

Si te ob diuitias amare cœpiſſem, deſiſſem tibi nunc eſſe amicus, cum tu deſiſti eſſe diues. Verum ſi nunc deſiſſem, ne tum quidem cum fuiſti diues, fuiſſem tibi amicus, ſed adulator: quod eſſe qui poteſt, is eſſe liber non poteſt. Vale.

ANG. POLIT. AMICIS S. D.

Multi ſimul epistoſas poſcitis. Multis ecce mitto, ſed unicam. Cõuenit unica multis, quos unice dili- go: quæ tamẽ erit ut multa, quãdo multi legetis. Valet.

ANGELVS POLIT. INVIDO.

Inuides omnibus omnia, præter inuidiã. Sed & hanc inuides tuo compari, qui magis inuidus etiam, quã tu. Sic inuidiam tibi non inuidet, quã tu illi tamen inui- des. Ita rurfus ille minus inuidus. Qui ſitis non dicam, ne miſeriores faciã, quã nunc eſtis. Nam ſi nomen ue- ſtrum profferrem, nomen quoq; ipſum uobis inuideretis, nec uterq; utriq; modò, ſed & uterq; ſibi.

ANGELVS POLIT. MALEDICO.

Laudari ab im-
probo.

Maledicenti non remaledico, ne maledicere mihi tu forſitan, hoc eſt, ne laudare me deſinas. Quis enim laudatur uerius, quã cui maledicitur à malo ui- ro? Te uerò appellare malum uirum, tantum à maledicto abeſt, ut nihil dici poſſit melius.

Angelus

ANG. POLIT. LAVR. MED. S. D.

Cycno poëta ſimilis, uterq; candidus, uterque cano-
Cycnus.
Crus, uterque fluuios amans, uterq; Phœbo gratus.
Sed negatur canere cycnus, niſi cum Zephyrus ſpirat.
Quid igitur mirum, ſi taceo tandiu tuus poëta, cum tu
tandiu non ſpires meus Zephyrus? Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Pico Mirandule S. D.

Vincebar abs te prius doctrina, uincebar ingenio,
ſed uinci tamen letabar, atq; adeò letor, quoniã
te diligo: quin ob hoc ipſum diligo, quòd his uincor. At
nunc & humanitate me uincis. Hoc equidem ferre ne-
queo, quoniã turpe, ſed iam fero. Nihil enim turpe mi-
hi, quòd honeſtum tibi. Vale.

ANG. POLIT. AMICO S. D.

Doles quòd amicus in diſputatione te uicerim: dolere
non debes. Nam ſi ſunt amicorũ cõmunia omnia,
non magis quã tu uictor ego: nec minus quã tu ui-
ctus. Sed hoc tu forſaſſe doles, quòd hac amicorum lege
nec ego planè ſum uictor, qui te uici. Vale.

ANG. POLIT. AMICO S. D.

Reprehendebã tacitus quòd te diutius oblectares in
agro, cũ mihi redditus abs te calathus floribus ple-
nus, & quidem roſidis adhuc multicoloribus, ac ſuaue
olentibus. Inuidere (fateor) tibi agrum uolebam, qui flo-
res tam pulchros educaret. Sed ut epistolam tuam deinde
legi, floribus alijs multò pulchrioribus cumulãtam, quã
calathus fuerat, inuidere potius agro cœpi, qui de tuis
(ut mihi uidetur) epistolis floruiſſet. Vale.

o 4 Ang.

ANG. POLIT. AMICO S. D.

DOlui uehementer, letatus sum uehementer, quòd ægrotasti, quòd & conualuisti. Vale.

ANG. POLIT. CUIDAM S. D.

Mitto lilia, non ut gratum faciam tibi, quanquam tibi quoque, sed ut ipsis lilijs, hoc est ne marcescant. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Puccio Florëtino iuriscòsulto, & ad summum Pontificem legato S. D.

Non definã de te sollicitus esse, quandiu Romæ fueris, ubi pestilentia laboretur. Etenim te periclitari te maior, ac melior pars animæ meæ periclitatur. Quanquam uerò tu legatione fungeris istic honestissima, partemq; magnã sustines tuæ reip. quæ difficillimis temporibus casere opera tua uix potest, tamen has noster amor cõsolationes non accipit, imò iam nec audit. Præcipit autem poëta Hesiodus mercatoribus, ut uilissima quæq; nauigijs imponant, uidelicet ut si iactus in mare fiat, saluis rebus tamè potioribus euadãt. Caterum Florentina ciuitas, quæ putatur in mercatura tenere principatum, nescio quo cõsilio te Romæ nunc talem ciuẽ quasi preciosissimam mercem, mari turbido commisit. An quia iurum sepe fit ibi maius, ubi maius est periculũ? Iam uerò illud quoq; mihi ualde auget metum, quòd ut nimium de tua rep. sollicitus, ita nimium diceris esse de teipso securus. Est omnino familiare uestre domui magna facere, magna pati pro rep. Sic uidelicet auus tuus homo prudens à factiosis ciuibus cum magno Cosmo relegatus est, dum patriæ

patriæ cõsulit, qui cum maiore deinde gloria cum eodem illo reuocatus à bonis. Sic pater in castris occidit, dum uictoriam uobis aduersus Ligurem procurat, nec labori parcēs, nec periculũ fugitans, nec omnino ullam suæ senectutis rationẽ ducēs. Cui quidem, si mos antiquus maneret honestandæ uirtutis, statuã sicuti Romani Seruio Sulpitio, foro medio posuissemus. Sed alia tamen patris tui ratio fuit, alia tua debet esse. Pater pro qua ciuitate tantum laboris longa atate susceperat, eidem uitæ quoq; reliquias libens consecrauit. Tua uerò mi Pucci ætas uigens, & florēs, ad multos usus deinceps, & ad alia reip. tempora seruari debet. Consule igitur in primis tuæ salutis, qui primus de iure cõsuleris: ac tibi tute caue, qui tam bene ceteris cauere soles. Nam salutem negligere non potes, quin laudem quoq; tuam negligas. Nõ enim (mihi crede) laudaberis, si talem ciuẽ periculis exposueris. Quòd si te ratio temporum cogit, & senatus autoritas, ut omnino istic agites, habe quæso semper de tua salute prudentes medicos in consilio: quando etiam Marcus Varro doctissimus ille Romanorum se, suamq; familiam ratione certa dicitur à pestilentia uindicasse. Sed in primis tamen exposce cottidie summi dei pacem per sacra, & aras: cui non dubito quin salus tua curæ futura sit, cum fides cordi esse debeat ea, quã patriæ præstas. O quando igitur te reducem complectar mi Pucci? quando diem tecũ totum (quod soleo) noctisq; etiam partẽ iucundissimis & fabulis, & sermonibus consumam? Sed interim tamẽ fratre tuo Iannoctio perfruor, homine suauissimo, studiosissimoq; nostri, quem iure meus alumnus, publi-

cum patriæ præsidium, Petrus Medices unice diligit amoris, ac prudentiæ merito. Quin idem quoque de te sic honorificè quacunq; occasione loquitur, ut testimonium tibi reddat amplissimum perfectæ laudis. Tu me uelim diligenter Alexandro affini tuo, Cardinali Farnesio cõmentes, quem colo, et ueneror ob alia quoque, sed ob id in primis, quod non minus honoris adiiciunt ipsius dignitati literæ, quam literis dignitas. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Pandulfo Colleutio suo S. D.

Gratissimum fecisti quod specimen herbarum Gnaphalij, Gallicæq; Nardi misisti mihi, quas nuper in Germania repereris: nec dubitari potest, quin sint (ut Plautus inquit) ipsissima. Nã et Nardus hæc ab Assyria, et Ciliffa, neque specie multum, neque colore distat. Et in Gnaphalio signa congruunt, albedo, mollitiæque foliorum. Quam obrem pro Tomento ueteribus fuerit, quod et Artemidorus in quinto libro de somniorum euentibus ostendit, scribens eum, qui sibi usus est triticum pro Gnaphalo habere in culcita marem filium suscepisse. Sed de hoc alias. Diligentiam uerò, solertiamque istam tuam peruestigandis, agnoscendisque rebus obliuiscis, dici non potest quam complectar, atque exosculer: præsertim tamen hac parte, quod ad eam plurimum scilicet medicina quoque ipsa nostri temporis caligat. Miror autem persæpe quomodo tu tam multis queas unus, tamque diuersis muneribus par esse. Res enim principis administras, ut uix quisquam circumspectius. Cauens tuis consultoribus, ut pauci prudentius. Orationem scribis (quod Apuleius inquit) et prosam, et uorsam sic eleganter,

Artemidorus
ὁν δὲ σονφίλιον δὲ φ.

ter, ut concedas ferè nemini. Sed et disciplinas attingis has interdum remotiores, in quibus aliquid cruvis cottidie uel ipsis professoribus ignoratum. Postremò curam tuam sic in diuersa feliciter spargis, tanquam si totam collegeris ad singula. Nec absunt domesticæ (sicuti Cicero inquit) trichæ, quæ multum quoque sibi uel cogitationum, uel operæ tuæ decerpunt, ut inuita prorsus, et indignante fortuna, fouere otium literarum uideri possis. Quod uerò scribis in exemplaribus Digestorum iuris uestri ciuilis, desyderari uerbum quod Græcè nominetur edulis uua, quæ tu ^{Edulis uua.} uocari cibaria dicitur à Plinio: simulque petis, ut scribam quo pacto denique res ea Græcè dicatur, ut restitui suo loco possit. Scito non aliud esse omnino, quam τρώξιμος. Quæ τρώξιμος. uox incolumis adhuc in archetypis Iustiniani. Sed et apud Theocritum primo Idyllio, ἀὶ ἡ ἄρ' ἕρως φοιτᾷ, σνο- ^{Hæc quidē per} ^{pergulas fre-} ^{quentat uastans} ^{uum.} ^{Ab ima die.} ^{Locus digesto-} ^{rum emendatur.} ^{τρώξιμος. Consulis etiam num rectè, Latineque dicamus, ab ima die, cum significare diem uitæ supremum uolumus. Nam te quidem dicitur apud Scaeuolam reperire, titulo Digestorum de legatis tertio, Titia ima die disposuit. Sed uereri nonnihil, ut emendatè sit scriptum, propterea quod idem alibi non reperias. Rectè uero mi Pandulfe suspicaris. Non enim uerba illa sunt in archetypo, sed pro his Græca magis, quorum exemplum ad te mitto. τῆ τᾶ δὲ τῆ μὲρ, ἢ βουλομαι δὲ τῆ τᾶ Καλλιμάχου μὲν δὲ Χάου δὲ τῆ τᾶ δὲ. Quod ita commodius ad Latinos transferas: Titia testamentum condidi, ac placet, ut Callimacho dentur mercedis nomine denarii duo. Nisi mauis tamen, ut ipse quoque denaria dicam neutro genere: sicuti rudis iste quisquis omnino fuit interpres, qui pecunias quoque fortasse}

fortasse nerua esse belli, non neruos putauisset. Ago etiam tibi gratias, quod indicem misisti librorum ueterum, quos in Germania reperisti. Mallem tamen orationem misisses tuam, quam diceris habuisse magno confesso principis tui legatus, ad imperatorem designatum Maximilianum: que tamen oratio penè dixerim, nobis ab ipsa usque Germania exaudita est. Sed mitte tamen, nec te moueat quod ei multum sit uirium, multumque gratia decessurum, quoties alius ipsam quam tu pronunciauerit. Etenim uidere mihi Pandulfe uideor lingue istius fulmine Germanos attonitos pendere de uerbis quidem, sed oculos tamen oratoris Itali, uultumque, et statum, et gestum, defixos ac penè suspentes contemplari: sicuti Florentina quondam ciuitas, cum tu pretor urbanus pleno foro, me quoque multum mirante, grandes illos heroicis intonabas pro rostris. Verum (ut dixi) mitte omnino descriptam nobis. Nam quonia uersatur adhuc ante oculos illa tua pronuntiatis carmen imago, sic uerba etiam soluta legemus, non quasi nos recitamus, sed quasi modo quoque tute pronuncies. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Baptiste Guarino suo s. d.

Ago tibi gratias quod librum misisti eum, quem Picus abs te noster meo nomine petierat. Ut ad paucos tantum dies, ac protinus remittam. Retulit idem quoque mihi Picus cupere te admodum, ut que de Thyme, ac Latino aduersus Merule sententiam breuiter attigi, magis tibi perspicua faciam. Libenter obsequar tibi uiro et literis, et moribus prestantissimo, de quo nobis optime merito. Fuisse igitur Thymelen Merula prodit uxorem Latini,

tini, quam sit etiam prostituere solitus, sic ut à mœchis (inquit) nonnunquam cederetur: adeoque notum foret Thymeles adulterum, et ipsius Latini opprobrium, ut de illis noua induceretur persona à mimographis in scenam. Sed ego prefatus honore docti alioqui uiri, quemcumque hoc loco tradit, partim manifestò falsa deprehendi, partim nulla nec auctoritate probari posse, nec ratione dico. Quamquam autem Merule magis incubet ipsi probatio, uel si quis Merula defensusus est, quam mihi, proponam tamen quibus esse credam suspicionibus adductum fuisse, ut ista quasi committeretur. Legebat uidelicet apud Iuuenalem, quem tunc enarrabat: Et à trepido Thymele summissa Latino. Quæ locum uulgò sic interpretantur, ut Thymele sit uxor, quam summisserit Latinus, hoc est (ut existimat) lenocinio profutuerit. Cui fauere sententiæ non nihil et illos ad Domitianum Martialis uersiculos putauit, quos etiam citat: Quæ Thymelen spectas, derisoremque Latinum, Illa fronte precor carmina nostra legas. Et rursus illud ex Iuuenale: Zelotypus Thymeles. Et item: Quem toties texit perituri cista Latini. Nam cæsum fuisse à mœchis, inde probat, quod ait idem Martialis: O quam dignus eras alapis Mariane Latini, Te successurum credo ego Panniculo. Personam uero inductam suspicari credo potuit, aut quod zelotypus Thymeles legatur (ut diximus) apud Iuuenalem, aut quod apud Martialem spectet et Latinum pariter Domitianus, et Thymelen. Hæc autem quam friuola sint argumenta, quamque nihil efficientia, quiuis mediocriter doctus, etiam me tacente perspexerit. Iam primum igitur constat Latinum fuisse Domitiani familiarem, minimum tempo

temporibus illis celebrem. Cuius in scena gestus maxime populo Romano placuerint, cuiusq; fabulis, ac iocis etiã princeps delectaretur. Hęc ita esse declarat epitaphium, quod ipsius Latini legitur apud Martialem libro ix. his uerbis:

Dulce decus scenę, ludorum fama, Latinus

Ille ego sum, plausus, delitięq; tuę.

Qui spectatorem potui fecisse Catonem,

Soluere qui Curios, Fabritiosq; graues.

Sed nihil à nostro sumpsit mea uita theatro,

Et sola tantum scenicus arte feror.

Nec poteram gratus domino sine moribus esse,

Interius mentes inspicit ille deus.

Vos me laurigeri parasitum dicite Phœbi,

Roma sui famulum dum sciat esse Iouis.

Declarat et Suetonius, ita scribēs in Domitiano: Idq; ei coenāti à mimo Latino, qui præteritēs fortē animaduertērat, inter ceteras diei fabulas referretur. Eundē uerò derisorem uocat Martialis, aliorumq; uelut irrisioni negat expositū, scilicet ut nasutissimum, scribens ita in Xenij:

Nasutus sis usq; licet, sis deniq; nasus,

Quantum noluerit ferre rogatus Atlas.

Et possis ipsum tu deridere Latinum,

Non potes in nugis dicere plura meas:

Ipse ego quā dixi, quid dentem dente iuuabit

Rodere? carne opus est, si satur esse uelis.

Deniq; moribus ipsius fauet epitaphiū quoq; qd' proprio sui. Nusquam igitur hoc legit Merula, Thymelen fuisse Latini uxorem. Nec propterea quod summissa dicatur à

Latino,

Latino, continuo prostituta significabitur: sed adhibita potius à Latino, quæ suā uicē palparet munere delatorem, quem palpabat et Carus. Nec absurdū est, ut mimæ Thymele opera nūmus uteretur, etiã si nō uxoris. Nam fuisse mimam Thymelen quoq; super nominis Etymō, persuadet illud, quod itidē, ut Latinus à Domitiano spectabatur et ipsa. Ceterum mimæ (quantum legimus) ex ea ferē nota fuerunt, quæ corpus uulgarent: quales Augusti etate celebrantur, Arbuscula, Cithæris, et Origo. Quo fit ut ferē nullus adulterio sit locus in mimæ. Nam cista illa perituri Latini nihil ad Thymelen, quemadmodum scilicet et zelotypus Thymeles nihil ad Latinum. Sed ita potest accipi Latini cista, quæ mœchus tegatur: ut ipsa generaliter mœchorum latibula designentur à cista illa, sub qua lateret in scena (sic forsā argumento postulante) mœchus aliquis, quē minus hic nobilissimus agere sit solitus. Nam periturus ideo puto uocatur, nō quia re uera Latinus perierit opera delatorum, quē gratum principi fuisse mortuum quoq; Martialis innuerit: sed quoniam pereat in argumento mimicæ fabulæ deprehensus adulter, aut omnino periturus uideatur, nisi statim sub cista delituerit. Par coniectura de zelotypo Thymeles. Etenim, sicuti existimo, Thymele mimæ personam sustinebat uxoris alicuius in scena, quæ uiro zelotypo uerba daret, quæ uirū quiqui nobilis ille iuuenis agebat, is à iuuenale zelotypus Thymeles appellatur. Adulteria uerò potissimum fuisse mimorum segetem, declarat his ad Augustum uersibus, libro Tristium. i. i. poëta Ouidius:

Quid si scripsissem mimos obscœna iocantes,

Qui

Qui semper iuncti carmen amoris habent?
In quibus assidue cultus procedit adulter,
Verbaq; dat stulto candida nupta uiro.

Et paulo post.

Cumq; fefellit amans aliqua nouitate maritum,
Plauditur, et magno palma fauore datur.

Et rursus.

Luminibusq; tuis, totus quibus utitur orbis,

Scenica uidisti letus adulteria.

Ita ne tibi liquet Baptista, nusquam adhuc probari uel uxo-
rem fuisse Latini Thymelen, uel ab ipso conciliari solitus
adulteros, uel postremo noua de tali adulterio inductam
personam a mimographis, quando nec autor haec quisquam
dixit, et inanes istae quasi nebulae non argumentorum, sed
leuissimarum suspicionum, uel insomnia cuiusdam potius
ipso penes spiritu distantur? Restat ut ne casum quidem
fuisse doceamus a moechis Latinum. Nam quod ille citat de
Latini alapis ex Martiale, neq; non de Panniculo, magis
accipi debet ut Panniculum ceciderit ipse Latinus, quam
ut os praebuerit Panniculo. Quod esse uerum declarat et
Martialis idem lib. 11. Epigrammaton, his uerbis:

Hesternum factum narratur Posthume coena,

Quod nollem, quis enim talia facta probet?

Os tibi percisum, quanto non ipse Latinus

Vilia Panniculi percutit ora sono.

Vides ut os percisum non Latino a moechis, sed Pannicu-
lo ipsi potius a Latino. Percidi uero dicitur os, cum bene
pulsatur. Ita certe Seneca usurpat libro naturalium quaes-
tionum. 111. qui tamen uulgo quartus inscribi solet, ac de-
cimo

Percidi os.

cimo subiecti. Verba Senecae sic sunt: Qui me usq; ad me
dacia haec leuiores, in quibus os percidi, non oculi erui so-
lent, credulum praesto. Panniculum uero ipsum quoq; fuisse
mimum docet illud eiusdem Martialis lib. 111.

Panniculum
mimus.

Ne legeres partem lasciuiae casta libelli,

Prædixi, et monui, tu tamen ecce legis.

Sed si Panniculum, si spectas casta Latinum,

Non sunt haec mimis improbiora, lege.

Sed fuit (ut uidetur) Panniculum uilioris nota mimus, cuius
ob id ora quoq; uilia poeta dixit. Itaq; personam semper
eam puto sustinebat, quae cederetur alapis ex argumento.
Quod ut homo facetus, ingenti sono solitus est Latinus, ut
ipso Panniculi malarum grandiore crepitu cachinnus tol-
lerent spectatores. Nam fuisse in argumento fabulae cuius
piam (sicuti diximus) alapas istas indicat Iuuenalis, inquit:
Ridere potest qui Mamercorum alapas. Taxat enim ciues
qui delectarentur edente in scena gestum nobilitate: sic ut
ex ea quidam uel praebent os alapis, uel cederent. Sed
et illud queri poterat, quae ratio fuerit, cur a moechis ce-
deretur Latinus, si uel uxorem moechis prostituebat. Aut
quid opus denique contegi cista Latini moechos, si iubente
Latino coniunx prostabat? Quapropter (ut antea quoq;
dixi) friuola sunt haec, et falsa, sibiq; prorsus ipsis obstre-
petia, nullaq; nec ratione munita, nec autoritate. Sed haec
hactenus. Quae siuit autem Picus idem tuo quoq; nomine,
cum Gallus intempestiuum caneret, quo pacto illud uocis
a Graecis diceretur. Etenim Iuuenalis meminit eius, et
Quintilianus. Ego certo mihi Baptista non aliud puto, quam
quod aliquando reperiri apud idoneos ἀπὸ τοῦ ὀνόματος, quamquam

Galli intempe-
stiuua uox.

p

mibi

ἄνωστος. mihi nunc autores ipsi non succurrunt. Est uerò *ἡ ἀνοστος* ea uox etiam, quæ neque choro, neque fidibus concordat. Hæc nos ad te pusilla nimium, leuiq; uerecundè quidem, sed tamen et libenter scripsimus. Quoniam sicuti me tua multum deterret eruditio, sic multum rursus inuitat humanitas. Vale.

BAPTISTA GVARINVS

Angelo Politiano suo S. D.

Perlectis literis tuis, non minus eruditus, quam humanis, agnoui et Pici diligentiam, et amorem erga me tuum. Ille quod receperat, accuratè perfecit. Tu ita satis fecisti, ut expectationem meam superaueris. Sed de grammaticis mihi gratias agis, perinde ac si rem acceperis, quæ mea magis sit, quam tua. Nam si usus librorum, qui apud me sunt, non ita ut cupis, tibi suppetit, locorum intervallo animaduertis uel, non mea possessioni. Approbo quæ scripsisti de cæteris locis. Quis enim à Politiano dissentiat? Sed de uoce Gallorum immatura ampliari iudicium opto. Commune est enim, quod scripsisti, alijs etiã cantibus absolis. Querendum est aliud nobis, ut arbitror, aut ingenue fatendum nos homines esse. Quintilianus (ut credo) apposit, sed in omnibus exemplaribus desideratur. Si quid à me fieri potest, quod tibi commodum futurum sit, optio tua est. Pico me commendes, rogo. Vale. Ferrariæ 1x. Idus Augusti. M. cccclxxxiiij.

ANGELVS POLITIANVS

Pandulfo Colleenutio suo S. D.

Negant eruditi quidam (sic enim scribis) uerum uideri, quod consulenti responderam tibi, *ἡ ἀνοστος* esse

esse apud iurisperitos uuas, quas non uini causa haberemus: ac ne illud quidem credunt in Digestis archetypis ita reperiri Iustini principis titulo de uerbis significacione. Sed et Latine dici, contra quam nos opinati sumus, affirmant Imam dicim, quæ sit ultima uita. Damnant et quod specimen accepisse me dixi Nardi et Gnaphali, cum tu mihi non formam, sed ipsas potius herbas, aut (ut iurisperiti uestri loquuntur) species miseris. Reprehendunt item quod Cotidie noster à manu scriperit, non Quotidie: quodq; quotiens, non, quod antea defenderim, quoties. Postremo culcitã pro culcitra. Quare accipe ad singula. *ἡ ἀνοστος* in archetypis esse, non quod ipsi uolunt *ἡ ἀνοστος*, nolo mihi, sed archetypis credant. Qui sic publice custodiuntur, ut tamen etiam frequenter adeantur. Sunt igitur Pauli uerba sic in Pandectis ad liquidum: Qui fundum uendidit, pomum recepit, nuces, et ficos, et uuas duntaxat duracinas et purpureas, et quæ eiusdem generis essent, quas non uini causa haberemus, quas Græci *ἡ ἀνοστος* appellarent, recepta uideri. Nec obnuemur tamen *ἡ ἀνοστος* quoque rectè nuncupari, quo nomine quasi uerso dixeram prius edules. Sed *ἡ ἀνοστος* *ἡ ἀνοστος* ad alia quoque pertinet: *ἡ ἀνοστος* ad uuam duntaxat, *ἡ ἀνοστος* etiam si non hanc adijcias. Nec uerò me fallit ita uulgo illud accipi *ἡ ἀνοστος* quasi matura lædat uuam, non cibariam uulpes, cum sit à uerbo facta *ἡ ἀνοστος*, quod maxime secundis mensis congruit: à quo *ἡ ἀνοστος* *ἡ ἀνοστος* quoque, *ἡ ἀνοστος*, *ἡ ἀνοστος*. Quare non aliam *ἡ ἀνοστος* profecto, quam *ἡ ἀνοστος*, Vergilius exprimere tentauit, cum dixit in Georgicis. Non ego te dijs, et mensis

accepta secundis Transferim Rhodia. Nec utique taceat
 Aristoteles, διαφ' ἑσῆν τῶν ἡμῶν βρώματ' ὄσῳ ἰσομα τῶν
 ἡμῶν. Sed ima dies an Latinè dicatur, uos uideritis, qui
 scilicet usurpatis uestro periculo. Certè nec autoritas iu-
 risconsultorum, nec Horatij poetæ uos adiuuat. Nam nec
 apud illos (ut ostendi) nec apud Horatium legitur, ima
 dies. Non enim quoniam dixerit, Seruetur ad inum, pro
 illo ad finè, statim sequitur ut et ima dies, pro ultima uita
 die rectè datur: quæ potius dici summa debet, ut: Veni
 summa dies. &: Summū nec metuas diem, nec optes. Sum-
 mus enim uerè dies, quo summa dierum colligitur. Hora-
 tius autem sic ait ab incepto ad inum, uelut ad pedes à ca-
 pite, ducta similitudine à pictoribus, qui prius laborāt in
 Specimen, capite. Ceterum specimen quoque uocari, quasi gustum
 quendam mercis ab empturientibus, hoc est quod in De-
 Δῆγμα, mosthene Plutarchus δῆγμα uocat: ut alij negent, indi-
 cat Cicero tamè, haud dubitans in Tusculanis quæstioni-
 bus, quin specimen naturæ capi ex optima quaq; natura
 Cotidie, debeat. Cotidie uerò, c, litera scripsit amanuensis meus,
 autore Quintiliano, Quotiens autem Prisciano. Nec ta-
 men absurdum est, si nunc hoc, nunc illud pendente ad
 huc lite, sequor. Huc enim me proportio uocat, illuc auto-
 ritas. In culcita sequor obseruationes ueterum codicum,
 præsertim si nihil ijs præter indoctam consuetudinem re-
 fragetur. Possum uerò proferre tibi sexcentos, quoniam
 tamen procul abes, citabo paucos ex ijs tantum, qui publi-
 cè spectentur. Iube igitur adiri (potes enim) Suetonij,
 Martialisq; uetustissima exemplaria: quorū illud quidem
 Rome Vaticana bibliotheca patet, hoc uerò Florentie
 publica

Culcita non cul-
 citra.

publica Medicæ familiæ reperiet is, cui negotium dede-
 ris, culcitam, uel in Tiberio, uel in Apophoretis: quod
 idem Saty. v. Iuuenalis codice peruetere, què doctissimus
 princeps, ac dux Vrbinatum Guido, de pulcherrima sua
 librorum suppellectile præpserit. Sed quid in ijs laboro,
 cum sit in Florentinis etiam Pandectis, titulo de supelle-
 ctile legata, prorsus ad hoc exemplum: Lecti etiam inar-
 gentati, culcitæ, toralia. Nec abhorret à ratione, cum fieri
 possit à calco, secundum uerborum formam, quæ sæpius
 quid fieri ostendunt, uersa tamè sicut in composititijs a li-
 tera in u. Quod tamen qui reprehendit, uelim doceat inui-
 cem, quam rationè potius ipse, uel autoritatem sequatur.
 Siquidem mihi cuenit interdum quod & Ciceroni, uideli-
 cet, ut habeam quem fugiam, nō habeā quem sequar. Nec
 tamen fore unquam credidi, ut hæc ad obrusam sic exige-
 rentur in literis, præsertim non mea manu, sed meo dunta-
 xat ingenio formatis, cum detur idiographis quo-
 que doctorum hominum uenia, sed à doctis:
 uel quòd hæc orthographa pro friuo
 lis habentur interdū, uel quòd
 (ut Cicero inquit) usum
 populo cōcedimus,
 scientiā nobis
 reserua-
 mus. Vale.

Epistolarum libri septimi finis.

ANGELI POLI-
TIANI EPISTOLARVM
LIBER VIII.

ANGELVS POLITIANVS INNO-
centio octauo Pontifici Maximo S. D.

VM Romæ abhinc triennium ferme
in comitatu essem Florētina legationis,
quæ tibi sancte pater Innocenti Pontifex
Maxime, ad supermæ istius dignitatis fi-
stigium nuper euecto gratulatum adue-
nerat, memini abs te mihi magna celebritate curam dele-
gari uertendi in Latinâ orationem Romanorū principū
res gestas, si quæ adhuc inter Græcorum monumenta no-
stris intactæ hominibus reperirētur. Quare cum coelestis
animi tui iudicio, nō plus mihi honoris additū, quàm one-
ris iniunctum animaduertere, ut primū Florentiā sum re-
uersus, altissima sollicitudine circumspicere cœpi, quæ po-
tissimū ex omni Græcorum copia interpretandum susci-
perem. Occurrit autē in primis Herodianus hic, excellens
rerum scriptor: & qui diu in Palatina uersatus aula, affe-
ctæq; iam ætatis historiā de suis temporibus componere
aggressus, neq; eloquentiæ caruerit laudibus, & fidem ta-
men in primis, libertatemq; retinuerit. Hoc ubi opus à no-
bis, neq; multo sanè negotio, neq; inuita (ut arbitror) Mi-
nerua elucubrātū est, ea mox tempora inciderūt, quibus
& nostra impedirentur studia, & quæ plurimum ualeat in-
scribēdo, omnis propemodū alacritas excuteretur. Postea
uero

Herodianus hic
Herodaphus.

uero quàm pro tua prouidentia & pacem Italiæ cupiētī
reddidisti, & cū patrono meo Laurentio Medice amplif-
simæ quidem fortunæ, sed amplioris ingenij, prudentiæq;
uiro priuatim affinitatem contraxisti, cessit uidelicet ille
quasi nimbus, suaq; mundo reddita serenitas est: sic ut nos
iā ipsos colligamus, atq; ut grauati pluuia flores, penèq;
decidui, ad nouæ lucis radios erigamur. Ergo & uetera
edere in publicū, & noua producere iā libet: unde aliqua
modò uel tuo sacratissimo nomini celebritas, uel nostris
temporibus claritas, uel studio sis etiam hominibus utilitas
pariatur. Ceterū Herodianū hunc nostrū, donec maiora
tibi, ac fortasse meliora parturimus, ueluti præludium ali-
quod ueri, iusti q; laboris lata, rogamus, fronte excipias
summe pontifex. Magnā in eo negotiorū, personarumq;
uarietate, multam rerū nouitatem deprehensurus: crebraq;
in utrāq; partem fortunæ ceu uacillantis exempla, consi-
liaq; admirabilia, & consiliorum inopinatos euentus, gra-
uesq; pro tempore sententias, & plenam ubique dignita-
tis, plenam suauitatis orationē, copiosam uidelicet quan-
dam ad instruendos mores supellectilem, & ceu speculū
humanitatis, in quod inspicere omnis uita, uide ea capere,
atque haurire documenta queat, per quæ uel publicis, uel
priuatis rationibus consulatur. Quæ sanè nostræ fuerunt
partes tentauimus profectō, utinamq; etiam effecerimus,
uti omnia ex fide responderent, ne inepta peregrinitas, ne
Greculæ usquam figuræ, nisi si quæ iam pro receptis ha-
bentur, Latinam quasi polluerent castitatē, ut eadem pro-
pmodū esset linguæ utriusq; perspicuitas, eademq; mū-
ditiæ, idem utrobique sensus, atq; indoles, nulla uocum mo-
rositas.

rositas, nulla anxietas. Tu quādo nobis aliquod ceu signum ex arce ista tui pontificatus ad bene sperandum scripsisti, perge obsecro sanctissime pater, perge inquam si uere, atque illustrare bonas artes, quae sese pedibus istis sanctissimis aduoluunt supplices, numenque tuum aduersus rudem inscitiam, tetramque Barbariam implorant: ut à quo pax Italiae, atque adeo terrarum orbi restituta est, etiam ab eodē pacis alumnæ literæ ab iniuria scilicet, atque indignitate uiuificentur.

INNOCENTIVS PAPA VIII DILE

cto filio Angelo Politiano

Dilecte fili salutem, et apostolicam benedictionem. Librum, quē nuper ad nos misisti, è Græco in Latinū traductum, gratissimo animo accepimus: tum propter rei nouitatē, tum quod doctrina, et ingenio ita cultus est multorum iudicio, quos apud nos doctos habemus, ut bibliothecæ nostræ magnum sit ornamentum allaturus. Gratias tibi propterea maximas agimus, uirtutemque tuā in domino commendamus: hortantes idem in posterū facere perseueres, ut his honestis laboribus maiorem in dies tibi laudem parias, et à nobis uberiorē gratiam promerearis. Nunc uerò in signum tam grati animi, quam amoris nostri erga te paterni, ducentos aureos per dilectū filiū Ioannē Tornabonū ad te mittere decreuimus, ut eo uitæ præsidio scilicet huiusmodi labores subire queas. Datum Romæ apud sanctum Petrū, sub annulo piscatoris, die. xvi. Augusti. M. cccclxxxvij. Pontificatus nostri Anno. iiii.

INNOCENTIVS PAPA VIII. DI-

lecto Laurentio Medici.

Dilecte

Dilecte fili salutem, et apostolicam benedictionem. Agimus deuotioni tuæ gratias, quod eius potissimū opera dilectus filius Angelus Politianus, uir eruditissimus, librum è Græco in Latinū traductum nuper ad nos misit, nostro nomini dedicatum: non solum nostro, uerum etiam aliquorum peritorum, quibus illum ostendimus, iudicio maxime commendatū. Erit apud nos (ut decet) in magno honore, bibliothecæ nostræ ornamentum, uirtutis, ac doctrinæ illius testimonium. Hortamur te maxime eundem Angelum autoritate tua permoueas ad huiusmodi opera edenda, quæ non uulgarem sibi gloriā parient, et nobis delectationem maximam afferent: qui tam honestis laboribus partim in beneficijs, partim in alijs rebus dignam mercedem collocabimus. Et nunc in huius animi testimonium, ducentos aureos per dilectum filiū Ioannem Tornabonum illi mittere decreuimus, ne hic liber in donatus remaneret. Datum Romæ, apud sanctū Petrum sub annulo piscatoris, die. xvi. Augusti. M. cccclxxxvij. Pontificatus nostri Anno tertio.

ANGELVS POLITIANVS INNOCENTIO

octauo pontifici maximo S. D.

Nescio quibus uerbis gratias tibi agā sanctissime pater Innocenti, summe potifex, qui tam multis laudibus uigiliolas nostras, tamque ampla liberalitate prosequaris. Quod ego factum sic interpretor, uoluisse beatitudinem tuam huiusmodi exemplo iacentes olim literatorum animos erigere: cum uidelicet intellegat tantam esse in pontifice maximo nostris temporibus humanitatem, tantamque beneficentiam, ut nunc postremus quidem, atque infimus

p s illius

illius ordinis, nō dicā inlaudatus, aut inhonoratus, sed ne uacuus etiam munerum, atq; in donatus dimittatur. Mihi sanē calcaria, & stimulos cum in me collata laudes, tum præsens quoq; & sperata benignitas subdiderunt, maximāq; iniecerūt curā cauendi etiam atq; etiā, ne quo uel tempore, uel casu liberalitate ista, indulgentiaq; tua uide ri indignus queā. Quocirca curabo, atq; enitar, ut hic non ster tenuis agellus, cui scilicet colendo tantum instrumētū tua nunc munificētia suppeditat, nouos subinde prouētus tuæ afferat sanctitati. Spero autem fore, ut quandiu sub umbra tui numinis recubero, ita ab omnibus uel incōmoditatibus, quas uita humana fert, uel languoribus, molestiisq; exoluatur, ut ab umbra apostoli Petri, cuius tu locū in isto fastigio obtines, omni prorsus ægritudine homines liberabantur. Valeat tua sanctitas. Florentiæ, pridie Calend. Septembres. M. cccclxxxvij.

ANGELVS. POLITIANVS

Innocentio VIII. Pont. Max. S. D.

ET si me pudor prohibet hominē tenuis fortuna, nulliūq; propemodū autoritatis, literas dare ad te Dei Maximi uicariū, principemq; generis humani: tamē in tanto uel priuato meo, uel publico totius nostræ ciuitatis gaudio, facere nō possum, quin tester apud te summe pōtifex Innocenti subitum hoc animi gaudiū, profitear letitiam, gratias agam priuato quoq; nomine tuæ sanctitati, quod adulescentem nostrum Ioannem Laurentij filium, Florentinæ Reip. delicias, tuorum numero fratrum, summūq; senatus collegio adoptaueris: quod ciuitatem florentissimam, familiamq; nobilissimam, tan insigni munere, tanq; eminenti

Ioannes Medicus Cardinalis creatus, hic postea Leo X. pontif. maxi.

eminenti dignitate cumulaueris. Tum gratulor etiā tibi, quod hac acerrimi iudicij constantissima fide, propē immortalē cæteris tuis egregijs uirtutibus gloriā conciliaueris. Ut enim Laurentium ipsum taceam, quē tibi in perpetuum, sancte pater, beneficio isto tanto deuinxisti, quid ipso tandē Ioanne Cardinali nostro perfectius? aut quid omnibus nūeris absolutius? Non indulgebo amori meo, non tuo iudicio blandiar Pontifex, nota cunctis, & testata loquar. Ita natus, & factus, ita altus, atq; educatus, ita deniq; eruditus, atq; institutus hic est, ut nemini secundus in genio, nec æqualibus industria, nec præceptoribus litera turæ, neq; grauitate senibus concesserit. Natiua in eo probitas, & genuina, diligentia quoq; parentis ita impensē culta est, ut ex illius ore non modō non uerbum dictu fecideret. Non actio, non gestus, nō incessus in illo notatus, nō aliud postremō, quod in deteriorem partē conspiceretur. Sic in uiridi ætate cana maturitas, ut qui loquentē senes audiant, proauitam in eo, nos paternam certē indolem agnoscamus. Cultum pietatis, & religionis penē etiā cum lacte nutricis exsuxit: etiam tum ab incunabulis sacra meditata officia, quādo nondū editum eum, tamen ecclesiæ iam genitor prouidētissimus destinauerat. Protinus autē quam est in lucē susceptus, multis, magnisq; præfagijs in hanc erudiri spem cœpit. Et quoniam tale de se specimen dabat, ut istius iam tum uirtutis faceret fidem, compulsus fama Ludouicus ille Francorum sapientissimus, idemq; sanctissimus rex, ne summi quidē archiepiscopatus fastigio indignum hūc ipsum planē adhuc puerū est arbitratu,

Eiusdē laudes.

Ludouicus Francorum rex.

tus. Illum tu igitur habes regem collatæ istius dignitatis prælusorem. Tella rex maximus exorsus, quæ Pontifex maximus pertexeret. Audires utinã uoces fausta tibi nunc, & prospera oñnantis Florentini populi. Aspiceres gestientem ubiq; & cõcurstantem in atrijs nostris, ac lætitiæ suæ impotentem ciuium multitudinẽ, plebemq; ipsam uix gaudium capientem animis. Non senes grauitas, non matronas pudor, non pueros infirmitas ab officio retardat. Confluunt in ædes Medicas sexus, etasq; omnis, omnis huc ordo (ut ad priuatas necessitudines) properant. Pro se quisq; primi haurire oculis aspectũ noui Cardinalis festinant, exultat, uociferantur, manus ad cœlum tendunt: propitiũ tibi deum, prospera, secũdaq; omnia comprecantur. Pro tua uel salute, uel dignitate uota prorsus ab omnibus suscipiuntur. Nec est quod annos, ac natales Cardinalis nostri numeretis, uirtus illi ante diem contigit. Ne dubita pontifex, implebit utique augustam purpuram. Non sub galeri pondere anhelabit, non fulgore caligabit nimio, non indecorem cum tanto senatui, non imparẽ tanto fastigio recipies. Iam nunc ampla maiestas, iam solito maior species. Cõstabit ratio collegis lati suffragij, nec te unquã summe pontifex iudicij poenitẽbit. Hoc tibi nomine (quod unum ualeo) gratulor, agoq; gratias. Quos aliquãdo pædes istos beatissimos præfens osculabar, iisdem nunc illis absens lætitiæ plenus aduoluor. Deumq; precor, ut te diu tuo perfui beneficio gaudeamus, ut prospera incepta prosperrimi consequantur euentus. Quod autem ad me attinet (quando non alia pro animo meo facultas est) dabo operam certẽ quandiu uires suppetent, ut istiusmodi

tua

tua benefacta sancte pater in omnem posteritatem sempiterna literarum memoria propagentur.

ANGELVS POLITIANVS IACOBO

Cardinali Papiensi S. D.

NON possum facillè explicare literis, in quantam nos admirationem adegerit Laurẽtius Medicus, patronus meus, testimonio laudũ tuarum. Nam etsi illa quidẽ uno omnium consensu maximæ semper, admirabilesq; prædicantur, & uirtutis tuæ constans opinio in omnium pectoribus uiuit, omnium linguis celebratur; tamen cum Laurentium Medicẽ (id quod sæpenumerò accidit) de te loquentem audio, cum te mihi totum (ut dicitur) atq; integrũ in oculis constituit, proculdubio intellego pristinã illam de tuis uirtutibus famã parcissimam sanẽ tibi, minusq; benignam fuisse. Existimabã equidem antea Papiensis gloriã in otio tantum, literisq; consistere, eamq; per se satis amplam, atq; mirificã in principis animo statuẽbam: alteram uerò partem, quæ in rerum agendarum usu, & ratione uersatur, etsi haud omnino ademeram, nõ tamen ut propriam tibi, peculiaremq; adscripsẽã. Ecce nũc Laurentij testimonio, in utriusq; gloriæ splendore maximus nobis, admirabilisq; exoreris, et tanquã Homericus Asteropæus dextra pariter, ac sinistra manu iaculum intorques. Caue autem putes me tibi nunc his laudationibus assentari. Testor enim meum in te animũ, ac fidem, nihil me aliud scribere, quam quod sentio: atq; omnem gloriam, quantumcũq; ea sit, tua uirtute inferiore existimare. Neq; ego hæc de te ipso ad te scribere auderẽ, nisi incredibilis meus erga te amor, ea mihi ex intimo corde, ex ore, è calamo, quasi suo

iure

ture extorisset. Idem quoq; ipse & Homerum nostrum quem tu à Laurentio petieras, & meum ad te animū unquam tempore pertulit. Hunc quidem uelim Papiensis in tuum sinū placidè suscipias: dignus est enim, quādo tuus est, in quē omne genus humanitatis, ac beneuolentiæ profunda.

Aquilæ pulli.

Homerum uero nostrū seminudū quidē adhuc, atq; inuolutam lucrem, ardentibus iudicij tui radijs aduersum statuiuis, perinde atq; aquilā ferunt implumes pullos, & nuper ex lido ex ovo prolatos orienti soli obijcere. Quod si uel intrepidus ad tuum radū, non cōnienti pupilla suffiget intuitum, referemus eum in nidum, & ut legitimū foetum educabimus. Sin uero oculorum acies offensa perstringetur, ueluti alienū, ac nothum exponemus. Aut tute ipsum magis tanquam Musarum hostem proijce, et in profluentem aliquem demerge. Erit enim perquam gratū nobis, si

Rheni fluuij in genium.

Rheni fluuij ingenium imitaberis: quem quidē ferunt pueros fillos Celtarum infantes intra suum sinū coiectos, si quidem polluta matris pudicitia suscepti fuerint, tanquā impuri lecti uindicē, rapidis uorticibus suffocare: quos autē senserit legitima foetura editos esse, placido alueo leniter suspendere, atq; in trementes genitricis manus iterū subuehere, salutē pueri quasi intemeratæ pudicitiaē testimonium ferentem. Remittas ergo item tu quoq; Homerum nostrum uagientem quidem illum, atq; infantem in complexum solliciti parentis, si ea tibi esse indole uidebitur, quæ & spei tandem nostræ responderit, & exquisitissimo iudicio tuo faciāt satis. Sir minus, aut Thetidi, aut Veneris largire marito. Vale Musarum patrone, & animalulum istum meum in delitijs habeas, rogo.

Iacobus

IACOBVS CARDINALIS PAPIENSIS
 sis Angelo Politiano, & Nicolao
 Michelotio s. d.

A Equo animo fretis ambo, si uacui tēporis raro aliquid habens, serò atq; una tantum epistola utrique respondeo. Legi traductionem tuam, Angele, diligēter satis pro otij copia. Querenti quid sentiam, promptius est quod respondeam, quā quod bene responderi posse ab indocto confidam. Vos me esse aliquid creditis, ego infra opinionē uestram sum multū. Si quid olim huc attuli lucis, iustificatū id est tenebris curia. Paupertas dudū, nūc dignitas, diuersa à primis institutis coēgerūt tractare. Intyba successit ambrosia, & gustui ingluuius: tam malè nunc possum de oratorijs, & poetiis iudicare, quā ineptè de musicis capti auribus iudicāt. Ne desim tamē expectatiōi uestræ, accipite, quod beneuolentiæ potius, quā retētæ disciplinae sit si gnū. oratio tua, quantum remittor præterita, Latina est, & illustris, ut huic commendationi addi possit. Pleni etiam uersus & suis numeris magnificè auri bus seruentes. In tam recenti ætate, laudis, & admirationis hæc sunt. Neque ego susceptum laborem inutilem puto. Ad ediscendum Homerum pertinet, ad alendū gradibus spiritū, ad ea tandem suscipienda, in quibus nostro gradu, non alienis uestigijs incedere habeamus. Homerū tamen si quis roget, num Latinum fieri se uelit, uersumq; uersui reddi, uereor ne uidens transmarina multa inter Græcos quā nostrōs sentiri: linguae porrò cuiusq; suam excellentiam esse, quā uix in aliena est assequi: denique barbam menti nec Latinum planè arguere, nec Græcum referre

referre: inquam uereor, ne respondeat malle se Colopho-
nium, quam Florentinū haberi: et palliū, quam togā Gre-
cis membris aptius cōuenire. Tum eorū iudicium laudet:
qui magno ingenio præditi, cum diffiderent eundē reddi
posse nostris, qui est apud suos, maluerunt imitari quam
uertere. Censeo tamen (ut dixi) operā inchoatam nō dese-
rendam, hocq; exercendi styli studium colendū assidū, a
ueteribus quidē laudatū, & ad complendū pectus maxi-
me necessarium. Si nō assequeris, quod uis, rei nō sinit ma-
gis, quam nostræ facundiæ inopia: æqualis tui Phaëtonis
laudē inuenies, ut idem de suscepto à te cœlesti Homero,
quod ab illo de cœlesti curru dicatur: Hunc si non tenuit,
magnis tamen excidit ausis. Meum hoc est, ut imprudēs,
fidele tamē de labore tuo iudicium. Traductionem ipsam
remitto, ut petis, & tibi gratias ago. Te uerò in meum
susceptio tam altè amorē condens, quam altè descendit ad-
miratio uirtutis insolitæ. Est iam tuus Papiensis, tibiq; in
stadio literarum currenti uocibus secundis acclamat, ut
pergas, ut non fatigeris, ut calcem ipsum contentis oculis
spectes, & huic palmæ nil anteferedum existimes, uiuētī,
ac mortuo profuturæ. Ad te uertor Micheloti. Attende
quod agas, in bona tua uidēris iniurius. Ais cœpisse teipsum
amare, mox ut à me amari es cœptus. Si nullum est iudi-
cium meū, te autem ex meo amas iudicio, non sentis sine
causa tuum de teipso esse amorem? Atqui magnæ sunt
causæ, quibus teipsum existimatione propria debes dilige-
re: ingenium, literæq; humanitatis, ad obsequium dexter
modus, in primis Laurentij nostri fides, & gratia,
quando Principibus placuisse uiris, non ultima laus est.

Quare

Quare caue posthac ex meo magis, quam tuo iudicio
ipsum te ames: Papiensi etiam hætenus tribuere, ut eius
beneuolentiam ex dignitate, non meritis ornamento tibi
esse existimes. De Balduccio gratias habeo, quotidianis
officijs tuum animum probas. Hunc ego, quod solus Flo-
rentiæ ex omnibus necessarijs est, cōmendo liberius, &
benignius accipi cupio. Tua diligentia reliqua absolue,
& me amariq; amicorum rationarium, non inter po-
stremos relatum te scito, fixum etiam cordi trabalibus
claus. Vale. Romæ, Calend. Ianuar.

ANGELVS POLITIANVS ASCANIO

Sfortiæ Vicecomiti Cardinali. S. D.

DIu, multumq; fateor dubitavi, an ad te principē, do-
minumq; excellentē homo infimæ sortis, humilisq;
fortune literas darem. Quippe à scribēdo me magnitudo
deterrebat tua, quasiq; radijs quibusdā nostræ acie men-
tis perstringebat. Cōtrā autem experta mihi humanitas,
clemētiq; ut aliquando scriberem adhortabantur. Nimis
autē stultum uidebatur, cum tute mihi autor audendi sue-
ris, pati siue metu quodā intēpestiuo, siue pudore subru-
stico nostri apud te memoriā exolescere. Meministi, arbi-
tror, uenire ad te aliquando uisum, salutatumq; unā cum
Laurentij Medicis filiolo, Angelū nescio quē Politianū,
ipsius magistrum pueri. Quem aiebant nonnulli haud
omnino indoctissimū haberi hominē, eūq; apud te, capta
ex tēpore audacia, de antiquis urbis opibus, ac substru-
ctionibus aliquādiu fabulari. Ille ego sum scilicet, eadēq;
absenti uel fiducia erga te, uel audacia superest, quæ tūc
haud defuerat præsenti. Sed eam tamē nihil est cur mihi
quisquā

q

quisquā uitio uertat, scilicet quæ ex humanitatis tuæ notitia, quæ ex magnitudinis ignorantia profisciscatur. Rogo quid sibi hæc querat literæ. Nempe aliud nihil, nisi ut me apud te memoriâ renouet, me esse hominē tibi deditissimū declarēt, speratē maxime in tuo patrocinio, datūque operam (si res ferat) ut animū tibi meum, fidem, uoluntatemque aliquādo probem. Orarem autē (nisi improbum est) ut si qua de nobis mentio apud summū Pontificē oritur (oriturā scio cum tu uoles) ostendas me illi esse hominem non ingratum. Facile enim intellego, quantum tua apud illum ualitura sit autoritas: quoniam quātum iure ualere debeat, non ignoro. Vale. Florentiæ. M. cccc. lxxxv.

ANGELVS POLITIANVS FRANCISCO
Piccolomineo Cardinali Cenesi s. d.

ET si scio pater amplissime, ita me tuæ debere humanitati, quā, cum istic essem, egregiam mihi, singulariterque præstitisti, ut ei nullis officijs, nulla opera, labore, industriaque mea posse uidear satisfacere: tamē cogitans nihil tam ingrati esse animi, quā dissimulare quod debeas, cum persolvere nequeas, decreui aliquid ad te literarum dare, quibus meū sensum aduersum te, cōscientiaque testarer. Ego si mihi tecu dandæ, referendæque gratiæ certamen instaret, cōtinuō scilicet manus dedissem tibi, utpote cuius etiā in ædibus ipsæ habitāt gratiæ. Sed quoniā maior tu es, quā quod nostri aspirare conatus queant, uelut imaginarijs te quibusdam officijs pro re, pro copia remuneramur, bene uidelicet sentiendo, loquendoque de te, fauendo tibi, omniaque bona cupiendo. Quod si officia officijs duntaxat, ac nō uoluntate potius, animoque pensantur, fa-

teor

teor soluendo non sum: sin (ut Cicero putat) etiam cum habetur gratia, in eo ipso quod habetur, refertur, nō ue-reor quin sim quæ debeo, saltē animo ipso persoluturus. Qui quoniā tibi totus humanitatis tuæ merito debetur, totum iam nunc cum tibi addico, ea lege, ut nunquā manumittatur. Nos ad historiam de Romanis principibus conscribendā magno spiritu, atque animo adgressi sumus. Et quāuis orā nuperrimē soluerimus, paulumque adhuc à portu promouerimus, tamen ferentē nacti uentum æquo pede prouehimur. Neque dubitamus, quin prospero Inno-centij fauētē numine, cuius ab auspicio profisciscimur, perpetuō nobis Alcedonia futura sint. Te uerō obsecro, ut siquādo apud eius sanctitatē nostri incidere mentio (inciderit autē quoties tu uoles) hisce me, si uidetur, commendens uerbis: Angelus hic Politianus neque malus homo est, neque planē indoctus. Tibi uerō sancte pater ita studet, ut nō sit fortasse indignus, quē tu aliquādo respicias. Hoc satis est ipsi, cætera mādō deo. Antonij autē Lollij familiaris tui orationē illā aureolā de circuncisione legi nuper iterum, atque iterum: quā magis legi, tam magis placuit. Græcum autē est uerbum: Ter pulchrum esse, quod ter lectum placeat. Commendarem tibi eum hominē, nisi absurdum, præposterumque uideretur commendari à nobis illum tibi, quem ita habeas charum, ut tibi me ab ipso uehementer cupiam commendari. Vale. M. cccc. lxxxv.

FRANCISCVS PICCOLOMINEVS, CAR
dinalis Senensis, Angelo Politiano s. d.

Conceperamus eā de Politiano opinionē, ut augeri illam posse minime putaremus, ad summū enim per-

q 2 uene

uenerat, auxit tamen suis & ornatissimis, & grauissimis literis, & ita auxit, ut nos, qui rebamur antè de ipso omnia concepiisse, ne attigisse quidem quanti ualeat, uideamur. Laudamus ingenij tui dexteritatem, concinnitate delectamur, miramur grauitatem. Sed hæc omnia silentio potius, quam infirmo sermone obeunda sunt. Nec patet in eorum nos esse numero, qui sub capite consuunt paluinaria. Amor enim uerus adulari nõ nouit. Testis deus, testis conscientia nostra. Quod autem de Romanis principibus aggressus es opus, erit puto absolutum, quia tuum erit: expectamus ultimam eius manum, quam fore non dubitamus consummatissimam. Nos quia uirtuti debemus, tibi debemus, cui & opera, & industria nunquam deerimus. Romæ VIII. Idus Aprilis. M. cccclxxxv.

ANG. POLIT. ANTONIOTTO GEN-
tili Cardinali sanctæ Anastasiæ s. d.

Paruum quidè tuo nomini libellum dedico, sed (ut spero) nec inanem rerum, nec inopem. Multa & remota *Noticia*. lectio, multa illi formauit opera. Titulum Nutricia diximus, qua figura & Staius Soteria. Plenior hic enim mihi uisus, & argumento coherentior, quàm qui olim placuerat, Nutrix. Tu uerò electus potissimum, in cuius apparet nomine, nõ quò rem tantillam tantæ uirtuti, fortunæque conuenire arbitrer, aut hoc esse denique putè, quod tuis erga me meritis debeatur: uerum cum prodire nollet in publicum liber sine patrocinio, tuum præcipue sibi nomen inscripsit, ex quo tutior foret, atque honestior. Quare suscipe quaeso, quod hoc est mei factus, qua me quoque ipsum foles humanitate, Deinceps autè plura, melioraque forsitan accipies,

accipies, modo hunc primum quasi gustum non asperneris. Nec enim uel ignoro, uel dissimulo quantum tua mihi apud Innocentium Pontificem Maximum suffragata sit autoritas. Cui quidem & ipsi quotidie à me, si non par gratia, certè aliqua tamen pro uirili parte scribendo saltem, beneque & sentiendo, & loquendo refertur. Vale. Florentiæ VI. Calend. Iunias. M. cccclxxxj.

ANG. POLIT. FRANCISCO EPISCO-
po Cephalcedensi Hispano s. d.

Non causam dico, neque absolui me postulo, quoniam ipse mihi nigrum appono calculum, quod me tibi scripturum aliquando pollicitus, fidem quam ad mensam, etiam hostilem dederam, nõ præstiterim. Ipsum tibi igitur memet noxæ dedo. Abduc, uinci, quasque est comodu pœnas irrogas. Sed quid agas? Non ego scilicet ex ingenio emigraui meque sum quippe homo omnium hominum ad scribendas epistolulas pigerrimus, diem ex die ducens, ac procrastinator mirificus: præsertim si cum eis res amicis est, quorum mihi sit & humanitas cognita, & explorata facilitas. Tute igitur accusandus, quod ita me istic humane habueris, ut omnium, que facturus essem, ueniam mihi, & impunitatem pollicerer. Sed nõ erit profectò cur mihi in posterum succedas. Nam ita crebras literas misculabo, ut eas propediem aut ne leturus quidè sis, aut mihi silentium imperaturus. *Misculara* De Græco autem adulescete haud sanè satis ex sententia res cecidit. Illis enim ipsis, quibus Romæ eramus, diebus, alium sibi patronum optauerat. Nos tamen haudquaquam desitimus, propter eos quorum consilio fretus est, hominem illinc potentioris spe conditionis electare. Sed uereor, ne si ad nos desecerit,

cerit, tamen dies præuertatur, qua tibi in Siciliam ad tua procuranda negotia sit abeundum. Laurentius Medicus noster magnopere his diebus ex intestinorum doloribus laborauit, qui nunc ut planè liberatus est, ita non planè recreatus. De te uerò apud illum statim ut huc peruenimus, multum sumus diligentissime locuti: speramusq; nos illius in te amori, etsi erat antea quoq; maximus, non nihil tamè addidisse cumuli, tuis in nos officijs exponendis. Vale. Florentiæ. M. cccclxxxv.

ANGELVS POLITIANVS

episcopo Syluensi S. D.

ET doctrina quædã nõ uulgaris, cuius mihi haud dubiũ specimen, et singularis quædã humanitas, cuius omneis impleuisti aduersum me numeros, exigere quasi suo iure aliqd à nobis uideatur literarũ, quæ nostri apud te memoria foueãt, nec tam planè refrigescere patiãtur. Nostra autè cautio esse debet, ne diutius quàm par est, hominẽ scilicet occupatissimũ teneamus. Atq; rem ipsam in pauca cõferemus. Ego me præstantissimo domino Cardinali Olisipponẽsi, germão tuo, uiro excellẽtis ingenij, doctrinæ, atq; humanitatis, tãtũ debere intellego, quantum nunquã sim persoluturus, etiã si me opposuerim pignori, aut si honorũ omnium meorum, atq; adeo ipsius capitis fecerim auctiõnẽ. Quare aut decidã cũ ipso oportet, aut certè addicã. Atq; ego qdẽ addicẽ malo, ut illius mihi periculo uiuendũ sit, non meo. Sed heus tu, agas cũ eo tamen te rogo, uti de nobis apud pontificem (ubi occasio tulerit) ita aliquã faciat mentionem, ut intellegat eius sanctitas, nos etiã tanti uiri iudicio non improbari. Neq;

tu au

tu autem absurdum, ineptumq; putaueris, si quò magis debemus, magis etiam debere nos postulamus. Mos hic uidelicet debitoribus, cum sint maxime obruti ere alieno, tum pecunias maxime mutantur. Sed hæc hæctenus. Nequeo autem quin obiter cõmendem Phædrum nostrũ, hominẽ candidissimĩ animi, elegantissimiq; ingenij, tibiq; in primis deditum. Scis eum minime dubitare, quin aliquando hortatu, impulsuq; tuo adduci Cardinalis tuus possit, ut cum pontifice de horologio illo aliquid explicetur. Quæ ne spes eum frustra habeat (si quã modò copia sit) etiam, atq; etiam te rogo. Vale.

ANG. POLIT. IOANNI PETRO

Arriubeno Vrbinati episcopo S. D.

ET si nõquã dubiũ fuerat, quin tibi omni laude præstanti uiro, nulli nõ honores iam pridè, dignitatesq; deberentur: tamen posteaquã auditũ est præsulem te esse Vrbinatè factum, tanta uniuersi quidè, sed præcipuè qui literarum sacra ueneramur, affecti letitia sumus, ut inexpectatum propè, nec spe ulla, quasi dixerim, præcontrectatum contigisse hoc nobis gaudium uideatur. Etenim cũ timere iam inciperemus, quicumq; tibi unicè studeamus, ne qui dilatus à fortuna fueras, etiã planè præteritus fuisses: quò grauior ille fuerat, atq; indignior metus, eò nũc et maior letitia, et iustior, postquã is euanuit, oborta est. Ad hanc autè quasi publicam tanti gaudij priuata etiam mihi, et peculiaris accedit causa, quòd eum prouehi ad ingentes titulos aspicio uirum, cuius mihi et autoritas, et humanitas durissimis etiã meis temporibus ita suffragata est, ut tantum crescere spes mea, et fiducia,

q 4 quã

quantū tua uel fortuna, uel dignitas meritò debeat. Quā-
propter in hac animi mei præcipua quadam uoluptate,
præcipuam quoq; gratulandi rationē desiderarem, nisi
tecum mihi, hoc est cum homine peritissimo res esset: cui-
ius insignis prudētia (sicuti credimus) quasi Lynceis ocu-
lis in ipsa quoq; hominum præcordia introspeciat. Illud
autem neutiquā omiserim, uideri mihi Innocentium Pon-
tificem maximum ceu uia quadam regia, ad immortalē
gloriam contendere, qui uiros augeat honoribus & eru-
ditos, & graues, nec delitescere sub modio (quod dicitur)
præclarum uirtutis lumen patiatur. Nam ut omi-
tam ceteros, inq; his Hermolaum Barbarum meum, quē
tanto studio Pontifex ornandū sibi prius, mox autē tuen-
dum quoq; defendendumq; suscepit: etiam nuper Hiero-
nymum ipsum Balbanū audio præstantem doctrina, &
moribus hominē tecum pariter præfulem esse factū, quò
nobis excellentis huius lætitiæ, ac uoluptatis ingens hinc
etiam quasi cumulus accederet. Cui tu quidem uelim (si
pateris) meo quoq; nomine gratuleris. Vale.

ANGELVS POLITIANVS LEO:
nello episcopo Concordiensi S. D.

FRANCISCUS Soderinus Volaterranus pontifex episto-
lam nuper mihi ad ipsum tuā super Miscellaneis no-
stris ostēdit, in qua certare dubia palma inter se doctrina
mihi, & humanitas uidebatur. Ac doctrinā quidem non
modò ipse stylus exhibebat elegans, ornatus, & grauis:
sed illa etiā multò magis, quæ mihi abs te de autore Stro-
matæon Clemēte obijciēbatur. Humanitatis autē certissi-
ma illa uisa sunt indicia, q; uir & autoritatis maxima,
& sortis

& sortis amplissima, multisq; & magnis agendis rebus
occupatus, etiā nōnihil ad te pertinere putasti, quid ego
in meis aliquādo libris tenui fortuna homuncio retulisse
sem. Mitto autē quā benignè, quā blandè, quā ue-
recundè, quā amāter, quā lentè etiam, & cunctanter
erratum illud, ita enim uidebatur, nostrum protulisse.
Quā multis me prius laudibus, etiam si eloquētius lon-
gè, quā uerius adobruisse. Mitto q; & Soderinum de-
legisse, qui mihi rem potissimū significaret: quo uiro nec
grauior, nec prudētior, nec item humanior, sed nec mihi
amicior quisquā deligi potuit: ut si me literæ illæ tuæ of-
fendere aliqua ratione potuissent, hac una tantū potue-
runt, q; nimū sollicitus uidebaris, ne aliorum fortasse acci-
perè, quod obieceras. Ego mi Leonelle, non modò in ijs,
quæ hæctenus edidi, sed & quæ scribere deinceps conor,
omnibus hoc testatum uolo, nihil mihi esse prius ueri stu-
dio, & recti. Si sponte hoc assequor, bene habet: sin mi-
nus, at ab alijs & placidè admoneri gaudeo, & asperè
castigari nō recuso. Quin ut illis habeo gratiam, sic istis
nō irascor: honestius ducens aliquādo doceri, quā sem-
per nescire: nō enim tam turpe reselli, q̄ pulchrum corri-
gi. Quod autem ad Clementem attinet, artificis librarij
uitium, non auctoris est. Is in exemplaribus nostris quæ-
dam malè (ut fit) aut inducta, aut deleta repererat, eaq; tamen
pro rectis, ac legitimis inconsultò excudit. Ita ne-
cesse habui curare protinus, ut errata ipsius omnia, nisi
quæ relegendem fefellerant, primis ibidem paginis impri-
merentur. In eas tu fortasse paginas nondum incideras,
cum locū notasti: quas tamen se aut è uestigio misisse ad.

te Volaterranus pontifex, etiā antè, quàm tuas mihi literas ostenderet. Ibi igitur primo statim capite correctum hoc à nobis erratum reperies. Nec uerò ullis opus est ad hanc rē, uel Eusebiji, uel Hieronymis. Ipsos enim & legimus Græcos, & excerpimus octo Alexadrini Clemētis libros, qui *spuarā* appellātur. In quibus alterius etiam Clemētis (quod uerè ait) Romani pōtificis idē tidē testimonia citātur. Reliquū est, ut agā tibi grātias. Ago igitur quàm possum maximas, ut tibi me deditissimū profitear, profiteor, & quidē ex animo. Sed & rogo te etiā, ut atq; etiā adhuc, ut si quis locus apud te uacat, numeres me quoq; inter tui studiosos. Postremò quoniam uerbis honorificētissimis in tua epistola Cardinalis Alexadrini fecisti mentionē, cuius saepe mecū de literis & uita Ioānes Picus Mirandula meus diuinē loqui solet, ei me quoque (si fas est) uelim des aliquo pacto in clientelam. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Paulo Cortesio suo S. D.

Remitto epistolas diligētia tua collectas, in quibus legēdis (ut liberè dicam) pudet bonas horas malè collocasse. Nā, præter omnino paucas, minime dignæ sunt, quæ uel à docto aliquo lectæ, uel à te collectæ dicantur. Quas probè, quas rursus improbè, nō explico. Nolo sibi quæquā uel placeat in his autore me, uel distliceat. Est in quo tamē à te dissentia de stylo nō nihil. Nō enim probare soles (ut accepi) nisi qui liniamēta Ciceronis effingat. Mihi uerò longè honestior tauri facies, aut item leonis, quæ finis uidetur, quæ tamē homini similior est. Nec ij, qui principatum tenuisse creduntur eloquētiæ, similes inter se, quod

se, quod Seneca prodidit. Ridētur à Quintiliano, qui se germanos Ciceronis putabāt esse, quod his uerbis peridum clauderēt, esse uideatur. Inclamat Horatius imitatores, ac nihil aliud quā imitatores. Mihi certè quicūq; tantū cōponūt ex imitatioe, similes esse uel psitaco, uel picæ uideatur, proferētibus quæ nec intellegūt. Carent enim quæ scribūt isti uiribus, & uita, carēt actu, carent affectu, carent indole, iacent, dormiunt, stertunt. Nihil ibi uerum, nihil solidum, nihil efficax. Nō exprimis (inquit aliquis) Ciceronē. Quid tum? Nō enim sum Cicero, me tamen (ut opinor) exprimo. Sunt quæ prætereā mi Paule, qui stylū quasi panē frustillatim mēdicāt, nec ex die solū uiuunt, sed & in diem: tum nisi liber ille præsto sit, ex quo quid excerpant, colligere tria uerba non possunt, sed hæc ipsa quoq; uel indocta iunctura, uel barbaria inhonestæ cōtaminant. Horū semper igitur oratio tremula, uacillās, infirma, uidelicet malè curata, malè pasta, quos ferre profectò nō possum: iudicare quoq; de doctis impudēter audētes, hoc est de illis quorū stylum recondita eruditio, multiplex lectio, lōgissimus usus diu quasi fermētauit. Sed ut ad te redeam Paule, quæ penitus amo, cui multū debeo, cuius ingenio plurimum tribuo: quæ so ne supstitutione ista te alliges, ut nihil deleat, quod tuū planè sit, & ut oculos à Cicerone nunquam deijcias. Sed cum Ciceronē, cum bonos alios multum, diuq; legeris, cōtriueris, edidiceris, cōcoxeris, & rerū multarū cognitiōe pectus impleueris, ac iā cōponere aliqd ipse parabis, tū demū uelim (quod dicitur) sine cortice nates, atq; ipse tibi sis aliquando in cōsilio, sollicitudinēq; illam morosam nimis, & anxiam deponas

Imitatores reprobantur.

deponas effingendi tantummodo Ciceronem, tuasq; de-
niq; vires uniuersas pericliteris. Nam qui tantū ridicula
ista, quæ uocatis liniamenta, contemplantur attoniti, nec
illa ipsa (mibi crede) satis representant, & impetū quo-
dammodo retardant ingenij sui: currētīq; uelut obstant,
& (ut utar Plautino uerbo) remorā faciunt. Sed ut bene
currere nō potest, qui pedem ponere studet in alienis tan-
tum uestigijs: ita nec bene scribere, qui tanquam de præ-
scripto non audet egredi. Postremō scias infelicis esse in-
genij, nihil à se promere, semper imitari. Vale.

PAVLVS CORTESIVS

Angelo Politiano suo S. D.

Nihil unquam mihi tam præter opinionē meā acci-
dit, quam redditus à te liber epistolarum nostrarum.
Putabam enim illū tibi in tātis occupationibus exci-
disse. Nunc autē lectis tuis literis, uideo illum non modō
à te gustatum, sed etiam planē deuoratum: quum & scri-
pseris puduisse te in eo legendo bonas horas malē collo-
casse, & eas ipsas minime tibi dignas uideri, quæ uel ab
aliquo docto lectæ, uel à me collectæ fuisse dicantur, præ-
ter nescio quas hominum perpaucorum. Ego autem to-
tum istud tibi remitto, nec planē iudicium meū interpo-
nā, cum nefas sit quodammodo à te dissentire: & ego is-
sim, qui de altero iudiciū facere (ut ait Marcus Tullius)
nec uelim si possim, nec possim si uelim. Sed ueniā ad il-
lud, in quo te dicis à me q̄ maxime dissetire. Scribis enim
te accepisse me neminē probare, nisi q̄ liniamētā Cicero-
nis cōsecrari uideatur. Ego uerō quantum repetere me-
moria possum, nec istud recordor unquā dixisse, nec di-
ctum

Etum uolo. Quæ enim stultitia esset, ut cū tam uaria sint
hominū ingenia, tam multiplices natura, tam diuersæ in-
ter se uoluntates, eas uelle unius ingenij angustijs astringi,
& tanquā præfiniri? Sed quoniā me in hac disputationē
uocas, non erit fortasse alienum tempus purgandi iudicij
nostri, & tuēdi mei, cum planē cognoscā uerba tua esse
suasoris, nō laceissentis. Et primum de iudicio libenter fa-
tebor, cum uiderem eloquentiæ studia tandiu deserta ia-
cuisse, & sublatum usum foresem, & quasi natiuā quæ-
dam uocē deesse hominibus nostris, me sæpe palam affir-
masse, nihil his tēporibus ornate, uarieq; dici posse, nisi
ab his qui aliquem sibi præponerent ad imitandum: cum
& peregrini expertes sermonis, alienas regiones malē
possint sine duce peragrarē, & anniculi infantes nō nisi
in curriculo, aut nutrice præeunte inambulent. Cum au-
tem multi in omni eloquētiæ genere floruerint, memini
me unū Marcum Tullium ex doctorum acie abduxisse,
in quem omnium ingeniosorum hominum studia confere-
nda putarē. Non quod ignorarem multos dicendi glo-
ria præstitisse, qui & acuerē industriam, & multis ora-
torijs uirtutibus alere ingenia possent: sed & quia uide-
bam hunc unum omnium seculorum consensu principem
esse iudicatum, & quia à puero didicerā in omni nume-
ro semper optimum esse eligendum: corrupti stomachi,
& intemperantis ægri esse putabam, deteriozem cibū se-
ligere, salutarem, & optimū aspernari. Ausim nūc etiam
affirmare idem, quod sæpe, neminem post Marcum Tul-
lium in scribendo laudem consecutum, præter unum, aut
alterum, qui nō sit ab eo eductus, & tanquam lactis nu-
trimento

M. T. Cicero
præ cæteris imi-
tandus.

trimento educatus. Sed erat tum quædã certa imitandi ratio, qua & fastidio similitudinis occurrebatur, & nitidũ illud genus hilaritate quadã aspersa cõdiebatur: nunc autem illa ab hominibus nostris aut neglecta est, aut ignorata. Similẽ uolo mi Politiane, nõ ut simiã hominis, sed ut filium parentis. Illa enim ridicula imitatrix tantũ deformatas, & uitia corporis deprauata similitudine effingit: hic autẽ uultum, incessum, statũ, motum, formam, uocem deniq; & figurã corporis representat: & tamẽ habet in hac similitudine aliquid suum, aliquid naturale, aliquid diuersum, ita ut cum comparẽtur, dissimiles inter se esse uideãtur. Dicam idem iterũ habere hoc dilucidã illã diuini hominis in dicẽdo copiam, ut existimãti se imitabilem præbeat, experiẽti spem imitationis eripiat. Fit enim undiq; ad eum concursus, & quisq; arbitratur illo modo se posse dicere. Homines enim natura suauitatis auuidiores, difficillimã rẽ uoluntate, non facultate metiũtur. Itaq; dum abundantiam sermonis, & (ut ipsi aiunt) facilitatẽ imitantur, neruos, & aculeos deserũt, & tum à Cicerone absunt lõgissime. Nec autẽ refert alieno ornatu, & quibusdã luminibus, ac quasi insignibus nostra scripta exple re, nisi queamus id distinctẽ, apteq; facere. Fit enim nescio qd mōstrosum, cum mēbra coherẽtia malẽ dissipantur. Quare (ut de me loquar) nihil est Politiane, qd me à Ciceronis imitatione deterreas: sed quod potius oburges inscitia, quod nequẽã bene illũ imitari: quãquã ego malo esse affecta, & simia Ciceronis, quãdã alumnus, aut filius aliorum. Sed permagni interest utrũ quis uideatur quẽquam uelle imitari, aut neminem. Ego autẽ statuo nõ

modò

modò in eloquentia, sed in alijs etiã artibus necessariam esse imitationem. Nam & omnis doctrina ex antecedẽti cognitiõẽ paratur, & nihil est in mēte, quin fuerit prius in sensibus perceptum. Ex quo intelligitur omnem artẽ naturã esse imitationẽ, sed natura fieri, ut ex eodẽ genere dissimilitudo nascatur. Homines enim cũ inter se dissimiles sint, similitudine cõiunguntur: & quãquã alij coloratiores, alij pallidiores, alij uenustiores, alij proceriores sint, una tamẽ est omnibus figura, & forma. Illos autẽ qbus aut crus, aut manus, aut brachia desunt, non omnino ex hominũ genere excludẽdos, sed aut mancos, aut claudos appellãdos putarẽ. Sic eloquẽtiã una est ars, una forma, una imago. Qui uerò ab ea declinat, sæpe distorti, sæpe claudi reperiũtur. Aspice nũc eos homines, q sibi elegerũt Marcũ Tullium imitandũ, quantũ ab eo distẽt, quantũ etiã inter se dissimiles sint. Profluentem quãdam sine modestia ubertatem Liuius arripuit, acumẽ Quintilianus, sonum Laetantius, lenitatem Curtius, elegantiam Columella: quorum cũ esset unũ propẽ imitandi propositum, nihil est tam dissimile, quã ipsi inter se, nihil tam distans (si comparẽtur) quã ipsi à Cicerone. Ex quo intelligitur maxime, & cũ iudicio ponderandam esse imitationem, & eũ ipsum hominem mirabilem fuisse, ex quo tantã diuersa ingenia, tanquam ex perenni quodã fonte defluerint, omnino Politiane certis autoribus insistendũ est, quibus ingenia formentur, & tanquam alantur. Relinquant enim in animis semina, quã in posterũ per seipsa coalescunt. Qui autem neminẽ imitari, & sine cuiusquã similitudine laudẽ cõsequi uideri uolũt, nihil (mihi crede) roboris

Ars imitatio
naturæ.

roboris, aut uirū in scribēdo prae se ferūt: & illi ipsi, qui se niti dicunt ingenij sui praesidijs, & uiribus facere non possunt, quin ex aliorū scriptis eruant sensus, & inscribant suis, ex quo nascitur maxime uitiosum scribēdi genus, cum modò sordidi, & inculti, modò splendidi, & florentes appareant: & sic in toto genere, tanquā in unum agrum plura inter se inimicissima sparsa semina. Fieri enim nō potest, qn̄ uaria ciborū genera malè cōcoquantur, & quin ex tanta colluuiōe dissimilimi generis inter se uerba collidātur. Nec minus huius corruptae orationis asper cōcursus aures ferit, quā ruentiū lapidū fragor, aut strepitus, aut quadrigae trāscurrentes. Quid enim uoluptatis afferre possunt ambigua uocabulorum significationes, uerba transuersa, abruptae sententiae, structura saeuebroso, audax translatio, nec felix, ac intercisi de industria numeri? Quod necesse est his omnibus accidere, qui ex singulis sensus, & uerba eruunt, & neminem imitantur. Horum sanè omnis oratio est tanquā Hebraeorū domus, quibus sunt ad quoddā tempus diuersorum hominū bona oppignerata. Nam ibi & lacernae, & amictus, & penulae, & multorū saepe pallia suspensa internoscuntur. Ego autem tantū interesse puto inter eum, qui neminem imitatur, & qui certum ducē consecratur, quantum inter eum, qui temere uagetur, & qui rectā proficiatur. Ille deuius inter spinas uolutatur, hic autē ex proposito uenire ad constitutū locū sine lapsu, & molestia contendit. Praeterea Politiane sic habe, neminem eloquentiae laudem consecutum, qui nō sit in aliquo imitationis genere uersatus. Apud Graecos non modò oratores Demosthe-

nes, Hyperides, Lycurgus, Aeschines, & Demarchus: sed etiam illi ipsi philosophi, uirtutum magistri, alicuius imitatores esse uoluerunt. De nostris hoc loco taceo, ne uidear tibi uni omnium doctissimo quasi scholam quandam explicare. Nec item aliquid de Marco Tullio dicendum puto, exploratum est iam illud omnibus, ut qui se ad Marcum Tullium effingendum contulerit, si minus aliquam imitandi gloriam assequatur, in eo tamen ornetur, quod illum sibi elegerit exprimendum: ut illud fuisse naturae, & ingenij uideri possit, hoc iudicij. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Baptistae Mantuano theologo Car-
melitae suo S. D.

Nec dubito quin amer abs te, nec exigo quod sit incommodum, sed nec officio literarum metior amicos: quippe quod & ab inimicis praestari solet. Gratulatione tua quod philosophiae sim deditus, ipse mihi mediusfidius ita gratulor, daturus ut operam sim, quod possis in dies magis merito mihi gratulari. Sed adulescens hic tuus consilio nostro si fuisset usus, magis fortasse suis rationibus consulisset. Nunc quoniam consilio noluit (ni frustra augurium) credo nec opera iam uolet uti. Veruntamen ei cupio scribas, ut à me expectet omnia, tui quidem causa. Nihil enim molestius, quam fuisse hunc mihi abs te frustra commendatum. Vale.

Epistolarum libri octauī finis.

r Angelī

ANGELI POLI
TIANI EPISTOLARVM
Liber Nonus.

ANGELVS POLITIANVS

Matthiae dei gratia inuictissimo

Pannoniae regi s. d.

MV superioribus diebus ego, & Phi-
lippus Valor Florentinus, praestans uir,
tuaeq; maiestati deditissimus, de nostris
seculi principibus casu loqueremur: ac
tu primus nobis inuicte rex, imò uerbò
solus occurrisses, què uideremur audacter cū quouis lau-
datissimo ueterum posse cōferre: castigauit ille me uerbis
amicissimis, quòd nunquam tibi aut lucubrationes ullas
nominatim dicauerim, aut epistolā saltē scripserim, quò
tibi si non ingenū quodcunq;, doctrinaq; mea, certè ami-
mus tamen, ac uoluntas innotescerent. Etenim te regem
tēporibus esse nostris aiebat unū (quod ego illi facillime
assentiebar) in quo uel maxime celebrando labores, indu-
striā, uigiliasq; suas omneis ponere literati homines cer-
tatim debeant: ut in cuius egregijs, innumerisq; laudibus
habeat utriusq; linguae facultas, ubi liberrime possit, &
uelut in patētibus campis exspatiari. Quare sumpsi ami-
cum (fateor) de sermone prudētis, & amici uiri, glorio-
sissime rex, cumq; animo statim sumpsi calamū, uidelicet
in hoc, ut tuas eximias uirtutes honore saltem quocunq;
styli mei prosequerer. Sed cū se mihi illa tam multae, tam
magnae protinus obtulissent, ut facilius mundum pugillo
posse

posse credere, quàm eas epistolae breuitate cōplecti, muta-
to protinus cōsilio, dilatis paulisper tuae claritatis praeo-
niji statui dūtaxat in praesentia significare tibi, me quoq;
unū, rex, è multis esse, q; magno animi fauore te uenerer,
darii; mihi occasione celebradi tui nominis concupiscā.
Non quia me sperē naturali faciūdia parē tuae laudi fore,
sed quòd est à sapiētibus hominibus obseruatū, nō minus
animi uires aliquādo, quàm ingenij ualuisse. Quocirca si
qd erit, inclyte rex, in quo tibi mea gratificari professio
possit, rogo, obtestorq; perinde utaris opa nostra, quasi
unus ex eo sim numero, qui regni tui finibus cōtineatur.
Vt autē Dinocrates ille nobilis architectus Herculeo sese
habitu ius dicēti obtulit Alexandro, cumq; se cogitationes,
ac formas afferre dignas illo rege, uidelicet Atho montē
statuae uirilil effigie figurandū docuisset, ita regiā com-
mendationem uidelicet adeptus est: idem mihi ego quoq;
usuēturi speraui, rex magne, si pro leonis pelle nō ob-
scuram indolem, pro claua non absurdū ingenū, pro co-
rona populea nō incelebrem doctrinae mediocritatē, pro
uastae illius molis cōpositiōe multiplices tibi linguae utri-
usq; figuras obtulissē. Nec enim minor quouis architecto
putandus, qui studijs istis liberalibus claruerit: nisi fortē
diutius marmora, & camenta restitura uetustati, q̄ lite-
rarū monimenta confidimus. Nec tu profectō Macedoni
Alexandro (sit uero uenia) iure cesseris Matthia rex, seu
uictorias eius, seu beneficentiā consideres, quae duo pri-
ma tanto in rege fautrix miratur antiquitas: nisi fortē cre-
dimus Arabas, Indos, Armenios, Chaldaeos, mollissimas,
fugacissimasq; gētes laboriosius uinci, quàm Turcas, &
Mysios,

Dinocrates ar-
chitectus.

Mysios, & Triballos, & Illyricos, & Liburnos, & Boemos, & Rhetos, & Vindelicos, & alias itē bellicosissimas nationes: quarū ipsa quoq; nomina Martiū sonant: nisiq; plus esse putamus quod unum, aut alterū donauit ille bene de se meritis hominibus oppidum, q̄ quod in omnīū penē sinus, quoscūq; dos aliqua ingenij, uirtutisq; nobilitat, ē tuis istis beneficiis manibus, quasi perenne fluit aurū semper, ut aqua de fontibus, & in maximā uenire iā quæstionē cœpit illud: unde nam tibi tanta isti, tamq; inexhausta diuitiarū copia, sic omnibus usqueque largienti.: quāquam facilē à prudētibus intelligitur, quæ pleriq; alij principes in suas cupiditates, ac libidines profundant, ea te tantum uel in adificiorū nobilissimas substructiones, uel in usus publicos, uel in hęc postremo, de qua nūc agimus, beneficentiā cōferre. Quapropter uehementer cupio labore aliquo meo tuam celsitudinē demereri: cupio studijs, ingenioloq; meo, si detur, commendare me tibi rex inuicte. Qui sim uerō, quem ue inter literatos locum teneā, malo equidem ex aliorū tibi, quam ex meis indicari uerbis. Tantū dixero me Laurētij Medicis magni, sapientisq; uiri, tuarum uirtutū studiosissimi nō diligētia minus, quam liberalitate de obscuro, tenuiq; loco, qui nascentē susceperat, in aliquam certē lucem, dignitatēq; nullis adeo nisi literarū adminiculis peruenisse, profiteri iā multos annos Latinas Florentiæ literas, magna (quod omnibus notū est) celebritate: sed & Græcas ex pari cū Græcis, quod nescio an alteri Latinorum (dicam enim audacter) mille circiter annos antē cōtingerit: stylum deniq; sic ipsum per omnia penē materiarum diuerti

diuerticula duxisse feliciter, ut (quod erubescō, quāquam penē testatum, referre) cunctos fermē, quicunq; in literis ætate mea claruerunt, habere meruerim laudatores. Atq; hæc ego de me rex indulgētissime, nouo scilicet & periculoso more, multorūq; reprehēssonibus obnoxio, simpliciter tamē, sed & uerē, nec enim hoc, nisi & illud, ad Septimū laute scribo, quod deliberare secum tua sapientia, uelutiq; ^{dat.} præscribere possit (modō nō hæc aspernetur) ubi nos potissimū, scilicet in tuæ spem gratiæ nostri neruos ingenij contendamus. Siquid igitur ipse mandaueris, obibo libens: sin minus, eligam tamen pro iudicio, captūq; meo, quod tibi fore arbitrer quā gratissimum. Bibliothecam uideo iam pridem comparas omnium (sicut expectamus) non ornatissimam solum, sed etiam copiosissimam. Possumus igitur multa (si res postulet) è Græco uertere in Latinū tibi, multaq; rursū quasi noua cudere, quæ nec ab eruditīs forsitan respuantur. Regiam construis idem longē magnificentissimam, forumq; tuum simulachris omne genus uel aeneis, uel marmoreis exornas. Nec autem cessant ubiq; terrarum nobilissimi pictores tabulas tibi pulcherrimas uiuis animare coloribus. Et ista ergo possumus, te iubente, non erubescendis illustrare carminibus. Iam bella, & paces mādare uicturis utriusq; linguæ monumētis, & historiæ molli filo contexere pridem didicimus: tum uel undanti solutæ uocis eloquio, uel immortalibus Musarum cantu totam posteritatē sacris implere præconijs. Quin philosophiæ seria ne defuerint cupienti, milleq; iocis tædiū subinde, mille profectō argutijs sefellimus. Nec autē uendito ista tibi, dum sic indico: nec mihi

referri ob ea gratiā quero, sed abundē relatam putabo, si placuerit ex me tibi, nō dicam res ipsa, sed animus. Vt autē gustū sumere aliquem iam nunc uigiliarū nostrarum possis, en poēma tibi multa lima cruciatū, quod laudes poētica, quod historiā continet omniū ferē uatū. Sed & mittam cōmentarios paulō pōst in id opus copiosissimos, in quibus quicquid de uaria, multipliciq; lectione cōdidimus, explicabitur. Ac (nisi me dulcissimus amor suscepi laboris fallit) tantas ex hoc libello uelut è thesauro diuitias proferemus, ut magna ex parte studiosa iuuentutis quaedā ueluti inopia releuetur: ac tum deniq; puto quis intellet, q̄ multis ista mihi lucubrationibus consistierint. Quare ne quaso numeret Angeli Politiani carmina lector, sed ponderet. Tu uerō Matthia rex regū prorsus omniū celeberrime, dum tibi cōmentarios quoq; multiplici pagina surgentes euigilamus, accipe hunc interim rogo libellum uultu quo regem decet, hoc est sereno, & hilari, quem tibi uidelicet ego si non eruditissimus, at certē tuo nomini deuotissimus homo, quasi deo donum religiosam mentis, atq; animi pietate consecraui. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Bernardo Riccio suo S. D.

Accepi uersiculos tuos ingeniosos, elegantes, uenustos, facileis, sed ita tamen affectibus plenos, ut eos non fictos, quemadmodum tu uis, sed ueros esse amatores existimem. Delectatus lectione sum, sed & admiratus admodum superfuisse tibi tempus in hos tam delicatos lusus à publico munere, quod & diligenter obire dicis, & prudēter. Quod autē me rogas, ut eos angulo

cuiquam

cuiquam secretiori solus insurrem, mox uerō domi septos, & inclusos habeam: quam quā tibi rebus omnibus obsequi studeo, tamen in hoc uno minus obtēperabo, ne quid amor succenseat, si retineam tam bellos ipsius ministros, & uelut in ergastulo supprimam. Sed de uersiculis alijs. Scribis autem permultos istic esse, qui Ioannem Picum Mirandulā laudari à nobis in cognitione rerū, studiorūq; sapientiae nō moleste ferant, ijdem tamen ornāmēta dicendi, splendoremq; illi quasi oratorium tribui uix patiantur. Itaq; rogas, ut ipsius uel epistolā tibi mittam, uel breue aliquod omnino scriptum, quod circumferre tecum possis, & ostentare: ne tuis tantum uerbis, aut illius aestimatio propugnanda sit, aut nostra fides absoluenda. Georo equidē morem, descriptamq; tibi epistolā Pici mitto, qua barbaros philosophos aduersus Hermolā Barbarum, sed nihil minus quā barbarū defendit, simul ipsius Hermolai responsum luculentē scriptum, quō conferre utriusq; stylum, genusq; dicendi possis. Aestimabis igitur ex hac epistola Picum, sed ut leonē (quod Græci dicunt) ab unguibus. Etenim solitus ille tractare ampla quaedam semper, & scribere, quod opera illius indicabit, magnis de rebus, quæ domi clausa cottidie maturescunt, ad argumētā deinde minora hæc, & leuiora uix exiguā partem conferre suarū uirū dignatur. Quapropter hanc ipsam epistolam tam plenam, tam spissam, tam diuitem, paucis antemeridianis horis ex tempore propē dictauit. In qua tamē (ut uidebis) electa uerba, casta Latinitas, Atticus nitor, iunctura tenuis, numerosus ambitus, grata concinnitas, hilaris color, pura uenustas, ornatus facilis, agentes

figura,

figura, sensus acres, apta exēpla, multa fides, argumenta fortia, graue consilium, subtile iudicium, uis alta, indoles rara, mira maiestas. Sed hoc usu plerunq; uenit, quod et Marcus Cicero quodam loco scribit, ut in rebus diuersis eundē præcellere nolint homines. Itaq; Picus noster, quonia fidem fecit apud omnes diu, quantum emineat in studio sapiētiae, pro quo sunt illi maxima bella pugnata: nunc impetrare non potest, cum sit eloquentissimus, ut in dicendo saltem nec incultus omnino, nec inelegans habeatur. Sed qui deinceps sequētur dies, ut Pindarus inquit) testes erunt sapientissimi. Tibi tamē interim studio uide licet utriusq; nostrum, quasi de lacu mustum, quod degustes, hanc illius epistolam propino. Quae displicere nõ debet, propterea quod eloquentiã destruit. Destruit enim sic eloquēter, ut adstruat hoc ipso quod destruit. Ita nihil eloquentiam destruere præter eloquentiam potest: ideoq; nec ipsa potest, quoniam scilicet hoc quoque potest, quod omnino non potest. Vale.

HERMOLAVS BARBARVS VENETVS
Iohanni Pico Mirandulae S. D.

Non possum tibi nõ uideri planè barbarus, et ingratus, qui tibi toties, et tam multa de me nõ minus scribenti semper, et prædicanti, sed sentienti quoq; gratias agere distulerim. Nulla enim unquam uenerunt huc à te literæ, ex quo sum tibi cognitus, quin mentionē in illis de me illustre, et honorificam habueris. Sed uide quanti faciam testimonium tuum de me, siue id iudicio agas, siue propensione uolūtatis. Ego alioqui modestus, imò timidus, et parum mihi fidens, uideor aliquid esse, quod

quod tu me laudas, quod mea probas, quod in Themistio nostro quemadmodū scribis, tanquā in iucundissimo diuersorio sepe cōquiescis. Quid quod in literis tuis plerunq; me recognosco? Ecquid arbitraris quicquam nobis esse posse iucundius, q̄ cū te uel nostrū aliquod incisum, uel circuitū, uel figuram dicendi non adeo notasse, sed imitatum esse perspicio? Et nisi quod ad multos scribēdo non uideris hoc facere simulāter, et ex cōposito, magnæ mihi sese rationes offerūt, quamobrē hoc à te repertū putē ad gratiā. Nec enim uidere poterā, quare tu genus illud tuum dicendi fluens, ac floridum frāgeres, et ad me deficeres, qui filiū orationis aridū, et prætenue sequutus huami serpo, nunquā assurgo, non inspiro, non circumduco, non eleuo, nõ abijcio, inuita scilicet et repugnante natura. Omnino deme nescio quid in me laboris, et diligentia, cetera nihil sum, nisi cū à te, uel similibus tui q̄ paucissimis cōmendor, aut cū placere tibi mea, uel ad imitationem usq; comperio. O præclarum, et planè diuinum ingenium tuum Pice, qui cū optima sint ea, quæ tu scribis, ita tamen exprimas, et effingas aliena, quæ sunt pessima, ut uideantur esse tua, quæ sunt optima: nã demittere se, ac descendere pluris esse deputo, quam in ardua conari. Quis sit hoc honestius, illud certè laboriosius, et operæ maioris. Proinde siue tu talia credis esse nostra, quibus imitandis operā impendas: siue hoc agis demerēdi mei causa, utroq; modo tibi plurimū debeo: relaturus ali quando gratiam, nolo dicere, cum potero (nunquā enim potero) sed cū tu ipse, uel tui posse me putabis: tāta enim est familie totius uestre bonitas, et humanitas, ut benefi

cium quod nō est, imputare pro beneficio soleatis: quam obrem ex usu meo fecero, si uobis et modum, et tempus reposcendæ gratiæ reliquero, ut in expunctione rationum paralogismus omnis, et impostura non à me, sed à uobis tota proficiatur. Quæ uerò de ratione studiorum tuorum ad Scytham scripsisti, et cōmunicanda mecum esse uoluisti, maxima uoluptate nos affecerunt. Gratulatus sum huic seculo uirū tanta doctrina, ut nihil ferè nec sciat, tanta cura, ut nil omnino scire uideatur. Video te poetam egregiū, oratorem eminentissimum. Animaduerto te philosophum prius Aristotelicum, nunc etiam Platonicum esse factū. Video literas Græcas, quæ in te sole desyderari poterant, et sine quibus nihil eras futurus, nō didicisse modò, sed hausisse: idq; facilitate tanta, celeritateq; ut literas Græcas ignorasse aliquando te neq; tu memineris, neq; persuaderè possis alios: id quod de Hieronymo Donato meo nō plus libenter, quàm uerè prædico. Hortar te ad has literas, uti eas tam planè familiariter, q̄ Latinas teneres, sed non indiges calcaribus. Et hercule uerba prodigunt, quicumq; peritioribus se consiliū dare pergūt. Vnū te scio scire, nullius Latina lingua tot seculis extare monumēta, qui literis Græcis caruerit. Nec enim inter autores Latinæ linguæ numero Germanos istos, et Teutonas, qui ne uiuentes quidē uiuebant, nedū ut extincti uiuāt: aut si uiuunt, uiuunt in pœnā, et cōtumeliam. Appellantur enim uulgò sordidi, rudes, inculti, barbari. Quis malit sic esse, quàm prorsus nō esse? At enim utile aliquid dixerūt, ualere ingenio, doctrina, bonarum rerū copia, non nego penitus, quod et possim

negare;

Ioan. Pici Mirandulæ laus.

populigunt
y p r a n a m ePhilosophi non
sunt temporis
barbari.

negare, sed sermo nitidus, et elegans, saltē purus, et castus, qualis uel in autoribus Christianis, Græcis, Latinisq; perspicitur, laudē, et memoriā sempiternā scriptoribus conciliat. Nisi quis pictorē, et excusorē, et statuarium, et ceteros opifices laudari posse iudicet hoc solo, quod magni constet, et preciosa sit materia, circa quā uersentur. Aut si Choerilus, et Mæuius habuissent illam segetē canendi, quam Virgilius et Homerus, futurum fuisse, ut primum à Criticis, et Aristarchis, mox communi grammaticorum consensu redigerentur in numerū poetarum. An uerius est Choerilum, et Mæuium quacuq; materia, Choerilū et Mæuium futuros, neq; Choerilū Iliada, neq; Mæuium Aeneida cōscripturos unquā fuisse? Non plus utiq; quàm Choerilū Aeneida, Mæuiū Iliada. Quis enim possū non iocari, cū scribo de ridiculis? Sed nimis fortasse multa de nebulonibus, redeo ad propositum. Amplectere literas Græcas, nō iā ut discipulus, sed ut doctor, gloria req; de nullo uerius dici posse tritū illud, quàm de te, per omneis artes multos discipulos meliores esse præceptoribus: id quod senario Græco significantiùs exprimitur, πολλοὶ μαθηταὶ ἕξει τὸν διδασκάλου. Quod uerò me ad Platonis libros, et placita hortaris, agnosco beneuolentiam tuam. Habeo Platonē in manibus, et habeo semper cū sponte mea satis inuitatus, tum à te fideliter, et amicè commonitus. Verbum est Simplicij: Nemo proficitur Aristotelem, qui Platonem ab Aristotele dissonet, ut diuersa sentientem. Cui autem potest consentire Plato cum Aristotele, nisi ei qui libros, et commentationes utriusq; cognouerit? Codices quicumq; sunt apud nos,

Multi discipuli
meliores præceptoribus.

nos, ex ijs quos desyderas, curabo tibi protinus exscribuntur. Vale. Venetijs Nonis Aprilis. M. cccclxxxv.

Saluere iubeo. Politianum meum *uam quaa.*

IOANNES PICVS MIRANDVLA

Hermolao Barbaro suo s. d.

Hermolai Barbari laus.

EGo quidē mi Hermolaē, nec possum aut tacere, quae de te sentio, aut nō sentire ea, quae de illo debeat, in quo omnia ueluti singula summa reperiuntur. Sed utinā esset is meae mentis captus, ut pro meritis tuis de te sentire: utinam ea dicendi uis, ut exprimere aliquando possem, quod semper sentio. Scio quae de te cōcepti infinitum subsidere infra fastigia doctrinae tuae. Scias & tu quaeque loquimur, longē esse minora ijs, quae cōcipimus. Tam deesse scias animo uerba, q̄ rebus animus deest. Et tamen ita me audere credis, ut sperē posse imitari tua, quorum nec magnitudinē aestimare possum. Admirari te possunt omnes, imitari tam pauci possunt, q̄ nemo reprehendere. Et utinā ea mihi felicitas, ut quae scribam, Hermolai meum aliqua ex parte imaginentur. Ipse enim (ut taceā cetera) stylus tuus, cui tu adeo malē fauces, mirū quantum me afficit, atq; delectat. Ita est doctus, grauis, cōpositus, eruditus, excussus, ingeniosus, in quo nihil expositū, nihil uulgatū, nihil sit truitale, seu uerba, seu sentētias spectes. Legimus saepe ego & noster Politianus quascunq; habemus tuas, aut ad alios, aut ad nos epistolae. Ita semper prioribus certant sequētia, & noua fertiliter inter legendum efflorescūt ueneres, ut perpetua quadā acclamatione interspirandi locum non habeamus. Sed mirum dictū, quam persuadeas, & legentis animū quocunq; uelis impellas.

pellas. Expertus sum ego cū semper aliās, tum hac proxima tua ad me epistola, in qua dum barbaros hos philosophos insectaris, quos dicis haberi uulgo sordidos, rudes, incultos, quos nec uixisse uiuētes, nedum extincti uiuant: & si nūc uiuant, uiuere in pœnā, & contumeliam, ita hercules sum cōmotus, ita me puduit, piguitq; studiorū meorū (iam enim sexennū apud illos uersor) ut nihil minus me fecisse uelim, quā in tā nihili faciēda re tam laboriose cōtendisse. Perdiderim ego, in quā, apud Thomā, Ioannem Scotū, apud Albertū, apud Aueroem meliores annos, tātas uigilias, quibus potuerim in bonis literis fortasse nō nihil esse. Cogitabam mecum ut me cōsolarer, si qui ex illis nūc reuiuiscāt, habituri ne quicquā sint, quos suam causam argumentosi alioqui homines ratione aliqua tueantur. Demū succurrit ex ipsis quempiā paulō facundiorē suam barbariā, quā poterit minime barbare hūc in modū fortasse defensurū: Viximus celebres o Hermolai, & posthac uiuimus, nō in scholis grāmaticorum, & pedagogijs, sed in philosophorū coronis, in conuentibus sapientum, ubi non de matre Andromaches, nō de Niobes filijs, atq; id genus leuibus nugis, sed de humanarū, diuinarumq; rerū rationibus agitur, & disputatur. In quibus meditandis, inquirendis, & enodandis, ita subtilēs, acuti, acresq; fuimus, ut anxij quandoq; nimium, & morosi siuisse forte uideamur, si modō esse morosus quisquam, aut curiosus nimio plus in indaganda ueritate potest. Atq; in his quidem si quis nos arguat hebetudinis, & tarditatis, age amābo quicunq; is est, pedem conferat, & experietur habuisse barbaros nō in lingua, sed in pectore.

Requentia. & orationis ornatus an deceat philosophum.

*Itto nis regis Troia
 rionis que Senilia
 sunt filia, & Hebe
 ritiam pater &
 mater affia rati
 que diuili suona
 nome sotitast.*

*Tantali filij, si
 uis uel piz, dicit
 B amp hio m
 qua in saxum dicit
 taest ex dolore, u
 po Eda hinguet
 di Bet filios, filios
 Mercurij, quos apud
 & Diana sagittis confecta
 rant.*

Mercurium, nō defuisse illis sapientiā, si defuit eloquentia: quam cum sapientia non coniunxisse tantum fortasse abest à culpa, ut coniunxisse sit nefas. Quis enim cincinnos, quis ficum in proba uirgine non damnet? Quis in Vestali non detestetur? Tanta est inter oratoris munus, & philosophi pugnantia, ut pugnare magis inuicē non possint. Nam quod aliud rhetoris officium, quā mentiri, decipere, circumuenire, præstigiari? Est enim uestrum (ut dicitis) posse pro arbitrio in candida nigrum uertere, in nigra candidū: posse quacūq; uultis tollere, abijcere, amplificare, extenuare dicendo. Demū res ipsas magicis quasi (quod nos iactatis) uiribus eloquentiæ, in quā libuerit faciem, habitumq; transformare, ut non qualia suoptæ ingenio, sed qualia uolueritis, non fiant quidem, sed cum non sint, esse tamen audientibus appareant. Hoc totum est ne quicquam aliud, quā merum mendacium, mera impostura, merum præstigiū, cum à natura rei semper, uel augendo excedat, uel minuendo deficiat, & fallacem uerborum concentum, ueluti laruas, & simula-chra prætendens, auditorū mentes blandiēdo ludificet? Erit ne huic cum philosopho affinitas, cuius studium omne in cognoscenda, & demonstranda cæteris ueritate uersatur? Adde q; nobis nulla erit fides lauitias uocum, & ueneres affectantibus, quasi rebus parū fidentes, nec uero nixi trahere in sententiam his lenocinijs homines queramus. Est ob hanc causam legere res sacras rusticè potius, quā eleganter scriptas: q; nihil sit magis dedecens, & noxiū in omni materia, in qua de uero cognoscendo agitur, quā uniuersum istud dicēdi genus elabo-

*capilos in locos
fict. p. m. c. i. c.
men, quom. u. l. i. c. e.
faciem. t. i. n. g. u. r. t. u. r.
ut uicior. ad. p. o. r. t. u. s.
occulsent.*

*uicior. ad. p. o. r. t. u. s.
fict. p. m. c. i. c.
men, quom. u. l. i. c. e.
faciem. t. i. n. g. u. r. t. u. r.
ut uicior. ad. p. o. r. t. u. s.
occulsent.*

ratum

ratum. Hoc, hoc forensium est quæstionum, non naturalium, atq; celestium. Non est eorū qui in Academia, sed qui in Repub. illa uersantur, in qua quæ fiūt, quæq; dicuntur, populari trutinā examinātur, apud quā flores fructibus longè præponderant. Non ne scis illud? Non omnia omnibus pari filo cōueniūt. Est elegās res (fatetur hoc) faciūdia, plena illecebræ, & uoluptatis, sed in philosopho nec decora, nec grata. Quis mollem incessum, argutas manus, ludibundos oculos in histrione, & saltatore nō probet: in ciue, in philosopho, quis nō improbet, arguat, abominetur? Si puellam uiderimus moribus lepidā, atq; diculam, laudabimus, exosculabimur: hæc in matrona damnamus, & persequemur. Non ergo nos, sed illi inepti, qui ad pedes Vesta agāt bacchanalia, qui grauitatē philosophicarum rerum, & castitatem ludicris ueluti, & calamistris dehonostent. Profecto quod Sinesius de adolescentē, de oratione dici cōmodè potest, comatā orationē senectū. Quare nos nostrā malumus capillis birram, globoſam, inexpeditā, quā cum impuritatis, uel nō tam, uel suspicione bellè comatam. Alio qui Palladis pepulum non reuelaret, sed à sacris uti profana repelleretur. Et ut nihil sint reliqua, hoc est uerissimum, nihil esse diuersum magis ab instituto philosophi, quacūq; in re, quā quod luxum, aut fastū aliqua ex parte sapit. Sicyonios calceos habiles, aptosq; ad pedē dicebat Socrates, sed Socrati non conuenire. Omnino non eadem ratio ciuilibus habitus, & philosophici, sicut neq; mensæ, neq; sermonis: utitur his philosophus duntaxat ad necessitatē, utitur ciuilibus homo etiā ad gratiam: quā & hic si neglexerit, non

*Acu maior
qua cale factu
ead hi bitu
Jan lue capilli.
Cineas uict feras
pizzo amicus
tanta fuit eloquentia
uoluptatis
p. l. u. e. q. u. o. m. a. s. e. m. i. n. i. s.
est sub ad. p. o. r. t. u. s.*

ciuilibus

ciuilis: & ille si affectauerit, nō erit philosophus. Si posset Pythagoras uiuere sine cibo, holeribus etiā parceret; si sua sensa aspectu, aut demum minore, q̄ sermonis opera explicare, omnino nō loqueretur, tantum abest ut linguam poliat, & exornet. Quod uel ob id cauendum nobis, ne illectus cute medicata lector demoretur ad eā, ad medullam, & sanguinē nō peruadat, quem subesse saepe cerussato ori infectū uidimus. Vidimus, inquam, in hisce omnibus, quibus propterea in usu uenit, cū nihil sit intus, sed inane, & uanum, detinere lectore in prima facie, modulatu uario, atq; concentu: quod si fecerit philosophus, clamabit Musonius nō philosophū loqui, sed tibicinē canere. Nō ergo nobis uitio detur id nō fecisse, quod fecisse uitii erat. Querimus nos quidnā scribamus, non quatenus quomodo: imō quomodo querimus, ut scilicet sine pompa, & flore ullo orationis, quā nolumus ut delectabilis, uenusta, & faceta sit, sed ut utilis, grauis, & reuerenda, ut maiestate potius ex honore, quam gratiam ex mollitudine cōsequatur. Non expectamus theatri plausum, q̄ aures demulserit equabilis clausula, uel numerosa, q̄ hoc sit salsum, illud sit lepidū: sed expectamus patrum potius præ admiratione silentiū, introspicientium penitus aliquid, aut de naturæ adytis erutum, aut de Iouis aula ad homines adductum: tum uel aliquid ita argutus, ut defendendi: ita defensum, ut arguendi non sit locus. Admirantur præterea nos sagaces in inquirendo, circumspectos in explorando, subtiles in contemplando, in iudicando graues, implicitos in uinciendo, faciles in enodando. Admirantur in nobis breuitatē styli, foetam rerum

multarum,

multarum, atq; magnarū, sub expositis uerbis remotissimas sententias, plenas quæstionū, plenas solutionū: quā apti sumus, q̄ bene instructi ambiguitates tollere, seruos diluere, inuoluta euoluere, flexianimis syllogismus & infirmare falsa, & uera confirmare. His titulis o Hermo. laē uindicauimus hucusq; & uindicaturos posthac ab obliuione memoriā nostrā nō dubitamus. Quod si uulgō (ut dicis) habemur forādi, rudes, inculti, hoc nobis ad gloriam est, nō ad contumeliā. Vulgo nō scripsimus, sed tibi, & tui similibus. Nec aliter quā prisci suis æigmatibus, & fabularum inuolucris arcebant idiotas homines à mysterijs: & nos consueuimus abstertere illos à nostris dapibus, quas nō polluere non possent amariori paulum cortice uerborū. Solēt & qui thesauros occultare uolūt, si nō datur seponere, quisquilijs integere, uel ruderibus, ut prætereūtes nō deprehēdant, nisi quos ipsi dignos communere iudicauerint. Simile philosophorū studiū celare res suas populū, à quo cum non probari modō, sed nec intelligi illos deceat, nō potest non dedecere habere ali- quid, quæ ipsi scribūt, theatrale, plausibile, populare, qd̄ demū multitudinis iudicio accommodare se uideatur. Sed uis effugam ideā sermonis nostri? Ea est ipsissima, quæ Silenorū nostri Alcibiadis. Erant enim horū simulachra Sileni Alcibiadis. hispido ore, tetro, & aspernabili, sed intus plena gemarū, supellectilis raræ, & pretiosæ: ita extrinsecus si aspereris, feram uideas: si introspexeris, numen agnoscas. At inquires, non ferunt aures nunc asperam, nunc hiulcam, semper inconsonā texturam, non ferunt barbara nomina, ipso etiā penē timenda sono. O delicate, cūm acce-

s dis

cerus & proprius
si non omnibus
sicut. imo cerussato

si mihi fiat idem
quod non his
sicut. imo cerussato

affectator blandi
mentis uel homo
omniis plenas

Act, Tibicium.
1. secreta oratorum
in cithara.
Tibicem e fignio

dis choraulas, & citharædos pone te in auribus: cū uerò philosophos, auoca à sensibus, redeas ad te ipsum in animi penetralia, mētisq; secessus. Assume illas Thianei aures, quibus, cū omnino nō erat in corpore, nō terrestrem Marsiam, sed Apollinē cœlestem diuina cithara uniuersi mētos ineffabilibus temperantem modis exaudiebat. His auribus philosophorū uerba si delibaueris, mellea tibi ad Nestoris inuidiā esse uidebuntur. Sed hæc sinamus nimio plus assurgētia. Profectō fastidire in philosopho subtilissime disputante minus concinnam elocutionem, non tam delicati stomachi est, quā in ^{uoluptatis} insolētis. Neq; est aliter, ac si quem in Socrate de moribus docente offendat aut laxus calceus, aut toga disidens, & sectum prauē stomachetur ob unguem. Non desyderat Tullius eloquentiam in philosopho, sed ut rebus, & doctrina satisficiat. Sciebat tam prudens, quā eruditus homo nostrum esse componere mentem, potius quā dictionem, curare, ne quid aberret ratio, non oratio. Attinere ad nos *ἐν διαλέξει λόγῳ*, non attinere *ἐν ἐπιποποιῆ*. Laudabile in nobis habere Musas in animo, & nō in labris: nequid in illo uel per iram sonet asperius, uel per libidinē encruatius. Deniq; nequa sit discors à genuina ipsa, qua temperatus est modulabiliter harmonia. Quam Plato cū intelligeret theatri ista, & poetarum sæpe corrumpi, à Repub. sua poetas omnes eliminauit, gubernādā autē philosophis reliquit, mox certē si per lasciuiam differendi poetas fuerint imitati, exilio condemnandis. At instabit Lucretius, etsi non egeant per se philosophiæ cōmentationes amœnitate dicendi, per eius tamen adhibitionem dissimulandam esse ipsarum

In affectu orationem.
In eloquentia, siue enūtiatione.

In Lucretium.

ipsarum rerum austeritatem: si cut absynthia per se pelunt morbos, melle tamen illinuntur, ut puerorū ætas improuida ludificetur. Hoc fortē tibi faciendum erat ò Lucreti, si pueris scribebas tua: si uulgo, faciendum utique tibi, qui non absynthia modò, sed meracissima toxica propinares. Sed longè alia nobis habēda ratio, qui uulgo (ut antè diximus) nō allectare querimus, sed abstere, nec tetra absynthia, sed nectar propinamus. Sed cōrēdet Lactantius satis cōstare in auditorū animos, uel seniorū influere potentius ueritatē, & ui sua instructā, & luce orationis ornatam. Si fuisses ò Firmiane tam frequēs in sacris literis, quā in fictis litibus fuisti, & hoc nō dixisses: & nostra non minus bene fortasse confirmasses, quā destruxeras aliena. Dic, quaeso, quid mouet fortius, & persuadet, quā sacrarū lectio literarū? Non mouēt, nō persuadent, sed cogunt, agitant, uim inferunt legis rudia uerba, & agrestia, sed uiua, sed animata, flāmea, aculeata, ad inimum spiritum penetrantia, hominē totum potestate mirabili trāsformātia. Periculis orationibus elaboratis, & luculentis nihil se cōmoueri inquit Alcibiades, sed Socratis uerbis nudis, & simplicibus. Addit etiam, si sint inepta, rapi in furorem, extra se poni, & uelit, nolit, faciendum ei, quod ille præceperat. Sed quid perdo uerba in re confessā? si non desipit auditor, à fucato sermone quid sperat aliud quā insidias? Tribus maxime persuadet, uita dicentis, ueritate rei, sobrietate orationis. Hæc sunt Lactanti, quæ philosopho fidem conciliabunt: si bonus fuerit, si ueridicus, si id genus dicendi appetens, quod non ex amœnis Musarum syluis, sed ex horrendo fluxe

In Lactantio.

Litteræ sacræ.

Persuasio 2 tribus.

Veritatis au-
trum,

pro capite si quis fuerit
et tunc quod hispa-
ni. hinc habendo gra-
be.

fluxerit antro, in quo dixit Heraclitus latitare ueritatē.
At dicit quispiam: Age amice, examinemus hæc de posita
cōtentione. Reuerendū quoddā, atq; diuinū per se est sa-
piētia, nec exotico quoquā eget ornatu: sed quæ inuidia
et hūc accedere? Quis negat quæ per se decent, si adori-
nētur, fieri decentiora? Ego amice hoc in plerisq; nego,
adeo multa sunt, quorum splendorem, si quid adiūxeris,
elimines, et nō illustres, ita sunt scilicet in sua natura o-
ptimo statu, ut demutari ab illo nisi in peius, nō possint.
Marmorea domus picturā nō recipit, si opus albariū su-
perinduxeris, demas de dignitate, de pulchritudine. Non
aliter et sapiētia, et quæ tractatur à philosophis tecto-
rio nō clarescūt, sed offuscatur. Quid plura? Non ne ul-
gatū bonas formas cerussa deuenustari? In uniuersum quæ
quid pulchri superimponas, celat qd̄ inuenit: quod affert
secū, illud ostētat: Quare si quod prius fuerat aduentitio
præstat, iacturā fecerit illud quicquid est, non lucrū. Ob
eam causam nudam se præbet philosophia, undiq; cōspi-
cua, tota sub oculos, sub iudicium uenire gestit, scit se ha-
bere unde tota undiq; placeat. Quantū de ea ueles, tantū
de forma ueles, tantū de laude minuas, syncerā, et imper-
mixtā se haberi uult, quicquid admisceas, infeceris, adu-
raueris, aliam feceris, stat puncto insectili, et indiuiduo.
Quapropter nec ludendū tropis, nec uerbis aut nimis lu-
xuriandū, aut translatis lasciuēdum, aut factitijs, auden-
dum in re tam seria, tanti discriminis, in qua demere, ad-
dere, demutare aliqd̄ sit flagitiū. At inquires, Age damus
hoc uobis, ut non sit uestrū ornate loqui, sed uestrum est
certē, qd̄ nec præstatis, ut Latine saltem, ut si nō floridis,

suis

suis tamē uerbis res explicetis. Nō exigo à uobis oratio-
nem comptam, sed nolo sordidam, nolo unguentatam, sed unguenta oblitam
nec hircosam. Non sit lecta, sed nec neglecta. Non quæ-
rimus ut delectet, sed querimus quod offendat: bene ha-
bet, iam scilicet ad nos deficiis. Sed amabo iam cognosca-
mus, quid istæ sit Latinitas, quā solam dicitis debere phi-
losophos, et non persoluere. Si dicēdo incurrat, exempli
causa, à Sole hominē produci, causari hominē nostrates
dicēt. Clamabis actutum, hoc nō est Latinū, hucusq; uerē,
nō est Romanē dictum, hoc uero uerius, igitur nō rectē,
peccat argumentū. Dicit Arabs eandem rē, dicit Aegy-
ptius, nō dicēt Latine, sed tamē rectē. Aut enim nomina
rerum arbitrio cōstant, aut natura. Si fortuito positu, ut
scilicet cōmuniōne hominum in eandē sententiā conue-
niente, quo sanxerit unumquodq; nomine appellari, ita
apud eos rectē appelletur: quid prohibet hosce philoso-
phos, quos nuncupatis barbaros, cōspirasse in unam di-
cendi normam, apud eos non secus sanctam, ac habeatur
apud uos Romana? Illā cur rectam nō appelletis, appel-
letis uestrā, nulla est ratio. Si hæc impositio nominū tota
est arbitraria, quod si dignari illam Romani nominis
appellatione non uultis, Gallicam uocetis, Britannicam,
Hispanā, uel (quod uulgares dicere solent) Parisiensem.
Cum ad uos loquentur, continget eos pleraq; rideri, ple-
raq; non intelligi. Idem accidet uobis apud eos loquen-
tibus, Ἀναχάρσις παρ' Ἀθηναίων ἑλωικιστῆς, Ἀθῆνῶν δὲ παρὰ
Σκυθῶν. id est, Anacharsis apud Athenienses solocisimum
facit, Athenienses apud Scythas. Quod si nominū recti-
tudo pendet ex natura rerum, debemus ne rhetores, an

id est cito

philosophos, qui rerum omnium naturā soli perfectam habēt, & exploratam de hac rectitudine cōsulere? Fortē quæ aures respuūt, utpote asperula, acceptat ratio, utpote rebus cognatiora. Sed qd oportuit nouare eos linguā, & si nati erāt inter Latinos nō Latine loqui? Nō poterant illi ò Hermolæ, dum legebant in cœlo fātorum leges, euentorum notas, ordinem uniuersi: legebant in elementis nascēdi uices, & obeundi simplicii uires, mixtorum temperaturas: nō poterant, inquam, eodem tempore in Cicerone, in Plin. in Apuleio Romana linguæ proprietates, leges, obseruantias adnotare. Querebant quid abhorrēs, quid receptū in natura, quid à Romanis interea nō curabant. Verumenimvero iam te loco meliore situo, do tibi eloquentiā, & sapientiam mutuo nexu iniucem cōspirasse. Abiunxerunt philosophi sapientiā ab eloquentia: abiunxerunt historici, rhetores, poëtæ, quod deflet Philostratus, eloquentiā à sapientia. Hos tu uicturos celebri fama minime dubitas. Illos nō nisi in poenam, & contumeliam. Vide quid agas, indisertam mauult Cicero prudentiā, quā stultam loquacitatē. Non querimus in pecunia, quā moneta percussa sit, sed qua materia cōstet. Nec est qui purū aurum nō malit habere sub nota Teutonū, quā sub Romano symbolo fictitium. Peccant qui dissidium cordis, & linguæ faciunt: sed qui excordes totī sunt lingua, non ne sunt mera (ut Cato ait) mortuaria glossaria? Viuere sine lingua possumus, fortē non cōmode: sed sine corde nullo modo possumus. Non est humanus, qui sit insolens politioris literaturæ. Non est homo, qui sit expers philosophiæ. Prodesse potest infāntissima sapien

Mortuaria
glossaria.

sapientia: insipiens eloquentia, uti gladius in furētis manu, nō obesse maxime non potest. Ergo inquires, & statua nō à figura, sed à materia cōmendantur. Et si Chœrilus eadem quæ Homerus, & de eisdē Mæuius, ac Vergil. cecinissent, futurum erat ut æquē illi, atque isti inter poëtās reciperentur. Non ne uides disparilitatē similitudinis? Illud & nos asseueramus, à specie rem æstimari, nō ex subiecto. Est enim à specie res id quod est: sed alia specie quispiam inter philosophos, alia inter poëtās recipiendus. Scribat Lucretius de natura, de Deo, de prouidentia, scribat de iisdem ex nostris quispiā, scribat Ioannes Scotus, & quidem carmine ut sit ineptior. Dicit Lucretius rerum principia, atomos, & uacuum, Deum corporeum rerū nostrarū inscium, temere omnia fortuito occursum corpusculorū ferri: sed hæc Latine dicet, & eleganter. Dicit Ioannes, quæ natura cōstant sua materia, specieq; cōstitui, esse Deum separatam mentē, cognoscētē omnia, omnibus cōsulentē. Nec propterea quod uniuersa etiam infima uideat, ac moderetur, è sua pace minimū dimoueri, sed quod dici solet, κατὰ τὴν ἰστένην. At dicit insulse, ruditer, nō Latine uerbis. Quæso quis in dubium reuocet, uter poëta melior, uter philosophus? Extra omnem est cōtrouersiam, tam rectius Scotum philosophari, quā ille loquitur ornatus. Sed uide quid differant: huic os inspidum, illi mens desipiens. Hic grammaticorum, ne poëtarum dicam, decreta nescit: ille Dei atq; naturæ. Hic infāntissimus dicendo sentit ea, quæ laudari dicendo satis nō possunt: ille fādo eloquentissimus eloquitur nefānda. Hæc illi fortasse afferent, Hermolæ charissime,

Descendentem
nō descendere.

in defensionē suæ barbariæ, aut, qua sunt subtilitate, multo fortasse meliora. Quorū sententiæ nec ego planè accedo, nec ingenuo cuiquā, & liberali accedendū puto: sed exercui me libèter in hac materia, tanquā infamī, ut qui quartanā laudāt, cū ut ingenīū periclitarer, tum hoc cōsilio, ut ueluti Glauco ille apud Platonē iniustitiā laudat, nō ex iudicio, sed ut ad laudes iustitiæ Socratē extimulet. Ita ego ut eloquētiæ causam à te agi audīā, in eā licētius repugnāte paulisper sensu, atq; natura inuectus sum: quā si uel negligendā, uel posthabendā barbaris existimare, nō ab illis ad eam, quod nuper feci, ad Græcas literas, ad tuū nunquā satis laudatum Themistiū penè totus descissem. Quamuis (dicam liberè quod sentio) mouent mihi stomachum grammatistæ quidam, qui cum duas tenuerint uocabulorum origines, ita se ostentant, ita uenditant, ita circunferūt iactabundi, ut præ seipsis pro nihilo habēdos philosophos arbitrētur. Nolumus, inquit, hæscere uestras philosophias. Et quid mirum? nec salernum canes. Sed nos hac fini epistolam claudamus. Si decus aliū quod, nomenq; sibi promeruerunt barbari illi sola rerū cognitione, non esse facile dictū, quem locum, quid laudum tu tibi uendices, qui sis inter philosophos eloquentissimus, inter eloquētes, ut dicam Græce, φιλοσοφώτατος. Florentiæ. III. Nonas Iunias. M. cccclxxxv.

HERMOLAVS BARBARVS

Ioanni Pico Mirandulæ suo S. D.

Expectabam quidē istinc usuras aliquas omnino ex ijs literis, quas superioribus diebus ad te dedissem: sed tu eas (quæ tua liberalitas est) etiā inciuilibus, & im-

modicis

modicis remunerandas esse cēsuisi, non epistolā rescribens, sed uolumen ferè iustum. Ea mihi res, ut par erat, attulit incredibile uoluptatē, quod uidebam te quāquam occupatissimū, delectari lectione literarum mearū adeo, uti ne minima quidē in ijs, & friuola præterire inexplorata patiari: id quod ego nup̄ ex hac epistola tua facile animaduerti. Nam cum ipse in quodam literarum ad te mearum angulo quasi aliud agens, & in trāscurso philosophos æui nostri barbaros insectatus essem, quibus te quoq; infensum esse factum, & nuntium remisisse scriberes, occasione hinc arrepta litē, & controuersiam ueterem inter nos & illos de genere dicendi philosophorum multis millibus uersuum comprehensam, & explicatam, opus elegās, eruditum, elaboratum ad nos misisti, perfectū celeritate tanta, ut nisi quod opes ingenij tui perspetuissimas habebā, crediturus fuerim paratū fuisse tibi prius hoc argumentum, ut ad primam quamq; occasionē proferre posses. Sed ut ea mihi res & festiuor, & iucundior eueniret, homo lepidissimus, humanissimus, latinissimus, barbaros cōtra Barbarū defendis, ut hostis pro hoste, socius cōtra socium, ipse contra teipsum stare, patrocinarisq; simularis. Illud sanè plurimū me delectat, quod sub specie defensionis exitiāliter iugulas, quos defendis. Primum, quod hostes eloquētiæ tueri se, nisi per eloquētes uiros nō possunt, quasi mācipia, quasi bruta: deinde, quod si te patrono, te uindice, te aduocato nō elabūtur, neq; colluctari, neq; tergiuersari præterea poterūt. Proinde ab amicis quos habeo Patavij, certior factus sum apologiam tuam, quæ Scytharum & Teutonum est inscribi

scribi cœpta, quasi Typhonis, & Eumenidum laudatio molestissimam accidisse maiori eorum parti, quos defendis, alijs aliter factum tuum interpretantibus. Nam nobis quibus cum uerbo litigas, corde sentis, gratissimā omnibus rē fecisti, quia & ductū, & emphasim intelligimus, *ἄλλα μὲν γὰρ ἄστυκων, ἄλλα δὲ ἄστυκων* ἔγδς. Alioqui trās fugam appellare te possemus, si quemadmodum scribis, etiam sentires. Quanquā ut tecum iocer, si trans fuga nō es, præuicator sis oportet, qui parietes duos linas, & causam quā susceperis, schemate corrumpas. Nihil enim interest, quacunq; ratione Barbaros clientes tuos prodas. Quod autem schema callidius adire poteras, quam reos eloquentiæ cōfidentes, & noxios eloquentia conari summa defendere? idq; rationibus, quas uel ipsi facillime diluant, quos tueris: modò si quis est ex illo grege, qui possit ea capere quæ dixisti, tanto cultu præditi, tot luminibus, tot emblematis oculos adeuntū stringētia, adde tot sentētias prurientes, tam multas historias, & exēpla remotioris doctrinæ, quasi flosculos, & omnino *ὁδοναυτοῦ ἀπαθῶν*, ad quæ si qui sunt ex illis paulominus asini, uolēbam dicere *ἀυροῖν*, auriculas tantum mouent, ceteri diffugiunt, respuunt, detestantur. Quorum è numero nūm aliquis à gymnasio Patauino (nihil cōfingo Pice, ridiculam omnino, sed uerā historiam denarro) audaculus, & insolens, cuiusmodi ferè sunt, qui literas humaniores & odio, & ludibrio habent: Picus, inquit, iste quisquis est, grammaticus opinor, paruo pedi calceos magnos circumdedit. Quid enim opus est tam multis rhetorijs? aut quid ranis propinat? addidimus ipsi, & quidē Scriphijs. Egr̄ est,

Alia enim Leucon, alia Leuconis filius.

Mare bonorum. Inelegantes.

est, inquit, tam stolidus, atq; sensu carens, qui patronum hunc egregium cum altero, quisquis est, nephario grammatista colludere non intelligat? Mihi quidem uidetur flere ad tumulum nouerçæ, nullam homini fidem habeo. Accedit quòd nec prima huius cantionis, nec media, nec postrema teneo, nō secus hercule, quàm si Græcè nos uel Aegyptiè defenderet, & omnino litoribus loquitur. Sed finge patrociniū eius fidele: si uincimur, malè factū: si uincimus, pessime. Futurum enim est uti non iure nostro erepti, sed eloquentiæ uiribus dicamur, cui sumus, & semper esse uolumus insensissimū. Quid autem potest in genuo molestius accidere, quàm ei uitam, & salutem debere, quem sublatum, & perditum uelit? Atque iste ipse noster inopinatus, & magnus patronus si superabitur: quoniam superari eum eloquentia non posse prædicant, ratione ipsa superatus, & ueritate putabitur: si superabit (quod abominor) deficiet ad suos illico, decus hoc & uictoriam eloquentiæ suæ tribuet. Malo non defendi, quàm hoc periculo defendi, suspectum mihi hoc hominū genus est. Lepori canis fauet: intempestiua beneuolentia (nescio qui poëta dixerit) nihil à similitate differt. Iam quis unquā hominē sic defendit, ut ea quæ dicuntur, intelligat solus accusator? Aut quis ita causam suā agi patiatur, ut is qui sententiam est laturus, ex aduersa parte iudex idē, & arbiter cooptādus sit? Ita ne reiectioni quidē locus esse possit, ut cōditione simus peiore futuri multo, quàm fabri, quàm mancipēs tabernarum, & insitores, & uenaliij. Sed audio eū exemplis, historijs, fabulis, testimonijs poëtarū uti, nec enim percipio ipse, quæ pro nobis

nobis scripsit. Quòd si hæc uera sunt, miseri quò recidimus? Adeo rē rediisse, ut tenere iura nostra per fabulas, & apologos oporteat? At uerò esse, ubi & hypotheticis, & inductionibus, & enthymematis agatur. Quid ni? Philosophus sum, apodixin desydero, cætera orationibus relinquo. Dices nò omnia posse p apodixin doceri, probabilibus interim locum esse. Reuocatur ergo res ad aleã, probabilia multa cõtra nos, pro nobis itẽ multa, q̃ arbitrabitur? Finge dictũ esse ab isto philosophiã rebus cõstare, uerborũ pompa nihil indigere. Credo enim hanc esse summã omnium, quæ pro nobis dicantur. Contrã illi philosophiam, quæ sit munus diuinum, sanctum, religiosum, religiose adiri oportere, manibus non illotis, sed puris, sed nitidis, sermone casto, non spurco, non lulentio cõtractari. Vtrunq; probabile, tam illud prius, quæ sua ui polleant, extrarijs nò egere, quàm hoc posterius, rem nobilem, & eximiam, & uisendã sordidis uerbis, & ignobilibus inquinari, cõtaminari, pollui nò debere. Vendibilius hoc fortasse, nò quòd philosophia sine uerborum delectu pelluentium, & nitentium desinat esse summũ bonum: sed quæ admodum numina, quãquã nihil indigēt humanis opibus, tamẽ & donari, & coli uolunt: ita philosophia ornari se nò modò patitur, sed amat, inquit, & laborat. Deo perfectius, absolutius nihil esse, nusquã tamẽ plus auri, plus argenti, plus marmoris, plus preciose uestis, plus gemarũ, quàm in tẽplis, & in altaribus conspici. Nò igitur licere deos colere, philosophiam nefas esse. Nouerũt enim & oratores locum à repugnantibus, & contrarijs: eoq; uel frequentissime utuntur, qui est inter omnes

Locus à contrarijs.

omnes (ut ipsi prædicant) instantissimus, & acerrimus. Quid autẽ sit instans, & acer sermo, nihil docet, sed nos ad Aristotelem nunquã à nobis lectum, nunquã legendũ remittunt. Iam ne illi quidem philosophos eloquentibus postponũt, non enim tam parũ prudentes sunt, sed philosophos eloquẽtes infantibus præferũt. Nempe quia plus sit bonis duobus esse præditum, quàm uno. Dicunt enim hoc argumentũ à toto duci: Themistium id eos docere, quem è Græco in Latinum uertisse gloriatur. Nam totũ & quãtãtatis esse, quãtãtate porrò aliã numeri, aliã modũ faciunt. Quia uerò nos argumẽto respondebamus (sæpe enim cum ista grãmatistarum, & nebulonum manu congreddior) alterutrũ duorum aut eloquentiã bonũ nò esse, aut bonũ quidem esse. Ceterũm nihil attinere ad eam de philosophia, utiq; nò plus q̃ ad sutoriam, statuariã, excussoria, utranq; disiunctiõnis partem longissimo, & profundissimo risu exceptã amoliũtur, & diluunt in huc modum. Primum, quòd philosophia omnis bonũ sit. Rhetoricen porrò philosophiæ partẽ esse testari Peripateticos omnes frẽ cõtendunt. Speciem enim esse ciuiliẽ scientiẽ rhetoricen Aristoteli credendum esse, qui hoc dicat. Hoc genus interpellationẽ ab Aristotele uocari affirmant eã, quæ generaliter obnũtiet, & ad primã tãtũ syllogismorum figurã pertineat: sicut eam quæ particulariter cõcipitur, in figuram summam, nec aliter reponi posse. Hoc ego uerũ sit, an contrã, nescio: nec enim Aristotelem ubi hoc dixerit inuenio, sed satis intelligitur argumentum à genere sumptum esse. Quanquãm dicat hæc Aristoteles portenta, nec ne, ipsi parum laboramus. Quandoquidem philosophi

philosophi eius omnes ferè libri nimiam propter obscuritatem à nobis deserti sunt, ab illis, ut iactat, occupati: propterea nos qui bouillas edimus, & suillas, quiq; pomenta nobis hæc delicatos, & ociosos homines suffurari facile passi sumus, cōgressum hunc in Aristotele, quasi scopuli uitamus, in cetera pertinaces, & imperterriti. In altera porro disunctionis parte sic eludimur, si ad rhetorice philosophia nihil pertinet, nec animal ad hominē. Pertinet autē animal ad hominē, quis hoc nō uiderit? ad rhetorice ergo philosophia pertinet, siue quasi partē, siue quasi formā, & speciē, quod & magis probat. Respondi, philosophiæ partem eius esse, quā practicen uocamus, nō eius quā theoreticā. Studebamus, inquit, uobis hoc exprimere. Philosophi uultis esse dimidiati, semiperfecti, mutili, rhetorice philosophiæ partem esse cōceditis, & tamen foedū, & turpe ducitis rhetoricē à philosopho teneri, sine qua philosophus perfectus, & cumulatus nemo sit futurus. Cui enim desit aliqd, hoc perfectū, & consummatum esse non posse: alioqui si philosophia omnis ad animi nostri perfectionem pertinet, rhetorice nō pertinet: syllogismum figura secunda neci, qui sit elenchus, philosophiam aliquam non esse philosophiam: quod genus ex contrapositione appellatū ab Aristotele primo uolunt. Quod si animus eloquentia perficitur, quæ inuidia est cōtendere philosophum eundem, & eloquentem esse non oportere? His quasi cumulum quendā, & corolarū hoc addebant. Valeat autoritas, & exempla maiorum: Aristotelem, & Platonē, quorum sectam, & placita profitemur, eloquentissimos uiros fuisse, nihil ut sit oratione illorum

illorum suauius, purius, luculentius. Proinde qui philosophiā cum eloquentia pugnare dicerent: quia rhetoris officium aliud nō esset, quā decipere, quā mentiri, calūniā euidentē esse, & quæ Peripateticum nihil sapiat, & quæ ignorare uideatur inter oratorē & sophistam quid intersit: quod discrimen in Topicis, & Rhetoricis Aristotelē reddidisse perhibēt. Nec munus auidē cauillari, qui dicant orationē in philosopho mollem, & delicatam esse nō oportere, quasi sit aliquis qui hoc requirat in philosopho, quod ne in oratore quidē feratur. Sed quemadmodum oratio luxu diffuēs, atq; fracta, sic squalorosa, illuuiosa, lutulenta, sordida grauitatem, & maiestatem philosophiæ cōminuunt: medium quendam tenorem, & filum dicendi probant. Atticam uolunt esse, non Asiaticam, nō Germanicam, sicut neq; mēsam. Displicet Cynica, displicet Persica: sumptuosa hæc, illa sordida: placet frugi: sic oratio. Propterea ridendos esse, qui tam licenter in re cōfessa mentiantur, dicentes orationem, qua philosophi modo utuntur, setosam, & squalidam, & horrentē, uenerationis cuiusdā, & maiestatis plenam esse. Iam hic ego fateri uerum adigor, nam impudens mendacium ne in patrone quidē, & aduocato ferimus. Si sermo noster sordidus nō est, nō uideo quod genus dicēdi sordidū esse possit. Aut si hūc horrorē, & maiestatem habet, eundē habebit & cerdonū, & rusticorum oratio. Nec enim cultius ipsi loquimur, q̄ cerdones, & populus: uernaculo melius usuri, quā sic Latino. Aliter ne loquūtur agrarij sacerdotes, & pædagogi, tabelliones, & formularij, quā nos loquamur? Quis tamen unquā in illorū sermone religionem,

ligionem, & maiestatem notauit? Nec minus intemperanter uersari, qui testimonio Ciceronis contra se nitatur scribentis quodam loco: & tamen à philosopho si afferat eloquentiam, non asperner: si non habeat, non admodum flagitem. Nec enim potuisse maximum oratorem, qui sententiam Epicuri conuelleret, aliter respondere Lucio Torquato, qui sic dixisset: Sed existimo te sicut nostrum triduum minus ab eo delectari, quod ista Platonis, Aristotelis, Theophrasti orationis ornamenta neglexerit. Nam illuc quidem adduci uix possum, ut ea quae senserit ille, tibi non uera uideantur. Tum Cicero: Vide quantum fallere Torquate, oratio me istius philosophi non offendit. Nam & cõplectitur uerbis quod uult, & dicit planè quod intelligam: & tamen à philosopho si afferat eloquentiam, non asperner: si non habeat, non admodum flagitem. Re mihi non aequè satisfecit. Hæc illum non tam ex animi sententia, quam ad hominem dixisse. Multa enim in disputando non plus ex animi sententia dici, quam uel captandi, uel molliendi gratia, uel docendi. Alioqui multos in Ciceroe locos esse, ex quibus id cõmonstrant. Primum eodem libro de finibus. Sed ex eo, inquit, credo quibusdam uentire usu, ut abhorreât à Latinis, quod inciderint in inculta quaedam, & horrida, de malis Græcis Latinè scripta deterrius: quibus ego assentior, dum de eisdem rebus ne Græcos quidem legendos putent. Res uerò bonas, uerbis electis grauitè, ornateq; dictatas quis non legat? Item aliubi, Philosophia, inquit, iacuit ad hanc ætatem, nec ullum habuit lumen literarum Latinarum, quae illustranda, & excitanda nobis est. In quo, inquit, eò magis nobis

elabo

elaborandum est, quod multi iam esse libri Latinè dicuntur scripti inconsideratè ab optimis illis quidem uiris, sed parum eruditis. Fieri autem potest, ut rectè quis sentiat: & id quod sentiat, politè eloqui non possit. Sed mandare quenuquam literis cogitationes suas, qui eas nec disponere, nec accuratè illustrare possit, nec delectatione aliqua allucere lectorem, hominis est intemperatè abutentis & otio, & literis. Itaq; suos libros ipsi legunt cum suis, nec quisquam attingit, præter eos, qui eandem scribendi licentiã sibi permitti uolunt. Mille alios esse locos, quibus hoc ostendant, tam ubi nouitatem uerbi non satis apti fugiendam esse Cicero præcipiat, quam ubi commoditatem in dicendo non negligendam contendat. Nolim (inquit) nisi Latinè quidem dici possit speciebus, & specierum dicere. Hæus tu quisquis es, patrocini fides ubi? hoc tu defendere appellas, non prodere, testi denuntiare, qui nos iugulet? Sciebas quid is dicturus esset perfidia, nesciebas imprudentia testem citare subiectum ab aduersario, qui autoritatem habiturus esset, non arguentis modò, sed etiam confitentis. Quis hoc peccasset tantum non orator? At uerò arbitraria res est uocabulum non profectum natura, sed ex aliqua quasi conuentione hominum, & pactione. Quis hoc negat? sed & petasus, & tunica: nemo tamen tunicam pedibus circumdat, petaso latus integit. Non omnia quae placeant, etiam bona esse. Brachatum os Mecænatem, quasi Sarmatam, potuisse quidem ius dicere: quoniam arbitraria res esset, sed qui non reprehenderit fuisse neminem. Ut calceos à sutoribus, & uestes ab institoribus, ita rationem dicendi ab oratoribus petendam, & condiscendam

t

esse.

esse. Quid tam arbitrariū est, quā leges, quā iura, quā ceremoniā? Quis tamen ferat hęc philosophum, quā lubet egregium, quā lubet deo proximum, uel nouare, uel immutare cupientem? Præsertim nobis, qui de contemptore modò loquimur, & ab eo practicen discludimus, sine qua homo non philosophus est, inquit, sed stupor. Hęc illi nescio quā uera, certè uerisimilia: neq; tamen protinus herbam dedi: est enim hic noster in disputando mos, rigere semper, nunquam dare terga, nunquā manus, confugia semper aliqua, siue latebras habere, à quibus ne Aristoteles quidē ipse, si reuiuiscat, posset nos reuellere. Quanquam & hac parte nos inessunt, rusticitatem, & impudentiā appellantes, natam ex hoc ipso, quòd literas bonas contempsimus. Mirum dictu, liberaliū artium professores non satis esse liberalibus literis carere, nisi eas & odissent, & omnibus modis lacefferent: ut nemo sit liberalibus studijs infensor, quā qui liberalium artium doctores uocari uolunt. O iocularem ambitionem, aliquos esse, qui nomine gloriantur, rem contemnant. Quamobrem, inquit, hęc summa est, aut rationem aliquam euidētē, & necessariam pro nobis habent, aut non habent: si habent, prostrant hanc quā primum: hęc una mihi sufficit, nec in ea re desidero patrociniū hominis eloquentis: sin non habent, loci sunt communes, & translatici, non minus contra nos, quā pro nobis ferasse ualitura: & quòd in pari causa facilius persuadent, qui appositè loquuntur, quā qui contra: & quòd præiudicijs clarorum uirorum premimur, Aristotelis, & Platonis, & omnium antiquorum, quos non solum philosophiæ, sed etiam eloquentiæ præsidēs,

præsidēs, & antistites fuisse constat. Proinde aut quæstio tota laceat, aut suscipiatur ab his, qui loqui nesciunt, hoc est qui partibus nostris & uerbo, & animo fauent. Hanc tu quisquis es, anagyrim (ut prouerbio medicorum utar) ne moueris. Malumus causa tota cadere, quā per te seruari: satius enim est fortiter uinci, quā turpiter uincere. Quandoquidem & ita uinci minus erit molestum: & uictoria per hostes quæsitā, dulcis, & speciosa esse non potest. Hęc Patauinus ille simius, quæ omnia scripsi ad te libenter, ut intelligeres nullam tibi popularem auram apud istos quæsitam esse, plurimam apud nos. Ceterum suscepisti rem non solum (ut scribis) ὑποτιμωθεῖν, sed etiam ἀδυνατέον. Quid enim est aliud ἀδύνατον λόγου, quā rationem philosophandi barbaram, & ineptam uelle defendere? Quid, inquam, est cotem alere, nisi gratiam expetere ab ijs, quos ipsæ deæ Gratiæ nunquam nouerūt? Quocirca mirum non est (patere tecum in re faceta iocari) si non modò nobis, contra quos egisti, sed ne illis quoque, pro quibus egisti, causam tuam probaueris. ὁ μὲν γὰρ λόγος θεομαστός, ὁ δὲ λόγος ἀπίστος. Tu uerò (nec enim desino iocari) credebas ex actione tua barbaris extorquere tritum illud, ἄνεργος πῶς ἀνεργῶν ἀμύμονον, ceu per te seruatis, & quidem ex insperato, sed εἴτη ἢ μύρονος ἢ ἄλλου ἵππικου, captasti uentos retibus. Quamobrè moneo te mi Pice, χερσίοις ἄρ μὴ θήτῃ θάλασσαν, καὶ μὴ Σιφῶν ἄρ, μὴ σὺεῖς, ἢ νέος φίλος ποιδρὶ λῶσε τδρ πηλουδρ μὴ ἐπιλωθόων. Alioqui fecisti quod liberales & opulenti solent. ὁ γὰρ ἔχωρ πολὺ τρ πε

lumento indigentem. Impossibilem. Aethiopem dealbare.

Ipsa quidem oratio admiranda, qui autem dicit non credendus. Homo homini Deus, aut dæmonium.

Iste funis nihil attraxit.

Terrestris cū sis, ne quæras mare: & cū non sis Syrus, ne Syrißes: & nouos amicos parans optime, ueterum ne obliuiscaris. Nam qui multum pipe ris habet, admiscet uel holericus.

πῆρεθ, τίθησι κ' ἐν λαχέοις. Vale. Politianum salutem Venetijs.

IACOBVS ANTIQVARIVS BER-
nardo Riccio suo S. D.

Politianus noster magnus literarum arbiter, imò cen-
sor, imò assertor, id agit, quod omnes, qui ex eadem
fidelia sunt, agere debent: cuius epistolis, quas nuper mihi
complures legendas tradidisti, mirificè delectatus sum. Sed
illa me præcipuè affecit in manū sæpius resumpta, quæ ad
Pici laudē, uiri clarissimi, cōsensuq; omnium nunq̄ satis lau-
dati uerissime pertinet. Nā meritò eos retaxat Politianus,
qui Picū præter quàm honoris causa nominarint: in cuius
mirabili natura, nisi quoddā nostro æuo cōtigisse coele-
ste munus fateamur, sentimus ut pecudes, neq; melius uo-
cem effundimus, quàm ut balantes. Ille unus omnium mihi
sapiētissimus uidetur esse, qui gentilitias diuitiarū sarcinas
abiecit: ac beatissimū ob id existimo: quoniam à sapientia
studio nunquā cessat. Qui quanquā in omni disciplinarū
genere admodum est uersatus, multa tamen (ut arbitror)
antisilitibus philosophiæ inueniēda superfuisse, aut adhuc
perficienda cognoscit, ex quibus animum suum dijs ipsis
propinquire fieri posse nō desperet, cōtinuò uestigatur.
Qui uerò eloquentiam, quæ in eo singularis est, maiorem
desiderat, hic mihi suauitatem in melle desiderare uidetur.
Orationis enim uis, ac ornamenta rebus ipsis, quas felicif-
sime tractat, nusquā minora sunt, adeò ut ratio, atq; oratio
cum ipso ex eodem utero natæ credantur. Sapiētē igitur
Politianus (ut assolet) ac piè importunas abigit muscas,
non à Pico, sed à uenerando quodam diuini hominis simu-
lacro,

ican Pici Mi-
gandulæ laus.

lacro, cui publicè ferta, ac tura debeantur. Vale. Me-
diolani, Nonis Iunij. M.ccccxciiij.

ANGELVS POLITIANVS IACO-
bo Antiquario suo S. D.

Epistolam, quam tu dederas ad Riccium, protinus ut
accepi legendā, Pico misi: quoniam pertinere magis
ad ipsum, quàm ad me uisa est, ut in qua laudor ego abs-
te, nihil ob aliud, nisi quia Picum laudo: quod qui non fā-
cit, aut omnino brutus, aut inuidus est. Scripsit igitur ho-
mo omnium gratissimus, & ipse ad te hanc epistolā statim,
quā tibi nunc mitto, doctam (sicuti uidebis) acutam, cor-
datam, plenamq; humanitatis. In qua facile perspicias,
quanti non modò officium tuum, sed & uoluntatem fecerit.
Interim consules tuis pariter, nostrisq; rationibus, si lau-
danti putabis ei credendum, qui mentiri firè sit nescius,
etiā in amicorum laudibus. Ego certè me uere laudatum
soleo credere, quoties à Pico laudor. Multoq; nūc uerius,
quia tecum laudor: nisi (quod opinor potius) in te lau-
dando ueras omnes laudes exhausit, ac iam falsis utitur,
contentus ueris in te, quibus abundat. Vale.

IOANNES PICVS MIRANDVLA IA-
cobo Antiquario suo S. D.

Inter uoluptates, quas cum eram Florētia, de Politiani
consuetudine maximas capiebam, uiri mea sentētia no-
stro æuo omnium literatissimi, non erat illa mediocris, quòd
tuas ad ipsum epistolas graues illas semper, & elegāteis,
ut quamq; accepisset, statim mihi dabat legendas. Delecta-
bat in illis me uehementer, & prudentia quædam singula-
ris, qua magnis etiā in rebus, negotijsq; tractandis à pru-
dentiss

dentissimis commendaris, & orationis cultus, atq; sobrietas. Tum quod in nonnullis honorificam nostri mentionē faciebas, non solum mihi tuæ literæ placebant, sed in illis quoq; ipse mihi placebā, scilicet testimonio tanti uiri cedente consciētia: quæ nonnihil dissimulans quod sentiret, quasi ipsa se proderet, non magnopere pugnans, & prope modum uolens falleretur. Ita duplici nomine tibi eram deuinctus, inde tuæ uirtutis, hinc collati sepius in nos non officij modò, sed beneficij. Cogitauī non semel agere tibi gratias per epistolas, ne fortè parum gratus, aut ne tecū rusticus existimarer. Verum cum tu, Politianusq; nosser pulcherrimū quoddā inter uos literarum commercij exerceatis, nolui Musis importuna Pica obstrepere, quasiq; malè uocalis anser alterne sibi concinētes olores inturbare, alioqui tibi animum nostrum per Politianum ipsum patere sciebam. Tum conscius infantie meæ, interprete libens utebar eloquētissimo. Nunc ab ipso nusse ad nos tuæ literæ sunt, quas ad Bernardū Riccium nuper dedisti, inuenem ingeniosum: in quibus tantum tribuis mihi, quantum nec optare ausim, nedum mereri me credam. Rupit officij magnitudo nostrum hactenus nescio an ciuile, certè non superbum silentium. Nec potui tibi non agere gratias immortales, non quod premas me laudibus immodicis, quas non agnosco, sed quod ita me ames, ut tuum illud alioqui constans, robustumq; iudicium, tantopere tamen in nobis sub amoris pondere uacillauerit. Debeo igitur tibi supra quam uel ego possim persoluere, uel tu facile credere. Nec est quicquā tam arduum, tam difficile, quod non æquè pro tua dignitate sim facturus, ac pro mea salute. Tu quidem

in Pol

in Politiano me possidebas hactenus, nunc uerò nihil mutata re, tuis tantum rationibus Pici nomen, quod suberat, explicabis. Vale. Ex agro Ferrariensi IIII. Calend. Iulias. M. ccccxciiij.

IACOBVS ANTIQVARIVS IOANNE
Pico Mirandule suo S. D.

Politianum meritò laudare potes, me non potes: amari abs te cupio, laudari uerò puto ineptissimum: sed neque antiquius mihi quicquā esse potest, quam cum Antiquarium in tuis nominibus habes. Debeo enim tibi plurimum cū mea causa, tum magis seculi, quod à te tantopere illustratum cernimus, adeo ut non dubitem gentilem, atq; cognominem auem tuam à posteris consecratum iri miraculo tenus. Sed si Aegyptijs figmentis in tegenda rerum fide non delectaris, certè illud palam est, quod philosophatium omnium maximū, uiuentium optimum, scribentium præclarissimum nemo est, qui te non arbitretur. Id si infamissimum, caue ne maxima decorum munera penes te deposita dissimules, & malè habeas. Ista enim animi ingratitude, quam in te nullam esse nobis olim persuasimus, efficeret, ut quicquid ex omni ætate de uiris unquam clarissimis fuit prædicatum, sentiremus desideratum fuisse potius, quam compertum. Nam si quicquam uel studio non questum, uel non tributum à natura, aut à fortuna tibi minus præstitum fuisse censes, alium post natos homines si adeptum ostendes, non Picum tenemus, sed Phœnicem. Nihil damus auribus tuis, adulationes Græculas odimus semper, uera, & solida est gloria tua. Quod animus de te sentit, lingua depromit. Neque aliter lau-

t 4 dauerin

dauerim, quàm probem. Nam qui te laudibus prosequèti finem facit, is admirandi rursus querit initiū. Nec putes, quoniam me nuper tuis literis exornasti, testimoniū à me tibi nutuò reddi. Me ipsum nemo melius nouit, quàm ego. Ex otio nullam, ex negotio autem uel minimam opinionē usurpauī. Principū benignitas effecit, ne omnino in turba delitescerem, quibus præterquā fidem, & diligentiam, quid rependere possim, non uideo. Itaq; siquid in hoc uitæ meæ instituto contigit aliquando, quod tibi placeret, totum illis acceptum refero, qui non solum multitudinem suorum magnis liberalitatibus extulerunt, uerumetiam sepe in regna restituerunt hostes, quos uicerant. Vale. Mediolani, Nonis Augusti. M. ccccxciiij.

IACOBVS ANTIQVARIVS AN-
gelo Politiano suo S. D.

DEbebam tibi antea quantū sat erat, nec addere pote-
ram aliquid amori erga te meo: sed tu uisus es, quod non putaram, tuis de me ipso rationibus permultū adijcere, cōciliata nuper omnium, qui uiuunt, clarissimi Pici beneuolentia. Sciebam eum mirum in modum comem esse: sed tam citò fieri posse familiarē non credebam. Fecerunt plenum id nuper eius literæ: quas (ut nosti) ita elegantes expuit, ut homo ad gratiā natus, atq; expositus, & obuius, qui quid à philosophis præclarum in omni æuo memoria fuerit mandatum, tum ad uitæ institutū, tum ad animi sui ornamenta libenter usurpans, utriq; philosophiæ in admirationem adductæ, priscam illam Barbariæ expultricem eloquentiam restituisse censeatur: neque aliud magis uideatur egisse, quàm oratorem, & philosophum iuxta bonum,

num, atq; humanum esse. Inde quoq; neminem ostenderet insolescere, nisi agrestibus moribus conspersum. Rescribere porrò nec ne ad eum aliquantulū dubitauī, quoniā tā suauē de me cōcinuisset. Verebar enim ne de illius opinione in aliorum censuram incurrerem, & quem doctum, idoneumq; ad scribendum ipse iudicasset, isti longè aliter esse deprehēderet. Sed quāquā nihil tutius sit quàm silentium, hæsitatiōe tamē euicit meā de memoria nunquam exituri Pici māsuetudo, ad quem quod uidebis, respondēo: uerūm fides tua mihi spem fecit. Nam proculdubio tuæ opis egemus, tum aduersus sciolos, quorū foetura his temporibus multa contingit: tum præcipuè cum eodē Pico, quem orabis, ne literarū condimenta ex me requirant, sed mea singulari aduersum se obseruātia contentus, Antiquarium inter suos habeat, neq; antiquari unquam patiatur susceptæ semel amicitiae legem. Vale, & me ama. Mediol. Non. Aug. M. ccccxciiij.

IACOBVS ANTIQVARIVS
Angelo Politiano suo S. D.

Complicaueram iam Politiane literas ad Picum, eas superscripturus, ac illius nomen adiecturus: quid ex omni fortuna, ac etiā uirtutum consummatissimi hominis aceruo potissimum deligerem, non occurrebat. Nam si quid speciatim illi tribuisset, uidebar nō habuisse rationem reliquæ multitudinis. Itaq; explorata diligēter trutina, nihil magis placuit, quàm felicem appellare illū, in quem dii suorum munerum sinum prorsus effuderunt. Quod omnino haud fecissem, nisi à te rectè factum cense-ri crederem. Vale. Non. Aug. M. ccccxciiij.

MARSILIVS FICINVS

Angelo Politiano suo S. D.

Contra multos astrologos, qui more gigantum eripere cœlum Ioui tam frustra, quam impiè moliuntur, merito & Pallas alumnus Palladis, & tu miles Herculeus sepe, feliciterq; certatis. Nempe Palladè Orpheus gigantum expultricem canit, & ab Hercule poëta multi gigantum Antæum à terra simul, & è uita sublatū ferunt. Ego aut quid? Profecto tanquā in omni uita nobis unanimes, in hoc quoq; studio conspiro uobiscū. Etsi fortè nō decerto strenuè, tamè ita planè decerno. Ceteri quidem Platonicæ celestes imagines, quas describunt astronomi, pro oportunitate cōmemorat, neq; reprobant eas, neq; rursus comprobare student: Plotinus autè talia extra cōtrouersiam ridet. Ego quoq; in cōmentarijs meis in eū tanquam interpres æquè derideo, partim quidè eius autoritatè cōfusus, partim etiā quoniā nullam habeo certam eiusmodi imaginum rationè. Multas præterèa ibidè astrologorum regulas in cōtrouersia simili ratione deduco. Sed in libro de uita, ubi profiteor medicinā, ac remedia uitæ utcumq; & qualiacumq; possum undiq; diligenter exquiro: neq; despicio prorsus imagines illas, neq; omnes respuo regulas. Etsi enim arbitror certam his rationè nullam inesse, tamen ut studiosissimus humanæ medicinæ curator remedia nō solūm sapientibus certa, sed etiam multis probabilia sector, ut subsidia passim accumulem quomodolibet profutura: nequid deniq; prætermiserim intetatum, quod ad uitam utcumq; cōducturū cuiquā uideri possit. Nonnulla tamen intersero firmiora, multa quoq; passim congero,

quæ

Imagines celestia

Astrologi à Plotino irridentur.

quæ etsi fortè minus spero, tamen opto prodesse. Quòd autem in principio libri tertij dicere uideor, imagines ab antiquioribus Platonicis in cœlo dispositas esse, non id equidè uolo. Non enim consilium ibi meū est Platonicos affirmare cœlestium imaginum assertores, de quibus aut nihil, aut parū quid loquūtur: sed Platonicorū quorundā fuisse sententiam, mundi animā cœlestia sibi corpora peperisse, stellasq; cum cœlo, atq; ultra stellas singulas, si modo ibi ullæ sint imagines, eiusmodi quoq; imagines genuisse. Narro aut illic dispositiones signorū, imaginūq; non quales apud Platonicos, sed quales apud astrologos obseruauerim. Iam uerò quantum imaginibus uel cœlestibus credam, uel arte factis confidam, progressio libri declarat. Præterèa in libro de sole nō tam astronomica doceo, quam per hæc morales allegorias affecto, anagogiasq; ad diuina perquiro. Deniq; tam in libris de uita, quam de sole & lumine, cum philosophicis poëtica miscens, liberius sum interdum, & forte licentius euagatus. Cum Plotino parcius, & seuerius ago: ut mihi tandè nō ingratum sit futurum, astrologica portenta fuisse à Pico nostro Mirandula singulariter confutata. Quæ enim ego nusquam affirmo, imò & cum Plotino derideo, explodè à Mirandula gaudeo. Superstitiosam præterèa uanitatem ab illo, tanquam à Phœbo Pythonicum uirus extingui tecum Politiane congratulor. Tu enim semper hac in causa, ut ubique soles, te Herculem præstitisti. Soles profectò iam diu hæc astrologorum prodigia, ut alia monstra, passim acriter insequi, ut non terris solūm, sed etiā in cœlo monstra fortissimus Hercules expugnaueris.

Vtinane

Imagines à Platonicis in cœlo dispositas, quomodo intelligendū.

Vtinam deniq; sicut Herculi, sic & tibi superata tellus
sydera donet. Interim in terris uiuē diu. Vale feliciter
XII. Calend. Septemb. M. ccccxciiij.

ANGELVS POLITIANVS

Marsilio Ficino suo S. D.

Qvanta me uoluptate, quantoq; putas affici gaudio
Marsili Ficine, cum te, Picumq; meum sic esse con-
cordes uideo, non modò ut idem uelitis in uita, sed & idē
sentiatis in studijs? quanta rursus, ubi me uobis nō minus
esse charum perspicio, quā uos estis uterq; utriq; Quid
quòd omnes in hoc incumbimus, ut recta studia pro uirili
iuuemus? ac non ullo prēmio, sed operis amore solliciti,
semper hoc agimus tamen, ita dispensatis inter nos offi-
cijs, ut nulla fermē studiorum parte cessetur. Etenim Pi-
cus ipse Mirādula sacras omnes literas enarrat, aduersus
ecclesię septem hostes directa fronte decertat, inter Ari-
stotelem iam meū, Platonemq; semper tuum, caduceator
incedit. Tu Platonem, quanquā & alios ueteres, sed
Platonem tamen ipsum maxime, Platonicosq; omnes, &
Latinē loqui doces, & uberrimis cōmentarijs locupletas.
Mihī uerò (quandiu cathecumenos in Philosophia ue-
stra sum) uarietas ista certē literarum cessit, quā non mi-
nus habent iucunditatis, etiam si minus autoritatis. Nam
quod ad astrologos attinet, de quibus epistolam mihi
pulcherrimam scripsisti, lætor sum mopere quòd à Pico
nostro tu quoque uel nunc primū stes, uel olim iam ste-
teris. Nec enim referre arbitror, utrum tibi aliud aliās
uisum sit, an ex aliorum potius opinione aliquando scri-
pseris. Nam nec mutare sentētiā turpe philosopho, qui
cottidie

cottidie plus uidet, & ad opinionē uulgi sepe se non in-
utiliter accommodat, quod & Aristoteles in Exotericis li-
bris, & in dialogis Plato fecit, qui quidem dogmatici nō
habentur. Quin ipse quoq; Iustiniani principis leges, in
quibus aliquid repugnare cōtra leges est, aliud in institu-
tionibus, aliud in Pandectis decernūt, hoc est (ut mihi ui-
detur) aliter rudibus, aliter cruditis præcipiūt. Ago uerò
tibi gratias ingētēs, quòd me dignatus honore tanto fue-
ris, ut mihi potissimū tuā sentētiā participaueris. Illud
uerò nescio satis ne probem, quòd Herculem uocare me
pergis. Tu quidem opinor iocaris. Sed tamē ansam timeo
ne præbeas cauillādi, ridendiq; maleuolis, & inuidis, qui-
bus nemo unquā uir bonus, ac doctus caruit. Quod enim
tu, si nō amore deceptus (quāquā id potius) at leui certē
similitudine, qua parua sepe magnis comparamus, addu-
ctus, mihi tribuis, hoc isti maligni interpretes adulationi,
credo, potius assignabunt, ac me quoq; ridebūt, ceu si de
eo mihi cognomine multum placeam. Mihī tamē omnino
longē pluris est argumētū hoc amoris erga me tui, quā
quid omnes isti uel sentiāt, uel loquātur. Contemno enim
falsa, & leuia, uel cōsciētia mea fretus, uel autoritate tua
munitus. Sed hæc tamē corā cōmodius. Tu uelim quādo
Caregianū tuum Sextili mense nimis aestuat, ruscū hoc
nostrum Fesulanum ne fastidias. Multū enim hīc aqua-
rum habemus, ut in conualle minimum solis, uento certē
nunquam destituimur. Tum uillula ipsa deuia cum penē
media sylua delitescat, totam tamen aestimare Florētiam
potest. Et cum sit in proximo celebritas maxima, semper
apud me tamē solitudo est mera, qualem profectō secessus
amat

Fesulanum.

amat. Vii poteris autē duplici spe. Nam sapius ē quere-
to suo me Picus inuisit improuisus obrepēs, extractumq;
de latebra secum ducit ad cœnulam, qualem nosii frugi
quidem, sed & scitam, plenamq; semper iucūdi sermonis,
& ioci. Tu tamē ad me potius, non enim peius hīc cœnā-
bis, bibes fortasse uel melius. Nam de uini quidem palma,
cum Pico quoque ipso ualde contenderim. Vale.

Epistolarum libri noni finis.

ANGELI POLI

TIANI EPISTOLARVM

Liber Decimus.

ANGELVS POLITIANVS IOANNI

Dei gratia inuictissimo regi Portugallie, &

Algarbiorum citra, & ultra mare in Afri-

ca, dominoq; Guineæ s. d.

QV AN QV AM nec fortuna mea,
nec eruditio, nec ulla oīno uirtus eius-
modi est, ut licitum mihi putem scribere
ad te rex inuicte, tanta me tamē dignita-
tis, splendoris, gloriæq; tuæ, tantâq; lau-
dum tuarum iam per omnium ora uolitantium percussit ad-
miratio, ut sponte sua calamus ipse meas exhibere tibi li-
teras, testari animū, significare uolūtatem, gratias agere
deniq; totius ætatis nostræ nomine gestiat. Quæ nūc uir-
tutū tuarū penē celestium beneficio iam cū uetustis secu-
lis, iamq; cū omni fortiter audet antiquitate cōtendere. Nā
profecto si breuitas hoc epistolaris, aut si ratio temporis
pateretur

pateretur, ipsa me faceret audacē ueritas, ut ostēdere ten-
tarē nullius unquā ueterum nec laureas, nec auratos cur-
rus, cū tuis posse rebus, factisq; prorsus immortalibus cō-
parari. Ut enim quæ penē puer aduersus impias Africa
contumacis gentes prælia gesseris, ut fusos diuersorū ho-
stium ualidissimos exercitus, ut capta oppida ui, prædas
abactas, impositas nationibus aspererrimis leges, ut itē do-
mesticas artes, & decora pacis minime bellicis cōcessura
preterirem: quanta se mihi tandem rerū uix credibilium
facies aperiret, si lacepsitos, cōfractosq; remigio tuo ru-
des, intactosq; prius Oceani tumētis fluctus cōmemorare,
despectas Herculis metas, redditum sibi ipsum, qui fue-
rat interuulsus, orbem terrarū, Barbarianq; illā, ne ru-
meribus quidem nobis antea satis cognitam, fatuā, imma-
nem, incultam, sine more, sine lege, sine religione, serino
propē ritu degentē, nunc humanitati, nunc uitæ, nūc do-
cilitati, & cultui, nūc etiam pietati restitutā? Porro mihi
tum narrandi locus idoneus hic esset, quanta nostris ho-
minibus illinc inuectæ cōmoditates, quam larga cōpēdia,
quam multa importata uiuendi subsidia, quanta etiā uete-
ribus historijs accessio facta, quanta rebus antiquis olim
sanē uix credilibus adiecta fides, quantaq; rursus eis dē
sit admiratio detracta. Tum mihi etiā Plato ille magnus,
& Aegyptiorum cōpares seculo annales, omni mēdacijs
suspicionē forent absoluedi, qui de istius à te perdomiti
Oceani magnis quibusdā exercitibus, non magno tamen
assensu meminerūt. Ergo & Macedonē iure ingemuisse
Alexandrum faterer, qui mundos adhuc alios suis restare
uictorij suspirabat. Etenim quid tu aliud, obsecro, rex
nobis

nobis, quàm terras alias, mare aliud, alios mundos, aliq̄q̄ postremo sydera nō magis inuenisti, quàm ab æternis tenebris, et à ueteri penè dixerim chao, rursus in hãc publicam lucem protulisti? Sed quorsum hæc ego nunc tam multa? Nempe ut te rogē nō seculi modò istius, sed omnis etiam posteritatis, omnium gentium uerbis, ne perire rerum tantarū, ne ue intercidere consecrandā scilicet æternitati memoriā patiaris, quin ferrea doctorum hominum, atq; adamantina potius signari iubeas uoce, quæ nec eni quidem tacitè se uoluentis edaci dente consumitur. Et cur autem qui uirtuti faueas, nō et comiti uirtuti gloriæ faueas? Aut cur unus generosi maxime spiritus, animiq; rex, nō hãc instabile uitæ humanæ breuitatē, quæ sic exigua spe, tenuiq; pendet, quæq; tam angustis limitibus concluditur, immortalī gloriæ semper florētis curriculo promoueas? Cur non memoria rerū maximarum, uel ad successores tuos propagetur, ut præclara ista facinora carituræ semper exemplis, ad institutionem quoq; ipsorū, regulamq; proficiant? Cur non aliquam rogo formulā natis, nepotibusq; deinceps tuis relinquas, ne quis ab hac unquã perenni, contestataq; maiorum uirtute degeneret, cuius ad instar illorū potissimum regalis effingatur indoles? Cur nō postremo ceteri quoq; sub omni, quæ à latissime patet, ambitu cœli nascituri principes habeāt ex te, si non quod imitentur, at certè quod admirentur? Nihil autem interest, utrum pulcherrimos quispiã filios gignat, nec cibis tamē enutriat, an ingentia edat facinora, nec literis tamen illustret. Absit hoc, absit excellentissime rex, ut tuæ istæ immortalitate dignissimæ laudes, in uasto illo

nostræ

nostræ fragilitatis acruo delitescant. In quo uidelicet omnium labores obruti iacent, quicumque doctissimorum uirorum suffragijs caruerunt. Memineris Alexandri, meminervis Casaris, quæ duo nobis præcipuè nomina fastosa uetustas obiectat. Quorum uidelicet alterius nobilis illa ad Achilles tumultum fertur exclamatio, fortunatū uocatis adulescentem, qui suarum laudum præconem Homerum inuenisset. Alter etiã in procinctu, ac penè in acie quoq; ipsa, rerum suarum commentarios ita diligenter cōficiebat, ut nihil a quoquã tam putetur accuratè perscriptum, quod non illorum purissima elegantia superetur. Hi tibi sunt igitur insequēdi saltē rex optime, quos longo interuallo in ceteris antecellis. Atque id quidem tum denique uerè à me, nec adulandi studio dictum intelleges, cum rex in temetipsum diuinæ mentis aciem reflexeris: cum tanti honoris, tantæ maiestatis, tanti deniq; istius imperij pulcherrimos titulos intentis (quod dicitur) oculis perspexeris, quantumq; teneas in rebus humanis fastigiū, toto penitus obtutu consideraueris. Etenim Lusitaniæ te regēs cer-
Lusitania.
 nes, hoc est (ut semel dixerim) Romanæ multitudinis, cuius olim tam multis (sicut accepimus) colonijs ista potissimum regio frequentabatur. Cernes Africa te uindicem, quæ ter-
Africa.
 tia pars orbis, magna sui parte iam per te catenis exuta Barbaricis, etiã in dies magis, magisq; plenæ libertatis expectatione triumphat. Cernes eundē te uasti illius, et indignantis Oceani domitorem, cuius ad primos quoq; impetus etiam domitor orbis Hercules expauit. Occurres tibi sanctæ Christianæ fidei, ueræq; religionis propugnator, ac maximus aduersus Maumeticam perfidiam,

u

pacis,

pacis, armorumq; arbiter, rabiem illam teterrimam sola
maiestate prosternens, solo nomine, solo uirtutis miraculo
grauissima bella conficiens. Idemq; mundi alterius sequer-
ter, & ianitor, tot illos sinus, tot promotoria, tot littora,
tot insulas, tot portus, tot oppida, tot maritimas urbes,
uno ueluti pugillo concludens, & numerosissimas natio-
nes penè sub manu tenens, ad quas antea tamen ne ipsius
quidem fama quamlibet præpetes alæ peruolarunt. Quid
illa? Quanta sunt, obsecro, quòd te uisere ignotissimi re-
ges, tua gestiunt adorare uestigia, quòd tuis aduolere se-
genibus, perq; tuam istam tam fide, quàm armis potentem
dexteram rigari se certatim salutari fonte festinant? Quid
quòd exciti uirtutis amore, priscis inauditæ seculis, extre-
mi quoq; hominum cõuolant ad te populatim, totusq; iam
meridies suis penè funditus sedibus reuulsus, ad eundem te
uenerabundus accurrit, ut uultu propius istum patrem cali-
colus, utq; regie frontis decus, diuinamq; penitus maie-
statem contempletur? Conferat ijs nunc aliquis captam Ba-
bylona, quanquam lateritio muro superbam, profligatos
Orientis etiam suapte natura fugacissimos barbaros. Con-
ferat Scythas campestris, & uagos, ne satis quidè forti-
ter irritatos, dum ne occisum quoq; inter pocula charissi-
mum quenq; laudi tribuat, dum ne peregrinos cultus, &
indecoras adulationes turpiter ascitas. Conferat & Gal-
lias etiam toto decennio uix subactas: aut minora his alia
rursum, dum ne civilè quoq; & cognatū toto orbe fufum
crudeliter sanguinem præconio dignetur. Tu tu igitur
præcipuè dignus (rumpatur inuidia licet) tu præcipuè di-
gnus unice rex honoribus sempiternis. Tibi aduigilare
nostras

nostras lucubrationes, id est, omnium quicumq; Musarum
ueneramur sacra, præ cæteris conuenit. Quapropter (si
qua mihi est apud te, quamuis ignoto homini, tui tamen
studiosissimo, fides) delegetur, obsecro, magne rex idoneis
hominibus officium mandandi literis (interim quidem) quo-
cumque stylo, quacumq; lingua, materiam, segetemq; re-
rum à te, tuisq; gestarum: sed in qua deinceps operosius
excolenda tam cæteri, quibus idem est ardor animi, quàm
nos ipsi quoq; neruos qualescumq; nostros intendamus.
Et quidem rogavi ego nuper hos tuæ ditionis adolescen-
tes, ingenio, moribusq; præstantes, Ioannis Teixeira Can-
cellarij tui maximi liberos, ut mihi istic ipsorum opera
rerum à uobis gestarum (si qui modò extant cõmentarij)
describerentur. Qui quanquam se diligentissime curatu-
ros, pro eo quod præceptori debent, officium polliceren-
tur, deesse tamen ipsemet mihi nolui, sed has ultro ad te li-
teras indulgentissimū, clemētissimumq; regem, iam meum
quoq; dare decreui: malens utiq; audacis animi subire scri-
bendo crimen, quàm tacendo pusilli. Iam quòd ad perso-
nam meam deinde attinet, homo equidè sum non medio-
cris fortunæ, sed literarum tamen professione me quoque
non omnino postremæ credunt esse aliqui celebritatis. In-
nutritus autem penè à puero sum (si quid hoc ad rem faci-
cit) castissimis illis penetralibus magni uiri, & in hac sua
florentissima Repub. principis Laurētij Medicis: qui cum
sit ipse quoq; in primis tui cupidissimus, etiam me uerbis
aliquando suis in istius amorè uirtutis ita inflammauit, ut
dies, noctesq; de tuis cogitare præconijs nō desistam: nec
omnino quicquam nunc exoptem magis, quàm ut ea mihi

uis, ea facultas, ea deniq; detur occasio, qua nomen tuum celesti predicatione dignissimū, qua pietatis, integritatis, innocētiæ, religionis, continentię, prudentiæ, iudicij, qua iustitiæ, fortitudinis, prouidentię, liberalitatis, animiq; magnitudinis, qua postremo tot operū, tot illustrū facinorū tuorū testimonia sic etiā per me fidelibus seu Græcæ, seu Latine linguæ consecrentur monumentis, ut nulla humanarū rerū uicissitudine, nullo unquam fortuna uariationis incurfu, nullo etiā squalentis æui senio deleantur. Vale.

IOANNES DEI GRATIA REX PORTUGALLIÆ, & Algarbiorū citra & ultra mare in Africa, dominusq; Guinæ, Angelo Politiano uiro peritissimo, & amico suo S. P. D.

EX suauissimis tuis literis doctissime uir, iam diu perle-
ctis, & maxime ex dilecti Ioānis Teixeira Cancellarij nostri maioris frequenti relatione uberrime intelleximus, te gloriæ nostræ (si qua in humanis est) fore percupidum, & nomē nostrum cum rebus gestis, tuo literario beneficio ab obliuionis rubigine reddere exemptum. Quæ etsi satis magnum summæ in nos beniuolentiæ, ac obseruantię argumentum testantur, tamen ea magis ab animi tui probitate, ingenijq; acumine, atque doctrinæ copia, quæ longè maiora suspirant, credimus emanasse. Pro quibus magnas tibi habemus gratias, quas dum tēpus & res exegerint, cumulationes referemus, speramusq; tuæ erga nos affectionis te non pœnitere. Et ut tibi breuibus ad propositum respondeamus, scias nos tui officij, & pij laboris, quem in nostræ mortalitatis redemptionem tam cre-

bro

bro polliceris, esse admodū gratos, idq; amplectimur, uerbenterq; laudamus. In cuius executionē curabimus diligenter, ut annales nostri, quos uulgari, & patrio sermone pro regni instituto posteris tradēdos iubemus, hi Hetrusca lingua, uel Latina saltem familiari demū cōficiantur, ad te scilicet quā primū deferendi, ut eos iuxta ueritatis tenorem, nostrā in memoriā ita tuis salibus, & grauitate, doctrināq; respergas, limaq; expolias, ut saltem tua coniuuante facundia, lectione dignos efficias. Nam multū interest (ut melius nosti) quo dicendi modo unūquodq; licet egregiū sit, referatur. Quia quæadmodū usu uidemus optimos natura cibos prudēter reijci, cū sordidius parati sint: sic etiā historiā, quæ ornatu suo, ac nitore uacat, contemnendā, reijciendamq; existimamus. Sed his erroribus minime metuendum est, quādo tibi uiro laudatissimo, omninq; disciplinarū genere prædito erit curæ rebus nostris consulere. Habes igitur quæ nobis sit sentētia menti. Reliquum est Angele nosster, ut præfati Cancellarij filios, regiæ nostræ generosos, omnium tibi habeas cōmendatissimos. Quod etsi tua sponte, atq; humanitate eras facturus: tamē ut nostro intuitu aliquid curuli accedat, te nimū rogamus. Hi enim sunt, quibus te in omni genere gratitudinis debes credere obnoxium: nā uicissim pater, & filij, alter meritis, & laudibus, & alij approbatissimis doctrinæ tuæ testimonijs nō cessant apud nos te sæpius extollere, nomenq; tuū in hos mundi fines propagare, quod tuæ gloriæ, & existimationi haud parū cōducit. Sed adulescentibus ipsis plurimum cōgratulamur, in id ætatis, & temporis incidisse, quo à tuo literarum fonte aliquid do-

u 3 trina

strine possint feliciter haurire: cum qua deo præcipit, et nobis deinde seruietes utranq; cœlestis, et terrestris regni felicitatem promereantur, eamq; sibi uindictent. Valt.
Ex Vlixbona x x i i i. die Octob. M. cccclxxxj.

ANGELVS POLIT. IOANNI TEIXLE

ra Max. regio Cancellario S. D.

Conatus persæpe sum scribere aliqd ad te uir clarissime, quo tibi meus animus, studiumq; et uoluntas innotescerent. Verum nescio qui semper ingenuus dixerim an rusticus obstitit pudor, ut qui nec me tibi satis notum sciebam, et uirtutis, fortunæq; tuæ quondam quasi falgore deterrebar. Sed impetrauit à me tandem qualecunq; has literas uel mei officij ratio, uel tuæ humanitatis opinio. Quod igitur epistolæ huius uel mihi accommodatius, uel tibi acceptius fore argumentum sperem, quam si de tuis liberis, ipsdemq; meis discipulis ex uero quid sentiam perscripsero? Misisti tu quidem illos in Italiam, uir excellentes, ut moribus, ut literis, ut omnibus deniq; ingenuis artibus ad summæ fortunæ cultum formarentur. Sed eos domo secum credo paternos attulere mores, ut exempla non magis accipiant ipsi, quam præbeant ceteris. Nihil in illis ineptum, nihil improbum, nihil immodestum, nihil durum. Non inuerecunda frons, non elatum supercilium, non licentes oculi, non proteruior lingua, non inconstans uultus, non aliquid postremo uel in facie tota, uel in gestu, uel in statu, uel in incessu, quod offendat, quod molestum, quod putidum, quod odiosum sit. Aedes cottidie sacras frequentant, magistris operam dant, non assiduam modò, sed et alacrem. Doctiores cõdiscipulos humanitate sibi, et obsequio

quo deuinciunt: quos moribus obsore, uel famæ credant, eorum consuetudine penitus abstinent. Nullum inter ipsos, nisi de studijs, ac de ijs perpetuum certamen. Nulli sibi sapius, aut libentius, quam aut in oculis præceptorum, aut in cœtu condiscipulorum uersantur. Horas quoq; temperatius bonæ ualitudini dedicant, eamq; ob id prosperitatem tuentur. Ingenijs autem sic excellunt, ut facile se (ne multa dixerim) tuos esse liberos declarent. Percipiunt facile, quæ traduntur, pronunciant eleganter, retinent fideliter, imitantur feliciter. Iam de studio quid dixerim? Nihil equidem ego ardentius, nihil uidi perseverantius. Tantos ergo iam lingua utraq; ficere profectus, ut ipse quoq; non imperitissimus ingeniorum magister obstupescam. Quem uero eis domi custodem, moderatoremq; dedisti, sic eos prudenter, amanter, diligenter curat, excolit, gubernat, instituit, ut omnino desyderari nihil possit. Non fallo equidem te, sed nec ipse rursus fallor. Ita esse rem, uel admirans inuidia fateretur. Quocirca multum equidem fortunæ isti tuæ, non minus animo tamen, propositoq; gratulor. Nec enim leuis hinc ad te quoq; redundat honos, filios tot, ac tales imbecilla adhuc ætatula, tam procul abesse à tuis oculis, à laribus, à patria, tamq; diu, non quidem sœnori multiplicando, nec mercibus commutandis, ut nostri solent, sed ut optimis institutus, ut optimis artibus, ac disciplinis imbuti uaticum sibi ad senectutem parent: in quod ipsa quoq; fortuna nullum ius habeat. Quæ res tibi iam non modò supra spem, sed, opinor, etiã supra uota succedet. Mihi autem crede uir magne, non tibi illi apud non minus acquirunt gloriæ, quam sibi literaturæ. Iam equidem uel tua, uel

ipforum causa sic eos amo, sic me redamari sentio, ut in tuum penè mihi locū uidear amore, & diligētia successe. Qua fiducia uidelicet ausim rogare te clarissime uir, ut epistola meæ, quæ iudicium regis tui tanquam Apollinis subitura iam nunc tota tremūt, atq; horrescit, tantum fauoris impertias autoritate, qua polles, ut indulgentiā potius, quàm censuram tantæ illius maiestatis experiatur. Vale, Florentiæ xvi. Calend. Septemb. M. cccclxxxix.

ANGELVS POLITIANVS MAR-
quardo Breisacio S. D.

Commentaria
Politiani in ius
ciuile.

Iustiniani edi-
ctum.

Cum superioribus diebus Petrus Medices Florentine ad eum Reipublicæ, quæ nos à tenero educatū lingue utriusq; literis erudiuimus, Romam te proficiscentē salutauisset, ac me sibi comitem fortè in diuersorium adduxisset, memoria tenes ortā ibi esse mentionē commentariorū quorundam, quos in ius ciuile Romanorū multis dicebar uigilijs elucubrare. Quo quidē loco, cū tu ex nobis humanissime quaesisses, quæ ratio suscepti operis foret, atq; ego eā breuiter (ut in illis tēporis angustijs) exposuissem, rursus te cupere adhuc significasti, ut illud ipsum, quod tibi tum perstrinxerā, posteaquā Romā te suspicarer peruenisse, scripto repeterē. Sed ego ne tibi confestim tanti regis obeunda legatione multū forsitan occupato molestus essem, dies cōplurculos etiam de industria expectaui. Nūc autem quoniā nonnihil iam remansū tui laboris existimo, propterea quòd in istiusmodi munere prima quasi coitio solet esse acerrima: uisum mihi tēpus est, quod tibi erā pollicitus depēdēdi. Principio igitur scire te illud opinor, imperatorem Iustinianū posteaquā ius ciuile perpurgauit, in ord

in ordinemq; redegit, cauissē illud in primis, ut in oībus ciuitatibus, quæ dignitate aliqua præcellerent, exēplaria legū quàm emēdatissima publicè asseruarentur, quas cūq; ipse uel nouas cōdidisset, uel etiam antiquas enucleasset. Sed nullū ex his clarius tamē, aut celebratius, q̄ quod ad usq; urbis eius captiuitatē Pisis magna religioe sit custoditū. Nam & maximus iuris interpres Accursius, & alij pleriq; uiri doctissimi quoties de sinceritate lectiois ambiguntur, literā Pisanā (sic enim ipsi uocāt) quasi fidelissimum quoddam testimoniū citāt, mendumq; esse omnino putāt, quicquid usquā aliter, quàm in quo diximus uolūmine, reperiatur. Captis autē deinde Pisis, liber idem Florentiā, cū præda reliqua uidelicet in urbē uictricē translatus est. Ibi uerò in ipsa curia loco celeberrimo monachorum quorundam, summūq; magistratus diligentia, & religione seruatur. Tum quoties profertur (quod ipsum nō sine graui causa fieri solet) accēsis funalibus (ita enim mos traditus) monachi illi, quos dixi, summūq; magistratus capite aperto uenerabundi circumsistunt. Nullæ in eo libro interpunctiones, nulla scribendi compendia, grādes ubiq; literæ, & compares. Græcum in fronte epigramma, Græcæ præfationes, autorum, librorumq; index: quorum hæc leges à fontibus emanarunt, prorsus ubique argumenta plurima, quæ breuitati seruiens omitto, quibus esse eum librum Iustiniani ætate descriptum non dubitemus: in primisq; uoluminis ipsius ueneranda faciēs, & quæ sanctam illam uetustatem procul ostentet. Hoc ergo mihi inspiciere per ocium licuit, rimariq; omnia, & olfaccere: quæq; uellem excerpere diligēter, & cum uulgatis

exemplaribus cōparare. Tribuit enim hoc mihi uni Laurentius ille Medices, uir optimus, ac sapientissimus, fore illud aliquādo arbitratus, ut opera, labore, industriaq; nostra magna inde oīno utilitas eliceretur. Deprehēdi igitur multa nouis in codicibus uitia, multa in interpretibus; quoniam uidelicet inerudito nati seculo, cum Latinitatis ipsius imperiti fuerūt, tum Græcam linguā penitus ignorauerunt: multæ uerò sunt ibi leges Græcis editæ uerbis, quas aut omiserunt iuniores, aut in Latinū sermonē pessime conuerterunt. Quapropter operæ precū me facturū credidi, si commentarios aliquos euigilare, quibus in integrum corrupta diu lectio restitueretur, et linguæ Latine uis, quæ tota penè in legibus est, explicaretur. Quod ut ex sententiā perficiam, multum quoq; me adiuuat, quod eos quoq; sum libros nactus, quos è Latina in Græcā linguam Iustinianus idem transferēdos curauit. Vnum dūtaxat est, quod quidem me nō tam impedit, quàm remoratur: quod publicis lectionibus dum linguā utrāq; dū philosophiā profiteor, multū mihi operæ subtrahitur, multumq; temporis eripitur. Etenim quæ res præcipuū laborem desiderabat, in eam uidelicet studia tantum subsecundaria conferimus. Sed erūt hæ nostræ uigiliæ tamē auctoritate quoq; Maximiliani uestri Romanorū inuictissimi regis muniendæ. Qui cum designatus iam (sicuti speramus) imperator sit, cuius esse legibus armata maiestas debet, fauebit, opinor, illius studio, q̄ tantopere sit in armis ipsius aut expoliēdis, aut recōcinnandis occupatus. Vale. Florentiæ III. Nonas Februarij. M. cccc.lxxxiiij.

L A U R E N T I U S M E D I C E S

Angelo Politiano S. D.

Ang. Politiani
commentarij in
ius ciuile.

EX literis, quas ad Michelotium dedisti, factus sum certior filiolos nostros aduersa ualetudine uexari. Id ut humanū parentē decet, grauter, molesteq; tuli. Quam profecto molestiā tu præuidens, ita multis uerbis, ac rationibus animum nostrū confirmare conatus es, ut in maximam de nostra cōstantia dubitationem incidisse uideare. Quod tametsi ab amore in nos tuo proficisci certus sum, multo tamen maiori molestiā nos affecit, quàm significatio ulla aduersæ ualetudinis liberorū. Quamuis enim parentis substantia liberi esse dicatur, multo tamen magis propria est animi ægritudo, quàm filiorum. Quibus enim integer, ac sospes est animus, cæterarum facile rerū incolumitatem consequuntur: quibus uerò infirmus, nullus unquam portus est a fortunæ fluctibus tutus, nullum est tam placidum æquor, tam quieta militiā, quin perturbatione uexentur. Existimas ne me adeo natura imbecillū, ut tam parua re mouear? Si uerò eiusmodi nostra natura est, ut facile huc atque illuc perturbationibus agatur: at multarum rerum experientia confirmatus animus sibi constare iam didicit. Ego filiorum non ualetudinem tantum, sed fatum quandocunq; expertus sum. Pater immatura morte præreptus, cum annum agerem primum et uigesimalium, ita me fortunæ ictibus exposuit, ut quandoq; me uite pœniteret meæ. Quapropter existimare debes, quam nobis uirtutē natura negauit, experientiam attulisse. Verum cum tu in epistola ad Michelotium imbecillitati animi nostri diffidere nō parum uidearis, atq; in tuis ad nos literis summopere uirtutem, atq; ingenij nostri dotes extollas, hæc q; simul pugnare uideantur, aut alterū falsum est, aut

est, aut nō ea es animi magnitudine, quam in me desyderare uideris, cum ea in tuis ad nos literis silentio præteritas, quæ scripta ad Michelotium sunt, tanquam non tua à me accipienda sint: utpote qui existimas multò magis nuntium, quam liberorū ualeitudinē, mihi molestiam allaturum. Sed nolo esse in paruis longior, ut nō idem incurram uitium, quod in te uitupero, neq; in iisdem literis & parua spernere, & prolixioribus uerbis prosequi uidear. Siquid est in epistola quod te mordeat, id totum condones amori nostro, atq; exercitationi, cui, ut puto, abundantius materiam suppeditat si in quenquam inuehimur, quam si laudamus, multoq; latior cāpus est in unoquoq; uituperationis, quam laudis. Gaudeo mirum in modū Iulianum nostrum se totum literis tradidisse, illi gratulor, tibiq; gratias ago quod eum ad hæc prosequenda studia excitaueris. Tu uerò fac ut hominem ad literas inflamma sti, ita sedulò cures, stimulosq; adicias ut perseueret. Ego propediem uos reuisam, comitemq; uobis in hoc silici Musarum itinere me adiungam. Bene uale. Pisis, Pridie Calend. Aprilis. M. cccclxxvij.

ANGELVS POLITIANVS

Laurentio Medici suo S. D.

Non quod tuæ constantiæ, sapientiæq; diffiderem, propterea literas dedi ad Michelotiū potius, quam ad te de liberorū tuorum ualeitudine: sed quoniā sum ueritus, ne fortè inconsultior uiderer, si grauior tibi à me nūtiū alieno tempore obijceretur. Tabellarius enim sepe literas non aptè, non loco reddit, scriba uerò temporum captat omneis articulos. Reueritus igitur iure sum
Laurentium

Laurentium Medicen, cui malè si palpere recalcitrat undiq; tutus. Nec uerò ista repugnant, quod hic te reuereor, tibi laudo. Non enim ob aliud reuereor, quam quòd omni laude puto dignissimum. Molles uerò illæ tuæ moriuncula, tantum abest ut me lædāt, ut ipsas quoq; nescio quo pacto penè mihi magis blanditias commendent. Iulianus tuus uerè frater, hoc est ut docti putant, serè alter, ipse sibi in studijs est non modò iam mirificus hortator, sed & præceptor. Nihilq; nobis ad summam uoluptatem deest, nisi quòd abes. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Laurentio Medici patrono suo S. D.

Baptista Leo Florentinus è clarissima Albertorum familia, uir ingenij elegantis, acerrimi iudicij, exqui sitij: imaq; doctrinæ, cum cōplura alia egregia monumēta posteris reliquisset, tum libros elucubrauit de architectura decem, quos propemodū emendatos, perpolitosq; editurus iam iam in lucē, ac tuo dedicaturus nomini fato est functus. Huius frater Bernardus, homo prudens, tuiq; inter primos studiosus, ut una opera tanti uiri memoriæ, uoluntatiq; consuleret, & tuis in se meritis gratiam referret descriptos eos ex archetypis, atq; in uolumen redactos, tibi representat Laurenti Medices. Et cupiebat ille quidem ut ipsum apud te munus, autoremq; muneris Baptistam ornare uerbis. Quod ego mihi nulla ratione statui faciendū, ne tam absoluti operis, tamq; excellētis uiri laudes culpa detererē ingenij. Nāq; operi quidē ipsi maius multò ex lectione præconiū accedet, quā quantū ego ullis uerbis consequi possim. Autoris autē laudes non so-

Baptistæ Alberti laus.

lum

lūm epistolæ angustias, sed nostræ omnino paupertatem orationis reformidant. Nullæ quippe hunc hominē latuerunt quamlibet remotæ literæ, qualibet recōdite disciplinæ. Dubitare possis utrum ad oratoriā magis, an ad poetiā factus: utrum grauior illi sermo fuerit, an urbanior. Ita perscrutatus antiquitatis uestigia est, ut omnem veterum architectandi rationē, et deprehenderit, et in exemplum reuocauerit: sic ut nō solum machinas, et pegmata, automataq; permulta, sed firmas quoq; ædificiorū admirabileis excogitauerit: optimus præterea et pictor, et statuarius est habitus, cum tamen interim ita exanimum teneret omnia, ut uix pauci singula: quare ego de illo, ut de Carthagine Sallustius, tacere satius puto, quam pauca dicere. Huic autem libro, Laurenti, cum uel præcipuū locum in tua bibliotheca uelim attribuas, tum eum et ipse legas diligenter, et legēdum uulgō, publicandumq; curas: nam et ipse dignus est, qui uclitet docta per ora uirum, et in te iam uno propemodum recumbit desertum ab alijs patrocinium literarum. Vale.

ANGELVS POLITIANVS RAMBERTO Malatestæ Principi S. D.

Non possum facile cōsequi uerbis, quantū mihi epistola tua pariter et admirationis attulerit, et uoluptatis. Admiratus enim te sum loco, fortunaq; ista iuuenem cum popularibus regendis, tum uerō militaribus studijs occupatum sic iam profecisse in literis, ut conferendus propemodum cum professoribus ipsis, et hoc unum semper agentibus uideare. Voluptati autem fuit amor erga me quidem tuus non uulgaris, cuius in epistola eadem

non

non significationē modō aliquā mihi, sed expressam propē imaginē ostēdisti. Quare habeo gratiam meis libellis, quamuis et paucis adhuc, et rudibus, quod animū mihi tuum tam facili cōciliauerint. Qui tamē utinam digni foret laudibus, quas in eos nimis homo humanus cōtulisti, magis illud cogitās, quomodo indulgeres amori tuo, quam quomodo pudori meo parceres. Quōd uerō ad causam tuam attinet, nō cōcedo tibi prorsus, ut eā rem uehementius optes, q̄ ego. Quapropter enitar, faciā, experiar, deniq; nullū remittā studiū, quō tuæ isti uolūtati, atq; honestissimo desiderio satisfaciā. Ceterū illud molestū est, quōd certi adhuc, quod quidem ad te scribā, nihil habeo. Non enim cōueniendi Petri Medicis copia mihi fuit hodie, quoniam scilicet adhuc animi causa rusticatur. Cum primum se in urbem receperit, præsto erimus, operamq; dabimus, ut illius erga te uolūtas aut eliciatur, aut si opus etiā fuerit, impellatur. Rumor certē uanus apud uos de belli apparatu, deq; militū delecibus increbuit. Nam contra, res ad pacē magis (quod bene uertat) et concordiā spectat. Librariā prouinciā Marcellus ipse suscepit, nos ei operam polliciti omnē sumus. Picus Mirandula noster, ex tuis literis uel ad me, uel ad Marsilium mirificē te diligit: cuius etiam nomīne salutem tibi ascribo. Vale. Florentiæ, Nono Calend. Augusti. M. cccclxxxiiij.

ANGELVS POLIT. LAURENTIO

Medici, Petri Francisci F. S. D.

Cogis tu quidem me Laurenti carmen edere incōditum, inemendatū, et quod in publico semel pronūtiatum nimis fuisse impudēs uisum sit. Satis profectō fuerat

Manto Politiani.

rat uixisse unum diem, quod tam foret imperf. Cum ami-
 mal, ac posse etiam inter insecta illa, quæ uocetur Ephē-
 mēra, communerari. Namq; ego id ad presentem dūtaxat
 celebritatē, quasi Adonidos hortum concinnauerā. Pro-
 rogare tu nostræ Mantus (ita enim inscribimus) nō tam
 uitā cupis, quam dedecus; i. rreus sim, si tibi quid denegē,
 tam nobili adulescenti, tam probo, tam mei amanti, tanto
 deniq; eam rem studio effragitati. Quare habe tibi quic-
 quid hoc libelli, ac tu quoq; desyderio nostro aliquando
 subueni, & quæ tibi Musæ amatoriam carmina uernaculē
 suggerunt, ne patere quæso à nobis expectari diutius.
 Vale. Florentiæ IIII. Nonas Nouemb. M. cccclxxxij.

ANGELVS POLITIANVS

Iacobo Saluiato suo S. D.

EN Rusticum tibi, id scilicet ab argumento inditum
 nomen. Tuo coactū prodit in uulgum, tibi est uni-
 quicquid acciderit imputaturus. Iam ne sentis quam tibi
 tuendus sit, uel tuo ipsius nomine, uel meo? Tua enim fe-
 des in eo, meus honos agitur: cuius quidem etsi semper
 cura apud te iam inde a pueritia excubuit, tamen eum
 tueri nunc uel ob id ipsum impensius debes, quod es nu-
 per Laurentio Medici principi uiro, cuius ego cliens,
 alumnusq; sum, unus ex omni Florentina iuuentute ge-
 ner ascitus. Profer igitur in tali patrocinio auctoritatem
 omnem, atque gratiam, quam uidelicet tibi & uiri ex-
 cellentis affinitas, & tua egregia indoles, morumq; suauitas
 conciliant. Vale, & me, ut facis, ama.

ANGELVS POLITIANVS

Laurentio Tornabono suo S. D.

Debetur

DEbetur hæc sylua tibi uel argumēto, uel titulo. Nam
 & Homeri studiosus es, quasiq; noscer cōsectaneus,
 & propinquus Laurentij Medici, summi, præcellentisq;
 uiri: qui scilicet Ambram ipsam Caianam, prædiū (ut ita
 dixerim) omniferum, quasi pro laxamento sibi delegit ci-
 uilium laborum. Tibi ergo poemation hoc quædecunque
 est, nuncupamus, ut sit amoris nostri monumentū, sit inci-
 tamentum tibi ad studia literarum, præsertim Græcarum,
 in quibus tamen ita tantum processisti, ut uideare ad sum-
 mum breui, si modò perrexeris, euasurus. Vale. Flo-
 rentiæ. Pridie Non. Nouemb. M. cccclxxxv.

ANGELVS POLITIANVS PE-

tro Medici suo S. D.

FAcere non possum quin tibi agam gratias mi Petre,
 quod autoritate, operaq; tua curaueris ut in colle-
 gium nostrū Matthæus Francus, homo (ut scis) mihi ami-
 cissimus, cooperaretur. Est autē non modò isto (licet inuidi
 quidam rumpatur) sed quouis honore dignissimus. Prima
 illi cōmendatio cōtigit apud patrem tuum sapiētissimum
 uirum, iocorū, & urbanitatis cū faceta illa scriberet car-
 mina patrio sermone, quæ nunc Italia tota celebrantur.
 Quin idem parens tuus penē infantem adhuc te quædam
 ex his facetiora ridiculi gratia docebat, quæ tu deinde in-
 ter adductos amicos balbutiebas, & eleganti quodam ge-
 su, qui quidem illam deceret etatulam, cōmendabas. Nec
 tamen insuauior Francus in sermonibus, usuq; domestico,
 siue tu diæteria, siue fabulamēta, siue id genus oblectamēta
 alia requiras, in queis non eius ingenium magis eminet,
 quam prudentia. Nihil enim unquam scurriliter, nihil im-
 modestè,

Ambra Po-
litiani.

Matth. Frācus.

Iac. Saluatus
gener Lauren-
tij Medici.

modestè, nihil nõ suo loco, nihil extra rē, nihil incautè, nihil sine delectu. Quare siue rusticaretur animi causa, siue balneis operā daret Laurentius parēs tuus (quod te meminisse nõ dubito) Francum sibi adducebat comitem, cuius lepore quasi recrearetur. Adhibuit eum deinde consiliarium Magdalene sorori tuæ Romam proficiscenti ad uirum, uidelicet ut rudis adhuc puella, quæ nunquam de materno sinu se prompserat, paternum aliquem circa se haberet amicum, ad quem de re dubia referret. Hic se Francus (ut homo est eximia patientia, sed & dexteritate) sic se nescio quo pacto diuersis, ignotisq; moribus accommodauit, ut & uniuerforum beneuolentiam collegerit, & sorori ipsi tuæ facile unus omnia paternæ domus solatia representet. Gratus esse Innocentio quoque pontifici mirè dicitur, gratus aliquot è purpuratis patribus: tui certè illum ciues, qui Romæ negotiantur, in oculis gestant. Quid quodd breui causarum foriq; Romani sic peritus euasit, ut iam non inter postremos habeatur? Est autem omnino ingenio uersatili Francus noster, & quod rebus, ac personis omnibus congruat. Caterum dispendio domestica nemini cefferit, quippe gnarus omnium quæ postulat usus, non tam præscribere familie potest, ac solet, quid quisque agat, quàm quomodo, & quatenus agat. Addam unum adhuc illius insigne, nemo diligentius amicos parat, nemo fidelius retinet. Meus certè in ipsum contraq; ipsius in me sic amor innotuit, ut quod gratissimum est, & nos inter rara admodum paria numeremur. Itaque bis me esse canonicum puto abs te factum, quando illum quoque nunc, id est alterum me, nostro cœtui agg

Politianus canonicus.

tui aggregasti. Non enim minus in eo mihi, quàm in me ipso uideor honestatus. Vale.

ANGELVS POLITIANVS FRANCIO
ciotto Vrsino suo S. D.

EXigebas à me superioribus diebus, ut ponderum nomina, & mensurarum breuissime tibi colligerem, sed quorum potissimum sit apud Vegetium Renatym mentio libro, quem nunc in manum sumpseris, quo medicinã ueterinariam pertractat. Geram tibi morem, sed & libenter mi Franciotte. Nam cum tu Petri Medicis alumni, patroniq; mei sis amatinus, iisdem cū ipso laribus educatus, excellentis & indolis, & uirtutis, & ingenij iuuenis, idemq; singularis erga me semper humanitatis, nihil est utique, quod magis ex animo faciam, quàm quod esse tibi quàm gratissimum sentiam. Prius igitur de ponderibus accipe, mox uerò & de mensuris. Minimū pondus est, qui Latine Scripulus, & idè Græcè dictus Obolus: pendere is putatur Siliquas omnino sex, quæ Ceratia Græcè nominatur, hoc est quantum lentus octo semina. Tres uero Scripuli Drachmã faciunt, quod est argenti pondus. Duplex Drachma Sicilicū facit. Drachmæ additus Scripulus Sextulam creat, Sextulas Vncia senas habet. Sextulæ duæ Duella uocantur. Octo Drachmæ reddūt Vnciã, quæ Scripulos oīno cōtinet quatuor ac uiginti. Sed & Vncijs duodecim Romana libra constat: namq; Attica minor est, ut quæ Drachmis cōficiatur septem & septuaginta, cum Romana sex & nonaginta. Sic Drachmæ centū Minam cōstituunt, maior Drachmis quatuor Romana libra. Talentum uerò Atticum maius est, ac minus: quod minus his, Minas habet sexaginta

Ponderum nomina.

Scripulus.
Obolus.
Siliquæ.
Ceratia.

Drachmæ.
Sicilicus.
Sextula.
Vncia.
Duella.

Libra Romana.
Libra Attica.
Mina.

Talentum Atticum maius & minus.

De mensuris.

Amphora.

Pes.

Modius.

Medimnus.

Sextarius.

Cotula.

Hemina.

Choenix.

Congius.

Chus.

Cyathus.

Mystros.

Cyame.

Cochlear.

Artabe.

Culleus.

sexaginta, quæ sex milia Drachmarū sunt: quod maius, tres et octoginta Minas, sed et Vncias insuper quatuor: nec maius ullum pondus Attico Talento. Dixi de ponderibus, dicam uero et de mensuris, illis, in quā, non quibus agros, sed quibus aut fruges, aut liquores demetitur. Incipienti uero ab Amphora cōsecrata Romanis in Capitolio, ne cui uiolaretur. Capit hæc omnino quantū tessera quoquouersus in area pedum quatuor. Pes autem sedecim constat digitis. Duplex Amphora Modius est, aut si maius Græcè Medimnus: eademque triplex efficit Sextarium: Sextarij dimidiū Cotula uocatur, et Hemina: quatuor uero Sextarij Chœnica complent, ita sex Congium, qui Latine Chus dicitur. inde forsitan Sextarij nomē, quod eū sexies Congius capit. Scribit tamē Pollux Cotulam Chœnicis esse tertiam partē, Chœnicas octo et quadraginta Medimno cōtineri. Sed et Hemina sex impletur Cyathis, Cyathi uero pōdus ferē Drachmæ decem sicut Oxybaphi quindecim. Cyathi pars quarta Mystros, huius tertia Cyame, quæ duo Cochlearia capit. Sunt et Artabæ, quæ ternæ denos capiunt Modios. Et omnium maximus Culleus, quæ uiginti Amphoræ complent. Addam notas etiam quasdam, quæ legentem perturbent. Sextarij nota hæc est SS Scrupili D Vnciæ C Semis S Libræ A . Absolui iam, quod mihi pensum dedisti. Siquid est quod in eo genere adhuc desyderes, etiam atque etiam potes audacter uti opera nostra. Restat ut te laudem Franciote, quod studium tantum adhibeas comparandis equis bellatoribus, et alendis, sic ut libros etiam diligenter, quibus ipsorum cura continetur, et exquiras, et euoluas, ac peritos, id est ueterinarios consulas,

consulas, quorum scilicet ope uocabula quedam desita, ne doctissimis quidem uiris intellecta consequaris. Decet hoc te bellicis laudibus inhiantem, uestigijsque maiorum, gentiliūque tuorum fortiter insistentem: qui semper in armis incredibili gloria floruerunt, et nunc cum maxime florent: sic ut familia Ursina nihil esse aliud uideri possit, quam militum fortissimorum, ducumque magnanimatorum quoddam quasi seminarium. Vale.

Epistolarum libri Decimi finis.

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM Liber Undecimus.

ANGELVS POLITIANVS LV=
douico Sfortiæ Vicecomiti princi
pi clarissimo S. D.

TSI minora fortasse uideri possunt, optime princeps, de quibus ego nunc ad te scribā, quam ut animaduersione, curaque tua digna sint: tamen quæ tua esse humanitas dicitur, æquo animo laturum confido, si dum probari tibi quam maxime studeo, deuocare paulisper ad hæc inferiora, uelut ab excelsiore quodam fastigio te coner. Nam cum tu princeps habearis ingenij perspicacissimi, prudentiæque singularis, idemque bonas artis, et hæc ingenua studia, quæ profitemur, præ cæteris foueas, omni ope contendere debemus, ut tu quam honestissime de nobis et loquaris, et sentias. Est enim bonorum

r 3 princ

Georgius Merula.

principum cum uiris eruditis tacita quaedam, naturalisq; societas, ut alteri ab alteris illustrentur, ac dum sibi mutuo suffragantur, & gloria principibus, & doctis autoritas concilietur. Sed ut ad id ueniam aliquando, quam obre scribere hanc epistolam institui, Georgium habes Merulam providentissime princeps, hominem doctissimum, qui non solum docendo politiores cottidie tuos ciues reddit, uerum scribendo quoque res tuas gestas, maiorumq; tuorum non posteritati modo, sed etiam (ut credimus) eternitati commendat. Hunc ego uirum cum antea semper dilexi, & colui, tum posteaquam sub tuum quasi uexillum se contulit, quibuscumque officijs potui, sum profectus. Nam & quoties incidit mentio, laudavi, sic ut neminem magis: & obrectatoribus eius, quibus profecto non caret, audacissime restiti: & eiusdem postremo nome, quam honorificentissime potui, scriptis meis intexui: speranq; fore ne minor esse inter nos animorum, quam studiorum cõiunctio diceretur, quæ me tamen spes ualde fecellit. Nam triennio iam & literis suorum familiarium, & multorum sermonibus, & fama deniq; ipsa cottidie certior fione, sed etiam contumeliosissime solere loqui. Postremo librum quoq; aduersus Miscellanea nostra cõposuisse dicitur plenum fortasse (quod ipse ait) erratis nostris, certè plenum conuitijs. Quo equidem libro tantum abest ut offendar, ut etiam gratias agam, modo aliquando edatur. Sed hoc molestum, quod cum diu uulgo recitet, adhuc tamen domi retinet, multa lætans, multa minitans. Itaque uisum mihi est dare ad hominẽ literas honoris mei causa:

non

non quidem ut in his iniurias illas expostulem, sed ut eum tamen rogem uerbis amicissimis, ut mihi etiam aliquando potestatem faciat audiendæ accusationis: ne scilicet indita causa condemner, ac si non excusandi, quæ scripsi, certè castigandi copia quandoque fiat. Hoc est denique quod ab ipso non solum multis precibus, sed loco etiam maximi cuiusdam beneficij peto. Verum nequis fortasse ad te mearum literarum sententiã secus deferret, ex quo tuus animus offenderetur, mitto exemplum ipsius epistolæ, quæ uidelicet æquitatem postulationis meæ cognoscas: quod etiam ut impetrem, rogo me adiuues nutu, autoritateq; tua. Nam si mihi respondendi facultas dabitur, neminem equidem alium, nisi te ipsum iudicem nuncupabo. Tum ut alia multa posthac, ita nunc responsum meum tuo clarissimo nomini dedicabo. Quanquam enim adhuc non contigit, ut te ullis officijs demererer, curabo tamen sapientissime princeps, ut intellegant aliquando homines, fuisse etiam Politianum gloriæ, splendorisq; tui studiosissimum. Vale. Florentiæ, pridie Calendas Februarias. M. cccclxxxiiij.

ANGELVS POLITIANVS GEOR

gio Merule suo S. D.

Ex literis, & sermone multorum cognoui iam diu te etiam contra Miscellanea nostra librum criminiosissimum, quem soleas quoq; libenter, ut in quenq; incideris, recitare deniq; me ipsum abs te (quod uix equidẽ credo) terito quoq; uerbo contumeliosissime appellari. Quæ quoniam res magis rumoribus increbuit, quam ut dissimulari iam

x 4 possit.

possit,uisum mihi est dare ad te has literas, quibus uoluntatem, sensumq; omnem tibi meum declararem. Ego te ad hanc diē, mi Merula, semper & dilexi, & colui, cotidianisq; sermonibus, atque hoc ipso Miscellaneorum opere, quod reprehendis, collaudaui. Nullaq; denique est à nobis in te unquam (cuius quidem mihi sim conscius) orta iniuria. Quapropter non uideo quæ causa sit, cur tu suspicionem dare maleuolis alienati à nobis animi concipiueris; aut cur non potius ipse ad me liberè scripseris, copiamq; feceris amicissimo tibi homini, uel agnoscedi errores suos, uel refellendi. Non enim mihi fieri iniuriam puto, si quis aliter atque ego sentiat, aut scribat: quoniam sententiarū diuersitate, præsertim in literis, amicitiam distrabi non est necesse: quin potius debere me illis magnopere intellego, qui me ab inueteratis erroribus aliquādo reuocent. Quære tu quoq; siquid in me tale uel peperisti iam, uel adhuc parturis, unde ego bonam frugem sim laturus, adeo non offendar, ut etiam perpetuò me tibi debiturum profitear. Rogoq; te per amicitiam nostram, per communia studia, perq; tuas uigilias obtestor, ut istud, quicquid est, edas aliquando in lucem, ne ue mihi occasione uel emendandi mei eripias, si uero: uel defendendi, si falso accuser. Illud me fa-teor ualde mirari scripsisse ad me familiares quosdā tuos, quibus adhuc ego tui honoris causa, ne respondi quidē, so-lerc te in omnes inuehi nostræ ætatis professores, ac sus-tulisse animos de libellis quibusdā modò repertis, unde etiā lactis gallinacei (quod dicitur) haustū sumpsisse te iactes. Quos ego tamen sermones ab obtrektoribus tuis confectos, quam abs te usurpatos libentius crediderim: nō enim

decent

decent canos istos. Nam quid habes in hoc seculo Meru-la, quod contemnas? Aut cur tantum libris ijs censeris te postulas, quos auspicio Ludouici Sfortiæ, sapientissimi principis inueners? Cuius tu beneficiū si supprimes, quod patere quàm latissime debet, magnam profectò in te calumniam concitabis. Caterum de eo tu uideris. Multò enim tu melius perspicere quàm nos, quod tuum officium sit, & potes, & debes. Ego illud à te breuiter peto, notas ut istas scriptorū meorū (quas aiunt) aliquādo publices. Locumq; mihi des uel purgandi meipsum, uel corrigēdi: quod si feceris, polliceor me quoq; par pari relaturū. Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS

Angelo Politiano suo s. d.

Bernardus Riccius inter disciplinas, & allūnationes tuas sanè iuuenis non pœnitendus, potestate mihi fecit legendi exempla earū literarum, quas cum ad Merulam, tum ad sapientissimum principem Ludouicum eadē de re nuper cōscripsisti, & quid à me cōsiliij postulares, ostendit. Conueni cum eo in sententiā, ut literæ ipsæ ordine suo redderentur, ne illis fortè suppressis, aut dissimulatis, si res ad aures peruenisset, de Miscellaneis tuis in aliquo metu fuisse uidereris, cū defensio lōgè ualidior, quàm accusatio sit parata. Quid iste senex uir, alioqui (quod non sibi) lectionis multa, atque eloquentiæ non indiligētis, ex literarijs tumultibus uelit, planè iam cerno. Satis gloriæ sibi cōparauit: quoniā quæ commentatus est, & quæ scripsit, magna posteritatis spe, & uiuētium gratia sunt recepta, nūc alienæ si quo fato imminet famæ, tam malè audiet, quàm malè dixerit alteri, laudis oblitus, aut p̄digus

x 5 sua

*sua. Inter professores primas sibi partes uēdicat: id am-
bienti concedatur, & merēti, sed ea lege, ut ab illo secun-
dus esse nō debeas, nisi a tatis concessū. Spero tamen (ne à
ioco ab sim) hominem tibi non multum nocere posse, cui
undiq; dentibus sit os uacuum. Interea uerò pietatis erga
illum meæ fuerit, & amoris quoq; in te maximi, diligen-
ter curare, ne te mordicus laceſſat. Sed qd' æquissime pe-
tis, siquid in tuis libris à ueritate, aut à maiestate Latina,
cuius assertor studiosissimus semper fuisti, remouū depre-
hendit, & alienum, ostendat boni consulentis more; quia
sis paratus herbam dare, neq; puditurus errata corrige-
re, qui plurimū prodesse ingenijs concupisti. Vale. Me-
diola x v. Februa. M. cccclxxxiiiij.*

LVDOVICVS MARIA SFORTIA

Angelo Politiano s. d.

ID ab natura, & maiorum instituto erga doctos nobis
insitum est, quod fieri tu optas, ut eos diligamus, &
ubi accidit, etiam libenter ornemus. Hoc autē tecū eō stu-
diosius agimus, quod ad doctrinā hoc plus habes: quia in
Medicum gente nobis amicissima & uixisti hactenus, &
illi charus haberis. Itaq; minime grauatim cum Georgio
Merula id egimus, quod petijsti: non modo ut tu clarus
intelligas, quæ per obscuros hominum sermones de illius
in te accusatione istuc ferri dicis: uerum etiā quia minime
probamus ut uiri cruditi aut mutuo odia exerceant, aut
quod inuicem fraternè agi deberet amicè monēdo, id diu-
rius agendo ad mordacitatem transferant. Rescribit tibi
ille, quod scribæ oratoris apud nos agentis dedimus. Itaq;
putamus cum tibi satisfacturum, & ostensurum, quamuis
molestè

*molestè tulerit, quæ sua putat ab alijs tanquam sua usur-
pari: non obliuisci tamen quod ueteri amico, & homini
literato à se debeatur. Vale. Vigleuani, die 11. Martij
M. cccclxxxiiiij.*

GEORGIVS MERULA ANGELO

Politiano s. d.

Conquereris Angele per literas, quod maledictis,
siue profitear, siue in circulis aduersus literatos ser-
mo habeatur, te insecter: criminossimum præterea libel-
lum confecerim, quē etsi nondū edidi, tamen ut in quēq;
incido recitem: atq; non parum miraris, cur hæc in te mo-
liar, qui me colueris, laudaueris, & nulla iniuria affe-
ris. Ego mi Angele priusquam te nossem, fama nominis
tui adductus, quibus potui officijs sum prosecutus: libros
Græcos, in quibus eruditio ampla, & recondita conti-
netur, Florentiam ad te misi, nihil sanè ueritus, quod
emulus, & imitator studiorū fores. Quid quod de te sem-
per honorificè sum locutus: tantumq; tibi deferebam, ut
qui audirent, plus amicitie, quàm ueritati me tribuere
existimarent? Meministi, credo, quid in frequenti audi-
torio Venetijs, cum ad me accessisses, palam dixerim, te
illum esse, quem præcæ, & Romanæ doctrinæ instaura-
torem mihi pollicerer. Nihil unquam contumeliosius sum
locutus, nec est qui audiuerit Merulā aduersum tua scri-
pta (Miscellanea excipio) quicquā, quod te offendere de-
beat, protulisse. Notauere alij syllabas in metris uitiose
positas, alij solæcismos tetigere. Ego hæc, & talia in
Politiano nec exigi, nec culpari debere duxi. Miscella-
nea ut primū mihi oblata sunt, titulo ipso permotus,
carptim

carptim legi. Cùm in eum incidissem locū, ubi cum honesta præfatione mentionem de me facis, non potui nõ gaudere testimonio tuo. Quis enim à viro erudito laudari nõ expetat? Caterùm familiares quidā, & discipuli animaduertisse se mihi retulere non admodū pauca, quæ iam pridem à me didicissent, & literis prodidissent, ceu autor eorum esses, in Miscellaneis à te usurpari, atq; suppresso nomine, alia uelut peruersè interpretata damnari. Mout ea res mihi stomachum, extra tamē iram, & obtreccationē. Deinde paulò curiosius dū capita percurro, plus inueni, quàm à familiaribus accepiisse. Ita dū mea partim subrepta, partim subdolè designata cognosco, pauca tumultuario in aduersarijs magis, quàm in codice adscripsi. Dices, cur non continuò mecū iniuriam exposulasti? Nõ equa facere me existimabam, quasi tu errata nec cognoscere, nec corrigere scires: ita satis habui in summa magis quàm particulatim quid peccasses indicare. Potuisti, nisi tua nimis amasses, ubi te notari sensisti, diligentius Miscellanea explorare, tum retractare, siquid perperam scripsisses: & quod bona nomina facere solent, si non erat unde debitum redderes, saltē apud creditorem, quātum debens profiteri. Quod autem indignaris, & agrè fers quiddictitem nostri temporis professores non admodū doctos mihi uideri, abstineas quæso ab ira, & indignatione. Satis enim constat ex commentarijs nostris, qui circumferuntur, quid in re Latina præstare ualeat Merula. Exhibunt in publicū, & in aciem elucubrata nostræ Centuriæ, quarum uim, & impetum quis sustinebit? Terga protinus dabunt, & diffugient. Caterùm ut ad libros

redeam

redeam, quos auspicio Ludouici principis excellentissimi à situ, & propinquo interitu uindicauimus, quid reū calamitiæ me facis, quasi beneficium suppressere uelim? Publicani autorum nomina, & operum titulos. Gestunt credo umbræ, & scriptorum manes, ad quos diligentia, & fidem Merulæ iam peruenisse puto. An existimas ex ingenio, si non tuo, certè multorum me esse, qui si thesauros hos inuenissent, iterū eos defodissent? Canos mihi obijcis, importuni non sunt, superest animi uigor, corporis robur, celeres ingenij motus, manet præterea pertinax, & ampla illa tam rerum, quàm literarum memoria. Et hæc satis ad Politianum nostrum. Vale. Ex Mediolano VI. Calend. Mar. M. cccclxxxiiiij.

ANGELVS POLITIANVS

Georgio Merulæ suo S. D.

GRATA mihi omnino literæ tuæ fuerūt, gratiores futura tamen, si quæd ego in primis optabā, petebamq; à te, secum quoq; Miscellaneorum nostrorū notas attulissent. Nam ista quidem ratio scribendi tua, nec diluendi criminis mihi potestatem, nec agnoscendi fecit: sed quoniā in manu mea non fuit, quo tu tandem pacto rescriberes, breuiter ad hæc ipsa quoq; epistolæ tuæ capita respondebo. Commemoras officia, quæ adhuc ignoto præstiteris. Misisse enim Græcos ais libros ad me Florētiam, plenos eruditionis reconditæ, nihil ueritum quoddam emulus, & imitator studiorum forem. Non soleo Merula nec facile obliuisci, nec libenter dissimulare, siquod aliquando in me quisquam beneficium contulerit. Caterùm tu quidem ad me libros misisti nullos, ac si qui Florentiam Venetijs allati

Excusores li-
brorum.

allati sunt, eorum copiam senatus Venetus Laurentio no-
stro Medici semper fecit. Sed nec ego æmulus, aut imita-
tor studiorum tuorum: quãquã enim tu uir omnino in
litteris magnus, non tamen planè tantus, ut te mihi unquã
ad imitandum proposuerim. Nam quod te semper de no-
bis honorificè ais locutum: malo equidem tibi, quãm tuis
familiaribus credere. Solent enim minuti quidam, et pu-
silli, famam quoq; libenter magistrorum suorum detre-
ctare. Cuiusmodi hominum malignitates, in gratumq; ani-
mum nos quoq; interdum, magis etiam, quã uolumus,
experimur. Videlicet committere me tecum studuerunt,
falsisq; ob id suspicionibus impleuerunt. Sed uitiosas de-
prehendi syllabas inquis in nostris uersibus. Rogo, quare
an eas fortè dices, quas in fronte ipsa statim, sicut alia
errata librariorum collegimus? At hoc periniquum est:
non enim præstare alienã culpã debeo, quã præsertim
correxerim. Nescis quã sepe semidocti illi, qui librari-
um excusoribus operam nauant, ita explicare se solent, ut in
quoq; hæsitauerint, ut aut inducãta pro receptis suppe-
nat, aut ipsi ex tẽpore ad suum cõmodũ falsa quæpiã cõ-
miniscantur? Præsertim si confusè, ac perturbatè scripta
sint exemplaria: sicuti plerũq; solent, quæ prima procedit
mus. Nam et illud usu quandoq; uenit, ut ne ipsi quidem
scripta nostra facillè relegamus. Quod si calumniæ isti sit
locus, quomodo quæso illa tua defendes? Non stratũ, non
ulla ualèt uelamina pati. Et item? Cui dat Latratos obuia
turba panes. Non enim saltem codices proferre antiquos
potes, qui corrupte lectioni adstipulentur, sicuti nos in
Catulliano illo uersiculo, quem quidam frustra inuadunt:

Ista

Ista tamen lingua si usus ueniat tibi possis. Fit autem in-
terdum profectò, ut ne nostra quidem relegentes, mendũ
si quod ibi est librariorum, deprehendamus. Ecce enim
quã multa me præterierũt, quæ nemo bonus, et æquus
obicerit. Bulabiam scilicet artifices isti, pro ablabia, Sa-
badium pro sabazio, Theodoritum pro theodoro sub-
diderunt. Idem capite duodeuigesimo, Pedianum pro
Pompeio, pro Iuuenale Umbritium. Capite rursus duo-
dequinguesimo, quintum ac uigesimum Plinij uolumẽ,
pro quinto et trigesimo. Sexto autem octogesimoq;
Martialis septimum pro undecimo citauerunt. Mustella-
riam quoq; alibi quã mostelariam: et Cæcilianos anna-
les, quã Cælios maluerunt. Solæcismos porrò adhuc
nemo mihi ex doctioribus obiecit. Nã quæ uilissimi qui-
dam nugatores in angulis garriebant, ea nos propalam
ciatis autoribus confutauimus. Verũ hæc, et talia, in-
quis, in Politiano nec exigi, nec culpari debere duxi. Re-
stet tu quidem, quando hæc errata nostra non sunt. Nam
si nostra ibi culpa ulla foret, magis aliquatò in nobis et
exigenda fuissent, et reprehendenda, quã in quibus
nulla iactura fieret quocunq; modo tandem uel loquerẽ-
tur, uel scriberent. Venio ad Miscellanea, in quibus offen-
sum te scribis, quod tua quædam subriperim, quædam
autem subdolè (sic enim inquis) designauerim. Ita nobis
et plagium Merula obiecit, et dolum malum: graue
utrũq; crimen, sed utrunq; falsum: nihil enim est apud
me, quod tibi subreptum dicas, quoniã quæ scripsi, par-
tim nihil ad tuos commẽtarios attinent, partim ab ipsãdem
magnopere dissentiunt. Tantũ de Baptis nonnihil apud
te, sed

Locis miscella-
neorum, Poli-
tiani, a typogra-
phis corruptis.

te, sed rude tamen adhuc, & inchoatum, de quo mihi tuncendum putavi, ne statim ibidem reprehendere in Cotto nominatim te cogerer. Nam quod Ovidianum tu quoque uerficulū citasti de Naulijs in comētariolis quibusdā, quos adhuc equidē nō uiderā, tam pusillum, minutum, tamque nihil est, ut illius etiam fortasse te pudeat. Vbi autē subdole tua notauerim, nondum profecto intellego. Bis equidem toto opere te laudauī, prius à doctrina, posterius & à moribus. Sed tu fortasse iniuriā tibi factā credis, quod de rebus iisdem non eadem tecū prodiderim: quasi uero maior tui mihi, quam mei ipsius habenda ratio fuerit. Satis opinor amicitiae dedimus, quod ut quaeque fuit occasio, te laudauimus, nunquā reprehendimus. Iam nostra illa errata, quae te alijs indicasse praedicās, rogo nobis quoque ipsis aliquādo indices. Efficiā credo, efficiam. Merula protinus ut sententia decedas. Nec tamē si quid usquā peccasse ostenderit, defendā: sed agnoscam protinus, agamque tibi merito gratias. Nam & ipse posterioribus scriptis non dubitem quaedā interdum ex prioribus, exēplo doctissimorum uirorum retractare: sicuti Pitylisma illud apud Iuuenalem, quoniā Pitylisma quoque pulchrē uideor posse tueri, quo poeta illos innuat, qui conceptos ore aquarum haustus, per laconicum spargant: uerbum enim ipsum *Quoniam* etiam apud Alexandrinum Clementem, qui Stromateus dictus inuenitur: cuius simplex & grammaticus declarat *quasi*, sicuti nos antē meminimus, & uulgaris etiamnum Graecorum lingua usurpat: à quo Terentianum quoque illud *pytissare* formatū crediderim. Quod si tibi idē sensus, atque animus est, ut indicari à nobis uicissim

Pitylisma
Pytisma.

Pytissare.

cissim tua tibi uel optes, uel saltem nō moleste feras, profiteor hoc me quoque; lautē munus administraturū. Nam quod & tu Centurias facis, ac ne titulis quidē nostris abstines, facile patior. Sed quid est, quod ais fore, ut terga dent protinus, ac diffugiant? An ex Parthorū gente tuae istae Centuriae sunt, ut uidelicet fugiētes praelentur? Sed hoc iocatus, neque enim me fugit aliud planē sensisse te, quā quod in tuis omnino uerbis expresseris. Libros autem recēs inuētos, si publicaueris, optimi uiri officio fueris functus. Ita nos quidē Graecos è tenebris permultos eruimus, quorū cottidie nostris quoque; nō modō æmulis, sed etiam obtrectatoribus copiam facimus. Illud miror, quod obijci tibi canos pro uitio putas: utinam enim mihi *Canities* quoque; sic aliquando obijciantur. Non enim turpis canities homini docto praesertim, sicut tu es, uersantiq; semper, quod ipse facis, in studijs literarum. Vale.

GEORGIUS MERULA LVDO-

uico Sfortiae Duci S. D.

Postulat apud te princeps excellentissime Merula titulo iniuriarū Angelus Politianus, atque acrius premitque; in illius scripta inuectus sim, neque parca quoties de literis agatur: & proinde iniquū, & ingratiū me esse, qui cū me coluerit, & aduersus obtrectatores defenderit, nō aliquid gratiae reponā, aut crimina impingam. Postremo petit ut ab obtrectatione desistam, & quod domi, & in capsis clausum contineo, cur id aliquādo non publice in causam is dicere possit. Ego princeps clementissime, si quicquā de Politiano paulō licētius locutus sum, citra cōtumeliā id fecisse fateor: poetas & oratores enarramus,

y & si

& siquid in illis habetur, qd' interpretationis indigeat
 illud palam aperimus, etiā cum offēsa grāmatorū no-
 stri tēporis, quibus fortiter repugnamus. Hunc morē te-
 nuere prisca, quoties difficiles quæstiones, aut occultum
 quiddā, & abstrusum enucleare, & expedire oportuit.
 Intercessisse inter nos amicitiam non diffiteor, sed prior
 Merula magnis beneficijs in Politianū prouocauit. Gra-
 cos libros eruditionis uariæ partim meos, alios mea ope-
 ra, & diligētia Venetijs trāscriptos Florentiā misit, quos
 optare, ut paulō curiosius tractaret: gratiam se retulisse
 existimat, q. de Merula in Miscellaneis cum præfatione
 honesta mētionē fecit. Quorsum tēdit agnosco. Pugnāt
 facta cum dictis, nā quoties explicare quippiā, & obscu-
 ros sensus explanare tētāt, Merulā perstringit. Hæc ani-
 maduertunt, & rident, qui Miscellanea legunt. Et, quod
 nō bene literati hominis est, interuertere, ne dicā circū-
 ducere ijs Merulam conatur, quæ aliquot abhinc annos
 exposuimus, & literis prodidimus. Hermolai manibus,
 & umbris bona optamus: is ingenuē fatetur per quos
 profecerit, ita sortem facit ex usura. Politianus plus æquo
 sibi arrogat, nec pati potest si cōtrā q̄ sentiat, aut scripse-
 rit, quippiā proferatur. Mutus assentationibus qdā sibi
 aures pmulcēt, & ut audio, uelut disciplinarū proceres
 triumphatū in literis sibi uēdicāt, qui sine Sole, puluere,
 & lucta parari minime potest. Pugnandū est perpetuō
 pro literis: tantū abest ab iniuria huiusmodi concertatio,
 ut nihil honorificentius, aut quod magis cōducat studio-
 sis, fieri possit. Cæterū quid tantopere deposcit, ut que-
 iam triennū cōscripsi, edam? an nō uidet datū sibi spā-
 tium,

tū, ut ea retractare, & corrigere possit, quæ minus eru-
 ditē cōscripserit? Illud, ut coniector, hominem ad uiuum
 pungit, quod libros, te auspice, & nostra diligētia inuen-
 tos, Florentiā non miserim: semel, atq; iterum illos effla-
 gitarunt, breui exhibunt in publicum, tibiq; gratias habe-
 bit posteritas, quod tuo auspicio magis renata, quàm re-
 situta litera Romanæ fuerunt. Vale princeps poten-
 tissime. Ex Mediol. IIII. Cal. Mart. M. ccccxciiij.

IACOBVS ANTIQVARIVS

Angelo Politiano suo S. D.

GEorgio Merulæ nūquā uideor familiarior fuisse,
 quā cū ē uita modō discessit: neq; senē unquā
 tantū feci, quanti cū illū amissimus. Ipse enim tum docen-
 do, tum quoque scribendo admodū occupatus, nisi cū
 animum contemptim tamen aliquando relaxaret, nihil
 de se nobis reliqui faciebat. Et ego principis negotio as-
 siduē implicitus ad eum non accedebam, nisi in uia fortē
 fortuna conspicatus, gressum ad salutandum deflexissem,
 filij officium præ me ferens. Cœperat proximē ægrotā-
 re, de cuius ancipiti morbo cū ad principem Ludoui-
 cum, qui tum prandebat, nuncius esset allatus, animū, &
 mensam non mediocriter conturbauit. Est enim princeps
 ipse natura sua in omnes bonos facile procliuis. Sed Ge-
 orgium in primis uehementer amabat, quia de se, & de
 maioribus suis ab eo singulari fide, ne dicam eternita-
 tis spe, scribendi studium susceptum fuisse animaduerte-
 bat. Itaque de ministrantium, atque aliorum turba, quæ
 mensam circunstabat, sensim me subtrahens, ad ægotan-
 tem conuolauit. Offendo non synanche, & angina, sed
 y z quodam

quodam nouo faucum casu oppressum, libero alioqui uocis meatu loquentem. Saluto, hortorq; ut bene speret. Animo respondit ualido se esse. Et quanquam cerneret medicos animi pēdentes, ipse tamen nihil metuere statuerat. Qui infecutus est, ac tertio etiā die ad ipsum redeo, aiebatur fistula argentea in eiusmodi usum fabrefacta: quoniam crassioris materiae neq; mansum, neq; pinsum deglutire per se quicquā poterat. A uino prorsus, cuius alioqui per atatis indulgentiam, ac etiam per morbum audius erat, medici temperandum fore praeceperāt. Dies decem produxit, praeter postremum biduum, in bonam spem. Vbi uerō ē uita discedendum esse cognouit, exposito animo, & religione Christiana rite recognita, in somnū abeantis more, ut speramus, caelo receptus est. Concordiam tibi, complexum, & osculum testamento reliquit. Atque in his, quas scripserat, Latinarum literarum nonnullis obseruationibus, & ceteris id genus ob Miscelanea tua, nomini tuo parci mādauit. Nam ut totam eam amaritudinem mihi condonaret, tempestiue rogaueram. Mi Politiane, nullis equidē uerbis consequi possem, quantum mors eius, qui principi gratus, qui utilis institutū iuuentuti, rerū memoria, & iucunditate omnes oblectabat, doloris mihi attulerit. Verūm abs te illud contenderim, ut iacturam nostram tibi communem existimes, & quod semper fecisti, fāto functum illa tua pietate conseruaris, per quā in tuo nomine illius nomen semper coniunctum appareat, & quae fortē in diuersum alterius fuerat censura, utriusq; studium pari uoluntate semper copulasse cernatur. Vale. Mediolani.

Ange

ANGELVS POLITIANVS

Iacobo Antiquario suo S. D.

AIn? uerō Merulam nostrū fāto functum? O incertā spem, fragilemq; hominum uitam. O nimiam profectō studiorum iacturam. Sed quō me uertam Antiquarie? quod ue consiliū capiam? Tacebo ne penitus, & ipse me prodam: an potius iniquissima cōditione certabo cū mortuo? cui scilicet in inuidiā locū misericordia successit? At inquires, testamento cauit, ne nominatim taxareris: quasi uerō quicquā interfit, nomine, an signis nosciter. Sed quid futurum, rogo, obtestor, cures ne diutius animi pendeam, notāq; illæ scriptorū meorū, quales quales omnino sunt, ut quā ocysime publicētur. Dederam in hoc ad eum iam literas, quibus hominē leuiter pungens ad eadem quae supprimeret, euocabam: sed retraxi statim, posteaquā tu me certiore de illius interitu fecisti. Fuit autē impetus etiā cōcerpere quae scripserā. Nec abfuisset quin facerem, nisi tu eū decessisse, dimisso prius in nos aculeo, significasses. Libuit ergo mittere eas ad te literas, quantum scio intempestiuas, imō uerō etiam inuidiosas, illi iam mortuo. Sed tamen perire uigiliolas meas pati non quii. De cetero, quod mihi cōsiliū dederis, id exequar. Nam cū uiuente illo, retaxatio quoque foret honesta, nunc mihi nescio quo pacto parum etiam speciosa uideatur defensio. Quod uerō tu tam officiosus rebus omnibus erga me sis, ago quidem gratias: sed ita tamen, ut fatear gratiā, quae tibi à nobis maxima debetur, nulla ex parte agendis tantum gratijs posse referri. Vale.

ANG. POLIT. Georgio Merula suo S. D.

y 3

Dede

Dederam commodum literas ad te, quibus ad eas responderebam, quas proxime acceperam, cum redditum mihi est eius ipsius epistolae exemplum, quae tu paulo ante ad Ludovicum Sfortiam sapientissimum principem scripsisses. Miratus in ea epistola sum, non quidem quod in ordinem me coegeris, aut quod uiros in literis praecellentes, quibus ego sum charus, oblique perstrinxeris, neque enim haec in te iam quisquam miratur: sed quod apud eum principem tam multa, non dico mentiaris, sed certe fingas, cuius et auctoritatem uereri deberas, et ingenium. Ceterum ego ad conuitia illa tua, siue quae propalam aduersus me, siue quae aduersus homines me mihi ipso chariores obscure sudisti, nihil in praesentia respondebo. Non quia non et facultas nobis, et materia superfit, sed quoniam certare maledictis tecum, hoc est cum homine exercitatisimo, non libet. Illud adhuc ut taceam persuaderi mihi non potest, nullum me unquam abs te beneficium accepisse, praeter hoc unum forte, quod arrogante me uocas apud principem. Licebit enim tandem correcto mihi (quando aetas mea discendi nondum praeteriit) doceri abs te modestiam, et humanitatem: qui cum sis homo omnium (sicut uis) eruditissimus, adeo te ipsum deicis, adeoque summissere geris, ut conferri te cum professoribus ceteris non patiaris. Hermolaum iure laudas hominem doctum, et probum: quem tamen si uiueret, ut more tuum teneres, non laudasses. Is tamen semper a nobis, nescio quo pacto contra te stetit, ne tibi ex illius iudicio nimium placeas. Illud omnino uanum, quod semel atque iterum me dicis a te libros istos efflagitasse: quod ego profecto nec feci, nec

si fa

si facerem (quae tua liberalitas est) impetraturum confiderem. Porro autem quod ais non posse me pati, si contra quam sentiam, aut scripserim, quippiam proferatur: adeo, quaeso, oblitus nunciorum, literarumque mearum, quibus ad edenda, quae aduersus me scripseras, cohortabar, debitorum tibi me magnopere professus, si mihi uel quod defenderem obijceres, uel quod emendarem? Quod quoniam ut faceres nec meis ullis adduci precibus, nec auctoritate praeclearissimi principis potuisti: faterisque tamen apud eum scripsisse iam triennio contra nos, quod in tuis ad me literis ferè negaueras: alia iam uia te Merula adoriar, eliciamque tandem si potero ex umbraculis in solem. Nec uero te imitabor, ut in uniuersitate inuehar scriptorum tuorum, quod bellissime poteram: sed ad parteis accedam potius, in quibus ingenium, doctrinamque praeterea memoriam illam amplam tuam, quam praedicas, desiderauimus. Ceterum quoniam epistolam scribo, non librum, ludoque tecum blandè potius, quam adhuc certo, paulculum tantum de multis, eaque breuiter attingam. De satyra non bene sentis, confundis species, confundis autores. Quod si non statim fateris, profiteor argumentis euicturum. Peccas idem quod ais causas primum reddere poetam, cur relictam frequenti poetarum materia satyras adgressus. Non enim hoc ille primum, sed cur omnino carmen componat: deinde autem cur et satyras potissimum, quo loco ita subdit: Cur tamè hoc libeat potius decurrere campo. Nam de Rhinthonè bis peccas, et quod rusticos autores hic quoque contaminas, et quod uilissimum fuisse nugatorem falso credis, cuius etiam Graeco epigrammate poemata

Reprehendit
aliqua Merula
errata.

y 4 cele

Lacerna.

Quidij locus.

celebrantur. Nego uerò usquā legi, quod asseris exco-
 gitatum fuisse tum primum, ut rubigo uulneribus adhibe-
 retur, cum Telephum curauit Achilles: in quo te Plinius
 quoq; tuus nihil adiuvat. Sed à spadonibus uxores duci
 solitas, notari credis epigramate Martialis, in quo non
 magis uxor, quàm meretrix, non magis spadonis esse ui-
 detur Egle, q̄ senis. Lacernā credis ubiq; militare ueste,
 parum memor exemplorū, quæ passim refragātur, quale
 nunc illud subit: O quantos risus pariter spectata moue-
 bit, Cum Palatina nostra lacerna toga. De Latino &
 Thymele uanissima omnia: nam nec illa usquam Latini
 uxor, nec eius celebre adulteriū, nec à mœchis Latinum
 casum significant alapa, nec ipsius unquā noua persona
 inducta est à mimographis, quæ si mentitor, refelle. Se-
 quitur uelut extra ordinem corruptus à te Nasonis uer-
 siculus, ubi pro Teuthrantia turba, de qua nos in Miscel-
 laneis, tu Thesitiam supposuisti. Ut igitur & erratum
 tuum pariter agnoscas, & beneficium meum, qui de hoc
 etiā tanta illa occasione cum iactura aliqua debita mihi
 gloriæ tacerim, dico te quater in una uoce peccasse, q̄
 antiquam pariter, & uulgatam dictionem sustuleris, ac
 pro Teuthrantia contra omnium fidem exemplarium
 Thesitiam subdideris, quòd Thesitiū credideris fuisse, qui
 sit apud Eustathium Thespius, quòd à Thesio Thesiti-
 tiam cōtra analogiam deduxeris, quòd antepenultimam
 feceris longā, quæ breuis esse in Thesio debuerat. Hinc
 si te, Merula, extricabis, uirum putabo. Nolo nunc tibi
 questionem super Ichthyocolla mouere, satis enim te (si
 modo sentis) Hermolaus ipse Barbarus confutauit. Illud
 quero,

quero, præsepia pro meretricibus, aut quod mox adijcis,
 pro ipsarum locis, ubinam legeris: aut cur necesse habue-
 ris ad lupanar cōfugere, cum statim illud sequatur: Dum
 peruolat axe citato. Quid autē pugnātius, quàm per ami-
 cam lacernatam puerū significari Sporum, quòd uirilis
 habitus lacerna sit, eundemq; tamen dicere muliebriter
 fuisse uestitum? Quid porro tam ridiculum, quàm supinū ^{Supinū}
 accipere pro superbo, & erecto: tum autores ibidem ad-
 uocare, qui delicatū, & mollem tueantur? quod & usus
 doctorum comprobat, & historie fides. Quid postremo
 tam rude, quàm putare traductam gyaris turbam signifi-
 care in gyaris relegatam? Quid quòd & tabulā doces, <sup>Gyaris tradu-
 cti.</sup>
 in quam tessere mitterentur, etiam dici latrunculariam? ^{Latruncularia.}
 Quare ad autores te uoco. De lithostrato nihil dixerim,
 quoniam quamuis exceptione ista nō uteris, conferre ta-
 men in librariorum culpam facile posses. Crispinum certè ^{Crispinus.}
 significari per hominē qui sit ad Euphratem natus, mihi
 Merula non persuadebis: cum fuerit Crispinus (ut aper-
 tē Iuuenalis ostendit) Aegyptius, non Armenius. Volo
 de hemistichio quoq; illo taceamus: Quid confert purpu-
 ra magis: ubi te non sentis hexametrum uersum pyrrhi-
 chio clausisse. Nā rancidula illi tue ciconia, qua repræ-
 sentari concordiam putas, nullus, opinor, idoneus autor,
 sicuti nostræ cornici suffragatur. Docebo aliās quàm
 multa præteream, sed & hæc ipsa uides quàm præse,
 quàm astrictè, quàm breuiter, necdum satyram unā ex-
 hausi, nimis tamen epistola extenditur. Itaque ne mihi in
 libellum surgat, carptim pauca tantum sequētibus deli-
 bato, uidelicet ut quæq; in oculos incurrerint. Ergo se-
 cunda

Vulua. cunda satyra, uulua dici uis in reliquis animalibus, in
Vterus. muliere uterū. Nos è diuerso uulua quidē mulieris ibidē
 legimus, uterum uerò cerui, & equi, apud Vergiliū. De-
 fende igitur hoc quoq; si potes. Defende illud etiā, Cretici
 cum deriuari à Græco iudice, reclamantibus, opinor, &
 orthographia, & syllaba. Tum doce nos magister, ubi
 sit is locus, à quo præclara ista Cocytos, repugnate spa-
 tio syllabæ, cognominetur. Etenim de Lyde satis dictū,
 opinor, in Miscellaneis. Illa uerò tua ratiocinatio in saty-
 ra tertia eiusmodi est, ut planè palmariū reppereris: colli-
 gis enim (sicuti uideo) peracutè aliū esse hunc apud Ue-
 uenale Vmbriçū, aliū de quo Plinius ut aruspice me-
 minerit. Quoniam hic, inquis, aruspice imperiū se di-
 cit: sed ostēdas uelim, quo loco dicat hoc Vmbriçus. Nā
 ranarū uiscera tu quoq; ad ueneficiū transfers, & rectè
 quidē: nō enim pro uictimis credo ranæ quoq; cædebant-
Palliolum. tur. Iam palliolum, quod esse linteū putas, credere forsū-
 se, nisi tutemet aduersus te Martialis hunc uersiculū ada-
Opici. uocasses: Succida palliolo uellera quinq; petit. At opicos
 pro frendentibus accipis, & barbaris. Sed opicos esse au-
 tores idonei persuadent illos, qui Græcè nesciant, etiā si
 Latinè nō indocti sint. Itaq; festiuè mures opici uocant-
 tur, qui Græca rodebant carmina, quæ nec intellegebāt:
 & malè Græcissantis amicæ uitia uelut opicæ mulier illa
Phæcasti. mera Cecropis castigabat. Verūm deos etiam Phæcastios
 apud Appianum legisti, nos calceos ibi Phæcastios legi-
 mus, nō deos. Sed & strigiles corruptè profers, Persiūq;
 aduocas in syllabæ quantitate reluctantē. Iam si placet,
 ad quartā descendamus, nisi nimū fatigatus, uerūm quie-
 scas

scas paululum, mox tamen opus repetemus. Nego Arici-
 nos axes ad bouillas pertinere. Nego te uerum scripsisse
 in pegmatis etymo. Nam chironomonta tam corruptè le-
 gis in quinta, quàm indoctè explicas: quæ enim de tribus
 nominibus aliena prodidisti, satis, ut arbitror, in Miscel-
 laneis arguuntur. Nec illud in sexta defendere à risu pos-
 sis: Et agello cedo paterno: ubi pariter & Latinitatis
 obliuisceris, & intellectum confundis. Glaphyram uerò,
 qui tamen est apud te Glaphyrus, nūquàm profectò co-
 nocidū, citharæcedum ue credidisses, si Græca teneres An-
 tipatri epigrāmata, & Philippi. Nec inter Veneris figu-
 ras Græcus uspiam cōcubitus reperitur, ut ad has confu-
 gere ineptias necesse habueris, cū taxentur ibi sceminæ
 etiā inter coeundum Græco sermone blandientes. Certè
 Capitolina quercus, quomodo consulatū triumphum ue
 significet, haud intellego. Nec tu quercum doces fuisse
 in Capitolio, sed (quod nihil ad rem facit) in Palatio: nu-
 merosum hinc agmē quasi trāsmitto, breuitati seruiens, ad
 columnas tamen Delphinorū te uoco, rogoq; uideas ali-
 quando, si potes, quæ Dion historiæ scriptor, libro un-
 de quinquagesimo de Agrippa prodidit. Intelleges pro-
 fectò q̄ malè istud intellexeris. Vis & septimā percurra-
 mus? An tibi Cacethos defendes? pro quo nos Cacoë-
 thes: quod siue ulcus, ut multi, siue etiā febris est, ut Ga-
 lenus tradit, malam certè cōsuetudinē significat. Etenim
 de Parnasi iugis Helicone illo, Citharoneq; tuis, lenauit
 onere nos Beroaldus, à quo simul cum Seruio reselleris. Beroaldus,
 Beroaldus, inquam, ille doctus homo, & celebris, qui tuis
 & ipse cōnitijis irritatus, dentes acuit timendos, ut in te
 moribus

moribus incurrat. Hic tibi credo nō concedet, ut hydros à crinibus casuros ad Turni galeā referas, sicuti nec est Hermolaus noster passus, à quo te laudari falsō crediti-
sti, Satum Lacertam ditissimū uideri caufidicorū, qui nos-
stram quoq; cum laudauit Cramben, nō sine magno cre-
do tuo dedecore laudauit. Chryzogonum quoq; & Pol-
lionem rhetoras credis, oblitus quæ supra legeras, quæ
citaueras. Octaua iam nos appellat, ubi Numantinos or-
tus, nobilem q; tuā de luciferi ortu nō satis astronomiam
percipimus: quanquā illud omnino teneamus, quoniā
rotunda terra sit, alijs sydera tardius, atq; alijs genibus
exoriri. Me quidē interprete, pernox alea luditur ante
Numantinos, hoc est in atrio pleno imaginibus maiorū,
quos poëta per Numantinos potissimū triūphales homi-
nes, ac fama celebres indicauit. Tum ortu luciferi lega-
rim, nō ortus, ut sit, oriēte lucifero. Nolo quicquā de Lau-
reago mimo. Tantū polliceor indicaturū me ubi uoles,
nō modō uana te, sed & pugnātia scripsisse. Testē præ-
terea idoneum nō habes, qui coronari Pinu doceat eos,
qui Nemea uicerint: nā Lucianus Apio testatur. Nec ta-
men illa me prætereūt, quæ de Pinu & Apio scribit Pla-
tarchus in quarto Symposiacōn, ubi uictores Isthmijs
utroq; coronat. Græcum quoq; nescio quid in satyra no-
na reperitur: quod si quis legat, ut adhuc ipse legis, non
eum equidē dicam nullas, sed nimis potius longas habere
aures. Librarium uerò partiendis pensis præficias, ipso
quem aduocas Vlpiano stomachante. Sed strumam ter-
go, gibbum pectori astruis in decima, quibus obsecro au-
toribus? Non enim hoc usquam Celsus. Sed & in undeci-
ma, lanista

Numantini.

Apio coronari
Nemea uincen-
tes.Struma.
Gibbus.

ma, lanista ille coquum se negat esse, & lanuū. Nam py-
tisiati nostro puto iam credis, saltationem q; tuam Lace-
dæmoniam derides, sicuti artificē Parthenium duodeci-
ma. Tum sicuti sanū fuerit sinciput, nō semper esse quod
tute in tertiadecima coctum sinciput æstimabit. Remitto
spithamē tibi, & pleuresim: quoniam quartadecima nos
urget, quæ uitem libello posci, non post libellos ait: sed
quo libello principi supplicatur. Nam de Attegijs, &
Cerealibus nihil tibi compertum credo, nec de Petauro.
Non enim scimus unde expiscatus, ludum esse in quo ho-
mines per aëra rotarum pulsibus iactarentur. Duæ restāt
satyræ, quarum prior minime illos innuit, qui currentes
facē tenerent, posterior de Bardaico nō consentit, Mar-
tialisq; uersiculum tribus abs te plagis deformatum gra-
uiter fremit. Hæc atq; alia multa in tuis istis famosis com-
mentarijs nos homines indoctissimi deprehendimus. Sed
erit operæ precium, credo, aliquādo etiam in emendatio-
nes Plautinas, in quibus Hercule te facis, ingrere. Quæ Plauti locus,
lem enim te spōdes in cateris, qui emusitata legas in Mi-
lite, pro eo quod est amusitata: quod nemo ignorare po-
terat, qui modō uulgatissimū scriptorem Nonium Mar-
cellum sumpsisset in manus. Verū de hoc, & item de ru-
sticis autoribus alijs prolixius. Nunc autē rogo te, Me-
rula, cōcedas hæc, aut defendas: quoniam in altero inge-
nuus, in altero etiā doctus haberi poteris. Des etiā ueniā
nostræ inscitæ, si tibi paulō asperior uidetur crassa hæc,
& rustica ueritas indocti hominis, cui delinimēta illa uer-
borum nota nō sunt, quibus epistolæ uidelicet eruditissi-
morum uirorum, tuiq; similitum condiuntur. Vale.

Angelus

ANGELVS POLITIANVS LV
donico Sfortia, principi clarissimo s.

ITa mihi contingat in otio, & literis molliter cōfere
scere clarissime princeps, ut hoc tam subito, tamq̄ in-
expectato Merulae nostri obitu nō leuius cōmotus sum,
quā si ei discipulus, aut aliqui familiarissimus fuiss-
sem. Quod fortasse parum credet, si qui certamen hoc in-
ter nos de cōmunibus studijs exortū, parum benignè in-
terpretabūtur. At enim quod ego sapissime sum testatus,
nō uideo quid impediāt, quo minus disidere inter nos de
literis, saluo tamē amicitiae iure, potuerimus. Ceterū cō-
tracta haec opinio est quorundā immodestia, qui ledi se
capitaliter ab ijs existimant, qui dictū, scriptumq̄; ipsa-
rum de leuissimis etiam rebus confutauerint. Ego certē
semper & sum professor, & prae me tuli maximi loco be-
neficij positurum, si notas aliquando meorum scriptorū
mihi Merula noster indicauisset. Dediſsem uerō protinus
manus, & gratias ingētes egissem, quōd admonitū illius
esset consecutus, ut iterum (quod dicitur) ad eundem la-
pidem non offenderem. Deniq; certamen hoc inter nos
eiusmodi futurū uidebatur, ut ego nec uinci turpiter ab
homine tam docto, nec eum contrā uincere, nisi magna
mea cum gloria potuerim. Dolendum profectō studiosis
omnibus illius desiderio est, in quo publicē res Latina
iacturā fecit. Sed quoniā sic ille uitam, quasi bonus poēta
fabulam magna laude, magnāq; omnium approbatione
peregit, non lachrymis eius interitus, uerum dulci, gra-
tiaq; potius mentione prosequendus est. Quod ego prof-
ectō, quantum ratio studiorū meorum patietur, polliceor
quacumq;

quacumq; occasione libenter, cumulateq; facturum. Nūc
autem, quādo ille historiā familiae uestrae luculenter scri-
ptam, librosq; item quosdā uetustissimos auspicio tuo re-
pertos, quoniam mors praeruitit, publicare non potuit,
rogamus te princeps quicūq; in studijs literarum uersa-
mur, ut ista latere diutius non patiaris. Quōd si tibi ad
utranq; editionem, quāuis doctissimis hominibus abūdes,
conferre aliquid tamen nostra quoq; mediocritas ualet,
utere quaeso audacter, non dicā ingenio, & doctrina, sed
labore, industriaq; nostra. Nam cum defungi hoc ultro
tam honesto munere cupio, tum uerō tibi, quem merito
plurimi facio, gratificari; profiteorq; si uelis, me uel histo-
ria, uel antiq̄is publicādis codicibus, praefationes addi-
turum, cum tua (quod primum est) illustri gloria, sic ta-
men ut ne Merulam quidem nostrum, debito ipsius do-
ctrinae, diligentiaq; testimonio fraudemus. Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS

Angelo Politiano suo s.

Consilium ego tuum semper, ac ualde probaui, quī
nec aduersus pugnantē remittis quicquā, neq; ubi
aduersarius cessit loco, uictoriam ullam honestiorem esse
putas, quā uincere potuisse. Sed Merula prouocator
tatum fuit: quē cum cōcepti sui poeniteret, mors nobis sub-
traxit. Itaq; in eū, qui desijt esse inter homines, qd' curas
nihil est amplius: si te ipsum fueris imitatus, qui ad omnia
humanitatis officia magnis passibus ire cōsuesti. Nā quid
conficere potueris, delectis ad praeliū ex illius cōmenta-
rijs in Iuuenalem uarijs locis, probē, atq; satis ostendisti.
Sed quia sua erga te optimae uolūtatē sequestrē me esse
uoluit,

uoluit, tu nunc recōciliandæ cū fātis eius pristinae bene-
uolentia ne deprecatores auerferis etiam atq; etiam ro-
go, curaturum diligenter, ne ullius unquam aculei uesti-
gium inter uos superfuisse cernatur. Vale. Mediolani,
Nonas April. M. cccxciiij.

LVDOVICVS MARIA SFORTIA

Angelo Politiano s.

Facile credimus tibi uiro eruditissimo mortē Meru-
le nostri, doctrina, & eruditione multarū rerū excel-
lentis graue fuisse. Quid enim minus ei cōueniat, qui bo-
nus esse, & haberi cupit, q̄ ita literariā cōtentionē susci-
pere, ut eam ad odiū plus, quā ad ueri inuestigationem
exerceat? Facis ergo probe, qui fateris uiuentem amasse
Merulā adeo de literariū studijs meritū, licet in quibusdā
ambo disideretis, & nūc amissum mētionē amoris plena
prosequeris. Quod monumēta eius mones ne perire pa-
tiamur, & operā tuā offers siue in historia eā, siue in ue-
tustis codicibus Merulæ diligētia inuentis desideremus;
agnoscimus in eo bonitatē tuā, ac magnæ nobis uolupta-
ti est, q̄ uir literatissimus tantopere & famā nominis no-
stri, & rei literariæ causam curare uideatur. Nos uerò
etsi minime neglecturi sumus, quod ad utraq; rē perti-
net, tamen quia recens casus amissi Merulæ, & maiorū
cura nos ab hac cogitatione auertit, dū qd̄ agi uellemus
cōstituenti facultas fuerit, quicquid autē agi cōtinget, si
aliunde q̄ hinc opem ab literatis petēdā duxerimus, ostē-
demus & uirtutis, & eruditionis, & in primis amoris
erga nos Politiani rationē minime in obscuro apud nos
fore, & pergratum habuisse q̄ tam studiose, & amanter
operam

operam tuam nobis obtuleris. Vale. Vigleuani.

ANGELVS POLITIANVS BAR
ptolemæo Chalco suo s.

Obscuro uos Chalce, ne tolli patiamini scriptorum
meorum notas de Merule cōmentarijs. Multo enim
uos mihi grauiores notas inuretis: occupabūt hanc inuidi
ansam, credituri semper, imò futuri similes credentibus,
hoc me à uobis imbecillitatis meæ consciū multis preci-
bus impetrasse. Si iure me carpit, cur ipsius inuidetis lau-
dis? Si iniuria, cur meæ? Respondeas forsità ad biceps argu-
mentū. Si iniuria te carpit, illi parcimus: si iure, tibi. Nem-
pe igitur à uestra ista indulgentia ueritas rursus in Demo-
criti puteū demergitur. Sed testamento cauit, ut tolleretur.
Esto, scio quale istud testamentum, graui malo expu-
gnatus, ac præsentī iam morte sollicitus, rogātī hoc Anti-
quario, multumq; instanti negare non potuit. Quod uti-
nā ut faceret, Antiquario nostro nunquā uenisset in men-
tem. Hoc enim illius officium, quanquā scio sedulo, ac piē
susceptum, metuo mihi ne ualde offecerit. Sed pauca sunt,
& leuicula (sic enim audio) quæ mihi obiecerit Merula:
cur ergo ea deletis, tanquā si multa, tanquā si grauiā? Iu-
bet, inquis, princeps Ludouicus. Ille uerò iubet, quoniam
se mihi beneficiū facere, non iniuriam putat. Notum enim
quātopere mihi faueat, quā de me bene sentiat, honori-
ficē loquatur. Rogate meis amābo eum uerbis, meis dico?
studiosorū imò omnium, ne scædari doctissimi uiri lucubra-
tiones turpissima litura patiat. Imitetur Augustū Cæsa-
rem, qui Vergilij Aeneidā cōtra ipsius testamēti uerecun-
dā uindicauit à flāmis. O si liceat istuc excurrere, quā
me supp

Democriti
puteus.

me suppliciter aduoluā principis genibus, quibus eū uer-
bis, quibus (ita me deus amet) etiam lachrymis obsecrem,
ne tantum fieri flagitiū, ne rursus extingui Merulā per-
mittat, ne illius fructu uigiliarum seculū nostrum, posterita-
tatemq; defraudet, ne mihi Lydiū lapidem quasi de mani-
bus excutiat. Non quo aurum purū, suberatumq; discer-
nam, sed quo uerum, falsumq; diiudicem in meis scriptis.
Per fortunas, Chalce, circūfusi omnes exorate principem,
nequid ibi mutari, ne ue quid interlini sinat. Edantur au-
tem quā primū, nec uerō interpolentur, non modo quae
ille absoluta reliquit, sed & quae rudia, quoniā magni arti-
ficis opera speramus illa optima, quae postrema: frustra-
summa desiderata manus est in Apellea Venere, siquidē
tantopere inchoata protinus oculos tenuit. Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS AN-
gelo Politiano suo s.

Rem ambiguam, & ancipitis consilij plenam ex obi-
tu Georgij Merulae tibi euenisse cerno: quoniā nec
cū uiuo licet referre pedē, neq; iacentē deecet, ac delorica-
tum uulnerare. Nulla tamen res tam difficilis unquā fuit,
aut molesta, in qua si animū sedabis, non reperias modū,
& laudē pares. Centurias quasdā in te scripsisse aiebat,
Ferebas grauter quod eas nō ederet. Nos uerō qui puta-
bamus aliquid esse quod cudendū censuisset, ut est tui no-
minis dulcis cura, ne rumusculis adolescētū inter uos dis-
sidium aleretur, agere coepimus, ut utrinque rediretur in
gratiā. Ego quoq; iocabundus saepe id aetatis hominē ag-
gressus, ne se ad Vergilianū Entellum referret hortabar.
Iam in amicorū preces totus concesserat. Iam te ut antea
diligebat,

diligebat, cū subito in cum morbum incidit, unde à nobis
desijt posse amplius uideri. Prius tamē quā ē uita disce-
deret, quā tibi cōcordiam instituisset, satis nosti: uerū
adhuc patienti fronte uelle inspicere uideris, quod ille ad-
modū segniter de literis certamē parauerat. Morem tibi
profecto gereremus, nisi Ludouici sapientissimi principis
decreto Chalco uir optimus, et rarissimus, id genus quic-
quid Merula scripserit unquā, diligēter collectum cōie-
cisset in uincula: Centurias in primis, neq; quidē reluctan-
tes, non enim sunt eiusmodi, quae lucem perferre possint.
Vix xxx. adnotamēta sunt, in quibus tam ad alienas lauti-
tias compellere muscas, quā inde abigere, quae alioqui
nusquam erant, uisus est, adeo ut uicem hominis doctissimi
pudenter doleam. Repetit (ut audio) pauca quaedā de Mi-
scellaneis tuis tanquā sua, non multa rursus per te ab alijs
accepta, quod tua esse uolueris somniculosē conqueritur.
Quae igitur euanida fuit illius, ac edētula morsicatio, tam
ad te eam pertinere credimus, quā ad elephantū culices
indum. Neq; tibi ex usu amplius foret illius manes ad poe-
nitētiā reuocare: quoniā historiae, quā de Vicecomitū
gestis, ab ipsius gentis primordio fuerat orsus, omnē scri-
ptoris auctoritatem saluam esse oportet. Vale.

ANGELVS POLITIANVS I A-
cobo Antiquario suo s. d.

VTar igitur consilio tuo, prudentis hominis, & ami-
ci: quoniamq; non potest fieri quod uolo, id uolam
quod possit. Sed qd tu ais? Adeon? pauca Merula noster,
adeon? incōdita reliquit, ut iussu principis etiā supprimā-
ture? Vbi ergo Centuriā illā, tā paratā, tam instruatā, tam
diligebat,

formidabiles? Vbi tam diu nobis expectata, toties promissae Plautinae quaestiones? An eas secum forsitan tulit ad manus, nec dignos putauit nos quicumque supersites eramus, indoctos prorsus homines rerum tantarum lectione? Sed extra iocum. Parcam ego Merula semper, quando nos euasit, cui tamen iratus nunquam fui, ne me similitatem credas exercere aduersus umbram. Defero hunc honorem libenter sapientissimo quoque principi Ludouico Sfortiae, cuius auctoritas non minus tueri nunc extinctum, quam olim uiuentem debet. Vale.

BARPTOLEMAEVS CHALCVS

Angelo Politiano s.

EX literis, quas nuper ad me dedisti, intellexi te summo desiderio teneri, ut quae Georgius Merula iam pridem aduersus Miscellanea tua conscripsit, aliquando in lucem prodeant. Idque ut magis animum tuum ostendas, non solum multis rationibus, sed multis etiam precibus contendis, ut Ludouicum principem comprecere, ut assentiat, uel itaque Georgij scripta, quod iniuriam tibi, atque illi faceret, litura non destrui. Est quidem tua haec petitio non honesta tantum, uerum etiam ingenua, quando non tam ut te ab offensione, et nota uindices, quam ut studiosi homines iacturam in fruge, quam ex scriptis Merulae sperant, non faciant, id ut optes, te adduci profitearis. Neque uero nos hoc ipsum abs te desiderari permisissimus, nisi Ludouicus princeps, qui acceptis abs te literis, te submolestum id ducere animaduertit: et ne in lucem proferretur, anxie per uicarium agere deprehendit, in eam sententiam deuenisset, ut ne offendereris, edi ea non debere statuisset: et

set: et Antiquarius, quod tu scribis, idem etiam ab Merula, ut uelle uideretur, extorsisset. Verum quando utraque res in gratiam tua facta est, tuque nihil minus, quam id, uoluisse uideris, et maximopere copiam tibi horum scriptorum fieri petis, dabimus operam, ut et principis sententia, qui te omnino promereri optat, et uiolentum (ut ita dixerimus) decretum tibi, quo minus mos geratur, non obstet: sed quod quaeris, tibi largiter suppetat. Sed quoniam ea adhuc uix notata prima in forma sunt, neque Georgius morte occupatus, ea eliminare, et meliore nota conscribere potuit, primum curabimus ut prius, quam edantur, censeantur: et in eum ordinem quem praetendisse Georgius uidetur, redigantur, moxque ita absoluta ad te mittentur. Vale.

ANGELVS POLITIANVS BAR-

ptolemæo Chalco suo s.

AGo tibi gratias ingentis, quod de Merulae scriptis adendis rem confeceris ex animi nostri sententia. Ludouico autem sapientissimo pariter, humanissimoque principi quantopere debere me, uel hoc ipso nomine sentiam, non explico: tantum enim mihi ille tribuit, quantum ego uix optare unquam ausus. Nam et antea supprimens, et nunc emittens, honori praecipue meo consultum uoluit. Sed quid ais animaduertisse eum de meis literis moleste me laturum, si publicarentur? An ego unquam aliud precatus, quam ut copia fieret audiendae accusationis? Denique quos ego istuc habeo uicarios? Aut quid unquam cuiquam madaui, nisi ut omneis machinas adhiberet, quod nota ista de latebris eruerentur? An forte amicus istuc aliquid plus in mea re uidere se, quam ego uidebam, cre-

dens, meumq; animum spectans ex animo suo, quicquam uel egit in scio me, uel dixit quod ego nollem? Expositulabo iniuriam, si resciero, quamuis ille sedulo, quamuis amice, quamuis officiosè fecerit. Sed cui magis credendum, quam tot epistolis meis uulgatis, contestatis, Latine (ut arbitror) scriptis, et perspicue? Quare apage, queso, à me istam calumniam, quo nemo unquam fuit et confessioni paratior, et defensionis. Quò maiorem tibi nunc habeo gratiam, qui ut mihi utriusque fieret potestas, opera et autoritate curaueris. Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS AN= gelo Politiano suo s.

Iam in Merulanis rebus nihil melius sentio, ut qualem se effinxit, planè relinquantur, per historias, et epistolas quasdam, sine alijs monumentis superstitem. Plautinae quæstiones apparent nullæ, commentarios in Iuuenalem uix illius fuisse crediderim, nisi ipse suos edendo affirmasset. Tu quidem rectè facis, qui ab eius nomine temperandum statuisti, cuius relaxatio impietatem non effugeret, etiam si Ludouici nobilissimi principis autoritas non intercessisset. Qui te amant, ut in literariam, et communem rem pro consuetudine tua studium conuertas, magno opere cupiunt. Quippe id tuum erit, quod post te non desiderabitur. Vale.

ANGELVS POLITIANVS BER= nardo Riccio suo s.

Significas desperadam planè mihi esse publicationem Georgij Merule scriptorū, quòd friuola, quòd pauca, quòd imperfecta, quòd perturbata sint, et interlita. Sed

Sed à Corycæo tamen quodam tuis ais esse auribus insurratum, reprehendi ab illo me quodam loco, quod alba linea pro uerbum secus acceperim, quam debui, uidelicet in bonam partem. Respondebo leuiter, et quod aiunt, suspensa manu. Nō enim defensio grauis, ubi leuis oppugnatio. Græcum pro uerbiū celebratur, $\lambda\omicron\beta\kappa\eta\ \sigma\acute{\alpha}\theta\mu\eta$, quod A. Gellius albam lineam transtulit. Possis tu tamen et amussim dicere, filium scilicet illud fabricorū, quod oblitur rubrica. Valet ergo in eos pro uerbum, qui sine discrimine dicunt aliquid, aut faciūt. Ut autē rectè dixerimus haberi odio malos omnem sine discrimine, sic rursus et amari bonos. Certè Socrates in Charmide Platonis, is qui nullius rei scientiā sibi præter amoris uindicat, albā se tamen esse lineam dicit erga formosos: propterea quòd omnes amaret ex æquo. Quod idem transtuli ego prorsus ad hominem non doctum quidem, sed amator em tamen utcumq; doctum, cuius amor pudenter (ut mihi quidem uideor) iudicium, delectū, discrimenq; detraxi, ne mihi scilicet ob eum quasi iam planè docto nimium dicerer tribuere. Nec amē tamen iniuriā feci. Nam uulgò quoq; laudatoribus nostris dicimus falli quòd ament. Est uerò integrum, sicuti quidam referunt, hoc adagium, $\lambda\omicron\beta\kappa\eta\ \lambda\acute{\iota}\theta\omicron\varsigma\ \lambda\epsilon\upsilon\kappa\eta\ \sigma\acute{\alpha}\theta\mu\eta$, quod ita comode uertas, In albo lapide, alba linea: uidelicet quæ nullum faciat discrimen. Id esse autem sic integrum in Cidalione Sophoclis, tam Græci quidā Platonis interpretes, quam Suidas ipse (si qui modò hīc unquam Suidas) non omnino malus autor, testati sunt.

LVDOVICVS MARIA SFORTIA
dux Angelo Politiano.

z 4 Non

Alba linea.
Amussis.

Non est quod uerearis Angele, ne tibi notam aliqua iniuriam, si supprimantur scripta, quae in te Merula parasse dicebatur. Tua enim opera minime factum putari debet, qui non quaesisti ut occultentur: sed multis precibus per nostros agere apud nos non destitisti, ut ea in lucem uenire pateremur. Quod scribere ad te uolumus, ut haec nostrae apud omnes testari possent te scripsisse, non modo non futurum graue tibi, si in manus hominum uiri literatissimi scripta uenirent, sed etiam si ita pateremur, nobis te gratias ingentes debiturum affirmasse. Vale.

ANGELVS POLIT. LVDOVICO

Sfortia principi suo s.

Non tam gloriae meae consulis, quam tuae, quod et ueritati suffragaris, et literarum professorem uindicas ab iniuria. Sic itur ad astra mi princeps. Non enim tam solidam, tam ueram laudem uanae praedicationes, quam sua cuique recte facta conciliant. Sed tamen et recte factorum memoria ipsa parum per se fida, nisi literarum testimonio roboretur. Equidem quantum tibi debeam, nec ipse ignoro, nec tu pateris ab alijs ignorari. Si tamen assistas, quantum praestare tibi uolo, soluendo sum: si quantum ualeo, non sum. Vale.

LVDOVICVS MARIA SFORTIA

Angelo Politiano s.

Angele si, dum tibi operam damus, ut ueritas locum suum habeat, gloriae nostrae consulimus, in lucro nobis labor noster est, et desiderium nobis saepe pro te laborandi relinquitur. Est autem hic fructus eo gratior, quod etiam praeter expectationem contingit. Satis enim putabamus,

banus, si dum mutue praestitimus officium nostrum, in eo consuetudo nostra non intermitteretur benigne cum omnibus agendi: quanquam id etiam tecum libentius agebatur, cuius uirtus, et doctrina iam diu nobis nota est, et in quem beneficium nostrum esse semper optauimus. Itaque iam plus est, quam quod spectabamus, si cum tuo etiam nostrum beneficium coniungitur. Te autem soluendo esse nobiscum, et dum uis, et dum quae potes agis, ducimus: et plura tibi uidemus super futura, cum solueris, quam ea erunt, quae soluendo quod debes, impenderis. Vale.

PHILIPPVS BEROALDVS

Angelo Politiano suo s. d.

Quod Merula imposturam fecerit posteritati, minime miror. Sic enim gloriosi milites facere consueuerunt, qui uerborum strepitu uigentes, restaccescunt. Nimirum egregius hic noster imperator, dum Centuriarum impetum impatibilem munitatur, nondum decurias in acie collocauerat: et dum hastatos, triariosque terrificos cum solitudine praestolamur, uix rorarios, accensosque centuriauerat. Sed iam uiuat, ualeatque Merula apud manes cum sua canina facundia, qui ut bellissime, uerissimeque scripsisti, iam perierat, nisi periisset: prout se mentem fecisset, ita messem plane facturus. Quod ad nos attinet, scito mi Politiane te hic prope plures quam istic habere fauissimos, buccinatoresque tuae politissima eruditionis, quae ueluti frutex odoratissimus fragrat inenarrabilem quandam suauitatem. Scribo quod sentio, sentio quod scribo, concordat calamus cum corde, lingua cum animo. Vale.

z s Angelus

ANGELVS POLITIANVS

Ludouico Bolognino equiti, ac iurecon-
sulto Bononiensi s. d.

Vellem Ludouice uir clarissime, ceteris quoq; iure-
consultis, quæ tibi est corrigendis, restituendisq; le-
gibus in ueram, atq; eam ipsam lectione, qua ab impera-
tore Iustiniiano publicatæ sunt, & olim fuisset, & nunc
esset diligentia. Non enim nos puderet multorū, quæ tum
ridiculè, tum perperam legūtur in legibus, sed emaculata
omnia, & uera haberētur. Scripsisti tu superioribus die-

Mecenas.

bus ad Laurentium Medicem, ætatis nostræ Mecenate
alterum: nam ut Romanus ille Mecenas consilio, diuini-
tius, opera faucebat sui seculi literatis uiris, ita & hic no-
ster facit: quando quidem doctos omneis doctus ipse iuuat
semper, sustentat, alit, dat munera, prodest omnibus stu-
diosis. Scripsisti, inquam, ut legem quartam, titulo de uer-
borū obligationibus, de Pandectis, quæ olim Pisane fue-
runt, nunc Florentinæ, ad unguem exscriptam ad te mit-
teret, propter contextum eius §. Cato. in uulgatis exem-
plaribus incuria temporum deprauatū. En igitur ea tibi
ex ipso archetypo eius ipsius Laurētij Medicis iussu ex-
cerpta à nobis summa fide. Est autem liber characteribus
mānusculis, sine ullis compēdiarijs notis, sine ullis distin-
ctionibus, nec Græcus, sed Latinus: uidelicet ille ipse, quæ
inter ceteros publicauit Iustinianus, quod & hoc pul-
cherrimum in fronte libri Græcum epigramma ostendit.

Βιβλιον Ἰουστινιανὸς ἀνάξ τεχνόσωπο τήδε
τὴν ξὰ Τριβωνιανὸς μεγάλῳ κέμει παμβασίλει,
Ὀϊάπης Ἑρακλῆϊ πανάλορον ἀπίστα τυύξαι,

¶ in

ἢ ἐπὶ μαριμάροισιν ἔργα λυατα πάντα θεμίσιον
Ἀνθρωποι δ' Ἀσίης τε, ὀδρικτήτυ τὲ Λιβύσιαν,
Ἐυρώπης τε πύθοντα ἔλυ σημιάντορι κέσμι.
Librum Iustinianus imperator construxit, hunc uero
quem utiq; Tribonianus magno elaborauit omnium imperatorū,
Qualiter quis Herculi uarium scutum fabricatus,
In quo splendent imagines omnes legum.
Homini uero Asiæq; captiuaq; Libya,
Europæq; confidunt totius Imperatori mundi.

Paulus libro duodecimo ad Sabinum.

Eadem dicemus & si dolum abesse à te heredeq; tuo
stipulatus sim & aut promissor aut stipulator pluribus
heredibus relictis decesserit Cato libro quintodecimo
scribit pœna certæ pecunie promissa siquid aliter factum
sit mortuo promissore si ex pluribus heredibus unus con-
tra quam cautum sit fecerit aut ab omnibus heredibus
pœnam committi pro portione hereditaria aut ab uno
pro portione sua ab omnibus si id factum de quo cautum
est indiuiduum sit ueluti iter fieri quia quod in partes
diuidi non potest ab omnibus quodammodo factum uide-
retur at si de eo cautum sit quod diuisionem recipiat
ueluti amplius nõ agi tum cum heredem qui aduersus ea
fecit pro portione sua solūm pœnā cōmittere differentia
hanc esse rationē quod in priore casu omnes commisisse
uidetur quod nisi insolidū peccari nõ poterit illam stipu-
lationē per te nõ fieri quo minus mihi iure agere liceat
sed uideamus ne nõ idē hic sit sed magis idē quod in illa
stipulatione Titum heredemq; eius ratum habiturū nam
hac stipulatione & solus tenebitur qui non habuerit ra-
tum & solus aget à quo fuerit petitiū idq; & Marcello
uidetur quamuis ipse dominus pro parte ratum habere
non

non potest si is qui duplam stipulatus est decesserit pluri-
bus hæredibus relictis unusquisq; ob euictione suæ par-
tis pro portione sua habebit actione idemq; est in stipu-
latione quoq; fructuaria & damni infecti & ex operis
noui nuntiatione restitui tamē opus ex operis noui nuntia-
tione pro parte nō potest hæc utilitatis causa ex parte
stipulatorum recepta sunt ipsi autem promissori pro
parte neque restitutio neq; defensio contingere potest.
Epistolarum libri undecimi finis.

ANGELI POL-
TIANI EPISTOLARVM
Liber Duodecimus.

ANGELVS POLITIANVS
Ioanni Pico Mirandulae suo S. D.

QVANTO PERE me semper dixit
Hermolaus Barbarus dilexerit, quā-
tumq; ego illi uicissim tribuerim, notū
tibi mi Pice: qui ita utrunq; amabas, ita
rursus ab utroq; amabaris, ut sicut uter-
que se esse apud te primū, sic tu primū te esse apud utruq;
existimares. Adeoq; singularis hic inter nos amor alios
delectabat, alios rursus perstringebat, ut qui unum uel
laudabat è tribus, uel uituperabat, idem sibi ceteros uel
laudandos esse, uel uituperandos arbitraretur. Edidit ille
paulo antè, quàm diem obiit, opus (ut scis) elegās, & eru-
ditum Plinianarum castigationum: quo in opere, quan-
tum equidē aestimare possum, inuuit apprime rem Latinā:
siquidem

Hermolaus
Barbarus.

siquidem multū ingenio nisus, & studio, uetusta diligen-
ter exemplaria cōtulit, & autores utriusq; linguæ penè
omnes aduocauit. Libertate autē usus est omnino aliqua,
sed modesta, nec tā in alios, quàm in se quoq; ipsum: mul-
ta enim posterioribus confutauit, quæ prioribus cōmen-
tarijs defendisset. Ita (quod ego in primis laudo) nihil sibi
prius esse fide putauit agenti negotium posteriorum, qui
sententiā de nobis sine gratia, sine inuidia laturo sunt. Sed
in me unū tamen paulo fuit indulgētior: ubi enim occasio
laudandi, nominatim me citat: ubi rursus disidet, rē refel-
lit ipsam, nomini parcit. Et cupiebā defensionē omittere,
quoniamq; sunt utriusq; nostrum scripta in manibus, do-
ctorum iudicio relinquere. Sed occurrūt interdum scioli
quidam, malè inaugurati literis, qui pro damnato acci-
piūt, quicquid nō protinus defendatur. Quocirca tu mihi
nunc aduandus mi Pice, doctorum omnium doctissime, nō
quidem ut iudex, sed ut arbiter honorarius, qui uidelicet
inter amicos disceptanteis litem dirimas. Defensus à no-
bis Cicero est, quod Endelechian sic exponat, motionem
quandam continuā, & perennem. Placet hoc Hermolao,
ueteremq; suam reuocat sententiā. Censet autē nihilomi-
nus Endelechian scribi, t, litera oportere, quod in hæc uer-
tere, d, soleant Attici. Tū id autoritate Luciani tuetur, &
grammaticorum quorundam ignobilium, qui de dialectis
conscripterūt. Ceterū si Luciani uerba ipsa Græca per-
pendas, nihil ibi aliud inuenias, nisi furtū obijci, t, litera,
quod ea quæ sit Endelechian, uocare malit Endelechian.
Quare cū cōstet apud omneis uocabulū id ab Aristotele
primitus fuisse confictum, non dubium est, quin Ende-
chian

Endelechia.

chian, quod prius fuerit, nō Entelechian, quod posterius, & autor ipse protulerit, & autorem Cicero secutus. Apud
Lucianus. paret autem nasutissimum hominē Lucianū carpere indoctos iam tum linguæ philosophos, qui dum uocē cōminant, etiā intellectū nō assequerētur: quē tamen Luciani salē parū degustantes, quicūq; isti insipidi literatores ad Attici sermonis discrimina detorserūt. Quod et ipsum tamē Hermolao quoq; nō fauet, quādo utrūq; in confesso est, & autorem fuisse uocis eius Aristotelem, & in, d, locū, t. literā successisse. Nec ego tamē, quod ille (ut uideo) putauit, occasione abutor deprauati exēplaris. Nemo igitur me magis defendit, quā q sic accusauit. In Tetraonibus uerō meū planē sentit aduersus Erythronas, & tamen insertat, & scriptos calamo Plinianos aduocat co-dices. Ego uerō contrā tam Suetonianos profero, quā etiam Plinianos, sed uetustos utrosq; quales in Medice quoq; gentis bibliotheca patēt. Nam tetrax apud Athenæum libro nono, nihil ad tetraones. Illi enim à Plinio dicuntur absoluta esse nigricia, & quasi coccinis supercilij, quidamq; tamē uulturum colore. Tetracem uerō Porphyriōni similem tradit Athenæus, eiusq; uolucris admiratur & εὐωδῆς, quasi picturati significans, & floridū, quod Hermolaus forma conspicua cōuertit. Tum pedere utrinq; ab auribus palcam, sicut gallinaceis ostendit. Παλαμάου enim interpretari τὰ κάλλουα malo, quān quod Hermolaus cristas. Melos quoq; defendi apud Persium posse putat, autore in hymnis Homero: quasi uerō non constet hymnos istos, quos etiā uatis esse Homeri quidā dubitat, plurimis esse locis mendosissimos: quod & Demetrius Chalcō

Chalcoandyles in præfatione quadam sua conqueritur. Scio autem uersiculum citari quendam malè compaginatum de hymno ipso, puto in Mercurium: quem ob id optinor Hermolaus ipse non citat, quoniam uidelicet in eo fides uacillabat. An igitur cum uniuersis Græcorum latifundijs unus iste infamis angulus conferretur? nec quicquam profuerit, quod etiam tum cum locum ipsum tractabamus, friuolis istis autoritatibus occurrimus? Iam quod Ascoperam nos inuenisse putat in codicibus antiquis, non meminit ad liquidum. Sicut enim scopā est per uulgatis exemplaribus, ita in uetustis Ascopā. Quod ipse tamen ob id rectum putat, quod eo sit usus Hieronymus: nec autem animaduertit idē esse utrobique lubricum mendum, nec Græcum tamen probari Ascopā, nec Latinum. Ceterum secunda editione quasi priorem sententiā per-tasus, Græcos quoq; allegat autores, apud quos Ascoperam reperisset. Illud etiam quidam pertinere ad nos contendunt, quod Dionysium non à Prisciano, sicuti ego prodideram, sed à Rhemnio Fannio conuersum dicit. Verum quoniam nec argumentis hoc ille, nec autoritatibus obtinet, & æquo iure utimur omnes in literis, ad noua pariter, & uetusta, quæ indicari possunt, exemplaria prouocamus. Illud equidem miror, quod ut Theodorum Gazam defenderet à nobis in suada reprehensum, cui tamen nec ipse pepercit, mella nescio quæ poëtica miscuit, quæ nihil omnino (ut uidetur) ad rem. Deniq; ista sunt serē in quibus aliter quā nos Hermolaus noster prodidit: cum tamē idem pleraq; inuenta nostra nunc edito, nunc suppresso nomine tutetur. Declarat hoc illa, quæ de Bœotia

Dionysius de
 situ orbis à quo
 conuersus.

de Bœotia, de Cræbe, de Oaxi, de Cicuta, de salutis augurio, de Hecale, de Proetidibus, de Causarijs, Harpocrate, de Ocono, de Priapeis, de Philyra, de Poppysimo, de Catulliano passere disputat. Quin idem, quæ fabulatus ego cum eo Florëtia inter cenam de solstitiali herba, de Elytriato uellere, sed & de Dioscoride domi tuæ sum, retulit in hoc ipso statim libro mei honoris causa. Quâquam ego inibi tamen etiam Dorcada nō recipio. Sed cum mihi pleraque omnia placeant in Hermolai scriptis, tum illud in primis, quod utique sentit, quanta in perplexitate uersumur librorum enarratores, quos & barbaria confudit, & ueritas obscurauit, ut uituperandi non sint, quorum etiam sedulitas retrahere illa non potest, quæ maioribus nostris (ut Varro inquit) ademit obliuio fugitiua: digni magis æternis honoribus, qui hæc assequi, tam remota, tamq; obliuia quoquo modo potuerunt: quò minus ferendi qui uel se, uel alios refelli talibus in rebus ægrè ferunt. Contrà ego profiteor tam magis reprehensioribus debiturum, quàm magis errasse me docuerint. Etenim, ut idem testatur Marcus Varro, non si non potuero indagare, eò ero tardior, sed uelocior idco si quiuero. Nō me dioces enim tenebræ in sylua, ubi hæc captada. Tantum illos nec ferre interdum, nec dissimulare possum, qui de me tacent, & mea suppilant. Vale mi Pice. In rusculo Fesulano VI. Nonas Maias M. cccclxxxiiij.

ANGELVS POLITIANVS

Pico Mirandula suo s. d.

Quam uellem te quoq; hodie nobiscum Paulus Ursinus inuississet ad epulas, uir ut in omni militari gloria

gloria ceber, ita nec abhorrens à literis, nec à literatis. Filiolus est illi Fabius undecim natus annos, insigni cū pulchritudine, tū uirtute. Flauī puero crines in terga molli-
Puetum Fa-
bium laudat.
ter fluētes, alacres oculi, facies liberalis, uultus ingenuus, status elegans, decorus habitus, atq; is militaris. Ut ergo discubuimus, canere quædam iussus notata. Musicis accentiūculis carmina simul cum peritis alijs, statim suauissima quædam uoce sic in aures nostras illapsus, imò uerò in præcordia est, ut me quidem (ceteros nescio) penè extra me rapuerit, certè sensu tacito diuinæ prorsus cuiusdā uoluptatis affecerit. Pronūciauit heroicū deinde carmen, quod ipsemet nuper in Petri Medicis nostri laudē cōposuerat. Id ab ipso reuera, non (quod ego tamē suspicabar) ab alio factum, signis euidentissimis, argumentisq; postea cognoui. Roges quale carmen, quale ferè nec meū dici sanus recussem. Vox ipsa nec quasi legentis, nec quasi canentis, sed in qua tamen utrunq; sentires, neutrum discerneres: uariè tamen prout locus posceret, aut æqualis, aut inflexa, nunc distincta, nunc perpetua, nunc sublata, nunc deducta, nunc remissa, nunc contenta, nunc lenta, nunc incitata, semper emendata, semper clara, semper dulcis, gestus non otiosus, non somniculosus, sed nec uultuosus tamē, ac molestus. Rosciolum prorsus aliquem diceres in scena uersari. Postularunt subito quidā carmē, ut illud in prosam retexeret, & oratione soluta totum rursus ut argumentum colligeret. Cunctatus paululum quasi deliberabūdus cœpit mox dicere, uerecundè quidem, sed tamen admirabiliter. Et fluebāt ex ore tenello uerba lectissima, tanto cursu, quantū facillè nec stylus ipse suppeditat. Miraris hæc Pice? dabo aliud

A maius,

maius, maiusq; quod mireris. Impleuerat hoc iam munus, & eum pater iusserat ibidem cibum capere stantem, non enim solet aliter. Iam secunda mensa, cum proponere iubeor quot, & quae argumenta epistolarum uelim, quas ille simul pluribus dictaret ex tempore, proposui quinque dum taxat (non enim plura libuit, ne forte puerum fatigarem, plura ille tamen blandè adhuc deposcebat) sed quae proposui nata ibidè statim sunt uaria, noua, quaedamq; ridicula, sic ut ad ea comparare se prius non potuerit. Collocati quinque igitur per ordinem librarij cum stylis, & pugillaribus, excepturi quod ille dictasset. Consiſtit in summo puer terram intuens modestè, cogitat aliquantulum, mox tamen oculos attollit, imperat ei qui summus confederat, ut iam scribat: ubi pauca dictauit, innuit & secundo, dicit & huic alterum argumentum: pergit ad ceteros deinceps, donec ad infimum: rursus quoq; ad primum reuertitur sciens quod omiserat, fulciens quod pependerat: dissiſcibat ibi nihil, claudicabat nihil. Ita sapius in orbem remeans, epistolas uno tempore (quis credat?) quinque absoluit. His actis equos conscendimus, ut concurrentes hastatos, inque ipsius Petrum Medicem nostrum spectaremus. Ibi res accidit, quae sicuti me statim maxime turbauit, ita diuinitatem penè quandam postea pueri huius ostendit. Vehabatur equo Fabius, quo plurimum delectatur, pulcherrimo illo quidem, sed qui nimium freno repugnet. Hoc persultare campum solet, hoc decurrere, citat, flectit, ut scienter, ita ferociter. Ibat ergo mecum sermonibus captus, ac fabulis inhians literatis, auresq; mihi penitus, animumq; dederat, cum repente collapsus equus in limite quodam super equitè ruit

ruit ipsum resupinus. Clamat puer, quiritatur, ut in extremo periculo: accurrunt undique famuli, pro se quisque, subleuatum: quorum unus etiam dum salit incautius, sibi miser crux defregit. Plena omnia tumultu, me terror, horror obstupefecerat. Pater adest, hortatur animo bono sit. Ille ubi patrem uidet (ut generosi spiritus facile indolem cerneret) nullum ultra clamorem, nullos gemitus edere, tantum hortari pedetentim, cautimq; agerent, ne forte ipsum grauius, dum consurgere conatur, equus affligeret. Abscisa igitur cingula iacenti equo, subtractusq; ita Fabius, nobis multum pauefactis incolumis restitutus: quam tamen uexatus non nihil, atq; ob id in aedibus deinde relictus. Ego uix mei compos, omisso spectaculo, nec mihi ipsi adhuc de salute pueri satis credens, domum sum reuersus penè attonitus, ac periculi tanti metu quasi praesentis exanimatus. Habes diei unius historiam de Ursino Fabio, qui si superstes fuerit, etatisq; numeros (quod ille finat deus) impleuerit, si iam quo gradu coepit, ad excellentem gloriam perrexerit, auguror euasurum talem, qualis tu solus mihi Pice nostro seculo esse uideris: hoc est, ut eum quoq; propter admirabilem uirtutem mortales omnes, tanquam si coelitus demissus, uenerentur. Vale.

ANGELVS POLITIANVS PICO

Mirandulae suo S. D.

Quod honoris mei causa tu quoq; sederis inter auditores meos, non habeo gratiam. Nam si placui, iam retuli: si non placui, nec debeo. Vale.

IOANNES PICVS MIRANDVLA.

Angelo Politiano S. D.

A 2 Nary

Platonis & Aristotelis concordia.

Narrabas mihi superioribus diebus, quæ tecum de ente, & uno Laurētius Medices egerat, cum aduersus Aristotē, cuius tu Ethica hoc anno publicè enarras, Platoniorum innixus rationibus disputaret, efficaci adeo uir ingenio, & multiformi, ut uideatur factus ad omnia. In quo illud præcipuè admiror, quòd cum sit semper in Rep. occupatissimus, quasi tamē otiosissimus literariū semper aliqd aut loquitur, aut meditatur. Et quoniā qui Aristotēlem dissentire à Platone existimant, à me ipsi dissentiunt, qui concordem utriusq; facio philosophiā; rogabas quomodo & defenderetur in ea re Aristoteles, & Platoni magistro cōsentiret. Dixi quæ tunc mihi in mentem uenerunt, confirmans potius quæ tu Laurentio inter disputandum responderas, quàm nouum aliquid afferens. Sed non tibi hoc satis. Efflagitas enim, ut quanquā de ijs fusius in ipsa, quam adhuc parturio, Platonis, Aristotelisq; concordia sim scripturus, breui tamen ad te commentariolo perstringā ea, quæ tunc tibi coram de hac quæstione sum locutus, cum fortè & Dominicus Beniuenius adesset, utriusq; nostrum pro sua & doctrina, & integritate charissimus. Ego uerò negare tibi quid possum, in re præsertim literaria socio penè dixerim indiuiduo? Liceat autem mihi per te linguæ politioris uindicem uerbis uti quibusdā nondū fortasse Latij iure donatis, quæ tamen ipsa rerum nouitas, & quedā propè necessitas expressit, nec elegantiore styli lenocinium quæras: ut enim Manlius inquit: Ornari res ipsa negat, contenta doceri. Vale.

ANGELVS POLITIANVS PICO

Mirandulæ suo S. D.

Arsti

Arsi penè semper nimis improbè forsitan, sed arsi tamē semper studio famæ perpetuæ, sic ut pro nihilo diuitias, dignitatem, potentiam, uoluptates habuerim, si cum supersite gloria conferrentur: sed quoniam quæ scribebam, uix etiam uetustatem nominis pollicebantur, extitisti tu Pice, qui, quod ego mihi non poteram, præstiteris, dedicato commentario de uno & ente (sic enim titulum facis) in quo riuos per Lycium decurrentes, & Academiam reuocas ad uerum caput, & cum philosophia magis una, quam gemina nostram quoque theologiam copulas. Quod igitur iam Glauci gramen requiram uicturus aeternum per te, sed & tecum? Narrabit autem quandoq; posteritas fuisse olim Politianum quendam, quem tanti fecerit ipse quoque Pico, omnium doctrinarum lux, ut librum quidem nuncupare illi pulcherrimum de rebus altissimis non dubitauerit. Ago itaque tibi gratias pro immortalitate, sed immortales. Vale.

ANGELVS POLITIANVS PICO

Mirandulæ suo S. D.

Celebrauit hodie nostra iuuentus equitum certamen ^{Certamen equitum.} Chastus cōcurrentiū, quo mihi spectaculo carere penè non licebat, certè non libuit. Etenim plerique certatorum de schola nostra prodierāt, tu tamen à me solos fieri poetas, aut oratores putas: at ego non minus facio bellatores. Et uicerūt omnino quos optabā. Petrus Medices, ac Laurentius Tornabonus, noster uterq; non discipulus modò, sed & alumnus. Duplex ibi palma, prioremq; Petrus, alteram Laurētius abstulit, sed insigni tamē populi totius acclamatiōe, plausuq; multiplici: uidelicet admiratio quedā suffrag

A 3

suffragabatur, quod primæ nobilitatis iuuenes aliàs in toga, & foro conspicui, cum militibus exercitatisimis concurrerant, & eos in ipsorum (quod dicitur) arena superauerat. Scis autem quam gratus multitudini sit, & civibus

Petrus Medicus.

Petrus noster, non minus iam sua, quam familiæ gloria, scilicet in quo patris ingenium, patris uirtus, patris magni humanitas, aui probitas, proauis prudentia, pietas ab aui reuiuiscit: omnium uerò maiorū suorum liberalitas,

Laurentius Tornabonus.

omniumq; animus. Sed & ipsi Laurentio mirè fauetur, non ob opes modo, & nobilitatem, quanquam ob has etiam: uerum multò magis quoniā cum Petro assiduus est, utpote cōsanguineus, utpote simul educatus, utpote fidissimus. Itaq; sicuti rem nummariā curat eius uniuersam diligenter, cautè, fideliter, ita diligit ipsum uehementer, sic tamen ut colat, & imitetur. Est enim Laurentius quoq; doctus admodum lingua utraque, poëtarumq;, uel ex tempore. Dat & Musicis operam, uires etiam corporis exercet, omniaq; feliciter, uni Petro longè concedens, id quoq; feliciter, ut qui plus ei fauet etiā quam sibi. Deniq; cum recesseris à Petro, nihil apud nos inuenies Laurentio placidius, mansuetius, dulcius, nihil etiam blandius, humanius, benignius, postremò nihil modestius, candidius, amabilius. His igitur artibus celeberrimi iuuenes fauorem colligunt, plausus excitant, acclamationes eliciunt. Optarem profectò tu quoque adfuisses nobiscum: quanquam popularia ista uos philosophi magni contēnit, mihi tamen philosophastro adhuc uenia dabitur credo, si pluris id spectaculum feci, quam tuum quoque conuiuium. Tu certè, cuius hodie uocatores festilli, scio dabis facile: nam (si te noui) non minus,

us libenter hanc à me accipis epistolam, quam me accepisses conuiuio. Vale.

ANGELVS POLITIANVS IOANNI PICO MIRANDULE SUO S.

CVm superioribus diebus enarrarem Florentinæ iuuentuti Rusticum nostram, cui tu quoque poemati non nihil tribuis: & ad eum iam locum deuenissem, quolunares dies Hesiodum secutus, alios alijs aut inspectio- nibus, aut operibus tribuebam: dubitare mecum cœpi doctissime Pice, nūquid istiusmodi tam ueteres obseruationes à naturæ causis, an à uulgi magis credulitate profectæ sint. Quare quoniā tu nunc librum cum maxime componis aduersus astrologos, multiplici doctrina, magnisq; argumentis instructū, quibus hæc esse uel propria, uel certè finitima uideri possunt, adeundus præcipue mihi es, qui præscribas quatenus his antiqui uatis legibus, quas iā nostras imitatione fecimus, obtemperandū sit. Ac ne tibi grauioribus, & quasi sanctioribus literis occupato, requirendi, relegēdiq; Rustici poëtæ onus imponam, breuiter hæc epistola complectar, & quid ille prodiderit, & quas ego uel rationes, uel causas partim de Procli, cæterorumq; lectione, partim uerò de mea coniectura posse uidear asserere. Summa igitur est Hesiodi partitio, dies ut alios admittat uel ad inspiciendū, uel ad efficiendū, rursus ut alios uelut emortuos prætereat. Tres tamen Iouis appellat, ut primum diem mensis, quartumq;, & septimum. Primum puto, quoniam princeps unitas numerorum, principumq; omne diuinum (sicuti Plato docet) ex quo mensis apud Orpheum $\mu\omicron\nu\omicron\kappa\epsilon\tau\omicron\varsigma\ \mu\omicron\chi\theta$ dicitur. Quartum

Partitio dierū secundam Hesiodum.
Dies tres Iouis.
Unitas.

Id est, unicornis uirtulus.

A 4 uero

uero, quoniam in eo rationes omnes musicae continentur, quae de numerorum proportionibus euocantur, quarum prius in unitate semina latitabat, ex quo ueteres cum Pana uocabat. Septimum denique, quoniam sola hunc numerum producit unitas, qui tamen et quaternario congruit, propter quadruplae proportionem, quae uidelicet in unitate, binario, quaternarioque reperitur, et omnino inter hos numeros Arithmetica est proportio: sed quaternarium nuptijs accommodat, quoniam de binario nascitur, siue componitur, siue ducas in se. Porro binarius foecundus appellatur: estque duntaxat inter duos matrimonij copula, quod illa tamen quam diximus harmonia praeter ceteris indiget. Sed et denarium constituit quaternarius, modo partes ipsas inter se iunxeris, qui primum limitem cludit, ac perfectissimus habetur. Iubet item uates quarto die naues aedificari, fortasse quoniam solidi natura quaternario debetur, sub quo uidelicet tria superficies, linea, punctum comprehenduntur. Idemque primus est numerus pariter par. Nec a nauibus construendis abhorret harmonia, sic ut Homerus Harmonidem quendam putetur ob id appellasse. Septenarium tamen etiam sacrum uocat Hesiodus, ut in quo natus Apollo sit, ut ipse ait, atque ob id arbitror constare septenis fidibus Apollinis Lyram. Sextum puellis inutilem, maribus generandis utilem perhibet. Credo quod a binario, ternarioque nascitur, hoc est a foemina, masculinoque: in eo masculus tamen pollet, ut ex cuius partibus ipse resultat. Itaque tum maxime castrare agnos iubet, ut plane uidelicet emasculentur, sed et includere septis pecora, quo scilicet perfectus numerus (talis enim senarius, etiam ut suis

aequalis

aequalis partibus) ipsum quasi receseat numerum. Cauillis etiam, mendacis, blandimentis, et clancularijs omnino suisurris hunc diem dedicat: quoniam Lunae facies ipsa quoque tunc metitur, utpote quae diuidua uidetur, cum tamen ex aequo lumen, umbramque non habeat. Octauum laudat, ut operibus efficacem, subibusque tamen, et bubus castrandis accommodat. Est enim primus hic cubus, cuius iterualla tria sunt: ideoque Neptuno sacer, cuius insigne trides, cui maxime uerres, ac tauri caduntur: quoniam sistere impetum creditur, itaque contra terrae motus etiam colitur, atque ob id ^{ἰσχυρὰ} id est firmus, appellatur. Nonum uocat innoxium, pangendis arboribus aptum, gignendisque liberis. Hic enim primus ab impari quadratus, in cuius etiam radice principium medietatisque sit: sed et componitur ex cubis duobus, hoc est ex unitate, et octonario: quorum alter reuera cubus, in altera cubi semen. Tum sibi rursus adiiciens unitatem, numerum creat plenissimum, quo limes ipse tandem numerorum primus excurrat, ut merito tot eum privilegia genituris, incrementisque praefecerint. Undecimum menses, tondendisque lanis: sane quonia secundi limitis initium, quo Lunae maxime lumen augetur, idque lumen ipsius esse uel pabulum, uel indumentum non absurde dixeris. Huic tamen duodecimus praefertur, ut quod initium praese agat incrementi maioris, sed et numerus ipse nouenarium cum latere continet, repetitumque senarium perfectum, sicuti diximus. Est uero deorum quoque numerus. Tot enim colligit Ennius geminis uersibus: hoc igitur tela congruit, ut cuius causa tonsura peragitur. Igitur in hoc araneus (ut ipse ait) fila sua net, in hoc et ex aceruo formica praedatur. Castrari quoque mulos eodem

A 5 praecipit

Anlanatia dijs sacra. præcipit. *Mulus enim Lunã fabulatur inuebi: bos quippe Soli sacer, asinus Typhoni, qui terrestris deus. Inter hos media Luna est utriusq; particeps, hoc est obscuritatis, & luminis. Sed & numerus est hic primus impariter paritaq; progressum quasi sistit, quod & domitor facit, & ut mixtus numerus, ita mixtũ est animal. Tertiusdecimus cõseredis arboribus idoneus, quod (ut ait Plutarchus) insita uis radicibus pleniore iam lumine diffunditur. Idẽ seminibus iaciẽdis incõmodus, quod iactũ semẽ pluuijs magis adiuuatur, ut cõputrescat, & germinet. Quartusdecimus & ipse sacer dictus, sceminis gignendus, bubusq; & ouibus, prætereãq; mulis, canibusq; mãsuefaciẽdis laudatur, in quo sit & dolium degustandum. Diues hic luminis uidelicet, ut in quo Luna sub occasum solis oriatur. Teneet & dimidiã partẽ numeri, quo suũ Luna peragit orbẽ. Perfectio uerò circuli totius in semicirculo, præsertim tamẽ in Luna, cuius à medio sint incrementa utriusq; & decremẽta: & humidius lumẽ est, ideo sceminis conuenit.*

Sextusdecimus. Ita sextusdecimus quoq; maribus magis, quàm sceminis cõgruit, quod est eius tepidius tunc, & minus humidum lumen: unde nec habilis plantationi, quod germĩna nõ euoacet. Nec idem nuptias amat, ut in quo Sol à Luna procul abest, ut ob id Atheniẽses Lunæ silentio Theogamia celebraret, quasi naturales hæ sint nuptiæ, cum Sol ac Luna coẽant. Decimosẽptimo cædi arbores tempestiuum, quod decrefcere Luna incipit, & humor qui cariẽ faciat, immiuitur. Comportari quoq; iubetur in aream fruges: quoniam uenti post plenilunũ surgũt, quibus à grano palea ipsa, & gluma discernantur. Vnde uigesimali pomeridianũ tempus

tempus dũtaxat in transcurso laudatur, quod tunc Atheniẽsu more ciuitas lustrabatur. Vigesimalis ideo magnus opinor uocatus, quod è tribus portionibus ipse duas occupauerit. In quo gigni prudentes ait, & gnaros: fortasse quoniam satis ille doctus haberi potest (ut sunt humana) cui plura sint perspecta, q̃ ignorata. Vigesimalis quartus mane, quàm uesperis laudatur, fortasse quoniam uesperis iam uigesimalis quintæ cõiungitur: ut enim quartas oẽs laudat Hesiodus, ita quintas uituperat. In quibus errare furias, et uindicare periuria testatur. Hũc enim Pythagorei numerũ iustitiæ tribuebãt. Vetat autem uigesimoquarto die conficere animũ curis. Nõ quod idem ceteris quoq; diebus facere nõ sit utile, sed quod sacris potissimum diebus retinẽda sit animi trãquillitas. Trigesimalis quoq; laudatur, in quo sit Lunæ coitus, qui ueritatis imago creditur, ut cuius propria sit unitas, sicuti mendacijs multiplicitas. Præcipit igitur, ut opera inspiciamus, & cibaria familiæ diuidamus, hoc est (ut arbitror) quod Latine demẽsum uocabatur. Tũc enim cessatur ab opere: quod & formicæ facere dicũt. Est uerò uulgatũ præceptũ, quæ sunt usui faciẽdo operi, præparãda esse cum uacamus. Sed processit epistola longius, & uides quàm multa comprehẽderim, quàm paucis, quæ mihi tamen ipsi uix interdũ probãtur. Quamobrẽ te rogo, dicas ad hæc aliquid abstrusum, remotũ, & (ut Horatij uerbis utar) insigne, recens, adhuc indetum ore alio, quod potes uel in epistolam (quod cõmodo tuo fiat) colligere, uel si hoc ratio studiorũ tuorũ nõ patitur, in aliquam nostrã (sicuti soles) longiusculã deambulationẽ conferre. Mitto etiam ad te Græcum hoc epigramma.

Vigesimalis
Vigesimalisquar-
tus.

Quintus.

Trigesimalis.

Demẽsum.
Formica.

epigramma, quod effutui nuper, astrologis istis tuis iratus, qui cum professione ipsorum rixantem, diutius etiam quam uelim, ruri te remorantur. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Barptolemao. Scalæ suo s.

Egi tecum liberius (ita enim soleo) qui quoniam tu Culicē muliebri genere, qd' cōtra uirili decuit, uisurpaueras in epigramate, luserim sic ex tpe Culicis uerbis, Non sum foemina Scala nec Latinis,

Nec Graecis, ideo placet puella.

Quos tu meos uersiculos alijs eiusdem generis remuneratus es, bellis me Hercules, & facietis, sed in syllaba tamen una, & altera negligētibus, ut in quibus hoc sit: Cōgressum petis sic mea puella. Rursusq;: Sed tu ni cauere, scio iacebis. Possis tamen in priore, sicuti ueteres illi solebant, cum fluerent adhuc lutulentiores, elidere s literā: quod hendecasyllabis tamen puto non licet, sicuti nec hexametris iam liquidioribus: nisi tu grammaticis credis, parum doctē putantibus ita legēdum esse apud Maronem: Inter se cōiisse uiros & decernere ferro. Sed & illa uidentur

S littera in carminibus.

Id est ipropria, Id est, subiectum, & fere subiectum sub- absurdum.

ἀκρεῖα, citare somnum, bonam cutem fririre: sicut ὑπνωτικῶν, Pasce meas carnes, pro illo, uescere meis potius carnibus. Ceterim, quoniam tu uersiculos ais istos ad imitationem te fecisse Graeci cuiusdam epigrammatis, libuit etiam mihi nunc epigrammate Graeco tueri causam Culicum. Quod an quibusdam placitum sit, nescio: imò planè scio non placitum, quia non transmarinum, quamuis ipsi quoque iampridem (sicut uides) transmarini homines nussent. Vale.

Toti

τοὺς κώνωπας ἔραρον μάλλον πρέπει, ἢ ἕπερ ἀνδρῶν
Φύντας τῶν γυναικῶν ὡς κύπτις ἐξ ὑδάτων.

καὶ μιμηθεὶς ἀεριστότητον ἔρωτα

Ἐίρεσθ' ἠδ' ἄρ' ἄγ' ὄρων, τῶ τ' ἴδω αἰμοπότας,

τῆρ κῶμος τ' ἀόδιντας ἐκαστη-ύνακας, πλανήτην

Διδὸς ἠπαναπατῶν ἱεμένους δάφνων,

ἢ λέχ' ἐμπύσιοντας, ἐς αὐτοὺς πολλὰκι μαδιούς

κἄμφροόντας ὄλας ἄ-τεα θαλυτέρης,

γυόντας χελώντε κ' ἐκμυξῶντας ὄπωπῆς

Μδραρυγῆς, γλώσσης τ' ἠρέμα γδοομένους

ἄχρῶντας, ἴταμους, σισσοδερκίας, ἄρα τίς ἀνδρῶν

ὄσση κώνωπες δέγματος ἔρωτ' ἔχα.

Culices amare magis decet, quam uiros,

Productos fertilibus ut Venus ex aquis,

Esimitatos aliuolum amorem

Remigio alarum, ut sint sanguinis potores.

Comum cantantes suscitatore mulierum uagum

Gratiter somno captarum cupidus mulierum,

Ad lectum inuolantes, ad ipsas saepe mammas,

Et contrectantes totius membra effoeminatoris,

Tangentes labra & exugentes facies

Splendores, linguamq; paulatim gustantes,

Vigiles, impudentes, tenebris uidentes: nunquis uirorum

Quanta sane culices signa amoris habet?

BARPTOLEMAEVS SCALÆ

Angelo Politiano suo s.

AGo iam errori illi meo, quo foeminino appellauit Culicem genere, gratiam: & quod causam dedit tibi elegatissimo disticho illo hendecasyllabo admonēdi mei, & mihi utcumq; respondendi. Fateor, uix putauit ut quicquam succederet adeo inexercitato, adeo id carminis generis ignaro: sed ridicula ego non minus forsan ipse ridiculus sum persecutus. Vale.

Barpto

Angelo Politiano suo s.

Nimis emuncta es naris Politiane. Non scribuntur (mihi crede) nostratia hæc tibi, qui ad antiquitatē planè accesseris propius. Nos quoq; popularibus ista, & qui nostra hac mediocritate elimandi quæ scribimus, contenti sunt. Quid enim istis tuis eruditissimis auribus cōuenire potest? Quid iudiciū implere tuum quæso? Te tamē uide, ne quādo uel iniuria acrior esse accusator scriptorū alienorū uideare, cōsuetudine docendi credo, qua Florentinā iuuentutē tot iam instruis annos, reddisq; pro uiribus meliorē. In hendecasyllabis in tuum culicē meis, nōdum à me editis, quædā carpis festinātius mea sententia, quā me grauē uirū deceat. Nō quōd refugiam, fastidiamq; limā tuā, qua nihil accidere talibus in rebus quicquā potest optatius: sed nescio quomodo præcox illa (ut ita dixerim) uilescere sic uidetur seueritas. Mitto uerò alia, quæ legeris postea forsā emēdatiora. Illud rigidius à te, castigatū est, quā è re fuerit. Solet amor mutuus etiam, quæ minus firma posita sint, ut quādoq; accidit, excusare, & munire. Tu contra, qd' rectū est (ut mihi quidē uidetur) intorques. Citare certē mouere est, uerbū (ut puto) à cio per frequētiā significādi factū, unde concito est, & incito, & oscito, & excito, & alia huiuscemodi, in quibus est omnibus cōmouēdi uis, qua nihil somno est magis contrariū: siquidem otio is ali solet, & quiete, quæ & ipsa

Cito.
Concito.
Incito.
Oscito.
Excito.

Quies.
Somnus.

somnus est, autore Virgilio, apud quē Venus placidā per mebra quietē irrigat. Non satis uideo, cur citare somnū non sit commouere, & turbare. Adde quōd quantum

ego

ego nouerim, nemo de somno inducendo sic, ut tu interpres esse uis, nunc loquitur. Verū tamen si displicet, uelim mutes, fugere sit pro citare. Fit aliquando difficilis mutatio, si quid dempseris, ut quod quadret reperiās, hic nihil negotij fuit. Nō placet, pasco meas carnes, nec tam bonam cutem ferire. Non miror, delicatior gustus est tuus, uix apposueris quod sapiat. Etiam acipenser fatuus erit, si inciderit in palatum. Sed paro hæc minus doctis, non Persio, quem & C. Lucilius non curat sua legere apud Marcum Tullium. Volo ego quoque L. Decimum, qui hæc omnino non contemnat, ut rideam. Sic cum amicis in istis æstatis feruoribus, cum otium est, non quod posueris custodiat, & miretur, cudo, aut quod ditet informatores hos librorum, quorum tam cupidè quidam im-
Informatores
librorum.
plorant operam. Græcum epigramma, quod ad me missi, tanta inopia linguæ est Græcæ, uix uerbis interpretor, nedum elegantiam perspicere possim carminis, sed puto, tuum est. Vale.

Venit nescio quid in mentē de Græco epigramate, postquam hæc scripserā: uereor ne Venerem læseris, & eius filium ἀερπτόρων, ut tu appellas: an ex aqua ortus culicis, ut è mari Venus? Nisi Thaletē indicas, uix persuaseris: h' yemīs tempestatibus potius, aut ueris aquosis magis natura ortū oportuit: feruentioribus magis æstibus nascitur, seuitq;. An tu amorem Deum ita terrificum numen, atq; hominum culici confers? Vide ne tibi quoq; Palindia opus sit, nec cæcus cantites. Quid age culici est rei cū mulieribus, id est cū hominibus? Amoris is ludus est, non seditissimi insectuli, natiq; in sterquilinijs. Naturā melius imitantur

Id est in aëre uolitantem.

imitantur fragmenta poetarum. Nam si ita libera fiant carmina, quid iam non carmen erit? Piscis mihi uidetur ueneri magis similis, si originis captes similitudinem. Si uolatus, Aquila: sanguinis uero sugedi Hirudinis palma est. Nam et Vespertiones quoque, et Noctua, et id genus uolantes in tenebris aues, uident per noctis umbras, arbitror et quidem culicibus minus obscuriter, magis forsitan appositè cæcum induxeris, si Cupidini comparandum putas. Nam quod ais eum mulierum excitatorem, aduertat et hic licet, ne Comum tu alterum numè offendas, cuius officium id esse Græci putant. Neque culice Cupido indiget adiutore, fratres habet sedulos eius officij ministros, Homini tu quoque ipsi tandem in amando præfers culicem. Ridiculum est, dabunt ueniam. Sed tu uideris melius. Ego sic indoctè, sicque amicè garrio. Iterum Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Barptolemæo Scalæ suo S. D.

Offendit (ut uideo) te nimis, quod in tuis uersiculis de culice quædã parum probauerim, quo etiam nomine me nimis acrem uocas accusatorè scriptorũ alienorum: nec graue satis uirum putas, quod festinantius carpsim, quæ necdũ fuerant edita. Tu negas ista tua scribi mihi, nimis uidelicet emunctæ naris, et cui sit fatuus uel acipenser. Vteris idem uulgata, et publica iudicij reiectione, quæ sit apud Lucilium: sed et tentas quædã tueri contra meam sententiam, cum de cæteris taceas: arcesque denique à tuis etiã scriptis ipsam posteritatè, nec uel eis oïno parcis, quicquid suas uigilias formis istis nouitijs excudunt. Post hæc tandè ludis in epigramma nostrum, quod ad te Græcè scripsimus

scripsimus. Pudet igitur (ut uerũ fatear) me rescribere ad hæc tam leuia. Sed ut tibi satisfaciam, respondebo tamen. Offendi Scala te nõ oportuit amici magis officio, quam, ut in parũ benigne interpretatus es, accusatione: scilicet qui secum non ita dixerit (ut est apud Horatiũ) Cur ego amicum offendã in nugis? quoniã uidelicet sequitur: Hæ nugæ seria ducunt. Nam quod ita superscripsisti literis tuis, Angelo Politiano, monitori meo, et patrono: quãquam subesse stomachus, et ironia quædam uideri potest infueto titulo, tamen ego libetè homo simplex agnosco: propterea quod et monui te sedulo, et contra malè sensuros exhibui patrocinium. Quod uerò edita negas, quæ iam publica sunt, quodque ab ijs me reijcis, quæ scripta mihi tua manu missa, mox etiam epistola dicasti, non queo satis mirari. Sed nec festinantius carpsi, qui penè serò te ut emendares admonui, quæ iam periculose uulgaueras. Iam quod in me grauitatem desyderas, non est molestum, uidelicet homo grauior etiam quam uelles: ut cui sit res (etenim liberius iocabor) diu iam cum podagra. Sed et grauitatè prorsus aspernatur culex iste tuus, qui nobis materiam scribendi præbuit. Nec insipidus mihi tamen fuit acipenser (ut ais) imò rana, et gobio: quos te mihi, non acipenserè posuisses, uel illud indicat, quod et tu quædam ex ijs ipsis etiam conuiuator expuisti. De illo autem citare frustra laboras: quoniã ne si mouere quidem somnũ pro illo fugare dixeris, probabitur: sicuti nec autores ipsi fugantur, qui quidè citantur. Nec rursus qui fugatur exercitus, is ideo citatur. Ut autem bona crura, bonam formam puellæ dixerim: sic bonam cutem facillè non dixerim, sed nitidã potius, tene-

Scala podagricus.

Citare.
Fugare.

Bona cutis,

B ram,

ram, beneq; curatam, quanquam hæc duntaxat impropria. Minus illud ferendū, pasce meas carnes, quod tamen sine autoribus defendis. Ego certè ne trivialis quidè literarum, ut ita loquantur, permiserim: sicuti nec ut hendecasyllabos duodecim, tredecimq; syllabarum faciant, quales in tuis nonnullos reperies. Certè stridaculum tibi, et clangax, clangacè, quæ nunquã lecta sunt apud idoneos, ideo concedimus, quoniã Perso te non scribere testaris, et posteritatis negotiũ non curare. Sed heus tu, quæ tandè invidia est, ideo quoniã tuas ipse prædamnaveris, nos uigilijs nostris fidere nonnihil, ac dare formis propagandas, quæ sic flagitentur, celebrentur, laudentur à doctis, eademq; rursus (quod fortassè non minus optandũ) ab indoctis uti putentur? Non enim (quod tu putas) operam nos librarium, sed illi nostram potius implorat, dum suum compendium sectantur. Venio nunc ad epigramma, cuius elegantiam perspicere te negas (ut homo es modestus) ob inopiam Græcæ linguæ: sed putare tamen ais esse meũ, quod in utram partem mihi sit accipiendũ, nõ uideo. Nec enim adhuc scio, de nostro ingenio quid omnino sentias. Cavillaris tamen, et quasi totũ mox uellicas argumentũ, uerisq; ne Venerem læserim, ne Cupidinem, quod cum ijs culicem contulerim. Læserit ergo Troianos pariter Vergilius, quod formicis: Læserit et Græcos Homerus, quod eos muscis comparauerit. Nec uerò putas ex humore natum culicem, quem Vergilius idem uocat humoris alumnũ: cuiusq; gratia conopœũ illud Aegyptijs militibus, utpote paludosis exprobratur: nec rursus quod æstate magis cõparent, ideo non ex aqua nascuntur, nisi si stagna tam penitus

nitus ebibi credas. Illa certè nimis friuola, sed et nihil ad rem, quæ tu de piscibus, aquila, noctuis, hitudine cõgeris. Non enim ideo non ex aqua culex, quia sit et piscis ex aqua: nec ideo nõ uolat ille, quia uolet altius Aquila. Nec imperatorij et Aquila, sed Araneus uocatur ab Hesiodo. Nec item abest à suctu sanguinis culex, quod hoc sit magis hirus. Nam certè hirus comparat amorẽ Theocritus, nec amorẽ creditur offendere. Deniq; eodem pertinent, quæ tu de Noctua, quæ de Como subiecisti. Nos autem non piscem, non aquilam, non hirus, non etiã uespertilionem, et noctuam, non illum postremò comeffationis deum, sed omnino ipsum tuum culicẽ tractabimus. Nec item si pastor quidem apud eundem Theocritum, cecum dixit esse amorem, propterea nos eum quoq; uelut exoculabimus, cuius etiam sunt (ut ait Moschus) *ὄμματα* *ἀγῶνα ἄστυ φάσιν ἔβουρα*. Iam ne illud quidem absurdum est, ut homini culicem præferamus, quando hoc semel argumentum suscepimus in amoribus: utpote qui columbis quoque cedant, lepusculis, gallinaceis, cuniculis, passeribus. Nec si sit argumentum poëta, contra quàm natura erat susceptum, ideo minus artis habebunt, quæ suscepto semel argumento respondeant, quod et culex Vergilianus, et ipsa Homeri Batrachomyomachia declarant. Ac de ijs hætenus. Non enim satis mihi digna uidentur, in quibus opera diutius nostra ponatur, uidelicet ne fiat Elephantus è culice. Tantum illud addidero, nihil me habere obscurum, nihil fictum, nihil clancularium, nec eorum blandimentis præsentem capi, qui faciliè obtrectent absentem. Placet enim mihi illud Homeri:

B 2

ΕΧΘΕ

Ἐχθρὸς γὰρ μοι κενὸς δῆμος ἀίσλαο πύλησιν
Ὅς ἔτερον μὲν κενὸν ἐνὶ φρεσίν, ἄλλο δ' ἐπι. Vale.

Hostis enim mihi ille perinde ac inferorum portæ,
Qui aliud quidem celat in præcordijs, aliud uerò dicit.

BARPTOLEMAEVS SCALA AN=

gelo Politiano suo s. d.

Vix adducor ut credam hanc postremā, quam ad me misisti de culice epistolam tuam esse. Leuior est, mo-
rosior est, suspectior est, uanior tandem. Ab quis credo ex
tuis discipulis, dum tu in penetrabilibus istis philosophiæ
uersaris, et contemnis ista leuiora, id sibi muneris respon-
dendi mihi desumpsit. Non sapit salem tuū, multa miscet,
omnia cōfundit, nihil probat. Aut ego fallor. Tuo nomine
indigna est. Ferunt præ se tua nescio quid tuum, id est ex-
politum, candidum, luculentum, elegans. Quid multa
Tuum. Tu quoque si incideris in hendecasyllabos, una
plus, altera uel syllaba, meos esse scies, ut ego quoque ha-
beam meum aliquid. Vale.

ANGELVS POLITIANVS BAR
ptolemæo Scalæ suo s.

Si tibi reddita est illa ipsa epistola, quā dedi, non est quæ
dubites, quin mea sit. Quæ si te tamen nimis læsit, in
causa tuæ sunt aures, quas habes profectò nimis teneras.
Soletis enim quidam blandiri semper inter uos, et quod
dicitur, mutuum scabere; nos ediuerso sicuti uerum liben-
ter audimus, ita facile dicimus. Sed et clamas, penè dix-
erim rabiosius in epistolā meam, quo tamen ego nō modò
non offendor, sed et propemodū delector, ut qui uideam
tui iudicij rem non esse. Nam de epigrammate si queris
quid

quid sentiam, simillimū cæteris tuis est, et omnino (quod
dici uulgo solet) eiusdem farinae. Vale.

BARPTOLEMAEVS SCALA AN=

gelo Politiano suo s. d.

Hesternò die uesperì reddita fuerunt mihi literæ ex
Fesulano tuo: et quod erat aliquid mihi cum poda-
gra negotij, quæ dextrā manum pro arbitrio (ut sæpe so-
let) cruciabat, nec tum quidem amanuensis alicuius copia
erat, differebam in aliquod felicius tempus respōsum. Iam
cenauerā, et captabā somnos attentus: prius uerò quàm
cum somno uenirem in gratiā, uoluebā (ut fit cum aliquid
curæ impendet) cum animo, sic respondebo, sic agam, hoc
sic diluam. Illud rectum est, et sapit barbatum magistrū.
Sed nihil ledere Politianum potest. Num amicus est? num
bonus uir? num etiam apprimè eruditus? Num ex Medi-
ceo tandem communi gremio, etsi meritis ualde dispari-
bus, fortuna tamen pari, si illa desenerit? quod dii prius
omen in hostes conuertant. Non sunt monitis tuis teneræ
meæ aures, auidas dixeris potius uelim. Nec me precor ex
quorundam metiare exemplo, qui uel tantillo dicterolo
commouentur. Error meus fuit, si fuit illa epistola tua. Id
enim satis iam superq; est, si tua est. Nesciui rectū uidere:
quidā ex amicis, qui etiam ante me lectitabant (nam tu nō
signatas mittis epistolas) tuā esse enixè asseuerabāt. Hoc
sic agebam. Nam quod uerū et audire, et dicere libenter
solere uos scribis, o faustam et felicem istam sortem. Per-
rarum est, at præclarū: neq; qui id audiat, aut ipse dicat,
facile inuenire est, hoc quidem tempore: nam ueritas odiū
parit, comico prouerbio: et hoc sic. Nam de epigramma-

B 3 tibus

tibus meis ut feras tu tuum iudicium, opus non est, neq; ea de causa ad te scripsi. Satis ipse quam curta sint illa quide didici, & quidam familiares monuerunt: si sim in meis iudex iniquior. Volui ludere tecum amice, ut mos est meus, simul ut tu letior tuis fieres, qui tanto te superiore facile cognosceres. Illud mirabar, cum ridicula penè omnia sint in meis scriptis, te tamen nihil ridere, neque tu alienus. Sangelasij apud Italos.

es, quod Græci uocant: qualis Crassus apud Romanos fuisse fertur, & apud nos una familia, qui inde cognominatur, quod non rident. Sed arbitror, uos ueri auditores minus ridetis, nugarum magis comes risus est. Sic agebam & ista, & oblangescere coepit agitatio, sopore circumuente. Itaq; ea omissa, dormiendo indulgebam & aucupandis, & inescandis somnis, quos mihi difficiliore & moribus cum ille plus scuit, efficere solet. Et ecce nocte ferè in tempesta cum obdormissem tandem, multa prius cum morosissimo deo colluctatus, uenit ad me Merula: Et quid Scala, inquit, insanis? Tu cum Politiano certamen inis literarium? Letale est. Atq; illinc ego ad te umbra uenio. Misisti me uerò Laurentius Medices ex alto caelo, ut te sic admonerem, tibi subtimens. Cum hæc dixisset, cum umbra pariter somnus discessit. Mi Politiane uale. Non insaniam profecto gratis, audacior tu quidem es, pugnacior es, sternatior es: milesq; & dux, neq; ego resisto. Vale, & me serua amicum, & cultorem tui.

ANGELVS POLITIANVS BAR
ptolemaeo Scalæ suo s.

Literas accepi tuas multò blandissimas, in quibus receptui canis, ac multa repetens reconciliare te mihi suades,

des, quo nihil accidere mihi quidem potuit optatius. Nam quis non tecum malit officijs, humanitate, gratia, quam iniurijs, altercationibus, odioq; contendere? Nec ego profecto tam fuisset tuis respondendo literis inciuilis, nisi te uiderim nimis agi iam præcipitem, non dico aduersus nos (nam de nobis facile est) sed omnino aduersus eruditos omnes. Itaque putavi beneficium tibi me facturum, si te tibi ipsi tanquam in speculo ostenderem, persuasionemq; istam scientiæ falsissimam de pulmone reuellerem: quæ facit, ut super ætatis nostræ doctos homines etiam ueteres illos contemnas: quos tamen extra aleam tot seculorum consensus diu posuerit. Non enim credo reputasti fortunam dulci nimis ebrius, tantundem te descendisse in literis, quantum ascenderis in honoribus: ut compensatione quadam paria tecum literati fecerint. Quod ad nos attinet, nec aspernamur amicitiam tuam, nec inimicitias deprecamur. Tantum illud breuiter testamur, ut tu fortunam, sic nos te Scala feremus. Vale.

BARPTOLEMAEVS SCALÆ AN-
gelo Politiano suo s.

Modestius, ut mihi uidetur, fecisti tandem, qui obsignatas ad me misisti literas. Puto enim inter alias quoq; causas antiquæ huius consuetudinis signandarum literarum modestiam quoque ipsam non in postremis locum sibi uindicasse. Constitueram uerò modum facere scribendi ad te, quia iratior semper in respondendo fueris. Sed uel Merulam interea potius, quam ita modò uel amicitiam, uel antiquitatis causam indefensam siuerim. Mouit me uidelicet impudens, da ueniam, nescio quo appellem pacto,

B 4 ista

Ang. Politianus
Hercules
uocatur.

ista disputandi consuetudo. Fingitis, refingitis, machinamini, demolimini, asseritis, diluitis pro arbitrio. Quis quietus sit: quis non animo commoueatur? Appellant te quidem Hercule, neq; te inuito, quod audio, ut puta qui tibi temporis huius monstra, praesertim quantum ad literas pertinet, superanda susceperis. O ego tardi ingenij, qui quid id rei sit nesciuerim haecenus perspicere. Nunc sensi, et uideo. Es tu quidem Hercules, uel multo etiam meliore conditione, quam ille Iouis filius Alcides, quem imperij necessitas trahebat in periculum. Ille iussa adibat monstra, tu tibi ea confingis, instruisq; ut superari a te queant. His demum arma, haec enee uas uiribus prius, quam aggrediare, etiam quae nulla sunt: quae tu pro ingenio effinxeris, euita a te trahis in populari gloria. Si placet, uolo et ego indere tibi aliquod cognomen. Volo ut sis mihi Hercules factitiuus, nomen certe factum ex re, habiturum apud te quoque autoritate. Habeat ille sua nomina, habeat sacra, habeat coelum, nos hic fortuna nostra gloriemur. Quae so te bone uir, quid tibi cum amicitia, quod cum inimicitia, cum ridicularia, ita ut nos fecimus, scribuntur ab amicis? An ita leuis est apud te amicitia, ut uel leuissima etiam quae de aura fluctuet? Constantior illa multo est, ac firmitior: multo uirtus elegantior, quam quae hos amicorum ludos pertimescat. Arbitror non tenere te penitus amicitiae uim, quam quidem in animo constituisse sedes oportuit, et iecisse grauisimas ancoras, ut contra tempestatum omnium uim illaesa, et quieta maneat. Quae quidem ab amoris consuetudine nomen habet, ut quaedam plebeiae magis amicitiae, et in horas mutabiles, ab hamo esse appellatas duxerim: ut sunt illae quae ob formam, quae ob auaritiam,

quae

quae ob ambitionem, caeteraque peruersa animi desideria conciliantur. His cauendum est, ne uacillent. Illa stabiliora sunt, atque ut rem facilius intelligas, uelim induas patris dicituius personam, qui unicum habeat filium, atque cum quidem haudquaquam satis morigerum. Nunquid ex omni erratulo abijciet? An uincet potius paternus amor: et quoad spes aliqua effulxerit mutandorum morum, tolerabit? Naturam melius et reliqua amicitiae imitantur. Peruicacior est (ut ita dicam) uera amicitiae, uix cum uapula lauerit, discesserit. Parum multa scio esse haec ad amicitiae conditionem: sed ipsa se melius tuebitur, quae testis mihi est, de ea cunctanda tecum, aut minuenda, ne cogitatione quidem ullam in animum incidisse. Sed quid tu mihi amicitiam narras? an ego non sum semper eam admiratus? Profer scripta mea, profer dicta. Non legis (ut uideo) Apologum meum de antiquitate, qui facile arguat hac in parte tuam de me antiquitatis opinionem. Nostrorum piget temporum, pudetque. Hoc ego scripsi, hoc asserui, hoc potes pro meo lacerare, si ita ferat impetus. Volunt tamen laudari quidam, et collocari inter diuina monumenta antiquitatis, non possum. Date quae so ueniam. An ego sum tanti, ut istam beatissimam fortunam uestram uiolem? Neque ego auidior gloriae sum, gratius fecerit qui me praeterierit, ut ego praeteritum esse a uobis diu putaueram. Quid tu mihi fortunam, quid tu honores uitae obijcis? Sed teneo in fortuna quid agas. Confingis tibi tuomore monstrum, quem deuincas. Cum honore meo difficilior tibi colluctatio erit. Veni nudus omnium rerum bonarum, egenus ad Rempublicam, uilissimis ortus parentibus, multum.

Barptolemaei
Scalae fortuna.

B 3 ta cum

ta cum fide, nullis omnino diuitijs, aut titulis, nullis clientelis, nullis cognationibus. Cosmus tamē pater patrie nostrae me complexus est, recepitq; in familiae obsequia. Interea Florentinus populus ad prioratum me euexit, deinde ad uexilliferatum: tandemq; & in senatoriū me ordinem, equestremq; collocauit, tanto profectō suffragiorum cōsensu, ut nihil esse factum unquā popularius multi putarent. Extat & illa de me Laurētij Medicis praclarissima uox, qua nusquā collocatum melius fuisse honore homini nouo testificatus est. Cum illo nunc tibi de honore meo agēti, cum Florentino omni populo res habēda est. Hoc ego affirmauerim, me multum fuisse cōsecutū, plura quāam aut putauerim, aut optauerim. Neq; habui quod referrem, nisi fidei integritatem. Ea in me (uolo esse uanum) semper fuit quāam excellentissima. Atq; hoc quoq; asseruerim in calce epistolae, nullum me honorem sine honore gessisse. Respub. ipsa, resq; à me gestae in magistratibus, citetur testes uelim. Sed nondum claudere possum epistolam. Irritant tua monstra. Nam illud quod scribis, ut reuellerem de pulmone scientiam, ex illo genere est, Hercules indiget uiribus. Scribis: in qbus receptui canis, ac multa repetēs recōciliare te mihi studes. Sunt & haec ex eodē genere monstrorum, quae tu ad uanitatem alis. Quando ego non fui tibi conciliatus? quae argumenta contra habes? nō tuli te tam diu ita insanientē, ita insultantē, scuitentēq; penē in mortuum? Relege epistolas ad te meas, uidebis uanam esse omnem reconciliationis mētionem. Sed ut uideo, de amicitia, ut supra dixi, nō rectē sentis. Apud me inuiolata est, atque maior multo ijs, quae ita inferri possunt

possunt iniurijs. Receptui canis, inquis, o praclarū ductum. De culice concertauimus. Canant signa, effundat se ad spectandum uniuersus orbis. Taceant deinceps Philenorum ara. Dent uiam Curiationum, Orationumq; sepulchra. Culex maior est, quem tu ex aqua ortum inter monstra tua cōsingis. At Graecus excellentissimus poeta telluris animal appellat *καὶνὸν κνώδαλον ἀνθρώπων*. Putauisti facturum te mihi beneficium, si tanquam in speculo me mihi ostenderes. Laruam tu mihi meam ostēdisti, quae adeo ipse contremisco, si quando in eam incido necessarius, ut nihil magis ego iam de industria refugiam. Receptius feceris, si tu te aspexeris, quem ista aetatis deformitas nō tangit. Multo id tibi erit utilius, si ille contutus falsum de pulmone reuellit. Expurgauī iam mi Politiane uirus, quod tuae literae excitarunt. Redij ad me, quietus animus est meus, & de amicitia quod eam alia facere posset, ne cogito quidē. Velim autē ut ad beneficium cōuertas animum. Da mihi hanc ueniam, ut hanc epistolā meā illi tuae, cui respondetur, apponi cures. Nolo enim defraudare te tua gloria. Tu si durior fueris, quaecūq; te causa mouerit, mutaueris consiliū meum. Adibo informatores hos librorum, & curabo ipse, ut & mea impressa legatur: quod non feci hactenus, nec putauī esse me facturum. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Barptolemaeo Scalae suo s.

Anceptas, omnino tamen ridiculas. Itaque me magnopere delectarunt. Quibus tamen adhuc non respondeo, quia nondū constitui (quando ego tibi Hercules sum factitius

Id est terrae bestias, binis alis praeditas.

factitius) quomodo tu mihi sis tractandus, monstrū furfuraceum. Cogito etiam paulisper mecum, uocādus ne tu solus ad partes, an cum tuis omnibus. Quicquid decreueris, statim scies. Vale ut meritis.

ANGELVS POLITIANVS

Barptolemæo Scala suo s.

Herculem factitium me uocas in epistola tua, propterea quod (ut inquis) monstra nūhinet fingam, quæ superem. Tum negas iniuriam te mihi unquā fecisse, negas antiquitati derogasse, pigere tamen, ac pudere tuorum temporum præfers: multa quoque de tuis honoribus falso iactas, falsius nonnulla de nostris meritis. Postremo quasi iubes ut exprimi formus, et interseri epistolis epistolam tuā curem. Quare tibi ad singula rescribā, sed breuiter, ne nimium temporis in nugis tuis ponā. Vocari me igitur Herculem, Scala, nō epistolis modo, sed et libris editis Marsilij Ficini tanti philosophi, profectō (ut uerum fatear) non molestē fero. Nam si cognomen hoc mihi (quod equidem non puto) congruit, illius iudicio minus, illius amore delector. Auget autē uoluptatē, quod tu nec hoc iam ferre, nec dissimulare potes. Factitiū uerō cur appelles Herculem nō intellego. Nam nec tale significas quale natiuo repugnat, nec item quale fit à sono uocis, ut sunt murmur, et sibilus. Itaque tute uideris, quid hic aut senseris, aut expresseris. At ego monstrum uocāte ui te furfuraceum. Monstrum quidem, quod ex colluione monstrorum compositus es. Furfuraceum uerō, quod in pistrini sordibus natus, et quidē pistrino dignissimus. Audes autem negare factam mihi abs te iniuriam, quam neque

Hercules factitius.

Monstrū furfuraceum.

neque clam tuleris, neque dissimulaueris, ut qui dux, et si gnifer usquequaque contra me fueris. Possum tibi (si sit opus) impingere, atque inculcare longā illā, quā scis amici quondā tui, nūc uerō mei epistolā, quæ frontis integritatem detrahet, neque tergiuersari te diutius patitur. Eā tamē adhuc nō ostēdo, ne simul domesticæ (quod nollē) tuæ maculæ proferatur. Nō enim tam quid te, quàm quid me dignum sit, respicere debeo. Sed et antiquitati fauere te dicis, in quā penē solenniter sic ubique declamitas, ut sit hæc iam notissima scibula, nihil Aristotelem scire, nihil Ciceronem sapere iudicio Scala. Nam seculum tibi tuū displicere non miror, cum tu uicissim quoque tuo seculo displiceas. Displices autem meritisimō, quoniā nihil ei ferre me deerat ad summam laudē, si te uel nō tulisset, uel certe non extulisset. Etenim tibi maximum semper studium fuit extirpādi radicitus bonas artes (ut utar Liuiano uerbo) subolescentes, sic ut nec ei quidem uiro peperceris, qui uel solus illustrare quodlibet seculum posset; nec instauratori Platonicæ familiæ, cuius famā publicē per te, perque tuos ire oppugnatum non dubitasti. Quorum quamuis hoc loco neuter nominetur, uterque tamen suo sibi titulo agnoscitur. Reliquos taceo doctos uiros, qui me cum maxime nunc celebrant, affectantur, adorant, quod unus exiterim, qui fumos inanēis tuos cōtemnam, qui publicam seculi causam sustineam, qui nimiam istam insolētiā retundam. Nam de honoribus quidē nihil est quod tibi nimium placeas: uctus enim ludus hic, ut indigni tollantur in altum, uidelicet, ut hoc quoque se posse fortuna declararet, cuius tu solius opus es, quæque iam tamē (sicuti credo) longē

FIGURA

longè alio uultu te respiciet, exactura sortem cum scenore, de puluisculo. De Cosmo quæ iactas, deq; Laurentio Medice, falsa omnia. Certè Laurentius (hunc enim familiariter colui) quoties de te mecum loquebatur, satis indicabat alienum se iudicium fouere, nō suum. Scis autem tu quoq; literas illū sepe tuas publicè scriptas reiecisse, nobisq; dedisse formandas, quæ primū odij, liuorisq; in me tui causa extitit. Nec me passus Tambicum carmē, quod in te scripseram, cōcerpere: quippe qui diceret esse indignum nimis, ut ita bonum carmen interiret. Illa duo sunt apud te uerissima, quod & de tua fide locuturus, uanum te esse uelle profiteris: es autem profectō uanissimus, id est mendacissimus. Et omnium bonarum rerum egenum uenisse te ais ad Rempubicā. Debueras hoc tamen adijcere, rerum omnium malarum uenisse te diuitem. Stultissimum uerò est, quod excellentissimū poētā uocas nescio quem istum, qui de culice scripsit, & qui mihi fraterculus esse tui culicis potius, hoc est, ipse quoq; terræ filius uidetur. Quid quod epistolam cupis tuam, quippe bellam, propinquare formis opera nostra? Sed frustra mi Scala cupis, non enim tam mihi es odiosus, ut tuam prodere insulsiatē uelim, puerisq; te deridendum propinare, lecturis uel hoc ita scriptum in ea epistola, monstrum quem deuincas: sic enim tu monstrum uirili genere nūc dixisti, quemadmodum prius muliebri culicem, quæ ne in ludo quidem truiuali dicerentur impune. Mitto enim dehonestamenta illa Romanæ linguæ, uexillifratum, prioratum, mille aliā prorsus hausta de uulgi fece: quæ publicari nolim Florētinorum causa, ne tam præclara ciuitas habere scribam dicatur

dicatur, qui literas omnino nesciat. I nunc igitur, & nega Politianum tibi esse amicissimum. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Barptolemao Scala suo s.

Verum pugnancia scribam, post uidero. Tu certè reprehendis apud nos, ut monstra, quæ bonorum defendit autoritas. Inelegans enim tibi uidetur illud, respondeo ad literas: at elegans Quintiliano, qui dixit: ad proposita respondeat. Monstrum putas, quod respondere me tuis literis nego, cum tamen aliquid ad te scribam. Sed Augustino monstrum hoc non uidetur: qui cum se respondisse dixisset epistolæ cuidam Paulini, sic adijcit: si tamen respondi, tanquam non respondisse uideatur, qui paria non retulerit. Itaque monstrum erit (ut tu uis) cum quis taceo dicit, non enim tacebit is qui sic loquetur. Monstrum quoq; illud Terentij: Quære qui tibi respondeat: negat enim se respondere, quæ respondet. Terentius etiam tibi uidetur fursuracei nomen, quod tamen ego si uis, in tuam gratiam retegā. Sed si Latine dictum negaueris, & ego Latine dictum probauero. Sapere monstrum uidetur, & illud mecum cogito: sapiet ergo tibi monstrum Terentianum quoq; hoc: Cæpi ego met mecum inter uias, ita ut fit, ubi quid in animo est molestiæ, aliam rem ex alia cogitare. Verum exactiora, inquis, à philosopho expectantur. At nos à philosopho dicimus, loquendum esse ut multi, sentiendum ut pauci. Nec tamen pro philosopho me gero, quāuis Aristotelis publicè libros enarrem. Nam quod perobscurum dicitur illud, uocandus ad partes, non nostra, sed Iuuenalis est culpa

culpa, cuius uerba retulimus. Illud stultum, quod in tuis mundanos oēs accipis: hoc usus argumento, quod et tu mundanus es: tanquam si quoniam lactuca hortensis est, diceres quaecunq; in horto sunt, esse lactucas. Quis acumen hoc tuum non admiraretur? Plus ipse nimirum uidisti, quam Cicero, qui sic in prima statim ad Lentulum epistola scribit: Amorem tui absentis praesentes tui cognoscet. Et ad Appium: Velim ita fortuna tulisset, ut quati omneis ego tuos facio, tati tu meos facere posses. Sed et insulsius multo, quod fieri non posse credis, ut quod ego nunc nescia, scire alius a me quandoq; possit. Ergo si cras didicero Ver-gilianos puta uerfos, quos hodie nescio, docere ipsos per edie non potero? Vides q̄ te demonstrat ista non solum literas ulla non habere, sed ne sensum quidem communem. Quare testor me posthac ad haec ita frigida, et inania non responsurum: non enim respondendum est (id quod Aristoteles praecipit) ijs, qui sine ratione loquantur. Vale.

Άγγελος ο Πωλιπουνος Ραφαηλος τω Βολατερανω εν πρακτιση.

Εξεπληξην εμε Ραφαηλε, τα σα γραμματα, και νολος πολλων χρονων ηπισην αυτου, αδυνασση ηρουμενος πος ουτως εξ απροσδοκητου σε, εις ακρον ελληκεναι εν ατημισμον. πως γαρ εχρη πισυειν εμε εραδιω, ως αυτου υπηρχες ο αυθεντης ουτως ακριβδως ητημισμενης επισολης. εν ερω η περσι παντως απερρον οίδα η συνησση η ελλαδου η ηπα Ελληνικη. φωνη, υπερεθευμακα γην, πδθην εξαρηνς εκταρισμο σιωπρισου ουτω χριμα, και πδς ουτως εν βραχει διαυσεας ηδη εν εδαρον, εν ουπω ου λε εφ' υαλληγγου εωρασμεν απισση γδ, ως

γάρ, ως λόγος, η παράλογον. εγω μω ην καιπερ τεταλαιπωρημενος εν απαντα βιην τας καμαηρας ηρρηπνιας, και δλιγη λειν, εγγεγραφως, ους τδν ελληκεν βιβλιων αυτη γμοις, ουπω θεσση προκεκεφειναι μοι δοκδ, εσαρ ου νωυ εδδς ενα, εδ' ολαρ ενιαυτην εχολακως, και ταυτα κη εμνας, η αλλοδακως. Της γωυ, απε μοι, θεωρ θι, πλω απουθεμωατων εδαη υλοδηκτησε πλω εδαρ; η πως ουτως εν ακρα, ελλω ημην κατεσης εκ ζωμαιν, ποια λε σοι μελιττω, ολας τας ημητηεις ενεσηθη σιμβλως; αλλομαι ηη ην ποιον, αυτηπισελλερ σοι μεταξυ Ραφαηλε, και δοκδ μοι γηλωτα θφλισκωων ο τεως κελημενος διαδασκαλος, και τδρ κη ημας ελληνων ους δοκιμωακεις, αυτηταγαμενος. η γαρ μόνου πλω ακριθεαρ αποδελχμα της σης επισολης, αλλδ λη και οτι πολλω εξεσ κη εη ην πυθωνα, και κρηνηδον κη αφερη, αλλ' εδ' εν καιπερ χδριτων απολεπομενος, ην γως λε γε ηη και θελαπης υπερβρυων. η ταυτα μω επι τοσατον, ην πινακα η των βιβλιων, εχ οιση τε θι, το γε νωυς πημα. κειτα γαρ απαντα μηδω ηη πεφυρμενω. μαλλον η σωρηδον. εμφρηρα δ' ομως, και εντεθηθευομενα πως, εε αυη της βιβλιοθηκης δικαδόμενα παντως αποσειεδη. και λε ηη Ρωθετρον, εχρη σιωσιδωαι μοι, εχω γαρ αυτην, εν παιδος μοιρα υπονωθρον μω, και οκηρδς εχοντα, ως ου φης εμωμορ δ' ομως ε ηθου, και αυεπιλητην. ερωσο. Μαθη ηρδθη εκ φλωρευτιας.

ANGELVS POLITIANVS RAphaeli Volaterrano s.

In admirationem tuæ literæ Raphaëli me adduxerunt, & nimirum diu suspensum, dubiumq; tenuerunt, fieri scilicet me nulla ratione posse existimantem, ut ex insperato ad summum Atticismum ita sis prou

sis provectus. Qui enim mihi facile credendum fuit, ex tua ipsius officina adeo exactam epistolam, Atticoque lepore referam exiisse, quem ipse superiore anno Græcæ nostræ lingue penitus expertem? Supermodum igitur sum admiratus undenam inuentum rem ita difficilem subito compereris, quibusque modis tantillo temporis momento ipsum percurreris scidum, quem nondum ne in carceribus quidem comperimus. Incredibile sanè, ut ita dicam, paradoxum. Quinimo, quam ego grauisimam uigilijs totam ætatem insudavi, ac propemodum uoluentis Græcarum literarum libris consenui, non protinus tantum mihi profecisse uideo, quantum tu ipse modo annum neque solidum in studio uersatus: idque per solitudinē, & citra omnem præceptoris operam. Quis igitur, quæso, deorum compendiarium tibi, breuissimamque uiam indicauit? aut qua ratione factum est, ut ita repente nobis ex Romano Græcus euaseris? Quænam uero apes sanctos illis libellis fauos hymettios expresserunt? Vereor, ita Mercurius me amet, ad te Raphaël interim rescribere, ac mihi uideo riditulum fore, antea & præceptor uocitatus, & Græcorum eminentissimo cuique seculi nostri collatus. Neque enim solum accuratam tuæ epistolæ diligentiam amplector: quandoquidem & multo ueluti agmine præcipitatus effluis, torrentisque in morem deferris, à Gratij tamen ne digito quidem transuerso discedens, quin potius uarijs ubique, & illecebrosis oblectamentis perpetuo scaturiens. Sed de his hæcenas, Librorum indicem in præsentia quidem ad te mittere non licet, miscellanea enim ac confusa facent omnia, asseruantur tamen utcumque recondita, quoad suprema bibliothecæ manus imposta fuerit. Nihil est præterea quod Robertum mihi commedes, eum nanque habeo uel filij loco, pigellum tamen, & remissiore quemadmodum tu ais, ceterum moribus inculpat, & ab omni profus crimine alienis. Vale. Florentiæ octauo Idus Maij.

PETRVS CRINITVS ALEXAN
dro Sartio S. D.

Scripseram pridem ad te Alexander, tum & illud monueram, ut quos collegisti adhuc Politiani labores, pro tua nunc diligentia in bonorum usum profrendos curares. Tu enim, quod omnes iam norunt, siue Politiani manibus hoc debeas, siue debere te putes, hoc totum in te oneris reclinasti, nequid omnino ab eruditis desideretur, quod ingenio partum Politiani, & industria effectum est: rem profecto & te dignam, & in qua laudem tuo non
mini

mini haud immerito amplam concilies. Atque ut tu quidem Alexander Politiani noctibus, & uigilijs prospicientem putas: ita hercle crediderim & studiosorum ingenia plurimum tibi debitura, qui unus sis autor, ne tot, tam uaria, tam multiplices eruditorum lucubrationes intereant. Ceterum literis me tuis rogas, ut locos tibi aliquot recenseam, de quibus in secundam Centuriam Politianus retulerat: quod à me credas uel obseruata de ijs quæpiam, uel potius coram ab eo percepta, quicum de literis sæpe agebam. Ego uero Alexander nihil in uotis maius, aut antiquius habeo, quam ut suus cuique assignetur labor, ac in proprios hæc aliquando referantur: alioqui malim ego non uiuere, quam per alios cum eorum iniuria uiuere. Quo ingratitude uitio quidam ex Græcis notati sunt, sicuti ex Latinis Iulius Solinus, qui ut patet de Plinio gratius, à doctis incesitur: uel ipse item Macrobius, qui dapibus partim emendicatis, partim suffragatis suas coenas instruxit. Minus autem hi ferendi, qui aliena pro suis non uertunt tantum, sed transcribunt ad uerbum. Utinamque plebei quidam grammatici tantundem hæc ætate non agerent: qui satis se nunc putant conspicuos, ac supra cæteros censei, si alienis ornati titulis extumescant, reprehendentes ea in primis, quæ anxie, ac percupidè conquirant: sicut diuitias auari solent, quidum eas reprehendunt, tum inhiant. Sed ineptam horum impudentiam noster merito Aldus, uelut admodum Politianus alteram Centuriam absoluerat, quod ab eo te propè hortante factum est, qui tantopere suis faue-

bas laboribus. Sed dequeri nūc boni iuuenes possūt, quōd hoc publicum munus quidam priuati iuris fecerūt: in eorumq; manus deuenit, qui aut talia non agnoscant, aut si agnoscant, dissimulent. Nos autem tuo nunc animo satis scisse uidebimur, si locos tibi aliquot ex ea subiiciamus: quod à me tamen breuibus absoluetur, ne bonorum otio & abutar, & studiosis illudam. Inter cetera igitur, quæ in Centuriâ secundam retulerat, hæc olim mecū Politianus, cum ad Arni fortè præripia ageremus, de Thalamego naui, Trechedipna ueste, Callimachi atijs, sed & de poëta Dorfenno, de Amabeo uersu, de Caprotinis, de nodo Herculeo. Ceterū ut ingenio fuit parato, memoriaq; ad cuncta exprompta, alia tum permulta commemorauit. Sed illud in primis scito, quōd in Suetonio quidē Tranquillo, Plinioq; ac nostris habentur, secus multa exposuit. Iam & locos ex iure ciuili multos, prætereaq; ex ipsis philosophiæ gyris quæpiam parum ceteris intellecta adnotauerat. Sed erit satius aliquam uelut notam retextere, ut ex ijs & rerum iactura consideretur, ac facta quorundam deprehendi facilius possint, si hæc aliquando qui togati obambulant, pro suis deproment. Hæc igitur Politiani manu inter exchartabula quædam deprehendimus, quæ & noster Fabianus cum legit, iniuriam factam Politiani manibus non ferendā in clamauit. Subijciam autem ut in pagella erant, ad hunc modū. Capita Centuriæ secundæ. De diuinatione, Stratocles, Sybotes, Mansuetiores, Manuprecium, Osiris, Erynnæ, Oculatissimus, Flaccus, umbra, Pausanias: pro Plinio contra reprehensores, castratio, Poliphemus, quadrupes nodus apud Terentium,

Loci aliquot ex altera Politiani Centuria.

Capita secundæ Centuriæ Politiani.

tium, decussare, Cressphontes, Taras apud Statium, sororiantes mameæ, Phrine meretrix. Et hæc, Alexander, aliq; permulta à Politiano in secunda Centuria explicata sunt. Sed ego dum singula respicio, dum ex ipsa stellographia maiora quædam quàm antea cōcipio, uix me comprimo, uix retineo, quin studiosos nunc omnes adhorter, ut nili te collecto Fidentinos in istos, & plagarios impetum faciunt. Commodum uerò erit, si de paucioribus plura suggeram, qui de multis notauit per pauca. De Thalamego igitur naue afferri hæc possunt: quemadmodum apud Suetonium Politiani obseruatione, tum ueterum codicum testimonio, quod nec tu ignoras, sic utiq; legendū in Iulij Cæsaris uita: Cum Cleopatra Cæsar cōiuiua in primā lucem sepe protraxit, & eadem naue Thalamego penè Aethiopia tenuis Aegyptum penetrauit. Hæc enim uera, & genuina lectio. Ceterū quæ nauis Thalamegos, qua forma, & habitu fuerit, docēt ex Græcis permulti. Ut enim Apollonius modò Alexandrinū mittā, Suidas de hoc, & Polylux, Athenæus quoq; in quinto Dipnosophistōn copiosissime, cuius rei testimonium & Azarolo nostro damus. Aedificauit, inquit Athenæus, Ptolemæus Philopater nauem etiam fluuialem, quæ Thalamegos uocabatur, longitudo eius semistadiū, latitudo quæ esset amplissima triginta cubitus, altitudo ipsa cū suggestu tabernaculi paulo minor quadraginta cubitis: figura eius neq; longis nauibus, neq; rotundis ad similes, sed ex utroq; mixta. Prosequitur dein partes omnes, & ornatū nauis, quod ego breuitati studens, prætereo. Ad Trechedipnam uestem accedam. Apud Iuuenalem de Trechedipna ad hunc modum:

Thalamegos nauis.

Trechedipna uestis.

Rusticus ille tuus sumit Trechedipna Quirine,
Et cæromatico fert niceteria collo.

Recydina. In hoc autē loco, Recydina uulgò legitur, sed Plutarchus in Symposiacis de Trechedipna ueste meminit. Athenæus quoq; libro Dipnosophistôn sexto, cū de parasitis loquitur, Alexim Comici citat, mentionemq; de Trechedipna ueste pluribus facit. Quibus adductus, credo, Politianus, Iuuenalis carmē atq; ceteri aliter exponebat. Possent et alia afferri, sed ea parum nunc suppetunt. De atijs Callimachi uersiculus est poëtæ Martialis: Nec te scire iuuat ætia Callimachi. Quid autem operis hoc titulo à Callimacho editū sit, ex multis elicitur, nec enim cōtra quenquam dicturi sumus. In epigrammatis igitur Græcis cum locis permultis, tum libro maxime primo:

Ætia Callimachi.

Καλλιμάχῳ ἢ κρόδρμας ἢ παρῆγορ, ὄξυλινος νῆς,
Αἴτιῳ, ὃ ῥά τας ἀτία Καλλιμάχῳ.

Callimachus piaculum, ludicrum, ligneum commentum,
Auctor qui scripsit ætia Callimachi.

Dorfennus poëta.

Afferuntur de Callimachi ætia à Stephano de urbibus, et Clemente Alexandrino in Stromatis. Sed ut grammaticos nunc Græcos mittam, illud à me quoque obseruatum, quemadmodum et Probus Valerius de ijs, et Priscianus ad Iulianum, qui uersiculos quoque ex atijs citat. De ijs nonnihil etiam apud Politiani libros in aduersarijs. De Dorfенno poëta dictum à nobis in libris de poëtis, quos propediem edituri sumus, deductus enim is labor propè ad umbilicum, quod alijs ad te literis scripsimus. Porro autem de Fabio Dorfенno in Sextianis collectaneis, apud Plinium quoq; Horatium, et Anneum Senecam mentio est.

est. Epistolam nos Bessarionis adiecinus ad Theodorum Gazam, in qua de hoc ageretur. Et id, Alexander, est illud, ex quo Politiani Centuriam auidius conquirebā. De amabeo uersu, Cresphonte, Caprotinis, et nodo Herculeo tam multa Politianus scripsit, ut nisi omnē ego nunc explicem bibliothecā, parum mihi satisficiam. Quanquam de nodo Herculeo nonnihil ab Hermolao, multisq; à me locis de hoc iam dictū, ex Anneo Seneca, Plinio, Macrobio, Seruio, et alijs. Nam et de Nonis Caprotinis, ut breuiter tecum agam, Varro Terentius, et in Cœnis Macrobius, ac Plutarchus locis multis, qui tamen inter se dissentiant. Putauit autē Politianus de Caprotinis apud Ouidium intelligendum uersiculis illis:

Porrige et ancillæ, quæ poenas luce pependit,

Lusa maritali Gallica ueste manus.

Iam et illud aliās ad te scripsi, quod apud Iuuenalem de Pytismate sententiā commutauerat, affirmās in Pytismate ludum magis quendā in laconicis frequentē subinui, cum quis alter alteri aquilā inspuens colluderet, quod in Herone de spiritalibus id esset, unde illa Terentij pytissatio: quamquam et Epictetus alicubi patrocinetur, et Clemons in Stromatis. De Amystide quoque Threicia apud Horatium nunc subit: Basum Threicia uincat Amystide. De hac autē ueste Politianus multa ex Græcis scripserat, non ut plebei quidā agunt literatores, qui cōiecturis, non autoribus nituntur. De Amystide enim Athenæus quidem libro Dipnosophistôn sexto, quo loco Epicarmi etiā Comici uerba citat, sed et libro idē Athenæus x. Eustathius quoq; in x l. Homeri Rhapsodia. Hæc satis pro tempore,

Pytisma.

Amystis Threicia.

Alexander, in quibus nostram nolim eruditionē probes, sed ingenuam magis simplicitatē, qui sua uelim autoribus restituta. Alia dein cum inciderit, ad te mittam. His enim septus angustijs, uix otium ad autores respiciendi sum nactus, nedum schedulas, omnes cōmentarijsq; propē innumera liceat euoluere. In summa nostrum magis tibi obsequium probari nunc uolo, quā ingenium. Vale, & Aldum nostrum saluta. Idibus Martijs.

PETRVS CRINITVS ALEXANDRO SARTIO S.

Nimis tu mihi, nimis ingenio faues Alexāder, qui nostrum hoc studium tantopere in dies prouehas, ut multi iam probent. Facis tu autē quā par est humanius, qui nimium quādoq; tuis tribuas. Ego enim aureis adhuc meas teneriusculas ista nolim persuasione tua oppleri, ne sic extra omnem hominis sensum uidear, ut quod ceteri de me non sentiant, credā: imō quod tu magis credas, sentiam. Si accedas propius, si me introspicias, Crinitum diceres tuum in literis quidem exudare, sed nec tamē ita promouisse, ut studiosi nomen trāsiliat. Satis id mihi, si intra meam me classē retineo, & studiosi gradū tutor. Ignosco tamen & tuā de me opinionem, & officio. Quippe nec is reprehendendus, qui ad bonas artes studiosorū ingenia inuitet, acuat, impellat. Sed ueniam ad epistolā nunc tuā, qua nos iterum mones, ut à promissis me absolua, ac ea mittam ad te, quæ ex Medicea bibliotheca inter Politiani libros inuenta sunt: ne pars hæc etiam tanti muneris non rependatur. Mitto igitur prælectiones illas, ut sum pollicitus. Sed addis ad hæc, ut & capita subtexam ex secunda Politiani

Politiani Centuria, quorum uix argumenta inueniamus, quod in parte alijs ad te literis fecimus. Futurum enim inquis, ut ex rerum saltem indicijs, facilius istis plagiarijs pudor imponatur, si quando talia pro suis edent. Subijctā uerò ex Politiani autographis, quæ multi etiam è caris legerunt. Hæc igitur sunt de periochis Terentianis, de Pygmea matre apud Ouidium, de Lyde Antimachi, de seruis orcinis, quid diribitorium, quid Augusti clauis, quid tintinnabulum, & pædagogia, quæ apud Suetoniū contra reliquorum sententiā explicauerat. Ita enim ipse Politianus mihi retulit, atque illi hoc itidem sciunt, qui pudore sequestrato seclusa hæc domi detinent. Illud autem teneo, quod & uerbum hoc quod est Nouissimum, Nouissimus, contra Gellij sententiā apud Tullium obseruarat. Quam rem & iuniores quidam non ignorant, qui Gellium quoq; in eo defendant, quoniam semel id, inquit, apud Ciceronem sit: quod enim fieri semel dicitur, ac si nunquam fiat, ut Pædianus ait, accipi solet. Ego tamen Alexander, ut non Gellium quidem in hoc defendam, ita & amicos puo excusandos: quoniam proprium uiri sit hal lucinari interdum, & incurere. Tu autem scito id à me uerbum sæpius in Marco Tullio obseruati, reperies non in libro tantum de Oratore ad Brutū, quod omnes sciūt, sed uel in epistola ad Octauium, & in oratione pro Roscio Comædo: quæ tamē oratio rarissima adhuc est inuenta. Sed ad Politianum redeo, is apud Terentium obseruati argumenta illa, quæ senarijs constant, ac initio fabularum apponuntur, haudquaquam esse poëtæ Terentij, ut multis ferè persuasum, sed Apollinaris Sulpitij: quod

Capita aliqua ex secunda Politiani Ceteria

Nouissimus

Argumenta comediarum Terentij cuius sint.

C 5 esse

Sulpitius Apollinaris Auli Gellij præceptor.

esse uerum neuiquam putamus addubitandum, modo antiquitati fidem non derogemus. Hic autem Sulpitius Apollinaris Gellij præceptor fuit, ab eoq; in Atticis lucubrationibus pro uiro doctissimo laudatus. Verù suo loco de Apollinari à me dictum. In uetustissimo itaque Terentij codice, literis, ut nostræ Pædæcæ, maiusculis, ad hunc modum super Terentianis argumentis: G. S V L P I C I A P O L L I N A R I S P E R I O C H A. Cuius rei tra-

P. Bembus.

ctis mihi & Petrus Bembus, mira iuuenis & indole, & ingenio. De Pygmea matre in Ouidiano uersiculo: Altera Pygmeæ fatum mirabile matris. Facta uerò est de re hac mētio cum locis multis, tum apud ipsum Athenæum libro Dipnosophiston decimo. De ijs autē locis apud Suetonium, de quibus summa adhuc eruditorum cōcertatio, pauca quædam in Politiani autographis deprehenduntur. Sed unum in eis agitur, uti lectorē frē ad Centuriam alteram releget, quoniā de ijs copiosa illic explicatio: ita nos in eum demittit locū, ut facilius cerui corniculos deprehendamus. Illud autem scio Alexander, non idem me semper de ijs sensisse, quādo & iuniorum sententiæ inter se longè dissentiunt: ac ipse quidem Politianus non eadem credo repetisset, quæ in Commentarijs uulgatoribus extrita sunt. Tantum de Lyde nunc Antimachi ea subiiciemus, quæ haud tibi crūt ingrata. Versiculus est Ouidianus ad uxorē: Nec tantū Clario Lyde est dilecta poetæ. Euerūt autē qui Clariū poetam de Apolline intellexerint: tum de Lyde alia quoq; nō minus absōna confixerint. Caterū in eo quidem loco de poetā Antimacho intelligendum, qui Colophonius fuit, hoc est Clarius, ubi & Clarij

Lyde Antimachi.

Clarij quoq; Apollinis templum. Nam & Nicander ipse Colophonius Antimachi cuius fuit, sicuti de seipso in Alezipharmacis. Constat autem ab Antimacho Lyden dilectam, ac de eius obitu carmen eum scripsisse. De qua re per multa Suidas astipulatur, & Plutarchus, qui in consolatione ad Apollonium poetam, inquit Antimachū Lyde uxoris titulo, quam uehementer amabat, elegiam scripsisse, quæ seipsum sit consolatus. Sed & de Lyde Antimachi frequēs apud Græcos grammaticos mentio, ueluti apud ipsos quoque Apollonij interpretes, Lucillum, Tharreum, Sophocleum, & Theonem. Sed hæc, Alexander, à me alibi copiosius. Venio nunc ad eam partem epistolæ, quæ meos poetās flagitas: quoniam superioribus nostris scripseram hoc me operis ita urgere, ut crescat in dies & labor, & laboris amor. Facis tu autem amicè, qui nostris quoque uigilijs studeas. Mittam mox librum ad te primum, quo antiquiores complexi sumus, eos uidelicet ex Latinis omnes, qui ante Vergilij tempus scripserunt. Ex eo tu facile, quæ tua est eruditio, de cæteris coniectabis. Aldum nostrum etiam, atq; etiam salutes. Vale. Calendas Aprilis.

Epigramma de Angelo Politiano.

Huc huc uiator paululum gradum siste.
Vatem potentis spiritus uides clarum:
Qui mente promptus acri, & arduum spirans,
Ac summa quæq; & alta consequi suetus.
Is ille ego Angelus Politianus sum.
Fouit benigno me sinu Flora, & illic
In fata cessi, Parthenopeos reges

Cum

Cum Gallica arma irruerent minabunda.
Tu uale, & hoc sis meriti memor nostri.

MICHAEL ACCIARIUS VTI A=

nensis Angelo Politiano suo S. D.

SVM tibi togatus iam decennium, & cum lautiore coe=na comites suos princeps iam nullus accipiat, nondum te dinuito. Mirum mehercle liberalitatis exemplum, cum plura cottidie exquisitiora, & preciosiora multo, ex uberrimo isto sinuosi pectoris tui penu nobis apponas. Si Graecum enim scriptorem, si Latinum enarras, quam acriter sensum exquiris? quam prudenter elicis? quam etiam pure, quam eleganter eloqueris? Tum demum scriptor ille doctus, quisquis est, tum facundus te promente pernoctatur, tum extat ingenium, tum uirtutes apparēt. Nō enim tu modò capis, quid scriptorum omne genus dicat, uerum (mirabile dictu) quid item dicere, uel cogitare debeat, quibus etiā singulis situ longiore iam squalentibus, & diuturno propemodum silentio mutis, crudelē uicem miseratus, piē simul & liberaliter affuisti, atque oraculo certius mentem omnibus reētā: & ne inuiti barbarē loquantur, suam quoq; ipsorum linguam reddidisti. Quod si quis temere, ut est hominum ingenium, liuidus homo neget, iuuenum classes, & marmora loquentur, atq; adeo Miscellanea ipsa liquidò testantur: cuius planē eruditissimi operis gratia, eos quidem qui legunt, & qui per te ipsi leguntur, omnes tibi uno, eodemq; munere deuinxisti. Tu lumen obscuris, & foedissime mutilatis, membra formamq; restituiti: tu quasi peritissimus gubernator scopulos, qui in Latina, & Graeca lingua latebāt, loco procul
signato

signato studiosae iuuetuti pariter indicasti. Ergo cum te uel audio, uel lego, non equidem priscis Romanis inuideo: illi suo, nos de nostro Cicerone letamur. Et ne uidear laudationem aggressus, quoniam pro rerum omnium scientia summa, & uberrima facultate dicēdi, unde multi iam doctissimi desierunt, inde coepisse uideris, iam silebo. Cur enim te laudem, tuas cum laudes nisi tute cōsequi dicēdo nemo possit? tua culpa scilicet, qui tantum ingenio, & doctrina ceteris antecellis, ut sperare auxilium nisi à teipso non queas. Transeo uersus, syluasq; tuas haud certē Stautianis ab similes: imò uerò si materiam, si flores, si fructus inspectes, illi syluae facillē relinquētur, tua uerò syluae iure potius amoenissima uiridaria, pomariaq; dicētur. Praeteream quoq; Herodianum, sed ecce mihi iratus aurem uellit, qui se ait in Latium te duce honestissime tralati. Itaq; in Romanam ciuitatem omnibus quasi punctis allecēt, ut penē patrij sermonis oblitus, melius multò Latine, libētiusq; loquatur. Omnia praeterea nūc prudens omitto, ne ultra terminum uager: teq; tantum uehementissime rogo, post opiparas adeo, splendidasq; dapes, gustum ut iterū acuas, bellaria ponas, id est epistolas edas, quae tanquam singularia modò, conuulsaq; membra uelut sine spiritu iacent, in suum deniq; coactae corpus reuiuiscant: ut academia Florentina teneat tandē quod optat, possitq; te audacter in omni eruditionis genere cum ipsa quoq; antiq; uitate cōferre. Atq; adeo si codices, & testimonia uetera literarum incursum barbarorum, uel omnia pereant, pro cunctis unum te habeat, secura quasi nihil amiserit, quem libentissime legat, imitetur, & colat. Vale.

Scipio

SCIPIO CARTEROMACHVS

Angelo Politiano suo S. D.

Pudet equidem Politiane præceptor optime, eam potissimum expectasse ad te scribendi occasionē, unde necessitudinis potius quam uolūtatis, aut officij ratio appareret. Nam cum debuerim initio statim, quo huc profectus sum, scribere ad te, ut est amici officium, ac multo magis discipuli, ego id prætermisi tum, cum poteram honestissime facere, ut nunc scilicet non sponte (ut uideor) sed coactus efficerē. Verū si cogites, cur id officij, aut qua ratione subterfugerim, inuenies nulla alia de causa id esse factū, quam nimio tui stupore, ac potius reuerētia. Quoties enim mecum ipse cogitabā, ad quem esset scribendum si ad te scriberem, cōtinuō animus decidebat, omneque seculum auferebat scribendi consiliū, ut fatear imbecillitatem meam, quæ siue timiditas est, siue reuerentia, siue utriusque me certē nunquam ante hunc diem promptū alioqui, cupidumque semper scribere ad te passa est. Atque in hoc ego (nisi fallor) non accusandus magis, quam uenia dignus uideor, quod eius uiri iudiciū tantopere perhorruerim, qui ob ingenij præstantiam, multiplicemque doctrinarum omnium cognitionem, omnium animos in sui admirationē solus conuerterit. Sed cur nunc demum inquires, τίς τῶν τοῦ ἀγγέλου ἐπιστολῶν. Quoniam ut scis, Φιλία προσφασσῶν ἐπιπεριμένει. Cum enim esset aut amici perdenda salus, aut ad te scribendum, turpissimum esse duxi non periclitari potius in re minima, quam maximam perdere. Cum præsertim si ad te scriberem, et amicum aliquando, et discipulum me gererem, ἢ ἀλλήλων, præterquam quod et amicum

In hoc certamē uenisti.
Amicitia excusationē non admittit.

Si uero non.

cum

cum perderem, et discipuli officio nunquam perfungerer, in te quoque minimum confidere uiderer: à quo tantum me amari scirem, quantum potest à præceptore discipulus. Cur igitur uerear amici salutem tibi commendare? nam si meam ipse diligis, ut profectō diligis, proculdubio et amicissimi nobis non negliges. Is enim est, de quo ad te scribere instituimus, quo nemo nobis in hac urbe familiarior, cognitus à teneris annis Romæ, cum eisdem studijs, sub eisdemque præceptoribus ambo erudiremur. Atque (ut uerum fatear) nihil me hinc uel inuitum tandiu retinebat, quam ne ab huius consuetudine distraherer. Quin et cum profectiois nostræ nos statim peruenisset, hac una tamen re huc me uenisse gratulabar, quæ à amissum iandiu amicum recuperaram, de quo enim iam decennio nihil rescueram, is nimirum amissus mihi credebatur. Qui et iterum nunc amissus per te denuo recuperandus est, atque eò honestius, quam prius, quod tunc è nullis infortunijs, sed ex absentia tantum, et quasi obliuione est nobis restitutus: nunc è summis miserijs, et calamitatibus est restituendus. Quid enim homini miserius esse potest, quam uiuentē, uolentemque (quod dicitur) cotidie mori? Id autem est carcer, cui hic noster supplicio damnatus est, quia monachum eiusdem ordinis, cuius et ipse est, uulnerauit, quo illum uulnere mori contigit, πῶ τῷ Φαυκιδίῳ: πολλοὶ γὰρ πλοῦτας ἀεὶ κερὰ φόνου ἔχουσιν. Cum enim ille in eorum cœnobio uerbis in hunc nostrum asperioribus, nescio qua de causa prorupisset, percitus ira noster, cum primæ animi motiones (ut dicunt) nostra nō sint in potestate, conuiuiali cultello, quem secum

Iuxta illud Phocylidis. Sæpe enim percussus inuitus necem perfecisti.

Circa autē ho-
minū mētes er-
rores innumeri
pendent.

secum habebat, hominem attigit, nō se cum interempturū
existimans, quādo nec uellet. Nā quis eiusmodi gladiolo
hominem se occisurū crederet? Ἀμφὶ δὲ ἀνθρώπων φρεσίν
(ut Pindarus inquit) ἀπληξία ἀναριθμητοί χρέμασ'. Ex-
ceptus nanq; idē in dextrā mamillam profundius, quā
sperasset, quisp̄iā, pulmonem interius cōmaculauit. Ex eo
paucis ille superstes diebus decessit miser. Atque hic nos-
ter cōtinuō captus à suis, in carcerem est trusus, ut uitam
ibi finiat, nec coelo fruatur amplius, nisi tu auxilio sis.
Qui cū plurimū gratia, & autoritate ualeas apud Me-
dicem Petrū ob incredibiles tuas uirtutes, admirabilem̄q;
sapientiā, facīle (ut puto) impetrabis, ut generalem eius
ordinis exoret, quō nostrū hūc carcere liberet: aut si hoc
nimium est, alio quouis supplicio afficiat, alio uē potius
traducat, quā hīc eum sinat marcescere. Quod eō etiam
libentius extorquebit, quō generalis idipsum cupere, ac
uelle dicitur, si modō aliqua honesta ratione id se factu-
rum uideat. Nouit quippe quē hominem sit liberaturus,
Græcis, & Latinis literis adeo eruditū, ut mirum sit, &
antē inauditum in eo ordine talem extitisse uirū: philoso-
phiæ uerō studijs nulli eius ordinis inferiorē. Nam de in-
tegritate, ac moribus qd attinet scribere, cū uel hoc ipso
persuasum tibi putē, uirū esse optimū, quōd sit tantopere
nobis pbatus? Deniq; is erat hic, qui & ordinē suū illu-
straret, & gloriā illi (si uiueret) parēret immortalē. No-
men uiro Ioanni Benedicto Fulginati. Qui si per te reui-
xerit nobis, neq; enim uiuit, ut nunc uiuit, primū, eius pa-
triæ suum columē, & salutem reddideris: deinde, cōmuni
litteratorum collegio non paruum attuleris, & solatium,

& adiu

& adiumentū, postremō & mihi ipsi amicū recuperaris,
quō beneficio uitam & illi, & mihi simul restitueris: illi,
quia in carcere (ut dixi) uiuere, non est uiuere: mihi, qui
sine illo uiuere non me existimem. Et quanquā non unā
semper, & ubiq; uicturi simus, attamē uel hoc satis est no-
bis futurū, quōd eum uiuere sciamus ubi sit, ne nos angat
cotidie memoria scēuisimi carceris. Pluribus apud te mihi
opus esse nō existimo, aut enim causa ipsa te persuadebit,
uel quia de optimo uiro, uel quia nostra: aut si hoc non
persuadeat, nec quæuis nostra oratio te persuaserit. Vale.
Patavij IIII. Calend. Maias. M. cccclxxxixij.

Scipionis Carteromachi carmen.
Neliæ similes, sua si bis quinque tulisset
Terra uiros, citius Pergama uicta forent.
Angelus at nobis uiuat precor unus, & omnis
Barbaries Latio cedet abacta breui.
Cliniadem geminum nunquam ostendistis Athenæ:
Lysandros nec habes Oebali terra duos.
Angelus & nobis sic non erit unus, & alter.
Natura ostendit quid bene posset in hoc.
Aurificis quondam ditata est insula Solis
E' pluuia guttis tota, uolente Deo:
Nunc Latium totum pluuio perfunditur auro,
Labitur hīc, cū uult Angelus, ipse Tagus.
De patria magni certatum est semper Homeri,
Vindicet ut tantum hunc urbs sibi quæq; uirum.
Tu maioris eris certaminis Angele causa:
Terra etenim, ac coelum te uolet esse suum.
Eiusdem Græcæ.

D

ἄγλα

Ἄγγελε τῶν ἀγαθῶν ἔφελθ' μέγα, χ' ὅτι περ ἰδὼν,
 Πᾶσιν ἄπιστον ἴδω, ἄγγελε θαῦμα βροτοῖς,
 Κάρ τε νέων ψυχῶς φῶς, ἡελίος τε μαθόντων,
 εἶς μὲν Ἀθωαίῃ φήσιν, εἶς ἃ ἔρος.
 Χάριε φίλη κεφαλῆ, κ' ὅπως μοι μακρὰ βιώσῃς,
 Οὐδὲν μὲν ὑπὲρ Τηρέσιασ βίον.
 Ἀθανάβι, πέτρῳ γε φυλάξατε ἔνεκα πολλῶν
 Τῆς Ἑφῆς δε μάλις, ἢ ἃ διδασκαλίης.
 Μὴ ἔσθῃς δ' ἀφίλειδ' ἀγαθῶν, λίσσομαι, φθονέσθῃς.
 εἶς τῶν καὶ γὰρ πάντες ἀναβλέπομεν.
 Ἐν γὰρ ἰν ἀθροῦσι πάντων ἀντάξι' ἄλλων,
 Ἰαυτέρῃ τίς γὰρ ἔμμερ ἴοικε γένος.
 Ἀλλὰ σύ τ' ἄν σκότῃ ἔρ κατακείμενα πάντα διδασκῇς,
 Ὡς θεὸς ἐκ βιλῆ θεαπέσιοιο πεισῶν.
 Ἀμβροσίῃ δ' ἄρα γὰρ, κ' νέκταρι προσκατάπαυτε
 Ταῦτα γὰρ ἐκσμάξῃς, ἀλλὰ τε καλὰ γέει.

Angele honorum utilitas magna, & ualde bona,
 Omnibus incredibilis existens angele admiratio mortalibus,
 Atque iuuenum lumen, solq; discantium.
 Vnus equidem Minervæ amicissimus, unus uerò sapiens,
 Salue charum caput, & ut in longè uiuas,
 Thebanî quidem super Tiresiæ uitam.
 Immortales hunc quidem seruate causa multorum,
 Espite uerò maximæ, & doctrinæ.
 Ne tantum uerò auferte bonum, queso, inuidentes.
 In hanc etenim omnes suspicimus.
 Existens enim in hominibus, omnibus par alijs,
 Vestri quispiam igitur dignus est esse generis.
 Sed tu in tenebris utique iacentia omnia doce,
 Ut deus ex cælo magno labens.
 Ambrosia uerò utique terram & necesse asperge,
 Hæc enim ex ore, aliq; pulchra fluunt.

HERMOLAUS BARBARVS M. L. PHOS-
phoro Episcopo Signino s.

Quòd

Quòd tu Ostonariolos meos probes, amicitia est,
 quòd alij, felicitatis: quòd ad eos populi concursus
 fiat, partim letor, partim doleo: alterum, ut aduētes annu-
 latio exacuatur: alterū, quia fore uideo ut multi me rideāt,
 quasi aut cum Plauto certare salibus, & eloquētia uolue-
 rim, aut rem Latinam supposititio quodam partu uelut
 auctario iuuare cogitauerim, ceu non multò melius sit, co-
 medias eius poetæ ambustas, & mutilatas circumferri,
 quam reconcinatas, interpollatasq; de meo, nō secus Her-
 cule, quam qui statuas antiqui operis sine capite, aut pedi-
 bus inuentas reficiūt, ferruminantq; nec uident longe mi-
 nus sic integras placere, quam truncas. At enim, inquires,
 Plauti gloria ex cōparatione crescet. Id curat scilicet emi-
 nentissimus poeta, qui tot seculis in supremo stetit, in com-
 parationē modò ueniat, in ordinē se cogi, & uulgari sen-
 tiat. Alioqui stultitiæ proximum est, ut alienæ famæ con-
 sulam meo ipsius nomini officere. Sed si hoc uidebam, cur
 non temperaui à scribendo? Ingeniū (ut fit) exercui. Nec
 in eam rem (ita mihi manes Plautini non irascantur) am-
 plius se sequi horā impensum est, sed nec edendū id putauī,
 nec editum uolo, tu me inuito, reclamitāteq; subinuolasti.
 vitium non est scribere, quæ scripta non placēt, sed emittē-
 re: nec fama scribentis agitur in eo quod scribit, sed in
 eo quod probat: scripsi fateor, non probaui: tu proba-
 sti, non scripsisti: tua res agitur, non mea: si fabulam edi-
 uoles, penes te ius, & potestas eius rei tota esto. Itaque
 iam non doleo, mecum bellissime deciditur. Labor meus est,
 periculum tuum. Quid si laus aliqua sequatur, utrius fu-
 tura est? tua qui probaueris, an mea qui condiderim? Du-
 bium

Plauti laus.

D 2

bium

bium non est quin mea, uide quem in locum rationes tuas conieceris: si laudatur, aliud agis: si damnatur, male agis: si nec recipitur, nec exploditur, nihil agis. Vale. Prillie Nonas Decemb.

HERMOLAUS BARBARVS M. L. PHO: phoro Episcopo Signino S. P. D.

Locum in Plinio de cometis, ubi legitur, O scenis autē moribus, &c. ut interpretarer à te rogatus, quia nullam morā dabas tumultuario imperio, subitarius miles parui, & hercle tam inuitus, ut nihil unquam fecerim inuitior. Eram fortē cum puer tuus affuit, non dico impeditus, sed obrūtus negotijs. Nihil minus cogitabam, quam de Plinio, aut etiam Cometa: sed Manlium erat edictum, nec uitari, nec differri poterat quod iubebas. Proinde studium meum fuit, non interpretandi subtilitate, sed obedientia placere. Non probo ex omni parte quod scripsi, alia mihi uenit in mentem expositio. Dixi signa ingenij, eruditionis esse Geminos, & Virginē, aut his similia. Verū id quidem est in se, ut Ptolemæus, & apud nos Manilius, & Maternus docent: sed uerba quæ sequuntur, ad alium sensum me trahunt, ut lectionem eius loci corruptā arbitrer, atq; ita restituendā putem. Tibiarum specie artem musicæ portendere. Obscœnis autem moribus in uerendis partibus signorum ingenijs, & eruditioni, si triquetram figuram, quadratam uel paribus angulis ad aliquos perennium stellarum situs edant, & sanè uetusti codices non edunt, sed edant habent. Vale.

HERMOLAUS BARBARVS F. PIC: colomineo, Cardinali Senensi S.

Interrog

Interrogatus Aristoteles quāobrem argento indignū quendam, & improbum donasset. Respondit eam se personā non personam, sed homini credidisse. Si tu quoq; hoc exēplo erga me liberalis esse uoluisti, rectē facis, & grauiissimi philosophi consilium autoritate tua redimis ab omni culpa: sin ratur es eum esse me, cuius te memorem esse uel absentis oporteret, latē falleris. Alioqui nihil miror, quandoquidem ex candore tuo metiris alios, & pietas (ut Biantii placet) facile decipitur: calliditas, & inuidia circūscribi se non patitur: hallucinatur, & coniuuet bonitas, præsertim tot præsidijs munita, quot in te cernimus. Hæc ad animū tuum donatis. Quod uerò ad munus ipsum attinet, scito saccharæas tuas placentas non modò salutaræ, & uoluptarias nobis fuisse, uerū etiā eruditioris cuiusdam interpretationis occasionē dedisse, ut uidelicet aut ab inuentore Martios panes appellatos dicamus (nam & Martios pastillos, & Martiatum unguentum in medicina legimus) aut si hoc parum placet, à maza & pane, mazapanes uocatos existimemus. Est autem maza Græcis modò panis offa, quæ aut uinum, aut oleū, aut omnino liquidum acceperit: modò panis genus ordeacei: modò libū, placentā uel, sed sui, atq; certi generis, cuius species Athenæus innumeras fere commemorat. Quia porrò miscella hæc Hetrusca ex amigdalibus, saccharo, farina, latice rosæ, & exochæ, id est, præcipua in eo gratia, sed quòd istic apud uos egregiè, præcipua in eo gratia, quòd non siccescat, sed diu recens, mollisq; seruetur, nec

Aristotelis responsum.

Martij panes.
Martij pastilli.
Martiatum unguentum.
Mazapanes.
Maza.

Miscella Hetrusca.

Exochæ, id est, excellentiam.

D 3 peric

Locus Plinius.

Cafeus
Xeno
crasis.

periculum est ut hesternæ, quasi cafeus Xenocratis oboleat. Nos quidem tecum ista uelut cum magno literarum censore lusitamus, personam deponere principis, summe grammatici, qui sis in utroque summus: quod et reges aliquando factitauerunt. Ego alias, ut nosti, multa de saccharo commentatus sum. Sed dii boni quantum interest, ego saccharum scribo, tu donas. Vale.

HERMOLAUS BARBARVS ORATOR,
patriarcha Aquileiensis clarissimo uiro Antonio Caluo, patritio Veneto S. D.

Ad mantissimis literis tuis Antoni suauissime, non respiciendi, quod propediem sperabam castigationi Plinianæ extremam manum imponere, sed creuit opus, et labor, et laboris amor. Quis crederet? nullum utraque lingua extare autorem, quem ferè non legerim, ut hæc nostra lubricatio communiri posset, idque spatio non amplius semestri; quinque nullia in eo librorum errata cõperimus, non pridie, nudius uel tertius, sed multis retro seculis innotia, et recepta lectoribus. Peruenit quidem res ad umbilicum. Sed nullus tamen dies est, quo non aliqua fiat accessio. Nunc cum impressoribus agitare cœpi lentè, de industria rem differens, ut diutius in fermèto sit. Nihil timeo: diligentiam adhibebiturum sumus, qualem in altera editione prætermisissam sæpe mecum questus es. Erit autem ordo noster talis. Verba Plinij corrupta primo loco ponimus, per singula cuiusque libri capita. Deinde quemadmodum corrigenda sunt adiungimus citatis autoribus, unde id, quod uolumus, facile comprobari possit. Idque præfationibus summotis omnibus, et sine ulla uerborum pompa: ne, quod multi faciunt, dum nimis labor

labores suos miratur, lectorem finis alicuius auidum oratione ambitiosa detineat. Ita defatigatur animus, antequam pascitur: et bonæ alioqui res fastidiuntur, antequam discuntur. Multo autem plus operis, et laboris adiungam, quam putabam, quod omnium rerum, quæ in cœlo, et sub cœlo sunt, gnarum esse oportet, qui Plinium proficitur intelligere, tanto magis castigare. Nihil uero me torset æquè, quam situs ipse terrarum. In quam maxime partem negligentia librorum carnificinam exercuit. Optauit quidem sepe numero, ut optimus uir adesset Antonius Leonardus noster, cuius consilio adiutus, et autoritate confirmatus, difficultates, et nodos in eo genere inextricabiles non tam multiplici negotio soluissem. Mille et quingenta, et amplius, in ea tantum parte loca manifestissime deprauata, restituiimus: ut totidem uulnera sanasse uideamur, imò uero monstra domuisse, minora quidem omnino, sed longe plura, quam Hercules. Cur enim tecum non iocer, hoc præsertim tempore, quo minuti quidam, et exilis animæ philosophi concedendum mihi putant, ut doleam? Alij festam frontem parum decere fortuna minus lata prædicant. Alios nostra lædit, ueritque constantia, et hæc natura. Multo plus æstuant qui nocent, quam quibus nocetur. At ego nihil unquam expertus in me sum hoc animi, quo me deus muniuit, robore præstantius, nihil iucundius (ut quemadmodum alias ad te scripsi) non solum feram modicè, quæ patior, uerum etiam multo sæpius fructum, et uoluptatem ferèdo sentiã. Nihil queror, nihil quero, nulli sum infensus, accuso neminem, pax, hilaritas, et gratiarum actio uigilantem me solantur, dormientem fouent. Non tam

composito sunt animo, non dico qui me persequuntur, sed quos nemo persequitur. Non ignavia est hæc, aut super, non item contēptus, aut superbia, sed humanæ sortis expectatio, & meditatio interitus. Si magna sunt pro quibus uita dimicet, parui æstimanda sunt, quia breui duratura: sin parua, nosse quod sequitur. Vale XIII. Cal. Ianuarias. M. ccccxxxj. Nunc nunc literas alteras accepisti, quibus respondebo, cum primum licuerit, quamquam spero fore, ut hæc satisficiant parte aliqua. Didymus plurimum se tibi commendat.

HERMOLAVS BARBARVS ORATOR,
patriarcha Aquileiensis Antonio Caluo patritio Veneto S. D.

Quam tibi nouum fuit audire factum me de Pagano seculi, militem CHRISTI, tam mihi uetus est intelligere Caluum meum ex Hermolai sui honore solidam uoluptatem cepisse. Quicquid hoc est, qualiscunq; mihi sit tuis obtigit, quacunq; fortuna utor, usurus ue sum, Antoni suauissime, tibi, commodisq; tuis, perinde ac mihi seruit, ac seruiet. Agnosco pietatem tuam erga me, studium, charitatem, fidem, ita planè cerno, ac sentio, ut nihil possim magis. Ago gratias, & referre cogito, cum primum licuerit: studium mihi semper fuit, ut gratis erga omnes essem. Hanc uirtutem cooptatus in sortem domini, augere cogito, non perdere. Tu interea mecū preces ad deum funde, ut hæc dignitas mihi non ad inanem gloriam, quæ mortis est imago, sed ad uitam, salutemq; proficiat, ut & cū Augustino doceamur terrena calcare, & sitire coelestia. Vale. Romæ, octauo Idus Aprilis. M. ccccxxxj.

HERM

HERMOLAVS BARBARVS ORATOR,
patriarcha Aquileiensis Antonio Caluo patritio Veneto S. D.

Antoni uir præstantissime bono sis animo, qui me ad sacerdotium dormientem, atq; adeò reluctanti uocauit, etiã constantem, & fortem esse uoluit: æquiore animo aduersa hæc fero, quam secūda illa tuli. Deum iustitiæ & innocentiæ meæ testor, ita sine omni sollicitudine sum, ita liber curis, ut uerear, ne tāta securitas aut temeritatis, aut negligentiæ argumentū sit maleuolis. Misit mihi dominus auxilium de sancto, & de Sion tuebitur merilli in curribus, illi in equis, nos aut in nomine Dei nostri inuocabimus. Iterū dicā bono sis animo, surreximus, & erecti sumus. Mirabiles elationes maris, mirabilis in altis dominus: qui tā multos annos philosophatus sum alijs, credo fore, ut mihi quoq; philosophari posse uidear. Dices, fortis es, quia breui speras futurū, ut tēpestas ista tranquilletur, & qui modò te oderūt, amēt, & amplectātur. Nihil hoc cogito, nihil me spes ī latiore exitū collata subleuat: nō est fortis, qui fortis est spe: fortis est qui presentia mala sentit, & perfert, atq; ita perfert, ut etiam si duratura ^{Verè fortis quis.} uiderit, contēnat, in futurū nihil respiciat: alioqui si presentia incōmoda expectatōne cōmodorum tolerat, compensatio est, non fortitudo: aut si fortitudo, non ingenua certè illa, & absoluta, sed mercenaria planè, atq; mutila. Cum spem à fortitudine summoueo, nō illam spem intelligo, de qua dicitur: Bonum est sperare in domino: sed illā, de qua scribitur: Maledictus homo, q̄ cōfidit in homine. Tibi porrò, Antoni suauissime, quantum debeam, quantum

D ; semper

semper debere uelim, ex magnitudine, & puritate amoris erga me tui pensa. Literæ tuæ adeo pietatis, & charitatis plenæ sunt, ut omnibus quos diligis, et uoluptatē in prosperis, & solatium in aduersis asferre possint. Nicolaum Foscarenum non minus mihi, quam tibi anicissimum saluta meo nomine. Utinam mihi aliquando liceat, ut aliquando licuit, urbanissimus, & festiuissimus altercationibus uestris interesse. Vale. Romæ Idibus April. M. ccccxxxj.

HERMOLAUS BARBARVS ORATOR, patriarcha Aquileiensis, Antonio Caluo patritio Veneto S. D.

Distinuit, & distinet me, quanquam ad umbilicem perducta ferè Pliniana castigatio, quò minus aliquid tibi de rebus non dico meis, sed communibus, imò tuis planè scriberem. Dolorè aliquo, aut mœrore id factum putent alij. Tu qui me nosti, caue suspicèris. Fortuna ludum uideo, tempestatis uim intelligo, aculeos detrahentium consydero. Quid dicatur, quid item dici possit, audio, & cogitatione cōsequor, animaduerto quæta mihi fieret iniuria, nisi fieret à patria, à qua nihil in ciuē crudeliter, & iniuria factum uideri potest. Non ideo dolere careo, quia hæc aut non percipiam, aut parum sentiam. Cognosco Antoni omnia hæc, & quanti sint æstimo fortasse subtilius, quam cæteri: quia multò sepius in mentē nostrā, quam aliena ueniunt: utcumq; multa sunt, quibus efficitur, ut dolore nō solū frangi; sed tentari me non sinam: primū conscientia suscepti, nō modò sine sortibus, sed sine ulla cupiditatis, aut precū suspitione sacerdotij

dotij, quam cunctanter imperiū admiserim, quæ lucta mentis fuerit, quæta cū pudore praelia, Deum apello, cito, nuncupō cognitorem, testem, uindicem. Quæ innocentia tantum iudicē non horreat: inuicem quis puer, quæ scœnina, quod mancipium patrono, & assertore tanto formidet? Ego uerò nedū ut dolori latus dem, etiam letari possum, & debeo, cū Fortuna gloriæ (ut inquit ille) carnifex tam parçè grassetur, ut multò plus in patientia sit commodi, quam in ipso eius uulnere dispēdij. Vide quantum absint, ut exposulem, aut uices meas cōquerar, qui ultro fortunā ipsam defendo. In quonā, obsecro, illa mihi leuius obesse potuisset, quam stāte Rep. superstite familia, incolumi re domestica, ualetudine corporis, & animi prosperrima, seuisse in particulā honoris aduētitiij? quid honoris dico, nō oneris potius? quod sanè tantum est, ac tam latè patet, ut qui hoc nō uidet, aut dissimulanter uidet, nō possit esse non tardissimus. Nihil te fortuna incesso, nihil damno. Si magnā fore mihi cladem hinc rebare, falleris: si exercere cogitabas, gaudeo: si fortitudinē experiri fortasse delitescentem uolebas, ago gratias. Nihil est hac uirtute animi præclarius, nihil erectius, nulla plus enitet, nulla pacis, & uoluptatis maior opifex. Et cum omnia impotēti fortunæ pareāt, sola fortitudo cōminus it obuiam, & innectit fortunæ uincula. Sed finge magnum me aliquod, & insigne uulnus accepisse, quātum mihi censes extare præsidij, & superesse solatiij ex ijs literulis, quas à puero hausi? Quæ mihi sano mente, ac corpore tanta posset accidere calamitas, ut studia mea mihi excuteret? quibus seruatis, exceptisq; nō potest mihi uita esse nō tranquilla, nō iucunda, non

Fortuna gloriæ
carnifex.

non splendida. Literis natus, literis dicatus, sine literis esse non possum, sine ijs possum quæ literas impediunt, interpellant, submouet. Honores in Rep. gessi multos, et magnos, quæ fide, quæ opinione, quæ gratia, non dixerim. Placet quæ impedisse annos penitus duodecim, sed octo Respublicæ continuos, totum id tamen tempus literis ferè perijt. Appellabam me quidem illæ, sarcinæque id sibi à me idètime iubebant: ego contra in diem ducere, ac differre, non quidem honorum, et magistratuum dulcedine: sed ut patri, fratribus, et amicis obsequerem, qui meam operam in Rep. profecturam putabam, ipse non uidebam. Cum ergo toties conuenitus professionis, et uoti postliminio reuerti nollem, aut non possem, retractus sum à fuga uia, nec unde ea mihi sit illata uideo, præterquam à literis: quæ sibi me iam cornua erigentem, et excubantem libertati, uindicare uoluerunt in seruitutem, excogitata ratione, ut otium non sine dignitate consecutus à negotijs publicis excluderem. Hæc sunt illæ meæ, quas multi sic appellat, erumna: hæc illa clades, illa calamitas, quæ me plerique profligatum, et cõsternatum putant: hæc illa fortuna scilicet acerbitas, cui me passim imitari fore amici timent, inimici prædicant. O felix calamitas, quæ literas mihi, et me literis, imò ipsum mihi me restituit: o beata clades, quæ meam mihi pacem reddidit: o candida tempestas, quæ mihi securitatem peperit: o dulcis acerbitas, quæ me in suauissimum portum è longa iactatione, ne dicam naufragio reduxit. Si tranquillitas queritur, parabunt literæ: si gloria, literæ: si cætera, quæ partim suppeditunt iam, partim contemno, literæ. Viuens experior tantum modica in me doctrina, quantum uiri literati sperare possent in morte

in morte: si qua nomē nostrum uoluntate Dei fungitur, nemo id legationibus, aut magistratibus, quos gessi acceptum refert, sed literis, multo plures Hermolaum, quam candidatum me diligunt. Falluntur quidem fortasse illi, sed ita est. honores in Repub. soli mirantur municipales, literarum deus emulatur orbis. Vale. Quintilianum à te patri restitutum sciebam, quanquam non restituit qui suum restituit: etenim tua esse uolo mea omnia. Romæ x i. Calend. Augusti M. cccclxxxxj.

HERMOLAUS BARBARVS PATRIARCHA ANTONIO CALUO SUO S.

Literas tuas, quibus dolorem nostrum ex Zachariæ patris obitu uehementer, atque iustum lenire uoluisti, gratissimas habuimus. Non ibitur inficias tibi præsertim Antoni amicorum fidsime, durum id nobis, et perquam triste nuntium fuisse. Quid enim obsecro magis alieno tempore aut illi, aut mihi poterat contingere? Atque ut alia præteream, quæ tibi æquæ ac mihi sunt cognita, utrum ei molestius fuisse putas, quod decederet, an quod absente me decederet? Nosti quo affectu erat in me, quam non communi, et promiscuo, sed ultra quam patres solent. Compertum, et exploratum habeo, si fuit ei graue mori, non propter se, sed propter me tantum fuisse. Angebat et illud eum, certo scio, quod nesciebat quam equo animo tantam cladem meam latueris essem: et qui securus ibat ad mortem, erat de meo tantum dolore sollicitus: quod si affuissem, et robur illud nostrum, quo me non uirtus, non doctrina, non usus rerum aliquis, sed solus Deus sepe sit, uidere potuisset, nihil dubito, quin se non alacriter, certe nullo dolore abiturus fuerit è uita.

Quantum

Ecūclastid est,
imagines par-
tas.

Quāquam ut ex literis tuis, & aliorū intelligo, ea fuit
hominis in adēda morte cōstantia, ut nō dico animi con-
sternati, sed ne mœroris quidem tantilli signa prætulerit,
usq; adeo semp̄ intrepidus, ut in domū aliquā ē domo, nō
ē uita migrare uideretur. Triduū cōtinuū de deo, de reli-
gione, de animorum immortalitate, uel differētes audiret,
uel ipse differeret. Sacramēta illa extrema, quæ nemo non
reformidat, & quorum egroti ferē à necessarijs serō, &
cunctatē interpellari solēt, non modō non refugeret, sed
prior, & ultro deposceret. Sensus oēs mentis, & corpo-
ris, quibus pauci eū mortales uincebāt, nō solū integros,
ueruetiā logē subtiliores, quā prius unquā ad extremū
usq; ostenderet: demum ecūculas duas, alteram Christi,
alteram uirginis in sinum manu sua cōpositas, & ad pe-
ctus applicitas, arctissime complexus, de osculatusq; hald-
ret animā. Hoc genus, non dico mortis, sed gloriose mor-
tis, imō uerō salutis, & melioris uitæ, quantas uires ha-
beat ad temperandum dolorem, explicari satis nō potest.
Accedit quod septuagesimū ingressus annū, quādiu in fa-
milia nostra uixit nemo, quod functus omnibus honori-
bus, quod Rep. incolumi, quod liberis honesto loco posi-
tis, incredibili desyderio, & amore ciuitatis excessit. Ere-
quētia funeris tanta (ut audio) quanta in ciue nūquā. Re-
liquum est, ut fratres tibi meos commendem, & quando
mecū esse nō potes, illos mihi, nō modō ut consolator se-
dultitate, sed ut pater amore prosequaris. Vale. Romæ,
Idibus Decemb. M. cccclxxxvij.

HERMOL. BARB. PATRIARCHA
Aquil. M. L. Phosphoro pontifici Signino S. D.
Putabant

Putabā Signina tantū uilla, atq; pyra celebrari, sed
uideo & Signinis epistolis suum decus esse. Placent
mihi tua semper omnia, sed quæ cū pyris proxime scripsi
si, mirificē probauimus, adeo ut præ illis pyra, quæ alio-
qui præstātissima fuere, sorduerint. Interpretationē tuā
de Gellio ita planē sequor, ut nihil magis possim. Dele-
tor uerō maxime, quod Pliniū à nobis iure laudatū cen-
seas, quod sunt nōnulli, q̄ siue q̄ libros eius nō itelligūt,
siue quod præposteris imbuti sunt literis, iniquo animo fe-
rent tantum uni uiro tribui, quantum ipsi perspicere, &
assequi coniectura nō possunt. Ita est, idemq; semper fuit:
Dānat quisq; quod ignorat. Dolemus ferē in eo quenquā
uideri sapientē, in quo ipsi nullo modo sapiētes esse pos-
sumus. Nec est hoc uulgi modō uitii, magna quoq; inge-
nia plerūq; implicat. Obrepat hæc multis, heretq; labes
alioqui honesta specie, quasi quod sentiant, liberē loqui
uelint: bene autē sentire, cuius quisq; ignarus sit, non po-
test. Ita fit, ut qui se ipsi nosse debuerāt, & suspēdere iu-
diciū de aliena professione, petulanter & temere pronū-
tiant, quodq; sequēs est, maxime rideātur, & sugillētur.
Hic pesti cōtraria uirtus est. cādor, qui bonis, & simpli-
cibus ingenijs, etiā si non summa illa, & eminenti doctri-
na cultis adesse solet, sua uitia cognoscere, alienas uirtu-
tes extollere, quæ sciūt ipsi parua ducere, quæ alij saltem
nō cōtēnere, uires suas ex alienis laboribus expēdere, nō
ex suis alienas æstimare: qd suo seculo profecerint, quātū
sit, quod sunt, quod spirāt, quod in cœtu uersantur homi-
num, quantum operæ literis impenderint, quantum dici,
quantū noctis in iocos, in nihili res absumpserint, quātū
legerint

Candor.
Candidi offi-
cium.

legerint, quam multa non legerint. Faciunt hoc alba, & (ut Græci dicunt) bene nata ingenia: quorum summa, & certa proprietas est, nunquam docere, doceri semper velle, iudicium odire, amare silentium: quibus duobus tota Pythagoricorum, & Academicorum continetur præceptio. Hæc illa est, aut non magno opere dissimilis, uirtus, humilitatis nomine celebrata Christianis: quæ ut ad salutem, æternitatisque gloriam certissima est uia, sic in omni uita homini, præcipue literato, necessaria comes est, sine qua nec doctiles in inueniêdo, nec prudêtes in iudicando futuri sumus. Sed trãsueros rapit audacia, & superbia. Imperitia sua cuique mala est, sed ignorata pestis. Initiũ sapientiæ (ut Plato scribit) imperitiæ suæ agnitio: neglectũ hoc cõfidêtes, & miseros facit. Euectus sum, non dico iuectus, ultra quam uolui: sed nunquam satis est arrogãtiam incessere, alioqui si nominibus parcas, nulli hominũ generi cõuitia periculo minore facimus, quod nunquam de se dictũ putant, qui omnia sibi tribuunt. Castigatio Pliniana, quando ita uis, imò iures, urges, increpitas, exhibit quocumque alite. Mirum dictũ, quantum doctis uiris improbari hæc nostra cupiã, ut mihi, quod alijs quoque pluribus eueniat, non fuisse isthæc errata, sed parum intellecta, quæ mihi errata uideantur. Nã indocti nostra recipiant, an reijciant, parum interest: ab ijs enim laudari etiã laudanda, laus non est. Hunc mihi stomachum uel autoritas tua, uel Signina certè pyra faciunt. Vale. v. i. Calend. Nouemb. M. cccclxxxij.

HERMOLAVS BARBARVS PATRIARCHA Aquileiënsis Pico Mirandule suo S. P. D.

Saluus

Saluus sis. Accepi literas tuas, quibus magnopere læsari te scribis, quod Plinianam castigationem suscepisti. Lætare me hoc opus Naturalis Historiæ nobilissimũ, & sine dubio cœlestis, in quo uno barbari, & Græci nobis inuidere possunt, minus auidè à ueteribus exceptum fuisse, serò in manus haberi, parcissime legi cœptũ. Respondeo uerum esse. Ita predicare soleo, eiusque rei argumenta duo sunt. Primum, quod eum paucissimi citant, idque in lætissimis ferè causis, aliqui etiam coarguunt. Gellius dum malignè laudat, in ordinè quoque redigit. Macrobius postquam Fabium miratur quidè eum, sed si legisset, ecenas suas fortasse lautiores fecisset, nec aliqua parum uera in secundas, & arborariũ suum contulisset. Hieronymũ aliquatò plus studiosum eius hominis fuisse cõspicio. Nam Seruius grammaticus uidetur eum non gustare, sed olfacere, imò quasi canis Aegyptius currendo lambere. Alterum indicium, quod nullus ferè liber maioribus, & pluribus non dico uitijs, sed portetis scatet, nempe quia diu iacuit infrequens, & cunctatè aditus. Sunt libri eodè quo arua fato, si negligatũ, sentes alunt, & monstra, quibus tollèdis non minus Hercules sit satis. Dixi rem, nunc causam eius accipe. Duo sunt propter quæ ad novos libros cõcursus fiat, res & uerba: utroque ueteres affluebant, nobis emendicanda sunt turpissime uel minime: illis Romanæ linguæ decus stat, nobis concidit. Latinus illis sermo quasi uerna erat, nobis alienus, externus, ueneditius. Illis utraq; lingua suppetebant autores, à quibus omnia ea tanquam à fontibus haurire non solum facultas, sed uoluptas erat. Vnde isthæc præsidia nobis? unde uiui latices? unde auxiliares illæ co-

E pie?

pie? In tanta librorum non iactura, sed naufragio, non clade, sed interitu, non sumus omnino dijs odiosi, quando superstes est Plinius: sustentat ille nos utcunque mutulus, decuratus, lacer. Nisi extaret, actum esset, tunderemus aquam omnes: si eadem quæ cæteros ademisset nobis cum calamitas, profligata spes omnis esset Latine rei cõstituentæ. Nunc eo duce, quanquam semianimi, et exanguiuimus: et nisi ipse mihi bladior, uideatur in dies proficere, habetur in manibus, celebratur, colitur. Ad eum omnia fræ scripta, et dicta relegamus. Censetur indoctus, qui Pliniam non legit: indoctior, qui lectum contemnit: indoctissimus, cui non sapit. Debet ætati nostræ plus, quam suæ Plinius, sed nos ei magis, qui per illum maxime subsistimus. Alij rem Latinam iuuerunt, ille ipse nobis est Latium. Tria milia, et quingenta errata in eo, necdum toto comperi, et quantum in me fuit, restitui: edenda primo quoque tempore, si amici probauerint. Vale.

HERMOLAVS BARBARVS PAV=

lo Cortesio S. P. D.

Periculosius mihi est ista, quæ postulas, decernere, quam laboriosius. Sunt enim talia, in quibus diu hæsitauerim: utcunque, tibi nec possum negare, nec debeo, alioqui si tua causa periculum adiero, minus dolebit. Dicam igitur quod sentio. Sturionem Græci modò appellant hyæscam, siue hyæcam, id nomen porcû significat. De lampreæda non constat, ipse tamen Lampetras dici crediderim fontanas tincas, et uulgò nominatas lampetras, quasi à lampendis petris. Sunt qui à fulgore lampyndas uocent eas, sed autorem nullum habent. De trutta non uideo quid sit, nisi

Sturio.

Lampetræ.

Tincæ.

Lampyndæ.

Trutta.

nisi troctã quis uocet. Ita enim piscẽ nominat Ambrosius Troctã. in Hexamero, itemq; Aelianus, sed inter marinos. Vale.

HERMOLAVS BARBARVS IOAN=

ni Pico Mirandule S. D.

Tu uerò Pice adeò nihil mihi debes, aut silentij, aut officij alicuius erga te mei nomine, ut mihi literæ tuæ magno etiã rubori fuerint, qui negligentia meã pro tua deprecaris apud me, cum utriq; à nobis apud te prius quacunque mercede redimi debuerit. Hæc ingenij tui bonitas, candor, æquitas. Agnoscis alienam culpam, cum aut mirare, aut partiri certè possis, in mutuo crimine sollicitus es, qui et anticategoria, et causa etiam meliore securus esse poteras: aut reus est uterq; aut non tu. Alioqui iam quod ad te attinet, purgasti. Reliquum est, ut et ipse satisficiã. Sed quid à me ad te potissimum scribi potest? Inhorror ut literas amare pergas, in quibus es eminentissimus: Monebo ut uirtuti, et bonis moribus dedare, in quibus tantum profeciisti, ut difficile cognitu sit, utri philosophiæ parti maiorem operã impenderis, ei quæ spectatiuas, et instrumenta cõtinet, an ei quæ dogmaticen, paræneticamq; complectitur? Omnino summum, et humano capiti maius est, quod tu aut genio, aut certè opifici tuo debes, tam tenera ætate cõsecutus, quod extrema senectute impudentissimum sit optare. Non sunt hæc Pice tua, nature sunt, dei sunt: quanquam si aliquid tuum est, hæc maxime tua sunt. Vide quantum minus tua dici possunt, nobilitas fortunæ, ualetudo, forma, quibus bonis tam nulli cedis, quam nec illis, quæ magis tua sunt. Huc te hortor conuerte, hoc diu, et noctu uolue, quantum nomen ei sis,

E 2 qui te

qui te usq; adeo ditavit, ut nec soluendo, nec expunctando sis unquam futurus, quæ possides. Cogita quantum possit, qui te ista posse uoluit, quantum amet, qui te de tam multis milibus sibi legit, qui senes puer ferè uinceres: quiq; nondum ephēbus, eruditorū hominum coronas in admirationem doctrinæ tuæ uerteres. Nisi hoc uides, nisi æstimas, iam nunc affirmo tibi, & libera uoce prædico, te non tantum esse, quantum es. Immensum, & infinitum est quod mihi de te pridem sponendi, & spondeo: sed opinionem præsumptam nec oratio, nec prædicatione cōsequitur. Facio ego ut solent, qui quanto plus aliquem miratur, & explere uolunt: ut quanta magnū aliquid animo cōcipiunt, uerba tamen desint, & moliri potius quàm dicere potuisse uideatur. Proinde tu ne hæc ausculta, quæ nunc describo, serasq; promo, sed illa potius intellige, quæ intus de te solus, & tacitus loquor, tanto hercule maiora, quāto cogitatio sermone hoc est. Marsiliū saluta, & Saluiatū tuū. De Politiano nihil opus est labores, qui breui (ut audio) mecum erit, quo nihil mihi poterat in hac legatione tota iucundius accidere. Bibliothecā istic in dies maiorē, & orationem instrui tam gaudeo, ut nihil supra. Debent Florentinis literæ, & inter Florentinos Medicibus, & inter Medices Laurētio, qui gentilitium hoc familie suæ decus non minori cura fouet, quàm Rempublicā, cuius administrandæ, constituendæq; ius habet. Vale. Mediolani, Calendis Ianuarijs, M. cccclxxxvij.

HERMOLAVS BARBARVS ROBERTO Saluiato S. D.

Falleris

Falleris Saluiate, siquid aliud præter occupationes meas suspicaris fuisse, quamobrè tibi nondum responderim. Vulgaris hæc, & iactata silentij redēptio, sed me hercule tam uera, ut nisi tu eam probes, de meo in te amorem, sude, studio malè meritis esse uidearis. Gratiissima mihi semper literæ tuæ omnes, sed illæ supra modum, in quibus Strandulani mei nomen, atq; mentio: nihil est uno eo mirius in literis, nemo quem laudari, ornari, in cœlum tolli malim, nemo à cuius prædicatione digredi minus possim: in quo sum fortasse, nulli tamen esse uideor, intemperans, tam multa in eo laus, tam nulla fini, ut iam & ambitioni, & assentationi locus desit. Apologiam eius legi, & in ea me. Quid ille mihi tantum tribuit, tam parum mereti? cur ordinario testis, ne dicam gregario, tam honorifica præfatione denunciat, illo præsertim opere, quo nihil subtilius, uehementius, acutius? de quo tamen satius est iudicium meū differam tantisper, dum planè totum perlego. Quoniam autem rescire cupis quid agam: ecquid aliud possum dicere, quàm studeo? Publica quidē curatio non nihil instantiæ illi meæ detrahit, imò studijs non instantiæ: in isto enim acrius, & pensum exigo acerbius: quod mihi uis maior abstulit, assiduitate sarcio: quanto mihi negotiorum plus accessit, tanto auuiditatis, & alacritatis plus incussit. Itaq; ferias illas omnes, quas ualetudini priuatus homo dabam, in publica distribuo: ita quod mihi ex una causa deperit, ac decidit, alia ratione corrogo. Credo aliàs ad te scripsisse, aut dixisse tibi, qui ex me audierint, instrumentum Aristotelis, ita enim logice Peripatetici ferè appellant, itemq; libros octo de auscultatione physica, & treis eius

E 3 rhetor

rheticos in Latinum à me pridem cōuersos esse. Dioscorides iam perfectus est, manus ei nunc à me summa impōnitur: parata filiæ dos est, propediem locabitur. Tum leuatus onere Aristotelem aggrediar totum, qui, nisi aliò me deus auocet, ab Dioscoridis editione biennio frē prodibit, absolutus utiq; in logicis, & cum eo commentarij, quos in posteriores analyticos iam perfecimus. Post emissã hæc inibo naturalia, & diuina, item rhetorica, & poetica, partim commētationibus, partim annotationibus, omnia eius philosophi uolumina pro uirili meo instruis. Sūt enim & in problematis, & in animalium historijs nonnulla, quæ claritatem, lucemq; desyderant, ea cursim, & breuiter annotamēti lumine præterfluã: paratus nihil præterea nouum aggredi tota uita. Etenim comprimēda mihi est auuiditas, imò improbitas hæc ingenij, ne dum resibile, ac fertile haberi se uult, idem operosum, & ambitiosum esse uideatur: cottidie uerius experior, quàm dici solet, paria esse amplecti omnia, & nihil. Vale. Mediolani XII. Calend. Nouembres. M. cccclxxxviij.

HERMOLAVS BARBARVS IOANNI Pico Mirandula S. D.

Hexameron tuum nudius tertius ad nos Saluati ope tra delatum, ita auide legi, ut prima statim die, nec tota, sine interspiratione totum hauserim. Tria me in eo mirifice delectant. Primum, quòd oratio tua docet, & mouet, id quòd & in sacris literis ueteres theologos, & in philosophia etiam naturali Pythagoricos, & Platonicos obseruasse constat, recentioribus in docendo tantū sudantibus. Alterum, quòd in tanta rerum copia, & impunitate dirip

diripiendi, tam castas, & innocentes manus habes, ut in hoc scribendi genere te ipsum non alium sequutus esse uideare: atq; hoc iam nec cum ueteribus, nec cum neotericis cōmune, sed tibi peculiare, atq; tuum est. In quo quidē (sensum tibi mecum aperiam) ita sum affectus, ut quoniam hæc priores illi non dixerunt, quæ tu dixisti, nihil frē dixisse mihi uideantur. Tertium, quòd uideo te non tam Aristotelis quàm Platonis, & sectarum eius sacris initiatum, plenos inde haustus in hanc lucubrationem contulisse. Omitto quàm multa ex Plotino egregia, quàm cursim, & eleganter attigeris, ut quicquid frē quatuor eius & quinquaginta uolumina in sex nouenarijs à Porphyrio digesta continent, non plus legisse, quàm edidisse uidearis. Nec illud præterire possum, quòd inter nouos, & ueteres theologos ita medium te geris, ut nec illorum simplicem maiestatem oderis, nec horū ambitiosa subtilitate rapiaris. Ita fit, ut dum alteros potes, utriusque generis optima decerpseris, id quòd in ipsa quoque Dauidici poematis enarratione facturum te speramus. Vale. Venetijs, Fridei Novas Septembres. M. cccclxxxix.

HERMOLAVS BARBARVS IOANNI Pico Mirandula S. D.

Salue humanissime Mirandula. Ego uerò de te tam liber ubique prædico, ut nihil maiore uoluptate faciam: non solum quia nihil (ut inquit Plato) iucundius auditur, quàm ueritas, sed etiam quia (ut Polemo inquit) multò est dicere, quàm audire uera iucundius. Accedit quòd labore nullo (ut est apud Aeschylum, Menandrum, & Euripidem) sæpe etiam non quæsitã ueritas prodit, inuistiſimo

Veritatem laudat.

E 4 etiam

etiam plerūq; homini exprimitur, nullis quæstionibus, sed sua tantū ui. Hæc est tyrannus illa, quam tu candorē tuum sequutus, humanitatē, & bonitatem interpretaris. Et hercule tu iam tantus es, ut qui te non laudat, iudicio, & estimationi suæ detrahat. Rem suam agunt, rationibus suis cōsulunt, suam famā redinunt, qui fauent, & cupiūt tue. Multa sunt in diario tuo nomina, quæ tu nescis, tibi creditores tui debent. Multi consilium Prodicti sequuntur, dant ut accipiāt, manus manum scabit, ut Epicharmus recinuit: quanto sanē creditoribus, id est laudatoribus tuis minus debes, tantō plus tibi, qui eos uelint nolint, creditores facis tuos. O inauditum genus æris alieni, creditores esse, non esse debitorem. Sed occupator sum, quā ut tecum diutius lusitare possim. At tu quā solutus es, dii boni, ut quenquā patiare feriantem. Hactenus obsecro me tuleris: longiorem iocum aliquem ut admittas non postulo, oscitantiunculam breuem postulo. Vale cum Politiano meo. Roma, Idibus Augusti. M. ccccxc.

HERMOLAVS BARBARVS ORATOR

Venetus patriarcha Aquileiensis Ioanni Pico s. d.

Bene est, bene conuenit, qui multum amas, multum ut mihi pontificatū Aquileiensem congratularis, multo etiam maiora mihi tribuas, & omneris, quā aut possim optare, si sim cupidissimus: aut promereri, si modestissimus. Scio pietatem tuam erga me, uideo quanti me facias, agnosco uim amoris tui, nihil habeo compertius. Utinam aliquādo sit, ut mihi tecū uiuere, de natura, de deo, de sanctis moribus philosophari liceat. Quantum hoc cupiam, quantum

quantum secundis meis rebus accessionis factum iri iudicera, si hoc eueniat: nec possum exprimere, nec si possum, hoc utiq; loco uelim. Obsecro, si me unquam benivolentia tua dignum existimasti, eodem numero, & loco etiā meliore, si fieri potest, apud te cōsueat Hermolaus, & sacerdos: ut quem paganū seculi dilexeris, militē CHRISTI factum arctius colas, & chariorem habeas. Ego te, & clarissimas uirtutes tuas tam possum non prædicare, non admirari, nō tollere, quā tu nō augere. Si assentior, aut mentior, tibi, hoc est doctis omnibus sim contemptui. Tenuit me pridem super te, rebusq; tuis nunc stupor, & extasis sciētiae. Patienter hæc leges, nec exaltatū erit cor tuū, nec elatos habebis oculos. Cur enim tibi placeas: qui noueris hæc bona quæ possides, nō tua, nec de pectulo tuo esse, sed profectitia, & dominica? Ignosce, rapuit, & euexit me trāsuersum ueritatis Aglo, & charitatis Fauonius. Vale. Roma, pridie Cal. April. M. ccccxcj.

HERMOLAVS BARBARVS

Georgio Merula s. d.

Plato in diuina illa sua institutione de legibus, inter prima cōmemorat in omni Repub. præscribi, cauere, Librorum editio. ut oportere, ne cui liceat quæ cōposuerit, aut priuatim oscedere, aut in usum publicū edere, antequā ea cōstituti super id iudices uiderint, nec damnarint. Utinam hodieq; haberetur hæc lex, Merula uir doctissime: neq; enim tam multi scriberent, neque tam pauci bonas literas discerēt. Nunc & copia malorum librorū offundimur, & omnis eminētissimis autoribus, plebeios, & minutulos consecramur. Et quod calamitōsissimū est, periti iuxta, imperitiq;

E 3 de studijs

de studijs impune, ac p̄miscuè iudicāt. Ex hoc fonte per-
 suasio illa exitialis, & monstrosa manauit, philosophos,
 iureconsultosq; nō posse eosdē esse, & eloquētes. Quam
 sententiā quā multis locis tum fādo corā, tum scribē-
 do taxauimus, nō dubito quin odia, & offensionem mul-
 torum incurrerim, aut, quod tibi frequens prouerbiū est,
 irritauerim crabrones. Sed quādo militiæ huius sacramē-
 tum adijimus, capitale est decedere presidio. E quidem sta-
 tui, modō in me aliquid facultatis sit, non rixando, iurgā-
 do ue, sed scribēdo, interpretandoq; probare causam meā
 uiris doctis: ut ipsa mihi res testimoniū afferat, nullā esse
 omnino materiā, quæ genus illud dicendi pressum, ac flo-
 ridum æquē recipiat, atq; historiā naturæ. Non eam modō,
 quæ rationes eius particulares, et sensiles cōtinet (nā
 hoc Plinius secundus extra omnem controuersiam consti-
 tuit) sed eam quoq; in qua uniuersales, & spectatiuæ
 quaruntur. Quod genus in Themistio primus ego atti-
 gisse, quod sciā, credo. Hoc meū propositū, rogo te Me-
 rula, quibuscunq; potes rationibus prouehere. Esto mihi
 nō defensor adeo, sed adiutor, & censor. Quoniam uerō
 negari non potest incidere in philosophia locos, quibus
 explicandis fingere, ac nouare quædam necesse sit: idq;
 & M. Tullius, & omnes ueteres concedunt, modō id
 nobis cum præfatione quadam, ceu præstito honore agā-
 tur: aut, ut ille ait, modō quæ ita nouis nominibus nota-
 mus, Latina moneta uideātur percussa: in hoc te equissi-
 mū habere uelim æstimatorē, & iudicē, ut si qua in libris
 ijs inueneris aut omnino factitia, aut licenter, ne dicam
 immodicē, ac duriter translata, aut per abusiuam auda-
 culā

culā transposita, aut imitatione aliqua fortiter affirmata,
 culpam tu nobis hanc totam præstes, atq; condones. Nec
 tamen multa te, ut arbitror, offendent. Decem summum,
 aut circiter uerba opere toto comperies, quæ arrepta de
 foro dici non possim, atq; horum etiamnum aliqua iam
 Latinis auribus trita desumpsimus, aliqua ipsi peperimus.
 Cætera nō abhorret ab usu uel doctorum. Sed expli-
 care non possum, quā mihi hæc, quæ scripsi, non satisfaciant.
 Non quod melius potuerim tum, cum illa scriberē,
 sed quod nunc si mihi eadem exigēda stylo essent, in finitum,
 quā uideātur mihi posse & commodius, & locupletius dici.
 Nec mihi aliquis illud obijciat, cum te excusaris,
 Barbare quid loqueris? Non enim ad id ualere hoc,
 quod modō dixi, uolo, quo qui perfrixisse se queruntur,
 sed ut declarem me in illa hæresi constantius per-
 stare, ut putem ferè facillimum esse philosophiam Latinis
 literis mandari: quandoquidem illa ipsa minus Latina,
 quæ aut quod in rariore sunt usu, aut quod priuata, &
 sua philosophis sunt, quæ sita uenia dicere necesse habui-
 mus, nihilominus arbitramur posse illustrius, & eleganti-
 us nominari. Alioqui ego ea nō prōinde signanda esse,
 recipiendaq; censeo, sed tantisper dum aptiora aut inue-
 nio, aut ab alijs doceor, tanquam precario ijs utemur.
 Dicauimus porrō tibi libros Themistij de ingenio ani-
 me, utranque ob causam, & ut argumento hoc utcunq;
 scires te à nobis amari, coliq; & ut agnoscens in nobis
 impetus aliquos, bonæ frugis indices, pro tua bonitate,
 humanitateq; quibuscunq; rebus posses, faueres. Vale.
 Venetijs. M. ccccxxx.

Hermolaus

HERMOLAVS BARBARVS

Petro Cara iureconsulto, & oratori sanctissimo S. D.

Coniuij descriptio.

DVxit uxorem clarus bello, & pace uir Triuulcius Neapolitanam, prænobili familia. Inuitatus sum ad conuiuium, imò ad pontificiam, & adipalè cœnâ. At ego ad epulas primas satur, spectator potius quàm cõuiua fui. Credo gratum fore uel tibi, uel posteris, si fercula quàm breuissimè descripsero: non ut Macrobius apud nostros, nec ut apud Græcos Athenæus iustus uoluminibus, sed ut occupatus homo, & ad epistolæ mensurâ. Primum, aqua manibus data, non ut apud nos stantibus, sed accumbentibus, utiq; rosacea. Tum illati pugillares ex nucleis pineis, & saccharo pastilli. Item placentæ nucleis amigdalæ, & saccharo confectæ, quos uulgò Martios panes uocamus. Secundum fertur, altiles asparagi. Tertium, pulpule, ita enim popinæ appellant, & iecuscula. Quartum, caro dorcadis tosta. Quintum, capitula iunicum, uitulorum uel una cum pellibus elixa. Sextum, capi, gallinarum, columborumq; pulli, bubuleis comitati linguis, & petasonibus, ac summe, omnibus elixis, addito Lymoniace pultario, sic enim Cupediarij Mediolanenses uocant, quam nostri fermiacam. Septimum, hædus integer tostus, in singulas singuli capidas, cum iure, quod ex amaris cerasis, siue ut quidam malunt appellare, laurocerasis, condimenti uice fungitur. Octauum, turtures, perdices, phasiani, coturnices, turdi, ficedule: & omnino plurimi generis auitia, molliter, & studiosè tosta. Colymbades oliuæ condimenti loco apposita. Nonum, gallus gallinaceus, saccharo

saccharo incoctus, & aspergine rosacea madefactus, singulis conuiuii singuli patinis argenteis, ut & cætera quoq; uascula. Decimum, porcellus integer tostus, in singula singuli crateria iusculento quodam liquore perfusi. Undecimum, pau tostus, pro condimento leucopheonius, imò ferrugineum è iocinoribus pistis, & aromate preciosi generis, ad portionem, & symmetriam, additum, Hispani appellant. Duodecimum, tortus orbis ex ouo, lacte, salua, polline sacchareo, saluiatum uocamus. Terciumdecimum, struthæa cotonea ex saccharo. Quartumdecimum, carduus, pinea, icolymon, siue cynaram potius appellare conuenit. Quintumdecimum, à lotis manibus bellaria, & tragemata omnis generis saccharea. Inducti mox histriones, pantomimi, petauristæ, aretalogi, funambuli, choraulæ, citharædi. Singulis porro ferculis præbant faces, atque tubæ: sub facibus inclusa caueis altilia, quadrupedes, auiculæ, omnia uiuentia generis eius uidelicet, cuius ea quæ magistri, & structores cocta mensis inferebant: mensæ per atrium ab eis singulæ singulis dispositæ, sed et priui priuis ministri. Ante omnia silentium, quale ne Pythagorici quidem seruare potuissent. Vale. Mediolani, Idibus Maijs, M. ccccxxxviii.

Ἑρμόλαος ὁ Βάρβερρος Ἰεσίνῳ ἑὸν Δασελεύθῳ
εἰπὼν πρότερον.

ΚΑὶ πολλὰ φίλων, ἢ διὰ τὴν φιλίας ἀρετὴν, ἀξιῶ ἀντὶ τῆς φιλῆδου πέφυκται, ἄλλωσι ἢ ἀποιτῶν ποσοπὸν μεγάλην τῆσιν ἀντὶ τῆς ἐγὼ δὲ τῆς πρώτου μὲν, τοὺς παρ' ὑμῶν ἐποιήσας κατὰ πολλὰ μείζους καὶ πλείους τῶν προσηκόντων ἐπίστευμαι. ὁμοίως συγγνώμη

συγγνώμη θί ε̄ πρῶτον ἐπισέλλειν ἀπὸ ψεύδους ἀρχομένου. ἀπὸ
 γὰρ τούτων, ὁφείδεις οἶδεν οὐδὲν καθεστῆσθαι ἀλλ' ἐκείνῳ, οὗ ἔσθ' ἴδιον
 γὰρ παιδείας, ἄουτον τ' ἔλασθαι τοῦς τῶν ἐγκωμίων νόμους ὑπερβαί.
 καὶ τῶν περὶ ἐμῶν τ' ἀνεβδὸς ἐδέξω γνώμην οὐκ ἀληθῆ. μάλλον
 εἰ καὶ παρελήλυθας πληρὸν οὐκ ἄκων γὰρ σὺ. πῶς γὰρ ἀπίσειν
 οὐκ ἔδει τῶν ποιῶν καὶ τοῦτων εἰς ἡμᾶς ἄδοντι, καὶ μὴ με-
 λαγχοῦσθαι ἠγείδαι κῆρ ἰληγούμην; ἰπῆθητῃ περὶ φίλους
 ἄνυσθῶ, ἰπῆνται. μαρτυρήσει περὶ τούτων ὃ γὰρ εἰ. εἰ καὶ
 συμβᾶς τοῖς ὄρκοις καὶ θεῶν ἐνάμοτῶ ὑγίεις οὐθεῖν, τῆτε
 ἄλλη γνώμῳ ὄρῳ, καὶ τῶ ψεύδῳ φασίόμενῳ, ταύτη
 ἀναμῆς καὶ πάντα χῆ σαβδὸς φανήσεται. χαρίτης μὲ οὐ
 αὐτῶ πολλὰς ὀφείλων οἶδεν. ὅτι μετ' εὐφροσύνης ἀεὶ ἀνα-
 μινούων διατελεῖ. σκοπεῖται δ' ὅμως εἰ Εὐριπίδην ἐκεί-
 νο. ἀνοῦμενοι γὰρ φησιν, οἱ ἄγαθοί, πρόσωπον πινὰ μισῶσι
 τοῦς ἀνοῦντας, ἐὰν ἀνδρῶ ἄγαρ. ἔσω. ὃ μῆντοι λέγει
 σὺ, ἐπειδὴ ἔσθ' το διασήματῶ πολλῶ κενώλωσαι καὶ γὰρ
 εἰς ἡμᾶς; καὶ ἡμῖν γνέσθ' γνῶριμῳ. χρῆδαι δ' ἔμ σε
 ἔσθ' ἀετῆρῳ, δῆδοσι τῶ γράφειν ἐπιστολάς. ποῖα το-
 το παρακαλῶ σε ποθενότατε μοι Ἴνσινε, συνεχῆς. καὶ το
 πνύματῶ ἀμαρτῶν, φασίρ, ἐπὶ τῆς κώπας χῶρε. ἐμὲ
 ἕ, τῆτε ἄλλη πάση προθυμίᾳ καὶ τῶ πρὸς εἰ ἀντιπέλε-
 λειν ἐπιμελεῖ, μηδ' ἐπὸ ὑπ' ὄμμενον εὐρήσας. κῆρ ἴδιον
 σε ποτ' ἐ τῶ ἔμν (τοπο γὰρ ἴσως οὐκ εἰς μωσάρη θεῶν τῆ
 δίκαια ποιοῦντων σημειήσεται) ὡς περ νῦν καὶ φίλων καὶ
 γράφων, οὕτως εὖ ποῖν τότε κατὰ δύναμιν οὐ παύσμαι,
 ἑκάτερον ἄμ' ἐλέξω φίλον κούμην, τῦν τ' ἐκωνυμία,
 ὡς ἄρα βαρβαρῶ οὐχ' ὑπάρχω, καὶ τῶ παρομῖαν, ὅτι
 κατῆ βαρβαρῶ χαρίτης. ἔρρωθ. εἰ τῶ ἰδίῳ.

HERM.

HERMOLAVS BARBARVS

Iustino Decadio s.

ET quod mirificè amas, & ob uim ipsius amicitia,
 cui in amore uicissim respondeatur, dignissimus es,
 quum id præsertim tute ingenti studio efflagites. Ego pri-
 mum à uobis quidē me plus æquo laudari certò scio. Igno-
 scendū tamen tibi falsa scribere nunc primū aggredienti.
 Huiusmodi enim rerū autorē, exploratū habeo te haud-
 quamquàm extitisse, sed illum, cuius uerbis faciliè adductus
 imprudens laudandi leges præuarcatus es, & minime ue-
 ram de me sententiam acceptam præteristi, nec id tamen
 inuitus. Quomodo enim credere oportuit homini talia,
 tantūq; de nobis decantanti, & nō insanire potius ipsum
 narrantem autumare? Augusti mentem excusserūt ami-
 ci, excusserunt inquam. Testabitur de his ὁ præclare in-
 tercedente etiā iureiurando nihil ueri, quum uir alioqui
 generosus sit, & mendacij abstinēs, hoc uno impudēs, &
 rimosus ubiq; & uanus uidebitur. Veruntamen gratias
 ei permultas habeo, quòd de me cum laude & benedicē-
 tia nunquā non meminerit: perpendat tamē Euripideum
 illud: Quum enim laudantur, inquit, boni, nescio quo mo-
 do laudates odio prosequuntur, si plus satis laudēt. Esto.
 Quod autem dicis, quando per multam locorū intercape-
 dinem non tibi licet nec me cognoscere, nec à me cogno-
 sci, iterum uidelicet ad nos literas scribere uelle: scribe
 quaso, charissime mihi Iustine, creberrimas. Et uēti, quod
 dici solet, impos remos arripe. Caterū quum reliqua
 omni sedulitate, animiq; alacritate, tum uerò rescribendū
 cura, & diligentia nunquàm abs te comperiar superari.

Quòd

Quod si coram tueri aliquando nobis datum fuerit, quod dijs forsan bene iunatibus breui succedet, quemadmodum nuc et amore, et literis, sic tum quoq; pro uirili beneficij profectui no desinam: utriusq; simul arguere cotēdes, tum cognome, quod barbarus no sim, tum parœmiā, quod etiam in barbaro gratia. Vale. Quinta decima Iulij.

Ερωτάω δ Βάρβαρον Αντωνίου Πυροπόλου Ενδοξοτάτου
 Ιατρού καὶ φιλοσόφου εὐ πρακτικῶν.

ΚΑΙ πολλῶν καὶ πολλῶν ἀκούσει ἡμῖν ἐστὶ διεξιόντων περὶ σὺ, τῆρ, τε γυναικῶν ἐκείνων καὶ πάντων φιλοσόφῶν σε προσείρησεν περὶ, τε τῶ ἄλλῃ θρίαν, καὶ ἄλλῃ τῶ περὶ τῶ μεθῆματα. καὶ τὴ φύσιν, καὶ τῶ ταύτης ἰσοδογῶτατον μέρος ἰατρικῶν, καὶ τέλος ὡς ἀρα μὲν ἀπάντων ἀνθρώπων εἶναι, ὡς καὶ ὑπὲρ τῶ γυνεῶν φίλων, καὶ διαλέγεται, παρόντα πάντα λόγοι φιλοσοφίας. καὶ οὐδένα πόρον ὑγείας τούτου κρείττω. οὕτω τοῖ νῦν πολλῶν καὶ μεγάλων ὄντων θεοπλεονεκτικῶν κατὰ ἀρετῶν, ἀθυμίας ἐχόμενα τὸ ἐχάτης κατ' ἀμφοτέρω. καὶ ὅτι κινδυνεύει θεοδιατελεῶν ποιούτων ἀνθρώπων ἀγνώστων, καὶ ἐπεὶ τῶ τῶ θάρα πύρην ἔχει τῶ πρὸς ἀλλήλους ἐπιστολαῖς, ὅτι γυνὴ ἴσα οὐδέ μίαν ἐλπίζει ἔχει τῶ εὐτυχῶν θεοπύρην ὅτι κατ' ὅτι, ἐστὶ δὲ ὅπως ἡμῖν παραμυθία τῆς λύπης ὑπόλοιπων ἐλαχίστη μὲν ἐκείνη ὅτι εἶναι καὶ θεοὶ, καὶ μόνῃ καὶ ἄλλως ἀγαπητῆ. τὸ ἐκκαλεῖται σε τῆρ ἀρετῶν ἀεί. καὶ τὸ πρῶτον συνεχῶς πρὸς σε, εἴπερ μὴ δὲ ὅχλησ τῶ, ἀλλὰ καὶ βλαβερῶν θεομάλις συμβήσεως. καὶ ἀγῶ μὲν οὐχ οὕτως εὐήθης, οὐχ οὕτω σκαλὸς εἶμι, ὡς τ' ἀγνωστῆ τῆς ποιότητος φιλίας τὸ ἀνίθρ. καὶ ὅτι τῶ συμφορῶν ἐμοὶ τῶ παρὰ σὺ, πολλὰ μείζον περὶ αἰετέ, καὶ θεοὶ τῶ παρ' ἐμῶ. Ἐπεὶ ἴσα τῆς φιλίας τιμητικῶν ψυχῶν ἐστὶ μάλλον, καὶ μέτρον οὐκ ἔχει τῶ λυσιτελεῖς ὡς ὑμεῖς οἱ φιλοσοφούντες φασί, καὶ μετὰ τῶ ἀνθρώπων ἀν καὶ τὸ ἦθρ σε μὲν καὶ

ΜΗΤΡΙΣ

μητρῆς, προσδέσασθαι τὸς αὐτοῦτας εἰς φιλίαν, μή τε ἐδρεβέταις, μήτε κακὸς πρὸς τῶν ὑπάρχειας, καὶ ὅλων μὲνδὶ σὺ καλῶς, καὶ ἀγαθὸς ὡς, ἀπὲρ ἴσα ἄλλο, ἀντιφιλήσεις οἶμαι τὸς φιλοσοφίας. εἰ δὲ μὴ τῶ φιλίαισιν σε καὶ θαυμάσει, τῶ ἀφῶς εἰσὶ ὅτι καὶ ἄν ἡμῶν ἀφῶς. καὶ μὲν γὰρ μεμνηδαί σε καὶ τιμῶν τῶν μέτρων, ἐφ' ἡμῶν ὅτι τυγχάνει, ὅπως δὲ χαίρω, καλουμένον ὑπὸ σὺ εἰς φιλίαν, καὶ ξένον θεογενόμενον, τῶ ἐπὶ σοὶ κατέσπερ, ἐμὴ ὅτι τῶ ἦθρ ἐπὶ θεοπύρην τῶ οἶς τ' ἴσα ἀνίθρην σοφῶν ὡς καὶ πάντων χρηστὸς ἀνῆρ, καὶ πρὸς οὕτω προσωκιδωμένον σοφῶν ἴσας τῶ μὴ προσίεται, ἔργωσσο, ἀπὸ ἐνέϊων γαμμηλιδων τῶ ἴσα μὲν.

HERMOLAVS BARBARVS ANTONIO Pyropylo Medico Philosophoq; clarissimo s.

ETex multis, & sæpe audire nobis licet referentibus generosum illud tuum, & philosopho dignissimum institutum, amoremq; non tam in cæteris disiciplinis, quàm mathematicas, & physicam, & huius partem dignitate præcellentem medicinam: denique quòd unus omnium hominum sis huiusmodi, quem sibi parare amicis, & coram compellare nullus non certatim eniti debeat, & huic pulcherrimo certamini cætera omnia posthabere, nulloq; labore hoc præstantiorem existimate: quando multis, & ingentibus uirtutibus sic anteis, & emines, duplici merore, & quidem summo confictor, & quòd in periculum adducor, ne tibi tanto uitro perperud sum ignotus, & quòd id quidem mutuis curare epistolis licet. Quippe tua olim consuetudine utendi spes me omnis destituit. Est tamen nobis medela doloris reliqua minima quidem illa, dii boni, unica uero & aliqui grauisima, in tuas continuo laudes ire, & sæpissime ad te literas dare, modò id tibi molestum non sit futurum. At rectè & tibi maxime desideranti forsan præstabitur. Nec ego quidem tam liebeti sum ingentio, & rudi, ut huiusce amicitia me lateat inæqualitas, quòd est emolumentum mihi abs te maius, quàm tibi à me sic obcuturum. Verumenimvero quando amicitia operæpretium animorum magis est, nec utilitatis modo uenit metiendum, ut uos philosophi asseritis, magni uiri fuerit, & moribus præditu grauisimis, ac modestissimis, amicoru in album admittere ultro sese ingerentes, qui neque barbari

F sint,

sint, neque improbi. Denique quum sis ipse honestus, & probus, & quisquam alius, tui studiosos puto redamabis, sin secus, tui certe amorem, admirationemq; certo scio, te nobis nequaquam adempturum. Nam tui meminisse, memoriamq; colere nostri est arbitrij. Quod autem me abs te in amicitiam ascitum, & hospitem tibi factum esse laetabundus exultem, id in te stum est. At si iam non in te est, quomodo poteris, quum uir sis optimus, & sapientia singularis, reluctari, & hominem ita tibi affectum, & additum non admittere? Vale, Venetijs octauo Idus Ianuarij.

HERMOLAI BARBARI IN PARAPHRASIN physices Themustij præfatio ad Antonium Galateum.

Philoxenum Eryxidis, & Gnathonem Siculum gulate proccres, imò uerò extremos, ac perditos gulo-nes, cupidiorasq; infamant litera, quòd conuiujs adhibiti emungere se in pultarijs soliti essent, ut abstinentibus cateris, soli epulis ampliter fruerentur. Idem mihi uidentur peccare, qui studia liberalium artium docere, aut scribere ingressi, uocabulis sordidis, & ex intima plebei sermonis fece acceptis, foedant, & contaminat omnia, ut bonis mentibus, & præclaris ingenijs, aut auersis, aut perterrefactis, soli rerum potiantur, uoluptenturq; citra æmulum. Ita fiet, ut qui paulò modò humanius educati, institutiq; sunt, non reformident hæc adeò, sed fugiant, oderint, despuant. Contrà, rudissimus quisque, infantiissimusq; admoliri manus ijs audeat. Quod non contingeret, nisi quòd (ut in prouerbio est) balbi balbos intelligunt. Ac sunt quidem nonnulli tam malè affecti, animatiq;, ut putent quæ in philosophia, mathefi, iuris scientia tractantur, Latine dici, aut explicari non posse.

non

non tam propter egestatem linguæ, & rerum nouitatem (ut Lucretio uidetur) quàm quòd sentiunt humanas literas, quasi negotium facessere, & impedimento esse maioribus doctrinis. In quo alij etiam importunius, stolidiusq; affirmant pugnantia esse hæc non alio genere, quàm ea quæ disparata, & contraria aientibus dicuntur. Pròinde uitio uertunt, si qui utrunq; aut iunctim condiscat, aut ab eloquentiæ studijs se ad philosophiam conuertat. Hi sunt, qui plausus modò in celebritatibus captant, qui per urbes uehuntur cõspicui, qui unicos se Aristotelis lectores, narratoresq; & credunt, & prædicant. Durius fortasse uerbù, quàm ut uel homo minime iurgiosus, immodestusq; asserat, uel ut abesse ab eo inuidia possit. Sed, fortis fortuna, dicendum est. Nihil æquè perniciosum in omni Republica est, quàm ista persuasio: nihil tota uita incommodius, indignius, foedius, quàm peruersio hæc, & deprauatio studiorum. Addicerem hoc necessarijs rebus, & testibus, sed nolo esse longior in re non dubia. Illud non possum tacere, hoc quod uulgò creditur, philosophos non esse rebus gerendis aptos, nauosq; non alium de habuisse ortum, quàm quòd ex ijs plurimi, dum se totos ponunt in una illa, cui addicti sunt arte, aspernantur, & deserunt cetera, eloquentiam abdicant, id est cultum, & elegantiam uitæ, historiam negligunt, id est magistrã, & ducem bene, ac beate uiuendi, de qua & usus rerum omnium prouenit, & peritia tota Reipublicæ administranda, constituendaq; paritur. Hi cum legati ad externos mittuntur, cum prætores iuri dicendo sedent, cū in senatu sententiã rogantur, mirum non est, si aliquando præ-

F 2

sentibus

sentibus risum excutiūt, si fatua, si delira, si extrema de-
blaterant, si tota eorum non plus incompta, quā impru-
dens oratio est. Et hercules nullum hominum genus uisi-
tur tam abhorrens à sensu communi, tam distorto, & cor-
rupto iudicio, quā qui aut philosophiam, aut ius ciuile
sine literis cultioribus adierunt. Sed mittamus obscuro-
sus, qui non uerbis, sed serula commonendi essent: nisi
quod senex est p̄stiticus, negligit ferulā. Prius tamen quā
hinc decedo, de genere hoc ita statuo, quemadmodum lu-
scitiosi exquisitius cernūt uesperis, quā interdiu: ita hi si-
cilius p̄postera, & confusa, quā recta, & explanata
percipiunt: & quemadmodum qui miserè degunt (ut in-
quit Plato) dicunt humanū genus felix, ac beatū esse non
posse, ita qui diuersum à Musis ingenii obtinent, negant
habitare eas posse, in quibus ipsi artibus uersentur. Cate-
rum hortor te mi Galatee, ut adolescentibus istis uestris
nouitios philosophos cum ueteribus conferas, pensitesq̄,
ut quantum intersit intelligant. Incumbe omni studio, la-
bore, dexteritate, prudentia, ut opinionē illam, de qua su-
perius dixi, quæ serè in hominū mētibus obduruit, aut di-
scutias, aut mollias. Ita enim & illos priuatim, & litera-
tos omnes in commune promeritus fueris. Multum te in
hoc iuuabit Pontanus noster, cuius tanta est uel doctrina,
uel autoritas, uel utrūq̄, ut sperare sit eum (si uires inten-
derit) talē huic malo futurū, qualis aut Sphingi Oedipus,
aut Hydræ Hercules fuit. Quod si quos nactus fueris egre-
giè pertinaces (sunt enim & in uolucrum, in terrestrium
genere animalia, quæ fetidis gaudeant) ad hos tu ceu aui
p̄postera ortos, lustratos, & intemperijs actos, ac
planè

planè depositos, deploratosq̄, ne manum quidem admo-
ueas. Nūc restat, ut de meipso tibi aliqua dicā. Mirari te
nolim si infinitos errores, quos isti partim imperitia lin-
guæ, partim Aristotelicæ disciplinæ inscitia prælegunt,
& defendūt in scholis, non coarguo. Nec enim hanc pro-
uinciam suscepimus scribendi res physicas, ut cum illis tan-
quam in palæstra (ut dicitur) certaremus de laude, & glo-
ria: quippe quos uincere nullum negotium sit, sed ut uel
nobis ipsis commentaremur hæc, si nullos habituri secto-
res essemus: uel si quibus idem, qui nobis, stomachus esset,
ijs ad bonas literas aliquid opecule adderemus. Nec enim
spiritus magis magnos in hoc, quā utiles (ut ille inquit)
afferimus. Nec de nobis quicquam magnopere arduum
pollicemur, sed quædā tamen inuenisse non negamus, quæ
aggredientes ad hæc tantisper morari nō inuenta potue-
rint. Illud tempus est in calce uti dicamus, nos tibi inter-
pretationem in paraphrasim physices, pro nostra ueteri,
ac stabili necessitudine uolentes dicasse: alioqui dicaturā
hanc stipulatus à nobis es, cum essemus istic: oppigneratā
tibi fidem reluimus, quanquā præscriptione uti potera-
mus & fori, & decennij, sed beneficio harum legum re-
nunciant philosophi, quibus in fraude ponitur uel furio-
so abiurare gladium. Vale. Venetijs. M. cccclxxx.

HERMOLAI BARBARI IN PARAPHRA

sin Themistij Peripatetici præfatio ad Six-
tum IIII. Pontificem Maximum.

Q Vi tibi studiorum suorum opera nuncupant, Sixte
Pontifex summe quarte, alij id agunt, ut te utcumq̄
sibi promereātur, alij ut fructum aliquem sentiant iudicij

tui de se, alij ut abs te tantum probentur, alij ob alias causas. Ego uero hæc tibi dedico, tum ut meam in te obseruantiam, præsertimq; Zachariæ patris, qui istic ad te pro Venetis agit legatus, agnoscas: tum uel maxime ut te pro fide ea, quæ à me tibi ut principi meo debetur, summa, instituti illius tui præclari, & diuini cõmonet, quod protinus quàm creatus Pontifex es, flagrantissime amplexus uideris adiuuandi, prouehendiq; literas, quæ proculdubio sine autoritate, & diligentia doctissimi principis, aut interitura penitus uidebantur, aut ad pristinam barbariam reditura. Nam & ingenia undiq; conduxisti, & bibliothecã opulentissimã arẽ tuo, impensaq; publicasti. Nunc te obsecrant, obtestanturq; bonæ omnes artes, ne (quæ tuæ maxime occupationes sunt) negligētiuscule in posterum habeantur. Errant qui credunt grauius esse cum quibusuis hostibus, quàm cum imperitijs, & indisertis bellum. Intestinum hoc, & intra parietes, ac perpetuum: illud externum, temporariumq;. In eo libertas, imperium, uita sub alea est: in hoc labes animi certa. Per illud desinas uiuere, ut res pessime cedat: per hoc uiuas omnino, sed uiuas non homo. A Barbaris, à feris, à uulgo differimus, quod literas habemus, illi non habent: ceteris uincimur. Tolle hoc discrimen, deteriores sumus, quàm Barbari, quàm feræ, quàm uulgus. Hoc tibi (quod cœpisti) spectandum identidẽ, premendumq; assidue propositum est. Nulle sint cogitationes tuæ tam multæ, tam arduæ, quæ curã tibi hanc, aut excutiant, aut offundant. Sub Nicolao principe exere se, ac reuirescere studia cœperunt. Nisi tu (quod facis) facere perseueres, necesse est consenscant

denuo

denuo, atq; decedant. Igitur Themistium è familia Aristotelis elegantem philosophum, ad te in Latinum sermonem conuertituratus non ingratiſsimam tibi rem me facturum, si philosophia ea, quæ de natura est, Latinis literis quanta modò legitur in scholis, cõtineretur. Videbam nihil incultius, horridius, inceptius, quàm partem istam literaturæ haberi. Placuit periclitari in Themistio, an istæ quoq; proprietatẽ, & lucem Romanæ linguæ reciperẽt. Oppido quàm laboratum mihi in hac interpretatione est. Non tam quòd nihil iuuari ab ijs autoribus potui, qui Aristotelem commentati fœdè ac barbarè pridem sunt, quàm quòd ne ab illis quoque, qui etate nostra Latinam eloquentiam professi Græca eius philosophi commentaria translulerunt. Horum plerique dum alienam inscitiam infertantur, suam prodidère. Adeo omnia ab ijs peruersè, deprauatq; sunt perscripta, ut si quis interpretationes eorum cum illis ueteribus confrat, quas reprehendunt, uel in aliqua Aristophanis libra, aut Critolai appensas exanimet, utræ earum uergant, internosci non possit. Percenterem sigillatim quæcunque peccassent, nisi plura eorum essent errata, quàm uerba. Alioqui non incessendi quenquam, lacerandi ue studio, sed iuuandi bonas mentes hæc scribimus. Magnam, incomparabilemque iacturam iam pridem fecimus Pontifex Maxime in Theodoro Gaza, qui uir Græcus Latinos omnes in hoc munere scribendi, interpretandiq; superauit. Is si diutius uixisset, linguam Latinam hac quoque parte locupletasset. Quod & fecit in libris illis absolutissimis de animalibus Aristotelis, & Theophrasti de stirpibus. Hic unus mihi

F 4 certare

certare cum uetustate ipsa uisus est, hunc mihi quem colerem, quem imitarer proposui. Ab huius scriptis adiutum me et fateor, et praedico. Hunc ego non magnopere in-
curiosius legi, quam Marcum Tullium, Plinium, Columellam, Varronem, Senecam, Apuleium, et ceteros, quos in hoc genere commentandi diligenter euoluere necessarium est. Ne ille quoque minimus labor noster fuit, quod in ijs libris uertedis non modo non expressimus uerbum e uerbo, quod interpretes indifertos solere Cicero meminit, sed liberè et translationibus, et figuris, et tropis usi sumus ad morem Romanum sensibus stantibus. Lusimus arbitrato nostro, sed sententiam integram dedimus auctori. Tantum uero abest ut aliquid praetermiserimus, dissimulauerimus ue, ut illud periculum sit, ne quod eruditioni impense studuimus, addidisse aliqua potius, quam detraxisse, inuisoribus inuideri possimus. In plenum non tam Latinum reddere Themistium, quam certare cum eo uolui. Haec enim laus, ut ille ait, linguae Latinae est, ut Graecam proprietatem, et gratiam in transferendo, aut aequas, aut etiam antecellas. Hoc me non dico assecutum fuisse, sed crimen meum confiteor. Laboraui plane hoc ambitu. Sed an effecerim quod querebam, alij iudicent. Ipse certe mea nec magnifacio, nec probo. Sed quid te princeps humanissime oratione longa detineo? Finem faciam, si quaedam de Themistio dixerò. Is Libanii sophistae, et Iuliani Caesaris temporibus floruit. A quibusdam abbreviator creditus Alexandri ex Aphrodisiade est, sed falsò. Nam et ab eo dissentit haud timide, cum collibuit, et ab ordine, ac serie eius cuariat. Praeterea ipsemet se paraphrasten Aristotelis facit.

lis facit. Est autem Paraphrasis exercitamenti apud rhetoras genus. Ea finitur a Graecis hoc modo, ut sit, quae narrationi proportionem respondeat: aut sic, in qua uertimus aliorum scripta, non in alia, quae humiliora, grandiora uel sint, ut a Metaphrasi differat, sed imparia sensu modo seruato. Quod et Fabius duobus locis sic explicat: Tum mutatis uerbis interpretari, tum Paraphrasi audacius uertere, quae et breuiare quaedam, et exornare, saluo modo sensu dimittitur, quod opus consummatis professoribus difficile, qui commodè tractauerint, cuiuscumque discendo sufficient. Alio item loco: Sed et ipsis, inquit, sententijs addicere licet oratorum robur, et omissa supplere, et effusa substringere. Neque ego paraphrasin esse interpretationem tantum uolo, sed circa eosdem sensus certamen, atque emulationem. Dicitur et a quibusdam Ecphrastes. Est autem Ecphrasis mera, puraque enarratio. Quod ergo diximus inter initia doctissime pontifex, susceptum abs te patrocinium literarum ne deserere: cum dico literas, philosophiam intelligo, quae coniuncta cum eloquentia sit. In te eruditio summa, et summa fortuna. Facile sperare possumus temporibus tuis futurum, ut recta studia uolente te (nam potes, nec alius potest) ad dignitatem pristinam reuocentur. Vale Venetijs M. cccclxxx.

HERMOLAI BARBARI IN CA-
stigationes Plinianas ad Alexandrum sextum
pontificem maximum praefatio.

Quae lucubrationes suas regibus inscribunt, Alexander Lucubrationes
der sexte Pontifex maxime, ueterem consuetudinem literariae princi-
sequuntur. Nec interest qua materia, modo non obscena. pibus dicari so-
lita.

F 5 Quando

quando ea literarum dignitas, & quasi prerogativa
semper fuit, ut dicari eas sibi principes & honestum, &
gloriosum putarent. Adeoq; nullum genus fastiditum est,
ut Iulius Pollux ad Commodum Casarem de grammati-
ca, Vitruuius ad Augustum de architectura, Oppianus ad
Antoninum de piscibus, Diophanes ad Deiotarum regē
de agricultura scripserint. Ego uerò Plinianas castiga-
tiones, quas legatus Romæ, necdum sacris initiatus in-
choaueram, optimis, & doctissimis uiris suadetibus per-
fectas, emissurus, grauissime reprehendendus fuisset, nisi
eas (qualescunque forent) numini, & maiestati tuæ cōse-
crassem. Futurum enim erat, ut cum alia, tum illud quoq;
diceretur: ideo me tibi eas dicare noluisse, quia nescirem
aut quantum semper ingenijs fauisses, aut quo demū ani-
mo princeps factus, in bonos, & studiosos homines futu-
rus esses. Nicolaus quintus, à te septimus, cum ei renun-
tatum esset, quosdam esse Romæ, qui bonos uersus face-
rent, negauit bonos esse. Cur enim, inquit, ad me non ue-
niant, qui poëtis etiā malis pateo? Molestè tulit homo sa-
piens in urbe sua esse, qui literas scirent, & nescirentur.
Quantò mihi iustius tu succenseas pōtifex maxime, si &
militia, & sacerdotij iure tibi secūdu deū maxime deuin-
ctus, autoratusq; testimonio tuo sepiissime ornatus, pa-
trocinio adiutus, autoritate seruatus, cōmiserō, ut labores
mei (quicumq; sit eorum Genius) atrati, hoc est sine au-
spicio tuo prodeant? Iam ipse Plinius, si quēadmodū re-
stitutus ferè creditur, ita redire posset ab inferis, cui quæ-
so alij salutem, & dignitatem suam, quàm tibi commēda-
turus esset? Quem simul atq; suscepisses, periculum non
esset

Nicolaus quin-
tus.

esset, uti (quæ tua felicitas, & autoritas est) denuo possi-
morum latronum præda fieret. Quinq; milia in eo ferè Pliniane casti-
gationes.
uulnera librariorū sanauimus, aut certe quemadmodum
saniari possent, ostendimus. Dixi librariorum, nequis aut
me parum pudentem esse, aut Plinium errasse dubitaret.
Fuit & hæc utilitas, quod in Pōponio quoq; Mela, quem Locin Pompo
nio Mela resti-
tuit.
nemo ignorat corruptissimū haberi, trecenta ferè loca, to-
tidemq; in alijs autoribus mendosa, properè in transitu,
atq; aliud agentes correximus. Nec omnium tamen par
conditio. Prodigiosa quædam, & monstris insignia. Secū-
da tribus aliqua, minusq; scæda. Iam quædam ex confesso
falsa, quædam ad electionem libera. Erunt & quæ tutissi-
mum fuerat omittere, si utilibus ambitiosa prætulisset,
aut placere magis, quàm prodesse laborassem. Nuda ali-
qua, & quæ uelut notare inter agnoscentes satis habui:
aliqua paulò pluribus uerbis explicata. Passim uerò auto-
res posuimus (id quidem uerbosum fuit, sed occurrēdum
erat inuidiæ) paucissimis exceptis, in quibus tamen non
delecta, aut libidinē, sed rationem aliquā secuti sumus. Nec
mihi fiducia est, ut (quod Fabius quoq; dixit) ea sola esse
contendam. Scio quædam inuenturos adhuc, qui sagacius
indagare uoluerint. Utinamq; sit tempus unquā, quo no-
stra hæc & leuia, & parum necessaria fuisse uideantur.
Ego uerò tametsi quantum mediocritate ualui, summū in
ijs quærendis, & exponēdis studiū adhibui. Quia tamen
nec scire omnia profiteor, & conuiuere multò sepius,
atq; falli propriū est hominis, paratus sum, si in ullo un-
quam opere, in hoc præcipuè, quod ad bonorū iuuenum
aliquam utilitatem componitur, nō pudorem modò adire
depre

deprehensus, sed et culpæ satisfacere. Reliquum est, pontifex summe, ut Plinium, et in Plinio literatos omnes fidei tuæ creditos, ita tueare, ut omnes intelligant te non modo religionis, sed etiam studiorum, et bonarum artium esse principem. Falleris, si alium fuisse pontificem existimas, de quo sibi omnis ordo, sexus, ætas, uel maiora, uel plura spondiderit. Assentari nescio, et si sciam, nolim. Ridiculi sunt, nec animi tui magnitudinem intelligunt, qui ea te prædicant fecisse, quæ nouus princeps nondum facere potueris, imperium promouisse, autoritatem sanxisse, innocentissimas manus habuisse, religionis et iustitiæ pertinacem fuisse. Flagitantur, et expectantur hæc à te: laudari sine adulatione, priusquam fiant, nec possunt, nec pateris. Atque ut hæc ipsa priuatus cumulatissime præstiteris, nescio tamen quo pacto pinguiora quædam, et grandiora desiderantur in principe. Illud citra suspitionem captatæ gratiæ testari licet, cum tu maximo rerum usu, incomparabili prudentiâ, suprema gloria, incredibili felicitate, admirabili facundia, promptissimo ingenio, castissima eruditione polleas, facere non possunt homines præsertim eruditi, atque studiosi, quin summa omnia de te sibi etiam tacente polliceantur. Huius autem spei suæ fructum satis uberem consecutos se putabunt, si Plinium, sine quo uix potest Latina res consistere, in clientelam tuam susceperis: atque ita susceperis, ut opinionem de illo iam receptam, non solum agnoscere, sed etiam approbare uidearis. Conuelli quidem existimatio eius nullo modo potest. Habetur in manibus, celebratur, colitur. Persuasissimum est indoctos esse, quibus ille non sapit. Vix tamè dici potest

test, quantum ornamenti atque præsidij eminentissimo auctori patrocinium tuum afferre posse uideatur. Romæ VIII. Calend. Septemb. M. ccccxcij.

PRAEFATIO HERMOLAI BARBARI
cum libros Aristotelis domi cepit prælegere,
quas lectiones uetera uocauit: cepit autem
mane sub emersum solis ferè.

id est matutina.

Quod propositum meum esset in hac prouincia, quam suscepi adulescentes optimi, quamquam priuatum, et seorsum uobis sæpe dixi, tamen nunc quoque dicendum uniuersis, et in commune puto. Animus est, et professio primum Aristotelis ipsius tum uerba, tum sensum interpretari, deinde quid expositores eius utraque lingua dixerint, referre, sed breuiter, et cum delectu: ita nec operati, nec inanes abibitis, id quod euerso faciunt philosophi ætatis nostræ. Expositores enim ipsos magna cura prælegunt, Aristoteles ipse negligitur. Quam quidem rationem docendi utrum reprehendam, nec ne, non sum dicturus hoc loco, certè non sequor. Sed aliud est reprehendere, aliud non sequi. Illud sine iniuria cuiusquam modestè dictum arbitror, eos qui philosophiæ præcepta tradunt Aristotele postposito, philosophos fortasse magnos et admirabiles dici posse: Peripateticos utique, uel saltem Aristotelicos nec haberi, nec appellari posse, nisi quis contèdat Peripateticæ sectæ placita melius ab alijs, quam ab Aristotele ipso tradi. Neque tamen deterreri uolo quemquam, si qui sunt è uobis, qui præceptores huic instituto nostro contrarios audierint, imò gratulari possunt utrumque, et quod perspicaciores futuri sunt, et quod faciliè iudicabunt

dicabunt, quid intersit inter hoc, & illud præcipiendi genus. Contrà quoq; si qui penitus rudes accessistis, nihil propterea desperandum uobis est, nisi potius gaudendū, quibus contigerit incunabula philosophiæ ab ipso protinus Aristotele doceri, & eam statim uiam ingredi, quam clarissimi, & castissimi quiq; secutores eius solam nouerunt. Alioqui qui putant hunc aditum patere nemini, qui scholas illas philosophiæ nunquam intrauerit, in magno uersantur errore: quandoquidem tales scholas nec Marcus Varro, nec Brutus, nec Plantius, nec Calcidius, nec Boëtius ingressi, non Alexander, nõ Themistius, nõ Porphyrius, non Iamblichus, non Simplicius, philosophi tam eminentissimi, & Aristotelis interpretes iuratisimi fuere. Sed reuertor unde sum digressus, credo polliceri uobis posse duas res. Alteram, interpretaturum me uobis intra triennium, uel summum quadriennium, Aristotelis omnia uolumina, hoc est quicquid ad dialecticam, quicquid ad philosophiam naturalem, quicquid ad transnaturalem pertinet: item quicquid ad moralem, ad rhetoricam, ad poëticam. Nam de omnibus ijs Aristotelem scripsisse constat. Quorum ne centesima pars quidem legitur, nec ipsa planè legitur uidelicet. Nam ex uoluminibus Aristotelis centum & uiginti quinq; aut sex, aut septē tantum leguntur. Alteram effecturum me pro uiribus, ut nihil sit in Aristotele tam difficile, tam obscurū, quod assequi non possitis omnes intelligentia. Reliquum est, ut hortor uos non ad hæc studia, uideo enim incitatisimos uos esse, sed ut ad hoc desiderium uestrum ardens, & concitatu assertis & diligentiam, & constantiam: facile magis cogitamus

Philosophi Peripatetici Latini & Græci.

Arist. uoluminum numerus.

gitamus, ut in auscultatione naturali legitur, sed magis facile non consequimur. Nihil est tam arduum, quò humanum ingenium penetrare non possit: sed sine labore, sine uigilijs peruenire nemo potest ad ea, quæ nos à uulgo separant, & à populo. Cauendum autem uobis inter prima est, non dico, ne per ignauia desistatis ab incepto, sed ne uicti difficultate uideamini, atq; ita in numero eorum esse, quos ipsemet Aristoteles à lectione commentationū suarum reiecit. Omnes enim philosophi discipulorum suorum ingenia probabant. Pythagoras ex insomnijs, quæ per quietem uidissent: Plato in conuiujs, atq; potu. Aristoteles utroq; melius ex ipsa sermonis obscuritate, ad quam non præsentis adeo, sed & posteros explorauit, quasi aquila infantes suos, ut quorum oculos conuiuere senserit, præcipitet è schola tanquam adulterinos: quorum uero acies firma contrà steterit, educet, & recipiat ut legitimos, atq; suos. Quamobrem enitendum uobis est, ut huius aquilæ uideamini generosa soboles fuisse, nõ pulli de generes, & eiekti. Caterum tacere nolo unum, quod ego maximum, & præcipuum ad studia philosophiæ cõperit: quod equidè qui sequi uolet, nemo est ingenio tam retuso, tam hebeti, qui euadere non possit ad huius apicè doctrinæ. Queritis quid hoc sit? Absoluo breuiter, uoluptatum fuga, id quod uersu quodam Græco præcipitur:

Ἠρώς ἢ πρῶτον καὶ ἡ ἄνους ἢ φιλοτύχου.
Veneris quidem primum, & somni, & amoris.

Quem per iocum nos expressimus paraphrasi:

Venter, pluma, Venus laudem fugienda sequenti.

Sed sinem dicēdi faciam, si addidero ijs quæ dixi, breuementem

Voluptatum fuga.

sententiolam. Non sum adeo tardus, nec impudens, qui magnitudinem huius professionis mea ignore, sed fretus sum non eruditione aliqua mea, sed nonnulla fortasse diligentia, ut quod uel ingenio, uel doctrina non possum, labore saltem, et cura perficiam. Propter quae si sunt et uobis aliqui uel studiosi, uel amantes mei, haec unam mercedem postulo, ut Aristotelem non dico diligenter auscultetis, sed diligatis, atque ametis. Atque amari quidem et ipse uelim, sed si amare simul duos non potestis, Aristotelem solum pro me diligite, atque amate: amabitur autem tunc demum cum ceperit intelligi. Illud uero persuasissimum habetote, nullam uobis maiorem uoluptatem futuram, quam cum ita familiarem habebitis Aristotelem, ut libros eius legere continenter, et inoffense ualeatis, expositoribus non consultis. Haec enim summa profectus est, hic finis librorum, unde fructus ille cumulatus, et uere beatus capitur, ut cum ipso plane uiuo, et praesente loqui uideamur. Sed accedendi tempus est ad institutum nostrum. Dixi.

ORATIO HERMOLAI BARBARI
Zachariae F. Legati Veneti, ad Federicum imperatorem, et Maximilianum regem Romanorum, principes inuictissimos.

POSTquam literae tuae, sacre Imperator, iucundissimum Reipublicae nostrae nuntium attulere, Maximilianum celsitudinis tuae filium principem celeberrimum, et fortissimum, admirabili populorum et optimatum consensu lectum, et salutatum esse regem Romanorum, Senatus et uniuersa ciuitas nostra non contenta id per epistolam

solam fecisse, congratulatum utrique; nos misit, et in mandatis adiecit, ut magnitudinem gaudij sui, quod pro tanta re merito concepisset, non duobus modo uobis principes inuictissimi, sed Galliae, sed Germaniae, sed omnibus gentibus, omnibus nationibus testatissimam, et conspicuam faceremus: cum quia nihil tam amplum, tam gloriosum sacratissima maiestati uestrae potest contingere, quod sibi quoque pro sua in uos obseruantia, fide, beneuolentia commune non putet: tum uero maxime, quia cum Christianum nomen, et Romanum imperium hoc altissimo prouidentia uestrae consilio diuinitus amplificatum sit, hoc tanto, et tam communi bono sic afficitur uniuersa nostra Respublica, ut sollicita sit admodum, ne letitiam incredibilem suam oratione consequi ualeamus. Quanquam enim Caesar gloriosissime, ut a te primum incipiam, nihil est ferè, quod uel a natura, uel a uirtute, uel a fortuna sit expectandum, quin cumulatisse consecutus esse uidearis: et iam pridem eas res gesseris artibus pacis, et belli, quae nomen tuum aeternitati commendare possint: hinc tamen opinione nostra fructum omnis anteactae uitae tuae maximum cepisti, quod filium generosissimum, qui nobilissimas gentes, ferocissimos populos, bellicosissimas nationes non minus armis, quam sapientia uicisset, regem Romanum te uiuo renunciari permiseris. Multa sunt maiorum tuorum Caesar egregia cum bello, tum pace monumenta, quorum persecutio neque loci, neque temporis huius est: sed omnia ea, ut per se magna sunt, et immortalis memoria digna, ita cum hoc uno tuo facto comparata multo reperuntur esse minora, quam praese ferunt. Ac gesserunt quidem illi rem Romanam

tam præclarè, ut nihil addi potuerit. Sed quãdiu uixerit, & utique sibi. Tu autem filio tuo ad gubernacula tantarum rerum promotò, posteritati quoq; consulis, & pluribus in futurũ seculis prouides, ratione inuenta, quemadmodum curã publicæ salutis retinere uidearis etiam post mortem: ratus id quod est, imperatoris esse boni prospicere nẽ possit esse malus imperator. Principẽ esse malum, quem uitia successoris commendent, & bonum uideri faciant. Nam quotus quisq; princeps non bonus sit, ad alterum collatus? Congratulatur ergo tecum sibi, & secum tibi, princeps eminentissime, non respublica modò nostra, sed Christianus orbis uniuersus, quod principẽ eum, quem certatim omnes efflagitabant, & tibi facere, & sibi habere cõtingerit. Rara, & uisenda felicitas tua Cæsar beatissime, filium genuisse, quem Gallia, quem Germania, quem Barbari, quem Romani, quem populus Christianus imperatorẽ optare te uiuo, te reluctante, non erubescant. Dixi te reluctante, nam hæc tua diue Federice propria laus est, non minus tibi, quam cæteris moderari. Verebaris audio modestissimus, & grauissimus imperator, ne si precibus populorum, & principũ omnium protinus annuisses, aut charitati patris in filium, aut ambitioni datũ esse iudicaretur: parum tibi uidebatur præstare Cæsarẽ in alios, nisi aduersus teipsum quoque præstitisses, imò qui clementissimus, humanissimus, & facillimus es in cæteros, id quod ego non famæ credo, sed expertus loquor: in te parum æquus, & duriusculus esse uoluisti. Nihil erat apud te frega uoluptatum, & continentia, quas uirtutes uno te nullus ante te magis cõmendauit, nisi & paternũ affectum,

quo

quo nihil esse constat in homine potentius, nihil tam legitimum, castigasses, & compressisses. Nec enim uitium erat in Cæsare liberos suos, qui & ipsi sunt Cæsares, protinus quàm nascuntur, reges esse cupere: quandoquidẽ non magis honestum est regem uocari, quàm Cæsaris esse filium. Iam patris in filios indulgentia popularis, & plausibilis quoq; solet esse, nedum ut uel inuidiosa sit, uel probrosa. Nam in Cæsare commendabilis semper fuit, in te uerò etiam expetitur quasi debita. Nec iam indulgentiæ nomẽ habet, sed iuris, & æquitatis. Quis enim est filio tuo uel bello, uel pace clarior? quem res aduersæ magis exercuerit? Quis prosperis, & secundis minus intumuit? quis in utraq; fortuna constantior? in labore pertinax? in remissione diligens, ac præcinctus? Mitto bellicas uirtutes, quæ ut in eo præstabiles, & eximie, ita nec temporum sunt omnium, nec locorũ. Attingantur pacis artes, quæ semper & ubiq; sunt usui, sapiëntia, temperãtia, placabilitas, innocentia, religio, frugalitas: hæc in iuuenè uno tam præclaræ, tam eminentes esse perhibetur, ut ne in sene quidem imperatore maiora desiderari posse uideantur: futura profusè incredibiles, nisi eum ex Austria gente celebratissima, & filium tuum esse meminissimus. Quæ cum ita sint, immortales tibi gratiæ prouinciatim, oppidatimq; habentur, & semper habebuntur, imperator consultissime, quod pro communi bono uerecundiam, & modestiã tuam expugnari passus es. Ergo bis teipsum uicisti Cæsar inuidiosissime. Primò, cum oblatum filio tuo regnum minime dissimulante auersatus, & deprecatus es, naturalemq; patris in filios pietatem uirtute plusquam heroica, imò diuina

G 2

quadam

quaddā mentis, & animi magnitudine superasti. Secundō, cum hanc ipsam uirtutē, qua modo te uicisses, utilitatis publicae contēplatio peruenit: & impetrauit à Cæsare, quod impetrari non potuisset à patre. Sed iandudum mihi Cæsar inuit, Maximiliane Auguste princeps generosissime, ut à se digressus orationem ad te conuertam, obtemperabo lubens, atq; letus: cū quia laudes tuas pater æquiore animo, quam suas audit: tum quia per hūc modū imperio senatus, & desiderio Reip. melius, & uberius satisfecerō. Ergo maiestatis tuæ nomen apud nos tam celebre semper fuit, ut ad diligendū, amandūq; te propensos, etiam ad colendū, & obseruandū impulerit. Est hic mos Reip. nostrae peruetus, atque sanctus, perniciosos, & improbos tyrannos exitialiter odisse, principibus bonis, & fortibus non solum fauere, sed etiam obsequi, dignitatem eorum, & amplitudinem omnibus modis iuuare, tueri, defendere. Aetate porro nostra nemo de regū, & principū numero fuerit, quem colligi tecum, & cōparari posse iudicemus. Omnino talis, & tantus es apud nos, in quo uel plura, uel maiora, quam prae te feras, optare, comminisci, desiderare pudor sit: ut nemo mirari debeat, si letitiam immortalem, gaudium incredibile, uoluptatem incomparabile, quam te Romano rege declarato cōcepimus, dicendo representare nullo modo possumus. Enitent, ac praelucent in uno te, sed iuuenē, mirum dictū, uirtutes omnes imperatoriae, iustitia, liberalitas, animi magnitudo, clementia, placabilitas, abstinentia uoluptatum omnium: & ut complectar uno uerbo multa, quam in maturum aui te cernimus, tam maturum imperij te cognoscimus. Peruidit hanc indolis altitudinem

Carolus

Carolus rex Belgarum, experientissimus belli dux, & Carolus Burgundiae dux. acerrimi uir ingenij, qua usque adeo exarsit, ut nihil prius habere uideretur, quam ut unicam sibi filiam uirginē magne spei, foeminam lectissimam, heredem multarum gentium, nationūq; futuram, & omnino quam multi reges appeterent, obseruaret, ambirent, tibi uni ferē puero, nec uxorio, nec quaerenti desponsare posset. Vnde uigesimo autem aetatis anno, quum princeps ille, cui mox asciscendus gener eras, ab Leucis, & Heluetijs interceptus esset, soceri tui regnum à Gallis occupatum ingressus, parua manus, & trucidatis ingentibus hostium copijs, seruitute liberasti, uxorem defuncti ducis, & filiam fortunatissimas modo foeminas, tum miserrimas, & exanguēs, nec plus merore, quam metu cōfectas, omni diuina, & humana spe destitutas erexisti, subleuasti, redemisti: uitam earū, & dignitatē, & pudicitia conseruasti. Hoc mater, hoc prouinciae tanto, & tam immortalī beneficio deuincta uirginem ope tua recreatam, uirtute tua defensam, tuis armis inimicorum ereptam iniuria, desponsatā à patre prius animo, tunc certatim opere tibi collocant, uidelicet ut eundem generum, atq; uirum haberent, quem habebant & assertorem, & uindicem. Haec rudimenta uirtutis, & fortitudinis tuae diximus. Quid illa, quae mox egisti? quam famigerata? quam mira? quam uisenda? Nato tibi filio ciuiles ortae seditiones sunt Morinis autoribus: quorum opera factum est, ut charissimum tibi pignus, nescio quo praetextu custodiendum, & asseruandum eriperetur. Fuit hoc eorum non perfidia, non defectio, princeps gloriosissime, sed facti uis hoc agentis, ut per intestina quoq; bella clarior, & celeb

G 3

celebrior fieres. Nec enim plus eos amat fortuna, quos indulgenter habet, & quibus parcat, sed quos iactat, quos exercet: alioqui clari nec bello, nec pace duces intelliguntur, quibus omnia prosperè cedunt, sed quibus contingit per labores, per arumnas, per incommoda splendescere. Nam ut secunda res felicem, magnū certè faciunt aduersa. Alexandrum illum Macedonem sunt qui minus egregium bello ducem fuisse prædicent, quod ei nullius pugnae non secunda fortuna fuerit, quodq; in ipso rerum incremento nondum uertentem fortunam expertus, uita decesserit. In te uerò, quem certa syderum decreta sceptro patris, & solio destinauerāt, quid mirum si aliqui operam dederunt, ut tristiora tibi tempora inciderent, ne aut uirtus quiete langueretur, aut parum dignus imperio fuisse uidereris, qui omnino futurus esses imperator? Itaq; continuos nouem annos in castris agens difficillima quinque bella prostigasti, Gallicum, siue Francicum, Eburonicum, Sicambicum, Batanicum, Morinicū: quod quidem postremū haud facillè iudicari potest utra tibi re gloriosius fuerit, eo ne quod filiū tandiu tibi adeptū, auulsumq; recepisti, an eo quod nobilissimas gentes, sciētissimos bellicæ rei populos, urbes opulentissimas ad deditiōem, & pœnitentiā compulisti, id quod nec Carolus socer, nec profocer Philippus excellentissimi duces, hic bello, ille sapientia, consequi potuisse memorantur. Non cogito Panegyricum, rex clarissime, non laboro uerborum ambitu, nihil amplifico, nihil alleuo, sed decurro per capita, & nudas rerum à te gestarum summās attingo. Mirantur tamen hæc omnes, mirantur etiam citra fucum & negligenter effusa: plus mirentur

siqui

siqui te propius introspicerent, & uirtutes eas intuerentur, quarum præsidijs munitus, tot insignes uictorias, tam multa belli decora consequutus esses: uideretur istud os tam probum, tam facundū, hæc tracta de cælo species, ista lacertorum, & pectoris firmitas, hic totius corporis uigor, hæc animi tempestiuitas, & uolucritas, hic imperatorius ardor oculorum: præterea quàm ferox in prælio, mitis in contubernio, effusus alijs, tibi parcus, in castris non ueste, non mensa præcipuus. Agitur hyemes cum cætero milite sub pellibus, sudantur æstates aequaliter. Epulæ modico, & castrensi cibo contentæ. Iam quis te solertius castris locum capiat? comæatus expedit? hostem ludificetur? pugnae tempus eligat? aciem instruat? urbes obfidione cingat? Neque uerò partes imperatoris, & optimi ducis implet, militis non implet. Nullum tibi castrense munus sordet, non stare pro signis, non excubias sorte agere, non uallum ferre, non speculatum egredi, primus inire prælium, postremus excedere, utrumq; iuxta doctus, opere militem, & consilio duces agere. Nullam tibi uel principalis fortuna, uel maiestas imperij functionem remittit, nihil tibi parcis, nihil blandiris, indulgentissimus cæteris, tibi parum letus: & omnino nihil gregario plus habes, nisi quod plus laboras: ratus id quod est, non tam honorem, quàm onus esse quod regnas: imperatoris hoc esse munus, ut opes, & magnitudinem suam non ad ambitum quæpiã priuatum, sed ad salutē, & commoda Reip. conuertat, utiq; non imperium sibi, sed seipsum imperio deditiū faciat. Sed & illa tibi peculiaria feruntur, diligere quidem omnes, sed amicos etiam deligere, non oblatos

G 4 istos

istos, & passim obuios, de palæstra, de spheriterio, de frictillo, sed quos ad innocentiam, patientiam, continentiam, ad algores, ad æstus, ad opera militaria sapius exploraueris. Nec enim amici sunt, quicūq; uos sequuntur (alioqui tam multi, quàm sunt, ut Plutarchus inquit, in culina muscæ, quæ cum ipso nidore confluunt, & recedūt) sed quos amicitia dignos esse iudicaueritis, eos debetis uos ultro sequi. Itaq; cum ijs, qui se tibi aliquando uirtute commendauissent, consuetudine delectassent, utilitate demeruissent, in omnia familiaritatis officia descēdis, & Cæsare obliuisceris, ut amicum præstare possis. Neq; uerò postremū inter laudes tuas posuerim, quòd literas, & ingenia (sicut audio) tam impensè diligis, quodq; bonas artes nō foues modò, sed alis, atq; promoues. Imperatorium & hoc decus, cum quòd in nullo plus emicat hic nitor, & hoc lumē doctriinæ, quàm in regibus: unde natum sit illud ex Homero Platonis interpretatione, discipulos deorū non alios esse, quàm reges: tum uerò maxime quòd præcepta sapiētiae nō habētibus modò prosunt, sed in alios (etiā ferè dixerim plus) redundant. Quis ignorat Anaxagoram in Pericle, Platonem in Dione multos instituisse? Non nauigasset ab exercitu Cato Rhodon, ut Athenodorum audiret, nec Paenetium Scipio uidere concupisset, nisi tantum in ea re, uel ornamenti, uel fructus inesse iudicauissent. Prætereo multa prudens, atque conscius, nihil me fugit, quàm religiosè, quàm innocētè, quàm sanctè inuentem iuuentutem tuam exigas: patet omnibus obsequentiorē te patri filium nec esse, nec fuisse quenquam. Scio quàm præclaræ, quàm magnificæ cogitationes tuæ sint omnes. Non ignoro quæ

pridem

pridem uota conceperis, nuncuparisq; digna principe Christiano, digna maioribus tuis, digna Cæsare, digna te ipso. Hæc uirtutes tuæ illæ sunt, imperator unice, propter quas ducem suum te bellicosissima terræ Gallia pars Belgæ non modò non dedignatur aduenam, & Germanum, quibus alioqui tam sunt infensi, quàm proximi, lingua, cælo, moribusq; disiuncti, sed appetunt ut indigenā, uenerantur ut principem, diligunt ut parentē. Hæc ingētia tua merita, propter quæ Federicus pater innocētissimus, & grauissimus imperator adduci, persuaderiq; potuit, uti te regē Romanum se uiuo renuntiari pateretur. Ac differebat quidem ille primum, & cunctabatur, simul ut uerecundiam, & modestiam suam, quemadmodum prædiximus, ab omni labe suspicionis assereret: simul ut exploraret, an consultum saluti suæ uellent. Sed extemplò patuit acclamationes illas, atque preces non adulantium uoces fuisse, sed studentium. Nam adulatio semel elisa protinus frangitur, atque languescit. Studia quò plus arcentur, eò magis gliscūt, & exardescunt. Quanto nunc, diue Federice, gaudio perfunderis, quòd filius tuus te incolumi placere potest imperator? quàm iucundum tibi, quòd te cōparari filio tuo sentis? Et quoniā controuersa res uideatur, modò uincis, modò uinceris. Ceterum quid prouidentia tua dignius, amplitudini gloriosius, clemētiae, pietati, felicitati conuenientius facere potuisses, quàm uti quæ ex utilitate publica fuit ut genuisses, eidem quoq; per patrē & decus, & nomen imperatoris accresceret? Maeste ingenti utroq; in Rempub. merito, etiam si difficile percipitur

G 3

pitur, ut inquit ille, pulchrius, & honestius fuerit genuisse talem, an cooptasse. Non multo minor tamē uestra laus Germani principes integerrimi, quorum ius id est, regem Romanum mox futurum imperatorem eligere. Nec enim possunt non optimi censerī, qui principes sibi optimos prospiciunt. Prōinde cum talis, & tantus esset is, quem legistis, ut & omnibus anteponi meruerit, & ab omnibus, scitote uos utrunq; cumulatisime consecutos fuisse, & ut gratiæ uobis ab omnibus immortales, & incredibiles haberentur, & ut nomen uestrum eternitati commendatum, & consecratum esset. Etenim ut nomine Vitellij, uel Othonis subiinde admonemur eorum, qui faces illas, atq; pestes ad dissipandum, & incessendum orbem intulissent: ita hæc optimi principis electio nunquam memoriæ hominum sine uobis recurret, quotiesq; posteri uestri res ab illo fortiter gestas in cognoscent, toties laudabunt, qui talem imperio præfecerint. Sed redeamus unde nos contemplatio patris, & eorum, qui te legerunt, adduxit. Magna per se res erat, omnibus punctis, omnibus suffragijs, & (ut ita dicam) tributim, centuriatimq; declaratum esse regem Romanorum: sed fecit occasio maiorem. Ea sunt enim Reipublicæ Christianæ tempora, is habitus imperij, ut nō tam speciosum fuerit te regem creari, quàm necessarium, nec ad futura modò, sed ad præsentia rerū momenta salutare. Omitto sigillatim enumerare publicas clades, omitto percensere quàm luxata, quàm conuulsa sint omnia religionis Christianæ mēbra, omitto bella, quibus imperium hoc distringitur: sit enim piaculum in tam festa presentium gaudiorum luce misceri tristitia: illud sine periculo

culo uiolatæ publicæ letitiæ dicetur, hoc quod principes Germani de creando te sibi rege cogitauerunt, nō tam cōsiliū fuisse, quàm remediū. Ergo non ad otium, nō ad remissionem, non ad quietem (alioqui tibi debitam post tam multos labores) sed ad nouas expeditiones, noua bella, nouas difficultates, imperium tibi traditur, omninoq; per hoc nō solatiū tibi, sed alijs quæritur: nihil enim aliud cogitasse uideo summos uiros, qui te patri tuo principi nobilissimo, sed annorū pleno, socium addidere, quàm ut ille cōsilio Remp. tu laboribus, & operibus adiuuare posses. Quid illud, quàm gloriosum tibi, quàm letū patri, quàm omnibus in tempore, ut regē decerni tunc demum te contingeret, cum opem tuam non imperium, sed imperator, nec imperator, sed pater expectaturus esse uideretur? Accessit hoc ad cumulum amplitudinis, & fortunæ tuæ, rex præstantissime, ut qui filium infantem è penitissimis hostium munimentis eripuisses, apud eundem patris quoq; recreati gloria staret. Duos omnino legimus cognomento Pios fuisse, nec argumentum ignoratur, unde sic appellari meruerint. In te posteritas ambiget, uter euentus hoc nomen tibi conciliauerit, quòd pius in parentem, an quòd pius in filium apparueris. Sed iam tempus est, ut uela retrahā, neu longius me quàm uolo, aut quàm patres legati sunt, laudum uestrarū splendore, numero, magnitudine detineri patiar. Quamobrem si nihil est in rebus humanis principe Romano maius, & augustius, si talis, & tantus est filius tuus Cæsar, ut ab omnibus legi deuerit, & ex omnibus: deniq; si nihil uel nobilius ad gloriā, uel certius ad salutē excogitari poterat, quàm ut ille

Remp.

Remp. difficillimo tempore capeſſeret: nemini mirū uide-
ri debet, ſi quod per initia teſtatus ſum, ad huius magni-
tudinem letitiæ nullius hominis faciundia, nullius uis inge-
nij, peruenire poteſt. Sed hæc trāſlatitia ſunt, communia
ſunt omnibus. Illæ peculiare Veneto cauſæ, quod neque
gens eſt ulla, neque natio (abſit uerbo inuidia) cuius uel
plura, uel maiora, & in Chriſtianam Rempub. cuius uos
caput eſtis, & in Romanum imperium argumenta bene-
uolentiæ, fidei, pietatiſ appaſeant. Non auderem iſta
proſiteri Caſar optime, niſi & uera eſſe conſtaret, &
tu uera libenter audireſ: alioqui ſciebam ſceluſ eſſe co-
ram te parum certa dicere, nedum falſa. Sunt & illa no-
bis propria, Maximiliane rex fortiſſime, quod clariſſi-
mum nomen Auſtriæ familiæ, qua nulla fuit unquam re-
gum, imperatorumq; fecundior, religioſum, & uenera-
bile ſemper habuimus, quod Federico patri tuo principi
ſaluberrimo, quæcunq; ſe reſ tulerunt, entix ſtudiui-
mus, quibuſcunq; eum lociſ, & temporibuſ ſingulari
ſignificatione uoluntatiſ, & obſeruantix proſecuti ſi-
mus, quod ipſum te ſemper à teneriſ unguiculiſ indu-
ctiōe quadam animi non occulta impenſiſſime colui-
mus, autoritati tuæ fauimus, amplitudinem quantum ui-
reſ ſuere defendimus. Iam qui principibuſ Luſitaniæ no-
biliſſimiſ, & fortiſſimiſ, unde maternum tibi genus eſt,
qui ſocero tuo Carolo duci generoſiſſimo, qui Philippo
eiuſ patri ſapientiſſimo principi charioſeſ unquam ſue-
re, quā Venetiſ? Tot modiſ copulati cum ſublimitate
ueſtra ſumus, tam multiplici nexu uincti, ut qui hæc nō
uidet, nihil omnino uideat: qui pluſ deſyderat, nihil
omnino

omnino deſyderet. Gratulatur ergo proſuſ in uobis
ſibi, & in ſe uobis ſenatuſ, & uniuerſa ciuitaſ noſtra,
non quantum cæteri fecere, ſed quantum nulli: nec quā-
tum dici, uel cogitari poteſt, ſed quantum nec dici, nec
cogitari ſaſ eſt. Et quoniam ambo uoſ celeberrimi prin-
cipes hinc pater, inde filiuſ, ita mutuò creuiſtiſ, ut neque
tu maior, neque tu felicior eſſe poſſiſ: reliquum eſt, ut
Deum optimum maximum conditoreſ huiuſ, & ſerua-
toreſ imperij publica uice comprecereſ, & obteſter, ut
quando rem Romanam principum duorum patris, &
filij, huiuſ maturitate ſenioriſ, illiuſ uirtute iuueniſ flo-
rentiſſimam eſſe uoluit, beneficio ſuo faueat, pietatemq;
ſuam, & uoluptatem conſeruandi per optimoſ principeſ
generiſ humani ſanciant, & perpetuam eſſe iubeat. Po-
ſtremo, ut illuſtriſſimum ducem noſtrum, & inclytam
Rempubl. incolumitatiſ, & gloriæ ueſtræ cupidiſſimam,
quæ te Caſar ſemper & patrem, & principem Chri-
ſtianiæ religioniſ agnouit, coluit, & ſuſpexit, ſacroſan-
ctæ maiſtati tuæ, quanta maxima poſſumus ueneratio-
ne, religione, deuotione commendemus, opes noſtraſ
omneſ, atque uireſ ad ornamentum, & incrementum
imperij, dignitatem, & amplitudinem ſacraſiſſimi no-
miniſ ueſtri, promptaſ, expoſitaſ, & dicataſ eſſe do-
ceamus. Dixi.

HERMOLAVS BARBARVS

I. Carondeleto ſupremo regiſ Rom.

Secretario ſ.

Orationem à me nudiuſquartuſ habitam ad prin-
cipem, amplitudini tuæ mitto recognoſcendam, caſti-
gandamq;

gandamq̄. Quanquam enim mei moris esset, nihil unquam temere, nihil non diu conditum, atque pressum emittere, cum primum tamē desyderari eam à te subodoratus sum, intuli mihi uim, & peruici tandem, ut instituto meo decederem: ratus id quod erat, minus esse malum, adire periculum famæ, quam moram desyderio tuo facere. Quævis unde tanti sis apud me, quem ne de facie quidem norim. Perspectæ sunt omnibus eruditio, fides, integritas tua. Compertum nobis est quantum Veneti nominis studiosus sis, exploratum habeo quantum me diligas parum merentem, quantum orationem, & actionem meam commendes. Sed heus tu docte uir, obsecro ne mirere, si quæ leges in hoc libello, quæ tunc dictæ non fuerunt. Nec enim addidi nunc ea, sed detraxi tunc: admonitus ab aulicis extemplo quam limen attingi, ne longus essem, ambitiosa reciderem, optima quæq; dicerem, patientissimis omnino, sed occupatissimis tamen principibus parcerem. Amputaui subito consilio multa, quanquam quod potest consilium fuisse, si subitum? ea quæ tunc reserui, modò sunt annexa: utcumq; ueterum exemplo facimus, quos F. Quintiliano teste, constat longè aliter scripsisse, quam egissent. Exulanti Masilia A. Miloni quidam orationem M. Tullij, non quam habuisset pro eo, sed quam scripsisset, attulit: tunc ille, Si sic egisses, inquit, Marce Tulli, non esitaret Masilia barbatos pisces Milo. Ceterum non dubito quin, nisi te amor fallat, ut audiendo tunc, ita nunc legendo non parum multa tibi displicitura sint. Sed æquum te quæso nobis & cognitorem, & iudicem præbe, considerans hoc, & æstimans, quòd sesqui-

horam

horam antè quam principes adiremus significatum nobis fuerit, non duas orationes seorsum, ut cogitabamus, atq; paraueramus, sed unam duobus iunctim habendam, & recitandam esse. Plena difficultatis, plena discriminis res erat: tota mihi ratio dicendi puncto temporis immutanda fuit, orationis uniuersæ filum retexui, atque ut breuitem complectar, & cutis, & facies ipsa prorsus interpolata est. Vale decus nostrum, & me principi nobilissimo, cuius es inter eos, qui sunt à secretis, meritò sum premus, commendatissimum rogo facias, Vtinam aliquando tanti sim, ut res ab illo fortiter, & magnificè gestas posteritati commendare possim. Tam facturus sum id libenter, quam qui maxime desyderet. Ex Brugis, pridie Non. Augusti M. cccclxxxvj.

FINIS LIBRI XII.

Platonis Charmidem per Angelum Politianum
 Latinitate donatum, reiecimus in eum
 Tomum, qui reliqua ab eodem
 è Græco in Latinam
 tralata linguam
 continet.

ANGELI PO

LITIANI MISCELLA=
neorum Centurie prima ad Lau=
rentium Medicem

P R A E F A T I O.

V M TIBI superioribus die=
bus, Laurenti Medices, nostra hæc
Miscellanea inter equitandum reci=
taremus, delectatus arbitror nouita=
te ipsa rerum, & uarietate non il=
lepida lectionis, hortari coepisti
nos, ut unam saltem ex eis Centu=
riam (nam centenis libri singuli capitibus explicatur) pu=
blicaremus. Quod nunc utique simul autoritate tua, qua ma=
ior, nobis quidem, nulla in terris est, simul ratione adducti
facimus: quoniam nostra ista iam nonnulli uel cum pului=
sculo conuerrunt, sic ut alijs pridem, sibiq; nostrorum ti=
tulo laborum nimis placeant. Quanquam scimus inuidia
magna fore hos libros, & multum sermonis subituros, ut
qui de magni nominis autoribus liberè pronuncient. Sed
non id nostrum exemplum. Nam scriptores firmè omnes sic
sua tuentur parteis, ut alienas oppugnent, ac laudis occa=
sionem plerunq; de aliorum erratis petant: tum sepe à te=
nioribus, & gregarijs, uelutiq; postremæ notæ, qualis
ego, uel Cluuienus, etiam proceres illi (ut ita dixerim) &
antesignani quidam literarum sugillantur. Vetus est autem
dictum, Conscientia mille testes. Scit illa prorsus nihil hic

H odio

odio datum, nihil stomacho, candidè omnia, & simpliciter, nihil aut insectanter, aut maleuolè, nihil oblatrâdi studio, nihil ostentandi uoto protulimus, animoq; semper ad probandū (si liceret) quàm ad improbandū propensiore fuimus. Neque uidelicet strophis, aut cuniculis, sed libero examine, libera ueritatis fronte rem gessimus. Ac non id quaesiuimus, ut aliquan doctis hominibus ueluti labeculâ aspergeremus, sed id cauimus potius, ne sub illorū auctoritate studiosorum fides periclitaretur. Deniq; in eos potissimum cuneus hic ex professo directus, in eos hic aries ex destinato temperatus, qui cōtra ueri faciē, pro uernaculo quidem sibi, sed imaginario tamen sensu frontē durat: eos acie styli maxime cōpungimus, qui styli uertere, hoc est, qui sua errata dispungere non didicerūt. At inordinatam istam, & cōfusaneā quasi syluā, aut farraginē perhiberi, quia non tractim, & continēter, sed saltuatim scribimus, & uellicatim, tantū abest uti soleamus, ut etiā titulum nō sanè alium, quàm Miscellaneorū exquisuerimus: in quibus Græcum tamen Helianū, Latinum sequimur Gellii, quorum utriusq; libri uarietate sunt, quàm ordine blandiores. Quamquam me Clementis quidem Alexandrini Pontificis, apostoliciq; uiri commentaria, quæ *Στοιχειώδεις*, quasi stragula picta dixeris, inscribebatur, alium profectò nobis titulum, nisi uarietatis istius insinuabant. Etenim de Aristoxeni taceo commentarijs, quos pari fermè titulo citat eo uolumine Porphyrius, quod in Harmonica Ptolemæi composuit. Deniq; si uarietas ipsa, fastidij expultrix, & lectionis irritatrix in Miscellaneis culpabitur, una opera reprehendi rerum quoq; natura poterit, cuius me quidem proficit

Helianus.
Gellius.
Varietas blâda.
Clemens.
Alexander.

profiteor tali disparilitate discipulum. Quòd si ad omnem se minutiem demittunt, hoc uerò apud Latinos exemplo etiā Cæsaris, Varronis, Messalæ, Ciceronis, Plinij, Quintiliani, aliorumq; similium facere licet, quos æmulatibus & errare honestum. Quare quod istos ueluti patritios deuenit, etiam me quasi minorum gentium non dedeceat. Par adeò celebritas nominū, uel Græca inserit, uel ex com modo interpretatur, idq; nunc ad sensum, nunc ad uerbū, quod hic utrunque. Iam si cui parum quæpiam enucleata, fortasse etiam nimis dura, obscuraq; uidebuntur, certè is nec ingenio satis uegeto, nec eruditione solida, fidelicq; fuerit. Sicubi barbara quædam, & obsoleta deprehendentur, ea uerò de industria dispersimus, etiam ut barbaris & in eruditis placeremus, & fieret liber corrosa undique gratiola uendibilior. Siqui remotiora dicent hic inueniri uocabula, quàm ut sumpta credantur de medio, nã isti arbitror sententiam suam mutabunt, cum adusq; medium literaturæ promouerint. Nec enim desunt, quibus etiam (ut ait M. Tullius) alabastrus unguenti plena putere uideatur. Tum in hoc genus scriptionibus, quæ non se populo uenditant, sed paucis modò parãtur, usus istiusmodi recondite supellectilis, præsertim uerecundus, minime improbat a bonis. Nec enim renouare sit probrum, quæ iam penè exoluerunt, si modò hæc ipsa non uetustescere ad huc, sed ueterascere de integro possint. Siquem nonnulla interim offendunt eloquendi diuerticula, minus fortasse homini nota, qui decem tantum Ciceronis paginas, nihil præterea lectitauerit, utique ab hoc ego ad eruditos prouoco; præcipuè credo laudaturos, quæ ab ipso

Vetustesco.
Veterasco.

improbabuntur. Nihil autem forsitan intolerabilius, quam ut de te sententiā ferat indoctus, qui tamē sibi ipse doctissimus uideatur. Siquis ubi quid refellitur, multarū uel autoritatum, uel rationū moles desiderat, at uictoriam sciat illic à nobis, non uictoriæ queri satietatem. Si longiuscula capita alia, breuiuscula rursus alia putabuntur, credamus hanc quoque esse legem noui operis, ut æquale habeat nihil, nusquam sibi sit par, semper dissimilitudine claudicet, unanq; istam regulam tueatur, nequid ad regulā, nequid ad perpēdiculum, libellamq; reuocet. Si liberior stylus insolentis existimabitur naturæ, forsitan benignior interpreti simplicitati potius tribuet, quæ nec ingenuos dedecet. Si cubi porrò cōsuetudo refragabitur, at ueritas, quæ nugæ non facit, aut ueritatis uicaria cōsuetudo melior patrociniabitur. Nam & sumptū cōsuetudine dicitur, quod aduersus auctoritatem sit receptum, & error sæpe consuetudinis obiectatur à doctis. Tum pulchrè sic ait quidam, Consuetudo sine ueritate, uetustas erroris est. Deniq; si pauca respersimus interim scrupulosa, & anxia, quodq; uerius, subacida, uel ex philosophia, cuius iam pridem sumus candidati, uel ex orbe illo disciplinarum, quæ studio sapientiæ famulantur, at ea stomachum tamen lectoris prædulcibus marcentem recreabunt fortassis, & exacuent. Nam quò hæc omnia grata sui uice conspirēt, & quodā uelut antietheto foederētur, penè de calcaria (quod dicitur) in carbonariam decurrimus, & id operam dedimus, ut alternatim deinceps inter se contraria quoq; subsequerētur, quæ nos querelæ istiusmodi eximerent. Nec enim deseri apud nos etiā patimur, quæ sint amoena magis, & oblectatoria, ne dixerim

Consuetudo.

A

Proverb.

dixerim illecebrosa, quàm uel utilia, uel necessaria: si quidē est (ut ait Varro) aliud homini, aliud humanitati satis, Homo. etiamq; citra emolumentū. Speciosa interim petūtur, non Humanitas. hercule minus, quàm sine specie compēdiū. Ergo ut agrestes illos, & hircosos quaedā ex his impolita, & rudia delectabunt, exasceataq; magis quàm dedolata, nec modò liam, sed nec runcinas experta, nec scobinas, ita ediuerso uermiculata interim dictio, & tessellis pluricoloribus uariata, delicatiores hos capiet, uollos, & pumicatos, ne constatis utrinq; uocibus, & æquabili uel plausu, uel sibilu, aut ad cœlum effretar, aut ad humum deiciat. Medijs autē inter hos, & neutro notandis, quasi quidā diuersorū Cinnus (ut ait Cicero) satisfaciet, nō uno aliquo excellēs, & omnū tamen particeps. Nec enim gustus idē omnibus, sed suum palatum cuiq;. Tum credo & expuent in conuiuio quidam, pro fastidioso, & uesco, quod mox in culina pro suauiligiuriat, & opimo. Nos ista certè non foro, & curia, sed cubiculo, & scholæ parauimus, eoq; studuimus, nescio an & præstiterimus, ut si quæ hic essent, omnino faciles essent, & simplices munditiæ, nō operosa, & pigmetata lenocinia: color, nitorq; uerus, & ingenuus, nō ascitus: & ex arcula congruens habitus, & expeditus, non onerosus, & lasciuosus. Postremò cuiuimodi exeant, Cuiuimodi. quomodo hæc accipiatur, minime profectò recusamus, sed nec opinor euademus communē illam scribētium sortem, malè audiēdi, sit modò ita cordi lectoribus. Quinimo isti dææ caput obiectamus, neq; patrociniū respicimus, quod ultro nobis ademinimus censura. Decernaturq; potius in nos, traducamur, uexemur, quàm non literarum publica

fraus, quarum nobis est honor proprijs utilitatibus anti-
quior, etiam nostro aliquo, uel fama, uel otij dispendio re-
dimatur. Nam quod ista quaeso studiorum communium pro-
fectio, si iam uentum ad haec usque est, ut quod officium stu-
dij uniuersi debemus, cessare omne tamen suspitione de-
generi patiamur? Quo pacto uel durare ultra, uel esse
iam poterit honestarum literarum sinceritas, soluta penitus
inuidia. censura, dum sic aequè omnes inuidiam perhorrescimus?
Quaquam (quod ad me attinet) utinam labori meo non
cōtēptus potius, quam inuidia debeatur. Illud enim propè
in uotis est, si modò, quod ait Liuius, inuidia uelut ignis
alta petit. Quin agitedum studiorum cultores optimi, pro
se quisque alacres, gramen hoc inexpugnabile, quo bonae
fruges humanitatis praefocantur, auellite, subnascentesque
sacris stirpibus, quasi perniciosissimas hederas, et omnem
earum succum lapsibus erraticis exsorbentes, abrupte pe-
nitus, et detruccate. Non desunt interpolatores ueritatis,
ne desint quoque redintegratores: existat uindex aliquis
rogo, et patronus periclitantium disciplinarum. Nam ego ut
unus è medio, quid mihi liberum sit, utique experiar. Fa-
ciam nec ne operæpretium, post uidero. Quorsum tamen
fluxerit, aut quocumque res ceciderit, aequi boni faciam,
pleneque malignitatum omnium, et obrectationum uene-
na, non deuorabo modò, sed (quo sum stomacho) etiam
concoquam: certè ueritatis hunc esse quasi genium, simul
atque in publicum appareat, ut odiosa, inimicaque sit uulgo.
Connieat igitur alij licet, et dicere uerum mullent, ego
unus profectò (quicquid erit) non dissimulabo iudicium,
non suppressimam quae sensero, non indulgebo iam talibus pa-
tientiam,

Mullent palam
mutire non au-
deant. Ex Per-
sio.

tiētā, sed uel huic libello meo, saltē semilibere, sic insusur-
rabo: Vidi, uidi ipse libelle, cottidieque uideo multa in lite-
ris fieri capitalia, compilari subdole aliena, confingi ad li-
bidinem, quae cui commodum, ascribi etiam idoneis, quae
nec agnoscat, allegari qui non extēt autores, citari quin-
etiam pro uetustis, nullibi comparanteis codices, compleri
libros omneis operosissimis uanitatibus, falsa pro ueris,
ascita pro natiuis, nouitia pro uernaculis supponi, pollui,
adulterari, oblini, incrustari, distorqueri, confundi, praeci-
pitari, interuerti omnia, nulla fide, nullo nec pudore, nec
iudicio, quodque his omnibus pestilentius, occasione quoque
recentis artificij, quālibet stolidissimas opiniones in nulle
uoluminum traduces momento propagari: postremò (ut
semel dicam) etiam nunc multos auriculas habere asini.
Dicat hic aliquis: Quid tu autem? Fateor equidē, possum
falli, ut humanus, sed neminem profectò sciens fallo, et ut
mendacium fortasse dico, sic certè non mentior. Tum
egomet mi ignosco, Meuius inquit, imò autem (extra io= Aul. Gell.
cum) nec egomet mi ignosco, et siquid indoctius, incau-
tiusque protulero, refutari à quouis cupio, refutaturus ipse
me, si fuero admonitus. Non enim sic me peruerse amo,
ut errare alios malim, quam innotescere quòd errem. Sed
ex eorum sum numero et ipse, qui proficiendo scribunt,
et scribendo proficiunt. Ac de isto quidem fors uiderit.
Illud uerissimum, si domi commentarios istos diutius, atque
in manibus habuissim, et regustare interim ex interuallo
licuisset, longè instructiores fuisse eos, locupletiores, ad-
miniculatiores, prodituros. Videlicet hoc illud est praeci-
pue studiorum genus, quod uigilijs augeat, ut cui subinde

ceu fluminibus ex decursu, sic accedit ex lectioe minutatim quo fiat uberius. Tum incodita nunc quoq; pleraq; ineliquata, indiscussa, non rotunda, non tornata adhuc, sed quae aures prorsus praeierint, utpote restrictim cogitata, & ex tempore potius, quam à cura, quanquam ex abundantipene styli negotium curat, & elocutione cōcinnat, quem cana & ueritas, & fides praecipue sollicitat. Enimvero ne putent homines maleferiati nos ista, quaeque sunt, de fide hausisse, neq; grammaticorum transiluisse lineas, Pliniano statim exemplo nomina praetexuimus auctorum, sed honestorum, ueterumq; duntaxat, unde ius ista sumunt, & à quibus uersuram fecimus, nec autem, quos alij tantum citauerint, ipsorum opera temporibus interciderint, sed quorum nosmetipsi thesauros tractauimus, quorum sumus per literas peregrinati, quanquam & uetustas codicum, & nomismatum fides, & in aes, aut in marmore incisa antiquitates, quae tu nobis Laurenti suppeditasti, plurimum etiã praeter librorum uarietatem, nostris commentationibus suffragantur. Vt autem uel exemplo doceremus circulatorum praestigias, & imposturas omnes esse tollendas, refrenandamq; adeo quorumpiam lasciuiam, quae iam sicuti cancer late serpit, inaniter de praescripto & licenter egrediendi, nusquam aliquando ueteris scripturae testimonium citauimus, nequid adscriptitium, ne ue quid usquam superductitium praualeret, quin sua quodq; facie representauerimus, & eas apposuerimus notas, unde exquiri penitus usque à stirpe possit autoritas. Atque ut muneris huius nostri, nullae prorsus appendices desiderentur, etiam capita ipsa rerum, titulis inclusa breuissimis, sed in quibus

Appendix foemini generi.

maior

maior quam pro numero utilitas, concentruauimus, & ceu breuibus ceris ingentes summas calculatorum more collegimus, quò negligentiae delicati lectoris ipsi potissimum subscriberemus. Proinde sicuti sub Aiacis clypeo Teucer Homericus, ita nos utiq; sub umbra tui nominis latitantes, centuriatim dabimus in barbaros impressione. Impressionem, impetum more militari. Ita editione subinde aliqua, uel aequis, uel iniquis mos getur. Et quadam pēsante uice, sicut illis quod osculetur, ita his abunde supparabimus, quod mordeant. Mordebūt autem puto nostra uel rabiosuli quidam, quos eleganter Cato uiligatores appellat, isto potissimum litigandi uicio, ueluti morbo laborantes, cerebrosa gens & irritabilis, qui sine causa, sine discrimine, clausisq; (quod aiunt) oculis, quodcunq; nomen adlatrant: uel qui rursus aduocatione mercenaria, uenaliq; sententia, cuiusq; semel auctorati, atq; additi, quasiq; dediti mancipio sint, eundem tueri pugnaciter, pertinaciterq; quo iure, quaq; iniuria obstinauerint. Vel iactantiaculi illi, & nugiuēdi, pleni tumida, sed & fatua coniectura, qui seq; & sua duntaxat etiam sine riuulibus adamāt, sibi fauent, alijs obtrectāt. Vel postremo lucifugi quidā ueritatis, & (ut planius dixerim) blatarij, literatores, qui defluentibus oculis, uereq; nocturnis, non diem tantū sereniorē, sed nec umbrā sublustrē satis ferunt. Nam de illis dubitat nemo, quos liuoris tineae comest, quos rubigo subrodit inuidiae, qui gloriam alterius, suam poenam, felicitatem alterius, suam carnificinam faciunt, qui profectu contabescunt alieno, quos aegrescens prosperis maleuolentia, ceu tortor intestinus iugiter excruciat. Sed & censores item pulpitarij (nec Pulpitarij,

Viligatores. Pl. in prol. multos fore qui uiciligent, id est uicio alligati, uisuperent.

Quo iure, quaque iniuria, iusque deq; iurantes.

H 3 autem

autem de doctis, bonisq; nunc agimus) solent plerunq; si dicare nos, et studijs obstrepere istis. Etenim pleni ieiunitatis literas humaniores apud infciam plebeculā, penē uixerim solenniter, buccis concrepantibus infamant, et
 feroculi, crassa rusticitate feroculi, quam solam (quod et Hieronymus ait) pro sanctitate habent, sic in eas, et earum studiosos ampullosis proclamationibus infrendentes, inspumantesq; deseniunt, ut facili se declarent etiam Græcos illos improbare, et penē odisse uerē sanctas animas, Basilium, Chrysostomum, Gregorios, etiam Latinos, Cyprianum, Ambrosium, Augustinū, Hieronymumq; ipsum, et alios id genus nostræ religionis antistites, gentium, linguarumq; omnium disciplinis, uelut opibus Aegyptiorum suffarcinatos. Quo mihi etiam uidetur admirabilior delicia tuæ Marianus hic Genaxanensis, nec in theologia cuiquam secundus, et omnium quos in ecclesia concionātes audiūmus, non prudentissimus modò, sed et facundissimus, cuius neq; suspecta populis ad bonam frugē tendētibus eloquentia, quoniam uitæ incredibili seueritate commendatur, nec è diuerso tristis, aut reformidabilis austeritas, quoniam poëtica delenimenta, pulchramq; istam literarum uarietatem, nitorem, delicias non aspernatur. Ut igitur lana purpuram bona fide potura, certis prius inficitur medicamentis, ita literis arbitror, doctrinisq; talibus excoli animos (quod ait in Hortensio Cicero) et
 limitatus ad sapientiam excipiendam imbui, preparariq; decet. Atqui non tamē ob istos pigebit aut exigere stylo, quicquid hoc nostrarum lucubrationum est, aut experiri quid concedatur in illos, qui fraudes in literarum negotio

tio concipiunt capitales. Nam et ego Philoxeno ignosco, sicuti Cicero idem ad Atticum scribens, redire in carcerem, quā mancipare iudicium preoptanti, maxime si non presenti seculo, sed quasi aternitati: prout etiam dictum à Thucydide, seruire scriptores conuenit. Eoq; libri puto ipsi monumēta uocantur, quòd ad memoriā magis posteritatis incorruptius iudicaturæ, quā ad ineptā presentis temporis gratiolam, spectare debent. Ergo ut quā maxime (si licebit) hæc non extinguatur solū, sed etiam opprimatur improbitas effuse omnia deprauantium, nec abeat in exemplum, trita, et prostituta frons, atq; oris tanta duritia, iam nunc centurias sequētis, pro suscepto (arbitror) salutari conatu, neutiquam ad huius primæ gustum repromittimus. Quos enim molli nunc articulo tractamus, quos leui, et lento brachio tangimus, fortius dein puto prememus, atque urgebimus, et contēti paulisper interim prælusoria, uelitariq; pugna, mox uiribus collectis, toto exercitus robore depreliabimur. Quinetiam (quoniam tunica propior pallio) uindicabimur audacter, et gnauiter à plagiarijs, ac furunculis interdum nostræ, et asseremus liberali causa manum. Nostra uerò nunc accipi tantum uolumus, quæ labore, industriaq; ipsi magna principes extudimus, nec expalpari unquam, nec extorqueri nobis ea passuri, quamdiu licebit, nostræ inquam, non eiectionis, sed pignora. Nam ut hæc in medium uice missilium direptui, conculcatuq; relinquimus, ita illa nobis recipimus, et defendimus, hæc exponimus, illa et agnoscimus, et tollimus, sed ita tamen, ut imitari simias nolumus, quæ suos dicuntur

Monumenta
cur libri.

Simiarum in ca
tulos amor.

fectus

foetus, quamlibet deformes, pro formosissimis admirari. Nec erunt opinor hæc quoque nostra, quanquam leuioris operæ studia, seu ludicra uerius, dedecori tibi Laurenti Medices, cui nunc adscribuntur. Adscribuntur autem non magis adeo ut me gratum beneficijs tuis approbent, aut reponant gratiam, quod auxiliarium te, quodque consilium habuerunt, quam ut auspiciò procedant, et ut in ijs tui memoria frequentetur, ex quo liber autoritatè capiens magni celebritate nominis commendetur. Tum cui summa studiorum meorum debetur omnis, ab eo quoque portio ipsa iure incipiet. Et hercule ueluti bellaria sint ista, secundis accepta mensis. Quoniam rectæ cœnæ speciem, uicemque grauiora illa occupant, qualia tibi multa uel Marfilius Ficinus Platonis, uel Aristotelis interpres

Ficinus.
Argyropylius.
Ficus Mitandula.

Argyropylius Byzantius è philosophiæ penù congesse- runt. De isto enim præ cunctis admirando, non Fico iam, sed (ut ipse appellare soleo) phœnice potius, qui nunc in tua lauru nidificat, tanta mea quidem expectatio est, ut ausim Propertio succinere, Cedite Romani scriptores,

cedite Graij. Tu uale patrone iucundissime, et

(quod facis) perge fauere doctis, perge lite

ras excitare, perge à situ recipere

rem Latinam, ab interitu

Græcam, quò tui

memoria no

minis

ab iniuria

prorsus obliuionis

asseratur.

Autorum

AVTORVM, QVI Terentius.
in hisce Miscellaneis ci
tantur, catalogus.

LATINI

GRAMMATICI.

Seruius.
Priscianus.
Donatus.
Acro.
Porphyrio.
Marcellus.
Sex. Pompeius Festus.
Iunius Philargyrius.

HISTORICI.

Probus.
Gellius.
Fulgentius.
Pedianus.
Persij uatis innominatus
interpres.

POETAE.

Vergilius.
Ouidius.
Lucanus.
Lucretius.
Valerius Flaccus.
Stattius.
Claudianus.
Silius Italicus.
Seneca tragicus.
Plautus.

Capitolinus.

Eutropius.

Ammianus.

ORATORES.

Cicero.
Quintilianus.
Plinius iunior.
Symmachus.

ASTROLOGI.

Iulius Firmicus.
Hyginus.

PHILOSOPHI.	GRAECI AVTORES
Seneca.	Grammatici.
Censorinus.	Eustathius.
Boëtius.	Pollux.
Apuleius.	Hephestion.
AVTORES AMBI-	Nica.
gui Tituli.	Suida.
Plinius.	Maximus.
Petronius.	Apollodorus.
Solinus.	Doxapater.
Faustus.	Lucilius Tarrheus Apollo-
Vibius Sequester.	nij interpres.
Vitruvius.	Sophocles.
Frontinus.	Theon.
Varro.	Zenodotus.
Macrobius.	Platonius.
Columella.	POETAE.
M. Iunius Nypfus.	Homerus.
AVTORES SACRI.	Hesiodus.
Tertullianus.	Apollonius.
Cyprianus.	Nonnus.
Lactantius.	Dionysius.
Ambrosius.	Aeschylus.
Hilarius.	Sophocles.
Hieronymus.	Euripides.
Gaudentius.	Aristophanes.
Augustinus.	Pindarus.
Rufinus.	Sidonius.
Item ex iure civili, pontifi-	Callimachus.
cioq; delibata quæpiam.	Theocritus.
	Triphysiodorus.

Lucilius.	MATHEMATICI.
Euenus.	Theon.
Posidippus.	Achilles.
Gauradas.	Heron.
HISTORICI.	Cleomedes.
Herodotus.	Aristides Quintilianus.
Thucydides.	PHILOSOPHI.
Plutarchus.	Plato.
Herodianus.	Aristoteles.
Iosephus.	Xenophon.
Strabo.	Theophrastus.
Pausanias.	Heraclitus.
Dion.	Porphyrus.
Zosimus.	Proclus.
Xenophon Ephesus.	Abammon.
Diodorus Siculus.	Iamblichus.
Dionysius Halycarnassens.	Atticus.
Laërtius.	Dexippus.
Appianus.	Philo.
Helianus.	Maximus Tyrius.
Heliodorus.	Alexander.
Sozomenus.	Themistius.
RHETORES.	Sextus.
Aristides.	Philoponus.
Lucianus.	Simplicius.
Libanius.	Arrianus.
Aphthonius.	MEDICI.
Synesius.	Galenus.
Nicetes.	Paulus Aeginita.
Nicephorus.	Dioscorides.

AVTORES A M-	AVTORES SACRI.
bigui Tituli.	Paulus.
Artemidorus.	Eusebius.
Iustinianus.	Seuerianus.
Diogenianus.	Basilus.
Callistratus.	Theodoritus.
Africanus.	

Sunt & alij citati ueteres prudentes autoritatis inco-
gnitæ, sicuti Poëmenicon scriptor, & Aristophanis, Xæ-
nophontis, Aristidæ, Euripidis, Callimachi, Synesiq; enar-
ratores. Sed nec barbari deniq; Hebræi, Chaldæiq; auto-
res, in suis quoq; originibus asymboli.

CAPITA PRIMAE CENTVRIAE.

CAPVT I.	noibus censeatur, & quo primū tpe uisa in Italia.
Defensus à calumnia Cice- ro, super enarrata ui noui apud Aristotelē uocabu- li, quod sit Endelechia.	CAP. IIII. Quam multa poëtarum in- terpretibus legēda, quodq; Satyram Persius de Alci- biade Platonis effinxit.
CAP. II.	CAP. V. Qui sit apud Lucretiū Du- rateus equus. Quodq; le- gēdū apud Valeriū Flac- cum non quidem nox Do- rica, sed Durica, uel Du- ria potius in libro Argo- nauticon secundo.
Quæ sint crepidæ apud Ca- tullum Carpatinæ, quod probè scriptū uocabulū, perperam mutatur.	
CAP. III.	
Quibus uerbis Horatius Chamelopardalin signifi- cauerit, quæq; sit eius ani- matis facies, qbusq; etiam	

CAP. VI.	co itidem uersa super Ve- nere & rosa.
Quo intellectu Catullia= nus passer accipiendus, lo- cusq; etiam apud Martia= lem indicatus.	CAP. XII. Quomodo inuenta pur= pura, simul explicatus Non- ni locus Græci poëta.
CAP. VII.	CAP. XIII. Salutis augurium quod sit apud Suetonium.
Pathicos homines Iuue- nale innuere, qui digito scal- pāt uno caput, idq; de Cal- ui poëta uersiculis.	CAP. XIIIII. Naulia quæ sint i Ouidij artibus: atque inibi de bar- baris organorum appella- tionibus, quibus Græci no- striq; utantur: quodq; etiam Chaldæi Græca interim, no- straq; id genus uocabula non aspernantur.
CAP. VIII.	CAP. XV. Qui fuerit autor Syba- ritidos, de quo Ouidius, deq; Sybariticis libellis apud Martialem, luxuq; item cæ- tero Sybaritarum
Cur errantium syderum uocabula diebus tributa, ra- tionēsq; inibi ordinis eorū scitu, relatuq; iucundæ.	CAP. XVI. De Aristidæ Milefiaci, de quo sit apud Ouidium, deq; Milefiorum delitijs.
CAP. IX.	CAP. XVII. Correctus in tragœdia I Senecæ
Quid in literis Domitio, & quatenus credendū, deq; illius euidenti, pudēdoq; er- rore super uoce Attegiæ.	
CAP. X.	
De Baptis & Cottyto, deq; Cottytijs, tū apud Iu- uenalem & Horatiū recta indicata lectio, enarratioq;.	
CAP. XI.	
Sententia de Claudiano exposita relatu perquam le- pidæ fabellæ. Tum fabella altera nō insuauior è Græ-	

Seneca locus, atq; ex Græca remotiore fabula declaratus super Nemeæo leone.

CAP. XVIII.

Qui sit apud Iuuenalem Eraterculus gigantis: quiq; apud alios Terræ filius: ibidemq; de Manij uocabulo.

CAP. XIX.

Super aspiratione citata quæpiam, simul enarratum Catulli nobile epigramma.

CAP. XX.

Emendata apud Suetonium, & enarrata uox hæc Ascopera.

CAP. XXI.

Quid sit aut Minerual, aut mineruale munus, ex eoq; sententia Iuuenalis, & Varronis expositæ.

CAP. XXII.

Cuiusmodi sint uersiculi, in quibus (ut ait Martialis) Echo Græcula recantet.

CAP. XXIII.

Legendum apud Martiale Cum compare nullo: quod pleriq; cum compare Gibbos simul explicata ratio, in

in eo, sensusq; uerior.

CAP. XXIII.

Quædam super Hecale annu in memoriâ data: deq; poetæ Callimachi: tum ex epigrammatis Priapeis expositus locus: & item alter apud Statium: quodq; uitiosè legitur de eo i Apuleianis codicibus

CAP. XXV.

Quam multa in epistolis familiaribus, quæ nunc habentur Ciceronis, præposita. Tum quem in ordinem restituendæ.

CAP. XXVI.

Uersiculi in Fastis è Græco super uite, & capro, tum parodia quæpiâ obscurior apud Suetonium.

CAP. XXVII.

Verba in Ciceronis epistola ex Ennij Medea, de Græca Euripidi.

CAP. XXVIII.

Panici terrores qui uocentur, eoq; locupletissimi citati testes.

CAP. XXIX.

Unde sint apud Ouidium

Teuthrantiâ turba, Thespi uocata filia.

CAP. XXX.

Vocabula inuentu rara, nec tanè singularia. Cucuma, Proseuca, Scruta.

CAP. XXXI.

Quid significet illud apud Iuuenalè, Tanquâ habeas tria nomina: quodq; manu emissi, patronorū sibi noia imponebat: deq; in nomen adoptando ex testamento.

CAP. XXXII.

Restituta Plinianis codicibus abolita pridem uox: quidq; poppysmos, aut poppysma significant, quodq; mos poppysmis adorandi fulgetras:

CAP. XXXIII.

Crambe quæ sit apud Iuuenalè, superq; ea Græcum prouerbium.

CAP. XXXIII.

Vitiosa quæpiâ in epistola Ciceronis: deq; uocabulo quod est Sciamachia.

CAP. XXXV.

Locus in M. Varronis, & item alter in Columella libris rei rusticæ defensus à uitio: quædamq; super Eubemero inibi, & Iouis sepulchro, & Cretensibus addita, & locus apud Statium declaratus.

CAP. XXXVI.

Solutum hic, & enodatum quod ænigma de Varronis libro citat Gellius.

CAP. XXXVII.

Lapsus scedè Seruii, super Oaxe fluuiio & Cretâ.

CAP. XXXVIII.

Expositum Iuuenalis carmen contra omnium hætenus sententias, super Laco-nico & Pitylismate.

CAP. XXXIX.

Scirpus exsolutus Ausonij uatis de Cadmi filiabus, Melone, Scpia, & Cnidij nodis.

CAP. XL.

Scirpi simile uatis eiusdè epigramma emaculatum, atque enarratum.

I 2 CAP.

CAP. XLI.

Quod in Digestis Iustiani principis diē diffusum malè pro eo, quod est diffusum, legitur: ut et apud Gellium diffundi, & definitiones, pro illis diffundi, & diffusiones. Atq; inibi de Pandectis Florentinis nonnihil.

CAP. XLII.

Pollices in fauēdo premi, sicuti in denegādo fauorem uerti solitos: ex eoq; sententiæ Horatii, Iuuenalis, & Prudentij declaratæ.

CAP. XLIII.

Quam multas habuerint antiqui diphthongos.

CAP. XLIIII.

Pegaseiū nectar legi oportere apud Persiū, nō melos.

CAP. XLV.

Patroclō iuniorē Achillem, cōtrā quā aut Aeschylus prodiderit, aut uulgō existimetur.

CAP. XLVI.

Cacoëthes apud Iuuenalem tetrasyllabū, nō cacœthos. Et cōdita pyxide Ly-

de, non incondita legēdum. Simul enarratus apud Martianum locus, haud arbitrator indiligenter.

CAP. XLVII.

Quæ Plinius super titulis ueterum artificū pendentibus prodiderit, ea de monimentis etiā ueteribus agnita Romæ, sicutiq; speciem Vergilianæ ægidos.

CAP. XLVIII.

De Megabyzo scripsisse alios, quod Plinius de Alexandro, uenitare in Apellis officinam solito.

CAP. XLIX.

Contentio epigramatum Græci Posidippi, & Latini Ausoni sup Occasionis imagine, tam pulcherrima ephrasis. Græci Callistrati.

CAP. L.

Locus in Plinianis exemplaribus emēdatus super nomine Prætidum, atq; inibi de ipsarum furore relatā historia.

CAP. LI.

Cur in Ephesiæ Diane

templo molles appellati honores à Martiale.

CAP. LII.

Quæ sit apud Martialē Cornibus ara frequens.

CAP. LIII.

Quod positum nomen Agamemnonis in M. Tullij diuinationibus pro Ulyssis est: tū in transcursu locus in epistolis ad Atticū non inelegās super miniatula cera correctus, & enarratus.

CAP. LIIII.

Ceratinæ qui sint apud Quintilianum.

CAP. LV.

Qui sint Crocodilitæ apud eundem.

CAP. LVI.

Cur gemino cornu Martialis dixerit in spectaculis, ubi de Rhinocerote, deq; tauris Aethiopicis.

CAP. LVII.

Quæ sint apud Suetoniū Tetraones, correctumq; erratum in Plinianis exemplaribus.

CAP. LVIII.

Origo, & ritus ludorum seculariū, prætereaq; ad id alia: citatumq; eò Sibyllæ oraculum: mox & obiter explicata quædam, rursusq; alia refutata non inuuliter.

CAP. LIX.

Non Vergilium, sed Ouidiū uideri Priapēi carminis autorem. Tum uersiculum illum, qui sit apud Martialem, Ride si sapias ò puella ride, Nasonis esse proculdubio, sed ex epigramatis potius, quā aut ex artibus aut ex tragœdia Medea, uideri citatum: moxq; nouum quippiā, & mirum de Medea Nasonis adscriptum.

CAP. LX.

Agon uerbi, quo Victimarius uti solitus, de quo etiam in Fastis Ouidius.

CAP. LXI.

Erratū in codicibus Plinianus super cicuta, uinoq; quodq; mendose apud Macrobiū aconitū, pro conio.

- CAP. LXII. *Qui sint Arictini testiculi, qui digitus medicus apud Tullium.*
- CAP. LXIII. *Aliter citari à Varrone Terētij uerba, quam aut in exemplaribus habeatur, aut Donatus agnouerit.*
- CAP. LXIII. *Declarati uersus Ausonij, sed & Ouidij sup Choniambo, aut Scazonte.*
- CAP. LXV. *Qui sit habitus in statuis pacificator, deq; eo sentire Statium in prima sylua.*
- CAP. LXVI. *Locus in Plauti Mustelaria, & item alter in Milite, uindicati à uitio.*
- CAP. LXVII. *Cornicē uideri apud ueteres cōcordiæ symbolum, non ut omnes apud Iuuenalem existimant, ciconiam.*
- CAP. LXVIII. *Versus ex Callimacho super crinibus reginæ Bere-*
- nices: atq; inde mendum, ex Catulli exemptū uersiculo.
- CAP. LXIX. *Oariō synceriter esse apud Catullū, quod Aorion isti legūt, q̄ bonos uiolat libros.*
- CAP. LXX. *Cuius in Bruti nomismate symbolum sint pileus, & pugiones.*
- CAP. LXXI. *Quæpiā uulgō legi adhuc apud Maronē cōtra regulam, cōtraq; rationē metri.*
- CAP. LXXII. *De philyra, & lemniscatis coronis.*
- CAP. LXXIII. *Vocabulū quod est expernata, Catullianis uideri exemplaribus reponendum.*
- CAP. LXXIII. *Historia nō illepada sup Zeusi pictore, & Helena.*
- CAP. LXXV. *Emendata uox in Ibide, simul explicata sentētia neuitiquam nota hætenus.*
- CAP. LXXVI. *Non*

- Non Antilochum ab Hebre, sed aliter uideri legendum in prima Heroidum.*
- CAP. LXXVII. *Quo argumēto dicendū Vergilius, non Virgilius.*
- CAP. LXXVIII. *Additam falsō negationē primo Digestorū uolumine, quo capite de officio proconsulis agitur, & legati.*
- CAP. LXXIX. *Cur Lysimachi regis faciēs i nomismatis cornigera*
- CAP. LXXX. *Fabula ignotior de Tirestia, & Pallade, qua sensus aperitur Propertianus.*
- CAP. LXXXI. *De Ocho & Afello, quodq; apud Propertium mendose legitur Orno.*
- CAP. LXXXII. *Quod in digestis titulo de ededo legatur & alium, legi ad album conuenire.*
- CAP. LXXXIII. *De Harpocrate.*
- CAP. LXXXIII. *De libertinis, qui uocentur dedititij.*
- CAP. LXXXV. *Cuiusmodi apud Iuuenalem Cereris ludi accipiuntur: deq; Cerialium autore Memmio.*
- CAP. LXXXVI. *De fluctu decimo, seu decumano, cuius permulti poetæ meminerunt.*
- CAP. LXXXVII. *Quod erat in Ciceronis epistola uocabulum Philothoron, corruptum deim improbè in nomen, quod est Philocteten.*
- CAP. LXXXVIII. *Vnde illud tractum, Fumus Troës: quæq; extant in literis super Lacedæmoniorum choro & cantico.*
- CAP. LXXXIX. *Quod Seruius grāmaticus Bucolicos Maronis uersus tam mendose legit, quam falso enarrat. Notataq; ibi, & relata quædā super iniunctiandis pueris, superq; dijs*
- I 4 aliquot

aliquot ueterum, maximeq;
Genijs, & Iunonibus.

CAP. XC.

Qui uir Theodorus Ga-
za quantūq; tamē lapsus in
Aristotelis pblemate uerso.

CAP. XCI.

Quo pacto uir idē Græ-
cē trāsulerit quod est apud
Ciceronē Suadamedulla: po-
sitiq; Eupolidos uersus de
Pericle: tum indicatū, qui-
bus deniq; dea Pithō Lati-
nis appellatiōibus cōfatur.

CAP. XCII.

Qui sint apud Liuium
causarij.

CAP. XCIII.

Vindicata Iustiniani pri-
cipis præfatio quepiam à
uitijs, mendisq; aliquot.

CAP. XCIII.

Uridum Seueriani com-
mentum de lunæ factura, &
solis: deq; mensuris diebus,
& annus.

CAP. XCV.

Græcum elegans adagiū
super xenijs, Digestorum

exemplaribus restitutum.

CAP. XCVI.

Quanta in muribus sala-
citas: & Aeliani uerborum
interpretamentū: atq; inibi
locus apud Martialem cor-
rectus, & enarratus.

CAP. XCVII.

Automaton legendum in
Suetonio, quod nunc uulgo,
ornatum: quidq; ea uoce si-
gnificetur.

CAP. XCVIII.

Persij locus, & item Se-
necæ declarati: deq; manu-
mittendis festuca seruis, &
circumactu.

CAP. XCIX.

Cur muri partem disij-
cere, quod ait Suetonius,
Hieronica soliti.

CAP. C.

Quæ sint apud Maronē
silentia lunæ: quæ ue tacita
uirgo apud Horatium: su-
perq; ijs Seruiana, & Acro-
niana refutate sententia.

FINIS.

DEFENSVS A CALV

MNIA CICERO SVPER ENAR-
rata ui noui apud Aristotelem uocabuli,
quod est Endelechia.

CAPVT PRIMVM.

RGYROPYLVVS ille By-
zantius, olim præceptor in philo-
sophia noster, cum literarū Lati-
narum minime incuriosus, tū sapi-
entiæ Decretorum, disciplinarumq;
adeò cunctarū, quæ cyclica à Mar-
tiano dicuntur, eruditissimus est ha-
bitus. Hic & apud Medicem Cosmū decreto publico pa-
trem patriæ, & dein apud Cosmū filiū Petrū, nepotemq;
adeò Laurentiū hunc, decus ubiq; nostrū, patriæ simul,
auitæq; uirtutis hæredem, suæq; R.P. columnē, insigni fuit
& autoritate, & gratia, quibus etiā libros dicauit Aristo-
telis à se uersos in Latinū, sed & ipsum uix adhuc quidē
puerem Laurentiū dialecticis imbuit, eaq; philosophiæ
parte, qua de moribus præcipitur. Ceterū (ut homo Græ-
cus) perquam ferebat iniquo animo nobilem illā, nec (ut
Theodorus Gaza putat) importunā M. Tullij Cicronis
exclamationē, qua Græciā uerborum interdum inopem,
quibus se putat abundare, nō eloquētius fortasse, quā ue-
rius pronūtiāuit. Ob id igitur subiratus Latine copie ge-
nitori, & principi Græcus magister, etiā dictitare ausus
est (quod nūc quoq; uix aures patiuntur) ignarū fuisse nō
philosophiæ modò Ciceronē, sed etiā (si dijs placet) Græ-
carum

I S carum

carū literarū. Vix enim dici potest quān nos aliquādo, id est Latinos homines, in participatū suae linguae, doctri-
naeque non libenter admittat ista natio. Nos enim quisquili-
as tenere literarū, se frugē: nos praesegmina, se corpus:
nos putamina, se nucleū credit. Sed ut ad Argyropyli re-

uertar, oculos ad hunc modū nostri parētis uiuētis, uictu-
riq; sugillantē, utebatur hoc ille uel maximo argumento,
quod in primo Thufculanarū questionū scribat Cicero,
censere Aristotelē quintā esse quandā praeter elemēta na-
turam, de qua sit mens, uerbaq; deniq; ipsius ita legatur:

Ενδελχέα.

Quintū genus adhibet uacans nomine, et sic ipsum ani-
mum Endelechian appellat nouo nomine, quasi quandā
cōtinuatā motionē, et perennē. Sed enim nemo est (ait
bat) in Aristotelis lectiōe paulo frequentior, quin sciat En-
telechian esse potius Aristoteleū uerbu, neutiquā signifi-
cans quod Cicero putat, continuatā motionē, et perennem,
sed perfectionē potius, aut consummationem quam-

Εντελέχεια.

piam. Nam cū uellet Aristoteles quasi nomenclaturā fa-
cere intellectuū suorū, uerba ipse quae piā noua concepit
animo, uelutiq; dein peperit, in quē hoc quoq; per qd
indicatur forma, speciesq; cui perfectionē res quaeq; suā
debeat. Quod enim quidq; est, ab hac est Entelechia po-
tissimum. Cicero autē non quidē hanc Aristoteleā uocē,
sed aliā prorsus ei cōtiguā, similitudinēq; similitudinē pra-

Ενδελχέα.

stigio falsus enarravit. Endelechōs enim cōtinuatim mo-
bilitē, cōtinuatāq; mobilitas Endelechismos, unde hanc
Aristotelis entelechiā deduci putauit ille: quae nō d. literā
tamē, sed t. potius habeat in syllaba secunda. Iam auctores
cōtra Ciceronem stare quamlibet magnos Peripateticos
adijciebat

Copiosissime
de his Budæus
lib. j. de Affe.

Ενδελχέα.

465.

adijciebat. Et ut homo erat omnū (ut tū qdē uidebatur)
acerrimus in disputādo, atq; aurē (quod ait Persius) mor-
daci lotus aceto, praeterea uerborū quoq; nostrorū fundi-
tator maximus, facile id uel nobis, uel ceteris tum quidem
suis sectatoribus persuaserat: ita ut, quod penē dictu quo-
que nefas, pro cōcesso inter nos haberetur, nec philoso-
phiam scisse M. Tullū, nec literas Græcas. Enimvero re-
dein tota diligētius peruehigata, meas esse partes, et itē
cutisq; Latini professoris existimaui, Ciceronis gloriā,
qua uel maxime cōtra Græcos stamus, etiam uice capitis
omni cōtentione defensare, quanquā illā suā nō antiqui-
tas modō, sed quaedā propē diuinitas extra ictū, supraq;
iniuriā posuit. Iam primū igitur Argyropyli huius apud
me quoq; nō exigui pōderis autoritas, alijs autoritatibus,
multoq; (arbitror) ualētioribus refellenda est, tum osten-
dendū, ex eo quod obijcitur, augeri Ciceronis praeconiū,
nedum decrescat. Et prodibūt in medium satis (arbitror) Nedum.
qd ad philosophiā modō pertinet, idonei Ciceronis lau- Ciceronis lau-
datores (ut simus interim quam paucissimis cōtēti) Boë- datores.
tius, Macrobius, et Augustinus. Nam quis Boëtio uel in Boëtius.
dialecticis acutior? uel subtilior in mathematicis? uel in
philosophia locupletior? uel in theologia sublimior? Quē
tāi iuniores etiā philosophi lōgē (arbitror) omnū per-
spicacissimi fecerunt, ut Aquinatē Thomam diuū homi- Thomas.
nem, Magnūq; illū Thomae præceptorē (deus bone) quos Alber. magnus.
uiros habere meruerit enarratores, et ab ipsius sentētia
ne sit illa qdē penē iam puocatio. Porrō de Macrobio, Macrobius.
cui, rogo, magis credendum, q̄ laudati præcipuē Boëtio?
Deniq; ipsius Augustini tam altē nisa in oibus ferme di- Augustinus.
sciplinis

disciplinis est autoritas, ut extra omnem sit alea posita, sic ut ab ea iam ne transuersum quidē (quod dicitur) unguē recedi, fas habeatur. Etenim tanta ingenij cōstat eum ce-
 leritate uiguisse, ut quicquid de arte loquendi, et differē-
 di, quicquid de dimensionibus figurarum, de musicis, de
 numeris præcipitur, etiam sine magna difficultate, nullo
 hominum tradente perceperit: tanto dein acumine præ-
 stitisse disputādi, ut iure in uno isto potissimum, totius ue-
 ritatis niti patrocinium uideatur. Consideremus igitur
 quid hi singuli saltem de Cicerone senserint, quantumq;
 ei tribuerint in philosophia, tum credamus audacter non
 cuiusuis esse calumniam constare homini, qui fuerit à lau-
 datissimis hominibus tam singulariter laudatus. Boëtius
 itaq; nō modō sic utitur identidem M. Tullij testimonijs,
 ut ea pro firmissimis, et inuitolabilibus obijciat argumē-
 tis, sed et ipsius Topicorū (qui maximus est honor) susci-
 pere interpretationē nō erubescit. Macrobius autē sic in
 unius eiusdem libri uel exigua particula uersatur, ut nec
 Platoni cōparē facere, nec oībus insignire eū disciplina-
 rum omnium titulus dubitauerit. Deniq; Augustinus cum in
 Academicis, quanquā sub alterius persona, nūc suū Cice-
 ronem, nūc sapientē appellās, tandē ab ipso, inquit, Lati-
 na lingua philosophiā et inchoatā esse, et perfectā: tum
 in Cōfessionibus, ubi neutiquā personatus eos ex pro-
 fesso dānat, qui linguā Ciceronis mirātur, peccatus non ita.
 Quinimo quod affectū mutauerit ipse, quod ad deū præ-
 ces, et uota cōuerterit, quod desideria nō eadē, quæ prius
 habuerit, quod omnis ei uana spes euiluerit, quod immor-
 talitatē sapiētiae quæsierit æstu cordis incredibili, postre-
 mō

Personatus.

mō quod surgere iā cœperit, ut ad deū reuerteretur, cum-
 etiā hac esse Ciceronis munus fatetur, uniq; prorsus illius
 libro, qui uocaretur Hortēsius, omnē suæ salutis occasio-
 nem retulit acceptā. Non enim ad acuedam linguā liber
 (inquit) ille offerebatur, nec loquutionē mihi, sed qd' lo-
 quebatur persuaserat. Quod isti uinā legissent, qui so-
 mnū ægroti nobis Hieronymi uapulātis ad tribunal ob-
 iectant, nec illud saltē cogitantes, illū ipsum Hieronymū,
 quū post repetitā dein statim Ciceronis lectionē periur-
 us à Rufino argueretur, etiā grauisime conqueri, quod
 sibi ab illo suamet somnia obijceretur. Ceterū (ut ad pro-
 positum reuertar) uicerit sanē uel Argyropylus, uel qui-
 us alius Ciceromastix. Sed rogo istas prius transcendere
 audeat autoritatum moles, quas opposuimus. Enin uero
 de Græcis literis faciliior, proniorq; sentētia. Quis enim
 non hispida aure, q̄ tam inimicus ueritati, q̄ si pauca mo-
 do, peneq; etiā tumultuaria Græca uerba, sparsim adhuc
 uel in epistolis ipsius olfaciat, quicquā se dicat unquā ma-
 gis aut elegās, aut Atticū tota quoq; Græcia reperisse? sic
 ut iure Possidonium, doctissimū illum hominē deterruerit
 à scribendo, iure Græcam nationem Græco de rebus suis
 commentario cōturbauerit, in quo se ait libro totum Iso-
 cratis Myrothecion, atq; omneis eius discipulorū arcu-
 las, tum nōnihil etiam Aristotelea pigmēta consumpsis-
 se. Qua mihi uidetur fiducia, non minus aliquando Græ-
 cæ, quam Latine lingue ueluti pomerium protulisse. Sit
 argumēto uel illud (ut uno interim cōtenti exēplo simus)
 quod innocentie uocabulum negat habere apud Græ-
 cos usitatum nomen, sed habere ait posse tamen ἠλάβεια.
 τὸν

Hortensius Ci-
ceronis.Hieronymi
fomnium.

Ciceromastix.

Possidonius.

Isocratis My-
rothecion.

Tum

Pov.

Inepti uocabu-
lum.
Apolloni⁹ Mo-
lo de Cicerone.

Tum castigat interdū quoq; ceu segnitiam quorundam apud illos uocabulorū, sicuti cum uelle eos ait quidem di-
stinguere, sed parū ualere uerbo, quod uel in illis probāt, quae sunt melācholia, & furor: uel item in eo quod pro labore cōfusius illi, & dolore pariter accipiunt: tum melius aliquid nos dicere indicat, quā illos, ut cōuiuiū, ut alia, multoq; melius quaedā notata esse uerbis Latinis, quā Græcis, qd' & significat multis locis reperiri, sed & carere hos ipsos nomine rei cuiuspiā, quā maxime habeāt familiarem, nō dissimulat. Nec ullus eorum tamen quamlibet inquirendo se torserit, inepti reperire adhuc, aut excogitare uocabulū potuit. Iam uerō non ne Apollonius quoq; ille Molo, rhetorū omnīū sui tēporis celeberrimus, audita semel Græca M. Tullij, sed & extēporali oratiōe, defixus diu stetisse, ac deniq; ita mirabūsus pronuntiasse dicitur? Ego uerō te quidē Cicero cum laudo, tum admiror, sed me Græcorū fortunæ miseret, tadetq;, quod humanitatis, & eloquentiæ decora, quæ sola nobis reliqua feceramus, ea quoq; per te (quātū intellego) Romanis arrogantur. Enim uero hoc illius iudiciū non Latinus, nō ineptus aliquis, sed Plutarchus ipse Græco uir ingenio, Romana grauitate in literis retulit. Ergo ad hunc sanē modū de scientiæ ipsius, deq; Græcæ linguæ peritiā, testatum nobis ueteres reliquerūt. Age uerō nunc Ende-
lechian quoq; istam pēsitemus, serā Ciceronis calumnia-
tricem. Vtrum ne istic igitur reprehenditur, quod Aristotelem dixerit adhibuisse Cicero quintam quandā præter elementa naturam, & sic ipsum animum nomine appella-
uisse? Quod & Alexander Aphrodisicus Peripateticorum

rum omnium etiam ab Auerroë laudatissimus, in egregiè subtilibus illis naturalium quæstionū libris ostendit, quos a se lectos diuus Hieronymus gloriatur, & Porphyrius in commētario, quod in Aristotelis decem genera per interrogaciones edidit, & responsiones, & Themistiū super hos, in paraphrasi de anima secunda, & Simplicius ubi Aristotelem pariter argumenti uolumen interpretatur, & Quintilianus Aristides in tertio de musica, et postremo in epistola quadam sua diuus Ambrosius (ut alios interim prætereamus) unanimiter propè significauerūt. Quamquā de hoc utiq; ne in uerbis quidem Aristotelis ipsis ulla dubitatio est. An illud potius culpatur, quod ende-
lechiæ uocabulum nec suis literis notauerit, & alium quā Aristoteles intellectu (sicuti suprā diximus) accommodauerit? Principio igitur quæro ego ab istis, quoniam maxime argumēto Entelechian potius, quā endelechian scriptum collegerint ab Aristotele? Tam enim uerbū nōnum hoc quā illud, nec minus altero significari animus, quā altero potest, nec Aristoteles ipse perfectionem potius, quā motionē illā indicari cōtinuā noua uoce pronuntiat. Crediderint ita sanē Porphyrius, Themistiū, Simplicius, aut si qui cōpares: quæ autē tandē inuidia est, etiā Ciceronē aliter, quā posteriores opinatum, si stare ipse sic quoq; tueriq; gradū bene, & fortiter potest? Nam sit ultra lectio uerior, ea quā Cicero agnoscit, an quæ apud posteros obtinuit, in incerto adhuc est. Etenim libri oēs Aristotelei, qui tā grādi nunc quidē autoritate pollēt, interpolati, pleniq; multis erroribus olim sunt editi, si fidē Straboni accommodamus, auctori nō malo. Siquidē Neleus

Aristoteleorum
librorum cor-
ruptor.
Neleus.

ille

ille Scepsius, Corisci filius, & Aristotelis, Theophrasti; non solum auditor, sed & bibliothecae successor, & haeres libros utriusque philosophi Scepsin, hoc est in sua patria comportasse uniuersos perhibetur. Hiique dein a posteris ipsius, metuentibus uidelicet Attalicos reges, librorum istiusmodi studiosissimos, infossi terrae, negligenterque habitati diu, tandem aliquando ab Apellicone Teio magna empti mercede dicuntur, sed carie, situque (quod necesse fuit) multis exesi, & labefacti locis, quos tamen inconsultius supplere Apellicon ipse librorum, quam philosophiae studiofior, & pro arbitrio (quemadmodum quidem putabat) emendare ausus, plurimis temerariis erroribus. Hi tamen adusque Sulla tempora (sicuti Plutarchus memorat) Athenis delitescabant. Nam peripatetici ueteres ordinarijs istis, quibus omnis instruitur philosophia, carētes, paucos modò quos uocant Exotericos habuerunt, eoque posteriores exquisitius philosophati, quòd Aristotelis uolumina (quamquam alicubi cōtaminata) peruolutabant. Quippe Lucius Sulla bibliothecam Apelliconis istam receptam Athenis, Romam primus transtulit, tum grāmaticus Tyrannion, & ei penè suppar Andronicus Rhodius is, qui libros etiam Perihermenias negat esse Aristotelis, magna copia libros eius philosophi tabulis etiā, nescio quibus, editis inuulgarunt. Quocirca nihil est quod iam dubitemus, quin de synceritate primae uae lectionis istius, praesertim tantillo discrimine, uel libera sit in utranque partem suspitio, uel (si alterutri accedendum) tutius Cicronem sit praeferrri, longè priorem, quam Alexander est: primus ex illa cohorte, quam diximus, Aristotelis enarrator, quem

Seueri

Seueri floruisse temporibus, uel ipsius de fato significat opus, aequalemque propemodum, seu paulò credo maiusculum summis illis Academicis Origene, & Plotino. Quid autem prohibet, quò minus Cicero ipse uidere matricem quoque librorum Aristotelis, qui fuerint ipsius aetate publicati, si non incorruptam, certè (sicuti diximus) conscribellatam potuerit: Tum & consultò factum ab homine doctissimo crediderim, ut libero pectoris muro septus, eam nouo huic Aristotelis uocabulo interpretationem, iure accommodare sit ausus, quae cum Platonis in Phaedro sententia, super animae motu sempiterno, atque (ut Varro inquit) dio, consentiret: de qua ipse quoque uel in Tusculanis quaestionibus, uel in sexto Reip. uolumine, commemorerit: quòd & Philoponus in Aristotelis uita, & Simplicius in commentarijs de anima, & in extremo Peri hermenias libro Boetius ipse germanas esse, & compares utriusque philosophi sententias asseuerant: etiamque libros septem composuisse Porphyrius traditur, quibus hoc maxime argumentum colligetur, eandem Platonis esse prorsus, & Aristot. haeresin, quòd & Picus hic Mirandula meus in quadam suarum dissertationum praefatione tractauit, & uero uerius esse copiosissimo opere (credo) pulcherrimoque peruincet (nisi me tamen gustus sefellit) quòd de Platonis hac ipsa, quam dicimus, & Aristotelis concordia, noctes atque dies molitur, & cudit. Ita non modò non errasse in uocabulo isto nosse Cicero, sed uel eruditius aliquando, quam ceteri, uel ad suam sectam scripsisse accommodatius intellegetur, ut quòd de clarissimi uiri doctrina tam idonei, quam superius ostendimus, autores sponderunt, etiam ipsemet, in quo praeci-

Matricem conscribellatam.

Platonis & Arist. concordia.

K pue

Apellicon Teius.

Externi.

L. Sulla.

Didymus aduersus Cicero-
nem.

Sylographi.

Lucernarij canes
baubantur.

puè diuerticulo calumniam patitur, largissime, cumulatissimèq; præliterit. Nec autem nouum Ciceroni, aut inuisitatum calumniam pati à Græcis, quando etiam Didymus sex libros aduersus eundem composuit, sylogographos imitatus maledicos scriptores, qui tamen libri iudicio doctorum aurium sunt improbati. Sic aduersus generosissimum leonem procul despectis uocibus, etiam quidam sæpe lucernarij canes baubantur.

QVÆ SINT CREPIDÆ APVD
Catullum Carpatinæ, quod probè scriptum uocabulum perperam mutatur. CAP. II.

Valerius Catullus in epigrammate quodam sic ait:
Ista tamen lingua, si usus ueniat tibi, possis
Culos, & crepidas lingere carpatinas.

Carpatinæ.
Carpatinæ crepidæ.
Aduor, errores,
impositores.

Quæsitum uerò à multis, explicatū adhuc à nemine, quæ sint carpatinæ, seu carbatinæ crepidæ. Nam utrūq; rectè, sed & item carbasinæ dicitur. Quidam autem plantæ, & te-nebriones in literis, uetere expuncto uocabulo, nescio quas supponūt aut Cercopythas, aut Coprotinas ex hara productas, non schola, uocabula nuda, nomina cassa, & nihili uoces. Nos de Græco instrumēto, quasi de cella proma, nō despicabileis, nec abrogandæ fidei proferemus autoritates, quibus & lectio præstruatur incolumis, & interpretamēti nubilum discutiat. Iam primum igitur Iulius ipse Pol-lux libro nono ad Commodum Casarem Carbatinas esse ait rusticum calciamentū, sic à Caribus appellatum. Aristoteles uerò in secundo de animalium historia camelos calceari carbatinis scribit, ne scilicet in exercitu longiore itinere fatiscant. Sed & quatuor extant Græcè nimis quam

libelli

libelli elegantes Pœmenicōn titulo, quorū in secūdo senex Libri 201. utur-
quidam cum pera, & calceis carbatinis introducit. & 221.
Lucianus in dialogo, qui uel Alexander, uel Pseudomātis inscribitur, oratores quospiam è Paphlagonia carbatinis calceatos ait. Deniq; etiam Xenophō Socraticus Anabases tertio, cum defcissent, inquit, ueteres calcei, carbatinas habebant ex recentibus corijs bubulis confectas. quem etiam locum, dissimulato tamen autore, Suidas adducit. Quin interpres quispiam Xenophontis eiusdem, carbatinas esse addit barbaricum calciamentum.

QVIBVS VERBIS HORATIVS
Camelopardalin significauerit, quæq; sit eius animalis facies, quibusq; etiam nominibus censeatur, & quo primum tempore uisa in Italia.

CAPVT III.

Horatius in epistola ad Augustum, Diuersum, inquit, confusa genus panthera camelo. Nos olim iam publica prælectione dictauimus uideri cum de camelopardali, quæ uulgò Girafa dicitur, sentire. Quam enim uocamus pantheram, Græci pardalin. Et hanc à rege dein ipso Aegypti, qui Sultanus uocatur, inter munera alia dono missam Laurētio Medici uidimus, non tam meo, quam ingeniorum omnium, uirtutumq; patrono. Tantum mirati sumus habere ipsam cornicula, quanquam mas erat, quoniam de his nihil hæctenus in ueteribus memorijs legebamus. Ceterum Græcus Heliodorus non dilute scriptor autoritatis, libro Aethiopicōn decimo in hanc fermè sententiam de ea meminit, cum scilicet Hydaspæ regi Aethiopiū dono datum ab Auxomitarū legatis fabulatur. Postremò,

Camelopar-
dalis.

Sultanus.

Heliodorus.

K 2 inquit,

inquit, accedere etiã Auxomitarũ legati, non uectigales illi quidem, sed amici, & fœdere iuncti, qui beneuolentiã rebus prosperè gestus indicãtes, cum alia & ipsi munera obtulerũt, tum in primis animantem quampiam inusitata specie, naturaq; cuius ad magnitudinẽ cameli proceritas, color, pellisq; Panthera, maculis ueluti florentibus uariiegata. Postrema infra aluum partes, humi subsidebat, sicuti in leonibus uidemus. Humeri, pedesq; priores, atq; item pectus, præter ceterorum membrorum rationem, procerã. Tenuis ceruix, & quæ de reliqua corporis mole in olerinũ collum se tenderet. Camelo caput simile. Maior ipsa penè duplo, quam Libyssæ Struthi, subscriptosq; uelut oculos toruẽ motans conuiebat. Incessus autem longè animantiũ ceterarum terrestriũ, uel aquatiliũ dissimilis, neq; vicissatim enim uicissatim crura simul, sed dextra pariter, dein sinistra utraq; agitabat, cumq; ijs suspensa proferebat latera, tractu, motuq; tam facili, ut eam quò uellet, tenui capistro uertici deuincto, ueluti fortissimo uinculo, magister perduceret. Hæc ut est cõspecta animans, omnem continuo multitudinem obstupefecit, speciesq; nomẽ inuenit ex ijs, quæ præcipua in corpore, sic ut ex tempore eam populus Camelopardalin appellaret. Hactenus Heliodorus. Dion uerò Græcus & ipse autor, in tertio quadragesimoq; Romanæ historiæ libro, de Cæsare narrans, ita fermè scribit. Camelopardalin uerò primus ipse Romã adduxit, & populo ostendit. Id animal cetera camelus, crura autẽ inæqualia habet, posteriora prioribus magis breuia, ut à clunibus attolli sensim, quasi ascendenti simile incipiat, corpusq; reliquum sublime admodum cruribus prioribus sustentatur,

Variiegata.

Struthus Libyssa.

Vicissatim.

Hæc animans.

stentatur, sed ceruix in altitudinem penè peculiarẽ se tollit. Colore ipsa maculoso, ceu panthera, quo fit ut amorum promiscuo uocabulo censeatur. Plinius uerò de camelis tractans, hoc quoq; addit. Harum aliqua similitudo in duo transfertur animalia. Nabun Aethiopes uocant, collo similem equo, pedibus, & cruribus boui, camelo capite, maculis albis, rutilum colorem distinguentibus. Vnde appellata Camelopardalis, dictatoris Cæsaris Circensibus ludis primum uisa Romæ. Ex eo subinde cernitur aspectu magis, quam firmitate conspicua: quare etiam ouis feræ nomen inuenit. Consimilia fermè huic etiam Solinus prodidit, quo loco de Aethiopibus. Sed & M. Varro in libro de lingua Latina ad Ciceronem, Camelus, inquit, suo nomine Syriaco in Latinum uenit, ut Alexandria Camelopardalis nuper adducta, quod erat figura ut camelus, maculis ut panthera. Risi etiam nuper, quia uerbum ex Varro dimidiatum pardalis tantum, nescio quis Grammaticus in Lexicon retulerat suum, quod per ordinem literarum compositum circumsfertur. Centum autem Gordiani principis ludis exhibitas, autore Capitolino, feras oues accepimus.

Ouis feræ.

Pardalis.

Oues feræ.

QVAM MVLTÀ POETARVM
interpretibus legenda, quodq; satyram Persius de
Alcibiade Platonis effinxit. CAP. IIII.

Qui poetarum interpretationem suscipit, eum non solum (quod dicitur) ad Aristophanis lucernam, sed etiam ad Cleanthis oportet lucubrasse. Nec prospiciendæ autem philosophorum modò familiæ, sed & iurecõsultorum, & medicorum item, & dialecticorum, & quicunq;

K 3 doctrine

Encycia. doctrinae illum orbem faciunt, quae uocamus Encycia, sed & philologorum quoque omnium. Nec prospicienda tantum, uerum introspectiua magis, neque (quod dicitur) ab **Ab limine.** limine, ac uestibulo salutanda, sed arcessenda potius in penetralia, & in intimam familiaritatem, si rem iuuare Latinae studemus, & inscitiam quotidie inualescentem proficere, alioqui semidocta sedulitas cum magna sui persuasione detrimento sit, non usui. Plurima tamen in philosophorum maxime operibus inuenias, quae sint in poetarum nostrorum libros ascita: quale uidelicet, quod etiam annos abhinc aliquot Persium publice poetam enarrates indicabamus, satyram ipsius quintam, cuius est initium: Rem populi tractas: ad Platonicum dialogi, qui primus Alcibiades uocatur, exemplar, ueluti delineatam, sic ut non ea solum, quae de iusto, atque iniusto, deque sui cuique notitia Socrates inibi cum Alcibiade agit, delibasse ex eo pudenter, sed locos etiam quospiam si non magni momenti, certe ueneris tamen plenissimos, & lepore duxisse indidem Persius intel **Quod genus.** ligatur. Quod genus & illa, Dic hoc magni pupille Pericli: quoniam Socrates quoque ostendit omnium maximum uisum Alcibiadi, quod ipsi relictus a patre tutor Xanthippi filius Pericles. Sic item, Dinomaches ego sum: ductum ex eo quod apud Platonem sic est, ὃ φιλεῖ πᾶσι κλονῖσθαι Διονόμαχος. Consimiliter quod ait ibidem, Tecum habitata: non ne dialogi eiusdem peruidisse uidetur uoluntatem? Siquidem (quod Proclus enarrator affirmat) nihil hic aliud Plato, quam literam Delphicam respexit, monentem se quisque ut norit. Quod & Picus Mirandula, noster amor, in Heptaplo sua, quam mox editurus, de septiformi

O amice Cletie & Dinomachis filii.

Heptaplo Picus

formi sex dierum geneleos enarratione pulcherrime tetigit. Haec igitur inuenisse aliquando, uel inuicem etiam contulisse, non emolumentum modo studiosis, sed & uoluptatem pepererit minime uulgarem.

QVI SIT APVD LVCRETIVM
Durateus equus, quodque legendum apud Valerium Flaccum non quidem nox Dorica, sed durica, uel duria potius, in libro Argonauticum secundo. CAP. V.

Lucretius in primo de rerum natura, Nec cum Durateus Troianis Pergama partu inflamasset equus nocturno Graiugenarum. Durateum uocauit equum illum Troianum ab Epeo fabricatum perire simul, & eleganter: quae Graeca uox, & poetica ligneum significat. & sane durateon uocat hunc etiam Homerus equum libro octauo Odysseae sic inueniens,
Ἄμ' ἄγε δὴ μεταβῆθι καὶ ἴππυ κούρου ἄδουρου
Δυρατέω κῆρ' ἐπὶ δὸς ἑωπινοῦσθαι σὴν Ἀθήνῃ.
Verum age, iam progredere, & equi struaturam cane Lignei, quem Epeus fabrefecit cum Minerua.

Δυρατέω.

Et item paulo post:

Δυρατέωρ μέγαρον ἴππων, ὅθ' ἕατο πάντες ἄριστοι.
Ligneum magnum equum, ubi confidebant omnes praestantissimi. Vulgoque eundem non durateon, sed durion, communiore lingua, sicuti etiam poeta Aristophanes. At enim opici homines dictionem sibi incognitam expungere, proque illo, quod est durateus, reponere nugamenta quae pia, uel dura tuens, uel dira tenens, occeperunt. Id ne attentare amplius uideatur, uisus mihi sum facturus operae pretium, si de isto quodque nonnihil Miscellaneis inseruissem. Sed & codicem proxime nobis Argonauticum Valerij Flacci perueterem

Δυρατέω.
Opici.

Val. Flaccii locus.

K 4 Tadd

Taddæus
Vgoletus.

Taddæus Vgoletus Parmensis Matthiæ Pannoniorū sapientissimi, & inuidiosissimi regis aulicus, homo literatissimus ostendit, e quo fluxisse opinor & cæteros, qui sunt in manibus, cuius in secundo sic est: Manet immotis nox durica fatis: non ut uulgò legitur, dorica. Quæ certò aut uera, & emendata lectio, aut (quod suspicor magis) uera proxima, ut quod & usus, & uocalitas persuadet, nox duria sit apud illū, qua scilicet inclusos utero Danaos equus ille durius, hoc est idem qui durateus, patefectus ad auris reddiderit. Neq; autem diphthogus impediatur. Quam enim

Duria nox.

Δούρατος, ἄσθ.
Δούρατος.

Græce, tam & Δούρατος.

QVO INTELLECTV CATVLI-
lianus passer accipiendus, locusq; etiam apud Mar-
tialem indicatus. CAP. VI.

Passer.
Olceniorem.

Passer ille Catullianus allegoricus, ut arbitrator, obsec-
norem quempiam celat intellectū, quæ salua uerecun-
dia, nequimus enunciare. Quod ut credam, Martialis epi-
grammate illo persuadet, cuius hi sunt extremi uersiculi:
Da mihi basta, sed Catulliana,
Quæ si tot fuerint, quot ille dixit,
Donabo tibi passerem Catulli.

Insidius
poeta.

Nimis enim foret insidius poeta (quod nefas credere) si
Catulli passerem deniq; ac non aliud quippiam, quod sus-
picor, magis donaturum se puero post oscula diceret.
Hoc quid sit, equidem pro styli pudore suæ cuiusq; conie-
cturæ, de passeris natiua salacitate, relinquo.

PATHICOS HOMINES IVE-
nalem innuere, qui digito scalpant uno caput, idq;
de Calui poetæ uersiculis. CAP. VII.

Qui

Qui digito scalpant uno caput. Sanè mollem uirū ex Scalpentes car-
eo significari apud Iuuenalē in satyra nona nemi purdigito uno.
ni dubium: sed & Pompeium sic à Clodio notatū Plutar-
chus indicat in Pompeij uita, ut illud interim omittā, qd'
in libello quoq; eo notā hanc Pompeij attigit, cui titulus
est: Quo pacto fiat, ut inimici quoq; profint. Quin &
Ammianus Marcellinus historiæ lib. xvij. Pompeij obtre-
datores ait etiam hoc in eo ludibriosum, & irritum ob-
seruasse, quod genuino quodam more caput digito uno
scalpebat. Cæterum non tam mollis ex his uerbis, q̄ planè
pathicus, & draucus aliquis designatur. Quod genus ho-
mines in satyra uniuersa Iuuenalis insectatur. Alioqui lā-
guidus oppugnator, & lenucidus, uel potius (ut ita dixe-
rim) siculneus poeta sit iste, si iam quasi ī molles feratur,
hactenus in pathicos inuectus. Alludit enim, sicuti mihi uī-
detur, ad Calui poetæ uersiculos in Pompeiū, de quibus ita
est apud Senecam in libris oratorum, & rhetorū. Carmi-
na quoq; inquit, eius quāuis iocosa sint, plena sunt ingē-
tis animi: dicit de Pompeio, Digito caput uno scalpit, quo
credas hunc sibi uelle uirum. Huc usq; Seneca de Caluo.
Quare cum poeta Iuuenalis indicare conaretur cōfluere
Romā pathicos omnes, hoc est eos, qui sibi uirū uellent,
festiuè id innuit ex particula Calui uersiculorū, tum qui-
dem (ut est uerisimile) notissimorū, per quam consequē-
tia noscitantur. Deq; his item suprascriptis Calui uersi-
culis sentire Porcium Latronem declamatione quadam
apud eundem Senecā arbitrator, qui ita dicat: In Cn. Pom-
peium terra, mariq; uictorem fuit qui carmen compone-
ret, uno (ut ait) digito caput scalpētem. Fuit aliquis qui

Draucus.

Lenucidus.

K 3 licentia

licentia carminis tres auratos currus contemneret. Hæc Porcius Latro. Quoniam autem liber hic Senecæ, quem adducimus, rarissimus adhuc inuentu, propterea quasi nouum dignati sumus hunc locum nostris commentationibus, ne quis exposita nimis forsitan, & proculcata, uelutiq; in medio iacentia putet retulisse.

CVR ERRANTIVM SYDERVM
uocabula, diebus tributa: rationesq; inibi ordi-
nis eorum scitu, relatuq; iucundæ.

CAPVT VIII.

Dierum nomi-
na cur a plane-
tis.

Planetes,

Nomina ista dierum, de stellarum errantium uocabulis appellata, quam habeant aut originem, aut rationem, nusquam sanè alibi me legere, quam apud historicum Dionem memini. Cuius ex libro septimo atq; trigesimo sic uerba possumus interpretari. Nam quod his septem stellis, qui planetes uocantur, dies assignari, receptum est, inuentum quidem putatur Aegyptiorum. Sed in omnes tamen homines haud ita pridem (ut sic dixerim) uulgari conceptum. Ceterum Græci ueteres (quantum equidem sciam) nullo profusum eam rem pacto cognitam habuerunt. Quonia uero cum nationibus alijs, tum Romanis uel maxime sic mos peruulgatus hic est, ut quasi iam patrius uideatur, pauca super his edisseram, & quo pacto, quæ uel causa sic ordinentur, exponam. Duplex igitur audita mihi ratio est, utraq; sanè haud intellectu difficilis, sed ut ambæ tamen inspectionem contineant. Nam si quis harmoniam, quæ diatessaron appellatur, qua una uis uniuersa musicæ totius contineri creditur, ad stellas has, quibus omnis cœli ornatus distinguitur, eodem quo feruntur ordine, retulerit, atque ab orbe illo

illo supremo, qui Saturno tribuitur, incipiens, ommissis duobus sequentibus, quarti deniq; dominum nuncupauerit, ac dein duos inter alios transfiliens, septimum adiecerit, eodemq; modo progrediens, præfides illorum deos subinde in orbem recesserit, atq; ita dies adnumerauerit, deprehendet oes ratione quadam musica cum cœlesti illa distinctione, ornatuq; congruere. Ceterum hæc una est, quæ fertur ratio. Altera uero eiusmodi. Si diei, noctisq; horas à prima statim cœperis numerare, sic ut eam Saturno, dein sequentem Ioui, tertiam Marti, quartam Soli, quintam Veneri, sextam Mercurio, septimam Lunæ tribuas: per eam scilicet orbium seriem, quæ ab Aegyptijs traditur, atq; item deum facias, donec horas quatuor & uiginti pertrans eas, inuenies primam sequentis diei horam Soli coherentem. Tum hoc idem in quatuor illis & uiginti horis, eadem qua prius ratione si facias, Lunæ primam tertij diei horam conciliabis. Quod si subinde hoc ipsum in cæteris obseruabis, congruentem planè deum sibi dies quælibet asciuerit. Hæc Dion, festiua nimis, & arguta, ni fallor. Sed quoniam uulgo nunc Sabbatum, diesq; Dominicus uetus amiserit nomen, cum cæteri etiam nunc retineant, scire studiosos cõuenit, & hunc Saturni, & illum Solis appellatum. Nam de Solis die (quantum equidem nunc recordor) etiam Sozomenus Græcus historicus, etiamq; diuus Hieronymus: de Saturni autem, uel hic ipse Dion libro eodem, uel Frontinus in Stratagematis, uel inter poetarum elegiarum Tibullus, uel postremo etiam Tertullianus in Apologetico, & Gaudentius in sermonibus cõmeminerunt. Sed & Faustus Mileuitanus Manichæorum propugnator ille maximus ita inquit

Sabbatū Dies
dominicus.

Dierum nomi-
na à Constanti-
no mutata.

ita inquit: Placet suscipere sabbatorum ocium, & Satur-
niacis manus infertare catenis. Nec illud omiserim, multi-
ta dierum istorum nomina, in quæ nunc à Christianis usur-
pantur, autore Constantino principe, sicut in illius Græ-
ca laudatione meminit Nicephorus.

QVID IN LITERIS DOMITIO,
& quatenus credendum, de quibus illius euidenti,
pudendoque errore super uoce attegias.

CAPVT IX.

Domitius Cal-
derinus.

Refractarius.

Perfricuerit frō-
tem.
Per æqua &
iniqua.

Dirue Maurorum attegias. Hoc Iuuenalis hemisti-
chion de satyra quartadecima, quam aut eruditè,
aut fideliter, aut etiam perspicaciter enarret Domitius,
age iam (si uacat) inspicimus. Sed pauca de hoie prius,
si quis hæc etiã fortasse. Domitius igitur Calderinus Ve-
ronensis, qui decem ab hinc annos uita functus, uir fuit acris
ingenij, multaque in literis industria, Latinæ linguæ dili-
gentissimus, Græcæ non incuriosus, non prosam condere ab-
surdus, non carnem. Nimum sui tamen (quod opera ipsius
testantur) admirator, ac pro sententia cui semel adhaese-
rat, etiam contra uerum contumax, & refractarius. Tum
ob id in scribendo quoque iactantior, atque omnium pro se
contemptor, omnium quam minima occasiuncula cauilla-
tor, & sine discrimine uellicator. Itaque etiam simulates
eum doctissimorum hominum nimio plures exercuerunt,
odioque apud eos neutiquam obscuro laborauit. Autoritatis
uulgo tam magna fuit, ut Romæ inter professores iuue-
nis adhuc, primam sibi celebritatem uindicauerit. Cuius tu-
de, ac retinenda gratia, factum copluries putamus, ut in suis
operibus fronte perfricuerit, & per æqua, per iniqua fa-
mam

nam captans, parum ex fide quæpiam retulerit, nonnulla
etiam male solers, & prestigiosus, speciem quidem primo-
rem ueri habentia, magno credentium dispendio, senten-
tijs ignorabilibus implicauerit, & puluerem (quod aiunt)
oculis offuderit: aut sicubi maior difficultas, nec absistens,
nec congregiens, spem lectoris eluserit. Ita dum nescire se
nihil probare contendit, etiam Parthus aliquoties, & Cre-
tensibus mendacior inuenitur. Cuius exemplum secutis alijs
quoque in omnes iam literarum articulos (ut uerbis utar
Varronis) hæc mali gangræna sanguinolenta permeauit,
præcidenda deletili styli parte certatim à doctis omnibus, ne
ad uitalia usque deserpat. Sunt autem editi ab eo grammatici
commentarij aliquot, ut in Martiale, Iuuenalemque poetas,
quos & Medicibus meis Laurentio, Iulianoque fratribus
dedicauit, à quibus etiam muneribus est amplissimis hone-
status. Sed & in Statij Syluulas, & in epistolam Sapphus,
in Ibin quoque Nasonis edidit quæpiam plena nimirum
bonæ frugis, ubi non fucum facit, & lectoris credulita-
tem ludificatur. Ceterum Georgius Merula uir planè
doctus, ac diligens, longaque quam Domitius in scribendo
cautior, & nunc primi ferè nominis, non remulo (quod
aiunt) sed uelificatione plena inuictus, commentariorum
illius in Martialem permultis editis notis licentiam pri-
mi hominis magno ueluti passu gradientem, prorsusque
iam feroentem compefcuit. Nos quoque dein primæ sub
flore iuuentæ, non quidem ut ipsius libros planè de mani-
bus excuteremus, sed ut somniculosam iuuentutem, uelut
in aurem utranque dormientem, expergefaceremus, in ipso
iam tum nostræ professionis tyrocinio sic eundem leniter
quandoque

Gangræna.

Domitij com-
mentarij.

Merulae laus.

Epigrāma Po-
litiani Domi-
tio dicatum.

quādoq; quasiq; parcente manu scriebamus: & nūc idē
facturos praefamur, utcuq; res feret, quo fides nobis, li-
bertasq; cōstet. Neq; enim patiemur, quatenus uires sup-
petēt, impune illudi credulae iuuetuti, & simplicia i genia
supplātari. Quoniā autem (ut est apud Plautum) feliciter
sapit is, qui periculo alieno sapit, cauebimus ipsi quidem
pro uirili, nequid in hos libros, quod non defendi queat
autoritatibus, referamus. Quid autem ad summam de ipso
sentiamus, si uitia uirtutibus pensamus, & qua parte in-
genij maxime stetit aestimemus, uel epigrāma testetur no-
strū, quod in ripa Benaci lacus, ipso Domitij natali solo,
Baccius Vgolinus Florentinus, atque Angelus Maffeus
Veronensis, illius memoriae studiosi, nouennium ferme ab
hinc, incidendū saxo curauerunt, quod & hic adscribā,
Asta uiator, puluerem uides sacrum,
Quem uorticosi uexat unda Benaci,
Hoc mutat ipsum saepe Musa Libethron,
Fontemq; Sisyphi, ac uiretta Permessi:
Quippe hoc Domitius uagijf solo primum,
Ille, ille doctus, ille quem probē nosti,
Dictata dantem Romulae iuuentuti,
Mira eruentem sensa de penu uatum.
Abi uiator, sat tuis oculis debes.
Sed nimis multa fortasse de homine, pauca praesertim polli-
citi, quod eo tamen consilio fecimus, ut offam ucluti quā-
piā grāmaticis istis diobolaribus, omnia quasi per nebu-
lam uidētibus, obijceremus, qui nihil omnino rectū puta-
bunt, nisi quod ipsi deniq; tritum diu, proculcatumq; de
suis illis profitentiū cōmentariolis excerpserūt. Ad Atte-
gias

gias autem quod attinet, ipsius haec Domitij uerba sunt:
Alij, inquit, accipiunt lingua Maurorum Atteguas ma-
palia significare. Ego potius intelligo, hoc significare
Mauritaniam ad extremam partem Libya. Dionysius:
Ad summam Libyen habitant atteguas undas,
Alcidae quā sunt statuae Maurusia plebes.
Haec ille, uidēs utiq; meliora, deteriora sequēs. Volebāq;
sanē ista credere, sed rumor uera negat esse. Dionysium
uerō citat autorē Domitius, qui si unquam uocabuli istius
mētionē fecisse ullā reperietur, cedā, tollamq; manū iam
tuum, neq; omnium haberi uanissimum non recusabo. Sed
ut omni remota uestigia, rē putemus ipsam, nō sunt Diony-
sij uersus hi, non sunt, uerum Prisciani potius, quo libello
Dionysium poētā de Graeco interpretatur. Corruptit.
eos autem Domitius, atq; deprauat. Nam quod apud Pri-
scianū fuit, ad Tethyos undas, priore inducta, interpola-
taq; scriptura, pro eo supposuit Atteguas undas, ne utiquā
(ut arbitror) facturus, si rationem carminis, aut si spatia,
morasq; syllabarū cōsulisset: cum uocabulum, quod est
Atteguas, antepenultima porrecta syllaba, contra ipsius,
quē interpretatur, testimoniū, tum postrema breui, cōtra
omnium posuerit autoritatem. Bene quod extat Diony-
sius, cuius esse Graecos illius argumenti hos puto uersus.

Ἄλ' ἦτοι πυμάνην μὲν ἐπὶ γλωχίνα νέμιον

Ἄρχῃ σολάων Μαυροσίδοι ἰδνεα γόαις.

Sed summam quidem ad extremitatem habitant
Prope columnas Maurusidis gentes terrae.

Licet autē euoluas iam totum, uidebis ne minimā quidem
suspitionē subesse Attegiarum apud Dionysium: uidebis
alium

alium citari pro alio, expūgi ueram scripturam, supponi falsam, rationē syllabarū, uel carminis haberi nullā. Et dubitabit aliq. ab ipso iam liberrime dissentire, & refutare

Præiudicata opinio.

Attegiæ. Attegiæ ipsi uel tabernacula, uel umbracula, uel (si hoc magis placet) mapalia intelligimus, qualia Mauri colūt, qui Numidæ à Romanis, ut historię scriptor Herodianus est autor. Vocabulū id Rufinus usurpat in libro Iosephi de bello Iudaico septimo: Cū ad festū, inquit, diem uenisset, quo attegiæ in honorē Dei componi ab hominibus mos est. Nam quod Latine Rufinus cōponi attegiæ ait, id ipse autor Iosephus *σκηνοποιεῖσθαι* dixerat Græcè.

Rufinus Iosephitraductor.

DE BAPTIS, ET COTÝTTO,
deq; Cotyttijs, tum apud Iuuenalē, & Horatium
recta indicata lectio, enarratioq;.

CAPVT X.

Cæropiam soliti Bapta lassare cocyton. Hunc Iuuenalis uersum Domitius expositor, erraticis (ut ita dixerim) suspicionibus fibulā laxans, ineptias hallucinatur, & nugas meras: Bapta esse inquiēs Cereris sacerdotis, Cocyton Cererem. Nec arbitror hoc unquā dixisset, si quod in homine nō pudoris dixerim, sed sensus omnino uestigium fuisset. Nos enim tunc demum credituri, cum quispiam proferetur, quo satis certo autore stetur. Sed est hoc familiare huic (agam enim iam liberius) ut cum nihil explicare possit, implicet, & quicquid obuiū sit, arripiat, eoq; feratur diffidente conscientia, quò deniq; ipsum impetus errabundæ opinionis impellit. Nos antiquā comædiam

Hallucinatur.

diam poëta Eupolidis innui suspicamur, quod ueterum Eupolidis comædia.
excellens autoritas persuasit. Etenim de ea sic Platonius Græcus autor, ubi de comædiarum differentijs agit, *ἵνα μὴ γούνη εἶναι Εὐπολίδου ἐπὶ τῷ διηγήσει τὴν βάρησιν ἀποπυρρῆτα ἐς τὸν θελατταρὺν ὅτι ἐκείνων, ἐς οὓς κἀκὴν τὴν βάρησιν*, Scimus, inquit, Eupolin, quoniam Bapta fabulam docuerit, ab ijs ipsis in mare summersum, cōtra quos Bapta emiserat. Lucianus quoq; in ea oratione, quæ in Bapta scribitur Ad ineruditum multos emptitantem libros, in hanc fermè sententiam: Dic mihi, inquit, etiam ne Aeschylus orationem aduersus Timarchum legis? an uerò illa omnia scis, & nosti singula? Aristophanem uerò & Eupolin subisti? Bapta integram fabulam pellegisti? Tun nihil ex his pertinere ad te putasti? neq; ea cum agnosceres erubuiisti? Sed & Hephestion in enchiridio, de acatalectis agens, duos citat uersiculos ex Eupolidis Bapta. Et Suidas unum ex eisde in uocabulo, quod est Atrypheros. Iam primum igitur constare opinor Bapta comædiam fuisse ueterem, & mordacem poëta Eupolidis. Quod autem comædiæ argumentum, quæ materia, per ipsa, quæ nunc extant uestigia, sagaciter indagabitur. Athenienses igitur ea tempestate sacra quaedam, religionesq; peregrinas, nouosq; deos asciuerant, quibus nocturnæ peruigilationes essent instituta, magnorum dein flagitiorū causa, sicuti Romæ Bacchanalia, Sed inter sacra cætera, fuere etiam quæ dicerentur Cotytt. i. Contra hæc nocturna Cotyttia sacra.
Cotyttia scripisse Eupolin Bapta putamus: sed & alios comicos, interq; eos Aristophanē quoq; uidemus, totū hoc genus peruigiliorum, & peregrinitatis exagitasse. Sic ut

L Iuuen

Iuuenalis, quæ Romæ ferent contra ritum ceremoniarum non dissimilia dicat ijs, quæ Baptæ Athenis in nocturnis Cotyttijs patraret. Cicero in legibus sic ait: Quid autem mihi displiceat in nocturnis, poetæ indicant comici, quæ licentia Romæ data, quidam egisset ille, qui in sacrificium cogitatum libidinem intulit, quo neq; impudentiâ quidem oculorum adijci fas fuit? Et mox idem: Atque omnia nocturna (ne nos duriores fortè uideamur) in media Græcia Diagondas Thebanus lege perpetua sustulit. Nouos uerò deos, & in his colendis nocturnas peruigilaciones, sic Aristophanes facetissimus poeta ueteris comœdia uexat, ut apud eum Sabadius, & quidam alij Dij peregrini iudicati è ciuitate eijciantur. Apparet utiq; de Ciceronis testimonio cum Aristophanem, tum Comicos alios ueteres contra nouos deos, contraq; nocturnas peruigilaciones, aciem styli destrinxisse. Cum uerò ex superioribus liqueat Baptas fuisse comœdiam, quæ turpia, & obscœna carperentur, atque hic de Baptis, deq; nocturnis Atheniensium sacris mentio, quæ nos Cotyttia fuisse appellata declarabimus, quis non intelligat iam Baptas fuisse deniq; quæ potissimum fabula talia uexarentur? Strabo autem in libro de Geographia decimo, Cotyttia, Bendidiaq; sacra fuisse apud Thracas narrat, ex quibus Orphica sumpserint originem: deamq; nominat Cotyn, cuius faciat Aeschylus mentionem. Tum idem paulò post Athenienses ait multa ex peregrinis sacris accepisse, & τὰ ἐκ κοινῶν ἀλλοτρίων, inquit. Sed & inter cætera, quæ peregrina ab ijs recepta sacra commemorat, prima enumerat Thracensia, quæ supra ostendimus Cotyttia, Bendidiaq; appellari.

Nocturna sacra inhienda.

Diagondas.

Aristophanes. Sabadius.

Bendidia.

Cotys.

Id est, ita ut etiã comœdijis sint decantata, seu explosa.

Liquet

Liquet igitur Cotyttia ab Atheniensibus sacra externa coli solita, liquet etiam uexata à comicis. Coniectura autè ducimur, ut cum de Baptis hic mentio, quam scimus fuisse Eupolidis comœdiam, deq; sacris Atheniensium nocturnis, in ea potissimum id genus sacra exagitarentur. Ceterum deam, quæ talibus præfset ritibus, peruigilijsq; Cotyttò uocatam putamus, à qua etiam recta ratione Cotyttiorum est innata appellatio, quæ quoniam dea comœdij ueteribus defamatisima, ideo Synesius in epistola quadam cuius principium est, ὁ καὶ τὸ οὐνομα δ' ἔστι καὶ τὸ πρῶτον ἐστίν, ad hunc planè modum narrat: Ἐρμὶ μὲν καὶ Ἡρακλεῖ τοῖς παλαισταῖς ἐφόροις ἔστι καὶ ἀμφοῖν μέγιστα καὶ τῶν ἄλλοις ἀττικῶν καὶ ἰωνῶν νεωτέρων. Quibus uerbis significatur eum, de quo in epistola agat, non Mercurio congruere, non Herculi palestræ præsidibus, sed esse Cotyttus æditimum, cæterorumq; apud Atticos despicatissimorum. Quare Cotyttò legendum non cotyton, præsertim cum syllabæ repugnet quantitas, quæ ne tum quidem breuis, cum c alterum subtraxeris, ut Domitius præscribit, inscitè ille quidem nimis (sit uero uenia) nimis inquam inscitè, negligenterq; qui non cogitauerit primam nominis syllabam non positu modò, cui duntaxat occurrit, sed natura quoque productâ. Quisdam tamen hanc deam Cotyn maluerit, quàm Cotyttò, sicuti Strabo supra, sicuti alibi Synesius idem his uerbis: Ἐρμὶ μὲν καὶ Ἡρακλεῖ τοῖς παλαισταῖς ἐφόροις ἔστι καὶ ἀμφοῖν μέγιστα καὶ τῶν ἄλλοις ἀττικῶν καὶ ἰωνῶν νεωτέρων. Audacter, inquit, pronuncia uirū eum semimare statim, sodalemq; Cotys. Quem exponēs locū Suidas, Cotyn deam coli ait turpium præsidem. Vnde, inquit, sunt

Cotytto, Cotyttiorum appellatio.

Id est, & nomine feruus & instituto.

Cotys.

L 2

Clisth

Cliffhenæ.
Timarchi.

Horatii locus.

Cliffhenæ, & Timarchi, & quicūq; lucri gratia formam colunt, ad infandam libidinem, sicut effœminati, & capillum fingentes uniuersi. Sed & alibi credo inuenient, quibus hæc adiuentur, uiri docti, si doctrinæ studium adhibuerint. Quin apud Horatium quoq; in Epodis ita legendum existimamus. Inultus ut tu riseris Cotyttia, non ut plerique codices Cocytia. Et in uetustissimo libro, qui sit Georgij Antonij Vespucij Florentini, Græce, Latineq; docti hominis, uocabulum id antepenultima syllaba t, retinet, non c, uestigium arbitror unum adhuc integrum uerae, integræq; lectionis.

SENTENTIA DE CLAUDIA =
no exposita, relatu perquam lepida fabella. Tum
fabella altera non insuauior è Græco itidem uersa,
super Venere & rosa. CAP. XI.

Claudius in libro de raptu Proserpinæ secundo, de Venere dea rosas purpureas colligente loquens, ita inquit: -Sic fata, cruoris
Carpit signa sui.

Aphthonij Rhetorica progymnasmata,

Locus sanè uideri obscurus poterat, nisi apud Aphthonium in Progymnasmatis rhetoricis exposita fabella, sic prope modum. Qui rosæ pulchritudinè demiratur, plagam Venere cōsideret. Amabat Adonin dea, Mars ipsam. Quodq; dea foret Adonidi, Veneri Mars erat, Deus deam adamabat, deaq; hominem sequebatur. Par cupido, tametsi genus dispar. Perimere Adonin Mars zelotypus tendebat, finè putans amoris, Adonidis necem. Ferit Adonin Mars. Accurrit auxilio Venus, festinās, in rosas incidit, ac se spinis implicuit, ita pedè perforatur, qui uulnere manarat cruor,
de se

de se rosam colorauit. Sic rosa, quæ prius candida, quod nunc cernitur, facta. Attigimus ipsi quoque fabellam hanc in Rustico nostræ, uersiculo illo.

Idalio pudibunda sinum rosa sanguine tinguit.

Sed & uniuersam pulcherrime numeris uernaculis complexus, Mæcenas hic aui nostri Laurentius Medices, ut in omni uirtute, sic etiam in poëtica eminentissimus. Nonnus autem poëta mirificus lib. j. & xl. Dionysiacōn Martem ipsum, cum ab eo fuerit Adonis occisus, in aprum semet uertisse fabulatur, ita de Venere scribens: *αὐτὴν ὅ* Id est, Solū autem aprorū nouit conspicere *οὐκ ἔβηλε λείαν τερπωλίῳ ἄτε μῶνις, ἐπεὶ τοὺς ἀδῶνι μορφῆς ἄρης κερχαρόδωρ θοαῖ μφορον ἰδρ ἰάλλωρ (η- oblectamētum, utpote Vates, quoniā apri sub imagine Mars dentium letale uirus projiciēs præ zelotypiæ infania paratum erat interi- tum Adonidi.*

I felix rosa (inquiens) mollibusq; fertis

Nostri cinge comas Apollinaris,

Quas tu necere candidas, sed olim

Sic te semper amet Venus memento.

Sed & Vergilius in Elegidio quodā suo (cur autem non Vergilij Elegidion.)

sum credamus, quod omnium sit elegatissimum?) sic ait:

Syderis & floris est domina una Venus.

Ceterū Libanius ille quoq; sophista Græcus, nec ulli Atticistarū secundus, ita quodā uelut angulo super argumēto isto de rosa Veneris, lustrat: Quo, inquit, tempore iudicem deabus pastorem fabula dedit, malè habebat Iunonē,

Cestus Veneris. male Minervā quoq; cestus ille Veneris, in quo amabilitas, in quo etiam Cupido est. Ita uenturas prius in certamine negabant, quam ubi à se Venus medicamentū foret amolita. Sic enim cingulū illud appellabant. Atqui ne uos quidem, Venus aiebat, lenocinijs uacuae. Tu diadema aureum crinibus, tu galeam similiter auream geris uertice. Sed enim fucos istos habere per me uobis liceat, liceat modo per uos ornatū, comptumq; mihi alium asciscere cinguli uice. Sic morem deabus gerens, ire ad Scamandrū pergit, lectura flores, quā se pratū sub ripa explicabat herbidiū. Simul aquilæ ipsæ blandæ, perspicuæq; suberāt, & ad lauantū illices. Lota ibi dea, statim (qua causa uenerat) ornatum quærebat sibi. Tum nescio qui mirè suavis aspirare odor uisus. Iam lilia, iam uiolas legerat dea, cum tamen odor ille magis interim, magisq; blandiebatur. Pergit aure fragrantis uestigia subsequi, uidet rosam, uisamq; naribus admouet, & esse hanc suaueolentiæ illius matrem cognoscit. Ibi flores aspernata cæteros abijcit humi, tantumq; rosis coronata, recepit se ad Idam denuo. Nec autem plus Veneri flos, quam flori Venus conciliare gratiam uisa. Adeoq; confestim Iuno, Minervaq; uictæ, ut ne ipsæ quidem pastoris expectarint calculū: sed adcurrentes utraq; sertum crinibus detraxerint, floremq; deosculatæ ipsum, rursum Veneris capiti reposuerint. Haftenus de rosa Libanius, cuius tamen linguæ Græcanicis pictæ coloribus nitidissimum tectorium, nescio an ad unguem nostra ista tumultuaria Latinitas representauerit.

QVOMODO INVENTA PURPURA: simul explicatus Nonni locus, Græci poëta.

CAP

CAPVT XII.

QVo pacto inuenta sit purpura non alienū fuerit hic referre, uel ut Græci poëta Nonni locus intelligatur, uel ut fabella præquam lepida, Latinis intacta, noscatur. Est autē apud Pollucē libro de uerbis idoneis ad Commodum primo, in hanc sententiam: Tyrij ferunt (inquit) capium amore Herculem nymphæ cuiusdā indigenæ, cui nomen Tyro, sequebaturq; cum (inquiunt) canis antiquo more, quo dominum canes usq; etiam ad concionē comitabantur. Quare canis hic Hercules irreptantē scopulis purpuram conspicatus, peresa caruncula, sua sibi labra cruore Puniceo infecit. Cum igitur ad puellam Hercules adisset, delectata illa insueta tinctura, quam ceu florentem in eius canis labris aspexisset, affirmavit sibi cū illo posthac nihil fore, nisi ad se uestem afferret, etiā canis illius labris splendidiozem. Quocirca inuenta Hercules animatē, collectoq; sanguine, munus puellæ detulit, primus (ut Tyrij dictitant) autor Puniceæ infecturæ. Nos igitur in Rusico nostra, propter hoc ipsum deniq; concham diximus Herculeam, cum purpuram significarem. Porro autem Nonni poëta uersiculi super hac ipsa fabula sic in libro quadragesimo Dionysiacō inueniuntur.

Και Τυρίης σκοπίαζε δεδυμένα φάρτα κόχλα
Πορφύρεα συνθήραα ἀκωνί(ου)θα θαλάσσις,
ἤχι κύων ἀλιεργός ἐπ' ἀγριαλοσίην ἐρέπην
Ἐν δόμῳ χερσὶ χερσὶσι γυνεῖαι θεσκελορηθὶ χερσὶς
Χιονέας πορφύρε παρήλας, ἐν λῶθι κόχλα
Χέλεα φορέας διερέθ' πυρί, ὅδ' ὡπὶ μόνῳ
Φαφῶν ἀλιχλαίων ἐρυθραίνε φάρτα ἀνάκτων.

L 4

Et

Illex.

Rosa.

Græcanici colores.

Præquam.

Tyro.

Inuenta animatē.

Concha Herculea.

Et Tyriæ spectra infectas uestes concha.
 Purpureis splendoribus micantes maris.
 Vbi canis cursitans in maris litoribus mandens
 Abditum sublucentibus faucibus admirandum piscem.
 Niveas rubefacit maxillas intra concham.
 Labra purpuriflans roranti igne, quo olim solo
 Amœna purpuratorum rubeſcebat uestis regum.

SALVTIS AVGVRIVM QVOD
 sit apud Suetonium.

CAPVT XIII.

Salutis augu-
 rium.

Suetonius Tranquillus in Augusto sic ait: Nonnulla
 etiã ex antiquis cerimonijs paulatim abolita restituit,
 ut salutis augurium, &c. Quod autem foret salutis augu-
 rium, uideo etiã à doctis aliquot ignorari. Nos eam rem
 libro septimo, trigesimoq; Dionis historiarũ, ad hanc sen-
 tentiam reperimus. Tum uerò etiã salutis augurium,
 quod appellant, longo interuallo fecerunt. Est autem mo-
 dus augurij quispiciã, ut si Deus permittat, salutem populo
 poscant, quasi ne salutem quidẽ à Dijs petere fas, ni prius
 hoc ipsum Dijs cõcesserint. Obseruabatur autem dies una
 quotannis, in qua nullus ad bellum proficisceretur exer-
 citus, nemo se contra pararet, nemo pugnaret. Quocirca
 in assiduis periculis, maximeq; ciuilibus, neutiquam fiebat.
 Nam & arduũ in primis, puram rebus his omnibus diem
 seruare, & perquam absurdum uideri poterat, ultro sedi-
 tionibus detrimenta sibi ipsos incredibilia conciliare, cum
 & uictis ea res futura esset, & item uictoribus pernicio-
 sa, mox autem salutem à dijs immortalibus petere. Caterũ
 tum fieri quidem auguriũ eiusmodi potuit. Sed ne id qui-
 dem purum processit, quoniã aduersæ quæpiam aues de-
 uolarunt, unde augurium captum, aliãq; item signa inau-
 spicata

spicata apparuerunt. Idemq; etiã libro quinquagesimo
 scribit, ab Augusto pace terra, mariq; parta Ianum clu-
 sum, neq; non salutis augurium factum, quod antè multis
 causis fuerat omisſum.

NAVLIA QVAE SINT IN
 Ouidij Artibus: atq; inibi de barbaris organorũ ap-
 pellationibus, quibus Graeci, nostriq; utãtur: quodq;
 etiã Chaldaei Græca interim, nostrãq; id genus
 uocabula non aspernãtur. CAP. XIII.

Disce etiã duplici genalia nauilia palma
 Vertere, conueniunt dulcibus illa modis.

Nauilia diminutiuum puto, siue nabilia, ab illis, quæ
 Naulia, Nabilia, Naula, Nabilia.
 uel nauila, uel nabla dicimus. Etenim, b, literas &
 u, sermẽ pro eisde positas inuicem sæpe ueteribus moni-
 mentis adnotauimus. Suidas etiã: Nabilia organi species:
 ait. & idem alio loco: Psalterium, inquit, organũ est mu-
 sicum, quod Naula etiã uocatur. Quin & Sophoclis
 uersum Plutarchus adducit, οὐ ναῦλα κακωπιστρῶ, δὲ λυρᾶ
 φῖλα, libro eo, quẽ super a Delphico fecit, sed & Theo-
 doretus in psalmos de eo meminit, & Plutarchus in libris
 Symposiacis. Ex quo nos in Nutrice.

Id est, Nõ nau-
 lia lucibus, non
 lyra grata.

-Non quæ duplici geniale resultãt Nauila citata manu.
 Sunt aut multa organorũ barbara nomina, sicuti Strabo
 narrat libro decimo, iter quæ Nabilia quoq; enumerãtur,
 hoc est psalteria. Sed & illud obseruauit nuper apud Da-
 nielem prophetã, ducete me scilicet in recessus illos, &
 sacra studiorũ suorũ penetrãlia Ioãne Pico Mirandula.
 Græca etiã quæ uideãtur, Latinaq; adeo istiusmodi orga-
 norũ nomina, quãquã paulò corruptius, à Chaldaeis quoq;
 L 5 autoribus

Organorum
 nomina.

Carna. autoribus usurpari, ut carna pro cornu, cathros pro ci-
Cathros. thara, sabecca pro sambuca, psalterin, p psalterio, sam-
Sabecca. phonia pro symphonia. Quin Gallus Solomon, ordinari-
Psalterin. rius apud Hebræos enarrator sacrarum literarū, Neuel
Samphonia. ait esse Hebraicè, quod ibi psalterin, id est psalterium le-
Neuel. gatur. Constat autè literis id nomen tribus שׁוֹשֵׁבֵי ex quo
 etiā nauel in Esaia legitur, et Amos, et Græca dein si-
Naulon. gura Naulon, à quo diminutum sit naulion hoc Ouidia-
Naulion. num. Si quidè nouitiæ istæ sunt notæ, quibus Hebræi nunc
 pro uocalibus utuntur, ut idem et comperit, et ostendit
Picus Miran- Ioānes Picus Mirandula meus, unus omnium prorsus ab
dula. omni parte beatissimus, in opere singulari, atq; admiran-
 do, quo psalmos à septuaginta uersos, isto notarum præ-
 cipuè argumēto, docet Hebraicæ ueritati respondere. Ne
 iam insultare Iudæus, aut obijcere possit, ea eos in tēplo
 singulis canere horis, quæ ne ipsi quidem satis uersa fide-
 liter existimemus. Deniq; Genialia cur dixerit Ouidius fa-
 cile noris, uerba ipsa legēs de Scipionis Aphricani Aemi-
 liani oratione, contra legem iudiciariā Cornelij Gracci,
 quæ posita sunt in Macrobij Saturnalibus, eorumq; prin-
 cipiu sic est: Docētur præstigijs inhonestas: cū cinædulis,
 et sambuca psalterioq; eunt in ludum histrionū, discunt
 cantare, quæ maiores nostri ingenuis probro ducier uo-
 luerūt. Eunt, in quā, in ludum saltatorium inter cinædos,
 uirgines, pueriq; ingenui. Sic Scipio. Tum Ambrosius
 quoq; libro ipso de utilitate ieiunij tertio, psalteria docet
 adhiberi conuiujs, ut libidines incitētur. Sed enim in co-
 mœdijs quoq; crebra psaltriarum mentio. Porrò uocabu-
 lum ipsum Hebraicum est, nā Græcè psalterium dicitur,
 Latine

Latine laudatoriū, sicuti diuus Hieronymus ait in episto-
 la ad Dardanum, docēs in clypei modū quadrati esse for-
 matum, chordarum decem, quāquā Romanus Emanuel
 Hebraico cōmentario in psalmos, utriculariam putet esse
 fissulam Neuel, uidelicet etymon sequutus, quod ab utre
 deduci uocabulum illud apud Hebræos uideatur.

QVI FVERIT AVTOR SYBA=
 ritidos, de quo Ouidius, deq; Sybariticis libellis
 apud Martialem, luxuq; item cætero Sybaritarum.

CAPVT XV.

Ouidius in epistola ad Augustum libro Tristium se-
 cundo, sic inquit:

Nec qui composuit nuper Sybaritida fugit.

Queritur inter literarū studiosos quinā sit is, qui Syba- Sybaritis.
 ritida cōposuerit, quod ue ipsius operis fuerit argumen-
 tum. Nos utruq; apud Lucianū deprehēdisse uidemur, in
 oratione, quæ est ad ineruditū, qui multos emptitaret li-
 bros. In ea scriptū est ad hanc fere sententiam. Dic mihi
 hoc quoq; inquit, si Bassus ille sophista uester, aut tiben-
 Battalus, aut cinædus Hemitheon Sybarita, qui uobis mi- Hemitheon.
 rificas cōscripsit leges, quo pacto insanire oporteat, et
 uelle, et pati, ac facere illa, si horum quispiā nunc leonis
 pellem circūdatus, clauamq; tenens incedat, quid? eum ne
 putes Hercule spectantibus uisum iri? Sed et Philo He- Philo.
 braus, in uita ipsa Mosis, Comœdias inquit, et Sybariti- Sybaritice ne-
 cas nequitijs componētes. Martialis quoq; in libro duo-
 decimo epigrammatū de Sybariticis libellis ita:
 Qui certant Sybariticis libellis,
 Musteti pathicissimos libellos,

Et tinctas

Et tinctas sale pruriente chartas,
 Instanti lege Ruffe: sed puella
 Sit tecum tua, ne Talaſionem
 Indicas manibus libidinofis,
 Et fias sine ſcœmina maritus.

Sybaritarum
 luxus.

Sybarites per
 plateam.

Hemitheon igitur fuiſſe uidetur, non ut Domitius Ario-
 latur Sybaris, à quo uel Sybaritis, uel libelli Sybaritici
 obſcœniſſimo ſint argumēto cōpoſiti. Notabiles aut ſunt
 in primis luxu, & delicijs Sybaritæ, ſic ut præcipuos
 omnium colerent Ionas, atq; Tyrrenos: quoniam alteri
 Græcorum, alteri barbarorum luxurioſiſſimi. Ab his etiã
 fabulæ Sybariticæ, quales fermè apud Aefopum, & pro-
 uerbiũ deductũ, Sybarites per plateam, cōtra faſtuofus
 ingredientes. Atq; hæc quidẽ de Sybaritis, aliãq; nõ diſi-
 milia Suidas. Plutarchus autem in cōuiuio ſeptẽ ſapiẽtũ,
 morẽ fuiſſe ſcribit Sybaritis, muliẽres ab uſq; anno prio-
 re ad cōuiuia uocandi, ut ueste, auroq; moliri, exornareq;
 per ocium ſe poſſent. Sed & maximus Tyrius in diſerti-
 tione tertia de uoluptate, primos enumerat Sybaritas in-
 ter eos populos, quos uult molliſſimos, delicioliſſimosq;
 uideri: neq; non Sybariticæ etiam ſaltationes cōmemo-
 rat. Quin idem in diſertatione alia, cui titulus, Quæ ſuis
 ſit philoſophiæ, frẽ in hanc ſententiam: Crotoniates,
 inquit, oleaſtrum adamat, Spartiates armaturam, uen-
 tiones Cretenſis, luxum Sybarites, Ion choros.

Hinc ergo Iuuenalis:

Nullum crimen abeſt, facinusq; libidinis, ex quo
 Paupertas Romana perit, hinc fluxit ad Iſtros,
 Et Sybaris colles.

Aſtipulatur

Aſtipulatur & Strabo, qui Sybaritas omni ſua felicitate,
 propter delicias, luxumq; ſeptuaginta ſolis diebus fuiſſe
 narrat à Crotoniatibus exturbatos. Quin dictum quoq;
 Plutarchus Sybaritæ ponit in Pelopide, negatis mirum fa-
 cere Spartiatis, qui ſe in bellis morti obijcerent, ut tantos
 labores, uictumq; illum, quo utebantur, effugerent. Ari-
 ſtoteles autem Moralium Eudæmiorum primo, Smyndi-
 riden quoq; Sybaritã comparẽ Sardanapalo, inter uolu-
 ptarios nominauit. Illud urbanũ ſanẽ, quod Aphricanus
 tradit in Ceſtis, ſic enim Græcè liber ipſius de re militari
 ſcribitur. Etenim Sybaritas eò deliciarũ ueniſſe narrat,
 ut equos in cōuiuia introduceret, ita inſtitutos, ut audito
 tibie cantu, ſtatim ſe tollerent arrectos, & pedibus ipſis
 prioribus uice manuum geſtus quosdã chironomiæ, mo-
 tusq; ederent ad numerum ſaltatorios. At enim tibicen,
 inquit, ibi quiſpiã cõtumelia affectus transfugit ad Cro-
 toniatis hoſtes, paulò antè prælio ſuperatos à Sybaritis:
 & quod è Rep. foret illorũ, pollicetur (ſi fidẽ modò ha-
 beat) ſua opera Sybaritarũ cunctorũ equites in ipſorum
 uenturos poteſtatem. Credita res, & belli dux creatus à
 Crotoniatibus tibicen, cōuocat omneis quotquot eiufdem
 foret in urbe artificij, modulamētumq; ijs indicat, atq; ut
 niſum tẽpus, procedere in hoſtẽ iubet. Sed enim Sybaritæ
 faſtu præurgidi, quod equitatu ſuperabant, eunt contrã,
 præliumq; cõſerut. Hic autem repente dato ſigno tibici-
 nes uniuerſi conſpirãt. Ecce tibi igitur cõfeſtim modula-
 mine agnito, cantuq; illo uernaculo, tollũt, erigũtq; ſemet
 in pedes equi Sybaritæ, ſeſſoribus excuſſis, & quod tri-
 podium domi didicerant, etiam in acie exhibet. Ita capti
 omnes

Sybaritæ diſci-
 pulum.

Hiſtoria non
 uulgaris.

Chironomiã.

Equorum tri-
 podium.

omnes equites, sed humi iacentes, omnes equi, sed tripu-
dia representantes. Tantum de Sybaritis Africanus.

DE ARISTIDAE MILESIACIS,
de quo fit apud Ouidium: deq; Milesiorū delicijs.

CAPVT XVI.

Ovidius idem in eadem ad Augustum epistola sic
ait:

Vertit Aristiden Cifena, nec obfuit illi
Historiæ turpes inseruisse iocos.

Qui sit hic Aristides, quæ uel libros materia fecerit, ma-
gna hæsitatio: nos aut studiosam iuuetutē ad autorē Plu-
tarchū delegamus, cuius in M. Crassi uita, sub hoc ppe-
modū intellectu uerba sunt. Collecto igitur Seleucensium

**Milesiaca Ari-
stidæ.** senatui libros Aristidæ Milesiacos perquam impudicos
ostentauit, nihil in eo mentitus, siquidē re uera fuerāt in-
ter Rusti sarcinas reperti. Quod et Surenæ præbuit oc-
casionē probri, cauilliq; aduersus Romanos, cum ne iter
bella quidem cōtinere semet à rebus, literisq; huiuscemo-
di ualerent. Ita Plutarchus. Est autē Surenas apud Persas
magistratus nomē, quasi prætorē dixeris, quod et Zosi-
mus ostendit. Atq; hunc quidem Plutarchi locū transcri-
ptum planē, sicuti alia pleraq; in Appiani quoq; historia
deprehēdes. Lucianus itē in amoribus sub hoc penē sen-
su, de Aristide: Magnopere, inquit, me narratiuncularum
tuarū perquā impudicarū lepida, et dulcis suadela lacta-
uit, ut propemodum te esse Aristidē, meq; sermonibus cre-
derem Milesiacis demulceri. Quocirca etiā Apulcius epi-
grāma ipsum statim, quod in fronte Asini sui collocauit,
Milesius sermo. ita exorditur: At ego tibi sermone isto Milesio, uarias
fabellas

fabellas conseram, auresq; tuas beneuolas lepido susurro
permulceam. Ex quo Martianus: Nam certē, inquit, my-
thos, poetica etiā diuersitatis delicias Milesias: et reli-
qua. Euere aut Milesij quoq; delicijs, luxuq; notabiles, ex
eoq; prouerbiū Græce fertur, οἷσι τὰ μιλῆσια μὴ γὰρ
ἔβδωδ. Hoc est, domi, nō hic Milesia, uidelicet in eos, qui
domesticum luxū celebrant, ubi minus probatur. Nam sic
Lacedæmone Milesius hospes audiuit, cū delicias patrias
extolleret, sicuti est scriptum in Zenodoti prouerbiorum
collectaneis. Sed et Maximus Tyrius idem significat,
qui Milesios à uestitu molliore uocat ὀλισθηροὺς. Ex
quo apud Vergilium in Georgicis:
Milesia uellera nymphæ
Carpebant.

Milesiæ deli-
ciæ.

Prouerbiū.

Id est molli-
me indutos.

Ex quo illud item Horatianum:

Alter Mileti textam cane peius, et angui
uitabit chlamydem.

Sunt aut omnino Iones quoq; cæteri perquam delitijs ha-
biti defluētēs, quod in ueteribus memorijs passim. Ceterū
ne hoc quidē tacitū præteribimus. Veretro solitas uti Mi-
lesiacas fœminas è corio: sicuti scriptum etiā apud auto-
rē Suidā. quin itē apud eundē legimus à Milesio Cadmo
libros compositos quatuor, de soluendis amoribus.

CORRECTVS IN TRAGOE-
dia Senecæ locus, atq; ex Græca remotiore fabula
declaratus, super Nemeæo leone.

CAPVT XVII.

In tragœdia Senecæ, quæ Hercules furens inscribi-
tur, hic Senariolus legitur:

Sublimis

Senecæ
locus.

Sublimis altas luna concipiat feras.

Vulgarijs. Alias enim codex habet uetusus ex publica Mediceæ familie bibliotheca, non altas, ut in uulgarijs exemplaribus. Cuius intellectu loci nō temere aliunde quā ex Achille desumpseris, quē autorem Iulius quoq; Firmicus in Mathematicon libris, et citat, et laudat. Is igitur in cōmētarijs Aratēis, cum de luna uerba facit, ita scribit ad uerbum: εἶνα δὲ ἐπ' αὐτῆς οἰκιστὴν ἄλλην ποταμῶν τε καὶ ὄρεων ἔχει, καὶ τὸν λεόντα τὸν νεμῶον ἐκείνην πρῶτον μυθολογῶν, id est, In ea etiam habitari, fluuiosq; esse, et cetera, sicut in terra. Quin. Nemeæum quoq; illinc cecidisse leonem fabulantur. Ex quo nos in Nutrice — Nemeæaq; tesqua Lunigenam mentita feram.

Lunæ habitaciones.

QVID SIT APVD IUVENALEM Fraterculus gigantis. Quidq; apud alios Terræ filius: ibidemq; de Manij uocabulo.

CAPVT XVIII.

Vnde sit ut malim fraterculus esse gigantis.

Versum poëtæ Iuuenalis hunc ex Satyra quarta, quicumq; hætenus interpretati sunt, hærent in salubra, quantum uideo, nec enarrare illi quidem mihi, sed risum captare anilibus fabulamētis, uel derisum potius uidentur. Quippe alij gigātas in simias cōuersos, alij post gigātas à Terra simiam productā in deorum contēptum cōmīscūtur: frigidiora his alia, quæ sicut ille Martialis rhetor, Neronianas thermas refrigerarēt. Etenim nullo quantum intelligam sensu, nullo (quod sciam) dicitur Terræ fraterculus gīgantē has nugas autore. Mihi fraterculus gīgantē significare hominē uidetur, nullis maioribus ortū, ignoto genere, obscuroq;

Neronianas thermas refrigerare.
Fraterculus gīgantē.

obscuroq; quoniam cuius ignorabantur parentes, eū uulgo appellare ueteres Terræ filium consueuissent. Ex quo Persius: — Præsto est mihi Manius hæres, Progenies terræ, quare ex me quis mihi quartus sit pater, haud promptè dicam, tamen adde etiam unum, unum etiam, terræ est iam filius.

Vides igitur uel unius auctoritate Persij, terræ filiū dici, cuius nescirētur parentes. Nec adeo putes otiosè Maniū illic à Persio nominatū. Ut enim omittam, quæ de Manio scribit Aricino Pompeius, etiam Manij nomē ipsum Græcus autor Sozinus Romanæ historiæ libro tertio, non quia natus mane, sicuti ceteri, sed à manibus ait appellatum. Quin M. Varronis liber cōpluries à Marcello citatur Manij titulo, etiā nescio quid alicubi de funere attinens, ut fauere hunc quoq; augurer nobis. Cicero item in primo epistolarū uolumine ad Atticū: Sed hæc ad te scribam aliā subtilius, nam neq; adhuc mihi satis nota sunt, et huic terræ filio, nescio cui, cōmittere epistolam tantis de rebus nō audeo. Sed idem quoq; in epistola ad Trebatium sic ait: Cn. Octauius, an Cn. Cornelius quidem tuus familiaris, summo genere natus, terræ filius: quod in quibusdam codicibus deprauatum, proq; eo suppositū zere filius, cum uerior scriptura maneat adhuc in libro perueterere quondā doctissimi uiri Philelphi, nūc Laurentij Me= Philephus, dicit, patroni literarij, simulq; in libro altero de uetere (ut apparet) exscripto, qui nunc in bibliotheca publica Mediceæ familie. Vides à Cicerone quoque nihilo secius ignotum prorsus hominem terræ appellari filiū. Lactantius etiam diuinarum institutionū libro primo his utitur

Manius

Terræ filius.

Cic. locus.

M

uerbis,

uerbis: Minutius Felix in eo libro, qui Octauius inscribitur, sic argumētatus est Saturnū, cum fugatus esset à filio, in Italiamq; uenisset, Cæli filiū dictū, quod soleamus eos, quorum uirtutē miremur, ad quos repentine aduenerint, de celo cecidisse dicere: Terræ autē, quod ignotis parentibus natos terræ filios nominemus. hactenus Lactantius. Sed & Tertullianus in apologetico, de eodē Saturno sic scribit. Dictus autē Terræ, & Cæli filius, quia ignoti, uel ex inopinato apparētes de celo supuenisse dicuntur, ut terræ filios uulgus uocat, quorum genus incertū est. Quare cum hoc præoptaret, homo esse obscurus, quā nobilis Iuuenalis, quod olim prodigio par erat in nobilitate senectus, utpote scūētibus in eā Romanis principibus, malle se ait fraterculū gigātis, hoc est terræ filiū, quod (ut ostendimus) obscurū significat, quā nobilē, patriciumq;. Gigantes enim terra editi. Suauius autē fraterculū quā fratrem, ne uideretur uastitate illam, molemq; gigantei corporis, sed generis duntaxat ignobilitatem concupiscere.

SVPER ASPIRATIONE CITATA QUÆPIAM, simul enarratum Catulli nobile epigramma. CAP. XIX.

Aspirationis
uilius.

Quintilianus libro Oratoriarum institutionū primo de aspiratione agens, ita inquit: Parcissime ea ueteres usi etiā in uocalibus, cum cedos, ircosq; dicebant: diu deinde seruati, ne consonantibus aspirarēt, ut in Græcis, & in triumphis. Erupit breui tempore nimius usus, ut choræ chenturiones, præchones adhuc quibusdā inscriptionibus maneāt. Qua de re Catulli nobile epigramma est. Hæc ille. Putamus autē epigramma citari hoc potissimum.

Chom

Chommoda dicebat, siquando commoda uellet
Dicere, & hinsidias Arrius insidias.

Et tum mirificè sperabat se esse loquutum,
Cum quantum poterat dixerat hinsidias.

Credo sic mater, sic liber auunculus eius,
Sic maternus auus dixerat, atque auia.

Hoc misso Syriam requierunt omnibus aures,
Audibant eadem hæc, leniter, & leuiter.

Nec sibi post illa metuebant talia uerba,
Cum subito affertur nuncius horribilis:

Ionios fluctus, postquam illuc Arrius isset,
Iam non Ionios esse, sed Hionios.

Est uerò obseruandū, ut etiam in pronūciando, quemadmodum in scribendo uocibus aspires. Quod nunc Græci tantum in consonantibus, Latini ne in consonantibus quidem retinuerunt. Contrā ueteres Latini etiā in loquendo uocalibus aspirabāt. Ex quo Cicero in oratore ad Brutū ita scribit: Quin ego ipse cū scirem ita maiores loquutos esse, ut nusquā nisi in uocali aspiratione uterētur, loquebar sic, ut pulcros, Cetegos, triumphos, Cartaginem dicerem. Aliquando, idq; sero conuitio aurium, cum extorta mihi ueritas esset, usum loquendi populo concessi, scientiā mihi reseruauī. Sic Cicero. Sed & aureolum uidi equidem nuper apud Laurentium Medicen nomisma, cum titulo, TRIVMPVS. & item argenteū alterum, cum uulgatiore hoc, TRIVMPHVS. Quin Aul. quoq; Gelius in secundo Noctium Atticarū testatur ueteres, h, literam, seu spiritū, plerisq; uocibus uerborum firmandis (ut ipse inquit) roborādisq; inseruisse, ut sonus eorū esset uiridior,

M 2

ridior,

Vsum loquen-
di populo.

Triumpus.

ridior, uegetiorq;. Sed & Priscianus ait aspirationē uocalibus extrinsecus adscribi, ut minimū sonet, consonantibus autem intrinsecus, ut plurimū. Quare si constare tibi Catulliani epigramatis lepōrem uoles, aspirationē ipsam suo loco, quantū poteris pronunciabis. Sed ista uideo iam sic innotuisse, ut aliena fortasse cuipiā uideri possint: at qui tamen penē adhuc equidē adulescens, coram literatis aliquot, quos & meminisse arbitror, de hoc ipso loco ad Domitium Florentiæ retuli, qui sic ei statim applausit. ut ingenū fateretur, se plus eo die, ab uno scholastico didicisse, quā multis antē annis à quopiam professorū. Scit Aurelius Ariminēsis (ut alios omittam) qui nunc Patuuij degit, præstanti iuuenis & ingenio, & literatura, quā multos abhinc annos, istam de nobis enarrationē Florentiæ tum quidem agitans acceperit, quāq; sit (ut idē postea Patuuij narrabat) noua prorsus, ignotaq; iam tū uisa omnibus, ad quos de ea, Catullum autem planē uniuersum Verone (scit hoc uir liberrimi ingenij Baccius Vgolimus) intra officinā quampiā, quō nos pluuia coegerat, uiris aliquot literatis penē cogētibus, enarrauimus, cū quidē illic adesset etiā Guarini propinquus, Ioannes Baptista (ni fallor) nomine, simulq; Dantes quidā Aligherius, quintus ut aiebat à Dante Florentino poëta, neq; nō duo, qui tū Veronæ nō indocti homines profitebātur, magnaq; itidē scholasticorū manus, ita pronis auribus nostra illa qualiacūq; accipientes, ut identidē clamaret demissum coelitus Angelum sibi (sic enim aiebāt) qui poëtā conterrancū interpretaretur. Neq; ob id istorum tamen cōmemini, quō inuenta mea mihi deniq; uni, nullo in participatum recepto, tribui postulem

Dantes,

postulem (non enim sic mihi arrogo) sed ne quis forsā alienis laboribus me, quasi coruum, aut uulturem relictis ab aquila cadaueribus putet uesci.

EMENDATA APVD SVETO= nium, & enarrata uox hæc Ascopera.

CAPVT XX.

Vitiati deprehendūtur Suetoniani codices in Nerone. Nam sic utiq; in omnibus: Alterius collo, & scopa deligata, simulq; titulus: Ego quod potui, sed tu culleū meruisti. Nam neq; scopa Latine dicitur numero singulari, & si maxime dicatur, nihil tamen commercij scopis, & culleo. Sed enim in uetustis exemplaribus uestigium, ut arbitror, extat incolumis, uerūq; lectionis, hoc modo: Alterius collo ascopa deligata. Quare si literam penultimam per. scripseris, Ascopera fiet, quod & esse rectissimū pu= Ascopera. to: siquidem est Ascopera sacculus pelliceus: compositūq; nomen Græcè est, ex utre & sacco. de quo uocabulo ita scribit Suidas, *ἀσκόπερα ἢ ἀσκόπειον ἢ τριῶν ἑκαστῶν*. Id est, Ascopera marsupium uel sacculus. Marsypium significare Suidas ascoperā docet. Hæc ergo fuit Ascopera Neronianæ statuæ collo deligata, cullei symbolum, quoniam matricida. Quod enim culleo parricidæ insuntur, qui fit è corio bouis, eius cullei ueluti instar quoddam repræsentauit, qui deligauit ascoperam. Iuuenalis de parricida & culleo sic: Et deducendum corio bouis in mare, cum quo Clauditur aduersis innoxia simia fatiis.

QUID SIT AVT MINERVAL, aut Mineruale munus, ex eoq; sententiæ Iuuenalis, & Varronis exposita.

CAP. XXI.

M 3 Quisquis

Iuuenalis locus.

Quisquis adhuc uno partam colit asse Mineruam.
Hoc ex decima Iuuenalis poetæ Satyra Domitius
ita exponit, ut eius neutiquam uideatur peruidisse intel-
lectum. Mineruā partam, id est, cuius ludis quinquatribus,
ut posset certare, adeptus est. Quo quid est absurdius, aut
incōcinnius? an quæso uno asse quispiā assequatur, ut cer-
tare de eloquentia publicè possit? Caterū Mineruale mu-
nus, quod & Minerual dicitur, innuisse Iuuenalis uideri
potest, mercedulā magisterij scilicet à scholasticis dari so-
litam, potissimumq; arbitror ante quinquatria, per quos
dies pueri uacabant, Vnde Horatius in extrema epistola:
Ac potius puer ut festis quinquatribus olim,
Exiguo, gratoq; fruaris tempore raptim.

Mineruale
munus.Quinquatri-
bus à scholis ua-
candugit.

Sicuti Saturnalibus, & Calendis itē mos habuit. Quare
de quinquatribus agens Ouidius in Fastis, ita inquit:

Nec uos turba feri censu fraudata magistri
Spernite, discipulos attrahet illa nouos.

De Mineruali hoc munere, etiam diuus Hieronymus ita
meminit in epistola scribēs Pauli ad Ephesios, quod etiā
in Canonicis Decretis inuenias. Legant (inquit) Episcopi,
atq; presbyteri, qui filios suos secularibus erudiūt literis,
& faciunt illos comedias legere, & Mimorū turpia scri-
pta cantare, de ecclesiarum sumptibus forsā eruditos, &
quod in corbonā pro peccato uirgo, uel uidua, uel substā-
tiam suā totam effundens quilibet pauper obtulerat, hoc
in Calendarū strenam, & Saturnalium sportulam, & Mi-
neruale munus grāmaticus, & rhetor aut in sumptus do-
mesticos, aut in templi stipēs, aut sordidū conuertit in lu-
crum. Quas autem Saturnaliū sportulas uocat Hierony-
mus,

Saturnalium
sportulæ.

mus, has nomine absoluto Saturnalitia Tertullianus. Var Saturnalitia.
ro quoq; in tertio libro rerū rusticarum, sic de Minerua=
li. Axius: Merula mi, inquit, recipe me discipulū uillatica
passionis. Ille: Qui simul ac promiseris Minerual incipiā
(inquit) id est cœnā. Ludit enim Merula hic apud Varro-
nem, quoniamq; Axius discipulum se uelle recipi dixerat,
ipse sibi Minerual promitti postulat, quasi magistro. Cœ-
nā autē iocose Minerual appellauit, quia magisterij mer-
ces. Næ fortè igitur poetæ sensus hic crit: eum quoq; qui
semel præceptorī Minerual porrexerit, quod per assem
designatur, id est qui paucis diebus rhetori, aut gramma-
tico operam dederit, optare totis quinquatribus, quæ festa
erant Mineruæ ingeniorum præsidis, non modicū quip-
pam, sed eloquiū, & famā Demosthenis, aut Ciceronis.

Minerual.

CVIUSMODI SVNT VERSI-
culi, in quibus (ut ait Martialis) Echò Græcula
recantet.

CAP. XXII.

Martialis in secūdo epigrammatōn de supinis qui-
busdam, superuacuisq; carminibus agens, in queis
multus labor, minima laus faciendis, hoc quoq; inter cæ-
tera scribit.

Supina car-
mina.

Nusquam Græcula quod recantat Echò.
Domitius autem Græculam accipit Echò, uocem Græcam
infertā, quasi se neget Martialis Græcis. uspiā uerbis uti
in suis epigramatis, quod contra deprehenditur. Aut nos
igitur coniectura fallit, aut innuūtur uersiculi quidam, sic
facti, ut in extremis responsitationes ex persona ponātur
Echis, sententiam explentes, & morem tuentes illius ul-
tima regerē di. Quales etiam uernaculos ipsi quospiā feci-

Politianī ope-
ra lingua uer-
nacula.

M * mus,

Henricus mu-
sicus.

mus, qui nunc à musicis celebrantur, Henrici modulami-
nibus commendati, quosq; etiam abhinc annos ferme de-
cem Petro Contareno Veneto patritio non inelegantis
ingenij uiro, mirè tum desideranti, nonnullisq; alijs lite-
rarum studiosis dedimus. Sed et extant Græci quoque
Gauradæ cuiusdam antiqui poetæ, quos et apponam.

Ἄχῳ φίλα μοι συγγραμμάτων τι.

Ἐρῶ κερτοῦς, ἀλλ' ἐμ' ἔφιλει.

Ἐρῶμαι δ' ὁ καρὸς καρδῶν ἐφείρα.

Τὸ πίνω αὐτῶν, λέξον ὡς ἐρῶ.

Καὶ τίςιν αὐτῶν, κερμάτων τὴν ὄψιν.

Ἄχῳ ἢ λυπῶν; ἢ πῶθεν τοῦ χερν.

Echo chara mihi affona aliquid.

Amo puellam, illa uerò me non amat.

Faciendū uerò tempus occasionem non patitur.

Tu igitur ipsi dic quod amo.

Et fidem ipsi pecuniarum tu da.

Echo quid reliquum? an uoto potiri?

LEGENDVM APVD MARTIA-
lem Cum compare mulo, quod pleriq; Cum com-
pare gibbo : simul explicata ratio in eo, sensusq;
uerior.

C A P. X X I I I.

Martialis epigrammatōn sexto:

Non aliter ridetur Atlas cum compare gibbo.

Sic enim et uulgò legunt omnes, et pro rectissimo expo-
nunt, quicumq; sunt in cultu literarum celebriores. Nos
contrà in codicibus plerisq; ueteribus, minusq; uacillantibus
autoritatis, et fidei sic inuenimus. Nō aliter ridetur Atlas
cum compare mulo. Mulo, inquā, non gibbo. Ne ue sur-
dis (quod aiunt) agatur testimonijs, in hac ipsa gētis Me-
dicæ bibliotheca publica codex habetur uetustissimus,

Surda testi-
monia.

Lango

Langobardis literis, quem et Domitius olim Florentiæ
pellegit. Sed et Veronæ mihi pagellas quaspiã antiquissi-
mi item uoluminis Bernardinus quidã adulescens, ut tum
uisus est haud illiberalis, Domitij ppinquus, comodatuit.
cum quidẽ unã esset mecum Baccius Vgolinus absolutif-
simi uir ingenij, candidissimiq;. Neq; non Romæ quoque
uolumen itẽ Martialis, Langobardis characteribus ostẽ-
dit, legẽdumq; nobis indulxit Bernardinus Valla, uir et
carnuunum studio, et iuris scientia, et generis nobilitate,
atq; opibus, prætereaq; humanitate quapiã non uulgari
celebrandus. Quin Florentiæ item præter hos, alium co-
dicem primæ nobilitatis ciuis Pandulfus nobis Oricella-
rius semiueterẽ dedit utendũ, in quẽ utiq; singulis hanc,
quam dicimus scripturam reperias. Neq; autem diffitear
etiam illam superiorem in uno, alteroq; non planè nouo
exẽplari uidisse me, sicuti in eo quod Romæ in Palatina
bibliotheca, mediæ antiquitatis, et itẽ in altero tum qui-
dem quũ legebamus Frãncisci Saxetti Florẽtini negotia-
toris, nunc autem Taddæi Vgoleti Parmensis, humani,
doctiq; uiri, qui regi Pannonum Matthiæ regij prorsus
animi principi libros, ornamentaq; alia Florentiæ nobis
ista prodẽtibus procurabat. Nam in eo, quẽ mihi nuper
doctus utraq; lingua uir Bernardus Michelotius ab ne-
scio quo sibi Perusino commodatum dedit inspiciendum,
gippo scriptum corruptius adnotui. Quare quum supe-
riorem illam ueluti constantem, solidamq; reperiamus in
melioribus scripturam, quærendum uidetur, quid sibi
Atlas posulet cũ cõpare mulo, quã ue causa perinde ri-
deatur uti Maurus elephantu uehens. Porro Atlantem de

Bernardinus
propinquus
Domitij.
Baccius Vgolius.

Bernardinus
Valla.

Pandulfus Ori-
cellarius.

Taddæus Vgo-
letus.

Bernardus Mi-
chelotius.

Atlas.

M 5 Iuuenalis

Iuuenalis uerbis, nanum quendā, pumilum ue fuisse tem-
poribus illis, haud ignoratū colligimus. Sic enim inquit:

-Nanum cuiusdam Atlanta uocamus.

Vt ex contrario per deridiculum sit Atlas appellatus,
qui foret pumila statura, sicuti

-Canibus pigris, scabieq; uetusta

Turpibus, & sicca lambentibus ora lucernæ,

Nomen erit tigris, pardus, leo, si quid adhuc est

Quod fremat in terris uiolentius -

Sed & muli cum pumili, uel mule, tum in precio sunt,

inq; delicijs habitæ. De queis in distichis idem Martialis:

His tibi de mulis non est metuenda ruina,

Altius in terra penè sedere soles.

Siquando igitur nanus hic Atlas, mulo cōsimiliter nano,

& compare sibi utebatur, uersimile est rideri solitum pu-

blicitus, sicuti etiam Maurus niger derisui uulgo, quo-

ties concolorem sibi elephantum inscenderat. Vnde in-

quit idem in primo:

Et molles dare iussa quod choreas

Nigro bellua nil negat magistro.

Conuenit autem proposito, argumētoq; poëtae in eum,

qui iuuenis, & ualidus, & pauper, lectica identidē tamē

à sex, & ipsis iuuenibus ualidis, pauperibusq; gestaba-

tur. Atque ut illi superiores, nihilo ipse secius cunctis de-

ridendi sui dabat occasionem.

QVAEDAM SUPER HECALE

anu in memoriā data: deq; poësi Callimachi: tum

ex epigrammatis Priapeis expositus locus, & itē

alter apud Statium: quodq; uitiose legitur de eo

in Apuleianis codicibus.

C A P.

Aequalis tibi, quam domum reuertens

Theseus repperit in rogo iacentem.

Versiculi sunt hi de Priapeis epigrammatis, per quos,
aut ego fallor, aut Hecale anticula demonstratur, à Hecale.

qua Theseus olim adulescens hospitio comiter acceptus
est. Vnde sacrū quoq; Hecalesion per pagos celebre fuit Hecalesios
Hecalo Ioui, non sine ipsius Hecales honoribus. Quam
facrum.

etiam Hecalenen diminutiua forma uocabāt, quoniā ipsa
quoq; adulescentem adhuc Thesea salutare auiliter, &

huiusmodi excipere diminutiuorum blanditijs consue-

uisset. Quoniā autem proficiscēte ad pugnam Theseo, sa-

crum Ioui pro illius reditu uouerat, ac prius quam reuer-

teretur, ipsa obiit diē, uicē hāc Thesei iussu pro hospita-

late recepit, sicuti Philochorus memoriæ prodidit. Qua

de re Plutarchus in Thesei uita commemorat. Caterum de

ea iustū poëma Callimachus fecit Hecalen nomine, sicuti

inuit item uersiculus ex notissimo epigrammate.

Μέλιτος δὲ γὰρ τῆς φιλοξενίας ἡρώδης
Modulator uero anus hospitiæ mores.

Multiq; passim reperiūtur autores Hecalen citantes Cal-

limachi. Nam & herbas edules enumerat aliquando Pli-

nus, quas rustica illa Hecale apud Callimachū apponat:

sicuti Crethmon in lib. xxvj. Sicuti etiā Sonchon in xxij.

quamuis in nouis codicibus Hecate sit ibi, non Hecale: ue-

stigium autē ueræ lectionis manet adhuc in antiquis eis,

qui sunt in publica gentis Mediceæ bibliotheca. Quin ubi

Callimachus in Apollinis ait hymno,

ὁ φέρει Ἀπόλλωνος ἐπ' οὐρατά λαβρὸν εἶπερ.

Oix

Crethmon
Sonchon.

Ὀὐκ ἀγαυαὶ τὸν ἀοιδὸν, ὃς οὐ δ' ὄσα πόντου· ἀείλει.
 Inuidia Apollinis in aures Clandestina dixit:
 Non admiror illum cantorem, qui neq; quanta Pontus canit.

In eum locum sic interpres propemodū : Per hæc, inquit, illos accusat, qui sic in eum cauillarentur, quasi magnum facere poëma non posset. Vnde coactus est Hecalen facere. Verba interpretis ita sunt. Ἐγκαλεῖ δὲ τῶν τῶν τοῖς σκώπτουσι αὐτὸν μὴ δύνασθαι ποιῆσαι μέγα ποίημα, ὄσα ἢ ναγκάζει ποιῆσαι τὸ Ἐκάλει. Id est, Accusat per hoc inuidos cauillantes in eum non posse condere magnum poëma, unde est coactus condere Hecalen.

Hinc nos in Nutrice.

Battiades Hecalen sonat, & Marathonica gesta. Celsior asueto.

Sed & Statius in extremo Thebaidos de hac ipsa:

Nec fudit uanos anus hospita fletus.

Et Suidas Hecalen ait heroida quampiã esse apud Callimachum. Deniq; Apuleius in primo Metamorphoseos de eadẽ puto, Si cõtentus (inquit) lare paruulo Thefei illius cognominis patris tui uirtutes amulaueris, qui non est aspernatus Hecales anus hospitium tenue. Neque autem ignoro deprauatam ferè ubiq; esse scripturam, siquidem nõ Hecales anus, sed Ales anus, præceptis aliquot literis, scriptum plerunque inuenies, ut in transcurso etiam Apuleianos codices emaculemus, & lectorem ueluti superponadio dimittamus honustum.

Apuleij locus emaculatus.

QVAM MVLTA IN EPISTOLIS
 familiaribus, quæ nunc habentur Ciceronis præposita, tum quem in ordinem restituenda.

C A P V T X X V.

Nactus

Nactus sum Ciceronis epistolarũ familiarium uolumen antiquissimum, de quo etiam supra dixi, tum ex eo ipso, alterum descriptum, sicuti quidã putant Francisci Petrarchæ manu. Descriptum autem ex ipso liquet multis argumētis, quæ nunc omiserim : sed hic posterior, quem dixi, codex, ita est ab indiligẽte bibliopola conglutatus, uti una transposita paginarum decuria, contra quam notata sit numeris deprehendatur. Est autem liber in publicis gentis Medicæ bibliotheca. De hoc itaq; uno quantum conijciam, cuncti planè quotquot extet adhuc epistolarũ earundũ codices, ceu de fonte, capiteq; manarũt, inq; omnibus præposterus, & peruersus lectiois ordo, qui mihi nũc loco restituendus, quasiq; instaurandus. Quare adhibe quæso animũ, quicũq; liberalis has literas amplecteris. Igitur in libro octauo Cælij epistola ad Cicero-nem, sic incipit: Certè, inquã, absolutus est, me representante, pronuntiatũ est, & quidem omnibus ordinibus, sed & singulis in unoquoq; genere sententijs. Vide modò, inquis, huc usq; ordo nondum interpellatus. Quæ autẽ statim sequũtur uerba, Literis ostēderis, & cætera, diuersa prorsus à superioribus, atq; alterius epistola inuenias. Perge porrò ab ea ipsa epistola deinceps numerare sequētis, ad eã quæ sit quarta & uigesima, cuius ita principũ, Nõ me Hercules, nihil unquã enim, quæ cũ superiore cõtinuatur, ut legas ita, Certè, inquã, absolutus est, me representante, pronuntiatũ est, & quidẽ omnibus ordinibus, sed & singulis in unoquoq; genere sententijs. Vide modò inquis. Nõ me Hercules: Nihil unquã enim. Atque in reliqua subtexe, donec ab ipsa, quam diximus alterius esse

Codex epistolæ rum Ciceronis.

esse epistolæ, peruenis ad sequentem decimā, cuius hoc initium, Sic tu, inquis, Hirciū: quā eō usq; lege, dū in uerba hæc incidas, Si ullā spem, quæ simul offenderis, totum hoc delebis, Aut in tecto uitij, cætera mihi probabūtur. Totū hoc, inquā, delebis aut induces, quoniā aliena planè huic loco. Mox denuo recurres ad ea, quæ posita perperam sunt, in illa Coelij, de qua primitus dictū, atq; ita cōtinuabis lectionē, Si ullā spem literis ostenderis. ita tractim legens, ad epistolā peruenies tertiā ab hac, & uigesimā, sic uidelicet incipiētē, Duabus eius epistolis respōdebo, clausamq; hac fini, Si enim nihil est in parietibus, aut in tecto uitij, cætera mihi probabūtur. Post eam, quæ statim cōsequi debet epistola, quæ nūc ab illa undecima, sic ordinēs, Delectauerunt me tuæ literæ. Comprobat hunc ordinem quem posuimus, non solū codex uterq;, uel ille antiquus, uel hic ex eo statim natus, à quo cæteros quoque omnes bibliopolæ uitio deprauatos liquet, sed intellectus etiam, sensusq; ipse luce clarior, sic ut acutius insipienti quicquid usquā prorsus obscuri est, ambiguiq; tollatur.

VERSICULI IN FASTIS E'
Græco super uite & capro: tum parodia quæpiam
obscurior apud Suetonium.

CAPVT XXXVI.

Ouidij locus. **O**vidius in primo Fastorum.
Sus dederat pœnas, exemplo territus horum
Palmite debueras abstinuuisse caper.
Quem spectans aliquis dentes in uite prementem,
Talia non tacito dicta dolore dedit.
Rodē caper uitē, tamen hinc cum stabis ad aras,

In tua

In tua quod spargi cornua possit, erit.

Nimirum hi duo uersiculi de Græci poëtæ disticho perquam inclyto, festiuoq; facti, quod in primis celebre fuerit, & uolitat docta per ora uirum. Nam cum dixisset quempiam illa memorat, ipsum nimirum autorem carminis Euenum digito designauit. Loquitur autem in Græcis uersiculis uitis ipsa, sic scilicet,

Κἄν με φάγῃς ἐπὶ ῥίζῃ, ὄμῳς ἔτι κερτοφορήσω
ὄσον ἐπιπέσω σοὶ πρᾶγ, θουμένῳ.

Esti me comederis ad radicem, tamen adhuc fructum producam,
Quantum inspergi tibi hirce immolato, sup. satis.

Vertit hos nimirum quam potuit ad unguem poëtæ ingeniosissimus, & sunt tamen in Græco nonnulla, quæ nosster parum enarratē. Quin si ueris concedendum, transmarinam illam nescio quam uenerem, ne attigit quidem nosster. Quod uitium, linguæ potius minus lasciuientis, quam parum copiosæ. Sed quoniam in Græci huius distichi mentionem incurrimus, asseramus etiam quod apud Suetonium in Domitiano est, ut obiter illi quoque non in obscuro loco, lucem interpretationis inferamus, uelutiq; auctarium demus merce ipsa ne utiquam uilius. Verba igitur ita sunt: Ut edicti de excidendis uineis propositi gratiam faceret, non alia magis re compulsus creditur quam quod sparsi libelli cum his uersibus erant,

Suetonij locus.

Κἄν με φάγῃς ἐπὶ ῥίζῃ, ὄμῳς ἔτι κερτοφορήσω
ὄσον ἐπιπέσω καὶ ἄρῃ θουμένῳ.

Esti me comederis ad radicem, tamen adhuc fructum producam,
Quantum infundi Cæsari immolato, sup. sufficiat.

Quod enim suprā uitis capro munitabatur, hoc eadē nūc
Cæsari

Cæsari: pulcherrima, hercules, parodia: Vel si me, in-
quies, ad radicem comederis, tantū tamen uini producā,
quantū immolando Cæsari possit infundi. Mos enim ue-
teribus uti capitibus stantiū sub ictu, cultroq; uictimarum
uinum infunderetur. Sic apud Maronem uidelicet:

Ipsa tenens dextra pateram pulcherrima Dido
Candentis uaccæ media inter cornua fundit.

Igitur neci Domitianum Cæsarem per hos uersiculos li-
belli destinabat: quoniam, ut Suetonius idem scribit, Ad
summam quondam ubertate uini, frumētī uerō inopiam,
existimās nimio uinearum studio negligi arua, edixit ne
quis in Italia nouellaret, utq; in prouincijs uineta succide-
rētur, relicta ubi plurimū dimidia parte, nec exequi rem
perseuerauit. Meminerint autem studiosi nos in hoc in-
uento, non uno duntaxat nomine in commune cōsuluisse,
quoniā in plerisq; adhuc Suetonij codicibus, etiamq; nō-
nullis ueteribus, nō modō Græcos hos uersiculos non in-
uenias, sed ne uestigium quidem, ac ne locum etiā quō se
recipiant. Sed eos nos quoniam tenebamus iam pridem,
utpote lepidissimos, facile mox de obsoletis, mendosisq;
exemplaribus singulas pensitando, paulatimq; nūc agno-
scendo, nunc restituendo literas peruestigauimus.

VERBA IN CICERONIS EPISTO

la ex Ennij Medea, de Græca Euripidi.

Euripidi geni-
tuo.

Cic. locus.

Gypsatissimæ
manus.

Cicero in epistola ad Trebatium, Hoc tibi tam igno-
scemus nos amici, quā ignouerunt Medea, quæ
Corinthū arcem altam habebat matronæ opulentæ, opti-
mates, quibus illa manibus gypsatissimis psuasit, ne sibi
uitio

uitio illæ uerterent, quod abesset à patria. Nam multi suā
rem bene gesserē, & publicā, patria procul. Multi, qui do-
mi etate agerent, propterea sunt improbi. Nemo ex his,
quorum edita sit sententia, suspicatus est adhuc, non esse
ista planè Ciceronis uerba, sed poëta alicuius magis, cui li-
ceret uti uocibus illiusmodi, figurisq; ceu sunt illa, quæ Co-
rinthū arcem altam habebant, & matronæ opulente opti-
mates, neq; saltē hoc uiderūt Iambos adhuc in his uersibus
extare integros duos, aliorumq; quasi discerpta membra
ueluti noscitari. Nos hæc ex Ennij Medea uerba esse colle-
gimus, nō quidē suo prorsus ordine, sed quo cōmodissimū
Ciceroni fuit, allegata. Nam quum de Græca Euripidi uer-
sam ab Ennio Medea in Latinū cognouissemus, sententiā
pinus horū uerborū de ipsa nimirū Euripidi tragœdia,
quādo illius Ennianæ iacturā fecimus, libuit aucupari. Sic
igitur in ea fabula cū matronis Corinthijs loquēs induci-
tur Medea, uti persuadeat non sibi uerti uitio oportere,
quod absit à patria, quādo multi, inquit, honesti etiā pro-
cul à patria, multi cōtrā domi fuerūt inglorij. Nam malè
audiebāt peregrinæ foemina, unde illud Comici, Adeon⁷ Andria.
est demēs, ex peregrinæ Similiter tacere posse ait Parme-
no, Samiā fuisse Thaidis matrē, tunc Athenis uisitantis.
Versiculos autem Euripidis ipsos, ex Medea persona,
nequis fortasse desideret, hic adscribemus.

Κορινθία γυναικας ἐξήλωσεν δόμων.

μη μοί τι μέμνησθ', οἷδ' αὖ γὰρ πολλὰς βροτῶν

ἔπεισας γυνάκτας, τὸς ἰδὴ δαμάτωρ ἄπο

τῶς δ' ἐν θυγατρὶς, οἱ δ' ἄφ' ἡσυχίας τῶς

Διοκλῆσιν ἐκτύχοντο καὶ θάουλιαν.

N

Corint

Corinthæ feminæ egressæ sunt domos,
Ne mihi quippiam crimini uertatis, noui enim multos mortalium
Honestos factos, illos quidem ab oculis,
Hos uero in externis, sed homines ab orioso pede
Infamiam sibi contraxerunt, & ignauiam.

Quod autem diximus poëtam Ennium de Græco uertisse
tragoediam Euripidi Medeã, partim de uerbis Ciceronis
coniectamus, qui sic ait in primo de bonorum, malorumq;
finibus. Quis enim tam inimicus penè nomini Romano
est, qui Ennii Medeã, aut Anttopam Pacuuij spernat, aut
reijciat? Qui se ipsã Euripidi fabulis delectari dicat, La-
tinas literas oderit? partim etiã quod Ennianæ tragoediæ
principiũ multis locis, ut à Quintiliano uolumine quin-
to, ut à Cicerone in libro de Fato, ut item ab alijs autori-
bus identidem citatur, sed nusquã tamen longiore tractu,
quã in rhetorico secundo eiusdem Ciceronis ad Heren-
nium. Quod hic ex codicibus uarijs emendatum subscri-
bimus, ut illustretur obscuritas locis aliquot in lingua La-
tina oboriens, quoties unus, aut alter de eius tragoediæ
principio uersus allegatur, suppresso autoris nomine, si-
mulq; intellectu suspensio. Locus ipse apud Ciceronem sic
est: Ne Ennium, inquit, & ceteros poëtas imitemur, qui-
bus hoc modo loqui concessum est:

Vtinam ne in nemore Pelio securibus
Cæsa accidisset abiegna ad terram trabes,
Ne ue inde nauis inchoandæ exordium
Cœpisset, quæ nunc nominatur nomine
Argo, qua Argiui uecti, delecti uiri
Petebant illam pellem inauratam arietis
Colchis imperio regis Pelie per dolum.
Nam nunquã herã errans mea domo efferret pedem

Medea

Rhetorici ad
Herennium.

Medea animo agro, amore seuo saucia.

Est autem trabes in uersiculo secundo, singularis nu-
meri, quemadmodum & Priscianus legit libro septimo.
Vetustissimi enim (ut ipse inquit) etiam trabes pro trabs
proferebant. Euripidi uero tragoediæ principium si cum
Ennianæ conferas, feceris arbitror operæpretium, quod
& subnectam.

Εἰδὲ ὦφελ' Ἄργυς μὴ διαπήλαδ' οὐκάρφῳ
Κόλχωρ ἐς αἶαν, κυανέας συμπληγάδας,
Μὴ δ' ἐν νάπαισι πηλὴν πεσῆν ὄψε
Τυμθῆστα πεινὴν, μὴ δ' ἐρεθιμδοτα χέρας
Ἄνεδρον δρίσων, δὴ τ' πᾶρχουθρ ἄεφῳ
Πελίᾳ μετῆλθορ, δ' γὰρ ἄρ' δέσποιν' ἐμῆ,
Μήδεια πύργυς γῆς ἐπλοῦς Ἴωλκίδῳ,
Ἰφῶϊ θυμὸν ἐκπλαγῆς Ἰάσονῳ.

Vtinam Argus non prouolasset nauigium
Colchorum in terram, Cyaneas Symplegades,
Neque in syluis Pelij cecidisset unquam
Sæta picea, neque remos egissent manus
Virorum præstantissimorum, qui aureum uellus
Pelie petierunt, non enim hera mea
Medea ad turres terræ nauigasset Iolcidis,
Amore animum perculta Iasonis.

PANICI TERRORES QVI

uocentur, eoq; locupletissimi citati te-

stes. GAP. XXVIII.

IN Ciceronis epistola ad Tyronẽ, qua posita in extre-
mo familiarium uolumine, sic scriptum est: Et si Atticus
noster, qui quondam me commoueri πωιτυσι intellexit,
idem semper putat, nec uidet quibus præsidijs philoso-
phia septus sim, hercle quod timidus ipse est, θορυβοσσοιου. bat.

N 2 Panica

Panica. Panica uocatur (ut arbitror) à Græcis repentini quidam terrores, & consternationes, quales utique lymphatici metus, usq; aded irreuocabiles, ut non ratione modo, sed mente etiam careant. Quo item uerbo Cicero idem utitur in epistola ad Atticū libro quinto. Scis enim, inquit, quædam πανικά dici. Facit item Higinius de Panico terrore mentionem, quo loco de capricorno his uerbis. Hic enim dicitur, cū Iupiter Titanas oppugnaret, primus obiecit hostibus terrorem, qui Panicos dicitur, ut ait Eratosthenes. quam fabulam & Germanicus innuit in Arateo commentario. Euripides in Medea sic ait:

Καί τις γερμαὶ προσώλων δόξασι πῦρ
ἢ πῶδ' ὄρασι, ἤτις θεῶν μολῶν
Ἄνολυξ.

Et quedam uetula ministrarum opinata fortasse
Vel Panos iras, uel alicuius deorum mouere
Uulauit.

Panos autem uocat iras Euripides, sicuti est apud antiquissimum ipsius interpretem, τὰ πανικά δέμασι, id est panicos terrores, ὅτι τῶν τῶν ἀφνιλλίων φόβου καὶ ταραχῶν αὐτῶν τῶν πῶν ἀναίθεσσι. Quoniam, inquit, repentinarum terrorum, & consternationum causam deo Pani tribuunt. Et apud Synesium in libro de prouidētia, sic inuenio firmè, καὶ πανικὸὶ θόρυβοι μετ' ἡμέραν & σπᾶν τῶν μακροτέλων. Et Panici tumultus interdū exercitum occupabant. Quo loco ampliter etiam cuiusmodi essent hi deniq; terrores, explicatur. Quin interpretes etiā nescio quis ita uerba hæc ipsa Synesij enarrat, ut Panicos appellari terrores dicat, cum repente in exercitu uiri, equiq; perturbātur, nulla comparente causa. Solent enim, inquit,

inquit, foeminae ui numinis instincta, Panos orgia clamoribus concelebant, quibus utpote repentinis metu audientes afficiantur. Sed & Nicetes Choniates non aspernabilis omnino inter Græcos autor, Panicos meminit phantasmatum, in oratione quapiam sua. Theon quoq; Arati poetae interpres, militasse ait Pana deum aduersus Titanas, primumq; cum uideri concham illam tortilem, & turbinatam, qua pro tuba utuntur, inuenisse, quæ Græcè Cochlos appellatur, factumq; ipsius opera, uti se armandi socijs interim fieret copia, dum sonitu quocunq; illo, qui Panicos uocatur, in fugam Titanes agebātur. Sed & Nonnus poeta Dionysiacū x. furentem describens Athamanta, nunc insano Panos flagello furiatū ait, nunc intra ipsius aures bombum illum insonuisse Panici Saturnij flagelli. uerba ita sunt:

Οἰσθηθεὶς Ἀθάμας μωνιώσῃ πῶδ' ἰμάδῃ.

Ἄν' ἄν' οἱ ἔνδορ ἀκῶν.

Agitatus Athamas insano Panos uerbere.
Semper uerò ipsi intra aurem.

Et item.

Πανιάσθ' κρονίος ἐπιβόμῃσ' ἄσπῳσ' ἰμάδῃ.

Panici Saturnij insonat bombus flagelli.

Quo autē nunc piaculo Valerij Flacci pulcherrimos poetæ uersus taceam super hoc ipso, positos in libro Argonauticū tertio: Dant, inquit, æthere longè
Signa tubæ, uox & medijs emissa tenebris.
Hostis habet portus, soliti rediere Pelasgi,
Rupta quies, deus ancipitem lymphauerat urbem
Migdoniæ Pan iussa ferens seuisima matris,
Pan nemorum, belliq; potens, quem lucis ab oris

N 3 Antra

Antra tenent, patet ad medias per deuia noctes
 Setigerum latus, & torua coma sibila frontis,
 Vox omnes super una tubas, qua conus, & enses,
 Qua trepidis auriga rotis, nocturnaq; muris
 Claustra cadunt, talisq; metus non Martia cassis,
 Eumenidumq; coma, non tristis ab aethere Gorgo
 Sparserit, aut tantis aciem raptauerit umbris.
 Ludus & ille deo, pauidum praesepibus aufert
 Cum pecus, & profugi sternunt dumeta iuueni.
 Quin libro etiam sexto apud eundem barbarus quispiam
 ad terrorem incutiendum simulachra Panos praetulit.
 Hispidus inq; dei latuit terrore Lycæi.

Sozimus hi-
 storicus.

Sed & Sozimus historiae Graecus autor in libro tertio,
 monstroso aspectu quempiam apparuisse pellitum dicit,
 Albanis, Romanisq; praelium commissuris. Etenim deum
 Pana belligerum fuisse, uel ex argumento Nonni cogno-
 scimus, uel ex Theocriti fistula, nam in ea sunt ista quoq;
 uerba de Pane deo.

Pan belliger.

Ὅτι αἰθερὶ πῦρ φρένας τέρμα σάκκω.
 Cuius inflammauit quondam animum umbo clypei.
 Eundemq; fuisse Atheniensibus auxilio contra Persas
 cum alibi legimus, tum in ea ipsa, quam diximus, fistula,
 his uerbis:

Ὅς σβέσειν ἀνορέων ἰσθμῶν.

Παπποφόνω, τυρινῶτ' ἀφίλεω.

Qui extinxit arrogantiam eiusdem nominis

Cum auicida, à Tyriacq; abstulit.

VNDE SINT APVD OUIDIUM

Teuthrantia turba Thespij uocata filia.

C A P. X X I X.

Ouidius

Ovidius in epistola Deianiræ ad Herculem.
 Nec tibi crimen erunt Teuthrantia turba sorores,
 Quarum de populo nulla relicta tibi est.

Notissima quidem fabula, etiamq; à Diodoro prodita su-
 per Thespij natabus ab Hercule compressis. Cur autem
 Teuthrantia turba uocentur, hoc tam plerisq; incomper-
 tum, atq; ignotum est, ut audeant literatores pro illo teu-
 thrantia, Thespeia reponere, nimis quam improbè, in sci-
 teq;. Nos de eo inuenimus apud Eustathium Homeri in-
 terpretem, ubi maxime Catalogum enarrat: φησὶ δὲ τὸ
 ἰθὺν σὺν γράφειν ὅτι κλισία ἐστὶν ἡ θεῶνα θεῶνα
 καὶ δέ τινος θεῶνα. διὸ τούτων τὸ πᾶν ἄλλων. Ex au-
 toritate scilicet cuiuspiam, qui de gentibus conscripserit,
 Thespiam tradit à Thespiade fuisse conditam, sicut au-
 tem nonnulli scribant à Thespio Teuthrantis filio, Pan-
 dionisq; nepote. Quare Teuthrantia turba Thespij uo-
 cata filia ab auo Teuthrante. Denique & Aeschylus in
 tragœdia Agamemnone Thespiam, urbem Teuthrantis
 appellauit.

Teuthrantia
 turba.

Thespia.

Teuthras.

VOCABVLA INVENTV RA=
 ra, nec tamen singularia, Cucuma, Proscucha,
 Scruta. C A P. X X X.

Vocabula quæpiã sunt ita rara inuentu, ut si iterum
 in ea incidamus, ob id fecisse operæpretium uideat-
 mur, quoniam singularia credebantur, sicuti est cucuma
 apud Martialem in hoc hemistichio, Cucumã fecit Ota-
 cilius. Nam sic in Satyrico legimus Petronij Arbitri,
 Tum illa carnis etiam paululũ delibat, & dum coæquale
 natalium suorum sinciput in carnarium furca reponit,

Cucuma.

N 4 fracta

fracta est putris sella, quæ staturæ altitudinem adiecerat, animumque pondere suo deiectam super focum mittit. Frangitur ergo ceruix cucumæ, ignemque conualescentem restinguunt, atque totam faciem excitato cinere perfudit. Ex eoque inclinatum diminutiuum cucumion inuenio apud Arria-

Cucumion. num in libris de Epicteto, quo maxime capite *περι κωνιων*, hoc est de Cynica professione loquitur, atque adhibet uerba Arriani ponam, *δὲν αὐτῶν κωνιων ἐχθρὸν ὄντα θεῶν ἀδὲν τωθεῶν τῶν πικρῶν ἴσῃ αὐτῶν ἁσίσθῃ*. Habere, inquit, eum cucumion oportet, ubi calfacet puero, quo ipsum lauet. Cucumion dixit Græca consuetudine, quod nos cucum-

Proseucha. lam non inconcinne. Sed et Proseucha tantum apud Iuuenalem inueniri uocabulum pro loco mendicabulorum putatur, cum tamen Cleomedes in secundo circularis inspectionis libro, aduersus Epicurum differens ita propemodum loquatur. Ex ijs nonnulla est lupanaribus ascita, quædam simillima his, quæ in Cerialibus à foeminis dicuntur: alia uero ex media proseucha, atque ab ijs ipsis, qui illic mendicant desumpta, Iudaica planè, et retribita, longèque etiam reptilibus humiliora. Sed et Scruta dixit Horatius quidem semel in hoc uersiculo:

Scruta.
Vilia uendentem tunicato scruta popello.
Dixit iterum quantum uideam Sidonius Apollinaris libro epistolarum septimo per hæc uerba: Nunc quædam frivola, nunc ludo apta uirgineo scruta donabat.

QVID SIT ILLVD APVD Iuuenalem, tanquam habeas tria nomina: quodque manus ipsi patronorum sibi nomina imponebat: de quo in nomine adoptando ex testamento. CAP. XXXI.

Et pon

ET ponere foris, si quid tentaueris unquam
Hiscere, tanquam habeas tria nomina.

Sanè Domitius idè (nam ceteros omitto interpretes, cum ipso ut præfractiore cõgredior) Domitius igitur sic hunc ex quinta Iuuenalis satyra locum enarrauit. Si uelles, inquit, loquar, quasi tu quoque unus es es ex nobilibus: quasi innuat, quod tantum his, qui nobiles sunt, loqui liceat. Nobilitas enim cognomine, agnomine, et nomine designabatur, C. Nomina tria Iulius Cæsar. Hactenus ad uerbum Domitius. Ceterum tria nomina, nec soli habebant nobiles, nec uniuersi, sed hi potius arbitror, qui è seruitio manumittebantur. Quocirca sensus quoque uel ob id acutior, atque concinnior, ut coniuuatore ne liberum quidem putet, ne uel pro libero fieri æquum censet, quæ sibi coniuuam uocauerit. Hoc si non autores haud lubricæ fidei cõprobant, uincor nihil esse Domitio pësistatius. Artemidorus igitur Ephesius, siue is Daldianus dicitur, in libro de somniorum cõiecturis primo, Græcè ille quidem, sed ad hanc sententiam: Noui autem quendam, inquit, seruum hominem, qui sibi habere tria uirilia uisus: Dein uero liber factus, eo pacto tria pro uno habuit nomina, duobus assumptis patroni nominibus. Hæc Artemidorus. Septimius quoque Florès Tertullianus in libro de resurrectione sic ad uerbum: Oro te, inquit, si famulum tuum libertate mutaueris, quia eadè caro, atque anima permanebunt, quæ flagellis, et cõpedibus, et stigmatibus obnoxia retro fuerat, idcirco ne illas eadè pati oportebit: non opinor. Atqui et uestis albæ nitore, et anuli aurei honore, et patroni nomine, ac tribu, mensaque honoratur. Hinc illud opinor Peristianum: Exit Marcus Dama. Probat morem Cicero

Perij locus.
Cicero locus.

N s quocq;

quoq; epistolarū ad Atticū uolumine quarto, sic scribēs: De Eutyicide gratū, qui uetere prænominē, nouo nomīne T. crit Cæcilius, ut est ex me & te iunctus Dionysius M. Pōponius. Sed ut obiter hūc quoq; Ciceronis nō inobscūrum locū interpretemur, nosse oportet etiā morē fuisse, ut hæredes testamēto in nomē, famīliamq; adoptarentur. Sicuti est à Cæsare C. Octauius, quē admodum scribit & Suetonius in Iulio. Quocirca post eā diem semper est ille Cæsar, ut in epistolis quoq; Bruti ad Ciceronē, appellatus. Quē admodū & Q. Scipio collega in cōsulatu Pompei, qui cum filius Nasica foret, ex testamēto in Metelli Pij genus adoptatus, eius etiā noīe uocabatur: sicuti in libro historiārū xl. scribit Dion. Quare etiā T. Pōponius Atticus hæres relictus à Q. Cæcilio ex dodrante, sicuti scribit Cornelius Nepos in ipsius Attici uita, postea ut est apud Varr. in secūdo de re rustica, ex T. Pōponio Attico Q. Cæcilius Atticus est appellatus. Quare Eutyclidē matremissum T. Cæciliū Eutyclidē uocauit, uetere prænominē suo, nam T. Pomponius olim dicebatur, nouo noīe, quod haud pridē Q. Cæcilius uocari cœperat. Sic seruus Dionysius, M. Pomponius Dionysius uocatus est, ascito Ciceronis prænominē, Attici noīe. Sed & Milesius Alexander, cui Polyhistori cognomētū fuit, Cornelius est etiā à Cornelio Lentulo appellatus, à quo uidelicet fuerat matremissus, sicuti quæ Suida dicuntur collectanea, testatur.

Suidæ nomine collectanea.

RESTITUTA PLINIANIS CODICIBUS ABOLITA PRIDEM UOX: QUIDQ; POPPYSMOS AUT POPPYSMATA SIGNIFICENT, QUODQ; MOS POPPYSMIS ADORANDI FULGETRAS.

CAPVT XXXII.

Corrigendus

Corrigendus apud Plinium locus ex libro octauo & trigésimo naturalis historiae, capite secūdo, quo tractatur, an sit in medendo aliqua uis uerborum: subducta enim uox una, qua uetus indicatur consuetudo, uetustiore quoq; testimonio cōprobata. Sic autē pleriq; codices habent: Fulgetras adorare cōsensus gentium est. Sed in uetustis duobus exemplaribus, ex ipsa Medica gētis nobili bibliotheca, sic scriptum: Fulgetras adorare poppysmis cōsensus gentium est. Quam lectionē uel Aristophanes facētissimus poeta confirmat in comœdia, cui op̄eres inscriptio. Nam apud eum Philocleo quidam senex ita loquitur, ut se dicat poppysantibus (liceat autem sic uerbo uti) fulguraturum. Tum interpres antiquissimus morem hunc esse ait, uti ad fulgetras poppyssetur. Verba Aristophanis hæc sunt: κ' ἐναςπαύω τονπούσαν. Tum interpres hæc, τὸ τοῦ ἀσπανίου τονπούσαν. Quem admodum ergo apud Iuuenalem, Martialemq; poetas poppysmata legitur, & poppysmata, sic apud Pliniū poppysmus à casu recto, qui sit poppysmus. Est autem factitia de sono uox, id significans, quo maxime nōdum perdomitis equis adularum, uti Maximus in lexico, & Nicæas item, & Suidas. Utitur uerbo etiam Sophocles; τονπούσαν ἰβυρίαν. sicut & Pollux meminuit in septimo Onomasticōn. Quin idem quoque in primo sisti equum poppysmo docet, hoc ipsum usurpās uocabulum, quod & Plinius, qui tamen etiam libro eiusdem naturalis historiae quinto trigésimoq; sic ait: Similis & Nealcem successus in spuma equi, similiter spōgia impacta sequuntur dicitur, cum pingeret poppyzonta, retinentē equum.

Plinij locus

Poppysmi.

Id est, uespæ.

Id est, Et affulgurabo poppysantibus.

Id est, Mos fulgetris poppyfare.

Id est, Poppysfat mulier aurigans.

Dexippus

Dexippus etiam Platonici philosophus in dialogo, quæ
 id est. Vel si quis inarticulat' stre-
 pitus, ut in pop-
 pyramis.

CRAMBE QVAESIT APVD

Iuuenalem, superq; ea Græcum prouerbium.

CAPVT XXXIII.

Occidit miseros Crambe repetita magistris.

Calderini de
 Crambe senten-
 tia.

Hunc Iuuenalis uersum Domitius idem Calderinus
 his uerbis enarrat. Cornelius de declamationibus
 ita scribit. Declamationes aut ex historijs trahantur,
 sicuti sanè nonnullæ usque adhuc: aut ex ueritate, ac re,
 siqua fortè recens accidisset. Itaq; locorū etiā appellatio-
 nibus additis proponi solebant, & sic certè collectæ, edi-
 taq; se habet. Crambe igitur inscriptio est declamationis
 à loco. Nam Crambe oppidū est in Teuthrania Troadis,
 ut scribit Plinius, & è proxima regione est Lesbos, in
 qua Mitylenen occupauerunt tyranni, ut auctor est Stra-
 bo, Nigefsilus, & Megarogilus. Alcæus poëta eos carmi-
 ne est infectatus, unde aureum plectrum habuisse dicitur,
 auctore Fabio. De tyrannis eiectis, Crambe declamatio
 semper erat repetenda à magistris.

Hæc placet sententia, ut conueniat cum eo, quod dixit:
 Cum perimit sæuos classis numerosa tyrannos.

Quod alij à Crambo Scytharū rege, cuius meminit Dio-
 dorus, Cramben declamationem deducunt, nulla ex parte
 accommodatum est. Haftenus igitur Domitius, tortuosa
 prorsus, & tergiuersanti oratione, cuius ex uerbis hæc
 deniq; colligitur confusa necessitate sententia: Cramben
 declamationem ab oppido Teuthraniæ appellari, quod
 & à locis

& à locis nomina declamationibus imponantur, & Mi-
 tylenen tyranni occupauerint, oppidum in Lesbo, ut id
 poëta uersiculo illo significet:

Cum perimit sæuos classis numerosa tyrannos.

Nos igitur proponerentur nec ne à ucteribus controuer-
 sia, locorū appellationibus additis, non laboramus, quā-
 uis hoc nō Cornelius (ut ipse dicit) sed Suetonius Tran-
 quillus scripserit in libello, quem de claris grammaticis,
 rhetoribusq; composuit, eumq; libellum, non ut Cornelij,
 Sed ut Suetonij Domitius quoq; ipse superius agnoscat,
 & suo se laqueo (quod dicitur) implicat, exponens (ut
 quidem sibi uidetur) uersiculum eiusdem satyræ:

Parte alia solum rus sati pone lacertæ.

Iam uerò Cramben (ut quod nūc instat agamus) esse in-
 scriptionem, id nos planè pernegamus. Quin audacter
 pronūtiamus, neq; tale quippiā apud idoneos modò scri-
 ptores inueniri, neq; si maxime inueniatur, idcirco tamē
 ad tyrānos eos, qui Mitylenen occupauerint, referendū,
 cum oppidū Crambe nō modò nō in Lesbo, sed ne in in-
 sula quidē sit ulla. Quare, quod pace sua dixerim, nihil
 hæc Domitij cōmentitia opinione, si quis modò eā diligē-
 ter excutiat, dici, fingiq; potest aut absōnū magis, aut in-
 cōcinnū, & ridiculū, sic ut sese ipsa nullo impellēte sub-
 uertat. Neq; aut causa fuit, cur Mitylene ad Alcæum con-
 surgeret, ut classis numerosa tyrānos perimeret, quando
 inter primas cōtrouersiarū materias, tyrānicidarū præ-
 mia numerat Cornelius in eo dialogo, quæ de claris edi-
 dit oratoribus. Ita sibi oīa tenebrarū, & caliginis īgenia
 Domitius offundit, quoties uelut è nassa pisciculus ne-
 quit

Atticus philo-
sophus.

Sepiæ natura.

Græcum pro-
uerbium.

Crambe.

quit exsinuari : quodq; Aristotelem facere docet Atticus philosophus, nō inlegas Platonis propugnator, ut quæ admodum sepia sparso sub oculos ipsos, manumq; piscatoris suo sibi succo elabatur, ita ille deprehendi metuens, sententias de industria obscuritatibus infuscet, hoc in hunc hominē potius cōueniat, nūquā magis, quā cum penē tenetur, inuolūctem semet, obnubilatēq; ambagibus, & quoddā sicut attramētum perplexitatis interuomentem. Quod autē quidā uir alioq; doctus, & industria sua bene de literis meritis, in cōmentario nuper edito de Gamba, Anathoq; affert ex Probo, ut ipse inquit, Iuuenalis interprete, fateor equidem, nec scire me quinā sit hic Probus, nec putare eum esse cuius Gellius, alijq; ex ueteribus meminuerint. Fides ergo de eo apud autorē sit. Mihi tamen quod uidetur exponā breuiter: nam, ut ait ille nescio qui tragicus, ueritatis simplex oratio est. Græcum igitur hoc, arbitror, prouerbium Iuuenalis expressit, *ἢς ἔργα βλάττειται*. quo significatur, bis posita Crambe mors esse.

Crambe. Crambe autē brassicæ genus, ut fastidiū uidelicet repeita sepius cōtrouersia denotaret, cū uulgō quoq; recalsacta brassica iam in prouerbii fastidij cōcesserit. Maluit autē Græcū usurpare, quā Latinū uocabulū poëta: uel quia tritius id Græcis, quā Latinis prouerbii, uel sanē quia species etiam quædā brassicæ propriē appellata Crambe, tenuioribus, ut est apud Plinium, folijs, & simplicibus, densissimisq; amarior, sed efficacissima. Ipsius uerō Græci prouerbij mētionem Suidas facit, poniq; etiā in cōuiujs Cramben docet, quod sit ebrietati contraria, quædam modum in libro de re rustica testatur Cato.

Vitiōse

VITIOSE QVAEPIAM IN EPI-
stola Ciceronis: deq; uocabulo quod est Sciamachia.

CAPVT XXXIIII.

Rusticum nimis, & illepidum, sordidumq; adeo pla-
nè uocabulum Ciceronis epistolam occupauit eam, quæ est ad Brutū isto principio: Mirabiliter mi Brute lator sic enim in ea legimus. Meaq; illæ uehemētes contē-
tiones tanquam scientia adnihilatæ esse uideātur. Quod quidam tamen hæctenus corrigūt, ut dicant tanquā si iam adnihilatæ esse uideātur. Consulāt quæso eruditi, peritiq; idoneorū uerborū, ueterumq; lectionum, consulant suum quisq; iudiciū, sensumq; ac tū demū credere audeāt adnihilatæ cōtentiones scriptū fuisse à Cicerone. Nos in cōdicibus duobus Medicæ familiæ, quorū suprā quoq; fidem allegamus, mēdose id etiā, sed tamē ut erroris adhuc uestigiū nō sit abolitū, sic reperimus, Tanquā Sciamachalæ esse uideantur. Quare suspicamur legendū, sciamachia. Sciamachia. Sunt enim sciamachia nihil sanē aliud, quā umbratiles pugnae. Sētīt enim Cicero hoc, utiq; frigere iam se planē in senatu, nō succedētibus Bruto rebus, suasq; illas uehemētes cōtētōes sciamachias uideri. Uocabulū ipsum per q̄ est elegas apud Græcos, & magnopere usitatū. Quin Galenus quoq; medicus in libro secundo *ὑγιεινῶν* sic ait: *Μεταβολῆς δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ταχέως ἑπινοίας καὶ ἰσχυρίας καὶ ἰσχυρίας δὲ ἐπὶ ταύτῃ ἢ σκιμαχία.*

Transire uerō tempus ad celeria absq; tentione, & uolentia, cursus uerō sunt talia, & umbratiles pugnae.

Inter celeres exercitationes, quæ tamē attētæ, uolentæq; non sunt, etiā cursus adnumerat, & sciamachias. Deniq; uel

Id est, Sanati-
uorum, uel sa-
lubrium.

uel Eustathius in Odysseae commentario Rhapsodiae ter-
tia, de uerbo eo sic meminit:

Ὅμοιος ἢ καὶ τὸ ἄ ὑπὸ σκιά μαχόμεθα, φαῦλον δὲ
οὐδὲν, οὐ μὲν τοι καὶ τὸ σῦνθετον σκίαμαχον.

Similiter autem & hoc, quod dici solet, sub umbra pugnamus, for-
dum nihil significat, & praeterea neque ipsum compositum sciam-
cheins id est, in umbra pugnare.

Et M. Varro satyram unā ē suis illis Menippeis Sciam-
chian inscripsit. Hæc enim est apud Gellium uera ex anti-
quis exemplaribus lectio, non ut quidā etiā scribūt Crio-
machia. Quin paulō etiā supra in epistola eadem Cicero
nis, uocabulū alterum, quod est ὄργανον, de Græca scri-
ptura deprauatū migravit in Latinā. Nam pro eo, quod
erat ὄργανον, factum iam optanon, neq; autē hoc quoq;
ab ullo hætenus animaduertitur. Quare sic legeris: planē
iam Brute frigeo. Organon enim erat meum senatus, ut
quo pro organo Cicero, proq; instrumento utebatur.

LOCVS IN M. VARRONIS:

& item alter in Columellæ libris rei rusticæ defen-
sus à uitio: quedāq; super Euhemero inibi, & Iouis
sepulchro, & Cretensibus addita: & locus apud
Statium declaratus. CAP. XXXV.

Varronis locus.

IN M. Varronis libro primo rerum rusticarum mē-
dose legitur illud: Arista, & granum omnibus ferē no-
tum, gluma paucis. Itaque id apud Ennium solum scri-
ptum scio esse in Ephemeridis uersibus. Nam quod hæ-
bent etiam, qui putantur emendatissimi codices, in Ephe-
meridis uersibus, hoc ego in uenerandæ uetustatis exem-
plari ē publicæ gētis Medicæ bibliotheca sic inuenio: In

Euhemerus
eiusq; libri.

Euhemeri libris uersis. Neque autem dubium est, Ennii
sacram

sacram historiam significari à Varrone de Euhemero in Euhemerus
Latinū uersam, quam uidelicet & Lactantius identidē, & eiusq; libri.

Eusebius citat, & Augustinus. Verba Lactantij de libro
diuinarum institutionū primo sic habent. Antiquus autor
Euhemerus, qui fuit ē ciuitate Messana, res gestas Iouis,
& cæterorū, qui dii putantur, collegit, historiamq; conte-
xit ex titulis, & inscriptionibus sacris, quæ in antiquissi-
mis templis habebātur, maximeq; in fano Iouis Triphyli,
ubi aurēā columnā positam esse ab ipso Ioue, titulus indi-
cabat. In qua colūna gesta perscripsit, ut monimēta essent
posteris rerum suarum. Hanc historiam interpretatus est
Ennius, & secutus, cuius hæc sunt uerba: Vbi Iupiter im-
perium Neptuno dat maris, ut insulis omnibus, & quæ
loca sunt secundū mare omnibus regnaret. Dein Lactan-
tius idem locos Ennii nōnullos, de hac ipsa historia iterū
atq; iterū adducit, quos equidē breuitati studens præter-
ibo. Quin ipsius quoq; Euhemeri uerba Sextus itcm alle-
gat Empiricus, Pyrrhonorū maxime uolumine quarto,
uocatumq; ait Atheon, sicuti Melium Diagoran, Prodicū
Cæum, Theodorum Cyrenaicum, complureisq; alios. Ac
de eo quoq; Timon Phlasius (ut arbitror) sic ait:

Atheon.

Εὐήμερος ἡ γέγραπται ἀλασάρ ἀλμα βιβλία ἰούχορ.
Euhemerus senex insolens iniquos libros effutiens.

Sed his omisissis, illud utiq; acrius inspiciendū est apud Co-
lumellam quoq; libro x, capite autem tertio, ubi de apibus
agitur, bis Homerum citari pro Euhemero in peruulgatis
codicibus, quod & uetustissimus indicat liber de priuata
familiæ Medicæ bibliotheca, literis Langobardis exara-
tus, & item alter ē publicæ eiusdem gentis, quem de uetu-
sto exemp

N. Nicolus. sto exemplari Nicolaus Nicolus uir doctus, & diligens sua manu perscripserit, tū & ratio astipulatur, cui nulla resistit claustra: si quidē apud Homerū fabula nulla istiusmodi de apibus reperitur, ac uerisimile est scriptum fuisse ab Euhemero potius, qui Iouis historiā cōposuerit, cuius apes illæ fuisse nutrices prædicantur. Quod autem apud hunc ipsum (ut arbitror) Euhemeron, de quo supra diximus, scriptum repererat poëta Callimachus in sacra eadē

Iouis sepulchrum.

historia, Iouem in Creta uitam cōsummāsse, atq; inibi sepulchrū eius esse in oppido Gnosso, in quo sepulchro eius inscriptum fuerit antiquis literis Græcis Ἰὺς Κρονίε, id est Latine, Iupiter Saturni: quod hoc, inquam, poëta doctissimus & scriptum ab illo cognouerat, & pro confesso à Cretensibus habitum, testatumq; ob id opinor in hymno ipso ad Iouē, Cretenses, inquit, semper mendaces, qui sint Iouis sepulchrum fabricati, cum nunquam ille obierit, perpetuoq; sit. Versus autem hi sunt:

κρήτες αἰεὶ ψεύσαι, ἢ γὰρ τὰ πορὸν ἀ ἀνα ὄδο
κρήτες ἐτεκλήθησαν, οὐ δ' ἔθες, ἐὰν γὰρ αἰεὶ.
Cretes semper mendaces, etenim sepulchrum δ rex tuum
Cretes extruxerunt, tu uerō non interfisti, es enim semper.

Propterq; hoc ipsum deniq; Statius quoq; opinor, in primo Thebaidos inquit: Mentitaq; maneis Creta tuos, Cyprianus etiam martyr homo disertissimus in libro de origine, & generibus idolorum: Antrum Iouis, ait, in Creta nuntitur, & sepulchrū eius ostenditur. quanquam parum emēdatē scripta uerba hæc in nouis codicibus reperiuntur. Porro Cretenses adeo mendaces habiti semper, ut Græco

Id est. Aduersus Cretensem cretæ.
pro uerbo, quod est, ἠγὸς κρήτα κρητῖς, nihil aliud significetur, nisi mendacio uti aduersus mendacem. Sed &

Cret

Cretensis illius Epimenidis uersiculus hic à Paulo etiam Apostolo citatus, atque ob id etiam sanctificatus est:

κρήτες αἰεὶ ψεύσαι, ἢ γὰρ τὰ πορὸν ἀ ἀνα ὄδο.

Id significat: Cretenses semper mēdaces, malæ bestie, uen tres pigri. Nam uersiculi prioris hemistichion de Epimēnide sumpsit Callimachus. Quocirca eleganter etiam hoc Ouidius in amoribus:

Cretes erunt testes, nec fingunt omnia Cretes. Et alibi: Nota loquor, non hoc quæ centum sustinet urbes,

Quamuis sit mendax, Creta negare solet.

SOLVTVM HIC, ET ENODATVM,

tum, quod à anigma de Varronis libro citat

Gellius. CAP. XXXVI.

A Enigma illud ex Varrone, quod Gellius proponit, & inenarratum relinquit, ut legentium coniecturas acuat, equidem soluturum me meo quoque periculo profiteor. Est autem tale in tribus senarijs:

Semel minus ne, an bis minus sit, non sat scio,

An utrunq; horum, ut quondam audiui dicier,

Ioui ipsi regi noluit concedere.

Terminus significare uidetur, qui deus cōcedere Ioui noluit, cum Capitolium exaugurabatur. Ouidius Fast. 2.

Terminus deus.

Quid noua cum fierent Capitolia; nempe deorum

Cuncta Ioui cessit turba, locumq; dedit.

Terminus, ut ueteres memorant, inuentus in æde

Resistit, & magno cum Ioue templa tenet.

Dubitāt ergo hic scirpi autor, semel minus, an bis minus fuerit, an utrunq; horum, ex utroq; autē, hoc est ex semel, & bis resultat ter. Quare non semel minus, nō bis minus,

0 2 sed

sed Terminus fuit, qui Ioui ipsi regi noluit concedere.

LAPSVM FOEDE SERVIVM

super Oaxe fluuio, & Creta.

CAPVT XXXVII.

ET rapidum Cretæ ueniemus Oaxem.

Hoc ex prima bucolicâ ecloga sic enarrat ad uerbum Seruius. Rapidum Cretæ, inquit, lutulentū, quod rapit cretā. Cretæ, alba terra dicitur. Nam Oaxis fluuius est Mesopotamiæ, qui uelocitate sua rapiens albā terrā turbulētus efficitur. Hactenus ille. Sed ego Oaxē Cretæ insula fluuiū intelligi crediderim potius. nā Vibius quoq; Sequēster Oaxem Cretæ fluuium dicit esse, à quo & ciuitas Oaxia. Quare Apollonius Cretam quoq; insulam, tellurem Oaxida uocauit in primo Argonauticâ, his uerbis:

Δάκτυλοι Ἰδαῖοι Κρηταίεσσι οὖς ποτε νόμῳ
Ἄρχιῶλην Διπύλοισι ἀνὰ πῶτος ἀμφοτέρῃσι
Δραξάμινον γαίης Οἰαξίῃσσι ἐβλάσθηε.
Dactyli Idæi Cretenses, quos olim nympha
Anchiale Diâxæ in antro utraque manu
Capiens terram Oaxida produxit.

Hoc autem posirenum ita Varro transtulit, ille arbitror Attacinus alieni operis interpres.

Et geminis capiens tellurem Oaxida palmis.

Neq; uerò non conuenit rationi, ut qui dispersum iri toto orbe suos populares uelit ostendere, de insula quoq; in medio, ueluti mediterraneo mari sita, tum autem & de altera toto penitus orbe diuisa meminerit.

EXPOSITVM IUVENALIS CAR-
men contra omnium hactenus sententias super Laco-
nico, & Pitylismate. CAP. XXXVIII.

Qui

Qui Lacedæmoniiū pitysmate lubricat orbem. Verus Iuuen. locus.
sus hic ex undecima Satyra Iuuenalis uariè pro-
sus expositus est hactenus, atq; (ut arbitror) indiligen-
ter. Nam Domitius Pitysma dicit esse irrorationem è leui
spito, de uerbo Pityo. Lacedæmonium uerò orbem pro
anulo accipit, quoniam, inquit, à Lacedæmonijs anulorū
usus manauit, ut senatores, & equites per anuli mentio-
nem significentur. Porro alter eruditissimus homo, quem
tamen nominare parcimus honoris gratia, qua parte ab
eo dissentimus, saltationem putat esse Lacedæmoniam, sed
ingenuè tamen fatetur, nihil adhuc de eo se legisse, nisi
tantum apud Pollucem, mentionem factam Lacedæmonie
saltationis. Tertius deniq; uir ipse quoq; doctissimus, tro-
chum intelligit de arbore pinu fabricatum, quod pitys di-
catur pinus, unde sit pitysma. Nos è tribus his opinionib;
bus, honorem præfati autorum nullam planè probamus.
Principioq; negamus orbem Lacedæmonium significare
anulum posse, quoniam nusquam legatur anuli originem
manasse à Lacedæmonijs. Plinius autem, quem Domitius
adducit, tantum ferreo etiam tum anulo Lacedæmone uti
refert. Quod si tollitur non posse Lacedæmonium orbem
pro anulo accipi, sicuti certè tollitur, nihil profectò com-
mentitia illa irroratio ualebit. Neq; tamen à pityo, quod
nunquam uerbum inuenias, sed à pityo magis pitysma
deducetur, quod apud Nicam Grammaticum declaratur.
Qui uerò saltationem putat esse Lacedæmonia pitysma,
cum de eo nihil inueniat, facile (ut esse ingenuus consue-
uit) potiori sententiæ cesserit. Quod item facturum credo,
qui trochum putat è pinu factum pitysma esse, cum nec
usquam

Hec uidetur re-
cantare Politia
nus epistolarū
lib. xj. epist. vj.

usquā lectum, nec ad rem faciat, & syllabæ ratio pugnet, quoniam pitys habeat priorem correptam syllabam, ut ex primo liquet etiam Theocriti uersiculo. Nos igitur pitylissima legendum credimus, ut inscitia librariorum syllabam de medio dempsert. Quod haud mirum est in tantis tenebris. Pitylissima uerò intelligimus exercitationem, de qua Galenus excellens medicus in secundo ὑγιῶδῶν libro.

De tuenda bona ualeudine.

Quamuis apud eum sit uerbum potius pitylizin, quam nomen pitylissima. Caterum rectè pitylissima fit inde, etiam usitatissima proportione. Neq; adeò incongruum Galeni Græca uerba prius adscribere, dein pro captu nostro interpretari. Cum igitur exercitationum uaria genera notet, ac de ijs etiam doceat, quæ ueloces quidem, sed citra intentionem, uiolentiamq; sint, inter quas & hæc ipsa sit, de qua nunc agimus, ita scribit ad uerbum: ἃ ἡ πῖτυλισην ἐπιδιδάσκει ἐπὶ ἀκρωτίων τῶν ποδῶν βελήκως, ἀνατένας τὸ χεῖρ κινεῖ τὰ χεῖρα, πῶ μὲν ἐπίσω φέρων, πῶ δὲ πρόσω, μάλα δὲ τοῖς χεῖρ ποῖσάμενοι γυμνάσιον τῶν ἃ γυμνάσιον, ἢ καὶ τῶν σφάλλοις, προελάμενοι τὸ χεῖρ ῥαδίως ἄρθρων, καὶ οὕτω διὰ γυμνασίου λαθάνει τε τὰ σφάλματα καὶ ἀδυνάτοισιν γυμνάσιον. Est, inquit, pitylizin, uel si mauis pitylissare, cum quispiam summis pedibus ingrediens, manus protendit, ocysimeq; mouet, alteram retrorsum scilicet, alteram prorsum, quo potissimum gymnasiij genere ad parietes exercentur, ut sicubi lapsentur, apprehenso mox pariete facile resurgant, atque ita exercentium lapsus fallunt, & ipsa sit exercitatio imbecillior. Porro Lacedæmonium orbem, Laconicum ipsum acceperim, ut in quo solerent ad eum modum exerceri. Dion historiarum tertio quinqua-

Lacedæmonius orbis.

gesimoq; libro, Laconicum in urbe uaporarium, aut sudatorium (sic enim interpretari uideatur posse, quod est apud eum Pyriaterium) ab Agrippa edificatum tradit. Pyriaterium. Dein Laconicum dicit appellatum, quoniã Lacedæmonij per ea tempora nudi, unctiq; præ cunctis exercebantur. Laconicum istud & Martialis innuit, ita inquiens:

Ritus si placeant tibi Laconum,
Contentus potes arido uapore,
Cruda uirgine, Martiaq; mergi.

Sed & Columella in libro de agricultura primo sic: Attonitiq; miramur gestus effæminatorū, quod à natura sexū uiris denegatum, muliebri motu mentiantur, decipiantq; oculos spectantium. Mox deinde ut apti ueniamus ad genus, cottidianam cruditatem Laconicis excoquimus, & exusto sudore sitim quærimus. Iam igitur uel ex his Columellæ uerbis constare cuius potest, quos iam potissimum poëta significet, nempe eos dubio procul, qui diem totum in Laconicis istis, gymnasijsq; contererent, uncti, nudiq;. Quare etiam lubricat, inquit, propter oleum, & unguen, quo defricti exercebantur. Seneca etiam libro epistolarum septimo ad Lucilium nihil aliud prorsus, quam Laconica insinuat, ita narrans: Quid mihi cum istis calentibus stagnis, quid cum sudatorijs, in quæ siccus uapor corpora exhausturus includitur, ut omnis sudor per laborem exeat? Restat uti nunc, quoniã orbem dixit, etiam doceamus fuisse in orbem constructa Laconica, quod ex libro quinto Architecture apud Vitruuium patet, in his uerbis: Laconicōn sudationes, quæ sunt coniungende tepidario, æquè quàm latè fuerint, tantam altitudinem

Laconicorum figura.

O 4 habeant

habeant ad imam curuaturam hemisphaerij, mediumq; lumen in hemisphaerio relinquatur, ex eoq; clypeum aeneum catenis p̄deat, per cuius reductiones, & dimisiones perficitur sudationis temperatura. Ipsumq; ad circinum fieri oportere uidetur, ut aequaliter à medio flammæ, uaporisq; uis per curuaturæ rotundationes peruagetur.

SCIRPVVS EXSOLVTVS AVSONIJ
uatis de Cadmi filiabus, Melone, Sepia, & Cnidij nodis.

C A P. XXXIX.

Scirpum, quem Theoni Grammatico per dimetros Iambos acatalectos proponit ingeniosus, & non inausonij locus. eruditus poeta Ausonius, sic nos tentabimus explicare. Sed ipsos prius uersiculos adscribamus.

Aut adsit interpres tuus,
Aenigmatum qui cognitor
Fuit meorum, cum tibi
Cadmi nigellas filias,
Melonis albam paginam,
Notasq; faruæ sepiæ,
Cnidiosq; nodos prodidit.

Ex his autem postremus uersiculus, libris quidē uulgatioribus mēdose legitur, modos habēs, uel meos, pro eo quod nos reposuimus nodos. Sic autē inuenio cum in alijs nonnullis, tum in libro Ioānis Boccacij manu perscripto, quī nunc in bibliotheca sancti spiritus Florētina seruatur. Ceterum nec ratio metri patitur alterutrum uel modos, uel meos. Quoniam iambū esse non pyrrhichium sede illa secunda oportet. Literas igitur Cadmi Phœnicis munus, & papyrus Niloticam, & atramentum scriptorium, & calamum

lamum librarium literatoris eius germanū instrumentum uidetur mihi Ausonius sub hæc uolucra cōplicasse. Cadmus enim literas primus in Græciā attulit è Phœnice. Festatur Herodotus in Terpsichore, Phœnicas eos, inquit, qui Cadmo duce uenere in Græciā, literas uernaculas, & patrias, hoc est Phœnissas ostēdisse primitus Græcis, sed fluxu ætatis, aut, cū uoce notæ quoq; sensim mutata. Primitiq; ijs Iones usi. Quare etiā φοινικισσα sunt appellata. Cadmeas autē se quoq; uidisse scribit Herodotus literas in tēplo Apollinis Ismenij Thebis in Bœotia, calatas in tripodibus quibusdā, de quibus tria citat epigrammata, maxime (ut inquit ipse) Ionicis similes. Quamobrē si ueteres Græcæ literarum notæ, nō aliæ quàm Phœnicum, Latinae uerò nō aliæ fuere, quàm Græcorū, sicut & Plinius indicat, citata ipse quoq; Delphica (nam illud tabula nouitiū est, & ab ineruditis additū) manifestū est etiā Latinas literas, non alias esse, quàm quas à Cadmo didicerimus. Quare ob id eas Cadmi filias uocat Ausonius: quoniamq; atramēto minuscule imprimuntur, ideo suauiter nigellas.

Ob id igitur Zeno sic in epigrammate:

Οἷδε πάτρα φοινικισσα. τῆς δ' φέρει οὐκ ἔκκαδμω
κεῖν ὅφ' οὐ γράσσειν ἑλλάς ἔχει σελίδα.

Nonit patria Phœnissa quænam inuidia, ubi & Cadmus ille, ex quo scripiam Græciā habet paginam.

Timon quoq; Pyrrhoniū, ut apud Sextū legimus, libro Pyrrhonorū quarto sic scripsit:

Γραμματικὴ τῆς οὐπὶς ἀνασκηπὶ οὐδ' ἀνάθηκτις
ἄνθ' ἰδιδασκαμένῳ φοινικισσῶ σήματα κάλλιμ.

Grammatica huius nulla contemplatio, neq; conspectio Viro edocto Phœnicica signa Cadmi.

0 5 Cadmi

Cadmus i Græciam literas attulit.

Zopyrion un' ex illis auctoribus equibus constat collectanea quæ Suidæ nomine circumferuntur.

Melo qui & Nilus.

Pōpeij locus.

Atlas.

Sepia.

Furuum.

Nodi Cnidij.

Cadmi Phœnicica signa notas literarum uocitans. Omittit quòd & Suidas, aut Zopyrion potius *Φωινικὰ* uocatas literas ait. Omittit Plinium, ceterosq; permultos, qui dicant eas à Cadmo in Græciam allatas. Nam cum diuersi quæ legerant apud Herodotum passim meminerint, satis ipsi scisse uidemur, quòd ista suæ reddimus auctoritati. Nec enim tam numeranda, sicuti putamus, ueterum testimonia sunt, quàm ponderada. Melonis uerò albam paginam ob id ait, quòd papyrum Nilus producit, ex quo paginæ sunt candida. Nilus autem à ueteribus Latinis nòdum assuetis Græcæ linguæ, Melo uocabatur, quæ admodum Pompeius in uocabulo, quod est alimento declarat. Quàmquam habent pleriq; codices non Melo, sed Milo, mendose, insciteq; Quare uacillatē (si uidetur) auctoritatem adminiculo Seruij sustentabimus, cuius in primo Aeneidos ita uerba sunt: Sanè Atlas Græcū est, sicut Nilus. Nam Ennius dicit Nilum Melonem uocari, Atlantē uerò Telamonem. Sic ille. Deniq; pro atramento in literarum formas lito sepiam capimus etiam apud Persium: Nigra quòd infusa uanescat sepia lymphæ. Scilicet ob eius piscis ingenium, qui liquorē dicatur atrū profundere, quo fortassis olimq; atramentum conficeret. Ex quo Martianus: Dehincq; nigello puluere, qui ex fauilla cōfectus, uel sepia putaretur, illato per cannulas eadem resanari. Furuum porrò nigrum, de quo & surem dici putat Varro. Sed & Horatius ex eo quoq; Furua (inquit) regnauit Proserpina. Et furuas hostias Diti patri, Valerius Maximus. Sed & ante eum Varro nigras in Nodi Cnidij, terpretatur. Cnidios dein nodos accipe, quoniam calamī probatiores

probatiores Cnidij, sicuti Plinius ait libro sextodecimo historiæ naturalis. Affectauit autem imitationem Persiana, cum dixit nodos, quoniam & ille scripserat: Inq; manus chartæ nodosaq; uenit harundo.

SCIRPI SIMILE VATIS EIVSDEM epigramma emaculatum, atq; enarratum.

CAPVT XL.

Quem nuper uatis Ausonij scirpum enodaui, redegit in mentem nobis tetrastichon eiusdē, facilius intellectu fortasse, si quis & emaculatum habeat codicem, & Græcæ literaturæ non sit ignarus, ut cui uel alterutrum desit, nò minoris sanè laboris futurum, quàm hoc est ænigma superius. Versus hi sunt:

Lais eros & itys, chiron & eros itys alter

Nomina si scribas, prima elementa adime, ut facias uerbum, quod tu facis Eune magister.

Dicere me Latium non decet opprobrium.

Nempe de primis singulorum ipsorum nominum literis seriatim inter se coagmentatis Græcum dissultat hoc uerbum *Λειχρα*, quod est Latine lingit, ut eo uerbo (sit autem honor auribus) inguinū liguritor Eunus, aut si quid tale addiuinas, insinuetur.

QUOD IN DIGESTIS IUSTINIANI principis diē diffusum, malè pro eo, quod est diffusum, legitur, ut & apud Gellium diffundi, & definitiones, pro illis diffindi, & diffisiones: atq; inibi de Pandectis Florentinis nonnihil.

CAPVT XLI.

Diffisionis uocabulum, & item quod dici solitum in iudicijs diffindi diem, penè iam sublatum è medio, atque

atq; inscitia quadā improba, importunaq; bonis artibus
 exitiosa iam oblitteratū restituere ipsi pro uirili conabi-
 mur, & renouare diligentia nostra. Vtitur ista loquēdi fi-
 gura etiā iurecōsultus Vlpianus in libro lxxiij. ad edi-
 ctum, per hęc sanē uerba, *quę posita libro primo Dige-
 storum sunt, sub hoc titulo: Si quis cautionibus in iudicio
 sistendi causa factis, nō obtēperauerit. Si quis, inquit, in
 iudicio se sisti promiserit, & ualitudine, uel tepestate, uel
 ui fluminis phibitus, se sistere nō potuit, exceptione adiu-
 uatur. Nec immeritō. Cum enim in tali promissione præ-
 sentia opus sit, quēadmodū potuerit se sistere, qui aduer-
 sa ualitudine impeditus est? Et ideo etiā lex xij. tabula-
 rum, si iudex, uel alteruter ex litigatoribus morbo son-
 tico impediatur, iubet diē iudicij esse diffusum. Hactenus
 Vlpianus. Diffusum autē legēdum, nō diffusum, quod oēs
 habent hi fermē libri, qui sunt in manibus. Atqui uolumē
 ipsum Iustiniani Digestorū, seu Pandectarū, dubio pro-
 cul archetypum, in ipsa curia Florentina à summo magi-
 stratu publicē adseruatur, magnāq; ueneratione, quāquā
 rarō, id etiāq; ad funalia ostēditur. Est autē liber haud
 quota spoliōrum, prædāq; Pisanæ portio, sæpe à consul-
 tis citatus, maioribus characteribus, nullisq; interuallis
 dictionum, nullis itē compendiaris notis, quibusdam
 etiam, saltem in præfatione, uelut ab autore planē, & à
 cogitante, atq; generante potius, quā à librario, & ex-
 ceptore inductis, expunctis, ac superscriptis, cum Græca
 epistola, Græcoq; etiam pulcherrimo hoc epigrammate
 in prima fronte.*

lex

Sistere.

1.252.

Pandectæ Pi-
sane.

Compendiarie
notæ.

Βιβλίον Ἰουστινιανῶς ἀναξ τελευτῶν τῆνδ᾽

Τῆνδ᾽

Τῆνδ᾽ ἢ Τριβωνιανὸς μὲγαλὸν κἀμὲ παμβασιλῆϊ
 οἶδ᾽ ἢς Ἡρακλῆϊ πτωκόλορον ἀσπίδα τεύξας,
 ἢ ἐπιμαρμαύρωσιν ἀγάλματα πάντα θεμισίων,
 ἀνθρώπων δ᾽ Ἄσιος τε δορυκτῆρα τε Διβύανης
 Εὐρώπης τε πῖθον) ὄλα σημαντορι κόσμη.
 Librum Iustinianus imperator molius est hunc,
 Quem utiq; Tribonianus magno elaborauit omnium imperatori,
 Veluti quispam Herculi uariegatum clypeum fabricatus,
 Vbi resurgunt imagines omnes legum.
 Homines uerò Asiæq; subactæq; Libya,
 Eutopæq; parent totius rectori mundi.

Cuius tamē uoluminis legendi, ac uersandi per ocium mihi
 est uni facta copia, Laurētij Medicis opera, causaq; q uir
 suæ Reip. princeps, dū studiosis obsequatur, etiā ad hęc
 usq; officia se demittit. Igitur in Pandectis his, nō iam Pi-
 sanis, ut quondā, sed Florētinis, in quibus pura sunt uer-
 ba, nec ut in cæteris plena maculis, & scabie, Diffusum re-
 perio nō diffusum. Quod idem apud Aul. quoq; Gellium
 uideo deprauatū, libro qui nunc uulgō tertiusdecimus, cū
 sit quintusdecimus emēdatis codicibus. Nam ubi hęc uer-
 ba legimus: Atq; in rerū quidē definitionibus, cōperēdi-
 nationibusq; hīc ego in codice Gelliano, ex bibliotheca
 publica Medicæ familiæ, quē uir haud indoctus (ut tū sire-
 bāt tempora) sed diligēs tamē in primis Nicolaus Nico-
 lus ex uetustissimo exēplari fideliter pro suo more descri-
 psit, ita inuenio; Atq; in rerū quidē diffisionibus, cōpe-
 renationibusq; Quod si suspitio libera mi detur, ma-
 lim credere equidē, in dierum, quā in rerum, ueram ha-
 buisse, & incolumē scripturā. Quin eodē capite Gellius:
 Iussi igitur, inquit, diem diffindi. Sic enim in eodem codi-
 ce, quod in his peruulgationibus, Diem diffundi.

Libri Auli Gel-
lij inuersi.

Alius Gel. lo-
cus.

Pollices

POLLICES IN FAVENDO PRE
mi, sicut in denegādo fauorem uerti solitos: ex eoq;
sententiæ Horatij, Iuuenalis, & Prudentij declarata.

CAPVT XLII.

Horatij locus.

HOratius in primo epistolarum libro:
Consentire suis studijs, qui crediderit te,
Fautor utroq; tuum laudabit pollice ludum.
Vtroq; inquit pollice Porphyrio, hoc est utraq; manu,
ut sit tropus synecdoche, a parte totum. Sed nequē fortē
ueteris scriptoris autoritas infatuet, ei quoq; aurem leuiter
peruellemus. Scriptum est igitur apud Plinium libro
naturalis historiæ octauo, & uigesimo, in hæc uerba: Pol
lices, cum faueamus, premere etiam prouerbio iubemur.
Ex quo Iuuenalis peritissime illud: Et uerso pollice uul
gi, Quemlibet occidunt populariter. Ceu si uerso pollice
tollatur fauor. Denique etiam Prudentius in heroico ad
uersus Symmachum, ita contra Vestales, quæ muneri gla
diatorio intererant, declamauit:

Et quoties uictor ferrum iugulo inserit, illa
Delicias ait esse suas, pectusq; iacentis
Virgo modesta iubet conuerso pollice rumpi.

Pollicem uer
tere.

Nam ut fauere, qui pollicem premeret, ita puto, qui uer
terent, denegare gladiatoribus fauorem credebantur.

QVAM MULTAS HABVERINT
antiqui diphthongos. CAP. XLIII.

Diphthongi
ueteres.

Diphthongi apud Latinos nō plures quatuor perhi
bentur, cum septē nos eas saltē inueniamus in anti
quis uel marmoribus, uel nomismatis, quorū nobis copiā
ingētem Medices Laurentius suppeditat. Nā præter illas
uulgatissimas

uulgatissimas, quæ sunt æ, œ, au, & eu, est adeo inue
nire etiam ai, & ei, & item ou, pro illis æ, i, u, in ueteri
bus monimētis. Et ai quidem pro æ, nonnulli cū litera i,
non e, Græcorum more semper efferebant, ut Quintilia
nus ostendit. Quidam singulariter tantum, cum in geni
tium, uel datiuum casum incidissent. Vnde etiam Aimi
lius pro eo quod sit Aemilius alicubi Romæ in antiquis
spectationibus adnotauimus. Omnino autē cū supra te
studinem Panthei ascendissemus, fragmentū ibi marmo
reum cū eiusmodi scripturæ uestigijs offendimus. Ex quo
etiam diæresin uidemus factam in illis, quæ uel apud Ver
gilium sunt, Aulai, pictai, & quod nunc mēdosē legitur,
aquai. Porro autē diphthongus ei frequētius inuenitur,
penēq; etiā in cōfesso est, quod & nomismata pleraq;, &
marmora uetustissima declarāt, & argumēta ipsa Plau
tinarum comædiarum, quæ Captiui, quæ ue item Menæ
chmi inscribuntur. Nam si uersuum singulorum primas
subinde literas cōnectas, Capteiuei, & Menæchmeci re
sultabit, ut sit ubiq; ei diphthongus. Præterea fouri, non
furi legimus in nomismate alio, ut prima syllaba diph
thongo producat. Qualis etiā apud Græcos est. Quid
autē de eo dicam, quod & Quintilianus indicat, & nos
aliquando obseruauimus, ut uocalem producendā geni
narent, cū in aureo nomismate felix per e geminū, in
æreo autē Galbæ principis uirtus per i duplex reperia
tur? Iam illa ἀνωϞ, non ne etiam apud nos in Græcis
saltem nominibus, ut in Harpyia, Orithyia, Thyiadeq;
reperitur? ut non iam septem diphthongos, sed decem
quoq; habuisse uideri maiores queant.

At diphth.

Aquai.
Et diphth.

Fouri.

Vocales geni
uatae.

Pegaseium

PEGASEIVM NECTAR LEGI
oportere apud Persium, non melos.

CAPVT XLIIII.

Persij locus.

Persius in epigramate, quod proœmij uice fungitur, Coruos poëtas (inquit) & poëtridas picas, Cantare credas Pegaseium melos.

Nos in uetustissimo cômētario literis, quas Langobardas uocāt, per scripto, quod etiā publicè nostris auditoribus exhibuimus, sic ad uerbū inuenimus: Pegaseium nectar. in alijs melos, ex quo existimamus ueterem, synceramq; scripturā nectar habuisse, nouitiā uerò, & mendosam, melos. Sed & Pomponius Lætus Romanæ princeps academiæ, diligentissimus homo antiquitatis, ueterē se habere Persianū codicē multis audientibus affirmauit, huic nostræ lectioni suffragantē. Quod & ratio tamen carminis euicerit. Nam cum oporteat nouissimū choliambi pedem spondeū poni, uel trocheum, melos autem nunquam neq; apud Græcos, neq; itē apud nostros, nisi breui priore syllaba accipiatur, mendum profectò fuerit in uersu, si melos admiseris. Nam quod autumant nonnulli, & literā uim producēdi habere apud Græcos, quod omnino tacuit autor metrorum singularis Hephæstion, id ego inueniri quidē scio, sed in obscuris dūtaxat quibusdā, & ignobilibus schedis, exēplumq; afferri ex Homero, apud quē he-
loria prima intenta syllaba legamus. Id autē quāu frivolum, quāu leue sit, & nugatoriū, uel hoc euidentissime declarat, quod usu iam, & autoritate doctissimi cuiusq; receptū est, ut id uocabulum apud Homerum quoq; & duplici notaretur. Caterū si maxime concesserimus fieri hoc

Hephæstion autor metrorum.

Primo Iliados. Ἠλόγια.

hoc solere aliquando apud Græcos, non tamen continuò credendum est, illiusmodi usum licentia Persium Græca una appellatione, quam uix semel in tanta scriptorum syllaba Græci usurpare ipsi reperiantur: præsertim cum neq; apud Græcos, quantum equidem obseruauerim, neq; item apud Latinos aliter, quāu breui priore syllaba melos inueniatur. Nam quantopere hanc solis concessam Græcis licentiam fugitarint Latini ueteres uel Martialis poëta declarat, cū se de nomine ipso Earini tantopere torquet, nec sibi saltem pro Earino ἀεὶνόν dicere permittit, uulgata apud Græcos licentia, id est, literam interponendi, sicut apud Homerum ἐν ἀεὶνόν ἀεὶνοῖσιν. Atque ad hoc Martialem ipsum audi:

Id est, in floribus uernis.

Dicunt iarinon tamen poëta,
sed Græci, quibus est nihil negatum,

Et quos Ares Ares licet sonare:

Nobis non licet esse tam disertis,

Qui musas colimus seueriores.

Quare nihil dubitandum, quin sit illud melos in Persiano uersiculo tanquam uerruca deformis recidendum, resititendumq; nectar: quod ratio nobis toto capite, & iusta pariter autoritas adnuerunt.

ἄρες ἄρες,
Iliad. ε.

PATROCLO IUNIOREM
Achillem, contrā quāu aut Aeschylus prodiderit,
aut uulgò existimetur. CAP. XLV.

Disseminata inter omnes iam pridem, receptaq; opinio, Patroclum fuisse Achille iuniorem, ab eoq; uelut adamatum, sicut fermè Hylan ab Hercule: tum inuenerit hunc ipsum Martialis creditur, sic inquit:

P Acacidæ

Acacida propior leuis amicus erat. Quare etiam uer-
ficulo cuidam nequissimo ex Hermaphroditi libellis uul-
go quoque applaudebatur. Caterum Statius in Achillei-
de parem denique utriusq; etatem predicat, ita inueniens:
Insequitur magno iam tum connexus amore
Patroclus, tantisq; extenditur amulus actis.
Par studijs, euiq; modis, sed robore longè,
Et tamen equali uisurus Pergama fato.

Achilles patro-
clo iunior.

Plato autem in Symposio longè diuersum cõtendit. Nam
et multo iuniorè fuisse Achillem declarat, et ipsum po-
tius à Patroclo adamatum, utpote imberbem adhuc, nec
Patroclo ipso modò, sed heroibus etiam cunctis formosio-
rem. Quin ea causa dii, inquit, illū honoribus egregijs af-
fecerunt, ut ad insulas fortunatas mitterent, quòd amato-
rem tanti fecerit, ut non pro eo solū mori, sed ei uel immo-
ri, quàm in patria consensescere præoptauerit. Quin Ae-
schylum Plato idē ceu nugacè taxat, quod is quoq; Achil-
lem Patrocli fuisse amasiū prodiderit, testèq; utriusq; et-
tis Homerum citat, cuius si quisiā uerba (nam hæc utiq;
Plato nō posuit) sibi indicari postulat, legat in undecima
Iliados Rhapsodia sub Nestoris persona, quibus cū man-
datis Patroclū filium pater Menectius ad bella dimiserit.

CACOETHES APVD IUVENAE-
lem tetrasyllabon, nō cacethos. Et cõdita pyxide Ly-
de, nō in cõdita legendū. Simul enarratus apud Mar-
tianiū locus haud, arbitror, indiligēter. CAP. XLVI.

Iuuenalis locū,

In septima Iuuenalis poetæ satyra sic scriptum:
Tenet insanabile multos
Scribendi cacethos, et ægro in corde senescit.

Vocab

Vocabulū autem quod est cacethos, neq; à Græcis uspiam
usurpatur, neq; à Latinis, sed neq; ratio carminis admittit.
Quare cacoëthes legendum suspicamur, ut sit quod
apud Græcos ε κακοήθης. Eo nanq; uerbo frequentissimo, Cacoëthes
usitatissimoq; mala cõsuetudo significatur. Quod item in
uetusto codice Lagobardis exarato literis reperimus, cui-
us mihi potestati legēdi fecit Franciscus Gaddius Floren-
tinus, summi magistratus à secretis, prudens, humanusq;
uir, nec literis incultus. Sed et ille uersus ita in eodem:
Turgida nec prodest condita pyxide Lyde.

Iuuenal. locū.
Lyde.

Quod alibi perperam sic est, in pyxide condita Lyde. ut
anum intelligas Lyden, illiusmodi medicamēta uenditan-
tem, crassā, et (ut inquit Plautus) doliarē. Quod et C= Doliaris.
pella fortasse spectās, et facetissime super ebrio Sileno lu-
dens, ita inquit: Ac dum mouere gressū cupit auocātē Ly-
de. Nam ut si Cātharæ, uel Pyrrhiæ nomina, uel Baucidos
inaudias, continuo suffarcinatas tibi, et uinosas, et pan-
nucias quasdam delectatione confinxeris, ita nomine audito
Lydes, mox hanc Iuuenalis turgidam recordaris, ut miri-
ficè sint inductæ ad excutiendos cachinnos personæ, uino
uenas inflatus Silenus, et uentriosa Lyde, quæ titubantē,
et lapsabundum etiam (si dijs placet) auocet ab irrisu.

QVAE PLINIVS SVPER TITV-
lis ueterum artificum pendentibus prodiderit, ea de
monimētis etiā ueteribus agnita Romæ, sicutiq; spe-
ciem Vergilianæ ægidos. CAP. XLVII.

Romæ nuper in atrio Mellinæ domus marmoream
quandam ueluti basin aspeximus, in qua Græcè sic
erat: Σιδωνιο βασιλευς Λύσιππος κωπία. Id Latine ua-

P 2 let, Sel

let, Seleucus rex: Lyfippus faciebat. Erat ibi tum nobiscum Ioannes Laurentius Venetus, summi pontificis à se cretis, homo linguae utriusq; doctissimus, omniumq; istiusmodi quasi lautitiarum studiosissimus. Is igitur nos submonuit, quod & statim arripuimus, agnouimusq; non temere illic *ἰωλῶνα* potius, quam *ἰωλῶνα*, hoc est faciebat, quam fecit. Siquidem, ut ait Plinius in præfatione librorum naturalis historiae, summi illi artifices, etiã absoluta operapendenti titulo inscribere, ut Apelles faciebat, & Polyclitus: tanquam inchoata semper arte, & imperfecta, ut contra iudiciorum uarietates superesset artifici regressus ad ueniã, uelut emendaturo quicquid desideraretur, si non esset interceptus. Quare, inquit, plenũ uerecundiã est illud, quod omnia opera tanquam nouissima inscribere, & tanquam aliquid singulis fato sit ademptũ. Tria aut, nõ (ut ille opinatur) amplius, absolute traduntur inscripta. Ille fecit: quæ suis locis reddit. Quo apparuit summã artis securitatem auctori placuisse. Et ob id magna inuidia fuerit oia ea. Ceterum etiam alibi Romæ simileis inueniri titulos, idem Ioannes Laurentius Venetus asseuerabat. Vidimus item, quod etiã his Miscellaneis nostris putauimus inserendum, marmoreum quoddã in urbe eadem Palladis simulacrum gestans Aegida squamoso draconũ corio contentã, sic ut extremũ ipsius ambitũ dracunculũ item ad limbi, aut fimbriæ uicem circumcluderent. Erat ibi tum nobiscum Iulianus Bononiensis, cui nunc ex re cognomen Antiquario factum, simulq; Georgius Italianus Genuensis, homo rerũ abditarum inuestigator experientissimus, cum statim Vergilianos uersus recordat i, quibus eam demum Palladi clypei

pei calaturam mirè expressisse poëta incomparabilis uidebatur, ita in octauo Aeneidos libro scribens: Aegidãq; horrificam turbatae Palladis arma Certatim squamis serpentum, auroq; polibant, Connexosq; angueis, ipsamq; in pectore diuæ Gorgona defecto uertentem lumina collo.

DE MEGABYZO SCRIPSISSE alios, quod Plinius de Alexandro, uentitare in Apellus officinam solito. CAP. XLVIII.

Plinius Secundus in uolumine historiae naturalis quinto & trigesimo uentitare in Apellis excellentissimi pictoris officinam solitum ait Alexandrum Macedonem, non artificio solum, sed comitate etiam hominis delectatũ. Qui & in officina, inquit, imperitè multa differetĩ, silentium comiter suadebat, rideri eum dicens à pueris, qui colores tererent. Hoc, quod de Alexandro Plinius scribit, Plutarchus ad Megabyzum retulit, in eo uolumine, quo disputat, quæ sint adulatoris, & amici discrimina. Cuius si uerba Latine interpretemur, hæc ferè sunt. Apelles, inquit, pictor assideti sibi Megabyzo, superq; linea, & umbra dicere nõnihil tentanti, uidet inquit, ut pueri melidam (coloris id genus) terentes tacenti nuper tibi animos adhibebant, purpuramq; demirabatur, & aurum? Sed idem te nunc derident, loqui super ijs, quæ haud didiceris, incipientẽ. Quin Helianus quoq; in libris historiae multifariæ ad Megabyzum & ipse, non ad Alexandrum retulit.

CONTENTIO EPIGRAMMATUM Græci Posidippi, & Latini Ausonij super Occasionis imagine: tum pulcherrima ecphrasis

Græci Callistrati. CAP. XLIX.

Aufonij locus.

καρπός.

Aufonij poëta celebre est epigramma, quo simulachrum describitur Occasionis. Nam sic utiq; deum, quem Græci καρπός appellant, interpretatus est. Sed enim longè miror, quid ita Phidia tribuerit, quod erat Lysippi. Extat adhuc enim Posidippi Græcum comparis argumenti, de quo suum finxerit Aufonius, quanquã in Græco Lysippus Sicyonius artifex, in Latino Phidia perhibetur. Porro autem summis digitis Græcus autor ingreditur. Porro autem summis digitis Græcus autor ingreditur, Latinus insistere dicit rotule. Talaria uterque adnectit, uterq; faciem crine tegit, uterq; occipitium denudat. No uaculam tamen dextra gerit Græcus ille καρπός, & Pœnitentia comes iungitur Latine Occasioni. Figure sunt apud utrunq; poëtam pariles, plus tamen aliquanto arriudent Græca. Nam in istis omnibus (ut ita dixerim) māgnissandis, nescio quo pacto Græci belliores, quàm Romani nostri: tum uelut ab antigrapho decidere apographon erat necesse. Sed & Callistrati legimus ephrasin simulachri eiusdem mirè fistiuam, qua confirmatur à Lysippo id opus factum, publicè Sicyonij spectabile. Porro autem ex ære hunc ait esse deum Callistratus, puerū adhuc primæ pubis à capite, florulentæ ad pedes. Tum formosum cundem, sparsisq; fauonio crinibus, & multa frontis gratia, genarumq; adeo, & corporis totius pulchritudine Dionysio maxime similem: quin & insistere pile suspeso gradu, pinnatis pedibus. Sed & capillos idem Callistratus in oculos pueri, genasq; deflectens occipitium crinibus liberat. Cætera denique scriptoris huius condimenta, & lenocinia, delicias, festiuitates, argutiasq; transmari-

Antigraphon.
Apographon.

1148

nas ex ipso utiq; petendas autore arbitror. Fit autem, nescio quo pacto, lasciuolas ut istas, & electatiuculas, quasi textam Mileti chlamydem, cane peius & angui Romana reformidet grauitas. Illud haudquaquam præterierim, Nicephorum quoque non inelegantem scriptorem Græcum sic ordiri, quã de uirgine Deipara cõposuit orationem, ut cum super imagine ista nescio Tēporis dixerim, an Occasionis loquatur, referat eam ad tēporis illius, qui sit Græcè chronos, fugacissimam celeritatem.

LOCVS IN PLINIANIS EXEMPLARIBUS EMĒDATUS SUPER NOMINE PROETIDŪ: atq; inibi de ipsarum furore relata historia. CAP. L.

IN quinto & uigesimo Naturalis historiæ libro uerba Plinij Secundi, quo capite de helleboro tractatur, ita in uulgatissimis codicibus reperiuntur. Melampodis fama diuinationis artibus nota est, ab hoc appellatur unum hellebori genus Melampodion. Aliqui pastorem eodem nomine inuenisse tradunt capras purgari pastore illo animaduertente, datoq; lacte earum sanasse parotidas furentes. Cæterum non pastore, sed pasto, non parotidas, sed Prætidas in codice uno uetustissimo, ex nobilissima ista Medice gentis bibliotheca inueniebamus. Sed de pastore & pasto facile est. Sic Prætidas non parotidas legendum manifesta fides, eamq; uel indubitatiſsimã, uerissimamq; esse scripturam, præterquam quòd ratio docet in primis efficax (quid enim sint parotides furentes? aut quid parotidibus aurium uitio, cum ueratro?) tamen & Dioscorides bonus autor apertissime declarat, ita scribens: Veratrum nigrum, id alij Melampodium, alij ecto-

Parotidea.
Veratrum Melampodium.

P 4 mum,

mum, quidam polyrhizum appellant. Melampodii ue-
 rò, quoniam eo Melampus quidam pastor Proeti furētes
 filias purgasse uidetur, atq; curasse. Sic ille. Sed Athenien-
 sis Apollodorus in bibliotheca (nam ita liber eius appella-
 tur) purgationum Proeti filiarum potius ad uatem Me-
 lampoda, quam ad pastorem refert, natusq; ait ex Proeto
 & Sthenobœa filias Lysippen, Iphinoën, & Iphianaf-
 sam, quæ ubi primùm adoleuerint, uexatæ insania sunt,
 seu quoniã (ut scribit Hesiodus) Liberi patris ceremonias
 non acceperint, siue (quod est apud Acusilaum) quoniam
 Iunonis contempserint simulachrum. Postea autem quàm
 furere ceperint, toto Argiuorum agro prius errabun-
 das, dein uerò etiam per Arcadiam, Peloponnesumq; uni-
 uersam sui decoris obliuiscas, locis solis excucurrissē, donec
 Melampus Amythaone, filiaq; Abantis Idothea natus,
 uates scilicet, & qui primus medicamentis sanare, ac pur-
 gationibus inuenerat, curaturum se uirgines spopoderit,
 si pretiũ sibi pars regni tertia transcriberetur. Cui cum
 Proetus minime assentiret, uidelicet mercede tam immani
 deterritus, magis magisq; in dies gliscere furorem illum
 uirginum cœpissē, contagione etiam ad muliēres ceteras
 demigrante, sic ut uulgò suam quæq; domum relinque-
 rent, filios occiderent, ac per solitudines uagarentur.
 Quare propagante se etiam atque etiam calamitate, cum
 daturum Proetus postulatam mercedem pacisceretur, iam
 uerò non prius curaturum Melampus ait, quàm cum al-
 terum tantũ agri fratri quoq; suo Bianti adiudicaretur.
 Hic uerò metuentem Proetum, ne si presentem conditio-
 nem respueret, plus etiam subinde postularetur, consen-
 sisse

Exeuerit.
 Melampus.

fuisse in eam mercedem. Ac tum demum Melampoda ua-
 lentissimũ quenq; iuuenum comitem sibi ascuissē, clamo-
 ribusq; eas, atq; enthea quadã (sic enim inquit) chorea
 Sicyona usq; de montibus cõpulissē. Ceterum in perse-
 quēdo, maximam natu Iphinoën extinctã, reliquas pur-
 gatione usas resipuisse. Tum Melampodi eas, & Bianti
 Proetum tradidissē, ipsũq; dein filium genuissē Mega-
 penthen. Hactenus fermè Apollodorus. Helianus autem
 nomina Proetidibus in omnisaria historia Elegē facit, &
 Celenen. Sextus porrò Empiricus Pyrrhonorum quar-
 to, Polyanthum Cyrenẽu dicere scribit in libro de Ascle-
 piadarũ genitura, Proeti filias ab Aesculapio fuisse insa-
 nia liberatas, in quã Iunone irata incidissē. Adijcit Oui-
 dius purgamine mētis earũ Biantem misissē in Clitorium
 fontē, cuius potus abstemios faciat. Sed enim qui Probus
 uulgò putatur, haud improbus omnino Maronis enarra-
 tor, & ipse testē citat Hesiodũ, fabulamq; penè sicut hæc
 est Apollodori, quanquã breuissimè perstringit. Huc au-
 tem in eis errorē fuisse mentis, animiq; boues ut se crede-
 rent, quod Vergilius quoq; in Bucolicis significat, neuti-
 quam uideri fabulosum debet: siquidem Paulus Aeginita
 medicus Græcus autor in tertio Periodentico de atra bi-
 le, deq; insania ipsa narras, usu quoq; uenire ait, uti qui-
 dam sibi brutæ animates esse, uocesq; imitari illarum ui-
 deãtur. Prætereãq; nonnullos arbitrari se uasa esse testa-
 cea factos, tum autem ob id metuere, ne confringantur.

Proctidum pur-
 gatio.

Proctidum no-
 mina.

Probus, Maro-
 nis enarrator.

Paulus Aegi-
 nita.

CVR IN EPHESIAE DIANAÆ
 templo molles appellati honores à Martiale.

CAPVT

LI.

P 5

CIV

Multimāmia. **Festum Dianæ.** **Antia. Xenophon Ephesius.** **pa**

CUr molles dixerit honores in Trivia templo Martialis, hoc est in Dianæ Ephesiæ, etiam hæc afferri possunt. scita (ni fallor) & arguta satis, sed quæ tamen interpretes omiserunt. Ac primò quidem de multimammij possimus dictum existimare. Nam ut diuus Hiero. in epistolam Pauli ad Ephesios scribit, Erat Ephesi templum Dianæ, & eiusdem in ipso multimammia, id est multarum mammarum effigies, qua cultores eius decepti putabant eam omnium uiuèntium nutricem. Possumus item ad pompam referre, de qua Xenophon Ephesius in primo Ephesiacorum libro scribit ad hanc sententiam: Agebatur autem, inquit, solenne ijs locis Dianæ festum, ab urbe ad templum, quæ sunt stadia omnino septem. Celebrare pompam uirgines omneis indigenas oportebat, splendide in primis ornatas. Prætereaq; ephebos, Abrocomi æquales, qui tum annum circiter decimum septimum agebat, & cum ephebis aderat, uelutiq; primas in ea pompa ferebat. Magna autem uis hominum spectaculo intererat, uel popularium, uel hospitum. Siquidem mos habebat, uti in ea celebritate & sponsi uirginibus, & ephebis uxores inuenirentur. Procedebat ergo ordinatim pompa, primò scilicet sacra, facies, canistra, & suffimenta, tum autem equi, canesq; & uenatoria arma, nonnullorum quoq; bellica, sed pleraq; tamen pacalia. Fœminarum se quæq; ueluti ad amatoris oculos composuerat, uirginumq; ordinem ducebat Antia. Sic utiq; Xenophon scribit, nõ quidè Atheniensis ille, sed alter eo non insuauior Ephesius, qui paulò post etiã ita subdit: Ut igitur peracta pompa, uenire in templum sacrificatū multitudo omnis, atq; ibi ornatus pompa

pa solutus omnis. Et conuenere eodem uiri, fœminæq; ephebi, & uirgines. Non absurdum est autem propter Dianæ quoq; sacerdotem molles honores audire, de quo etiam nonnihil Domitius ex Strabone. Caterum Heracliti Ephesij summi philosophi, scilicet illius, qui ex obsecrante librorum Scotinos, hoc est tenebricosus appellabatur, quiq; omnibus humanis actibus illachrymabat, illius inquam Heracliti ad Hermodorum extat epistola, qua sic ferè in Ephesios cauillatur: Quanto Ephesij meliores lupi, atq; leones. Non se inuicè mancipat, nec aquila aquilam emptitat, nec leoni leo ministrat pocula. Sed neq; canem canis exsecat, ut uos dea sacerdotem exsecuistis Me-gabyzum, metu ne uirgini uir cõsecretur, & quo pacto impij aduersus naturam, pij sitis aduersus simulachrum. Principio enim id agitis, ut dijs primus imprecetur sacerdos amissa uirilitate. Quin deam quoq; impudicitie uelut in simulatis, metuentes ne illi ministretur à uiro.

QVAE SIT APVD MARTIALEM Cornibus ara frequens. CAP. LII.

IN superiori epigramate locus est hic alter, neutiquam à Domitio, ne ue ab alijs, quantum uideam, cognitus: **Mar. locus.**

Disimuletq; Deum cornibus ara frequens.

Quod enim Domitius Ammonis templi in Libya accipit, nullo pacto procedit. Nam cū hic magnificentissima orbis terrarum aedificia memorètur, quæq; inter miracula referrentur, ut ex eorū cõparatione amphitheatri præconiū crescat, ridiculū profectò fuerit de templo hic Ammonis audire, pauperrimo scilicet, ut Lucanus ait his uersibus: **Ammonis templum pauperium.**

Inculti

Inculci Garamantes habent, stat corniger illic
Iuppiter, ut memorant, sed non aut fulmina uibrans,
Aut similis nostro, sed tortis cornibus Ammon.
Non illic Libycæ posuerunt ditia gentes
Templa, nec Eois splendent donaria gemmis,
Quanius Aethiopum populis, Arabumq; beatis
Gentibus, atq; Indis unus sit Iuppiter Ammon.
Pauper adhuc Deus est, nullis utolata per æuum
Diuitijs delubra tenens, morumq; priorum
Numen Romano templum defendit ab auro.

Neq; autem aut ex Plinij, aut ex Maronis dictis colliges
templum Ammonis apud Nasamonas insigne uel edifi-
ciji, uel opibus fuisse, si uerba ipsa diligēter utriusq; pen-
sitabis. Et quidem mētor, nisi ara potius Apollinis in De-
lo accipienda, quod Ceratinon bomon dicunt, inter septē
orbis spectacula, sicuti Plutarchus ait, celebrata, quæ tan-
tum ex dextris cornibus sine glutino ullo, aut uinculo
coagmētata, compactaq; sit. Hoc autem Plutarchus in eo
scribit opusculo, quo tractat utra prudentiora sint, aqua-
gena, an terrigena animalia. Deq; ara eadē sic Ouidius
in epistola Cydippes ad Acontiu meminit hoc uersiculo:
Miror et innumeris structam de cornibus aram.

Plutarchus etiā in Theseo de ara in Delo scribit, nō qui-
dem ex dextris, sed ex sinistris tantū cornibus compacta,
quem κόρατωνα βωμόν appellat, nisi mendū sit exempla-
rium. Lærtius quoq; Diogenes Ceratinae aræ, hoc est è
cornibus facte mentionē nonnullam facit in Pythagoræ
uita. Quin et Callimachus poëta in Apollinis hymno,
quadrinū adhuc Apollinē scribit ex cornibus Cynthia-
dum

κόρατωνα
βωμός.

Id est, Corneæ
aram.

dum caprearum, quas soror Diana in uenatu occiderat,
aram compegisse, fundamētāq; item, et parietem è solis
struxisse cornibus. Ipsius autem sunt hæc uerba:

Τετραέτης τὰ πρῶτα θεμέλια φοίβῃ ἐπέξε
καλῆ ἐν ὄρυγίῃ, περιγυῖε ἐνδοθι λίμνης,
Ἄρετις ἀρώσασα κρήνῃσιν συνεχέεισ αἰγῶν
κυνθιάδων φορέεσκερ, ὅδ' ἔπλεκε βωμόν Ἀπόλλων
Δείματο μὲν κόρατῶν ἐλέθλια, πῆξε δὲ βωμόν
Ἐκ κόρατων, κεραυὸς δ' ἐπέριξ ὑπεβάλλετο τοίχῃσ.
Quadrinus prima fundamenta Phœbus iecit,
Pulchra in Otygia orbiculari in lacu.
Diana uenata cornua assidue caprarum
Cynthiadum tulit, ipse uerò connexuit aram Apollo.
Extruxit quidem cornibus fundamenta, compegit autem aram
Ex cornibus, corneos uerò circumduxit parietes.

Ob id ergo, inquit Martialis, Dissimulet deum, quasi nō
iam dei esse id opus uideri queat, quo alterum longē præ-
stantius, hoc est amphitheatrum mortali manu factū. Sa-
neq; per totum epigramma signatis usus est uerbis argu-
tissimus poëta, qui Memphin silere iubet, quia barbara,
nec iactari uult Babylona labore assiduo, quoniam ipsa
quoq; iactatio intellectū laboris habeat. Et negat laudā-
dos ob id honores Triuiæ, quia molles, neq; enim molli-
bus præconia debentur. Negat etiam quæ aëre pendeāt
Mausolea, supra aëra ipsum, hoc est ad astra usque ferri
oportere, ut sit hoc epigrammate nihil utiq; pensitatus.

Martialis
argutia.

Q V O D P O S I T V M N O M E N
Agamemnonis in M. Tullij diuinationibus, pro
Ulysis est, tum in transcurso locus in epistolis ad
Atticum, non inelegans, super miniatula cera cor-
rectus, et enarratus. CAP. LIII.

Aulus

Ciceronis et
atula.

Avlus Gellius in noctibus illis suis maxime candidis, errorem notat Ciceronis manifestissimum, non magna rei, neq; errasse eum miratur, sed errorem non esse postea uel ab ipso animaduersum, uel à Tyrone suo. Nam cum Homeri uersus Cicero quospiam uertat in Latinum, dicere illos Aiace[m] scribit apud eum poetam, cum reuera dicitur ab Hectore. Facit hæc Aul. Gellij libertas, ut ne ipse quidem uerear referre in his libris paululum quiddam compar huic eiusdem Ciceronis, peneq; illi superiori germanum, et *geminum, nisi forte (quod auidius crediderim tanto interuallo) mendum fuerit exemplarium. Quamuis etiam in antiquissimo quoq; libro non dispariliter scriptum inuenimus, nec sanè lubricus ex literarum uicinitate sit in alterum nomē lapsus. Verba sunt Ciceronis in libro diuinationum secundo: Nam illud mirarer si credere, quod apud Homerum Calchantem dixisti ex passerum numero belli Troiani annos auguratum, de cuius coniectura sic apud Homerum, ut nos ociosi uertimus, loquitur Agamemnon:

Iliad. 2. Ferte uiri, et duros animo tolerate labores,
Auguris ut nostri Calchantis fata queamus
Scire, ratos ne habeant, an ueros pectoris orsus.

Ac deinceps uersus quoq; cæteros Homericos à se conuersos exponit. Quod igitur hæc Agamemnonem loqui apud Homerum Cicero tradit, si modò ita scriptum Cicero reliquit, hoc ne uiquam uerum probatur, cum apud Homerum ipsum in secunda Iliados Rapsodia non Agamemnon, sed Vlysses istius sententiæ uersus pronuntiet. Neque est quod quisquam aut stomachetur hæc apud Ciceronem quæ deprehendi, aut miretur, cum appareat ex ipsius epistolis

solis nonnunquam huiusmodi errata memoriæ fuisse in Ciceronis libris uel ab Attico, uel à Bruto animaduersa, atq; curata. Sicut illud in oratione Ligariana de L. Cursi dio, quod erratum fatetur esse suum. Sed (ut ait) inquit, *ἡ μὴ* *μνησθῆναι*. Sicuti quod in oratore arbitror, Eupolim pro Aristophane Cicero posuerat. Dein Atticus Aristophanem pro Eupolide reposuit. Itaq; etiã uereri se Cicero dicit aliquando, ne suæ syntaxis miniata illius cerula pluribus locis notanda sint. Quod autem incidit, ut de miniata cerula meminimus, corrigendus obiter, et interpretandus nobis hic ex epistola ad Atticum libro penultimo locus est, in quo ita scriptum perperam inuenitur. His literis scriptis me ad syntaxis dedi, quæ quidem uereor, ne nimia tua pluribus locis notanda sint, ita sum meteoros, et magnis cogitationibus impeditus. Ego legendum puto, ne miniatula cera tua pluribus locis notanda sint, ut sit intellectus, ad libros componendos, id enim Græcè syntaxis, Ciceronem se dedisse. Sed uereri tamè ne miniatula cera ipsius, ad quem scribit, Attici, quo sæpe uteretur emendatore, pluribus locis notanda sint, quoniam meteoros, hoc est suspensus animi foret Cicero, et magnis cogitationibus (ut ait) impeditus. Cõsueuerat, opinor, Atticus, si quis parum absolute locus à Cicerone tractaretur, ei loco rubellas ceras affigere, quod nunc quoq; solemus. In codice autem, quæ fuisse aiunt Fracisci Petrarca primitus, certè Colucci Saluiati dein fuit, et post hunc Leonardi Aretini, mox et Donati Acciaoli, uirorum suæ cuiusq; ætatis eruditissimorum, sic adhuc extat, ne miniata cerula tua. Quod si penultimæ dictionis penultima litera paululum à summo produxeris, hoc est de, i, litera

Id est, Memo-
rie uitium.Miniata ce-
rula.Locus epistola-
rum ad Atticum.

ΣυNTAXIS.

Μετέωρος.

litera, I, feceris, omne proculdubio mendum sustuleris. Sed & peruulgatis codicibus sic in extremo rursum uolumine epistolarum adhuc earundem legitur: Cerulas enim tuas miniatulas illas extimescebam, ut iam omnis hoc testimonio superior ambiguitas aboleatur.

CERATINAE QVAE SINT APVD
Quintilianum. CAPVT LIIII.

Quintiliani
locus.
Ceratinae.

Ceratinae quae sint apud Quintilianum libro primo, Non temere qui tibi explicet inuenias. Qui autem Graeca uoluerint, Latinaeque commentaria, plane intelligent ratiocinationis inexplicabilis esse eam speciem, quae nescio quas ansas, atque uncos arte dialecticae perplexitatis inferret. Sic arbitror appellatam a materia ipsa, qua uterentur uerborum, sicuti est apud Senecam libro epistolarum quinto ad Lucilium: Sederem, inquit, ociosus, et eiusmodi quaestiuunculas ponens: Quod non perdidisti habes: Cornua non perdidisti, cornua ergo habes. aliaque ad exemplum huius acutae delirationis cocinnata. Sed de hoc item in Atticis noctibus inuenias. Cerata autem Graece dici Cornua quis nesciat? Meminit huius etiam Lucianus in philosophorum Symposio, sicuti de Sorite, atque Therizonte. Sed et in dialogo item mortuorum Castoris, et Pollucis, ita ferme inquit. Et cornua inter se producut, et crocodilos faciunt, et eiusmodi perplexa docent interrogare, ut ex cornibus scilicet, hanc quam diximus Ceratinen ratiocinationem, nec ratiocinationem uerius, quam tediculum accipias. Quin etiam in dialogo altero, cui uel somnium, uel Gallus est nomen. Et docens, inquit, duabus negationibus unam confici asseuerationem, noctemque non esse

esse, si dies sit. Interdum etiam cornua mihi esse dicebat: aliaque id genus. Huiusmodi autem dialecticis in percunstando quaestiuunculis, quales frequenter ingeniorum acumen excogitat, etiam Milesius Ebulides plurimum usus, sicut a Laertio Diogene in Euclidae Megarensis uita ponuntur, ut Latine conemur interpretari: Mentiens, fallens, electra conuelata, acrualis, et ceratinae, uel cornea, et item calua. Ex quo in hanc sententiam est apud Comicum nescio quem, ut idem prodit Laertius: Contumeliosus autem Ebulides Ceratinas interrogans, et mendacibus, gloriosisque sermonibus oratores uersans, abiit Demosthenis habens uolubilitatem. Quem etiam locum Suidas citauit. Sed et Zenon ille Cyticus inter cauilla caetera dialecticorum Ceratinas item, et utidas numerabat, sicuti idem in libro septimo de uitis philosophorum prodidit Laertius. Quin hoc ipsum postremo nobis insinuat Martianus Capella libro quarto, cum inquit:

Perdita nequa unquam cornua fronte ferant.

QVI SINT CROCODILITAE
apud eundem. CAP. LV.

A pud Quintilianum eundem libro item primo etiam de Crocodiline mentio fit, obscuro et ipso plerisque ignotoque uocabulo. Caeterum de hoc inuenimus apud Aphthonij Graecum enarratorem Doxapatrem, quamuis apud eum Crocodilites potius, quam Crocodiline, quod et uerius puto. Verba ipsius ita Latine interpretamur. Serra, inquit, et Crocodilites sicuti est in Aegyptiaca fabula. Mulier quaequam cum filio secundum fluminis ripas ambulabat, ei Crocodilus filium abstulit, redditurum dicens, si uerum

Q
mulier

Crocodilites. **Figly.** mulier responderet. Negavit illa fore ut redderetur, atq; ob id æquum aiebat reddi. Haftenus ille. Moxq; idē, Crocodilites, inquit, hanc propositionē uocant, Crocodili huius gratia: quam etiā *ῥινοειδής*, id est Serram uocari à Graecis indicat. Adiuuat Lucianus in dialogo cui titulus, *Vitarum uenditiones*: ita fermè Chrysippum loquentem inducens, eiq; respōdentē quēpiā, qui se profiteatur emptorem. Cōsidera igitur ita, Est ne tibi filius? Quorsum id uideat? Si forte illum iuxta fluuium errabundum Crocodilus inueniat, rapiatq; dein redditurū polliceatur cū uerū dixeris, utrū reddendus ci uideatur, nec ne? Quid eum sentire dices? Rem sanè perplexam interrogas. Ex his ut arbitror, liquet etiam Crocodilitem sicuti suprā ceratinen, sophismatos esse parū explicabilis speciē, quo dialectici ueteres, potissimumq; Stoici uterentur. Quod genus elegantem Quintilianus exquisitas ambiguitates appellauit.

Exquisite ambiguitates.

CVR GEMINO CORNU MARTIALIS dixerit in spectaculis, ubi de Rhinocerote; deq; tauris Aethiopicis. CAP. LVI.

Mart. locus. **M**artialis epigramma est in spectaculis de Rhinocerote, cuius extremi uersus hi sunt:

Nanque grauem cornu gemino sic extulit uersum,
Iactat ut impositas taurus in astra pilas.

Domitius ita enarrat: Gemino, inquit, cornu, forti, et uehementi. Vergilius: Gemino dentalia dorso. Vel quoniam Rhinoceros habet duo cornua, ut apud Pausaniam solum legi, quorū alterū insigni magnitudine ex naribus extat, alterum supernè crumpit, exiguum, sed ualidissimū. Fateatur sanè Domitius apud unum se Pausaniā legisse Rhinocerotem

cerotem duo habere cornua. Quid autem Plinium, quid Solinum, quid alios credimus unum Rhinoceroti cornu tribuentis duntaxat? an uidelicet ignorasse omnes, quod solus animaduertit Pausanias? Quid porro Septimio Florenti Tertulliano respōdebimus Christianorū omnium, quorum quidem Latine opera extant, ut antiquissimo, sic quorum quidem Latine opera extant, ut antiquissimo, sic ausim dicere in omni penè literatura diligentissimo? qui libro aduersus Praxeam tertio, uerba illa enarrans de uetere instrumento: Tauri decor eius, Cornua unicornis cornua eius, in eis nationes uentilabit ad summum usque terræ: Non utique, inquit, Rhinoceros destinabatur unicornis, nec Minotaurus bicornis. Et quæ sequuntur. Ceterum de eo Pausanias in Bœoticis meminit: neque autem omnino Rhinoceros duo habere cornua, nam hoc manifeste refelli poterat, sed tauros dicit esse in Aethiopia, qui rhinocerotes uocentur. *Ἵτι σφισιν ἐπ' ἀκρῆ τῆ ἔπι.* Sic enim illius uerba sunt, *ἐν ἰκίας ὠ κέρας ἢ ἄλλο ὑπ' ἐρ αὐτῶ ὦ μέγα, ἐπὶ δ' ἐ τῆς κεφαλῆς οὐδ' ἀρχαῖ κέρατ' ἐσι.* Quoniam, inquit, illis in summa nare singulis unicuque cornu, tum aliud suprā non magnum, uerum in capite, ne initio quidem cornua. Non igitur Pausanias aut insigni magnitudine alterum cornu, aut alterum ait esse ualidissimum, quod ob id eminiscitur fortasse Domitius, ut his facilius uersus extolleretur. Neq; autem de Rhinocerote ipso Pausanias, sed, ut diximus, de Aethiopico tauro, qui similitudine quapiam et ipse Rhinoceros à quibusdā uocabatur. Quare nos ita putamus exponendum Martialem, ut rursus uidelicet à Rhinocerote cornu illo unico elatum, eiectatumq; sentiat, grauem gemino cornu, hoc est

Tertulliani laus.

Rhinoceros.

Tauri Aethiopic.

grauem tauro futurum, cui sunt cornua gemina, ut cornu sit datiuus, non ablatiuus casus. Nam cum tauri pilas cornibus ad astra euentilent, extollere uersum tamen non poterant grauem gemino cornu, proptereaque eum mirabilius quam libet uno cornu Rhinoceros extulit.

QVAE SINT APUD SVETO-
nium Tetraones: correctumque erratum Plinianis exemplaribus.

CAP. LVII.

Tetraones.

Tetraones in Caligula Suetonij, quae sint aues, omnino ignoratur. Verba ipsius haec: Hostiae erant phoenix, pavones, tetraones Numidicae, meleagrides, phasianae, quae generatim per singulos dies immolarerent. Caterum inuictu res erat haud difficilis, nisi Plinianos inemedatissimos haberemus codices. Nam quod apud illum legimus libro x. historiae naturalis, ubi de anseribus agit, Decet Erythrotaonas suos nitor, absolutaque nigritia. Hoc in illo uetustissimo Pliniano exemplari, de Medicae gētis bibliotheca publica, penè legitur emēdate, uidelicet una tantum commutata litera, qualia multa in uetustis omnibus uoluminibus interpolata uocabula. Nam cum ipsa quoque mendosissima plerisque sint locis, uestigia tamen adhuc seruant haud obscura uerae indagandae lectionis, quae de nouis codicibus ab improbis librarijs prorsus oblitteratur. In eo igitur sic est. Decet et troanas, ut si ordinē duarum primarum literarū inter se commutes, tetraonas dissulset: quare ita apud illum Politiano autore legas. Decet tetraonas suos nitor, absolutaque nigritia. In supercilij cocci rubor. Alterū eorū genus uulturū magnitudinē excedit, quorum et colorem reddit: nec ulla auis, excepto Struthocamelo, maius

Plinianus locus.
Erythrotaones.

Struthocamelus.

maius corpore implens pondus, in tantum aucta, ut in terra quoque immobilisprehendatur. Gignunt eas alpes, et septentrionalis regio. Haecenus ille de Tetraonibus.

ORIGO, ET RITVS LVDORVM
seculariū, praetereaque ad id alia, citatumque eò Sibyllae oraculum: mox et obiter explicata quaedam: rursumque alia refutata non inutiliter. CAP. LVIII.

Erit, arbitror, operae pretium colligere hic etiam secularium ludorum originem, causamque nominis, et item quot annorum interiecto spatio, quotiesque facti, quo ritu, quibusque deis celebrati. Nam et res est ipsa per se cognita non indigna, cui studium modò sit ullum uetustatis, et ad intelligendos poetarum locos nonnullos ingens attulerit adiumentum. Quum igitur bellum inter se Romani, Albanique gererent, et utraque in procinctu iam staret acies, extitit repente quidam monstrosa specie, pelle amictus furua, uociferans tubere Ditem patrem, deamque Proserpinam fieri sacrum sibi prius, quam praelium committeretur. Quo perterriti uiso Romani protinus aram sub terra aedificauerunt, et statim sacrificio facto, pedum xx. aggere conterunt, ut esset omnibus praeterquam Romanis ipsis ignobilis. Sed enim euenit, ut Valesus Valesius, unde nomen, et origo Valeriae familiae, clarissimus in gente Sabina, et locuples, homo rusticae uitae aram hanc, quam diximus, ita diuinitus inuenerit. Erat ei nemus ante uillam proceris maxime arboribus, quae statim fulmine icta conflagrarunt. Nec multò post filij duo, et filia correpti pestilentiae morbo ad desperationem usque medicorum laborabant. Cum sese igitur laribus familiaribus aduoluens pater, pro libe-

Secularium ludorum origo.

Daemorum praestigia.

Valesus Valesius. Origo Valeriae familiae.

Q 3 rorum

rorum salute suum, matrisq; puerorum capita deuoueret, uox è nemore, quod tactum de caelo, statim audita, saluos fore eos spondens, si Tiberi ad Tarentum peruecti, calfactam Ditis & Proserpine foco de fluuio ipso biberent aquam. Quoniam uerò longissime abesse Tarentum, scilicet in extrema Iapygia, nec proxime eam urbem reperiri Tiberim illum fluuium sciebat, spem sibi deterrimam fingebat, etiam inde territus, quod inferarum potissimū uox illa potestatum meminisset. Sed impositos nihilo secius in lintrem filios Hostiam pergens, mox ad campi Martij regionem deuexit. ibi recreare sitientes, & aestu, febrig; laborātes desiderans, quā placidissime annis labitur, exponit in ripa egrotos, ac dum tumultuariam sibi tegeticulam concinnat, extincto igniculo, admonetur à gubernatore petendum potius Tarentū (nam ita locus in proximo uocabatur) etenim fumum sese illic aspiciere. Tum uerò letior audito Tarenti nomine ualestius, deos adorans, & salutem sibi liberorum iamiam propemodū bona fide spondens, agi prorsum iubet, & illuc maxime nauigium appellat. Quò cum peruenisset, haurit aquā festinatò de flumine, fretusq; omine tenacius arrepto, fumigās ibidē solum flatu sollicitat in flammam, calfactamq; mox aquam porrigit in calice pueris. Succedit autem potui somnus. Vident in quiete illi spōgia sibi à nescio quo detergeri morbum, tum præcipi, ut Diti patri, & Proserpine, furue ibidem mactarētur hostiæ, trinoctiumq; perpetuū choris, & carminibus concelebraretur. Surgunt igitur recuperata ualeitudine, uisumq; illud patri renunciant. Is homo locuples defodi iaciundis altē fundamentis humum iubet.

Inuenta

Inuenta igitur sic ara est ea, quam diximus, cum titulo Ditis & Proserpine. Mactat ille (quod erat iussus) furuas continuo uictimas, & trinoctium sacris frequētat, tot enim numero filios media de morte receperat: ex eoq; Manius Valerius Tarentinus appellatus, quod à dijs manibus in Tarento liberum suorum ualeitudinem impetrasset. Ad hunc igitur modum quidā tradiderūt. At enim M. Varro libro de scenicis originibus primo, Cum multa, inquit, portenta fierent, & murus, ac turris, quæ sunt inter portam Collinam, & Exquilinam, de caelo tacta essent, et ideo libros Sibyllinos Quindecemuirī adijissent, renunciauerūt uti Diti patri, & Proserpine ludi Tarentini in campo Martio fierent tribus noctibus, & hostiæ furuæ immolarentur. Haftenus de origine. Seculares autem, non quia fierent anno uel centesimo denique, uel etiam centesimo decimoq; nuncupati, quod utrunq; sicut assertores habet, ita re ipsa penitus coarguitur: sed ob id magis credi potest, quod plerunque semel hominis ætate fierent, ut multa alia, quæ rara sunt, post seculum euenire loquentium consuetudo usurpat. Tarentini autem à loco ipso, qui Tarentus ob id uocatur, aut quod ara ibi Ditis patris (quemadmodum supra diximus) in terra occultaretur, aut quod ripam Tiberis fluuius eo loco tereret, ex quo etiam Rumon dictus à ueteribus, & in sacris Serra nominatus, quod ruminaret, hoc est exederet, & secaret ripas. Vnde ait Maro:

Stringentem ripas, & pinguis culta secantem.

Ceterum de temporū interuallis, quibus isti ludi referrentur, fides in ambiguo est. Siquidē in carmine seculari HO-

Q 4 ratijs

Tegeticula.

Tarentus.

Manius Valerius Tarentinus.

Ludi Tarentini.

Seculares cur dicit.

Tarentus.

Rumon. Serra.

Secularium tempus.

ratijs undenos decies per annos fieri declarat, quod & commentarij Quindecimuirorū, & diui Augusti edicta, & ipsius deniq; Sibyllæ, quod adhuc extat, oraculum confirmauerint. Contrā uerò centesimum redire post annum, tam Valerius Antias, quàm Titus Liuius, & item M. Varro testati perhibētur. Quod enim legimus apud Herodianum trium spatio atatū solitos instaurari, uereor ut emendata sit ibi lectio, nostramq; ob id è Græco interpretationem cum uenia legendam censeo. Nec autem (si tempora dinumeres) aut quanta interualla retro fuerint, aut quāta esse debeāt, omnino colligas. Instituti autem primi seculares ludi post exactos reges à P. Valerio Publicola, qui primus consul fuit, existimantur. Etenim laborātibus pestilentia ciuibus, apud hanc ipsam, quam diximus, aram publice nuncupatis uotis, atrum bouem Diti pro maribus, cōcolorum pro fœminis iuencā Proserpinæ mactauit, ludosq; & lectisternia trinoctio fecit, & aram terra, sicut antè fuerat, exaggerata occultuit, inscriptā titulo isto: P. Valerius Publicola frumentariū campum Diti & Proserpinæ consecraui, & ludos Diti & Proserpinæ Romanorū salutis ergo feci. Secundos autem secundo & quinquagesimo post Romā cōditā factos anno admonitu Sibyllinorū carminum, tradit Græcè Zosimus, missis occupata morbo ciuitate lectis ad hoc uiris, qui libros consulerent: ex quorū responso, denuo regeſta humo apud aram hanc ipsam, in extremo campi Martij, de more sacra, & ludi persolui, restitutaq; Romanis iterū est incolumitas. Consulem uerò scriptor hic unum duntaxat, exemplario fortasse mendo, M. Publium Quintium nominauit, cum Censorinus

M. Val

Secularium
institutio.

M. Valerium, & Spurium Verginium consules prodat. Idemq; tertios, & item quartos consulum temporibus, quos & nominatim citat autoritatibus Antiatis Valerij, T. Liuij, Varronis, Pisonis, Gellij, & Heminæ cōprobat factos, etiamq; cōmentarios Quindecimuirum sacris faciundis, in testimonium asciscit. At enim quoniā lubricus in proprijs nominibus, & item in numerorū notis librariorum lapsus, uitata ista (ni fallor) in Censorini cōmentario reperies. Ceterum diuus Augustus abolitos eos paulatim (sicuti quidam putāt) atq; intermissos instaurauit, magno (ut Liuius ait) apparatu, L. Censorino, & M. Mælio Puellio cōsulibus, Atteio autem Capitone circumitū, spatiumq; subijciente, ritum uerò sacrorū libris indicantibus Sibyllinis. Porro sextos, Claudius se consule iij. & L. Vitellio quasi anticipatos ab Augusto, nec legitimo tempore referuatos, quāuis ipse in historijs suis prodidisse memoretur, intermissos eos Augustum multò post diligentissime annorum ratione subducta, in ordinem redeuisse. Quare uox etiam irrisa præconis traditur, inuitantis more solenni ad ludos, quos nec spectauisset quifquam, nec spectaturus esset, cum superessent adhuc qui spectauerant, & quidam histrionum producti olim, tum quoq; producerētur. Etenim Stephanionem, qui primus togatis saltare instituit, utrisq; secularibus ludis, Augusti uidelicet, & Claudij, saltasse accepimus, qui lxxxij. non amplius* anno interfuere, quāuis & postea ille diu uixerit. Septimos Domitianus, se xiiij. & L. Minutio Ruffo consulibus, computata ratione temporum ad annum, non quo Claudius proxime, sed quo olim Augustus ediderat.

Stephanio.

* Alijs, annos.

Q 5 Deniq;

Deniq; in nomismatis uarijs apud Laurentium nostrum
Stelographia. Medicem, stelographiam quoq; istam uidimus. LVD.
SAEC. FEC. COS. XIII. Ac de his Papinium
sentire in Syluula ad urbis praefectum Gallicum, cui titu-
lus Soteria, iam tum nostris auditoribus ostendebamus,
cum uolumen ipsum scilicet abhinc nouennium publice
interpretabamur. Verba ita sunt:

Nec tantum induerint fatis noua secula crimen,
Aut instaurati peccauerit ara Tarenti.

Quo loco Domitius noster, quãquã de Tareti ara, dijsq;
ipsis manibus meminit, nihil oïno tamẽ super secularibus
istis suspicatur. Iam uerò apud Martialem, quã penẽ
idẽ suã literaturã, ne dixerim ingenij quoq; obliuiscitur,
quẽ scilicet & tũc, et cũ Fastos anno post enarrabamus,
luculẽtẽ (ni fallor) coarguimus. Est aut Martialis epigrã
ma de matrona, quã puto, binis ludis, Claudij scilicet, Do-
mitianiq; interfuerat, in eoq; etiam hic uersiculus:

Bis mea Romano spectata est uita Tarento.

Quo loco parũ cordatus homo hic trigesimo quõq; an-
no celebrari sacra ad Tarentum dicit cõsuesse, quod nec
aliquis etiam fãdo audiuerit. Quin idem illos ex quarto
eiusdem poẽtã libro uersiculos pertractans,
Hic colat ingenti redeuntia secula lustrò,

Et quã Romuleus sacra Tarentus habet.

Etiã posteriorẽ disiungit à priore, & ut in illo seculares
ludos, ita in hoc cõmẽtitia ista tricenaria sacra putat insi-
nuari. Facit aut Tarenti huius etiã Varro in Latina lin-
guã cõmẽtario, etiamq; uel iterũ in Fastis Ouidius men-
tionẽ. Sed redeo unde digressus. Cẽtesimo decimoq; post

Domitiani

Domitiani ludos anno instaurauit & eos Imperator ille
Septimius Seuerus, cuius etiã nunc Romã pulcherrimus
spectatur triũphalis arcus, cũ filijs Antonio, & Geta, Chi-
lone, & Vibone cõsulibus. Quos ludos & uidisse se me-
morat Herodianus, & Dion etate sua factos memoria
prodidit. Post Seuerũ negat instauratos Zosimus, quomã
hic annorum centum & decem penẽ receptus autoritate
ambitus, in cõsulatũ Constantini Christiani principis ter-
tium, & Licini, quẽ dein bello ipse uicit, incurrisset. Nos
tamẽ apud Eusebium in chronicis, & Eutropiũ in histo-
riarũ libro nono legimus Philippo imperante (quãquã
primus fuisse Christianus Imperator creditur) millesimũ
annum Romanã urbis ingenti ludorum apparatu, & spe-
ctaculorum fuisse celebratũ, bestiasq; in circo innumera-
biles interfectas, & ludos in campo Martio theatrales
tribus diebus, ac noctibus populo peruigilante cõcelebra-
tos: quibus ludis secularibus etiam dicitur Philippus Iu-
nior, is, qui nunquã risisse creditur, patrem Philippũ se-
niorem petulãtiũ cachinnãtem, uultu auersato notauisse.
Restat uti de ritu carptim pauca perstringamus. Insta-
tibus itaq; ludis tota Italia praëcones misitabantur cõuo-
catur ad ludos, qui nec spectati, nec spectandi iterum so-
rent. Tum æstatis tempore, paucis antequã spectacula
edebãtur diebus, Quindecimuiris sacris faciundis in Ca-
pitolio, & Palatino templo pro suggestu cõsidetes, pia-
mina diuidebant populo, quã erãt, tæda, sulfur, & bitu-
men. Nec tamẽ ad ea seruis quoq; accipiendã ius ullum.
Coibat autem populus, cum in quã supra retulimus loca,
tum prætercã in Dianã tẽplũ, quod erat in Auentino, &
cuiq;

Septimij Seueri
arcus.

Philippus Im-
perator christia-
nus primus.

Philippus Iu-
nior.

Secularium ri-
tus.

Piamina.

cuique triticum, faba, hordeumq; dari mos. Tum ad in-
 Ad instar. star Cereris initiourum peruigilia fiebant. Vbi uerò iam
 aduenit festus dies, triduum, trinociumq; sacris intèti in
 ripa ipsa maxime Tiberis agitabāt. Sacrificia uero Ioui,
 Iunoni, Apollini, Latonæ, Dianæ, prætereaq; Parcis, &
 quas uocant Ilithyias, tum Cereri, & Diti, & Proserpi-
 næ suscipiebātur. Igitur secunda primæ noctis hora prin-
 ceptus ipse tribus aris ad ripam fluminis extractis, totidem
 agnos, & unâ Quindecimuirî immolabant, & sanguine
 imbutis aris, cæsa uictimarû corpora concremabāt. Con-
 structa autè scena in theatri morè, lumina, & ignes ac-
 cendi, & hymni concini ad hunc usum tum maxime cõ-
 positi, & item spectacula edi solenniter solita, data cele-
 brantibus hac mercede, tritico, faba, hordeo, quæ suprà
 inter uniuersum populum diuidi ostendimus. Mane uerò
 Capitolium ascendere, sacra ibi de more agitare, tum in
 theatrum conuenire ad ludos in honorem Apollinis &
 Dianæ faciundos, consueuerunt. Sequenti die nobiles ma-
 tronæ, qua hora præcipitur ab oraculo, cõuenire in Capi-
 tolium, supplicare deo, frequentare lectisternia, canere
 hymnos ex ritu, mos habebat. Tertio deniq; die in tēplo
 Apollinis Palatini, ter noueni pueri prætextati, totidēq;
 uirgines, patrimi omnes, matrimiq; Græca, Romanaq;
 uoce carmina, & Pæanas concinebant, quibus imperium
 suum, & incolumitatem populi dijs immortalibus cõmē-
 dabant. Quòd si quis fortasse quaesierit quod genus tunc
 aut ludorû fieret, aut sacrificiorum, sciat & ludos cele-
 brari omnibus theatris, atq; omne genus, & sacrificia tē-
 plis omnibus consueffe, noctu pariter, atq; interdium. Nam
 de scenicis

de scenicis & Circensibus minime dubitatur, cum Domi-
 tiani ludis histriones interfuisse meminerimus, prætereaq;
 Circensium die, quo facilius centum missus perageretur,
 singulos à septenis spatij ad quina legerimus correptos.
 Illud utiq; in Augusto memorabile, qui ludis istis iuuenes
 utriusq; sexus prohibuit ullū nocturnū spectaculū frequē-
 tare, nisi cū aliquo maiore natu propinquorū. Enimuero
 his prout in mentem desubito uenerūt expositis, iam nec
 ille uatis Ausonij uersiculus ambiguus relinquetur.

Trina Tarentino celebrata trinoclia ludo.

Iam nec obscura apud Horatium ratio extiterit, cur Par-
 cas, Ilithyian, Dianamq; ex Auentino, cur & puerorum
 uota, & Quindecimuiros memorauerit, & item Sibylli-
 nos uersus, qui nunc quoq; apud eundē Zosimum uetu-
 stissimis quidem codicibus citra ulla fastigia, qualesq; de
 industria subiecimus, inueniuntur.

Αλλοπωταρ μηκισθ· κηη χρονθ· ανθρωποισι
 Ζωης εις ετεων εικστον διακτικλον οδωων
 μεμνησθαι ρωμοιαι και ει μαλα λησται αυτου
 μεμνησθαι παδε παντα, θεοισι μεν αδανατοισι
 ρεζειν εν πελιω παρα θυμβριδς απλετορ υδωρ.
 Οπη σενοτατορ, νη ηνικσ γααρν επελθηι.
 Ηελισ κρυφαντθ· ερη φαθ· ευθα σε ρεζειν
 Ιερα παντορονοισ μοιρας αρνας τε και αγας
 Κυουεας, επι ταις δειθηθειας αρεσισθαι
 Παιδοτο κςυς θυεεασην οπη θεμις, αυθι δε γαηη
 Πληθομενη Χοιρθ· συς θυρεοιστο μελανα
 Παλλευκσι, ταυροι δεδιθ· παρα βωμορ αλασθωρ
 Ηματη μηδεπι νυκτι, θεοισι γαρ ουρανοιστη

Ημεριθ·

Ημερι^ο πελεται^ο θυεω^ο τροπι^ο ως δὲ κ^{αι} α^υτ^ο
 Τρευερ^ο. διαμαλις δὲ βοων^ο διμας ἀγλαο^ο η^ρη^ς
 Δεξασθ^ω νη^ο παρα^ο σ^ευ κ^{αι} φοβ^ο α^υτω^ο
 Ο^ς τ^ε κ^{αι} κ^ελι^ο κ^ικ^ηλο^ο κ^εται^ο ι^οσα δ^ιδ^ιχ^ω
 Ο^υμα^{τα} λητο^ο λ^ης α^εθ^ρο^ο κ^εται^ο λα^πνο^ο
 Π^οα^νες κ^ερο^ο κ^ερο^οσι^ο τ^ε ν^οη^ο ε^χο^ιε^ρ.
 Α^θα^να^τω^ο. Χ^ωρι^ς δ^ι κ^ερ^α Χ^ορο^ο α^υται^ο ε^χο^ιε^ρ
 Κ^{αι} Χ^ωρι^ς π^αι^δω^ο α^ρη^ρ ο^τα^χυ^ς. α^λλα γ^ονη^ω
 Π^αν^τω^ο ζ^ωον^τω^ο ο^ις α^μφ^ιθα^λη^ς ε^πι Φ^υτ^η
 Α^ιδ^ι γ^αμου ζ^ευ^γλω^ο δ^ιδ^ικ^ημε^νο^ο η^μα^π κ^ειν^ω
 Γ^υη^ς η^ρη^ς π^αρα β^ωμο^ο α^οι^δμο^ο ε^βιο^ωθ^ε.
 Δ^{αι}μο^ονα λ^ια^σθ^ωθ^ερ^ο. α^πα^σι δ^ι λ^υμα^{τα} δ^υνο^α
 Α^νε^βασ^η η^δε γ^υνα^ξι. μα^λισ^α δ^ι θ^ηλυ^τε^ρη^ση^ρ
 Π^αν^τε^ς δ^ε ο^ικ^ιο φ^ερ^εσ^θω^ο ο^αα κ^εμ^ιε^ρ
 Ε^σι θε^μι^ς θ^ητυ^ση^ρ α^πα^ρχο^με^νο^ο β^ιο^το^ο
 Δ^{αι}μο^οσι μ^ει^λι^χο^ισ^ηρ^ο ι^λα^σμα^{τα} κ^{αι} μα^κρ^εσ^ηρ^ο
 Ο^υρα^νιδ^{αι}ς τ^αδ^ε π^αν^τα τ^ε θ^ησ^αυ^ρη^ς μ^ενα^κε^ισ^θω^ο.
 Ο^φρα τ^ε θ^ηλυ^τε^ρη^ση^ρ κ^{αι} α^νε^βασ^ηρ^ο ε^βιο^ωσ^ηρ^ο,
 Ε^νθ^ερ^ο π^ορ^ρυ^νη^ς μ^εμ^νη^με^νο^ο. η^μα^σθ^εδ^εσ^ω
 Ν^υξ^ι τ^ε π^ασ^ιτε^ρη^ση^ρ θε^οπ^ρη^πτο^υς κ^ατ^α θ^ωκ^ευ^ς
 Π^αμ^πλη^θη^ς α^γυ^ρη^ς, ο^τπου^λη^ς τ^ε γ^ελω^πη^ς μ^εμ^ιχ^ω.
 Τ^αυ^τα τ^οι ε^ρ φ^ερ^εσ^ηρ^ο η^ση^ρ κ^{αι} μ^εμ^νη^με^νο^ο ε^ινα^ι
 Κ^{αι} θ^ι π^αθ^ε χ^θω^ο ι^πα^λη^ς κ^{αι} π^ασ^α λα^πν^η
 Α^ιε^ρ υ^πο σ^κη^πη^ρο^ισ^ηρ^ο ε^πα^υχ^εν^ησ^ηρ^ο ζ^υγο^ο ε^ξε^ς.

*Cur autē nō et Latinos eos tentemus reddere, si nō ele-
 ganter, utpote extemporales, ex fide tamē, seruato etiā,
 quantū liceat, incomptē illius, sed uenerādē uetustatis co-
 lore nonnullo, aut squalore potius. Igitur ita qui uolet,
 eos togatis illis adhuc quidem rusticanis adscribat.*

Ast ubi

*Ast ubi iam humane longissima tempora uita
 Orbis agens annos referret centumq; decemq;
 Sis Romane memor (licet alta obliuia tentent)
 Sis memor, ut quā se nimum Tiberina coartat
 Ripa, feras dijs in campo solennia sacra,
 Cum nox atra premit terras, tectusq; latet sol,
 Agna, caprigenumq; pecus genitalibus Parcīs,
 Hosia furua utraq; cadant, tum numina placa
 Lata puerperijs (quod fas fuit) Ilithyias.
 Terra suem ferat, et scropham sibi fertilis atram,
 Sed Iouis ante aram candenti corpore tauros
 Luce feri, nam lux superis gratissima diuis.
 Iunonis templum nitida ceruice iuuenca
 Imbuat, atque itidem Phoebus placetur Apollo,
 Quem uocitant etiam solem, Latoa propago.
 Pæanas pueriq; canant, pueraq; Latinorum
 In templo. Sed enim pueri, pueraq; seorsum
 Concelebranto choros, uerum hæc sit patrima proles,
 Matrimsq; at nuptæ genibus Iunonis ad aram
 Oranto innisa, diuanq; in uota uocanto.
 Februa quinetiam uir quisq; et fœmina, quanquā
 Fœmina præcipuè, accipito, dehinc ædibus omnes,
 Primitias uitæ placidis placamina diuis
 (Quæ fas est) et cœlitibus portando beatis.
 Antè domi tamen illa memor tibi habeto reposta,
 Quæ dare mox usu liceat poscente uirisq;
 Fœmineq; gregi: tum digna sedilia diuis,
 Perq; dies iuxta et noctes multesima turba
 Complento, et lepidis miscento seria ludis.*

Que

Quæ tibi, si stabili sint omnia condita mente,
Cuncta tuo Italiae tellus, cunctiq; Latini
Subdent colla iugo, & uictoris sceptrâ timebunt.

NON VERGILIVM, SED OVI-
dium uideri Priapei carminis autorē. Tum uersiculū
illum, qui sit apud Martialem, Ride si sapiſ o puella,
ride: Nasonis eſſe proculdubio, ſed ex epigrammatis
potius, quàm aut ex artibus, aut ex tragœdia Medea
uideri citatum: moxq; nouum quippiam, & mirum de
Medea Nasonis adſcriptum. CAPVT LIX

Priapeia.

Quæ Priapeia uocantur epigrammata, Vergilio ple-
riq; tribuūt, inter quos etiã eſt (arbitror) Seruius.
Ceterum ego in Senecæ libris illis, q iam diu delituerant,
nuper in lucem, quãquàm nõ admodum ſynceri, prodie-
re, quibusq; oratorũ, & rhetorum ſententias, diuiſiones,
colores ſuaſoriarũ cõplectitur (niſi fortè mendosum cre-
damus, quod habetur exemplar unicum) ſubdititia eſſe,
nec Vergilij, ſed Ouidij deprehẽdo. Si quidẽ illius in uolu-
mine ſecundo uerba ita ſunt: Hoc genus ſenſus memini
quẽdã prætorij dicere, cum declamaret controuerſiã de
illa, quæ egit cũ uiro male tractationis, quod uirgo eſſet,
& damnata. Poſteã petijt ſacerdotium. Nouimus, inquit,
iſtam maritorum abſtinentiam, qui etiã ſi primam uirgi-
nibus timidis remiſere noctem, uicinis tamen locis ludunt.
Audiebat illum Scaurus, non tantum diſertiſſimus homo,
ſed uenuſtiſſimus, qui nullius unquam impunitam ſtultitiã
transire paſſus eſt: ſtatim Ouidianum illud:

Dum timet alterius uulnus inepta loci.
Et ille excidit, nec ultra dixit. Hucusq; Seneca. Nouimus
autem

autem hunc eſſe uersiculum in Priapeio epigrammate, cu-
ius principium eſt:

Obscurẽ poteram tibi dicere.

Sed & ſtylus ipſe (ni fallor) & prorsus Ouidiana quæpiã
in eis uerſibus germana laſciuiã. Quatenus autem ſit huic
autoritati fidendum, legentium ſit iudicium. Nos ut non
pro uano ſcripſimus hoc, ita nec pro conſiſſo. Certẽ ſic
Ouidio cõuenit etiam in ceteris oſceniõri, ſic Vergilium
contra dedecet, à uirginea quoq; uerecundia Partheniam
uocatum, titulus iſtius operis, ut quamlibet iniurato teſti,
& ſuſpecto pudeat tamen profeſſo nõ credere. Sanẽ illud
in conſiſſo, ſcripſiſſe epigrammata quoq; alia Nasonem,
de quæis uersiculum citat hunc Prifcianus:

Larte ferox caſo Coſus opima tulit.

Et apud eundẽ ludentẽ legerat sanẽ Quintilianus iſtud:

Cur ego non dicam furia te furiam?

Nec alibi certẽ crediderim, quàm fuiſſe in epigrammatis,
quem citat hendecasyllabum Phalecium Martialis:

Ride ſi sapiſ o puella ride.

Nam quod præceptum reſpicit aliquod ex artibus Domi-
tius, id utiq; uel autoritate reſutatur Martiani Capellæ, q
uidelicet in Saturã pro uersiculo Nasonis cũ, nõ pro Mar-
tialis agnoſcit. Audiuĩ etiã qui crederent de tragœdia eſſe

Medea, quã Tacitus, quã laudat Quintilianus, & quã dij.

fuiſſe (quod miror) penẽ Vergilianis conſutam uerſibus,
autor Tertullianus eſt, & nos in Nutrice ſignificauimus.

Sed hoc mihi non ſit ueriſimile. Quis enim uel in Græca
uſpiã, uel in tragœdia Latina phalecios legit; aut quid o-
mnino tragicũ ſapit hic uersiculus, à tetrica illa grauitate

R
reſiliens

resiliens penitus atq; abhorrens? An uerò non et Mar-
tianus ipse negat propemodum clarè de tragœdia hunc
esse, si uerba modo ipsius fideliter recitata, diligenter quo-
que expendantur? An non ille Saturam suam, quod austeram,
et censoriam, quodq; nimium tragici supercilij, lusus castiga-
uerat, quasi repercutiens, et ad frontem (quod dicitur)
exporrigendam inuitans, Peligni, inquit, decetero iuue-
nis uersiculo respice, et (ni tragicum corrugaris)
Ride si sapias o puella, ride?

Capere fron-
tem.

Ni tragicum, inquit, corrugaris, id est, nisi frontem cape-
ras tragica seueritudine. Quod significat rugarum tristi-
tia, et squalore asperas. Igitur si de tragœdia sit ipsa
uersiculus, quo reuocare uno maxime Saturam suam poeta
hic ab austeritate illa tragica molitur, sanè locus hic (ut
arbitror) Erigidus hybernas cana niue conspuet alpes.
Iam si quis de sinceritate lectionis istius ambigat, libros
uelim Martiani uetustissimos inspiciat è publica Medicæ
gentis Florentina bibliotheca, sic enim profectò fidem no-
stram, credo, sua diligentia adiuuabit.

AGON² VERBUM, QVO VI-
ctimarius uti solitus, de quo etiã in Fastis

Ouidius. CAP. LX.

Ouidius in primo Fastorum:
Nominis esse potest succinctus causa minister,
Hostia cœlitibus quo friciente cadat.

Qui calido strictos tincturus sanguine cultros,

Semper agat ne rogat, nec nisi iussus agit.

De hoc mactadæ uictimæ ritu, deq; item uerbo, quo sacer-
dotis minister uteretur, apud unum duntaxat Senecam in li-
bro

bro eodem oratorum, rhetorumq; tertio, factam reperio
mentionem per hæc uerba. Deinde cum scholasticorum sum-
mo fragore, et tu quisquis es carnifex, cum strictam susu-
leris securim, antequam farias patrem respice. Bellè deri-
debat hæc Asinius Pollio: Filius, inquit, cervicem porrigat.
Carnifex manum porrigat, deinde respiciat ad patrem, et
dicat, Agon? Quod fieri solet uictimis. Sed ioco quoque
remoto, aiebat rem uerissimam, non posse carnificem uenire,
nisi eo tempore, quo iam exorari pater non posset. Hæc Se-
neca. Quo colligitur, uerbum, quo uictimarius identidem
utebatur, Agon? fuisse, hoc est ago ne. Quare bellè Ouid.

Agon.

Semper agat ne rogat, nec nisi iussus agit.

ERRATVM IN CODICIBVS PLI-
niani super Cicuta, uinoq; Quodq; mendosè apud
Macrobium Aconitum pro Conio. CAP. LXI.

Verba ex epistola Androcidis ad Alexandrum Ma-
gnum, clari sapientia utri, uitiosè posita in Plinia-
nis his codicibus reperiuntur hoc modo. Vinum potaturus
rex, memento te bibere sanguinem terræ. Sicuti uenenum est
homini cicuta, ita et uinum. Leuis profectò sententia, ni-
misq; uiolenta, et coacta, addo etiam insipida, falsaq; ui-
num esse homini uenenum, sicuti cicuta. Sed enim in uetu-
stissimo illo Medicæ familiæ Pliniano codice, citato à no-
bis iam sepe, sic inuenias: Cicuta homini uenenum est, cicu-
te uinum, Nã ut hominem cicuta, sic cicuta uirus meri potus
extinguit. Ex eoq; persuadere Alexandro nititur Androci-
des, ut tanquam re potentissima parcius utatur uino, quod
ueneni uenenum sit. Unde non dispari sensu terræ esse san-
guinem docuerat. Quocirca de uerbis eius ita Plinius con-
cludit,

Plinij locus.

Cicuta uinum
uenenum.
Vini usus.

R 2 cludit,

cludit, neq; uiribus corporis utilius aliud, neq; uoluptatibus perniciosius, si modus absit. Consimiliter etiã idem in lib. 9. & xx. de cicuta narras ut homini exitiosus, Remediũ est, ait, priusquã perueniat ad uitalia, uini natura ex-calfactoria. Quod idẽ Dioscorides prodidit. Diuus igitur Amb. in libro quem de utilitate ieiunij composuit, Etiam, inquit, maior uis uini, quam ueneni. Deniq; uenenuũ uino excluditur, nõ uinuũ ueneno. Sed & Plutarchus in Sympo-
 fiasis libris eadem ferme, quæ Plinius de cicuta. Tum cum locũ, sicutiq; alios permultos, propè ad uerbum conatus exprimere est in Saturnalibus Macrobius. Quanquam in omnibus, quos quidem hætenus uiderim Macrobianos co-
 dices, Aconitũ pro cicuta reperitur, sicut in uetustissimo etiã Bernardi Michelotij bene literati hominis, & amici nobis. Sed enim opinor mendum esse id exemplarium, nec enim mihi tam fuisse ineruditũ Macrobiũ persuaserim, ut quod esset Græcè Conion, ipse Aconitũ uerterit. Liben-
 tius crediderim Græco usum uocabulo, sicuti quoq; Amb. in hexahemero Conium dixit, quod ex Basiliano paris ar-
 gumentum libro & tituli, cicutam Rufinus transtulit. Lubri-
 cus autem sanè lapsus in aconitum, de conio.

QUI SINT ARIETINI TESTI-
 culi: quid digitus medicus apud Tullium.

CAP. LXII.

Cicer. locus.

Cicero ad Herennium libro tertio de memoria arti-
 cio tractans, ita imaginẽ quandam instruit. Et reum, inquit, ad lectum eius statuemus, dextra poculum, sinistra tabulas, medico testiculos arietinos tenentem. Quo loco uideo hæsitare literatores quospiam etiam haud extrema
 fortis,

Conion non
 aconitum sed
 Cicuta.
 Hexahemeron
 Ambrosij.

fortis, quid sit quod legimus, medico testiculos arietinos tenentem. Medicus autem unus è digitis quinq; uocatur, Medicus, hoc est, ut arbitror, minimo proximus. Porphyrio enim super Horatianum illud ex ultimo sermone:

- Qui siquid fortè lateret,

Indice monstraret digito: Sic ait: Hoc ideo, quia certis
 nominibus singuli digiti appellabatur, & sunt hæc nomi-
 na: Pollex, index, famosus, medicus, minimus. Quidã uerò
 è Græcis, credo, iunioribus nomina digitorum ἑωμῆϊς sic
 esse scribit, ὀτρίχης, δεικτικός, ἰατρὸς, δεικνυλῶτης, ὀτρίτης.
 ut si dicas, Pollex, index, medicus, anularis, auricularis.
 Quod equidem nec affirmo, nec refello. Tantum notan-
 dum, medicum ab eo dictum, qui sit medius, aut famosus,
 non qui minimo proximus. Apud ipsos autem leguntur
 hæc nomina: ὀτρίχης, λιχῶνός, σφάκελθ, ἐπιδατης, μύωψ.

De testiculis autem arietinis legis in uocabulo Scortees in
 Festi compendio sic: Scortees, id est pelles testium arietini.
 norum, ab eisdem pellibus dicti. Tantum apud Festum.
 Sed enim Peditanus sportas, sportulas, sportellas, nummũ
 esse ait receptacula, & saccos, sacculos, saccellos, & cru-
 menas, & uelleas, & scortecas, & manticas, & marsypia.
 Ut nihil sit dubium quin è digito eo, qui sit minimo pro-
 ximus, suspensas haberi uelit scortecas, hoc est è testibus
 arietinis pelliceas crumenas.

ALITER CITARI A VARRO-
 ne Terentij uerba, quam aut in exemplaribus habea-
 tur, aut Donatus agnouerit. CAP. LXIII.

M Arcus Varro in libris de lingua Latina sic ait:
 Apud Terentium, scortatur, potat, olet unguenta
 Terentij locus
 de meo.

R 3

Scottari. de meo. Scottari est sapius meretriculam ducere. Sic ille, ac deinceps alia in eam sententiam. Caterum Terentiani omnes ad unum codices, non scortatur habent, ut Varro legit, sed obsonat. Locus autem in Adelphis est: Obsonat, potat, olet unguenta de meo. Quam lectionem etiam Donatus agnoscit. Quid hic igitur dicemus? mendum ne esse in Terentianis omnibus codicibus, an (quod uix credere ausim) memoriola uacillasse Varrone quoque ipsum $\omega\omega\omega\omega$ $\pi\pi\pi\pi$ à Cicerone appellatum, sicuti eundem Cicero-nem Gellius deprehendit? Ut fateamur etiam maximis quibusque ingenij officere incuriam nonnunquam, prodesse usquequaque diligentiam.

Diligentia utilitas.

DECLARATI VERSVS AVSONI, sed et Ouidij super Choliambo, aut Scazonte. CAP. LXIII.

Auso. locus.

AVsonij poeta sunt trimetri uersus ita: Cui subiugabo de molarum ambagibus,

Qui machinali saxa uoluunt pondere
Tripedes caballos, terga ruptos uerbere.

Choliambi, Scazontes.

Quid hic eum significare opinemur? Nempe, ut arbitror, uersus illos, qui Choliambi, uel Scazontes appellantur, ut si dixeris claudicantes, quales apud Persium in principio, qualis ille item Martialis, ab ipso nominatim citatus: Apollinarem conueni meum Scazon.

Est enim Scazon trimeter iambicus, senis et ipse constans pedibus, sicuti rectus iambicus: hoc uno dispar, ut etiam scribit Hephestion, quod rectus postrema sedem iambo, pyr-rhichio ue occupat, in antepenultima cunctos accipit pedes, quorum modo id metrum sit capax, circa syllabarum quant

quantitates indifferens. Sed claudus hic iambicus clausulam postulat spondaicam, uel trochaicam prorsus. Penultimum autem pedem, non dysyllabum modo, sed iambum plane, uel spondeum. Quod uero ait Hephestion, Spondeum recipi sede quinta choliambi, nunquam equidem apud Latinos inuenire me commemini. ipse uersiculum hunc adducit Græcum:

$\text{Ἐν ἄνωρον ἄκωρον ἄνωρον ἄνωρον ἄνωρον.}$
In summum trahens uelut extra refrigerans.

Et Quintilianus Aristides Græcus autor in libro de Musica, super iambico loquens trimetro, Claudum fieri ait, quando in extremo spondeum recipit. Denique Ouidius quoque in priorum libro de amorum remedijs de utroque iambo sic scribit: Liber in aduersos hostes stringatur iambus,

Seu celer, extremum seu trahit ille pedem.

Sunt autem utrique ad maledicentiam, libertatemque facti, truces, et cruenti. Quare ob id stringēdos etiam ait Ouidius in aduersos hostes. Dionysius itē Halicarnassensis in libro de interpretatione, uehemens, aut acre metrum esse choliambos ait. Idemque mox Hipponactem, cum lacessere conuitijs inimicos uellet, infregisse ait de industria metrum, ac pro recto claudum fecisse, et abnumerum, hoc est acrimoniae contentaneum, conuitiisque. Nam sicuti dissoluta figura parat acrimonia, sic (ut ille inquit) dissoluta compositio. Quare caballos utique choliambos eos Ausonius nominat, quorum translationē duxerat ab effedo, et uehiculo, cui caballi adiunguntur: et ut tardos ostenderet, de molarum ambagibus captos dicit, pratercaque terga ruptos uerbere: tum eosde tripedes uocauit, quia Græcè trimetri, quamuis senos ha-

Choliambi.

Abnumerus.

Caballi.

Trimetri.

beant pedes, nam bini quique pro singulis uidentur in iam-
bicus capi. Qui machinali saxa uoluat pondere: propterea
dixit, uelut molas describeret, quas uersare ipsos indicauit
rat: uel ut eos uiolentos, ferocesque ostenderet allegori-
cis, quasi qui lapides ingetes torquent, et uoluunt in ho-
stem. De trimetro item utroque sic idem Ausonius alibi
Græco uersiculo:

Εἰλιπὸν δὲ τὴν σκαλίσσονα καὶ τὴν σκαλίσσονα τριμέτρον.

Quod Latine sic uertas:

Scazontes. Loripedem Scazonta, et non scazonta trimetrum.
De scazontibus eisdem sic in epistola quapiam ex libro
quinto apud iuniorem Plinium: Proinde aut rumpe mo-
ras, aut caue ne eosdem istos libellos, quos tibi hendeca-
syllabi nostri blanditijs elicere non potuerunt, conuicio
scazontes extorqueant.

QUI SIT HABITVS IN STA-
tuis pacificator, deque eo sentire Statium in prima
Syllua. CAP. LXV.

Statij locus. **S**Tatius in Syllua prima, quæ in equum maximum
scripta est: -Iuuat ora tueri
Mixa notis belli, placidamque gerentia pacem. Tum idem:
Dextra uetat pugnas.

Quem locum Domitius sic enarrat. Dextra uetat pu-
gnas, hoc est inermis est in statua, uel ad dextram est tem-
plum Pacis, quod non placet, inquit. Ceterum sicuti placet hic
sensus, Dextra uetari pugnas, quia sit inermis, aut ite quod
de templo ipso traditur Pacis, quanquam nec auctori quidem
placet suo, feram non moleste scilicet huic sententiam meam
non probari. Nam ego notari habitum puto, qui pacifi-
cator

Habitus paci-
ficator.

eator in statuis diceretur. De quo ita legimus apud **Quin-**
tilianum: Fit et ille habitus, qui esse in statuis pacificator so-
let, qui inclinato in humerum dextrum capite, brachioque ab
aure protenso, manum infesto pollice protendit, qui quidem
maxime placet ijs, qui se dicere sublata manu iactant. Ha-
bitus **Quintilianus**. Extat autem adhuc pacificatore ha-
bitu (ni fallor) statua illa Romæ, quæ pro æde Lateranense
si inter prima urbis spectacula conuiscitur.

LOCVS IN PLAVTI MVSTE-
laria, et item alter in Milite, uindicati a uitio.

CAPVT LXVI.

IN Mustelaria Plauti locus est mendose scriptus ple-
risque codicibus ad hunc sanè modum. Videntur ornamenta in
foribus uideo. Specta qua arte dormiunt: dormiunt. Ille qui-
dem ut conuenit uolui dicere. Sed cum de his neque sensus
eliciatur ullus, et festiuum Plauti dictum uitio librariorum
pereat, faciam, ut arbitror, operæpretium, si scripturam inco-
lumen de Plautino codice citato a nobis, iterum reposue-
ro. Est autem prorsus hæc. Videntur coagmenta in foribus ui-
deo. Specta qua arte dormiunt: dormiunt. Illud quidem ut
conuenient uolui dicere. Nam quia coniuere dicitur, qui
dormitant, ut apud Cinnam lectus est uersiculus:
Iam grauis ingenti coniuere pupula somno.
Propterea cum in foribus iuncturas esse minime laxas, id
enim coagmenta sunt, **Tranio** seruus ostenderet, dormire eas
ridicule prius, dein etiam coniuere ioculariter dicit, ex ocu-
lis dormitantium ducta metaphora. Similiter corrigendum
puto locum alterum ex Plautino Milite, qui sic uitiose
legitur: Mirus oleo uictitare te tam uili tritico. Quid iam?

Quintilianus
locus.

Coniuere.

Coagmenta.

Plauti locus
alter.

R 3 quia

quia lusciosus. Verbero, aedepol tu quidem cæcus, non lusciosus. Nam cum nullus hinc elici sensus queat, legendum arbitror sic. Mirus est lolio uictitare te, tam uili tritico. Siquidem hoc ubique idem apud Plautum, mirus est pro mirum est reperies. Atque lolio uitari oculos etiam ait Ouidius Fastorum primo:

Et careant lolij oculos uitiantibus agri.

Fulgentius. Notat id Fulgētius quoq; non contēendus Grāmaticus.

Quare cū Sceledrus seruus lusciosum, uitiatūq; oculis cōseruum Palestrionē uelit significare, mirū esse ait uictitare eū lolio, cū sit ipsum triticū tam uile. Lolio aut uictitare eum, colligere se uel inde affirmat illudēs, quod sit lusciosus. Lusciosi porro seu luscij, qui uitium hoc habent

Lolij uictitare. oculorum, ut clarius uesperī, quā meridie cernant.

Lusciosi. Luscij.

CORNICEM VIDERI APUD

ueteres concordie symbolū, nō ut omnes apud Iuuenalem existimant, Ciconiam.

CAPVT LXVII.

Iuuenalis locus. **P**ro comperto iam habetur Ciconiā deniq; esse, quā concordie representaretur apud priscos effigies, atq; ita uersiculum Iuuenalis omnes interpretantur:

Quæq; salutato crepitat concordia nido.

De eo tamē nullū omnino afferūt testimoniū, quod autoritatis adminiculo sustētetur. Ego cornicē magis accipio,

ductus Heliani Græci scriptoris testimonio, qui libro de animalibus tertio, de hac aui sic propemodū scribit: Cornices, inquit, inter se fidissimæ sunt, & cū societate coe-

Cornicum concordia. rint, maximo se opere diligunt. Neq; id genus animalia uideat quispiā licēter misceri, & temere. Quin hoc quoq; dictitant

dictitant, qui res istiusmodi callent, altera extincta, cōparum uiduam degere. Caterū id quoq; audio, ueteres in nuptijs post hymenæum cornicem inuocare, signumq; id concordie dare ijs consueſſe, qui liberūm quærendorum gratia conuenissent. Tum qui sedes auium, & uolatus obseruant, inauspicatum esse captantibus auguria dicunt unius tantūm cornicis obsequium. Sic ille. Sed & in nomismatis aureis duobus Faustinae Augustæ, manifestam prorsus imagunculam nuper mihi Laurentius Medices ostendit, cum titulo ipso concordie.

VERSVS EX CALLIMACHO

super crinibus reginae Berenices, atq; inde mendum ex Catulli exēptū uersiculo. CAP. LXVIII.

Elegiā Callimachi de crinibus Berenices inter syderæ receptis mira elegatia uertit in Latinā linguā nobilis poëta Catullus, quamuis pleraq; sint in ea corrupta, mendosaq; & temere scripta librariorū inscitia. Sed argumētum ipsius partim apud Hyginū Latinū autorem, partim etiam apud Theonem, neq; non Achillem quoq; Græcos Arati enarratores inuenias. Græca sanè ipsa Callimachi elegia nō extat ad nos quantū compererim, sed etate intercidit. Apud Theonem tamen Arati eiusdem interpretem principium illius tale reperio:

Ἡ με Κόνον ἔβλεψεν ἐν ἡέρι τὸν Βερενίκης

Βόσρηχον, ἢ κείνη πᾶσιν ἔθηκε θεοῖς.

Vel me Conon uidit in aëre Berenices
Crinem, uel illa omnibus posuit deis.

Prætereaq; in commētarijs super Apollonium Rhodium Apollonij com-
ex Lucilio Tartheo, Sophocleo, ac Theone collectis, ubi mentaria.

de

Id est, meminit ipforum & Callimach? Chalybum ut pereat genus a longe exorientem malum germē qui ipsum demonstrat.

de Chalybibus agitur libro secundo, sic adeo est inuenire, μέμνη) αὐτῶν ἢ Καλλιμάχῳ· χαλύβων ὡς ἀπόλοιτο γένος· τῆλόθεν ἀντέλλοντα κακῶν φύτον ὄμιον ἴφηναν. Ex quo uersiculum sic illum legendum quis dubitet? Iuppiter ut Chalybon omne genus pereat. Ut sit Chalybon Græcè dictum. Atque hoc inscite legunt quidam Telorum. Vulgatissimi codices cœlitum retinent contra etiam metri rationem. Sed hanc scio nostram obseruationem iam pridem esse peruulgatam, quam tamen a nobis ortam, uel ille ipse scit, qui uulgauit, libenterq; etiam fatetur uir doctissimus undecunq; Picus.

OARION SYNCERITER ESSE apud Catullum, quod Aorion isti legunt, qui bonos uiolant libros. CAPVT LXXIX.

Catullilocus.

In elegia eadem Catulli ex Callimacho, Oarion legitur pro eo, quod sit Orion. Quam quoniam integrā adhuc, inuiolatamq; dictionem nonnulli temere attentare iam incipiunt, cōtra hanc sinistram imperitorum audaciam standum mihi est omni (quod aiunt) pede, uel Callimachi eiusdē autoritate, qui sic in hymno ipso in Dianam, etiam nunc extante, ait:

Ὀὐδὲ γὰρ ὄτ' οὐδὲ μὲν ὠρίων ἀγαθὸν γάμον ἐμνήσδυσσεν.

Nihil quidem Otos, nihil quidē Oarion bonas nuptias ambietunt. Sed & Nicander Theriacōn libro consimiliter:

Βοιωτῶν τεύχεσσι κακῶν μῦθον ὠρίωνι.

Bœoto parans malum fatum Oarioni.

Et Pindarus in Isthmijs:

Ὀὐ γὰρ φύσιν ὠρίωνεσσιν ἔλαχεν.

Non

Non enim naturam Oarioneam fortitus est.

Et alibi:

Ὀρείων πελαγῶν μὴ τῆλόθεν ὠρίωνα νεῖσθι. Montanam a columbis non longē Oariona accedere. Quare putat Eustathius quinto in Odissæam cōmentario, πρὸς τὸ ὠρίων appellatum. Non igitur Aorion, sed Oarion uera lectio.

Id est, a conuersando cum mulieribus.

CVIVS IN BRVTI NOMISMA te symbolum sint pileus, & pugiones.

CAPVT LXX.

SI quis nomisma Bruti reperiat ipsius calatū imagi- ne, prætereaq; pileo, & duobus pugiunculis, ne diutius in explicanda ratione, causaq; laboret, legat historiarum Dionis librū xlviij. Nam ex his, inquit, Brutus significabat ab se, & Cassio patriā liberatā. Sed enim pileum gestari ab his solitum, qui libertatem nacti, uulgatius, manifestiusq; quam ut sit autoritatibus confirmandum.

Bruti imago insignita pileo, & duobus pugiunculis.

QVAEPIAM VVLGO LEGI adhuc apud Maronem contra regulam, contraq; rationem metri. CAP. LXXI.

PVdet referre quā manifestum, sed nondum tamē a quoquā (quod sciam) nisi nobis indicibus animaduersum, mendum Vergilianis codicibus inoleuerit lib. Aeneid. octauo.

Vergilij locus.

Quod fieri ferro, liquido ue potestur electro.

Ceterum in uolumine illo, quod est in intima Vaticana bibliotheca mirē uetustū, & grādibus characteribus perscriptū, nō potestur offendas, sed potest usitatus uerbum.

Quæ etiā uerior esse lectio, uel inde pbatur, quod electrū Electrum ubiq;

ubiq; prima syllaba lōga, tā apud Græcos ponitur, quā
apud nostros. Neq; quicquā interpretes super uerbo po-
Potestur. testur alioqui nouo, inuisitateq; loquuntur. Haud tamen
præterijt me ueteres hoc quoq; protulisse, sicut Pacuuiū
in Chryse, sicut etiā Lucretiū, quæadmodū & poteratur
lectū à Nonio Marcel. est in Cæcilianis annalibus. Sed et
Vergilij alter
locus. alter locus itidē uitio cōsimili laborat, apud eūdē poētā:
Sceptra Palatini, sedemq; petiuit Euandri.

Cū in uoluntate eodem nō petiuit trisyllabum, sed pe-
tit disyllabū scriptum inueniatur. Quod & metri uis co-
Euander. git, alioqui prima syllaba Euandri, contra omnem uelra-
tionem, uel cōsuetudinem breuis foret. Est uerō in utroq;
uersu spondeus quinta sede. In uerbo autem petit syllaba
ipsa posterior, uel quia sit in fine, uel quia coaluerit una
ex duabus, iure producta est. Martianus autem Capella
T, finita sylla-
ba communis. syllabā docet ubiq; esse cōmunem, quæ desinat in t, lite-
ram, sicut in illo cernimus Vergilij:

Nam tibi Thymbre caput Euandrius abstulit ensis.

DE PHILYRA ET LEMNISCATIS coronis. CAP. LXXII.

Philyra. **P**hilyra quid sit uideo nesciri à plerisq; , peruersèq;
etiam à nonnullis interpretibus accipi.

Horatij locus. Nā uocabulo eo sic utitur Horatius in primo Carminū:
Difficent nexæ philyra coronæ.
Et Ouidius item quinto Fastorum:
Ebrius incinctus philyra conuiuia capillos Saltat.
Quo apparet usum ipsius apud ueteres in coronamentis
fuisse percelebrē. Iam primum igitur si cōseras, quæ super
philyra Theophrastus in tertio de plantis, quæ ue item
Plinius

Plinius in decimosexto Natu. historię narrāt, facili nimi-
rum cognosces eandē apud nos esse tiliam, quæ philyra **Tilia**
sit apud Græcos. Ac sic etiā Theodorus Gaza quantū-
uis homo doctus, & diligens interpretatur. Porro autem
tuniculæ etiā quædam ex libro ipso tiliæ arboris, uel ad
eius imitamentū factæ, quibus aut lemnisci fierēt, id est fū- **Lemnisci**
sciola de coronis pēdula, aut libelli, Græco uocabulo pe-
culiariter appellata philyræ.

Testatur partem ex his eodem libro Plinius his uersibus:
Inter corticē & lignū tenues tunicas, multiplici mēbra-
na, è qbus uincula tiliæ euocātur, tenuissime earū philyræ
coronarū leniscis celebres, antiquorū honore. Rursusq;
idē libro primo atq; xx. de lemniscis et philyris ita memi-
ni: Crassus diues primus argēto, auroq; folia imitatus lu-
dis suis coronas dedit. Accesserūt quoq; & lemnisci, quos
adijci ipsarū coronarū honos erat ppter Hetruscos, qbus
iungi nisi aurei, nō debebāt. Puri diu fuere ij. calare eos **Celare.**
primus instituit P. Claudius Pulcher, bractæasq; etiā phily- **Lemnisci.**
ræ dedit. Porro lemniscatas coronas, etiā (ni fallor) in no- **Coronæ Lemni-**
nismatis Laurētij Medicis idētidē uidemus: deq; his mētio **scatæ.**
quoq; apud Suetoniū, sicuti itē à Pōpēio Festo lemniscorū
uocabulū diligēter exponitur, deq; lemniscis itidē nō nihil
Tertullianus quoq; i libro de corona militis. Nicas aut in **Nicæ commen-**
cōmētario, quæ per ordinē literarū composuit, Græcè ille **tarij.**
qdē, sed in hūc fermè itellectū philyrā interpretatur: Phi- **Philyra.**
lyra, inquit, plāta librū papyro similē habēs, ex quo etiā
funes cōplicāt. Esse aut ductilē philyrā lanciaj modo, uel
netilē potius, innuit & Tertullianus idē in libello eo, qui
de pallio iscribitur. Quin Herodianus etiā Græcus autor,
olim

olim à nobis in Latinū cōuersus, & Innocētio octauo pōtifici maximo dedicatus, libro ipso historiae primo, mētionē libelli facit ē philura tenuissima, utroq; uersum replicabili. Sed & Capella Martianus libro de Philologia nuptijs secūdo, Cernere erat, inqt, q libri, quātaq; uolumina, quot linguarū opera ex ore uirginis defluebant. Alia ex papyro, quae cedro perlita fuerāt uidebātur. Alij carbasinis uoluminibus implicati libri, ex ouillis multi quoq; tergoribus. Rari uerō in philurae cortice subnotati. Tum ista quoq; Vlpiani uerba reperias in titulo Digestorū, de legatis, & fideicommissis. Librorū appellatione cōtinentur oīa uolumina, siue in charta, siue in mēbrana sint, siue in qualibet alia materia. Sed & si ī philura, aut tilia, ut nōnulli cōficiūt, aut in alio corio, idē enim erit dicendū. Deniq; etiā Eustathius ī cōmētario secūdo Homericæ Odyssæ, factū prius de nauticis rudētibus mētionē, corticē tiliae dicit, quā Græcē philurā nominat, plurimā ī id genus funiū suppeditare materiā. Receptū aut uidetur ex eo uti coria quoq; singula, uel tunicas, aut mēbranulas etiā materiae disparis à tilia, philuras uocēt, aut philuras, y Graeca in u cōmutata, ueteri, & peruulgata Latinorū cōsuetudine. Sicuti de papyro agēs Plinius libro xiiij. Preparatur ex eo, inqt, chartae diuisae acu in praetenues, sed quādam latissimas philuras. Nā illud utiq; ad hanc enarrāda neuitiquam pertineat, quod idem ait Plinius lib. xiiij. Philura cocos, & polline nimium salem cibus eximere.

Philurae

Salis exēptio.

V O C A B U L V M Q V O D E S T
expertata, Catullianis uideri exemplaribus reponendum. CAP. LXXIII.

Quod

QVOD nunc tradituri sumus fortasse à nonnullis ut incertum, & uacillans, parumq; adhuc exploratū deridebitur, & exsibilabitur: sed ego mihi de eo dicendum putauī, ne uestigium istud antiquitatis penē iam abolitum, qualecunq; sit, extingueretur. Ostendit mihi Romae abhinc quadriennū Manilius Rallus Græcus homo, sed Latinis literis adprime excultus, fragmentū quoddā Sexti Pompeij Festi (nā ita erat in titulo) sanē quam uetustum, Festi Pompeij sed pleraque mutilatum, prorsumq; à muribus. Quod me magnopere tenuit, siquidē reliquiae illae qualescūq; ex integro ipso uolumine superabant, quod autor Festus cōposuerat, non ex hoc autem compendiaro, quod nunc in manibus coactū, uiolenter & decurtatum, scilicet ab ignobili, & indocto quodam, nec isto quoq; nomine satis bene de literis merito. Nonnullas quoq; ex eodem fragmento Pomponius Laetus uir antiquitatis, & literarū bonarum consultissimus sibi pagellas retinuerat, quas itidē legendas mihi, describendasq; dedit. Ex lectione igitur ea suspicatus utiq; sum, uerbum me Catullianum quasi possuminio in suas sedes reuocaturū. Siquidem ubi exponitur in hoc compendiaro uocabulum Supernati, quod eos significare ostendit, quibus foemina sunt succisa in modū sularum pernarum, atque ex Ennio uersus allegatur: His pernas succidit iniqua superbia Poeni. Hoc utiq; loco uetus codex circumrosam planē habet expositionem, sed ita tamen, ut appareat ex reliquijs literarum malē coherentibus, Catullum quoq; post Enniū adduci, citariq; eum uersiculū, qui nunc mendose sic legitur: In fossa Liguri iacet separata securi.

Festi Pompeij

opus.

Pomp. Laetus.

Catull. locus.

Supernati.

S

Natio

Expennata. Nam ut de carminis residuo nihil mihi arrogem temere, uidebar sanè tum syllabatim quæq; olfactans, etiam pro explorato asserre posse, expennata legendum in eo, non separata, quantum ex paucis illis poteram ueluti minutalibus, aut ramentis colligere, quantumq; etiam uel ex oblitteratis penè iam uestigijs ariolari. Quòd si cui pendere adhuc ueri fides uidetur, at pendeat equidem malo, quam aut cadat, aut iaceat. Nos aliquod in eo certè, nec arbi-
tror iniuria, ponimus firmamentum.

HISTORIA NON ILLEPIDA SV
per Zeusi pictore, & Helena. CAP. LXXIIII.

Zeusis.

Helena imago.

Ioan. Laurent. Venetus.

Helena cur meretricis.

Zeusis ille pictor Heracleotes adprime nobilis etià Helene pinxit imaginè Crotoniatibus nimis quàm laudatam, de qua Cicero in rhetoricis contra Hermagoram luculentissime scripsit. Sed quod obiter in Heliani libris omniſariæ historiæ superioribus annis apud Ioanem Laurentiū Venetum, magnæ quidem in pontificia curia autoritatis, nec minoris tamen in literis eruditionis, sed & emunctæ naris hominem Romæ legimus, id nobis neuitquam indignum uisum, quod hic etiam legeretur. Neminem aut spectatum Zeusis admittebat, nisi qui manu pretium dedisset. Ex quo uulgò etiam tunc Helena meretricis uocitata, quoniam questuaria.

EMENDATA VOX IN IBIDE,
simul explicata sententia neuitquam nota ha-
tenuis. CAP. LXXV.

Domiti^o Cald.

Enarravit Domitius libellum Nasonis in Ibin, præfatus ex Apollodoro se, Lycophrone, Pausania, Strabone, Apollonio, alijsq; Græcis, etiamq; Latinis accepta scribere.

scribere. Multa in eo commentario uana, ridiculâq; confingit, & cominiscitur ex tempore, comodoq; suo, quibus fidem facit aut se frontè penitus amisisse, aut tam magnū sibi fuisse interuallū inter frontem, & linguam (sicut ait quidā) ut frons cōprimere linguam nō potuerit. Furor est adhuc aliquos tā cecos istius hominis inueniri amatores, ut ad ista nondū suos qualescunq; oculos adaperiant. Furor est profectò, furor dare occasionē impudentiæ cateris fruendo errores etiam alicuius, quoniam fuerit interdum sententiæ non pœnitēdæ. Sed quid istis facias literationis, non literaturæ magistris, qui nullo magis, quam talibus nugis supercilia tollūt ut cochleæ cornua, quorūq; plumbea prorsus ingenia, quàm magis excoluntur, tam magis obbrutescunt? At enim ne penitus ludamus operā, dissimulatis his, quos sua facit uilitas contemnendos, exequemur reliqua propositi. Mihi igitur ille unus locus inter cæteros mouere stomachū solet, qui sic mendosè nunc legitur: Utq; loquax in equo est elisus gutture Agenor,

Sic tibi claudatur pollice uocis iter.

Vbi sic ait Domitius: Agenor lapsu equi inserta ori manu extinctus est. Ita ne tandem uir doctissime? Sed oro te, mi Domiti, Græcum profer, si potes, aut Latinum, modò idoneum, fabulæ istius autorem, nec recusabo iam quin me, non dixerim gregales, aut admiratores tui, sed uiri quæque literati, quibus hic labor exsudat, pro indoctissimo iam, proq; etiam impudētissimo damnent, & quidem cunctis suffragijs, quoniam à te dissentiam. Mihi sanè recta esse, & emendata scriptura uidetur, si rationi libera coniectura sit, non Agenor, sed Acerno, ut de Anticlo dictum

S 2 accip

Inter frontem
& linguā interuallum.

Literationis
magistri.

Ouid. in Ibin
locus.
Anticlus.

accipiamus. De quo est etiam apud Homerum lib. quarto Odysseæ: Nam cum ad equum illum Troianū, trabibus contextū, grauidumq; militibus impulsu numinis accessisset Helena, uoces imitari uxorū cuiusq; coepit, ut inibi delitescentiū desideria euocaret, reflicaret memoriā, responsa tentaret elicere. Sed enim reliquis patientiā, silentiūq; præstantibus, cum solus Anticlus in respondendi lubrico, articuloq; iam foret, statim est ab Ulyssæ præuētus, et manibus impressis suffocatus. Itaq; intercepto, uel interstructo potius indicio periculum depulsum. Ceterum Tryphiodorus quoque Græcus autor in poemate, quo de Iliō capta scribit, Anticum hunc Ortygiden appellat, uxoremq; eius nominat Laodamiā, ita inquit:

Helene conatus.

Laodamia.

Ὀρτυγίδης δ' Ἀντίκλου ὅν αὐτίδι τειθεῖδα
Ἴππῳ δ' αὐτίδωντες ἐνεψέφειξεν Ἄχαιοι.
Ortygides autem Anticlus, quem ibi mortuum Equo lachrymantes sepeliuerunt Achii.

Et item alibi sic:

Ἀντίκλου δ' ὄτε κέντρον ἑλέσθαι Λαοδάμειν
Μένος ἀμοιβήν δὲ βάλαιε γέφυρ ἀνοίξας
Ἄμ' ὀδυμένους κείετοτο.
Anticlus uero cum simulum accepisset Laodamiæ. Solus respondentem incepit uocem aperire, Sed Ulysses irruit.

Et alia deinceps addit, per quæ fabula omnis similiter ab Homero uersibus permultis explicatur. Sed et nos in

Ambra Polietani.

Ambra sic attigimus:

Indiciq; metu præclusum pollice fauces

Domitij licetia. Anticlon Ortygiden. Consimilia uero istis apud Domitium multa, quæ facillè arguāt, quò fuerit illius processura

sura licetia, præsertim sic inuitata fauoribus imperitorū, nisi morari apud superos adhuc quidem iuuenis desisset.

NON ANTILOCHVM AB HECTORE, sed aliter uideri legendum in prima heroidum. CAP. LXXVI.

IN prima heroidum Nasonis epistola, sic legitur: Sive quis Antilochum narrabat ab Hectore uictum. Sed uictum, necatumq; ab Hectore Antilochum profecto neuitiquā reperietur. Quare aut Amphimachum crediderim legendū, aut non ab Hectore, sed Memnone. Constat enim ex xij. Homeri Rhapsodia, occisum ab Hectore Amphimachū Cteati filium, qui de Græcis ducibus unus etiam in catalogo numeratur. Constat item interfectum à Memnone filium Nestoris Antilochum. Quamobrem in eo quod obtinuerat hæctenus mendum deprehenditur manifestarium, sic his à nobis ita pro tempore suffectis, quæ lector uelim boni consulas: aliqua, ni fallor, gratia si non ueritatis, at certè ueri similitudinis assentatur.

Ouidij in heroid. locus.

Amphimachi cædes.

Antilochi cædes.

QVO ARGUMENTO DICENDVM Vergilius, non Virgilius. CAP. LXXVII.

Vergilius dicendum ne sit, an Virgilius, ut nunc uul Vergilius, uero loquuntur, hoc est cum uocali secunda, an cum tertia potius in prima syllaba, uideo adhuc inter eruditos ambigi. Ceterum ut ego Vergilium dicam magis per e, quod iam placere quibusdam per nos etiam doctis incipit, quàm Virgilium per i, quod uulgò nimis obtinuit, in causa sunt ueterrima aliquot monumenta, nostræ obseruationi patrocinantia, quæ libens equidem subijciam propter propudiosos nescio quos, et aruginis plenos, odio Propudiosi Acrago.

S 3 omni

Vindico.

omni, fastidioq; dignissimos: qui quanquā semper elementarij sunt, iudicare tamen inter indoctos fautores audent sibi censuram literarū. Sic ut istam quoq; qualemcūq; nostram uctustatis deprehendenda, ac reuocāda (si liceat) diligentia, studiumq; non cauillentur modò, sed & ita reprehendant acerbè, quasi flagitiū facere putent, quòd his otiiu oblectemus, uel (ut ipsi magis contemptim) quòd ob hęc otio nostro inuideamus, dum in rebus adeò friuolis, & leuibus operā sumimus, quasiq; tēpus, rem pretiosissimam, in superuacua erogamus. Qui tamen si legissent aliquādo maximos uiros de singulis quoq; literis integra uolumina composuisse, ac ne Cæsarem quidē ipsum uerū in hanc tenuitatem descēdere, darent fortasse mihi ueniā, non occupatissimo homini, si quando inter altiora studia, etiam res istiusmodi tractarē, paruas quidem, sed quibus etiam magna iuuentur. Neque enim reprehendi me iure puto, si hęc etiam, sed hęc sola consec̄ter, ad quæ non ut ab otio ad studium, sed ut à studio ad otium me refero, & in quæ non tam feror ex professo, quàm casu incido, ceu si littoribus ex commodo inambulans, cōchas interim colligam securus. Neq; tamen in id ego supercilium subduco, nec inde me cēseri facile paterer, ut qui nō Apinas modò hęc esse & trichas, ut in puerbij ludicro est, uerū etiam penè nihil, & noui, & fateor. Sed tamē hoc ipsum tam nihil præstat agere, quàm longas ad ipsorum fortasse exemplum trahere oscitationes, & grunnire in cœno turpiter, aut quàm omnino nihil agere, ne nihil prorsus agendo malè discamus agere. Reddēda igitur testimonia sūnt nobis, nec ubi fides claudicet, ac nequid non in expe-

Literarum illustratores.

Apinæ, Trichæ.

dito

dito sit noscere uolentibus. Inuenies igitur Volsinis mensam quampiam marmoream, uetustissimam, penèq; exoletis characteribus intra eadem Chrisinæ uirginis, quæ pro ara est Apostoli Petri, ubi VERGILI legitur. Inuenies etiam Sutri nomen hoc Vergilius ita notatū in mensa item lapidea, qua uidelicet & ipsa intra eadē uirginis uice utuntur altaris. Idq; nos utrinq; non sine aliquot arbitris etiam de proximo inspeximus. Neq; enim antiquarū duntaxat inspectionū auriti testes, sed & oculati esse concupiuimus. Quin in Pandectis quoq; ijs, quæ nūc Florentiæ publicè afferuantur, libro ipso Iustiniani principis archetypo, non aliter quàm per e, notatur id nomen. Sicuti etiam in uolumine Maroniano literis maioribus parato, qui Romæ in intima Vaticana bibliotheca mirè uetus ostēditur. Prætereaq; cōmentariū Tiberij Donati nunc in manibus habet Landinus homo & eloquēs, & eruditus, Christophorus & Florētia iam diu doctor bonarū literarū celebratissimus, cui se præceptor adulescētia meæ rudimēta magnopere debet, & qui nunc in professione quasi dixerim collega, locata iam in tuto sua sibi fama, nobis adhuc in studio laboriosissime decertantibus ita fauet, ut quicquid ipsi laudis acquirimus, quasi suū sibi amplecti, atq; agnoscere uideatur. Is igitur (ut diximus) cōmentariū Tiberij Donati habet in manibus, & ipsum grādiōribus notatum uetustis characteribus, cuius autoritas hoc haud dubium reliquerit. Quod item in codice diui Aug. de ciuitate dei, ex publica Medice familie bibliotheca, neq; nō in Columelle ex priuata eiusdem gentis, literis utroq; Langobardis exarato. Tū in Senecæ epistolarū libro peruertere, cuius

S + mihi

mibi copiam fecit Nicolaus Michelostius Laurentij Medicis à secretis, elegantis homo ingenij, multisq; item alijs uenerandis antiquitate uoluminibus, identidem nunc Iacobus Modesto Fratensi familiaris nostro, & studiorum adiutori, nunc alijs item nostris auditoribus, ut cunq; aut res ferat, aut exigatur, ostendimus. In collectaneis autem, quæ

Iucundus Veronensis,

nuperrime ad Laurentium Medicem Iucundus misit, uir unus, opinor, titularum, monumentorumq; ueterum supra mortales cæteros non diligētissimus solum, sed etiam sine cōtrouersia peritissimus, relata quoq; inuenio elogia duo, quæ Romæ (sicut ille indicat) in marmoribus inueniuntur: TI. VERGILIUS DONATUS. Et iterum C. PAPIRIUS CESTVS VERGILIAE OPTATAE VXORI SVAE BENE MERENTI DE SE. Quamuis autem monumenta ista tanta seculorum uetustate roborata, mihi satis ad præsidium sint, attamen res ipsa quoque astipulatur, & ratio. Nam sicuti à uere dictæ uergiliæ stellæ, sic à uergilijs ipsis, uel item à uere proprium hoc nomen crediderim inclinatum potius hercle, quam à uirga, quod quidam nungantur, laurea. Nam id cum apud autorē minus idoneum inueniatur, tum refellitur hoc ipso, quod multi ante hunc editum poetam, eodem sunt appellati nomine. Quandiu igitur aut non testimonium grauius, aut non ratio ualentior exhibetur, utiq; à uetusta magis consuetudine, quam à noua inscitia standum est, unde hæc sartago loquendi uenerit in linguas. Etenim magna pars iuniorum caligamus ad ueri conspectum. Quin ut reliqua exequar, Verginius quoque nomen huic finitimum, non Virginius in marm

marmoreo nuper labro pro æde ipsa diuæ Mariæ Maioris in sculptum Romæ animaduertimus.

ADDITAM FALSO NEGATIONEM primo Digestorum uolumine, quo capite de officio proconsulis agitur, & legati.

CAP. LXXVIII.

PAulus iuriscōsultus libro secūdo ad edictū ita scribit: Legatus mādāta sibi iurisdictione iudicis dādi ius habet. Sed hæc uerba in primo Digestorū uolumine, quo capite de officio proconsulis et legati tractatur, addita per negationem in plerisq; codicibus inuenias, sic uidelicet: Legatus mādāta sibi iurisdictione iudicis dandi ius nō habet. Ceterū in Pādectis istis Florentinis, quas etiā archetypas opinamur, negatio prorsus est nulla. Quo fit, ut interpres legū Florentinus Accursius, mēdosum & ipse nactus codicem, penē dixerim miserabiliter se torqueat. CVR LYSIMACHI REGIS FACIES

Archetypas Pandectarum.

in nomismatis cornigera. CAP. LXXIX.

Lysimachi regis facies in nomismatis cornigera. Causa eius apud Appianum in Syriacis. Nāq; ait ab eo ferū taurū de sacrificio Alexādrī Magni uinculis elapsum retentū manibus ambabus, et occisum. Atq; ob id inquit, quod significat, ob id eius statuis deniq; apponi cornua.

Lysimachi facies cur cornigera.

FABVLA IGNOTIOR DE Tiresia & Pallade, qua sensus aperitur Proper-
tianus. CAP. LXXX.

Propercius in libro elegiarum quarto sic ait: Magnam Tiresias aspexit Pallada uates,

Propertij locus.

S 3 Fortis

Fortia dum posita Gorgone membra lauat.

Extat adhuc hymnus Callimachi poëta, cui titulus ἐπιγραφή τῆς Πηνελόπιδος. In quo fabula Tiresie multis elegiacis uersibus in hanc firmè sententiam tractatur: fuisse

Chariclo. Tiresias cur oculis captus.

Nymphã quampiã Thebis, cui nomen Chariclo, Palladi præ cateris gratã, matrè Tiresiæ. Sed quũ se Pallas aliquando, & Chariclo itè in Heliconio Hippocrene nude per æstum lauarent, ac tũ casu uenator Tiresias ad eundem fontè sitiens accessisset, Mineruã scilicet imprudens nudam cõspicatus, statimq; oculis est captus. Nam ita Sa-

Saturniæ leges.

turnijs legibus cautũ, inquit, ut qui deum inuitũ cernat, ingenti mercede cernat. Cui simile quippiã de dearũ cõ-

Abammon.

spectu etiam Abammon Aegyptius in epistola scribit ad Porphyrium philosophũ, quam tanè existimat Proclus Iamblichi potius esse, quã Abammonis: ex quo Vergi-

Verg. locus.

lius: Transq; caput iace, ne respexeris. Quod & Leucothea Homericã monuit Vlyssè. Sed ut illuc, unde abij, redeam: Cũ in hanc Tiresias calamitatem incidisset, mota lachrymis Chariclus Nymphæ Pallas, & uatem eum, & longæuum, & post obitum quoq; prudentè, sapientemq; præstitit, & baculo insuper donauit, quo ueluti duce, nestigijs inoffensis graderetur. Quod & nos in Ambra sic attigimus, quum de poëta loqueremur Homero:

Baculus Tiresiæ. Ambra locus.

Baculum dat deinde potentem

Tiresiæ magni, qui quondam Pallada nudam Vidit, & hoc raptam pensauit munere lucem, Suetus inoffensos baculo duce tendere gressus. Et item sic in Nutrice Tiresian periphrasticos insinuauimus:

Nutric. locus.

Quid cui post uisus nudatae Palladis artus

Genere

Cernere nil licitum?

Quin hinc apud Nonnum lib. v. Dionysiacõn, ita exclamans inducitur Actæon, ut felicem Tiresian dicat, qui citra mortem tantum amisit oculis Mineruam aspexerit nudam, quæ etiam lumen ademptum in animum ipsius transtulerit. Atque adeo sic ait:

Ὅλβιε Τίρεςια, σὺ μὲν ἔσπῃκες ἐκτός ὀφθαλμοῦ
Γυμνὴν ἀνανομέωνς δίκτυέριμον. Ἐ. Μ. Ἀθήνως.
Felix Tiresia, tu quidem uidisti citra perniciem
Nudam inuita milericordis formam Mineræ.

Et paulo post:

Ζώεις σὼν βλεφάρων ὀλίστες φάος ὑμετέρων δῖε
Ὀφθαλμοῦ ἀμάρτυμα νόσ μετέθηκεν Ἀθήνως.
Vuis tuorum oculorum perditio lumine, uestrorum uero oculorum splendorem cum mente commutauit Pallas.

Hactenus autè super hoc poëta loco scripseramus, cùm nobis Picus noster Miradula, quasi Cynthius alter in illo ipso, quo iam hæc imprimenda fuerat articulo, aurè uellit, & admonuit, ut elegiam quoq; ipsam Callimachi, quæ uel delictet una extat apud Græcos (quantũ equidem sciam) sed & rarissima est inuètu, subijceremus, & quanquã spatijs iniquis exclusi tẽporis, uertere eam quoq; tamè in Latinũ tentaremus. Ego uerò, qui nec scribere alieno stomacho libèter soleo, nec extẽporalitati satis confido, non distuli tamen id onus quoquo modo subire. Quoniã cum quid à me Picus exigit, nec licet mihi nescire qd' nesciã, nec non posse quod nequeã: uel quòd homini me charissimum sentio, uel quòd plus eum uidere in rebus meis, quã me ipsum mihi persuadeo. Vertimus igitur penè ad uerbũ, & quòd Græce dicitur παραπόδῃ, nõ sensu modo, sed

Faceta dictio. i. euestigio.

sed numeris etiā, quod est difficillimū, coloribusq; seruatis. Tantumq; nunc admonemus lectorem, paucula uideri mihi adhuc mendosa in Graecis exēplaribus, quae nō erat pudoris nostri corrigere, sed et septimum ipsum à fine uersiculū reliquo uno dūtaxat uocabulo exoleuisse, quem nos tamen Latinū pro cōiectura suffecimus. Illud itē scito est opus, nostrū hoc esse interpretamentū, et à nobis deniq; fluxisse prius, quā in illius cōmentarijs ebulliret, quod et Syluae p se ipse, quas citauimus, tot ab hinc annos edita probabit, quarum uidelicet alterā magno sumus olim cōuentu publicè multis excipiētibus interpretati. Sit ergo nostri iuris, quod nostri fuit muneris, ne quarta omnino luna (sicuti puerbiū fertur) nati credamur, ut alijs tantūmodo ad Herculis exēplū laboremus. Iam illud quoq; miror, cur et Domitius, et alij quidā post illum, quocunq; momēto, quacunq; occasione scribere audeāt, hoc, aut illud imitatioe Callimachi dictū fuisse à Propertio, cum praeter hymnos pauculos nihil prorsus extet ad nos poētae istius, nec aut planè quicquā quod amoris argumēta cōtineat. Sed aures ad Callimachi iam uersiculos subscriptos ueteri more sine ullis accētūculis arrigamus.

Καλλιμαχου εις λωτροχοι της
Παλλας.

Οσκα λωτροχοι της παλλας
Εξίτε, ταν ιππων αρτι φρυκασομεναι,
Ταν ιερων εσκακουε, και αδιευτυκω ερπει,
Ξουσθε νυρ ω ξενοθα, ξευθε πελασγιδες,
Ουπο Ταθανια μεγαλωσ απενι-απο παχαις,
Περην κωνη ιππων εξελασσε λαγονωρ.

Luna quarta
nati.

Ουδ οκαδη λυβρω πεπαλαγμενα παντα φεροισι
Τευχεα των αδικων ηνθ απο γη γανωρ.
Αλλα πολυ ηραποπον υφαρματω αυχεναις ιππων
Λυθμενα παχαις εκλυσεν ωκεανω,
Ιερω και ραδαμυγγας, εφοικασεν δε παχωντα
Παντα χαλινοφαγων αφρον απο σωματων
Ωιτ αχαιιδες, και μη μυρα, μηδ αλαβαστωσ
Συργγων ωω φθογγον υπεξονιων.
Μη μυρα λωτροχοι ται παλλαδι μηδ αλαβαστωσ
Ου γαρ αθαναια χριματα μικτα φιλει,
Οιστε μηδι κτητηρον, αε κελον ομμα το τινας,
Ουδ οκα των ιδων φρεξ εδικασεν εριν,
Ουδ εσ ορε χαλικωρ μεγαλα θεω, ουδε σμιουντ
Εβλε-φεν διναν εσ διαφανομεναι.
Ουδ κρη, κυηρις δε δινωγα χαλικωρ ελσι
Πολλακι των αυτων δις μετεθηκε κωμαρ.
Αδς, δις εξηκοντα διαβεξασσι δικωλωσ,
Οια περ ευρωτα, τοι λακειδαιμονιοι
Ασερις, εμπερακωσ επρι-απο λιτα λαβοι
Χριματα της ιδιας εκθονα φυταλιασ,
Ωκευρα, το δε ρυθω ανεβραμε ηρωιον, οιαρ
Ηροδωρ η σιβδης κωκω εχει χροιαρ.
Τωικσι νυρ αροσεν τε κωμισατε μωνον ελαιων,
Ω κισωρ ω και χριται ηρακλειωσ.
Οιστε και κτενα οι παρχηνοσεν, ωσ απο χριταρ
Πεξηται, λιπαρον σμαξα μείνα πλοκωμον.
Εξιο αθαναια παρα τι καταθυμι-ελα.
Παρθενικσι μεγαλων παιδισ ακεσοριδωρ,
Ω θανα, φερεται δε και α δμομηδωσ ασπις,

Ουδ

Ως

Ως ἐθ' ἀρχίων τῆσι παλαιότερον
 Ἐν μινδῆσι ἐλιδέξει τειρὸν κεχαρισμέν' ἱρεὺς,
 Ὅς ὅπτε βουλευτόν γνούς ἐπι οἱ θανάτορ
 Δάμορ ἐτοιμαζόντα, φυγα τεύρ ἱερὸν ἀγαλμα
 Ὡι χεῖ ἐχών, κρείορ Ἄεις ὀρ' ὠκισατο
 Κρείορ ὀρ'. σέ δέ δάμορ ἀπύρρωγασιρ ἔθηκερ
 Ἐρ πέτρος, αὖς νῦρ νυομα πάλλαπιδῆς,
 Ἐξῆθ ἀθανάτω πέρσ' ἐπτολι, χυσεὶ ὀπιλιξ
 Ἴπῶρ καὶ ἄκεωρ ἀδρυμένα παταγωί
 Σάμορρῳ νεφροφοροὶ μὴ βαπτέτε, σάμορρῳ ἀργος
 Πίνετ ἀπὸ κρείων, μὴ δάσῳ τῶρ ὠπταμῶρ.
 Σάμορρῳ αἰ δ' ὠλαί τῆς καλπίδης ἢς φιδάδιαν
 Πῆς ἀμυμῶνρ οἴστετε τὰρ δλοναί,
 Καὶ γὰρ δὴ χυσεῶ, τε καὶ ἀνδισρ ὑδάτε μίξας
 Ἠξεί φορβῶνρ ἰναχ' ἐξ ὀρεω.
 Τὰ θανά τὸ λῆετ' ὀρ ἄγων καλῶρ, ἀλλὰ πελασγ
 Φράσσο μὴ οὐκ ἐθέλων τὰρ βασιλείαν ἰδῆς.
 Ὅσκειρ ἰδῆ γυμναρ τὰρ παλλὰ ἄλλὰ τὰρ ὀπλιχῶρ
 Τῶρ γ' ἐθέλειται τῆσι πεινυσταπῶρ.
 Πῶνι ἀθανάτω, σὺ μὴν ἐξίθι, μέσφα δ' ἐγὼ π
 Τῶσ' ἰερεῶ, μὴθ' ὄσुक ἐμ' ἀλλετῶρ.
 Παιδῆς ἀθανάτω νυμφῶρ μίαν ἐντοκα θηβῶς
 Πύλυ π καὶ περὶ δὴ φιλατο τὰρ ἑταρῶρ,
 Μάκτερα τερεισῶ, καὶ οὐτοκα χῶρῆς ἐγαντο.
 Ἀλλὰ καὶ ἀρχαίωνρ ἐντ ἐπι θεσπιεῶρ.
 Ἢ πῆ κέρωνρ εἰας ἢ εἰς ἀλιάρτῶρ ἑλαινοί
 Ἴπῶς, βῶιωτῶρ ἐργά διερχομένα.
 Ἢ πῆ κέρωνρ εἰας, ἢ αἰοι τεθυμῶνρ ἄλοθ
 Καὶ βῶμοι ὠπταμῶ καὶ ἐπὶ κερυαλίω.

ΠΟΛΛΑΚΙΣ

Πολλάκις αἰ δάμορ μὴν ἐὼ ἐπεβάτω ἰφιφῶ.
 Οὐδ' ὀαροὶ νυμφῶρ οὐδέ χροσασῶ
 Ἀδία τελεθεσῶρ, ὀθ οὐχ ἄρ' ἴτο χαρικλῶ.
 Ἀλλ' ἐπὶ καὶ τῆνρ δ' ἀκρυά ὀπλ' ἐμινε,
 Καὶ περ ἀθανάτω κατὰ θυμῶνρ ἐταρῶρ.
 Δὴ ὅπτε γὰρ πέπλωνρ λυσαμένα περονας
 Ἴπῶ ἐπι κρείων, ἐλικωνίδ' ἰκαλα ρεοίθ
 Ἰώντο, μέσφα βρῖνα δ' εἰχ ὀρ' ἀσυχίας
 Ἀμφοτέρω λῶοντο, μέσφα βρῖνα δ' ἐβῶρ ὠρῶς
 Πολλὰ δ' ἀσυχία τῆσι κατὰ χεῖρ ὀρ'.
 Τερεισῶ δ' ἐπὶ μιν' ἀμῶν κισῶρ ἀρ' πῆ γνεία
 Περκαζῶρ, κέρωνρ χῶρῶρ ἀνεστρεφεῶ.
 Διφασῶ δ' ἀφατορ π ὠπτιρορρ ἠλυθε κρείων
 Σχετλιθ, οὐκ ἐθέλωνρ δ' ἐδέ τὰ μινθεμίδῆς.
 Τῶρ δέ χολῶθ μὴν ἄπερ, ὀμως πρόσφασῶρ ἀθανά,
 Τῆς σέ κῆρ ὀφθαλμῶς ἐκ ἐτ ἀπῶθ μινῶρ,
 Ὡ ἐνθεσῶ χαλεπῆρ ὀδῶρ ἀρχῶ δάμορ.
 Ἀ μὴν ἐφα, παιδ' ὄσ' ὀμμάτω νυξ ἐβαλερ.
 Ἐπεθῆ δ' ἀφθογγ', ἐκῶλαβῶρ γὰρ ἀνία
 Γωνάτῶ, καὶ φῶνρ ἐσχῆρ ἀμῶχανία.
 Ἀνυμφῶ δ' ἐβοασῆ, τί μοι τῶρ κῶρῶρ ἐρέξας
 Πῶνια, κῶντα δάμορνεσ ἐσε φίλοι.
 Ὄμμάτω μοι τῶ πῶθ' ἀπ' ἄλεο, τεικῶρ ἄλασε
 Εἰδῆς ἀθανάτωσ σῖθεα καὶ λαγονας,
 Ἀλλ' ἐκ ἀελίῶρ πταλῆρ ὀφθαί, ὠ ἐμῆδῆλαρ.
 Ὄ ὀρ', ὠ ἐλικῶρ ἐκ ἐπὶ μοι πταρῆτε.
 Π μῶσ' ἀντ ὀλιγῶρ ἐπρῶξῶ, ὀδρῶσ ὀλεσῶσ
 Καὶ πρῶκασ οὐ ὀπλλασ, φαια παιδ' ἐχῆσ,
 Ἀ μὴν ἐπῶμφοτέρωσ φίλωνρ περὶ πῶθ' ἰλαβοισῶ.

ΜΑΤΙΩ

Ματῆρ μὲρ γοερὸν οἶτον ἀνδρῶνδωρ,
 Δὲ βαρὺ κλαυθῶν, θεὰ δ' ἐλεησέη ἐπαίραρ.
 Καὶ μὴ ἀθανάτῃα πρῶτον, το δ' ἐλεξέη ἐπῶ.
 Διὰ γυναι, μετὰ πάντα βαλεὺ πάλιν ὄσα δὲ ὄργω
 Εἶπας, ἐγὼ δ' αὐτοὶ τεκνον ἐθῆκ ἀλααρ.
 Οὐ γὰρ ἀθάνατῃα γλυκερὸν πέλει ὀμματα παιδῶν
 Ἀρπαξέη. κρονιοὶ δ' ὠδὲ λεγοντὶ νομοί.
 Ὅσκει πρὶ ἀθανάτων ὄσα μὴ θεῶν αὐτῶ ἐλητα
 Ἀβῆσση μισθὸν τῆτον ἰδίην μεγαλῶ.
 Διὰ γυναι, το μὲρ οὐ παλινὰ χρεῖτον αὐτὴ γυνῆτο
 Ἐργῶν, ἐπεὶ μοίραρ ὦδ' ἐπένευσέ λινα,
 Ἀνῆα το πρῶτον νῆρ ἐχένας κῆρ δὲ κρηίξω
 Ὡ εὐφρεῖδῃ τελευτῶν ὀφειλάμενον
 Ὅσα μὲρ ἀκαθ' ἡμῖς ἐσῦσερὸν ἐμπυρα κούσῃ,
 Ὅσα δ' ἀριστῶν τῶν μονῶν εὐχομένοι,
 Παιδῆ τῶν ἀβατῶν ἀκταῖνα τυφλῶν ἰδῆσθαι.
 καὶ τῆνθ' ἐμεγάλῃσιν ὀφειλάμενον Ἀρτεμιδίῃ
 Ἐσέτα. ἀλλ' οὐκ αὐτῶν ὀφειλάμενον αὐτὴ ὄρῃσῃ
 Ρυσεύντῃ ἔξω τῆνθ' ἐμβολῆσιν,
 Ὅπποτῶν οὐκ ἐθελῶν περὶ δὴ χαριέντῃ ἰσῆρα
 Δαίμονθ', ἀλλ' αὐτῶν τῶν πρῶν ἀνακτῶν κύνῃς
 Τῶν δὲ δὴ πῆν ἰσῆρα, τῶν δὲ ὄσα μᾶτρῃ
 Δέξεται ἔθρῃσιν πάντας ἐπερχόμενα
 Ὀλβισῶν ἐρεῖ σε καὶ ἐκαστῶν γένεσθαι,
 Ἐξ ὄρῃσιν ἀλααρ πᾶσι δ' ὑποδῆξα μὲναρ.
 Ὡ ἐτέρα, τῶ μῆτι μινυρεῖ τῶ δὲ γὰρ ἀλλὰ
 Τῶν χαρῶν ἐξ ἐμῶν πᾶσι μινυρεῖ γῆρα.
 Μᾶτῆρ ἐπεὶ θεῶν ὡν ἀοιδίμων ἐσομένοισιν.
 Ἡ μὲρ τῶν ἄλλων δὴ πὲρ περισσοτέρων.

Ἔνωσθη

Ἔνωσθη δ' ὄρῃσιν ὄσα ἀοιδῶν, οἷτε πέτονται
 Ἡλίθῃ, καὶ ποίωρ οὐκ ἀγαθῇ πτερυγῆς.
 Πολλὰ δ' ἐβωιωτοῖσι θεοπρῶτα, πολλὰ δ' ἐκαθῆμῶ
 Χρῆσῃ, καὶ μεγαλοῖσιν ὑστέρῃ λαβῆλακιδῆσιν.
 Δῶσῶ καὶ μὲρ ἑατῶν, ὁ οἱ ποδῆσιν ἐς ἰσῆρα ἀξεί,
 Δῶσῶ καὶ βίωτον τέρμα πολυχρόνιον.
 Καὶ μόνος εὐ τὲ θανῆ πεπνυμένος ἐρ κενεῖσσι
 Φοιτᾶσῃ, μεγαλῶ τιμίος ἀγῆσθαι.
 Ὡς φάμενα κατένευσέ, το δ' ἐντέλες ὡκ ἐπινεύσῃ
 Πάλλῃσιν, ἐπεὶ μούνα ἔως τογῆ θυγατέρων
 Δῶκεν ἀθανάτῃα πατῆρῃα πάντα φερέσθαι
 Δῶτῶν ἰσῆρα. ματῆρ δ' οὐ τις ἐπικτῆ θεῶν.
 Ἀλλὰ δ' ἰσῆρα κορυφῆσιν, κορυφῆσιν οὐκ ἐπινεύει.
 θυγατῆρ.
 Ἐρχέτῃ ἀθανάτῃα νῆρ ἀτρεκέσιν, ἀλλὰ δὲ χεῖρθε
 Τῶν θεῶν ὡ κῶραι τ' ὠργῶσιν ὄσα μᾶτρῃ
 Σῆρ τ' εὐαγορῆσιν ὡν τ' ἐν γῆσιν ὡν τ' ὀλολυγῆσιν,
 Χαιρέ θεῶν, καδ' εὐ ἀργῆσιν ἰσῆρα.
 Χαιρέ καὶ ἐξ ἐλαοῖσιν, καὶ ἐς π' ἀλῆρ αὐτῆσιν ἐλαοῖσιν
 Ἴπποισιν, καὶ ἰσῆρα κλαυθῶν ἀπαντῶσιν ὄσα.
*Iam nostros quoq; legito, qui malè collocare bonas horas
 uolet, attamen cum uenia queso, et conniuentibus oculis.*
 POLITIANI EX CALLI=
macho in Palladis lauacra.
ITe foras agedum, quæcunque liquentibus undis
 Membra lauature Pallados, ite foras.
 Ipsa uenit, fremitus sacrorum audimus equorum,
 Ite agedum flauæ, ò ite Pelasgiades.
 Non prius ingentes lauit sibi diua lacertos,

T

Iliad

Ilia quàm abstersit puluere cornipedum.
 Nec tum quando armis multa iam cade cruentis
 Venit ab iniustus horrida terrigenis,
 Tum quoque equum subducta iugis fumantia colla
 Perfundit largi fontibus Oceani,
 Dum sudor, guttæq; putres, dumq; omnis abiret
 Spuma oris circum mansa lupata rigens.
 Ite ô Achivæ, sed non unguenta, aut alabastris,
 Audio certè ipsum stridulum ab axe sonum,
 Palladi lotrices non unguenta, aut alabastris,
 Nulla etenim diuæ huic unguina mista placent.
 Ferte nec huic speculum, uultu est pulcherrima semper,
 Nam nec in Ida olim iudice sub Phrygio,
 Se uel orichalco, magna hæc dea, uel Simoëntis
 Spectauit, quanquam uertice perspicuo.
 Nec Iuno, sed sola Venus, se splendido in ære
 Vidit, eandem iterum disposuitq; comam.
 Bis sexaginta spatij uerum incita cursu,
 Stella apud Eurotan ceu Lacedæmonia,
 Perfricuit tantum pingui se diua liquore,
 De baccis, arbor quem sua protulerat.
 Ô puera emicuit rubor illico, matutina
 Quem rosa, quem grano Punica mala ferunt.
 Ergo marem nunc tantum olei quoq; ferte liquorem,
 Quo se ungit Castor, quo Amphitryoniades.
 Ferte etiam solido ex auro, quo pectine crines
 Explicet, et pinguem cesariem dirimat.
 Exi age iam ô Pallas, præsto tibi uirginis grex,
 Natae magnorum charus Acestoridum.

Ô Pallas

Ô Pallas, quin iam clypeus Diomedis et ipse
 Fertur, ut Argiuum mos uetus obtinuit.
 Eumedes docuit, medians tibi grata sacerdos,
 Cum in se composito cerneret interitu
 Ire malam sortem, fugit quippe ille, tuamq;
 Ad montem Crion sustulit effigiem.
 Ad montem Crion, tum abruptis imposuit te
 Cautibus, hasq; uocant nunc quoq; Pallatidas.
 Exi age, que expugnas urbes, cuiq; aurea cordi
 Cassis, equumq; fremor, cum sonitu clypeum.
 Vos hodie undifera ne tinguite, uos hodie Argos
 Fontibus ex ipsis, non fluijs bibite.
 Vos hodie ancilla ferte urnas ad Physadean,
 Aut ad Amymonem progeniem Danaï.
 Namq; auro, et multis permixtus floribus undas
 Defluet è letis Inachus ipse iugis,
 Et purum feret huic laticem. caue tu ergo Pelasge,
 Ne nudam imprudens aspicias dominam.
 Aspiciet nudam qui Pallada, que tenet urbem,
 Ultra iam hoc Argos cernere non poterit,
 Iam ueneranda exi Pallas, dum quiddam ego istis
 Dicam, nec meus hic sermo, sed alterius.
 Vnam olim ô puera Thebis dea Pallas amabat
 Nympham, præ cunctis quas habuit comites,
 Matrem Tiresia, nunquamq; fuere seorsum:
 Sed siue ad ueterum mœnia Thespiadum,
 Siue Coroneas, seu tenderet illa Haliarton
 Bocotum uisens uecta iugis populos,
 Siue Coroneas, ubi pulcher odoribus halat

T 2

Lucus,

Lucus, ubi ara ipsi Curalium ad fluuium.
 Sæpe illam curru secum dea uexit eodem,
 Nullaq; Nympharum colloquia, aut Thyasi
 Grata fuere satis, nisi præfret ipsa Chariclo.
 Verum & ei multæ debitæ erant lachrymæ,
 Quamuis chara comes magnæ foret usque Minerua.
 Nam se olim pepulis utraq; depositis
 Dum lauat in lymphis Heliconidos Hippocrenes,
 Utq; die uacuis mons tacet in medio,
 Dum lauat ergo utraq; & mediæ sunt tempora lucis,
 Dumq; est in toto plurima monte quies,
 Tiresias unus canibus comitantibus ibat
 Per loca sacra, leui flore genas nitidus,
 Immensanq; sitim cupiens releuare, petito
 Fonte, uidet quæ non cernere fas homini.
 Hic irata licet sic illum affata Minerua est,
 Quis te non ullis iam rediturum oculis,
 O Euerida malus hæc deus in loca duxit?
 Sic ait: at pueri lumina nox pepulit.
 Astitit, obticuit, dolor illi ut glutine uinxit
 Genua, sonum tenuit uocis inops animus.
 At Nympha exclamans, quid nato ait o dea factum est?
 Nunquid uestra deæ talis amicitia?
 Lumina mi pueri rapuisti. pectora nate
 Vidiisti infelix Pallados, iliaq;
 At non & solem cernes iterum. heu misera, o mons,
 O Helicon rursum non peragrande mihi.
 Magna nimis paruis mutas, qui lumina nati
 Pro ceruis paucis, dorcadibusq; habeas.

Sic pue

Sic puerum ambobus charum complexa lacertis
 Mater, flebilium carmen Aëdonidon
 Triste gemens iterat. sed enim miserata Minerua
 Tunc sociam, uerbis talibus alloquitur:
 Dia, inquit, mulier, uerte hæc, quæ protulit ira,
 Non per me captus luminibus puer est.
 Nam pueris auferre oculos haud dulce Mineruæ,
 Verum Saturni legibus hæc rata sunt,
 Ut quicumque deum aspiciat, nisi iusserit ipse,
 Mercede ingenti scilicet aspiciat.
 Dia igitur mulier fieri hæc injecta nequit res,
 Quippe ita Parcarum fila uoluta manu,
 Editus ut primum puer est, sed tu accipe contrâ
 O Euerida quod maneat pretium.
 Munera Cadmeis pro quanta adolebit in ignes,
 Quanta & Aristæus, uotaq; suscipient,
 Natus ut impubes Actæon, unicus illis
 Tantum oculis careat, nanq; erit & Triuie
 Concursor, sed non cursus, non æmulus illum
 Tela arcu iaciens montibus eripiet,
 Cùm diuam (licet inuitus) se fonte lauantem
 Viderit: at fiet, qui modò erat dominus,
 Esca suis canibus. Sed enim nemora omnia lustrans
 Dum genitrix nati colliget ossa sui,
 Tunc te felicem, tunc dixerit esse beatam,
 Cui mons uel cæcum reddiderit puerum.
 Parce queri mea grata comes, nam plurima contrâ
 Huic ego te propter præmia contribuam,
 Esse dabo egregium uatem, quem protinus omnis

T 3 Perpe

Perpetuo celebret nomine posteritas,
Cognoscet uolucrum quæ prospera, quæq; uolata
Irrita, cuius item triste sit augurium.

Plurima Boeotia oracula, plurima Cadmo

Hic canet, & magnis plurima Labdacidis.

Huic ingens baculum dabo, quod uestigia ducat

Quæ uelit, huic uitæ tempora longa dabo.

Mox & honoratus Diti colet infera regna,

Inter & extinctos unicus hic sapiet.

Adnuit his Pallas dictis, quodq; adnuit illa

Perficitur. soli Iuppiter hoc tribuit

Natarum è turba, quæ sint patris omnia ferre

Lotrices. mater nulla deam peperit,

Imò Iouis uertex. uertex Iouis omnia nutu

Perficit, & natæ prorsus idem licitum est.

En uerè nunc Pallas adest. Eia ergo puellæ,

Quis Argos curæ est, ite, deam accipite,

Cumq; bonis uerbis, & cum prece, cumq; ululatu,

Salue ô diua, urbem protege, & Inachiam,

Salue hinc abscedens, iterumq; huc flecte iugales,

Ac rebus Danaum sis precor auxilio.

DE OCNO, ET ASELLO:

quodq; apud Propertium mendosè legitur

orno. CAP. LXXXI.

Propertij lo-
cus.

A pud Propertium eundem quarto elegiarum libello,
aita duo uersiculi leguntur:

Dignior obliquo funem qui torqueat orno,

Aeternusq; tuam pascat aselle famem.

Diu, fateor, animû meû stimulauerat, ac pupugerat quidã
quasi

quasi scrupulus, donec eû codex uetus uellit, quæ mihi
Bernardinus Valla celeberrime iurecõsultus, & primæ homo Bern. Vall.
nobilitatis Romæ abhinc fermè quinquenium comodauit,
ubi nõ orno, sed ocno legi, legissèq; me statim duobus eru
ditissimis iuuenibus ostèdi, qui me domi comodû salutaue= Commodum.
rant. Liqueat autè insinuari a Propertio Socraticæ illius pi
eturæ argumentû, de qua sic Plinius libro naturalis histo
ria quinto & trigésimo narrat: Et piger, inquit, q appel
latur Ocnus (ut uideo) multorû inuitamētis uagus re= Ocnos spartū
piger hic Ocnus (ut uideo) multorû inuitamētis uagus re= torqueat.
pentè factus, & desultor, cottidie iam sedes mutat. Quæ=
ppter ut certo in siliquastro cõquiescat aliquãdo, petèda
fides est ab eo maxime codice, quem citauimus, hoc est (ut
uerè dixerim) à stirpe, de qua istius cõiecturæ pullulauit oc
casio. Sic enim quiuis intelliget, nequã me mihi asserere
aliena, sed mea dütaxat, inq; meis libris nil prius esse fide.

QUOD IN DIGESTIS TITV=
lo de edendo legatur ad alium, legi ad album con=
uenire. CAP. LXXXII.

In titulo de edendo, qui secundo Digestorum uolumi= Digest. locus.
ne legitur, uerba Ulpiani sunt ita libro quarto ad edi= l. 1. ff. de
ctum. Eum quoq; edere Labeo ait, qui producat aduersa= edendo
rium suum ad album, & demonstrat quid dictaturus est.
Sic etenim scriptum in Pandectis ipsis Florentinis. Atqui
codices omnes, qui sunt in manibus, non ad album, sed ad
alium habent. Vnde multa uidelicet Accursij hæsitatio. De
albo autem prætoris intelliges.

DE HARPOCRATE.

CAP. LXXXIII.

T 4 Epigr

EPIGRAMMA est Catulli:
 Catulli locus. **L**elius audierat patrum obiurgare solere,
 Si quis delicias diceret, aut faceret.
 Hoc ne ipsi accideret, patrum perdespuit ipsam
 Vxorem, et patrum reddidit Harpocratem.
 Quod uoluit fecit, nam quamuis irrumet ipsum
 Nunc patrum, uerbum non faciet patrum.
 Quæsitum diu quinam is foret Harpocrates, de quo men-
 tionem et hoc loco faciat Catullus, et item in altero epi-
 grammate, sic inquit:
 Si quidquam tacito commissum est fido ab amico,
 Cuius sit penitus nota fides animi,
 Me unum esse inuenies illorum iure sacratum
 Corneli, et factum me esse puta Harpocratem.
 Nos tamen et Venetijs, et item Verona (quod diximus)
 ab hinc annos octo ferme de eo studiosis aliquot publice
 respõsitauimus, quorum nunc testor fidem, cõscientiamq;
 sicuti fortè aliena adscribere, ac nõ mea potius mihi uideor
 uindicare. Plutarchus igitur in libro, què de Iside fecit, et
 Osiride, Harpocratè scribit ex Iside ipsa natum, et Osiride,
 qui cū illa iam mortuus rem habuerit, sed natū tamen
 præmaturo partu, debilitatisq; cruribus. Porro editū eun-
 dem circa brumæ tempus minus absolutū, et rudem, præ-
 florentibus puta, præuidentibusq; terræ foetibus, quocirca
 etiã lentis primitias illi offerri. Neq; tamen, inquit, aut im-
 perfectum esse deum, aut infantè, aut deniq; legumen ali-
 quod existimandū, sed rudis, imperfectiq; sermonis, mini-
 meq; articulati præsidem quendā potius, ac moderatorē.
 Ex quo etiam digito labra comprimit, argumētū taciturni-
 tatis

Harpocrates.
 Eius signifi-
 catio.

A

nitatis, et silentij. Quin mense eo, què uocant Mesorem,
 primitias leguminum offerentes, ita dictitant: Lingua for-
 tuna, lingua demõ. Deq; Aegyptiacis arboribus Persicã Persicæ arbo-
 ris typpus.
 in primis ei sacratã ferunt, quod fructus cordi, frons lin-
 guæ persimilis. Hactenus ex Plutarcho de Harpocrate,
 carptim, uellicatimq; et per interualla. Meminit eiusdè
 Lucilius quoq; poëta Græcus in epigramate ad Diony-
 sum, monens ut siquem habeat inimicum, nec Isin ei, nec
 Harpocratem, aut qui cecos deus faciat iratos precetur,
 cogniturum quid deus, quid Simo ualeat. Sed et Tertul-
 lianus in Apologetico sic ait: Serapidè, et Isidè, et Har-
 pocratè, cum suo cynocephalo capitolio prohibitos in-
 ferri, id est curia deorum pulsos, Piso et Gabinius con-
 sules, nõ utiq; Christiani, euersis etiam aris eorum abdi-
 cauerunt, turpium, et ociosarum superstitionū uitia co-
 hibentes, his uos restitutis summam maiestatem contuli-
 stis. M. autem Varro in libro de Latina lingua ita scribit:
 Cælum et Terra, hi Dei ijdè, qui Aegyptij Serapis, et Serapis & Isis.
 Isis, etsi Harpocrates digito significat ut taceas. De hoc
 igitur intellexit Ouidius libro Metamorphoseos nono: Ouid. locus.
 Sanctaq; Bubastis, uarijsq; coloribus Apis,
 Quiq; premit uocem, digitoq; silentia suadet.
 Et idem Augustinus libro de ciuitate dei undeuigesimo: Aug. locus.
 Et quoniam, inquit, serè in omnibus templis, ubi cole-
 bantur Isis et Serapis, erat etiã simulachrum, quod di-
 gito labijs impresso admonere uideretur ut silentium fie-
 ret: hoc significare idem Varro existimat, ut homines eos
 fuisse taceret. Hactenus Augustinus. Sed i epistola Abam-
 monis Aegyptij ad Porphyrium, quam aut in Græcam
 T s uertisse

uertisse orationem, aut certè cõposuisse Platonius Iamblichus existimatur, de Deo quodam ueluti secundo fit
 Icheon. mētio, cui nomen Aegyptiaca lingua fecerit Icheon, hūc ostendit silētio coli oportere. Quod idem etiam de summi Dei cultu prolixè Porphyrius ἐν τῷ περὶ τῶν ἁγίων ἀποκρίσεων. Quin David item propheta psalmum ita quempiam inchoat.

Id est, In libro de animalium abstinentia.

David locus.

לְדָוִד מִיָּמֵינוּ אֵלֶּיךָ יְיָ

Lecha dumia tehillā elohim bezion.

Id Latine significat, Tibi silentium laus, Deus in Sion. Quod aliter tamen interpretes septuaginta uerterunt, hoc est, Te decet hymnus Deus in Sion.

Quare Harpocratem, puto, Aegyptij suis adhibebant sacris, qui silentio colendum ostenderet summum deorum. Plinius quoq; de Harpocrate in libro naturalis historia xxxiiij. hæcenus meminit. iam uerò etiam Harpocratem, statuasq; Aegyptiorum numinum, in digitis uiri quoque portare incipiunt. Vt ergo ad Catullianum Lælium redeamus, scitè ille quidè, ne obiurgaretur à patruo, posthabita illius, quam comprimebat uxore, ipsum iam cœpit irrumare patrum, coq; pacto tacere coëgit, quoniam loqui fellator non potest.

DE LIBERTINIS, QUI UOCENTUR DEDITITIJ. CAP. LXXXIII.

Insti. locus.

Institutiones hæ, quæ uocantur in iure ciuili, Iustiniani principis nomine editæ, sed à Triboniano tamen, doctisq; alijs iuris cõposite, etiã Græcè scriptæ sub eodem prorsus intellectu reperiuntur. Nisi quia ritus quidã, consuetudinesq; Romanorū ueteres, uerius aliquatò, et la-

xius

xius in Græco ipso, quàm in Latino codice referuntur, ut peregrinis hominibus, atq; à Romanorū more, cõsuetudineq; alienis, res tota penitus innotesceret. Sed quod de libertinis ijs, qui dedititij uocabantur, strictius, breuiusq; in Libertini Dedititij. nostris institutionibus, nõ alienū uisum est ex Græci uoluminis sententiã prolixius hic, atq; ob id etiam dilucidius explicare. Qui igitur apud antiquos manumittebantur, modo maiorè, et iustã libertatè cõsequerentur, et fiebat ciues Romani, modo minorè, et Latini Iuniani ex lege Iunij Norbani fiebat, quæ illorū quasi sectæ fuerit inuentor, atq; autor. Modo etiã inferiorè, et fiebat ex lege Aelia Sætia dedititij. Nã si quisquã diu seruitutè seruierat, supplicium ex delicto dedisset, ut aut inscriptus fuisset, hoc est, ut notas, et stigmata inusta fronti accepisset, aut in publico carcere cõiectus, aut ex delicto uerberatus, et se deliquisse cõfessus fuisset, dein gratia inita à domino manumitteretur, Libertinus dedititius uocabatur, ad exemplū uidelicet peregrinorū dedititorū. Nã cū aliquando peregrini quidã Romanorū uectigales, clatis animis bellū repente aduersus eosdè suscepissent, tum uicti ui, abiectis armis, se uictoribus dedidissent, hæcenus humanè tractati sunt à Romanis, ut uitã quæ impetrarèt, sed hac uelut ignominia notarètur, ut dedititij deinceps uocati sint, quia se dedidissent. Quare etiã libertinorū hoc genus dedititij sunt ab Aelio Sentio nūcupati, ut qui in admittendo crimine uelut ijdem fuissent, eodem quoq; nomine appellarètur.

CVIUSMODI APVD IUVENALEM CERERIS LUDI ACCIPIANTUR : DECJ CERIALIUM AUTORE, MEMMIO.

Latini. Iuniani. Dedititij. Libertinus dedititij.

CAPVT

Iuue. locus.

Iuuenalis in Satyra quartadecima sic ait:

Ergo omnia Floræ,

Et Cereris licet, & Cybeles aulaa relinquant.

Nemo ex ijs poetæ huius interpretibus super ludis Cere-
ris quippiã locutus, nõ quo nomine appellarẽtur, nõ que
fierent in eis, non itẽ à quo primitus celebrati, nõ ubi de
his facta mẽtio. Quæ singula tamẽ à boni, doctiq; inter-
pretis officio non abhorrebant. Quocirca totũ id nobis
sarcindũ, ne curæ istius nostræ scrupulositas in paruulis
etiam momenti desideretur. Ludi igitur Cereris, quorum
Cerialia, hĩc est memoria, Cerialia dicti, quibus equorum cursus in
Circo celebrabatur; primusq; eos C. Memmius edilis cu-
rulis fecit. Cornelius tacitus in libro historiãrum sextodeci-
mo, de Nerone principe loquẽs, Tandem, inquit, statuere
Citcentis. Circensium ludorũ die, qui Cereri celebratur, exequi de-
stinata, quia Cæsar rarus egressu, domoq; aut hortis clau-
sus ad ludicra Circi uẽtitabat. Et paulo post: Utq; Circẽ-
sium Cerialium ludicrum pluribus equitum cursibus ce-
lebraretur. Ouidius in quarto Fastorum:

Circus erit pompa celebr, numeroq; deorum,

Ouid. locus.

Primãq; uentosis palma petetur equis.

Hĩc Cereris ludi, non est opus indice causa.

Dion quoq; historia scriptor in libro secũdo & quadra-

Aediles.

gesimo narrat, potito iam rerũ Cæsare, aediles tũ primũ

duos ex patricijs, quatuor ex plebe creatos. Sed duos il-

Cereales.

los superiores à Cerere fuisse denotatos: idq; ab illo initio

scribit ad suã usq; etatẽ permanere. Idemq; etiã Dion lue-

bro septimo quadragesimoq; ante deuictũ Brutum eue-

nisse

nisse ait, ut aediles plebei gladiatorũ certamina pro equo-
rum cursibus Cereri exhibuerint. Præterea Laurentius
Medices, uir omni laude præcellẽs, nominata cõpluria
nobis ostẽdit, quæ faciẽ uiri barbata, & intõsam habeãt,
cum duplici titulo, Quirinus & C. Memmij. Altrinfecus
aut Cereris imagunculã draconibus uehente, cũ titulo hu-
iusmodi: Memmius Aed. Cur. Cerialia preimus fecit. Vbi
etiã preimus nõ primus cũ diphthongo in priore syllaba
notatũ obseruauimus. Hunc nos putamus autem C. ipsum
Memmiũ fuisse, qui prætor cum L. Domitio fuerit, quiq;
Cæsari obiecerit etiã ad cyathum & uinũ Nicomedi ste-
tisse, cũ reliquis exoletis, quiq; eundẽ Cæsare asperrimis
orationibus lacerauerit, mox reconciliatus, etiã suffraga-
torem in petitione cõsulatus habuerit. De quo sic in epi-
stola ad Atticum Cicero libro quarto: O uirum, õ ciuem
Memmium. Cæsaris omnes opes cõfirmant, cum eo Do-
mitium cõsulẽ iunxerunt, qua pactione, epistolæ cõmitte-
re nõ audeo. Ad eumq; puto, uel certẽ ad filiũ liber poetæ
Lucretij de rerum natura scriptus. Siquidem & dignitas
hominis, & tempora congruunt, nisi tamen arbitrari ma-
lumus filium potius eiusdem C. Memmij, cognominent
patri, aedilem Curulem tum factum à Cæsare.

DE FLVCTV DECIMO, SEV

Decumano, cuius permulti poetæ meminerunt.

CAPVT LXXXVI.

Ouidij poetæ uersiculi sunt i primo Trist. uolumine: Decimũ seu de-
cumanum. Ouid. locus.

Posterior nono est, undecimoq; prior.

Decumanum intelligit fluctũ, qui fieri maximus dicitur:
sicuti

sicuti oua quoq; decumana dicuntur, quæ maxima. Nam & ouum decimum maius nascitur. Ex hoc scuta quoque decumana, quæ essent amplissima, sunt appellata. Et decumana in castris porta, ab hoste auersa. Sicutiq; decumanus in agro limes ab oriëte ad occasum, nõ mihi propterea uidetur dictus, quoniam quasi duocimanus, ut M. Iunius Nypsius opinatur, id enim nimis durũ, & coactũ, sed quoniam longissimus. Nam cardo ipse iam dimidiatus decumano scilicet anticipante, consideratur. Sed de fluctu decimo, siue decumano, etiam in undecimo Metamorphoseon poëta idem meminit his uerbis:

Vastius insurgens decumæ ruit impetus undæ.

Et Silius Italicus libro xiiij.

Non aliter Rhodopes Boreas à uertice præceps,
Cum sese immisit, decimoq; uolumine pontum
Expulit in terras.

Sed & Seneca in Tragœdia Agamemnone:

Hæc onere sidit, illa conuulsum latus
Summittit undis, fluctus hanc decimus tegit.

Valerius etiam Flaccus Argonauticõn secundo sic ait:

-Quanta quoties & Palladis arte

In cassum decimæ cecidit tumor arduus undæ.

Lucanus quoq; in quinto Pharsalia:

Hæc fatum decimus, dictu mirabile, fluctus

Inualida cum puppe leuat.

Vt uel hoc ipsum notabile sit, atq; in signe, tantopere decimum istum fluctum uelut à conspirante poëtarum choro celebrari.

QVOD

QVOD ERAT IN CICERONIS
epistola uocabulum Philotheoron, corruptum dein
improbè in nomen, quod est Philocteten.

CAP. LXXXVII.

IN Ciceronis epistola ad Trebatium, cuius initium, In equo Troiano scis esse in extremo, sero sapiūt: ita scriptum ferè cunctis exemplaribus inuenitur, Deinde quod in Britannia nõ minus, quàm Philocteten te præbuisi, planè non reprehèdo. Diu me torserã, maceraueramq; eliciens do sensu de uerbis his, neq; procedebat. Quorsum enim de Philoctete hic Cicero? Sed enim postea codicè illũ uertissimũ Laurëtij Medicis opera sum nactus, què & superius citauimus, minus multo, quàm cæteri, deformatũ, inquit nauũ, peruersum, cõturbatũ. Nam in eo sic erat: Deinde quod in Britannia nõ minus philotheorum te præbuisi, planè nõ reprehèdo. Nam philotheorus is est, qui spectationum studiosus, qualem se Trebatius in Britannia præbuerat, dum præliũ fugitans ocio se asserit in armis medijs. Ex quo Ciceroni materia ioci, & cauilli.

Cic. locus.

Philotheorus.

VNDE ILLVD TRACTVM,
fimus Troës: quæq; extant in literis super Lacedæmoniorum choro, & cantico,

CAP. LXXXVIII.

FVimus Troës, hic loquēdi color tam efficax, de consuetudine chori illius Lacedæmonij ductus, quasiq; in adagiũ ascitus. Nam ut est scriptũ apud Plutarchũ in libello, cui sic est titulus, Quo pacto laudare se quispiam citra inuidiã ualeat, Chorus erat Lacedæmoniorũ tristis, senum, puerorum, iuuenum. Canebãt autè senes ita,

Fimus Troës,
Verg. locus.

αμμς

Id est, nos quon- ^{ἀμεις πότε ἤμεν ἄλιμοι νεανία.} **Quo significabant fuisse**
dam fuimus ro- ^{quondam se robustos iuuenes. Pueri uero sic, ἀμεις δὲ γ'}
busti iuuenes. ^{ἰσόμεθα πολλῶ ἀρξῶνες.} **Ex quo se futuros longè his me-**
Id est, Nos uero ^{liores profitebantur. Iuuenum autem cantio hæc, ἀμεις}
erimus longè me- ^{δὲ γ' ἐ μὴ, αἰδὲ λῆς ἀγῶν δρο.} **Indicās ipsos iam id esse,**
liores. ^{quod uel illi fuissent, uel hi futuros sperarent, eiusq; rei}
Id est, Nos au- ^{paratos facere periculum. Quod item scriptum in Dio-}
tem fumus, si ue- ^{geniani collectaneis. Consimile prouerbium de Milesijs}
ro uis, respice. ^{ponit Aristophanes in comœdia Pluto: πάλα πότε ἴσων}
^{ἀλιμοι μιλῆσιοι.} **Vt iam non esse eos uiros fortes intelli-**

Id est, iam olim ^{erāt fortes Mi-}
erāt fortes Mi- ^{lesij.}
lesij. ^{gamus, quos olim fuisse dicamus. Hoc intellectu Cicero}
^{de coniuratis agens. Vixerunt, inquit: extinctos ea uoce,}
^{nescio quo pacto significantius declarans, minusq; multò}
^{inuidiosè, quàm si planè dixisset occisos.}

QVOD SERVIUS GRAMMATI-
cus Bucolicos Maronis uersus tā mēdosè legit, quàm
falsò enarrat. Notatq; ibi, & relata quedam super
initiādis pueris, superq; Dijs aliquot ueterum, maxi-
mèq; Genijs, & Iunonibus. **C A P. L X X X I X.**

Verg. locus. **I**N Bucolicis Vergilianis hi duo sic uersiculi leguntur:
Incipe parue puer: cui non risere parentes,
Nec Deus hunc mensa, dea nec dignata cubili est.

Seruius nota-
sur. **Quos enarrans Seruius haud inceleber grāmaticus, &**
uerā lectionē (quod eius pace dixerim) cōtaminat, & fa-
bulā sibi ex tempore, cōmodoq; suo cōfingit cōtra omnē
ueterū autoritatem. Neq; enim cui, sed qui legēdum, hoc
est nō casu datiuo, singulariq; numero, sed plurali nomi-
natiuo, quāquā utrobq; apud ueteres eadē uox, isfdemq;
notata literis, sicuti in primo Quintiliani de Institutione
oratoria

oratoria non oscitans lector inueniet. Ex quo etiamnum
uersiculus in vij. Valerij Flacci Argonauticōn libro:

Curaq; cui profuga forsā tenet alta carina.

Etiamnum, inquam, iste uersiculus, cui retinet, nō qui, tam
scilicet in uetustissimo codice, de quo reliq; fluxere, quàm
in his quoq; peruulgatoribus. Quod autem dicimus qui
legendū, non cui, docet idem Quintilianus in nono, figu-
ram esse declarās hīc in numero, sic ut plurali singularis
subiugatur. Ex illis enim, inquit, qui non risere, hunc non
dignata. Quis autē dubitet, quin de Vergilianæ lectionis
incolumitate Quintiliano credendū sit potius, quàm Ser-
uio, præsertim qui manum quoq; Vergilij citet aliquādo,
& Ciceronis? Quocirca manifestū est quod diximus, men-
dose locum à Seruio adduci. Fabulam autem sibi eundē ex
proposito, cōmodoq; sinxisse quis non uideat? cū nusquā
ob id præcipitatum fuisse Vulcanum legamus, quoniā de-
formis natus, quoniamq; ei non Iuno arriserit. Et enim
poëta Homerus ob id ait, quod matri contra Iouem patrē
suppetias tulerit. Natus enim ex Ioue & Iunone secun-
dum Homerum Vulcanus, licet ex Iunone sola fingat He-
siodus in Theogonia, sicuti ex solo Ioue Minerua dicitur.
Vnde ἀπαρτος à Theocrito uocatur in ænigmatio,
cui βωὸς inscriptio. Quare parentes ad Iouem, Iuno-
nemq; uix satis etiam propriè referētur. Sed & illud sanè
quàm frigide Seruius idem, quod neq; admissum ad epulas
deorum Vulcanum dicit, neq; diuinos honores meruisse,
quem Varro etiam inter selectos Deos numerat septimū.
Tum ne processerit quidem uel isto pacto quod molitur
Seruius, quando non ob id ait præcipitatum, quod haud ri-
serit,

Vulcanus cur
præcipitatus
sit, & quod ex
Ioue natus.

Deus selectus
Vulcanus.

V

serit,

Loci enarra-
tio.

Genius.
Iuno.

Initiandi pue-
rorum supersti-
tio.

Ridere homi-
nis principii.

serit, sed quod ipsi haud arrisum. Viderimus utrum ne ipse mox credibilia suspicer: certe iam Seruius uerisimilis reuincitur. Et quidē sic ego legerim, sic enarrauerim: Parentes Salonini pueri, de quo nunc agitur, ut sit parentes uocandi casus, hunc qui non risere, neq; deus mensa dignatus, neq; dea cubili: hoc est, nec Genius, nec Iuno uitalibus auris dignū putauere hunc, ex illis qui non risere: ut sit figuratē dictum Quintiliano teste, pro eo quod est, hunc, qui non risit, uel qui è numero est eorū, qui non risere. Credebatur enim habere quisq; suū deū, suamq; deā, hoc est suum Geniū, suamq; Iunonem uitæ præfides. Hos igitur indicauit Maro Catexochen. Mensa enim Genio conuenit, ut, Funde merum Genio: Iunoni lectus. Quod Iunius quoque Philargyrius docet, hunc ipsum ita interpretans locū: Pueris, inquit, nobilibus editis, in atria Iunonis Lucina lectus ponitur Herculis mensura. Sed et apud Varronem lectum est initiari pueros Educa, Potina, et Cuba, diuis edendi, potandi, et cubandi, ubi primum à lacte, et cunis transferuntur. Quam Varronis auctoritatem Donatus in Phormionem Terentianā adducens, etiam hunc ipsum citauit Maronis uersiculum, atq; idem Probum quoq; retulit adnotasse. Mensa igitur, et lectus argumenta uitalitatis, quod initijs ipsis adhibentur. Cæterum habet homo suam sibi ridendi proprietatem. Qui uerò non rideat, ei qui potest esse uita uitalis? ut ait Ennius. Deum uerò, deamq; ad has referre Varronis Educa, Potinam, Cubanq; nequeas, quod hæc femina omnes, ut Augustinus etiā in libro de ciuitate dei sexto declarauit. Sed ad Pulumnū ratione pari, et Pitumnū cōiungales deos, quibus

quibus ut ait Varronem scribere Martianus in secūdo libro de uita patrū, natus si erat uitalis, simul ab obstetrice fuerat sublatus, et in terra stratus ut esse reclusus auspiciaretur, sternere etiam in ædibus lectum consueuerūt. Restat igitur uti quod de Genio, et Iunone diximus, auctoritatū quoq; tibicinibus fulciatur. Plinius itaq; nat. historie primo: Cum singuli, inquit, ex semetipsis totidē deos faciant Genios, Iunonesq; adoptando sibi. Seneca epistolarum ad Lucilium undeciesimo: Ita tamen, ait, hoc seponas uolo, ut memineris maiores nostros, qui crediderint, Stoicos fuisse. Singulis enim et Genium, et Iunonem dederunt. Vnde arbitror Iuuenalis:

Et per Iunonem (inquit) domini iurante ministro. Iuuenalis locus.
Hoc enim reprehēdit Satyricus poëta, quod non per Genium, sed per Iunonem domini minister iuraret, uidelicet more muliebri. Quocirca sic illa apud Petroniū Arbitrū Quartilla loquitur: Iunonē meam iratam habea, si unquā meminerim uirginē fuisse. Nam infans cū paribus inquinata sum, et subinde prodeuntibus annis, maioribus me pueris applicui, donec ad hanc ætatem perueni. Hinc etiā puto natum prouerbium illud, dicatur ut posse taurum tollere, * qui uitulū sustulerit. Cæterū si detur modò nō ini-^{*qua.} quam planè à nobis peragi reprehensionem, labascereq; iam commentū istud Seruianum, quod antequā talia probabamus pro indubitato obtinuerat, reliqua in mediū (ne nobis blandiamur) libera opinaturis relinquemus.

QVI VIR THEODORVS GÁ-
za, quantumq; tamen lapsus in Aristotelis proble-
mate uerso.

C A P. X C.

V 2 Non

Non recuso quin sub censuram, sub aleamq; ueniat
 qualecunq; hoc erit, de quo scribam, dum ne sint in
 hoc albo due mihi maxime suspectæ literariæ pestes, insci-
 tia, inuidiaq; dum nequis mihi amosoteros (ut uerbo utar
 quo Symmachus) dum nequis opicus, dum nequis durus,
 & cõtumax, & in hominis uerba, quàm in ueri fidem in-
 ratus contingat iudex. Quòd si iudices etiam nuncupadi,
 non Tarentinos equidem, & Cosentinos, & Siculos mea
 ista legere, sicuti sua quadam Lucilius, sed Latinos homi-
 nes, Græcæ literaturæ non ignaros, non Iunium Congiũ
 uolo, sed Scipionem, sed doctissimũ omnium Persium, atq;
 Rutiliũ, hoc est, si qui sunt illis compares, masti prudẽtia,
 ingenio, doctrinãq; uiri, ad quorum iudiciũ iure sit elabo-
 randũ, qualis puta, si liccat, is ipse est, qui mihi instrumẽta
 studiorum tam multa, otiumq; altissimum suppeditat, auis,
 atauisq; potens Medices Laurentius, Florẽtiæ Reip. colu-
 men, cuius cum iudiciũ illud circumspicissimũ, & natura-
 lem quandã mentis altitudinẽ maximã quæq; in actu rerũ
 uel ciuitates experiuntur, uel principes, tum eundem in li-
 teris & humanitatis, ac sapientiæ studijs, ei deniq; nõ ad-
 mirãtur, qui non penitus ut ipsi, qui non introrsus inspe-
 xerunt. Qualis est item Ioannes Picus hic meus è Miran-
 dulanis principibus absolutissimũ naturæ opus, à quo phi-
 losophia Latine iam meditans loqui, summũ puto fastigiũ
 accipiet. Quales præterea duo illi, sed una deumcti amo-
 ris copula, Veneti patritij sunt, Hermolaus Barbarus, bar-
 bariæ hostis acerrimus, qui Latine philosophiæ uelut ar-
 ma, instrumẽtumq; uerborum sic aut aure diligentissima
 terget, aut incude noua fabricatur, ut ob ipsius industriã
 iam

Tarentini.
 Cosentini.

Laurẽtij Me-
 dicis laus.

Pici Miran-
 dulae laus.

Herm. Barb.
 laus.

iam nunc penè in isto quidẽ genere, uel nitore, uel copia
 uiuamus ex pari cum Græcis. Et Hieronymus Donatus, Hieron. Do-
 uir nescio utrum grauior, an doctior, an etiam humanior, natus,
 certè omni lepore affluens, omni uenustate, cuius tamẽ ob
 id uereor, ne leuior cuiquam censura uideatur, quoniã me
 pulcherrimo carmine, sed & epistola una atq; altera mirè
 laudauit. Licet enim tantum boni de me ipso, qui multũ à
 tolerabili, nedum à perfecto absũ, pudeat credere, magis
 tamen tanto uiro pudet nõ credere, talia de me, sic (ut ap-
 paret) ex animo affirmanti, dum nostra hæc qualiacunq;
 sunt, arriserint: floccipèdo iam nũc imagines penitus, um-
 brasq; laruarum, quibus natura esse dicitur (ut sancti uiri
 uerbis utar) terrere paruulos, & in angulis garrire tene-
 brosis. Theodorus igitur Gaza uir Græcus, & ut doctis Gazæ erratũ,
 etiam uidetur eruditissimus, Aristotelis problemata uertit
 in Latinũ. Sed in quo problemate queritur cur homines,
 qui ingenio claruerunt, uel in studijs philosophiæ, uel in
 Rep. administrãda, uel in carmine pangẽdo, uel in artibus
 exercẽdis, melancholicos omnes fuisse uideamus, & alios
 ita ut etiam utijs atræ bilis infestaretur, in eo manifestus Atra bilis.
 utique (ni fallor) insigniusq; extitit interpretis erratum,
 quam ut excusari iam, dissimulari ue possit. Nam cum illic
 exẽpla subijciat Aristoteles heroum, qui laborasse dicantur
 atræ bile, primumq; de Hercule agat, fuisse illum nimi
 rum tali habitudine, signis, argumentisq; colligit istiusmo
 di, quòd & Comitialis morbus sacer ab eo sit dictus, & Comitialis mor-
 filios occiderit uecors, ut in Senecæ tragœdia tractatur, bus sacer.
 & antequàm obiret, scatentiũ ulcerum eruptione labora-
 uerit, unde illa, puto, Nessæa tunica uenerit in fabulã: nam Nessæa tunica.
 hoc

hoc quoque uitium atra bilis est. Ex quo etiam Lysandro Lacedaemonio proxime ante obitum genus id, inquit, ulcerum emerfit. Theodorus itaque quod ad filios, & ad ulcera Hercules attinet, ita denique interpretatur. Puerorum quoque, inquit, motio mentis idem hoc explicat, & eruptio ulcerum, quae mortem interdum antecedit. Cum sit ita Graece: ἢ ἢ περὶ τῆς νόσους ἕως αὐτῆς ἢ περὶ τῆς ἐπιπτώσεως αὐτῆς ἐν τῇ ἐκστάσει ἐκφύσσει γινώσκοντες. Neque autem dubitem ex usu esse, antequam ipsi locum uertimus, perpendere diligentius, quid sibi illud uelut ἐν τῇ, quod ille dissimulat, quae uel de praepositione, articuloque, illo abiuncto sententia elici possit. Et quidem ego sic arbitror legendum, corrigendumque ἐν τῇ, ut sit ad uerbum sensus, Et in liberos suos pauor, seu maus dicere mentis excessus, & ante obitum ipsius in Oeta ulcerum eruptio. Quod autem pauore maluimus, aut mentis excessum uertere, quam ut iste, motionem mentis, quae Graece sit Ecstasis, auctore sequimur in priore, quem psalmorum probat interpretem Hilarius. Pictauiensis Hilarius, in posteriore Hieronymum, qui tamen alicubi solitariū quoque illud excessus, Latine pro illo Ecstasis reddidit. Nam pauore Cicero quoque metum desinit esse mentem loco mouentem. Sed de nomine alias. Nunc quod instat. Profert exempla Aristoteles, per quae manifestum fiat Herculem quoque atra bile uexatum, sicuti de in Aiace, Bellerophontem, caeterosque ostendit, ut sensus, ordo, ratio, praetereaque ueritas inexpugnabilis, & uinci nescia, nostrae prorsus interpretationi suffragentur. Quorsum enim hic de pueris mente motis in medijs agatur heroibus, aut quae magis aetas a bile hac atra, quem

furorem

furorem dicimus, quam puerilis adest? Quid autem generalem hanc ulcerum ante obitum eruptionem accipit, quod neque uerba significant Aristoteles, & plane illius proposito, uoluntatique contrarium? Nempe qui probare nitatur ex argumentis quibuspiam, atque exemplis, non pueros, non quoslibet atra bile, sed heroas, maximosque uiros inquietari. Quin illud etiam diligentius cogitandum, scilicet cerne tantum morbus, ut Aristoteles ait, an etiam Hercules, quod de suo Theodorus adijcit, appelletur. Atqui locum eundem male uersum a Petro etiam Aponensi, cui cognomentum ex re Conciliatori factum, naturae rerum, ac medicinae consultissimo: sed, ut tum fuere tempora, parum linguae utriusque perito homine, manus equidem indignetur. Is autem errantē suo semet iudicio prodit, in comentario quodā super haec ipsa problemata composito. In eas enim se contecerat angustias, ut explicare nil possit, ac stuporem, siue, quod ait ipse, congelationē, quae pueris accidat, denominari inde cogatur dicere, hoc est (ut arbitror) ab Hercule. Quod ego illi tum dederō, cum denominationis istius uox quae piā in idem pronūciabitur. Sed enim Theodori causam faciliē iam quiuis impulsam, prostratam, constructam sciat, etiā si nihil adijciamus. Quin ipse credo, si reuisceret, & de hoc admoneretur, neutiquā pro recto defenderet, si plus uero daret, quam studio potius, ut in duodecim scriptis adsolet. Quoniā moti semel poeniteret, concedi sibi postularet, ut calculum reduceret. Nec autem nos haec de eo notaremus, si non plurimi faceremus. Non enim sic dementis otij sumus, ut incolumi dignitate nostra, uelimus eo abuti contra recentem, nimiumque iam triviale

V 4

uialium

Vicera Hercules.

Ecstasis.

Hilarius.

pauor

Atra bile uexatus Hercules.

Petrus Aponensis.

Parzenis
bona.

uialium nugamentorū prouentū, contraq; ista penē dixē-
rim mendicabula, et propudia garrulorū, nescio risū ne
explodēda magis, an silentio dissimulanda, quō perpetuō
ignobiles inter suas ineptias delitescant. Hoc autem dūnta-
xat attulimus, nō quidē obsirigilādi, quod dicitur, causa,
sed admonēdi potius studiosos, qui scribēdi onus hoc labo-
riosissimū pariter, inuidiosissimūq; susceperint, nequid
unquā de intentione remittant, neu parcāt industriae, ope-
raeq; ne ue indulgeāt sibi, aut oneri cedant. Circumspiciāt
undiq; librent, pensent, exigantq; singula, nihilq; non ol-
factent, non excutiāt, non examinent, non castigent etiā
atq; etiā, ac sub incudem sepius reuocēt. Consulantq; in-
terim uel minus eruditos, et tenuiorū (ut ita dixerim) ui-
riculas non aspernentur. Quando ita fermē comparatum
est, ut in alienis erratis Lyncei simus, in nostris lippi, cæ-
ciq; ac nō uideamus, ut Catullus ait, mantice quod in-
tergo est. Sed in primis caueant hoc tamen, qui scri-
bunt, ne dum nimis ad uota laudum properant, cruda ad-
huc in publicum sua studia propellāt. Illud in Theodoro
mirari me fateor, quid ita scripserit in præfatione libro-
rum de animalibus Aristotelis, quibus unis præcipuē com-
mendatur, adiutum sese à nullo, nec certare adeo cum cæ-
teris interpretibus, quos, inquit, uincere nullum negotium
est, cum libros eosdem sic Georgius Trapezuntius ante
ipsum luculentē uerterit, ut uel redditis, quæ apud ueteres
inuenerat, uel per se denuo fictis, excogitatisq; uocabulis
Latiam prorsus indolem referētibus, uitio factum nostro
primus, opinor, iuniorum docuerit, cur ipsi minus multas,
quàm Græci rerum appellationes habeant. Hos igitur
siquis

Georg. Tra-
pezuntius.

siquis libros diligenter legerit, minus profectō Gazam
laudabit, penē illius uestigijs insistentē: quin si homo erit
ingenuus, credo stomachabitur, sic à Theodoro dissimu-
latum, per quē maxime profecerat, sic habitum penē cō-
temptui, ludibrioq; cuius potissimū laboribus insidiaba-
tur, nobis uerō etiā fortasse habebit gratiā, quōd ista red-
dere suis autoritatibus contendamus. Nam quantum sibi
Georgius in eo placuerit opere, uel illa de præfatiōe uer-
ba significāt, quibus sese libros eos Latinis ait nō minus
elegāter, emēdatosq; dare, quàm apud Græcos habeantur.
Sed et hoc ad se trahere Theodorus conatur, ut itē
quæ de mēsis Græcæ prodidit, ex huius potissimum, de
qua loquimur, interpretationis procemio subleguntur. At
enim fuere, sicut apparet, acerbissima inter hos Græcos
inimicitia, sic ut in grammatico quoq; suo commentario
Theodorus Georgiū uocet hūc pornoboscon, quod alē-
tem scorta significat, alludēs arbitror ad Georgiū ueterē
grammaticum, cui cognomentum Græci Chæroboscon
dixere. Cætra porro, quæ Theodorus hic edidit, ubi mo-
dò nō repetundarum sit accusandus, sicut eruditione, di-
ligentiaq; nō carent, ita sunt, ut mihi quidem uideatur, ad
examen quoddam strictius, curiosiusq; reuocanda. Nos
hoc loco nec doctorū nitida nomina tentamus apud im-
peritorum decolorare iudicia, nec tamē dissimulare, quid
in quoq; desideremus: aut inhonoratū transire uolumus,
cui ueritas patrocinetur. Ut autem habere stylum quàm
maxime ingenuū, paratumq; uolumus, ita quàm minime
accusatorium, quàm minime licētiosum, et noxium. Nec
enim tam uasritiam profitemur, quàm exhibemus indu-
striam

Lib. quarto
sub finem.
Pornoboscos.

striam. Quid autē nos olim de doctrina aestimauerimus, ingenioq; Theodori Græcis aliquot, & Latinis epigramatis testati sumus, quorum nunc unum duntaxat, idq; Græcum subijciemus: si quis tamen hæc quoq; si quis captus amore leget. Igitur sic est:

Κεῖτο πέρας πόντος ἀγῶν Γαῖης Θεοδώροιο ἀμφὶ
 Μούσας τ' αὐθιγίας ἢ δ' ἐλικωνιάσι.

Τῶς μὲ γὰρ γενεῆν τῶς Ἄ αὐθιγῆν ἰφειλεν
 Ἐλλας γὰρ τέκε, τὸν γ' αὐθιγὴ δ' ἔτραφεν.

Ἰθρὸν δ' ἀμφοτέρων σφίη γλώτῃ τ' ἐκέκασο
 Τὸν δ' οὐτ' αὐτὸς σῶν οὐτ' ἄρ' ἔκρινε θαλάσῃ

Ἀλλὰ καὶ Ἰταλίας μεγάλην ἐπὶ μάλα κεδνα
 εἶλετο, ὄφρα καὶ Ἐνὸν ἢ ἀμφοτέρας.

Proponebatur magnum olim certamen de Theodoro Gaza, Mulsisq; Aufonijis, & Heliconiadibus. His quidem natiuitatem, illis autem nutritoria præmia debebat. Græcia enim genuit hunc, Aufonia uerò nutritiuit. Ex æquo autem utriusq; sapientia, linguaq; excelluit. Hoc neq; ipse uiuens, neq; certe diremit mortuus, Sed & in Italiæ magna Græcia iacere Voluit, ut gloria communis sit utriq;.

QVO PACTO VIR IDEM GRÆCÈ transfulerit, quod est apud Ciceronem, Suadæmedulla, postiq; Eupolidos uersus de Pericle: tum indicatum, quibus deniq; dea Pithò Latinis appellationibus censetur. CAPVT XCI.

Libellum Ciceronis aureolū de Senectute Theodorus Idem Gaza nō incōmodē profectō, nec infelicitē uertit in Græcam linguam. Sed est in eo quoq; (nequid grauius dixerim) paulō nōnūquā indiligētior. Illud interim pro argumēto sit, quod ait strictim Cicero M. Cethegii ab Ennio

ab Ennio Suadæmedullam dictū, uocabulū illud Suadæmedulla, μελιγερῆ Theodorus, quasi tu dixeris dulciloquum interpretatur, cum Cicero idem in Bruto locum hūc Ennij, uerbaq; sic ampliter exponat. Suadæmedulla, inquit, Pithò quam uocant Græci, cuius effector est orator, hanc Suadam appellauit Ennius. Eius autem Cethegum medullam fuisse uult, ut quam deam in Pericli labris scripsit Eupolis sesitauisse, huius hic medullā nostrū oratorem fuisse dixerit. Hactenus in Bruto Cicero. Quo apparet utiq; non intellectum à Theodoro locum. Neque enim μελιγερῆ debuerat, sed πειθῆς μελῶν interpretari. Neq; id pluribus tamen arguemus, quia uerborum descriptionis res non est arbitro eius, & cognitore Marco Tullio. Quoniam autem Marcus Tullius etiā Eupolim citat, qui deam scripserit hanc persuadēdi sesitauisse in Pericli labris, quam Pithò uocet ipse, Suadā uerò Ennius, agendum (si placet) ipsos ex Eupolidos Ἀήμοις (id est, tribubus enim comœdiæ nomen) uersiculos subijciamus, gratum puto futurum studiosis, si ceu spicilegium, racemationemq; faciamus, aut si tabulas ueluti quaspiam ex hoc literarum naufragio collectas in corpus aliquod restituamus. Sunt autem quos inueniamus hi:

Κράτισθ' οὐτ' ἐγένετ' ἀνθρώπων λέγειν
 Ὅποτε παρέλθοι, ὅς περ οἱ ἀγαθοὶ βομῆις
 Ἐκκαίδεκα σολῶν ἤρα λέγων πύς ῥήτορας.
 Ταχύς λέγειν μέν, πρὸς δὲ γ' αὐτῶ τῶ τάχα
 Πειθῶσις ἐπεκάθη ἐπὶ τοῖς χεῖλεσιν.
 Ὅτως ἐκέλευε, καὶ μόν' τῶν ῥητόρων
 Τὸ κέντρον ἐγκάτελλε τοῖς ἀκρωμένοις.

Suadæmedulla. Pitho.

Id est, Pithus medullam.

Id est, tribubus

Præstan

Præstantissimus hic fuit hominum ad dicendum
 Quando esset ingressus, quemadmodum boui cursores,
 Sexdecim pedibus superabat orans ipsos rictoras.
 Velox ad dicendum quidem, ad nancq; ipsius uelocitatem
 Pittho quædam insidebat in labris,
 Ita demulcebat, & solus oratorum
 Aculeam reliquit audientibus.

Neq; autem istos Eupolidis poetæ uersus ex ipsius statim
 fontibus hausimus, ut cuius opera etate inter ciderint, sed
 eorum partim ex interprete quopiam Aristidæ rhetoris
 accuratissimo, partim ex epistola Plinij iunioris accepimus.
 Quin Aristides ipse oratione, quæ p Pericle inscribitur,
 comici eiusdem testimonium aduocâs, ita loquitur:

Id est, Solius uero Pittho quædam sedebat in labris.
 Suadela.
 Flora. locus.

ὄντος δὲ Παθώπης ἐπεκράσειεν ἐν τοῖς Χελιδόνι. Quam autem
 uocauit Ennius Suadam, puto eandem Suadelam Horatius:
 Sed bene, inq; nummatū decorat Suadela, Venusq;. Neq;
 enim assentiam Porphyrioni, Veneris id epitheton existimanti.
 Nam Cicero in lib. de Oratore tertio, cum de Pericle loquatur,
 Leporem maluit nūcupare, quam Suadam, sic inquitens:
 Cuius in labris ueteres comici etiā cū illi maledicerēt,
 quod tum Athenis fieri licebat, leporem habitasse dixerunt,
 tantamq; in eo uim fuisse, ut in eorum mētibus,
 qui audiuiissent, quasi aculeos quosdā relinqueret.
 Contrā autē Quintilianus ne enuntiare quidē istius deæ
 Latinū ausus nomē, ita in decimo scribit Oratoriariū institutionum:
 Et quod de Pericle ueteris comædiæ testimonium est,
 in hunc transferri iustissime possit, in labris eius sedisse
 quandā persuadendi deam. Porro Martianus modò Suadā,
 modò Pittho nūcupat. Nos eandē in poematis Manto,
 Ambrāq; nostris modò Suadam, modò Leporem, uidelicet
 Ennium, Ciceronemq; secuti.

QVI

QVI SINT APVD LIVIVM

causarij. CAP. XCII.

Liuus in septimo ab urbe cōdita, Tertius, inq; exer-
 citus ex causarijs, senioribusq; a T. Quinto scri-
 batur, qui urbi, manibusq; præsidio sit. Causarij qui
 sint, nō temere qui tibi explicet inuenias. Sed id ex uerbis
 tamen Vlpiani iureconsulti lib. vj. ad edictum facillè colli-
 ges. Ea sunt in tertio scripta digestorum uolumine, quo
 titulo de his agitur, qui notantur infamia. Verba ita sunt:
 Ignominie causa missum, hoc ideo adiectum est, quoniam
 multa genera sunt missionum. Est honesta, quæ emeritis
 stipendijs, uel antè ab Imperatore indulgetur: & causa-
 ria, quæ propter ualetudinem laboribus militiæ soluit. Ex
 quibus uerbis ratiocinari possumus, causarios propriè
 dici milites ualetudinis causa missos.

VINDICATA IUSTINIANI

Principis præfatio quæpiā à uitijs, mēdisq; aliquot.

CAPVT XCIII.

Pudet me seculi nōnunquā istius, in quo sum natus,
 indocti nimis, & arrogantis, uersantē animo idētiz
 dē quæ monstra rerū, uerborumq; libros etiā ipsos legū,
 quibus regimur, occupauerint. Sicuti quod nuper dubiū
 ridens, an stomachans, adnotabam in epistola Iustiniani,
 quæ posita est ante Digestorū libros, Theophilo, Doro-
 theo, Theodoro, Isidoro, & Anatolio, & Thalleleo, &
 Cratino uiris illustribus, antecessoribus, & Salamino ui-
 ro disertissimo scripta. Nā cū doceat illic Imperator an-
 ni quarti studiosos Græco uocabulo Lytas appellatos, &
 itē quinti prolytas, ut in Pandectis extat illis archetypis,
 cuncta

Liuji locus
Causarij.

A

Lytæ.
Prolytas

cuncta nunc habent exēplaria hircos in priore, coloritas in posteriore loco, nihili uocabula, sed quæ tamē ab Accursio pro maxime idoneis enarrentur. Quin primū auctores, nō dispōdij (quod uulgō) sed dupondij, sicut in Archetypis inuenio, tā fruolo ut idē ait, quā ridiculo cognomine appellabātur. Sed et in eadē epistola (ut i trās cursu hoc quoq; ostēdā) desiderātur uerba de sexta Iliados Rhapsodia, cū Glaucū et Diomedē nominat Imperator iter se dissimilia pmutātes. Etenim post id uerbū, seq statim debet hic Homeri uersus, si archetypo credimus:

α χρῶτα χαλκῶν ἄστρου βοῖ ἐνεαβοῖων.
Aurea pro æreis, quæ centum boum, pro quæ nouem boum.

LEPIDVM SEVERIANI COMMENTUM de Luna factura, et solis, deq; menstruis diebus, et annuis. CAPVT XCIIII.

Percurrimus aliquādo ego et Picus hic Mirādula, nunquā satis homo laudatus, subciuiuis horis antiquos enarratores instrumēti sacri ueteris, Græcos maxime Diodorum, Philonē, Gennadium, Aquilā, Origenem, Basilii, Didymū, Isidorū, Apollinarē, Seuerianum, alios id genus cōplureis, quorum ille, sicutiq; Latinorū, sententiās omnes quā diligētissime cū Iudæorū, et Chaldeorum interpretum cōferens opinionibus, nihil non euenti lat, et pensulat, unde modō aut ueritas elici, aut obscuritas tolli, aut roborari fides, aut refilli possit impietas. Sed quod apud Seuerianum superioribus diebus auctore luculetum meminī nos legere, uisum est haud indignum, quod in hunc acciperetur gregem. Solem factum a Deo primitus, et lunam legifer Hebræus prodit, quarta mox ut orbem

Veteris testamenti enarratores.

Pici diligentia.

Lunæ et solis factura.

ut orbem inchoauerat dici, qui tamē quoniam alterū diei, nocti alteram præfisset, etiā illum in orientis credi potest, hęc in occidentis posuisse confinio. Nec autem debuit (quæ admodum quidā hic opinatur) sic à principio statim lunam fingere Deus, ut detrimēto affecta, ut accerpta, ut gracile scēs, ut discriminata, ut inanis, ut diluta, ut exhausta foret lumine, qualē nunc esse eam uel nascentē, uel intermenstruam, uel senescentem, uel in coitu, uel in ipso quoq; deliquio uidemus. Quin orbe pleno potius, integroq; circulata, nō gibbosa, nō prætumida, non sinuata, nō corniculans, non diuidua, non silens. Etenim ista deim multiformitas temporū erat et noctium, et dierū uelut interuallaris, et discriminatrix futura. Quocirca edito recēs, et matutinos ingrediēte carceres sole, luna prorsus è regione metā finitoris radebat occidua, munifex tū primū orbis, et in suo quasi dixerim tyrocinio. Sed ut ad occidentem sol ipse circūactus est, etiā inuicem peruecta luna suo curriculo est ad oriētis collimitiū. Sic igitur audentes dicto diei pariter præferunt, noctiq;. Cur autem non se tū potius quartæ lune facies exhibuerit, quoniam edita die? quoniā summū, inquit, luna quarta tenere occidentis limitem nequiuisset. Ita rotundata specie, plenoq; prorsus ore quintādecimā pro quarta exhibens, undecim sibi dies uelut arrogauerat, ac totidem planē diebus luna solem natura præuertitur. Ex quo fit ut soli etiam iuxta dies illos xi. luna quasi bona fide restituat. Nam cum sit undetriginta et semisis dierū mensuruus, lune calculus, diffultat hinc annarius duodecim mēsiū numerus è diebus oino cccliiij. Quæ summa undecim sibi alios agglutinās, quos

Luna quarta.

quos à primordio luna sicut auctariū presumpserat, annū cōstituet hūc solarē ccc. & lxx. dierū. Tantū Scuerianus, lepidiore tamē, puto, quā ueriores cōmēto, quo etiā crescere in immēsum possit fabularis illa de Arcadū uctate superlatio, qui, p. Jeleni, quod est antelunares, appellati, si fuerit in cōfisso diebus esse undecim lunā, non tam mundo ipso, quā initiali quoq; die mausculam.

GRAECVM ELEGANS AD AUGUSTIUM
 gium super xenijs, Digestorū exemplaribus
 restitutum CAP. XCIV.

Libet in gratiā iurecōsultorū restituere Graecū quoq; prouerbiū sublatū planē de ipsorum libris, sed integer adhuc in Archetypo, sicut in epistola quapiā diuī Seneri, & Imperatoris Antonini reperitur, ea citatur ab Vlpiano i primo de offi. procōsulis. eodēq; titulo ponitur in digestorū lib. ij. Verba sunt hęc epistola. Quae quoniā elegantissima, & plena bonae frugis, ediscēda ijs cōfesso, qui Remp. gesturi. Quātū, inquit, ad xenia pertinet, audi quod sentimus. Graecū prouerbiū est, οὐτε πένυρα, οὐτε πένυρα, οὐτε πένυρα πένυρα. Nam ualde inhumanum est à nemine accipere, sed passim uilissimum est, & per omnia auarissimū. Sic illi. Porro Graeca uerba possis ad hunc interpretari modum. Nec omnia, nec passim, nec ab omnibus.

QUANTA IN MVRIBVS SALACITAS, & Aeliani uerborū interpretamentū: atq; inibi locus apud Martialem correctus, & enarratus.

CAPVT XCVI.

In septimo epigrammatōn uulgatis quidem codicibus Ita est apud Martialem:

Nam

Nam cum me uitam, cum me tua lumina dicis. Sed enim uetustissimi quique sic habent:

Nam cum me murem, tu cum mea lumina dicis.

Quod tamē à nullo est haec tenus animaduersum, aut emendatum. Queri uerò potest, quo intellectu puella blandiēs amatori murem cum uocet. An eodem, quo etiam passer-culum solet, quia mures quoque perhibentur salacissimi, Mures salaces, sicuti scriptū inuenio libro Aeliani duodecimo de animalium proprietate, uerbis ad hanc sententiam: Ferunt autem mures (inquit) salacissimos esse, testemq; adducunt Cratinum scilicet in Fugitiuis: Agē nunc tibi de sereno aduersus mollitiem muris fulgurabo Xenophontis. Sed enim foeminā quoq; murem narrant ad ueneria esse per-rabidam. Rursusq; apud Epicratem in choro. Fabula enim haec Epicratis est: Postremò subiit me detestabilis Lena, deierans per puellam, per Dianam, per Persephattam, esse uitulam, esse uirginem, esse puellam indomitam. At illa cauus erat murinus. Superiectione eam salacissimam dicere uoluit, cum Cauum prorsus murinū uocitauit. Et Philemon: Mus albus, cum quis eam. Sed pudet fari. Clamauit adeò statim detestanda Lena, ut saepe latere non est. Haec tenus Aelianus, autoritatibus etiam magni nominis comicorum succenturiatus.

AUTOMATON LEGENDVM
 in Suetonio, quod nunc uulgò aut ornatum: quidq;
 ea uoce significetur. CAP. XCVII.

Locus apud Suetonium in Claudio ita perperam legitur in plerisq; uoluminibus: Si aut ornatum, aut pema, uel quid tale aliud parum cessisset: cum ueri, integriq;

Automaton griq; sic habeant codices : Si automaton, uel pegma. Inaspice uel Bononiae librum ex diui Dominici, uel item alterum Florentie ex diui Marci bibliotheca, quam gens Medica publicauit, ueterem utrunq; Sed & utroq; uetustior, quem nunc ipsi domesticum possidemus, ut taceam coplureis alios, ne fortassis ambitiosior, & nimius citadis testimonijs deprehendar, ubiq; hanc nimirum posteriorē

Automata scripturam inuenies. Apparet ergo automata appellari solita, quae ita mechanici fabricabantur, ut sua sponte efficerent quippiam, uelut ignara causa uiderentur. Qualia nunc aut horologia sunt, aut uersatiles quaequam machinae, in quibus imagunculas occulta ui cursitantes, ludibundasq; miramur. Quales etiam uel fontes, uel ignes ipsi quodam artificio temperamento, specieq; noua, certis interualis aquas, flammās ue iaculantes. Automaton enim uelut ultroneum, & spontale possumus Latine interpretari. Sic Homerus in 1. Rapsodia uenisse ad dapem Menelaum dicit automaton, sponte sua significans, non cuiuspiam uocatu, quasi a semet impulsum. Sicut Eustathius quoq; exponit, qui deinde ait a iunioribus αὐτοματῶν uocari, quae forte quadam fiant, quasi αὐτῶν, hoc est temere, uel ὄσ:

Et ut contigit. εὐτυχῶν. Et paulo post idem sic addit propemodum: Talis autem sententia etiam illa mechanicorum nominauit au-

Hero. περὶ ἀνευματῶν. **tomata.** Ceterum philosophus Heron in Pneumaticis, Aquam exprimi ait in sublimi automaton: id est spontalem, de sphaera concaua, quam describit: sicuti cornicem quoque confingit, quae se ad auiculas itidem fictas conuertat αὐτοματῶν. Quin adiculam quoque docet conseruere, cuius accenso igni fores item αὐτοματῶν, id est sponte

sponte aperiatur, extincto cludantur, ut omnia quo diximus intellectu sint audienda.

PERSII LOCVS, ET ITEM SENECAE DECLARATI: deq; manumittendis festuca seruis, & circumactu. CAP. XCVIII.

Persius in satyra sexta sic ait:

Non in festuca lictor quem iactat ineptus. Persij locus.
Vbi poeta diligentissimus manumissum hominem ex uctere consuetudine significauit. Est enim a Plutarcho traditum in libello de ijs, qui sero puniuntur a Deo, morem fuisse Romanis, ubi quempiam manumitteret, ut eius corpori tenuem festucam iniicerent. Ex quo illud apud Plautum in Militibus. Manumittendū mos.
Quid ea igenua, an festuca facta? serua an libera est? Quoniam autem & circumagebantur, qui libertatem nanciscebantur, fortasse ut ostenderetur licere iam ipsis, pro suo arbitrio quorsum uellet moueri: qd & supra dixerat Persius: Vterit hunc dominus, momento turbinis exit Marcus Dama. Et a pretore plerumq; uindicta liberabatur: propterea & iactat inquit, & lictor. Nam lictores seni praetoribus apparebant. Circumagi autem solitos, qui manumitterentur, etiam Seneca docet in octaua primi libri ad Lucilium epistola. Philosophia, inquit, seruis oportet, ut tibi contingat uera libertas. Non differtur in diem, qui se illi subiecit, & tradidit, statim circumagitur. Circumagitur, id est, liber fit.
Hoc enim ipsum philosophia seruire, libertas est. Circumagitur, hoc est manumittitur, liberaturq;.

CVR MVRI PARTEM DISIICERE, quod ait Suetonius, Hieronica soliti. CAP. XCIX.

X 2 Sucto

Suetonius in Nerone: Reuersus, inquit, è Græcia Neapolin, quòd in ea primū artem protulerat, albis equis introijt, disiecta parte muri, ut mos hieronicarum est. Ita ille. Nemini autem est dubium, sacrorū certaminum uictores, hieronicas appellari. Sed moris istius causam tantū adhuc inuenio apud Plutarchū, libro Symposiaco n. 1. in hanc sententiā. Quòd autem, inquit, uictoribus curru uentibus permīssum partem muri diuidere, atq; deijcere, hunc sane habet intellectū, non magnopere ciuitati muro opus esse, uiros habenti, qui pugnare possint, & uincere.

Vehementes.
Murorum de-
iectio.

QVAE SINT APVD MARO =
nem silentia lunæ; quæ ue tacita uirgo apud Ho-
ratiū: superq; ijs Seruiana, & Acroniana re-
futata sententia. CAP. C.

Vergilius Aeneidos secundo:

Verg. locus.

- Tacitæ, inquit, per amica silentia lunæ. Seruius igitur, Sciendū autē est, ait, septima luna captam esse Troiam, cuius simulachrum apud Argos est constitutum. Hinc est quod dicit: Oblati per lunam. Et alibi: Per cecam noctem tacitæ lunæ, aut more poetico noctem significat, aut physica ratione dixit. Nā circuli septē sunt, Saturni, Iouis, Martis, Solis, Veneris, Mercurij, Lunæ. Et primus, hoc est Saturni, uehemēter sonat, reliqui secundum ordinem minus. Sicut audiuius in cithara, cuius ultima chorda minus sonat. Hactenus Seruius. Libenter igitur ab eo quæsierim, cur amica Luna latere, ac fallere conantibus, aut num Lunā quoq; silentem apud M. Catonem, & item apud Plinium, ad eandē refrat harmoniam planetarum. Quòd autē citharæ ultimā chordā sonare ait minus, hoc

hoc ita deniq; procedet, si ultimā nō iam pro ima, sed pro summa capiat, quæ Græce hypate uocatur, unde grauior excitatur sonus. Sicuti ab extrema altera, & tenuissima, quam equidē libentius ultimā dixerim, acuta uox profertur, quæ plus sonare ob id uidetur, quia profum tenditur, ut in libro de Musica secundo scribere ait Theophrastum Porphyrius in cōmentarijs illis, quos in harmonica Ptolemæi scriptos reliquit. Sicuti grauis ob id, inquit, minus auditur, quia circā diffunditur. Quòd autem & apud Macrobiū legimus, & item apud alios, Saturni orbem, cuius conuersio sit concitator, edere acutissimū sonum, minime hoc arbitror à Platone uel in Timæo, uel in rep. probabitur, qui tardissimū scribit esse Saturni orbē, quam hoc fortasse ad longiorē sui cursus ambitum refereatur. Sed Aristoteles certē in libro secūdo de celo tardiores ob id ait esse superiores orbis, quòd impetu stelliferi octauæ orbis, magis retardētur. Ut ergo uel Alexandri, uel Simplicij, uel item iuniorū de eo opinionē prætermittā, si ueram planē Macrobij sententiā uis colligere, ad cursum referas diurnū, qui sine dubio celerrimus in supremis, & concitatissimus inuenietur. Sed nos hac ablegata cōmentitia (ut arbitror) Seruij, minimeq; necessaria subtilitate, potius accipimus tacitæ lunæ silentia, lunā ipsam, quā uocant silentē, hoc est minime tum quidem lucentē, ut latere insidie magis possent, pulchra nimirū, & eleganti translatione ab auribus ad oculos. Nam sicuti silentio nihil auditur, ita nihil tenebris cernitur. Plinius igitur lib. nat. historie xvi. Diem, inquit, coitus lunæ ab alijs silentis lunæ, ab alijs interlunium appellari. Tum idem libro duodeuige-

Hypate.

Chordarum
sonus.

Macrob. locus.
Saturni cursus.

Tacitæ lunæ
silentia.

Luna silentis

Mala.

fimo. Et hoc ait silente luna scri iubent. M. Cato etiã in libro de re rustica : Nunc stercus euchi luna silenti, nunc item silente luna ficos, oleas, mala, pyros inscri. Postremò etiã prata primo uere iubet eadẽ luna silente stercoreari. Ridiculũ autem fuerit aut hec Catoniana, Plinianaq; referre ad syderũ musicã, aut in uetustissima, usq; receptissima locutione desiderare istiusmodi ambages. Equidẽ hinc nam hinc silentem, ut dixi, pro minime tum lucente acceperim, quod fuerat tempus Græcis obseruandũ. Neq; ita tamen interpretor, ut ad uiuum refecem, atq; ipsum deniq; lunæ coitum planè intelligam, cum nox tota tenebrosa, nam hoc utiq; refellitur, quoniam poëta mox ait, Oblati per lunam. Nondum igitur luna lucebat, cum illi à Tene do sub uesperam nauigabant. Sed lucere tum cœpit, cum iam urbem occupauerant. Non igitur aut sera fuerit, aut pernox luna, tum nec lunæ quidẽ omnino coitus, sed tempus arbitror potius, quandiu illa non luceret. Etenim plura sæpe, quàm uideatur, uox apud poëtas aliquam comple-

Lo. in Rust.

titur. Ob hoc igitur illud in nostra Rustico:

Quidq; silens moncat, quidq; intermensura Phœbe.

Amica silentia Lunæ. Silentium in auspicijs.

Nec absurdè tamen, præter epitheti rationem temporariam, Lunæ acceperis amica silentia, quoniam in auspicijs quoq; silentium uocari Cicero scribit, quod omni uitio caret. Iam apud Acronẽ quàm pulchrũ, quàm ingeniosum, qui enarrans Horatij locum libro carminum secundo:

Horatij locus.

Dum Capitolium

Scandet cum tacita uirgine pontifex.

Tacita uirgo.

Tacitam uirginem intellexit quasi claram sacerdotij nobilitate, & ut hoc ineptis persuadeat, autoritate etiã abutitur

titur Maronis, qui dixerit, Tacita per amica silentia luna. Ceu si tacita luna sit hic etiam pro clara accipienda. Videlicet nõ est apud Dionysium saltem Romanæ historiae autorem, & apud Plutarchũ, aliosq; permultos Acro legerat ignorari prorsus ab oibus, quibus deniq; uel sacris, uel simulachris Vestales uirgines tuendis præfret, ut ob hoc ipsum, quod præstabat, silētium, Tacita uocetur uirgo, Troianam soli cui fas uidisse Mineruam.

Sed ut hic liber, quanquã sic quoq; nimis longus, aliqua tamen ueluti Coronide cumuletur, & nihil sit omnino inreperculsum, scire lectorẽ uolumus, posteaquã de magro quasi populo, iam tum anno superiore, Centuriam hanc unam, sicuti nunc est, nisi tantum pauculus subinde (ut sit) interspersis flosculis adornaueramus, & spestandam publice amicis aliquot exhibueramus, emanasse in uulguis fabulam, non satis certo autore, quæ susurris aures istiusmodi compleuerit, Nihil esse mirum, si quædam noua, & insignia uel antea dictauerit Politianus, uel nunc referre in literis incipiat: Olim iam istec omnia diligentissime perscripta à Nicolao Perotto, qui fuerit Sipontinus pontifex, in eo maxime libro, cui titulu fecisset Copiæ cornu. Nam quoniã plurimum autoritate (sic enim quicunq; illi aiebant) apud Vrbinatem ducẽ, cui dicatus is liber, Medices suus Laurentius & gratia ualet, per eum uidelicet operis istius, & quidẽ Archetypi facta est Politiano potestas. Ergo ille nunc rapinator ut hunc semel inuincit librũ, uelut instar quoddã uirgula diuina, publicam prorsus materiam priuati iuris facit, & ut alter Aesopi gracculus aliena supbit pluma. De his itaq;

Coronis

*literas.

Nicolaus Perottus.

Cornucopiae.

Rapinator. Virgula diuina.

per aliquot iam conciliabula iactatis, euētilatisq; rumu-
sculis cum mihi nescio quid, ut est officiosissimus homo,
Robertus noster Saluiatus renuntiaſſet, nō literarū mo-
Alba linea. dō, sed *literatorum* quoq; omnium uelut alba linea ma-
gnus amator, agnoui statim inuidiæ mores, quam dum
cui nocere molitur, in omnia sese uertit, & ut ille apud
Licentium Proteus:

Spumat aper, fluit unda, fremit leo, sibilat anguis.
At enim quod ad ipsius ictus occallueram, non sum pro-
pterea studijs iratus meis, tantum laboris tali mercede re-
pendentibus, nec ipse me damnaui, quod non hanc teter-
rimam peste defidia magis placassent, nec, ut nonnulli for-
sitan cupiebant, concerpſi librum, sed eum potius sepo-
sui paululū, & omiſſa in præſens edendi cura, tantumq;
sulcis uelut intercisiuis ita librū nonnunquam sicut hor-
tum rigans, pleniorē tamen cogitatum uelut à siliquis
ad panes, hoc est à ludicris ad Philosophiæ seria trāstuli.
Sic igitur uersare altiora quæpiam animo studia, & ope-
ræ grauioris institui, quæ suo & ipsa tēpore (si lecta po-
tenter erit res) in publicā utilitatem, quō magis arguta-
toribus istis oculi doleant, apparebunt. Etenim ego tene-
ra adhuc ætate, sub duobus excellentissimis hominibus
Marſilij Ficini laus. Marſilio Ficino Florentino, cuius longè felicior, quān
Thracensis Orphei, cithara ueram (ni fallor) Euridicem,
hoc est amplissimi iudicij Platonicā sapiētiam, reuocauit
Argropylos. ab infirmitate, & Argropylo Byzantio Peripateticorū sui
temporis longè clarissimo, dabam quidem philosophiæ
utriq; operam, sed non admodum assiduam, uidelicet ad
Homeri poetæ blandimenta natura, & ætate procliuior,
quem

quem tum Latine quoq; miro, ut adulescēs, ardore, miro
studio uersibus interpretabar. Postea uerò rebus alijs, ne-
gotijsq; premētibus, sic ego nonnunquā de philosophia,
quasi de Nilo canes, bibi, fugiq; donec reuersus est in
hanc urbem maxime Laurētij Medicis cū beneuolentia,
tū uirtutis, & ingenij similitudine allectus, princeps hic
nobilissimus Ioannes Picus Mirandula, uir unus, an he-
ros potius omnibus fortune, corporis, animiq; dotibus
Pici laus. cumulatisissimus, utpote forma penē diuina iuuenis, et emi-
nenti corporis maiestate, perspicacissimo ingenio, memo-
ria singulari, studio infatigabili, tum luculenta, ueriq; fa-
cundia, dubium uerò iudicio mirabilior, an moribus. Iam
idem totius philosophiæ consultissimus, etiamq; uaria lin-
guarum literatura, & omnibus honestis artibus supra ue-
ri fidem munitus, atq; instructus. Deniq; ut semel comple-
ctar, nullo non præconio maior. Is igitur cōtinuò me, cū
quo partiri curas dulcissimas, & nugari suauiter inter-
dum solet, & quem sibi studiorum propè assiduū comi-
tem (qui summus honor) adlegit, is me institit ad philoso-
phiam, non ut antea somniculosus, sed uegetis, uigilanti-
busq; oculis explorandā, quasi quodam suæ uocis anima-
re classico. Quocirca talem ego illum, tantumq; uel auto-
rem nactus, uel ducem, neutiquā occasione desui, quin oc-
curri potius, & arripui, sic ut assiduo p̄p̄modū summo-
rū tractatu autorū, uelut attrito crebrius silice pauculas
falte ueri scintillas uidear excudisse, tantumq; flammæ ra-
puisse fomitibus, ut in nocte cæca, & illumi iamā mihi ali-
dum profectò fulgoris sublucescat. Sed ecce tibi interim,
dum totus in hoc ego, repente Cornu istud in uulgus. Fit
concurſus

concurfus. Est in manibus. Effunditur. Executitur. Quid multa? Calumnia me liberat. Vidiffes cōtinuò nonnullorum uultus lugubre quiddā tacētes, & quod antea nunquam soliti, nescio tum quo pacto (sicut ille apud Platonem Thrasy-machus) crubescētes. Sed isti quidem Cornu, quanquam certè non uacuo, quid inesse tamen uiderim, non est huius temporis iudicium. Tantum cōsiterit impresentiarum non idem spectasse me, quod eius uoluminis autorem, nec par utriq; destinatū, prestitutumq; fūstigmum. Quòd sicubi locos eosdē pro re nata fortē uterque tractauimus (id autem incidere alicubi fuit necesse) crassior tamē inter nos, quam inter Piramum, Thibsenq; paries. Argumēto sit interim uel illa Iuue. Cotyto, quæ tamē apud ipsum Cocytos est, de qua tanquā de paupere regno cum Domitio digladiatur: uel ara item Martialis frequens cornibus: uel Philyra: uel siquid aliud istiusmodi. **Accensi.** modi, quod optēs cū meis manipularibus, accensisq; committere. Quin illud cuenit, ut hoc ipso, quo Miscellanea cessabant, interuallo, centum quædā adnotationes doctæ mehercules (quis enim neget?) & laboriosæ ab homine amicissimo nobis, nec huius ignaro propofiti, tum bene etiam literato, non sine beneuola, gratiq; nostri mentione publicaretur. In quæis unum casu, credo, uel alterum pari femē atq; apud nos argumento, compluscula certè germana illorum propemodum, quæ uel cum Fastos Nationis abhinc nouennium firmè, uel postea cū Flacci satyras interpretabamur, quæta norunt omnes frequentia, publico auditorio dictaueramus. Persanctè (si sit opus) deicrem, tenens aram, cogitasse me statim, si non de meo, certè

certè de communi iure concedere amico penitus, nec ali-quid ex eis agnoscere, quorum sibi ille titulum haud opi-nor, iniuria uindicauisset. Non enim sic factu turgeo, sic mihi ipse faueo, ut uideri uelim tã docti hominis in aliquo doctor, ne mihi illud in os iaciatur, sus Mineruã. Sed quoniam sic ea se principem demum reperisse narrabat, ut ignorata prorsus (ita, credo, putauit) & inenarrata ad eã dicm cæteris afficeret, coactus fateor sum, quod & ipse pro ea, quam profitetur, humanitate facillè patietur, simpliciter, ingenueq; professionem meam suspitionibus istis communis ignorantie absoluerè. Nam sicut haberi iure uel inciuilis possim, uel arrogans, si nō ei quoq; qui tam sit & diligens, & eruditus, domi & ista, & meliora nasci putè (quandoquidē medio posuit deus omnia cam-po) sic è diuerso patrociniū fama deserere non solum dissoluti, sed etiam (ni fallor) in semetipsum penè crudelis uideri possit. Et pereant, Donatus aiebat, qui ante nos nostra dixerunt. Nos ei prospera, faustaq; precamur, & cupimus, qui nostra post nos aut inuenit, aut certè dixit.

Donati dictum
dutum.

Tantum rogamus ne pigeat in eorū consortium, quæ tantò antè tam multi sub nobis exceperunt, & in quibus pro uirili parte laborauimus, etiã nos sicuti par-tiariò admittere, ne nō amicorum sint (quod ait Euri-pides) cuncta communia.

MISCELLANEO RVM
FINIS.

EXCVDEBAT LVGDV
SEB. GRYPHIVS
ANNO
M. D. XXXVI.

